

رومان

نُه و دهمی

رحمة الله عليه

گه شتم به عومهر

نُه دهم شهرقاوی

وهرگیرانی:
نارزاد عه بیاس گنججالی

نه و دهمدی گه شتم به عومهر ﷺ

نه و دهمی

گه شتم به عومهر ص ۱۰۰

نه دهم شهرقاوی

ومرگیرانی، نازاد مه بیاس گلینجانی

پېنناسى كىتاب

- ناوى كىتاب، ئەو دەمەي گەشىتم بە عومەر
- بابەت، رۇمان
- نووسەر، ئەدھەم شەرقاوى
- ناوى وەرگىز، ئازاد عەبباس
- دىزاین، ناوەندى رېنووین
- ژمارەي چاپ، يەكەم
- تیراژ، ۱۰۰۰
- نرخ، ۸۰۰۰ دینار

لە بەرپۆەبەرایەتی گشتیی كىتابخانە گشتییەكان
ژمارە سپاردنی (۱۲۸۳) ی سالی ۲۰۱۸ ی پڻ دراوه.

ناوەندى رېنووین

0751 140 8818 - 0750 126 9489

hakem1423@yahoo.com
renwen2009@yahoo.com

سۆڭمەنلى - بازارى ئاۋىزارىك - ئىھۇمى يەكەم
بەرامبەر كاسۇمۇل - دوكانى ژمارە (۶۶)

گەرەم عومەرا

ئەم نامە بە پېشكەش بە تۆ.

لە خۆتەو پېشكەش بە خۆت.

دەزانم تۆ ھېندە گەرەیت، نەك لە كۆتېب.

لە گشت كۆتېبخانەكانیش گەرەتری.

بەلام چىبىكەم؟

ھەر ئەوئەندەم لە دەست دىت و، ديارى شوانەوئەلكانىش

ئالەكۆكە.

ئا لەم وەرزی بە ھارمدا

ئەم ئالەكۆكەم بۇ تۆ بى!

بە ھومئەم لۆم وەرەگرى.

“ئەگەر لە دواى من پىڭەمبەر ھەبووايە، ئەوا عومەر پىڭەمبەر دەبوو.”

پىڭەمبەرى ئىسلام

— “ئەگەر سەبەى، خوا لىتى پرسىت: ‘بۆچى دواى خۆت، عومەرت کرد بە خەلىفە؟’ چى دەلتى؟”
- دەلتىم: “خوایە! باشتىن بەندەى تۆم کردوو بە خەلىفە!”

ئەبو بەكرى صديق

- “ئىمانھىتەننى سەركەوتن، كۆچەكەشى سەركەوتن و خەلافەتیشى رەھمەت بوو.”

عەبدوللاى كورى مەسعود

منه ، لذا تلاطمت نيل الحكم
ليبك الاسلام على موت عمر؟
و دَعِ هَوَى هَمَازٍ أَوْ لَمَازٍ

“وَجُودُهُ وَ جُودُهُ بَحْرٌ خِضَمٌ
أَلَمْ يَقُلْ جَبْرِيلُ يَا خَيْرَ الْبَشَرِ!
تَدْنَعْدُ تَدْنَعْدُ لِشَأْنِ الْبَازِي

مەولەوی تاوگۆزی

<p>خەلىفەى ئانى مەئنى (ابن خطاب) عەبەيىن بوو عەدالەت ، ھاتە بەر ئەو نەدايى ئەلجەبەل چۆن گەپپە سارى لە دوى من گەر ئەبى بووبا عومەر بوو</p>	<p>بە روشدى خەزىنەتى مەحبوبى وەھھاب خەلافەت بوو بە تەشرىفى عومەر ئەو لەسەر باش گەر ئەبوو ئەحكامى جارى دەفەرمووى ئەو كەسەى خەپرول بەشەر بوو</p>
--	---

ھەزرى موكرىمانى

— "موسلمانىبوونى عومەر، خالى وەرچەرخانى مېژووى ئىسلام بوو."

تۆماس ئارنۆلد

— "عومەرى كۆرى خەتتاب كەسكى بېيۆنە بوو، پۆلىكى سەرەكىيى بىنى لە
 بلاۋەپىكردى ئايىنى ئىسلاما."

د. مايكل ھارت

— "لە سەردەمى عومەرا، حوكومەتى ئىسلامى لە ئەمارەتەو گۆرا بۆ ھىزىكى
 ئۆدەرلەتى."

مەسوعەى بەرىتانى سالى ۲۰۰۹

بە ناوی خۆی گەورە و میھرەبان

خوێنەری ھێژا و بەرپێزا بێستبووم کاک ھەکیمی حاوینی کتێبخانەی پێنۆین، زۆر سوورە لەسەر وەرگێڕانی کتێبی "عندما التقيت عمر بن الخطاب" نەمدەزانی بۆ؟! دوايی وەلامە کەت گەر دەکەوێ!

قەکردن لەسەر زانیکی وەک ھەزرەتی عومەری کوپی خەتتاب، بوێرییەکی گەورە دھۆی، نەک لەناو میژووی ئیسلاما، بەلکو لەناو ھەموو میژوودا، پیاوی وەک ھەزرەتی عومەر زۆر بەکەمی و ئەگەر بشلێم: لەوانەیە دەست نەکەوێ، زیادە پەویم نەکردوو، جا کە سایەتیەکی ئاوا گەورە، مەژۆف ھەرچەندی لەسەر بنووسی و بخوێنیتەو، ھێشتا کەمە! بەلام عەرەب دەلێ: "ما لا يوجد كله لا يترك جله". دیسان دەلێن: "خير الكلام ما قل و دل". نووسەری لاو و بەرپێزا، کاک ئەدھەم شەرقاوی یەکیکە لەو نووسەرانی فەلەستین کە لە تەمەنی لاویدا ناوبانگی پەیدا کردوو، بەرھەمی زۆر و پاک و پوختە ھەیە، یەک لەو بەرھەمانە کتێبی "عندما التقيت عمر بن الخطاب" ە کە بەپاستی کتێبیکی بێوێنەییە، من خۆم بەش بە حالی خۆم، زۆر حەزم لە خوێندنەوی ژياننامە ی پیاوێ ناودارەکانە، چیرۆکی لێ وەردەگرم، بەلام سوێندتان لەسەرم نییە، ئەوەندە چیرۆم لەم کتێبە وەرگرت، تەنھا لە یەک کتێبی تەرم وەرگرتوو، ئەگەر خۆت بێخوێنیتەو و سەرئەجی بەدی و بەپەلە ھەلێنەپروژینی، دەزانی بۆچی وا دەلێم: بەلام دیسان یەک دوو خالت یی دەلێم:

یەکەم: ئەگەر تۆ دەست بە خوێندنەوی ژياننامە ی ھەر کەسیک بکە، لە پێشەو دەبێت کە یەک-دوو لاپەرە ی ھەر بە باسی ئەوێ کۆژراوێ کە فلان پۆز و فلان میژوو لە دایک بوو، ناوێ راستەقینەکی ئەمەییە و ئەوێ نییە، باوکی ناوی ئەوێ و دایکی ئەمە، ھۆزەکی ئەوێ و تیرەکی ئەمە...

من وا ھەست دەکەم کە ئەو جۆرە شتانە، ھەموو کاتێک پێویست نەبێ، کە وەتە ھەزرەتی عومەر، ئێتر تەواوا بۆچیمە ھۆزەکی ناوی چییە؟ باپیرە ھەرەگەورەکی کێ بوو؟ دایکی دایکی ناوی چی بوو؟

من دەمەوي خۇي بناسم! بزائم ئەو عومەرى كە ناوبانگى ھەر چوار قورنەي
ئەم دونيايەي تەنيو، چى کردوۋە؟ بۇ وا بەناوبانگە؟

دوۋەم: لە نووسىنەۋەي كىتەپكى مامناۋەندىدا ئەك پىۋىست ناك، بەلكو ناكرى
ورد و درشتى بەسەرھاتى كەسىكى بەناوبانگ بنووسرىتەۋە، بەلكو دەبى لايەن
گرنەكانى ژيانى ئەو كەسە بخرىتە پىش چاو، لە ئەمىردا كە دادگەرى بوۋە بە
ئەفسانە، وا باشە زياتر لايەنى دادگەرىي ھەزرەتى عومەر باس بكرى، با خەلكى
ئاسايى بزائى كە ئىسلامى دوتىن، ۋەك بە ناو ئىسلامەكەي ئەمىرۋ تەبوۋە، با بزائن
كە پىشەي دادگەرى لەناو ئايىنى ئىسلامەۋە ھاتوۋەتە دەرى، پىساۋانى ۋەك عومەر
پەرۋەردەيان کردوۋە، با گەرەكانىش ئەگەر فەيسان^۱ بەرىدان و خوتىندىانەۋە، كەمىك
خەجالەتى بيانگرى؛ ئەوانىش بزائن كە دونيا ۋەك كورد دەلى: "پىچى مېزەرە و
زوو كۆتايى دىي و دەروا،" بەلكو كەمىك بە خۇيانا بچنەۋە و شەرم بيانگرى و چاو
لە ھەزرەتى عومەر بكن و كەمىك خۇيان بەرمو باشە بگۆرن!

جا، من وادەزائم كاك ئەدەمىش ھەر ئەۋەي مەبەست بوۋە، بۆيە ھەر لە
سەرھەتاي كىتەپكەۋە چوۋەتە ناو باسەكان، ئىتر باسەك لە ناو و بنەمالە و خىل
و... ئەمانە ناكات، بە كورتى و بە پوختى، وىئاي ھەزرەتى عومەرى کردوۋە.

من بەش بەھالى خۆم، وا دەزائم ئەم كىتەپە ھەرچەندە لە قەبارەدا گەرە نىيە و
يەك بەرگە، بەلام بەقەد كىتەپكى سى-چوار بەرگى، ھەزرەتى عومەرى بە خەلك
ئاساندوۋە، وا تىدەگەم تۆيش بە خوتىندەۋەي ئەم كىتەپ؛ ھەمان پىروپاي منت بۇ
دروست دەبى!

ئەمە لايەك، لايەكەي تر، خوتىندەۋەي مېزوو و بەسەرھاتى كەسىك بە شىۋەي
نووسىنەكانى كۆن، كەمىك مەۋف ماندوۋ دەكات، وشكە، بەلام ئەم شىۋە نووسىنەي
كاك ئەدەم كە ۋەك پۇمانىك خۇ دەنوتىن و بە خەيال گەشتوۋە بە ھەزرەتى
عومەر، شتە راستە دورر لە خەيالەكان باس دەكا، تام و چىژىكى تايبەتى داۋە بە
كىتەپ، پىروا دەكەن يا نا كەپى خۇتەنە، بەس بە خوا من لەو ماۋەيەي كە خەرىكى

وهرگیزانه که ی بووم، وام دهزانی هدر به پاستی خوم له خزمت چه زره تی عومه رام،
کاتیکیش که ته واوم کرد، تفر گریام؛ وام دهزانی تازه به تازه، نا نیستا چه زره تی
عومر شهید کراوه. شهجا زانیم بچی کاکه حکیم نه وهنده سووره له سهر
وهرگیزانی نه و کتیبه، وه لاهی ناهقی نه بوو.

پښم خوښه يهك خالي بچووكيش باس بكه. نهویش نهویمه: وهرگپړانی كتيب
 بؤ نهو نهییه خویندر فیری وشه بكا، بهلكو مهبهست نهویمه كه ناوهپړوكی نهو
 شته ی وهریدهگپړی، بگهیهنی. نیتر گرنگ نییه تا چهنده وشهكان پړك وهك خوی
 وهرگپړاوه. بؤ نموونه من لهم كتيبهدا هندی دهستهواژم بهكار هیئاوه كه لهوانهیه
 لهناو عهربا هه نهبی، یان جاری وا ههیه مفهوم و ناوهپړوكی بابتهكهه نووسیوه.
 نهك وهرگپړانی دهقه بهبی كهه و زیاده وا دهزانم وهرگپړانی دهق بهبی كهه و زیاده.
 تۆزیک وهرگپړان قورس و وشك دهكا، لهوانهیشه وانهبی، بهلام نیتر ههرچون بی:
 گرنگ نهویمه مفهوم و كاكلهی نهو شته بگهیهنیت.

خوینەری خوڤشەویس! من هەرچی بلیم هەر پێشەکیە و ناوەرۆک نییە، بۆیە لەمە زیاتر کانت ناگرم. بۆ ئەوەی زوو دەست بکەم بە خویندەنەوهی کتێبەکە و چیرۆکی پوڤی لێ وەرگیری. هیوادارم منیش توانیبێتم بەبەشی وەریبگیرم. ئەگەر باش بوو، ئەوە فەزلی خۆی گەورمە، ئەگەریش خراب بوو، ئەوا تەنیا ناوچاوی خۆم دەگرێتەوه.

والسلام.

پرواٹان

نازاد عہد پاس گلہ جالی

گوندی قەرەگۈلى حاجى جەزا

خوتنەرى ئازىزا ھەندى وشەى كوردى لەم كىتپەدا ھەيە، لەوانەيە لای ھەندى
خوتنەر ماناكەى پروون نەبى، ئەو كەسانە دەتوانن لەم لاپەرەيەدا ماناكەى
بدۆزنەوہ:

وشە و ماناكەى	وشە و ماناكەى
خەلە: دەغّل ودان، خەلەوخەرمان	ئاتاج: ھەژار و نەدار، موحتاج
دارا: دەولەمەن، زەنگین	ئارخەيان: خاترجەم، دلتيا
دزىو: ناحەز، ناشيرين	ئاريشە: دژوار، موشكىلە
دەرەتان: رینگەچارە	ئاوہز: عەقل
رۆزى سەلا: قىامت، پەسلان	بلەژنانى: پياويك كە ئاكار و دەداى
رەفتەنى: ئەو كەسەى كە بۆ دواجار	ژنانە لە خۆى دەرپىنچ
دەرپاو مالتاوايى دەكا، تاراو	بنكلىشە: چونە ناو فكر و دەرون
زەنگین: دەولەمەن، دارا	بەرىپوار: ناديار، غەيب
سەردولكەبىژ: ئەو ژنانەى لە تازيەدا	پلېشاو: لەبەرەكچو، پان و فلچ بوو
مردوو دەلاوېننەوہ	پەسن: وەسفكردن بە چاكە
سەنمەنە و تەنتەنە: جەلال و شكۆى	پۆزش—ھېتەنەوہ: داواى لىب—وردن،
پاشايانە	بىيانووى بەجى
شەنگلەبەرەكەتە: دوو دانە بەر يان مېوہى	تاقەت كردن: شاردنەوہ
پىكەوہ نووسراو	تالووكە: پەلە، عەجەلە
فەتەرات: بەلاو موسىبەت، چۆرتەم	تراويلكە: سەراپ
عوززا، لات، مەنات، ھوبەل: ناوى ھتە	تژى: پر، لىوانلىو
زەلكانى شارى مەككە	تۆرمە: وەچە، ھنەمال
كرىت: ناحەز، نەباش و خراپ، دزىو	توتوو: بەتوتوو، بەھىچ جۆرىك
كەمەندكىش: پاكىشائى كەس بە ھۆى	تەكووز: پىكوپىك
عەشقەوہ	پەرەك: پەرەژن

<p>گۈلۈر كۈردنەۋە: كۈكۈردنەۋە كۆرى: بە قوربانىۋون گۈچەل: ئازاۋە لە منت كەۋى: قوربانىت بىم، ئافەرىن لاشىپانە: لاي خسارەۋەي چوارچىۋەي دەرگا مرخۇشكۈردن: قەماحتىكۈردن مكۈر: سۈۈرىۋون لەسەر كارىك ناخەز: ناخۇشەۋىس ۋەج: حورمەت، پېز ياۋ: نەخۇشى تا.</p>	<p>جووققەۋار: گىيان لەبەر جەغزى بەتال: بازىنەي بەتال جەفەنگۈلدان: كەپ و كالتەكۈردن چتۇ: چۈن چۈنى چالەپەش: زىندان، سجن چلۇسك: دارى نيوە سوۋتاۋى بە گر جەسەلە: تاقەت، سەپر و پشور خاترجەم: دۇنيا، بېخەم خوسپ: زەم، بە خراپە باسى كەسى كۈردن خەشم: توۋرەيى</p>
---	---

پېتىش ھەموو شت؛

لە دوور را ھات...

بەژن و بالاي ھىندە بەرز بوو، دەتگوت خىزمى دار چنارە...

ھىند پتەو بوو، دەتگوت پارچەي كەژ و كېۋە...

دەستى چەپى گالۆكىكى پىن كرتبوو، بۇ ۋەي نەبوو خۇي بە گۇچان پاكىر بكا.

ۋەھا دەمچەقاند بە خاككا، ۋەك بېھوئى سوورپى زەۋى بوۋەستىنى...

پېشى پىر و ماش و برىنج، تالى پەشى ھىندە پەش بوو، ۋەك پەشىي بەردە

پەشەكە... سېپەكەي ھىندە سېي بوو، ۋەك پىشتەمالى حاجىيان...

پۇشاكى ھىندە كۆنە بوو، دەتگوت عارەبى ھەزارە...

دەموچاۋىكى نوورانى و ناۋچاۋى گەش، سىماي ۋەك گۇرەپانى جەنگ لىكردبوو.

دەزانى بۇ؟! بىرەسكەي ھەردو چاۋانى، دەتگوت تېشىكى تىژى خۇرە كاتى لە

مەيدانى جەنگا لە شىشىرى دەبان دەدا...

ئا لەم پەنگە كەم كەس ھەبوو، مۇۋىكى ۋەھا نەبوو ھەموو جارى لە ۋىنەي ئەو

بەدى بكاى...

ھەرچى پەسن و مەدھى ھەبوو، نۆپنەرى چىرۆكىك بوون، بگرە چەند چىرۆكى جيا

جيا...

ۋردە ۋردە لىم نىزىك بوو، گەشتە لاي من، ۋىستىم پىرسىارى لى بكام: "قوربان تۆ

كەنى؟!"

بەلام پىاو و مەردى وا ھەن، ھىندە بە سام و ھەبەتن، مۇۋى بە غېرەتى دەۋى

لەلايان لىو بقرەكەنى و گەفت و لفتى ناۋ دلى خۇي ئاشكرا كا...

ئەۋىش پىاۋىكى ئاۋا بوو...

بە سەرسامى لە جىنگەي خۇم ۋەك پىت ۋەستام...

چاۋم زاق زاق سەپرى سىما و بالاي دەكرد، ھەزار و يەك بىر و خەيال

ھىروژمىان كىردە نىۋ مېشكەم، لەپىر دەنگى پىر لە سۆز و زەلالى ئەو، منى بە ئاگا

ھىناۋە...

.. "كانه سلاوا"

دەنگى ۋەكۈۋ سەر و سىماي بە ھەيەت بوو، بەلام پەر سۆز، ۋەكۈۋ دەنگى
دايىكى رۆلەي ھىمارى خۇي بلاۋىتىن، ۋەكۈۋ دەنگى ھەلەي نوپۇزى بەيانى بوو...
زۆر بەپەلە ھاتمە دەنگ،

.. "سلاو سەرچاۋا"

لېمى پرسى: "تۆ خەلگى كۆپى؟"

گۈتم: "ئەزبەنى غەرەبم."

گۈتى: "غەرەب لىقى زۆرە، كامەيانى؟"

— "لەو غەرەبەم شان و شەۋكەت يان ئەماۋە... لەو غەرەبەم سەرەرىي
جارانيان ئەما... لەو غەرەبەم لەسەر سفرەي ناپياۋانن، لە نانى خۇيان تىر نابن...
بى زەھمەت تۆ تاۋت چىيە؟"

.. "غومەرى كۆپى خەتتاپم... غومەرى پياۋى مەيدانم.... ئەو غومەرم ئاھم
بە گىيانى نيوگىيانى دادگەرىدا ھېنايەۋە... ئەو غومەرم پېز و حورمەت و شەرەفم
بۆ سياست گەپاندەۋە... ئازايەتيم دا بەۋانەي بېكەس و تەنيا و بېتەۋان... ھىوام
دا بە ئەۋ كەسانەي ھىۋاپراۋ، دەستە و ئەژنۆ دانىشتىۋون... ئەو غومەرم يەكسانىم
زۆر بە يەكسانى دابەش كرد و دىل و يەخسىرىش بەشيان بوو... ئەو غومەرم
ھەرچى پياۋى ھەرچى و پەرچى و ناپياۋ ھەيە، بۆ ساتىكىش لە بەردەمما
نەيانتۋانى خۇپاگرن... ئەو غومەرم بووم بە مەركى ھېرى پوچى ئاغايەتى و
بەرتىل و گەندەلى و تىرۇر... ئەو غومەرم ھوكۈۋمەتم خستە سەرىن، سوپاي
بەھىزم دروستكرد... فارسم شكاند... ئىمپراتۇرم جى لەق كرد... ھاۋرى و
دلسۆزى پېغەمبەرﷺ... چى لەسەروى دۇستايەتى پېغەمبەر، تا پياۋ شانازىي
پى بكا؟... كام نەزاد و تۆرمەيە ھىند دۇستايەتى پېغەمبەر، مايەي شانازىي
مىۋە و خاۋەن پېز و خۇشەۋىسە؟..."

بەئىن كاكە! ئەو غومەر بوو، ئەو غومەرەي ھېچ چىرۆكى لە پشت نەبوو، خۇي
چىرۆك بوو...

ئەو غومەرەي پىرسىياري مۇزوي لى دەكر... ئەك لەبەر ئەوئى ھادار^۱ بوو. لەبەر
ئەوئى خۇي مۇزۋەكەي دروست دەكر... مەن لە خىزمەت غومەردا بووم، بۇيە بە
دەفەتم زانى... ويستم چىرۆك لە زارى چىرۆك بېيىسم... ويستم بېم بە
پەرجووناس. پەرجوو لە پەرجوو^۲ بېيىسم... مەبەستىشم مۇزوو نەبوو، تەنيا مەبەستم
غومەر بوو...

لە پاش ئەمە:

غومەري كوپى خەتتاب بەلگەيەكى زۆر نەمرە، تا بزانين دىنى ئىسلام مۇزۇ
چۇن پەرومردە دەكا... چۇن ستەمكارى ئىوەرۇ دەكا بە تەركە دىنيائەك، لەسەر
بەرمالى شەونۇيۇرى بە جى دىلى... جاف دەكاتە شارىستانى، بىئەيىزىش وا بە ھىز
دەكا كە دىكتاتور ئەروخىنى.

ھەر ئەو پىاۋەي سەر لە بەيان بە ھەويرى خورماي خۇيان خوداي بۇ خۇي
دروست دەكر. پاشان ئىۋارە لە برسا بە دوو قەپال ھەموى دەخوارد، سەيركە بزانە
چى لىھات؟

ھات ئەو دارەي كە ياورمان لە سىبەريا پەيمانىان بە پىغەمبەردا، لە بن بېرى!
دەزانى بۇ؟ نەمەك كەس مەيلى دلى بۇ ئەو دارە بچولت و كەمىك لە
خۇشەيى خۇي جىھاتى خودا، بە دار ېدا.

ھەر ئەو پىاۋەي لە ماۋەي چاۋ تروكانا تورەيى خۇي بە سەر ئەو كەسەدا
دەرشت كە بېگوننا: "اللە ئەبەك ھېچ كەسەتر خودا نەمە،" بزانە ئىسلام چىسى
لەكردا

^۱ ھادار: ئاگانار، خەبەردار

^۲ پەرجوو: مومجىزە

دەيگوت: "خوایە! زۆر دەترسم ئەلای فورات خوشتری بار پئی بخلیسکی وک له پەسلانا بەرۆکی من بگری بئێی، 'عومەرا کام بوو پنگا و بانگ؟' "

عومەر له تەمەنا لاو بوو، بیست و شەش بەهاری دیبوو، پێغەمبەری ئیسلام بە دل نزای دەکرد: "خوایە ئەم دینه بە هێز کە، بەو کەسەي لات خوشەویسە، بە عومەری کۆری خەتتاب، یاخود عەمری کۆری هیشام." نزا بۆ عومەر گیرا بوو، ئا بەم شیوە چیرۆک هاته دروست بوون و دەستی پێکرد.

نزای حەزەت چەند خاویڤن بوا عومەر له تاریکی کوفرا دەخاته نێو پۆشنایی دین، له گۆماوی پەستی و کەمی دەیباته لوتکەي سەرورەي! له داروونەدەي دەردیڤێ، بۆ دارولنەرقەمی دێڤێ.

بەئێ وایە، گیا لەسەر بنجی خۆی دەپوێ، هەركەس کاتی خۆی باش بووێ، ئێستەیش باشە، لەسەردەمی نەفامیدا هەركەس باش بوو، له کاتی موسلمان بوونا باشتريش بوو.

ئەو عومەرەي لەسەردەمی نەزانیدا نیشانەي گەورەیی تیا بوو، لەسەردەمی دینی ئیسلام بوو بە پیاویکی هێند مەزن، چاک و خراپ، هەق و ناھەق، دروست و چەوت، گەنم و مرۆر،^۱ هەموی وەکوو خۆی دەناسی، هەموو شتی تەتڵە دەکرد،^۲ جوان دەپێژنی، باش و ناباشی جیا دەکرد.

عومەری دەمی نەفامی ئامادە بوو بێی بە عومەری فاروق، کێ وەك ئیسلام ئامادەیه و باش دەتوانی مرۆڤەکان لەسەر پا داپێژێت و باشیان بکا؟! ئیسلام دژی سروشتی هیچ کەسێ نییه، ئیسلام سروشست خاویڤن دەکا، داب و نەریتی هیچ قەومێك لەناو ناها، جەلای دەدا،^۳ عومەر له کاتی ئیسلاما وا خاویڤن بوو، وا جەلا بوو، تا هەتایە مێژوو چارێکتر عومەر هەرگیز بە دووچاو ناھینێ.

^۱ مرۆر: دەنگێکی تالە لەناو گەندا

^۲ تەتڵەکردن: هەلەکاندنێ دەفل بۆ پاکبوونەوه.

^۳ جەلادان: پاککردنەوهی شتێک تا بڕسکەي لێ دێ.

ئىسلام ھات و كوفرى عومەرى لەناو بىرد، كەسايەتى عومەرى وەك خۆى
 ھېشتەۋە، تەننەت بەرى بۆ شل كىرد تا بە عەقلى نۆى و جوانەۋە دەست بە كار
 بى. ئەو كەسەي لەسەر نەقامى زۆر شىلگىر بوو، لە كاتى ئىسلام شىلگىرتەر، بەلام
 ئەمجارە جىاۋازە، شىلگىر لەسەر حەق پەرەستى؛ شىلگىرە بۆ فرىپەسى.

ئەو كەسەي زۆر بە ئازادى و بى ترس و لەرز شانازى بە كوفى دەكىرد،
 ئىستائىش ھەروا زۆر ئازادە و ترس و لەرزى لەلا نىيە، دىسان خەرىكى شانازى،
 بەلام ئەم جار شانازى بە ئايىن دەكا.

لەوانەيە پرسىارىكت بۆ يېتە پېش بە خۆت بلىنى:

ئىمە ھەردەم وتومانە دىنى ئىسلام دژى سىروشتى خەلك نىيە، بەلكو خاۋىتىنى
 دەكات و دژى خەدى^۱ كەسىش نىيە، بەلكو تەنيا جەلاي دەدا، چاك دەشزانىن ئەو
 توند و تۆلىيەي عومەر بووى، سەردەمى نەقامىش ھەيىبوو، بەلام ئەو كات بۆ
 مەبەستىكى تر بوو، ئىستادش بۆ مەبەستىكى تر، ئەو نەرمونىيانىيەي لەسەردەمى
 ئىسلاما بووى، كوا لە پېشا بۆچى نەيىبو؟ ھەر ئەو نەبوو كارىكى وای بە خزمەكانى
 خۆى كىرد با بە دەۋارى نەكىردى، ھەر لەبەر ئەۋەي ئىسلام بوون؟! تەننەت
 خزمى زۆر نىزىك بەر شالۋى تورپەيى عومەر دەكەوت وك بەزمىيى بە كەس
 نەدەھات، ئىتر كوا سىروشتى عومەر لەو كاتەدا نەرمونىيانىي تىدا بوو؟

تۆ ئازادى لەم پرسىارە، بەلام پرسەكەت ئاجىيە! بلى بۆچى؟ ئەم پرسىارە وا
 دەرەخا توندوتۆلى و نەرمونۆلى دژى يەكن، بەلام لە راستا وانىيە، توندوتۆلى و
 نەرمونىيانى دوو ئاكارى لىك ساچاون،^۲ دەكرى ھەردو لە يەك كەسدا كۆ بېنەۋە،
 دژە وشەي نەرمونىيان، دىلپەقىيە، نەك توندوتۆلى، عومەرىش لە كاتى خۆيدا توندوتۆلى
 بوو، نەك دىلپەق بى، بەلام ھىندە توندوتۆلى بوو، خەلكانىك واپان دەزانى كە دىلپەقە،
 ئى خۆ عومەر خۆى لىرەيە، مادەم وایە، بۆ لەبارەي عومەر بلىنىن؟ با ھەموومان
 بە گوپى خۇمان لە زارى خۆى شت بېيىسىن، ئىمە وتمان نامانەۋى باسى بىكەيىن،
 دەمانەۋى لىي بېيىسىن.

بۆيە روو لە خودى پېشەوا عومەر دەكەم و، لىنى دەپرسم!

- دەنگوباسى تۆ و بەيلای كچى حەنتەمەم بېستوو قەزىبە چىيە و چۆنە؟

- ئىنى كۆرى خۆم! ئەو دەمانەى لە مەككە بووين، من هېشتا مۇسلمان نەبووم.

بەلام لەيلا- كە خزمى نزيكى من بوو- خوا پەنوينى كۆرەبوو، مۇسلمان بوو.

پەنەمبەرىش فرمانى دابوو بە ساوەرانى لە مەككەو كۆچ بەكەن بۆ حەبەشە.

لەيلايش خۆى ساز كۆرەبوو بۆ كۆچ كردن. پۆشتم بۆ لای، كۆل و بارى نامادە بوو.

وتم: دەتەوى كۆچ بەكى؟

وتى: بەلى. زەوى ھەر زەوى خودايە، لىرە ئىوئە ئەزىبەت و ئازارمان دەدەن، لى

ناگەرپەن بۆ خۆمان بە ئازادى بژين، دەرپۆين بزانين خوا چى دەكا، تا ئەو كاتەى

پىنگا چارە و دەرەتانيكمان گير دەبى.

منيش وتم: خواتان لەگەل.

- بە پاست گەرەم! دوايى لەيلا ئەم باسەى بۆ عامر دەگىرايەو، دەزانى چى

گوت؟

- نا، چى گوت؟!

- گوتى: لە ژيانى خۆم ھەرگىز ھىندەى ئەمپۆ ئاوا عومەرم نەدەيو، زۆر لەسەر

خۆ و نەرمونيان!

بەو قسەى من، زنجيرەى خەيالى عومەر بۆ ئەو كاتە گەرايەو، بە دل ئاواتى

دەخواست ئەو سەردەمە پياوئىكى مۇسلمان بايە، بۆيە زۆر زوو ئەو زنجيرەم پس پس

كرد و ھاتمە دەنگ و گوتم!

- ئەى دەزانى عامر چى وت؟

- نا، ئەو چى گوت؟

- وتى: لەيلا! وادپارە قىرمت^١ لە مۇسلمان بوونى عومەر خۆش كردو؟!

ۋتى: بەلى.

غامر رتى: ئەيىھو لەيلا-ئىسلام كوجا و غومەر كوجا-ت بەردەكەي مالى خەتتاب نەيەت و خۆي تەسلىم نەكا. غومەر نابى بە مۇسلمان .

پاشان بە پەلە پىرسىيارىكم ھىنايە پىش، وتم:

- قوربان تۆ ئەو پۇژە چۆن ئەۋەندە دىنەرم بوى، خۇ تۆ، تۆ بووى؟!

- پۇلە! پىياۋى جوامىز لە كاتى دۆستى و دوژمنى، ھەر جوامىزە. ئەو كەسانەي

لە كاتى دوژمنايەتى ھەق ئالېن و دەيشارنەۋە، بە ئاۋ پىياۋن، ئەو كەسانەي سۆزۈ

بەزەيان بەرايەر خىزمان نىيە، كەي مۇۋقن؟

- مادەم وايە ئەي دوژمنايەتى لە پاى چى بوو؟

- مەن دژايەتى بىرۈبۈچۈنم دەكردن، نەك دژايەتى خودى خۇيان، خۇ مەن ئەبوو

سوفيان نەبووم دەۋلەمەن بىم، بانگەشەي ئايىنى تازە ترسى بۇ سامانم ھەيى. ودىكوو

خالە ئەبوو جەھلىش نەبووم، زۇر بە خەستى لەگەل تىرەي عەبدولمەناف لە

پىشېركى و پىش پىشان بىم، ئەبوو جەھل ھەردەم دەيوت: "ئىمە و تىرەي

عەبدولمەناف ھەسكە ھەسكى ئەۋەمانە پىش بىكەوين، ئەۋان مالدارو ئانىدەن،

ئىمەيش نان و مالىمان بۇ گىشت كەسى كراۋەيە. ئەۋان بەخشندەو و دەستىاۋن،

ئىمەيش ھەروا. ئەۋان يارمەتى خەلك دەدەن، ئىمەش يارمەتىدەرى خەلكىن. وەك

دو سۋارى ئىۋو مەيدانىن، بزانىن كى سەردەكەۋى؟ ئەۋان دەلىن: "ئىمە

پىغەمبەرلىكمان ھەيە لە ئاسمانەۋە نىكاى بۇ دىت، ئىمە چىبىكەين؟! ئىمان بىنىن؟

بلىنن وايە؟! ھەرگىز شتى وا روو ئادا و ك ماقول نىيە!"

مەن وەكۈو ۋەلىدش نەبووم، خۇي زۇر بە گەۋرە بزانىن و موحەممەد ﷺ بە

گىچكە سەير كا، وا بزانىن تەنيا ئەۋ قابىلەتى ئەۋەي ھەيە لە ئاسمان ۋا نىكاى بۇ

بىت، ۋەلىد دەيگوت: ﴿لَوْلَا نَزَلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِّنَ الْفَرَسَيْنِ عَظِيمِ﴾ الزخرف: ۳۱

'ئەۋە بۇ ئەۋ قورئانەيە دانەبەنئىرا بۇ سەر پىياۋىكى مەزنى دوو شارەكەي مەككە و

تائىف؟ مەبەستى لە پىياۋى گەۋەرى شارى مەككە، خۇدى خۇى بوو: مەبەستى لە پىياۋى گەۋەرى شارى تائىفلىش، مەمرى كۆپى مومەرى سەقەفى بوو.

من وهك عوتبەى كۆپى رەبىمەش را نەبووم چونكە دەيگوت: 'واز لە موحەممەد ﷺ و عەرەب بېنن، ئەگەر عەرەب موحەممەدىان كوشت، ئەوا ئىنە رزگار دەين، ئەگەر موحەممەدىش سەرکەوت، ئەو خۇ ئەۋىش عەرەب، سەرکەوتتى سەرکەوتتى ھە موممانە.'

من تەنیا دژى بېروبوچونى ئىسلام بووم، ئەو ئىسلامە كاروبارى قورەيشى ۋەك خۇى نەهيشت، نىۋان خەلكى ۋەك خۇى نەما، كۆپ لەلايەك باۋك لەلايەكى تر و برا لەم سەر ئەۋىتريان لەو سەر دەبوو.

- قوربان تۆبەكى ۋا ژىر و لىزان، چۆن زور دركت بەۋە نەكرد ئىسلام پاستە؟ تۆى ۋا ژىر و خاۋەن ئاۋەز، چۆن خۆت بە خورماي مالى خۆت بىتت دروست دەكرد و، سەرلەبەيانى سەجدەت بۆ دەبىرد و ئىۋارە دەتخوارد؟!

- كۆپى خۆم! ئىمە ژىر و ئاۋەزدار بووين، بەلام ھىدايەتەن نەبوو، ئەو ئاۋەزى ھىدايەتى لەگەل نەبى، ۋەك ئەسپىكى سەردەۋ و شىت ۋايە، خاۋەنەكەى چارى ناكە و مىلى سۈرەكەى دەشكىتى، ئىمە بە ژىرى و ئاۋەزى خۆمان سەركردايەتى خەلك ناكەين. ھىدايەت نوورىكە، خوا دلى خەلكى بى پۆشن و پروناك كرىۋتەۋە، زۆر كەس دەزانم لە ژىرى زۆر لە عومەر لە پىشتىرن، بەلام ئەو ژىرى و ئاۋەزە لە ناگرى نەپاراستوون، زۆر كەسەش ھەن سادە و ھەزار، بەلام خودا دلى بۆ پروناك كرىۋون و ئىمانىكى ۋايان ھەيە، بۆ خەلكانىكى زۆر مەزن بوون بە چرا.

عومەر ھەروا ھاسى ھىدايەتى بۆ من دەكرد، لەو دەمەدا بېرم لەو كەمانە دەكردەۋە بەناۋ بۇشاۋى ئاسمانا گەشت دەكەن و دەچنە سەر مانگ و زۆر شوئىنى تر، پان ئەو پىشكانەى كەوا نەشتەرگەرى بۆ خەلكى دەكەن و ئەو ھەمۋە ۋەدەكارىيە نىۋ لەشى مۇۋ دەيىن، كەچى ئىمانىش ناھىنن! بەلى، قەى عومەر پاستە، ئەم مەسئەلە پەيۋەستى بە دلى مۇۋەۋە ھەيە، پەيۋەندىي بە ژىرى نىيە.

باسەكەمان باسى ھىدايەتى خوا بوو، بۆيە منىش ئەو باسەيەم بە ھەل زانى.

ۋتم:

- قوربان! باسى ئەو ساتەم بۆ بىكە موسلمان بووى!

- ئەو ساتە، ساتىك بوو لە ئاسمانا بۆم نووسرا بوو، لە زەھىدا جىبە جى بوو. من زۆردار بووم، موسلمانان ھىچ كات بىرۋايان وا نەبوو غومەر ئيمان بېيىنىت و بچىنە نۆۋرېزى ئەوان، بەلام پىغەمبەرى ئىسلام ﷺ مەلەفى قەزىيە غومەرى لە زموى پا بۆ ئاسمان گواستەو، ھەردوو دەستى بەرز كىردەو، پارايەو، قەرمووى: "خوايە! ئەم ئىسلامە بەھىز بىكە، بە موسلمان بوونى يەك لەم دووانە: يان غومەرى كۆرى خەتتاب، يان غەمىرى كۆرى ھىشام." ئىتىر ئەو نىزا و پارانەو بە مەن گىرا بوو، رۆژىك پىش ئەو غەمىرى موسلمان بىم، بىستىم كە پىغەمبەر دۇعايەكى واى كىردو، ئەو پىش لە غەبدوللانى كۆرى مەسعود بىست، ئا لەو رۆژەدا بىنىم ئەبوو جەھل لە غەبدوللانى كۆرى مەسعود دەدا، خىستىيە سەر خۆل و خاك و لىدانى كىرد، منىش بە دل بەزەيىم پىيا ھاتەو، دەستىم بۆ پاكىشا تا ھەلىسى... غەبدوللا وتى: "سۆيىند بە خودا! تۆ لە غەمىر باشقىرى، وا دەزانم دۇعاى پىغەمبەرت بۆ بىكەۋىتە كارو ئيمان بىنى!" بەلام كۆيىم بە قەسى غەبدوللا نەدا و رۆشىم. دوايى زانىم ئەو نىزايە لە نەزا بىكرى و بۆ ئاسمان بەرز بىتەو، چى دەكات و چۆن گىرايە!

ئەو شەو ھەتا بەيانى بىرم لە پىغەمبەر دەكرەو، بىرم لە قورەيش دەكرەو. جىيان لىھاتەو، بىرپارم دا سەبى بىچم بىكۆزم، دوايى بىچم خۆم تەسلىمى بەنى ھاشىم بىكەم تا لە جىياتى پىغەمبەرا بىكۆرنەو، خۆنى پىاۋىك ھەر پىاۋىكە... ئىتىر مەككە دەچىتەو دۇخى چاران. بۆ بەيانى، دەستىم دا بە شەشەكەم. ۋتم: "دەيى ئەو كارەى بىرپارم لە سەر داو، ھەر بىكەم و لىي پەشيمان نەبەو، لە رىنگەدا گەشىم بە نۆعەيى كۆرى غەبدوللانى ھەمى، ئەم نۆعەيە لە ترسى خىزمەكانى خۆى بە پەنامەكى موسلمان بوو، نۆعەيىم لە منى پرسى!"

- مومە، ئەۋە بۇ كۆي دەرۋى؟

- دەرۋى موحەممەد دىگۈزىم، ئەۋ كەسەي ۋا قورەيشى تىڭدا بە سەر بەكا، پەخنە

لە ئايىنى باب و باپىرانى ئىمە دىگىرى، ھەر دىگۈزىم!

- سۆيىد بە خۇدا! تۇ تىك چۈپت و خۇپىشت نازانى چى دىگەي، ئەگەر

موحەممەد بىگۈزى، ھۆزى عەبدولمەناف چۇن دەمىلن بە زىندىۋىي لەسەر خاكا

بىمىنىت و بۇ خۇت بىزىت؟! ئەي بۇ ناپۇزى بۇلاي خىزمەكەت چاردى دىردى ئەۋان

بىكەي؟

- كام خىزمەنم؟

- فاتمەي خوشىكت، ئامۇزاكەت، ھەم زاۋاتە ھەم ئامۇزا، ۋەلا ئەۋانىش ئىمانىيان

بە موحەممەد ھىناۋە و مۇسلمان بۇرۇن!

توۋەيم بۇيە ئەۋەي بە مەن گوت، تا شەرى مەن لەسەر پىغەمبەرى خۇدا كەم

بىكات و، لەنئۇن دوو بەلاۋ ئازار، ئەۋەي ھەلپۇزارد كە ئىشى كەمتەر دىمىن، ئە ئەۋ

زانى، ئە مەن زانىم مالىكىم پىن پىشان دەدا بە كاقرى تىتى دەچم و، بە دىندارى لىنى

دىمە دەر!

بە تورپىي بەرەۋ مالى فاتمەي خوشىكت و سەئىدى زاۋام پىكەۋىتم، لە نىزىك

دەرگەي مالىكەيان، گۈپم لە دەنگى خەبىبابى كۆپى شەرەت بۇرۇ قورشانى بۇ

دەخۇپىندەۋە، زۇر بە توندى دام لە دەرگا و، ھاۋارم كىرە بىكەنەۋە!

خەبىباب بەكەر خۇي شاردەۋە، سەئىد دەرگەي بۇ كىرەۋە، چۈۋە زۇرۇ ۋىتم؛

'ئەۋ ۋىتە ۋىتە چى ھۇ؟'

فاتمە ۋىتى: 'مەن گۈپم لە ھىچ نەۋەۋ، مەن و سەئىد پىكەرە دەۋاين و ھاسى

پۇزۇمان دەكرد.'

بەلام ئەم ۋەلامەي فاتمە بۇ مەن قاپىلى قەبۇل نەۋەۋ، ۋىتم؛ 'ھۇۋى بە دوزمىنى

كىيانى خۇت و، ھىۋات بە نىسلام ھىناۋە؟' فاتمە كىر و بىندەنگ و بىن ۋەلام، لىۋى

نه تروکاند و هیچی نه گوت! نه مجار پروم کرده هردو وکیان وتم: 'وا بزانم خوتان له خشته برده موه و موسلمان بوون؟ نایینی باب و باپیراستان وار لیهینا؟' سعادتی: 'عومرا نهی نه گهر نایینی تو راست نه بی و نه نایینه تازه راست بی، تو چی ده کوی؟'

من بهرگهی نه و قسم نه گرت. تا هیژم بوو زلله یه کی زلم لیدا، فاطمه هستا من له سعید دوورخاته وه. له ویشم دا، خوین به سر و چاویا هاته خواره وه. فاطمه به دم خوین سرپنده وه و به تورپیی وتی: 'به لن کاکه! من موسلمانم، چیت له دمی دی، درینگی مه که!' منی جیهیشت، رښت له جیگاکی خوی دانیشست. هرگیز فاطمه به و جوړمیه به رانبر ب من نه وه ستایوو، دهمینی خوین به سر و چاویا دمهاته خوار، دل ب فاطمه زور سووتا، پیش نه وهی قسه بکه م، چاوم به و لاپه ریمیه کهوت که له منیان شاردبوویه وه، وتم: 'نیوه نه مه تان ده خویندموه؟ شادهی بمدری سیری بکه م!'

فاطمه وتی: 'تو مروقیکی پیسی، نه م قورثانه نابی دهستی مروقی پیس بهریکه وی، هسته و پاک پاک خوت بشوره.' نه وه یه که م جار بوو کهوا هست به پستی شیرک و زه لیلی موشریکه کان بکه م. نه و فاطمه یه کهوا هرگیز به رانبر من رانه وستابوو، نیسته دهنگی به سر منا بهرز دهکات و به من ده لن: 'به لن کاکه! من موسلمانم، چیت له دمی دی، درینگی مه که!' نایه لیت دهستم له په ره کاغه زیک بدم.

هستم خوم شوست، لاپه ره که م لن وهرگرت و خویندموه.

- قوربان! کام سوورته دی تها نووسرابوو؟ نه و دمهانه ی ده تخویندموه هستت

چون بوو؟ چیت به خوت وت؟

- سوورتهی تهای تیدا بوو. هر له سره تاوه، نه گهر نه و سوورته م دیبا، به رهو

نیسلام راپده کیشام، به لام نیدی همرو شتیک به قهزا و قه دهره، نه و نایه تانه ی

له سر دل زور کاریگر بوو، دهنگوت پاچه و خوشه ویسی هوبل و لات له سر دل

ھەلدەكەنئى و فرەي دەدا و لە جيگەيان خۆشەويىسى خۋاي ئاقانە ئەنەخشىنئى، ئەو خودايەي كە خاۋەس و داھىنەرە، ۋەك گزنگى بەياني بوو؛ تاريكايى شەو پامالى و دونيا رۆشن بىكاتەۋە. بەلئى، سەرەتاي سوورەتى تاھاي تيا بوو، ھەموو شتىك كە من بىمەۋى تىدا ھەبوو، ئەو قورئانە لەگەل پىغەمبەر قسە دەكا و بىرو باۋەرى مەۋف ۋەك پۇلا قايم دەكا، باسى پىغەمبەر موسا دەگىرپتەۋە، ۋرە دەداتە بەر ئەوانەي دەيانەۋى دەست بەكار بن. وام دەزاني من لە جيگەي موسام، بە خۆم وت؛ بۇ مەنىش دەست پىن ئەكەم؟

- قوربان باسى ئەۋەم بۇ بىكە كە ئەو ئايەتەنە چيان بە سەر ھىناي، لەنىۋان قسەكردن لە تەك پىغەمبەرىكا و گىرپانەرەي باسى پىغەمبەرىكى تراء ھەستت چۆن بوو؟

— ﴿مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَىٰ﴾ ① طە ، ئەي پىغەمبەر ﷺ، ئىيمە ئەو قورئانەمان دانەبەزاندەۋە تا تۆ توۋشى خەم و پەژارە بىيىت . تەماشىا بىكە چ گەتوگۈيەكى ئارام و دۇنيا كەرەۋەيە! من خۆم زمانپاراوم و باش لە پەۋانبىترى تىدەگەم، دەزانم مەبەستى ئەم ئايەتە ئەۋەيە كە ئىيمە بۆيە بۆمان ناردوۋى، ھەتا دۇنيا و ئارخەيان و ئارام بىيىت، ئەمجا تىگەشتم چۆن پىغەمبەر ﷺ و ھاۋەلانى بەرابەر ئەو ھەموۋە ئىش و ئازارەنەي كە دەدران، ئەۋنە خۇپاگر و پشوو درىز بوون. ئىيمە جەستەي ئەۋانمان ئازار دەدا و وامان دەزاني بە ئازاردانى جەستەيان. دەتوانىن لە ئايىن و بىروپرواي خۇيان ۋەربانگىرپنەۋە و دۇيان بە دەست بېنىنەۋە. لە پاستىيا، ئەو دلانە لە ئاسمانەۋە لىزى و پىر كرابوون لە موزدە و مزگىنى و ئىش و ئازار بە قەد سەرە ئىنۇكى كارى لى ئەدەكردن، ئىيمە وامان دەزاني ئەكەر جەستەيان بە دەست بېنىن، دۇشيان بە دەست دېنىن، بەلام دۋامى تىگەشتم ئەو كەسەي گيان و دلى بە دەست ھىنراۋە، سەد جار جەستەشى ھى تۆ بىيىت، تازە تۆ ناتۋانى تاقە سەجدەيەكى پىن بېيى. پىغەمبەر ﷺ پىك واي كەردبوو، ئەو دل و

دەروونی کۆیلە و ھەژارانى بە دەست ھێنا بوو؛ ئەو کۆیلانەى کە موسلمان بوون،
خوئا تاشراوەکانى قورەیشیان لا بچووک بوو بووبەو، ئاغاگانیشیان کە سەجدەیان بۆ
ئەو خوا سووک و چرووکانە دەبرد، زۆر لە خوا تاشراوەکان سووکوسەلبەتر بوو بوون.
من باسى خۇراگرى و ئارخەیانیم کرد، ونبووى خۆم دۆزبەو، ئەو خودا تاشراوانە
کە لە دار و بەرد تاشرا بوون، ئیمەیان بۆ ژيان جێھێشتبوو، ھەرچییان بوو بە
ئیمەى بکەن، ئیمەیش ھەرچیمان وىست بەوانى بکەین، بەلام ئیستە دۆخەکە
جۆرىکى تر، خوايەکى راستەقینە و بەسۆز، وەک بئەکان نەبە، ئەو خوايەکە
ھەموو شتێکى دروست کردووە، ئەو ئیمە کۆدەکاتووە و دەبەوئ تووشى ناپەرەختى
ئیش و ئازار نەبەین. دەى کى واز لەم خوا راستەقینە دەھێنئ و پەنا دەباتە بەر
خوای لە دار و بەرد داتاشراو؟
- ئەى دواتر چى قوربان؟

— دواى ئایەتى ﴿إِلَّا نَذْكُرْ لِمَنْ بَخَشِن﴾ ھات. "یاد خەرمووە بۆ ئەو
کەسانەى کە لە لێپرسینەوێ پەرەردگار دەترسن." لێرە خراپە و وشکایی و
بێھەستى شیرکم بۆ دەرکەوت. سۆز و بەزەیی ئیمانم بۆ دەرکەوت. بە قامچى
لێماندەدان، بۆ ئەوێ نانى نیوچاوانى ئەوان ئیمە بێخۆین، بە سەر وردە بەردى
گەرم و داخى مەککە پالمان دەخستن بۆ ئەوێ پشتیان بسوتێنن، قورشانەکەش
نافەرمووئ؛ ئەوان چیان بە ئێو کرد وایان لێبکەنەو، نافەرمووئ؛ پالمان بێخەن،
بیا ئێرژنن، لێیان دەن، بەلکو دەفرمووئ؛ (نَذْكُرْ) "یادخەرمو،" چەند
ئامۆزگارەکى جوانە، چەند وشەبەکى پر سۆز و ھەستە، چەند نەرمونیانە! ئەمە
کارى لە پێشەنەى پێنەمەر بوو. ئیمە وامان دەزانى ئەو لە بەر پۇست و دەسەلات
وا دەکا، وىستمان بیکەین بە دەولەمەندترین کەسى عەرەب، بۆ ئەوێ واز لە
بانگەوازەکەى بێنئ. وامان دەزانى بۆ ژن وا دەکا، وىستمان جوانترین و شیرینترین
کچى عەرەبى پى بەدەین، بەلام بەو مەرجى واز بێنئ. وامانزانى داواى

سەرۆكايەتى دەكا، ويستمەن بېكەينە سەرۆك، بەلام واز بېتى. وامانزانى داواي پىلە
و پايلە دەكا و باي ئاغايەتى لە سەريەتى، ويستمەن كليلى مالى خوداي بىدەينە
دەست، بەو مەرجهي دانيشى و واز بېتى. دوايى بۆم دەرکەوت نەخىر، ئىمە لە
كوي و ئەو لە كوي. ئەو تەنيا ئەرکى سەرشانى جىبەجى دەكا، پاسپاردەپە و
پەيامى خۆي دەگەينەئىت، كليلى دلى كەسى بەدەست نىيە، ناتوانى سەرەخۆ
هيدايەتى خزمە نزيكەكانيشى بدات، ئەو تەنيا پىغەمبەرە، پىغەمبەر، پىغەمبەرى
ئەو كەسەيە كە كليلى ھەموو دلەكانى بە دەستە، هيدايەتى ھەموو كەسىكى
بە دەستە.

- دوايى چى قوربان؟

- دوايى ئەم ئايەتەم خويندەوھ ﴿تَزِيلًا مِّنْ حَلْقِ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ لَمَلٍ﴾ "قوربان لە
لايەن زاتىكەوھ دابەزىوھ كە زەوى دروست كىردووه و ئاسمانە بلىندەكانى
بەديھىتاوھ." ئا لىرە، بە تەواي نەنگى و شورەيى شىركم بۆ دەرکەوت، ھەياران!
ئىمە تا ئىستا چىمان پەرەستىوھ؟ ەت! ئەمە جىاوازيى ئىوان دروستكەر و
دروستكراوھ، خۆمان بە پارەي خۆمان بەندە و كۆيلە دەكرىن، دوايى پىيان دەلەين:
"بتيكمان بۆ دروست بکە با نوڭزى بۆ بکەين و بپەرەستين." خوايەك كە بەندە و
كۆيلەكان دروستى بکەن، چتۆ خوايەكە؟ خواي پاستەقینە خاوەنى ھەموو شتىكە و
ھەموو شتىكى دروست كىردووه، ئەو زەويەي لەسەرى دەژين، ئەو ئاسمانەي بەبى
ستوون لەسەر سەرمان راوہستاوھ؛ ئەمە جىاوازيەكى ئىوان خوايەكى ناتەوان و
خوداي توانايە، جىاوازيى ئىوان خوايەكى دروستكراو و خوايەكى دروستكەرە، بە
خويندەوھى ئەم ئايەتە، دەزانى ئەو ھەموو شتەي كە دەيىنى خواي ھەيە. ئەو
پارچە بەردانەي كە دەمانپەرەستن، لەوہ لاوازترن كە شتىكى زۆر سادەيش دروست
بکەن. ئىتر چۆن ئەم دووانە وەك يەك تەماشايە بکرىن و بپەرەستىن؟ چۆن
دروستكەر و دروستكراو وەك يەكن؟ چۆن ئەو دار و بەردەي ناوي خوايان لى نراوہ

و کەرۆ لالەن، وەك ئەو خواپەن كە دەفەرمووی: "من نامەوی تووشی ناخۆشی و نارهەتی بێت؟"

- دوايى چى قوربان؟

- دوايى نایەتی ﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْمَرْشِ اسْتَوَى﴾ "دەسەلاتی خۆای میهرەبان زالە بە سەر عەرشا،" خوا پێت دەفەرمووی كە ئاسمانەكن و ھەر ھەوت چینی زەوی ئەو دروستی کردوون، ناشفەرمووی: خۆای خاوەن ھیز، خۆای دەسەلاتدار، بەلکو دەفەرمووی: "خۆی میهرەبان،" بەلێ میهرەبان، ھەرچەند تۆلە دەسەنیتەو و تۆلە سەندنەو و بە دەستە، ھەرچەند نەخۆشی و پزق و پۆزیی بە دەستە، ھەرچەند مردن بە دەست ئەو، بە سەر عەرش، ئەو عەرشە دوورە، لە عەرشەو فرمانەکانی خۆای میهرەبان دیتە خوارەو و جیبەجی دەکری، ئەو عەرشە دوورە، بەلام سۆزی خوا زۆر نزیکە، دەیەوی پێت بفەرمووی: ھەرچەند عەرش دوورە، بەلام خۆای عەرش ھەمیشە لەلای تۆیە، ئاگای لیتە، دەیەوی دنیاییت پێیدا، نایەوی ترس بخاتە دلتەو، دەیەوی لێی نزیک بیتەو، نایەوی لێی پاکە، دەیەوی چەندە لێی دەترسی، لەو زیاتر خۆشت بو؟

- ئەي دوايى چى قوربان؟!

- دوايى نایەتی ﴿لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى﴾ دیت، خوا دەفەرمووی: "ھەرچی لە ئاسمانەکان و لەسەر زەوی و لەژێر زەویدا ھەیە، ھەر ھەمووی ھێ ئەو،" پێت دەفەرمووی: من ئاتاجی تۆ نیم، دەولەمەندم لەگەڵ ئەویشدا تۆم دەوی، وەرە بۆ لام، ھەرچی فریشتەى سەر ئاسمانەکانە ھەناسە ھەلمژین و ھەناسەدانەو ھەر ھەمووبان ھەر زیکرو پادی خواپە، بەلام لەگەڵ ئەویشدا تۆی دەوی، دەیەوی ھیدایەت بەدات و پێی راستت نیشان بەدات، ئەویش لە بەر خۆت ئەك لەبەر خۆی، ئەگەر تۆ کافر بێ، ھێچ لە دەسەلاتی خوا کەم ناکات؛ موسلمانیش بێت، ھێچ لە دەسەلاتی خوا زیاد ناکات، کەوابوو

دهوله مه نترینی دهوله مه نه کان، زهنگینی راسته قینه ئیمه ی هه ژارو ئاتاجی دهوئ. خاو من هیژی راسته قینه ئیمه ی لاواز و بهیژی دهوئ. دروسته که رو به دیهینه ر. ئیمه ی دروستکراو و به دیهینه راوی دهوئ. ئیتر چ شه رفیک له مه که وره تره؟ چ سه روه ریه ک نه وهنده سه روه ره؟ چ میهره بانیک نه وهنده میهره بانه؟
- دوا ی نه وه چی قوربان؟

— دوا یی ئایه تی ﴿وَإِنْ تَجْهَرُ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى﴾ دیت، خوا ده فرموئ: "به ئاشکرا قسه بکهیت (ین به نهی نی)، به راستی خوا هه موو شتیکی په نهان و له په نهانیش په نهانتر ده زانی." به خویندنه وهی ئه م ئایه ته، بۆم پروو بوویه وه که ئه م ئایینه بۆچی وا په ره ی سه ندووه. پۆژیک پیاوئ له نه شکه وتی حیر نه وه دیته خواره وه و، وهک ئاکر بکه ویته گیانی پوش و په لاش، ئاوا که وته گیانی کوفره وه. نه وه خوا به کی هیه که هه موو شتیکی ده زانی و هیچی لی په نهان نابین، ته ماشای نیو دل دهکا، هه ر دلێک خیر و چاکه ی تیابین به ره و لای پیغه مبه ره که ی که مه ندکیشی دهکا، ئیتر زانیم تۆر مه^۱ و به نه ماله و نه سه ب هیچ پۆلێکی نییه. هۆکاری نه وم بۆ ده رکه وت که بۆچی بیلال زۆر زوو موسلمان ده بن و نه بوو جه هل و عوتبه هه ر پاده کهن و زیاتر له خوا یاخی ده بن، نه مه چیرۆکی دل و پروونا کایی ناو دل، نهک لاشه و جهسته یه ک که پهق و وشک وهک به رد و گله، نه مه چیرۆکی پۆج و گیانه، نهک چیرۆکی به نه ماله و که سوکاری ئه م زهمانه. نه و کیشانه به ی خوا ی میهره بان خه لکی پی ده کیشی، هه مان کیشانه نییه که قوردهش خه لکی پی ده کیشا. دوا ییش تیگه ی شتم که خوا ده فرموئ: "هه موو شتیکی په نهان ده زانم،" نه مه هه ره شه نییه و ترساندنیک له ئارا نییه. هه رچه ند به پرواله ت وایه، به لام وا نییه، خوا ناهه فرموئ، نه ی موحه معه د لیم بترسه! من په نهانه کانیش وهک شته ئاشکراکان ده زانم، نه خیرا نه مه میهره بانیه، گفتوگو به که

مرؤف ئاسووده و دلتها دهکا. خوا دهیهوئ بهرمووی! من وهک چسۆن به ئاشکراکنت دهزانم و پشتیوانیت لئ دهکهم. به ههمان شیوه نهتییهکانیشت دهزانم و پشتیوانتم. دلت پادهگرم و ئارخه بانت دهکهم. نهگهر نهو خه لکه له گوئیان کردی. به دهمتهوه هاتن. نهوا منیش زیاتر چالاکت دهکهم. نهگهریش به دهمتهوه نه هتن و به گوئیان نه کردی. نهوا منیش دلتیابیت پئی ده به خشم و سه یوریت دهمم بۆ نهوهی ماندوو نه بی. خوا دهیهوئ بهرمووی! خه فته مه خوا ته نانه ت نهو ئیش و ئازانه ی که به زمان باسیان ناکه ی. من پتی دهزانم و ده زمانی دهکهم. دهزانم له دتهوه چهند خه فته بۆ نهو خه لکه دهخۆی. دهزانم چی له ناو دلتا گوزهر دهکا: دلتیابیت پئی ده به خشم.

.. دهی قوربان چیترا!

— دوا یی ئایه تی ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾ م خوتندهوه. خوا دههرمووی: "زاتی الله خوداییکه. جگه له نهو هیچ کهس بۆ په رستن نبی و نهوه ههره پیروزهکان ههر بۆ نهون." ئا لیره بوو که بته زلهکانی قورهیش ههر هه موویان وه بهر گورزی خوا کهوتن و هیچ ئرخیکیان له لای خه لکی بۆ نه مایه وه. خۆشه و یسی خودای خاوهن هیز و دهسلات و. خودایهکی درۆینه ی له دارو بهرد تشارو له نێو هیچ دلێکا کۆ نابهوه. کهس ناتوانی ئیهمان به ههردوو لا بیستی. به خۆم وت: "بۆ ناتوانی خودای خهتسابی هاوکت و. خوای موحه معد به یه کهوه بههرمستی. نه م کارمه هاوبهشی و شه ریکایه تی هه لنگرئ. خوا پێویستی به وه نهیه هاوبهشی بۆ بههار بهدن. نهو خوا به که. یهک دانه به و یه کپاره سستی لیم دهوئ. خوا دهیهوئ جل و بهرگی پهی شهرک و بهتبه رستی له خۆم پامالم و خۆم خاوین و پاک که مه وه. چون له نێو یهک دل تاریکایی و پو شنایی به یه که وه کۆ ده بنه وه؟! کوفرو ئیهمان له نهو یهک دل؟! زۆر مه حاله. خوا یهک خوا به و هیچ شه ریک و هاو له یکی قه بول نهیه. به لام هو بهل خوای درۆینه ی قوره یشکان شه ریکاتی قه بول

دەكا، پىي سادەيە يان ھەر نازانى كە مەنات و لات و غوززا ھاوبەشى خودايى ئەون، بەلى ئەمە نىشانەي بېھىزى و لاوازىيەتەكانى نىو مەككەيە. خوى مەزنىش لە ئىمە داوا دەكت كە لە تەك خۇشەويسىي ئەوا، خۇشەويسىي ھىچ شتىكى تر كۆ نەكرىتەو، جگە لە ئەو ھىچ كەسىك و ھىچ شتى بە خوا نەزانىن.

- ئەي قوربان دواتر چى پروي دا؟

- دواتر ئايەتى ﴿وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى﴾ م خويندەو، خوا دەفەرموئ: "ئاخۇ بەسەرھاتى موسات بۇ ھاتو؟" ئەم ئايەتە گوچكەو دل و گىانت بەرەولاي خوى رادەكىشى، خوى دەزانى باسى موسات نەبىستوو، تۆ ھىچ كاتى چاوت بە موسا نەكەوتو، بەلام ئەو ئەدەبىكە خوداي مەزن بە كارى دەھىنى، خۆ ئەگەر خوا بېفەرمووبا: گوئ بگرە لە بەسەرھاتى موسا، تۆ نايزانى با بۆت بگىرمەو، ئەو تەواو راست بوو. خۆ ئەگەر بېفەرمووبا: تۆ بەسەرھاتى موسا نازانى، دەي گوئ بگرە با بۆت بلیم، ديسان ئەو ھىش ھەر راست دەبوو، بەلام خودا زۆر بە سۆز و مېھرەبانى و ئەدەبەو پرسیار دەكا و پىي دەفەرموئ: "ئایا بەسەرھاتى موسات بۇ ھاتو؟" منیش لەبەر ئەو ھەتا ئەو كاتە باسى موسام نەبىستوو، زۆر ھەزم دەکرد زوو پىي بگەم و بېخوینمەو، تا بزانم بەسەرھاتى موسا چى بوو؟ پاشان با بزانم بۆچى خوا لێرە تەنیا ناوى موسا دەبا؟ خالى ھاوبەشى غومەر و موسا چوئە؟ بۆچى وام ھەست دەکرد خالىكى ھوبەشمان ھەي؟

- ئەي دوايى چى قوربان؟

- دوايى ئايەتى ﴿إِذْ رَأَيْنَا أَطْفَالَ لَهُمْ مَالٌ فَدُوعًا عَلَيْهِمْ أَمْ كُنُوا مِنْهُمْ﴾ م خويندەو، خوا دەفەرموئ: "ئەو كاتە كە موسا ئاگرىكى دى و، بە مال و خىزانەكەي گوت، لێرە مەجولین، من ئاگرىكم بەدى كرد، بەشكوو لەوى چلۆسكىكتان بۆ بھىنم، يان ھەر لەوى كەسىكم بۆ شارەزايى دەسكەوئ." بەلى، ئەمە خالى ھاوبەشى نىوان غومەر و موسا بوو، ھەردوو بۆ

شېئىر دەگەندە پەيدا بولغان كەلىمىلەر، بەلەم شېئىر بەدوئى ئىمەدا دەگەندە
 كەلە ئاخىرەت و پەسلان^۱ بە كەلگەن بىت، موسا لەو سارا چۆلدە بۇ ئاگرىك
 دەگەندە و بەرمۇ ئاگرىك دەپ ئىشەنچ، بەلەم بە نورمە ھاتەو، سومەر بۇ كوشنى
 پىنەمبەر دەگەندە، ھەك ئاگرەك، بەلەم بە نورى ئىمانەو گەپايەو، ھەردو بۇ ئاگر
 دەگەندە، بە نورمە گەپايەو.

- دواتر چى پرووى دا قوربان گيان ؟

- دوايى ئەو ئايەتەنەم خويىندەو كە دەفەرموئى ﴿ فَلَمَّا أَتَتْهَا نُودِيَ بِمُوسَىٰ ۖ وَآتَتْهُ
 الْأَنْثَرُ ۚ فَطَلَعَ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ۚ ﴾ ۱۲ ﴿ وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ ﴾ خ—
 دەفەرموئى: " ئەو كاتەي گەشە ئاگر بانگى لىكرا: ئەي موسا ! من، منم
 پەردەندەي تۆ، پىلاوۋەكانت داکەنە، تۆ وای لەناو شىوى پىرۆزى "تووا" دا، ھەر
 خۆم تۆم دەستىشان كەرد، دەي گۆي لە پاسبىریم بگەرە. "

تۆ تەماشە ئەو كوفتارە چەن شىرىنە! من خۆم تۆم ھەلبەردوۋە! لەنىو ھەزاران و
 زىاتر مەرقى سەر ئەم زەمىنە، خەم موسا ھەلبەرد و داوا لە موسا دەكا كە گۆي
 لە سەرووش و ھەجى بگري! ئا لەو كاتە، ھەستىكى وانى داگرت، وام دەزانى
 خەم گەرە داوا لە من دەكا گۆي بۇ بگرم، نەك لە موسا، خەم گەرە منىشى
 ھەلبەردوۋە بۇ ئەوئە ئىمان بەيىنم، لەناو ئەو ھەمەوۋە خەلكەي شارى مەككە و پىلاو
 ماقولاتى دارىنەدە، منى دەستىشان كەردوۋە، ھەك چۆن موسا لە مەدەنەو
 ھەنایە شىوى تووا، بۇ ئەوئە گۆي لە سەرووش بگري! ئاوا منىشى ھەنایە مالا
 خوشك تا ئىمانى پىن بەيىنم، ئەو پەكەم چۆزى ئىمان بوو كە من چەشتم، بەلەم
 ھەشتاش موسلمان نەبوۋم، ھەك چۆن موسا پەكەم تامى پىنەمبەرەيتى لە توۋادا
 چەشت و ھەشتا ئالاي پىنەمبەرەيتى ھەلەگرتىو، ئەو چۆزى ھەلبەردن بوو،
 ئەوئە منى ھەلبەردوۋە پىلاوۋەكانت قورەشى نىيە تا بىگارىكم پىن بكا، ئەو

خوایە، خودای مەزن ھەلپژاردم بۆ ئەو ھەي کاری قیامەتیم پیا بەدا، ھەر ئا لەویا
پریارم دا ھەچ کاریکم بۆ دیاری بکا، ھێ دوودلی یەكسەر بیکەم. دوايی زانیم ئەو
پیاو ھەي كە من بۆ كوشتنی دەگەرپم، ئەو دەستە و دوعایە و، لە خوا داوا دەکا كە
ھیدایەتی من بەدا.

— ئەي گەرەم دواتر چی پووی دا؟!

— دواتر ئایەتی ﴿إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا مَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي﴾ سەم
خویندەم، خوا دەفرمووی: "ئەمن خودام، جگە لە من خوای تر نییە. سا تۆ ھەر
من بپەرستە و نوێژیش بکە، تا وە پیر خۆتم خەیتەو."

پیش کەمیک خوای گەرە زۆر بە پاشکای بۆی باس کردین كە ئەو خوایە،
بەدیھتەرەي گشت شتیکە، دەسلەتدار و بەھیزە، خەلک دەمریت، خەلک دەژیت،
ئەمانە ھەمووی باوم پوو، داوی ھیچ کاریکی نەکرد، ئەوا ئیستا پیمان دەفرمووی:
بوم ھێنان بەبێ تیکۆشان و کارنەکردن سوودی نییە. ئەو دەیوئ نوێژی بۆ
بکەین، ئەو دەیوئ تەنیا سەجدە بۆ ئەو ببەین، نەك بۆ بت و دار و بەردی
تاشراو. تەنانت ئەو پازی نابێ سەجدە بۆ پیغەمبەران و فریشتەکانیش ببری، ئەو
دەیوئ پوو لە مالهەي بکەین و نوێژ دابەسین و بلیین؛ اللە اکبر، ھەموو دونیا
پشت گوئ بخەین، ئەو لە ھەموو شتی گەرەترە؛ گەرەترە ئەو شتانەي كە تۆ
لێیان دەترسی، لەو كەسانەي خوشت دەوین، لە نەخۆشی، لە لەشعایی، لە خەم،
لە خەفت، لە دارایی، گوشتاری ھێندە شیرینە، دلەت پیش زمانەت قسەکانی
دەخوینتەو. پکوعی بۆ دەبەي بۆ ئەو ھەي بەرز بپتەو، سەجدەي بۆ دەبەي بۆ
ئەو ھەي بەي بە خاوەن پەز و پلە و پایە، بەلێ، بەندایەتیکردن بۆ خودا، ئەو
ئازادی ھەرە گەرە و پاستەقینەي، بەندایەتیکردن بۆ غەیری خودا، کۆبلايەتی و
خۆگچەکردن و سەرئۆرپە، بەندایەتی کردن بۆ غەیری خودا، مەرج نییە تەنیا
وەك بپەرستی بێ؛ کوێرپایەلێی زالم، کوێگرتن لە ئارەزوو و ھەوس، کوێنەدانە

كارى چاكە. ئەمانە و سەدانى تىرى ۋەك ئەمانە. ھەموۋى بەندايە تىكرىدە بۇ غەپرى خوا.

۱ - ئەي دىۋاي ئەۋە چى. ئەي گەۋرەم!!

۲ - دىۋايى شايەتى ﴿إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِيُخْرَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ ۖ فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَن لَّا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَىٰ﴾ م خويندەۋە. خوا دەفەرموۋى: "پۇزى سە لا ھا لە پىدا". مەن دەمەۋى ئەۋ پۇزىيە جارى ئاشكرا نەبى و بېشارمەۋە. بۇيەش دىت بۇ ئەۋەى ھەركەسى بە گۈيرەى كردارى خۇى لە دۇنيادا پاداشتى بىرىتەۋە. دەي ئاگادار بە، كەسى كە خۇى باۋىرى بە قىامەت نىيە و شوين ئارەزوۋبازىيى خۇى كەۋتەۋە، پىت لى نەگىرئ لە باۋىرەپىنان بە پۇزى قىامەت: تۇيش بەۋ ھۇيەۋە بە ھىلاكا بچى."

بەلى قىامەت ھەيە، خىساب و كىتاب ھەيە، كىشانە و ترازو، دىقتەر و نووسراۋ، ئاشكراۋونى نەيتى. ھەموۋ ئەندامەكان دىنە زمان. ئەم دۇنيايە تەنيا ئەزمۇنە، ھەۋلەنىكى زۆر كەم بۇ مانەۋىيەكى ھەتاهەتايى لە بەھشتا يا لە ئاگر. ئىسكى پىۋا ۋەك جارى جاران چاك دەپىتەۋە، گۈشتى پىزىر و پلىشاۋ ھەموۋى ۋەك جارى جاران خۇش دەپىتەۋە. ئىمە وامان دەزانى چەرخ و خولى پۇزگار كارىگەرىي ھەيە و زىندوۋبون و مراندن ئەۋ دەيكا، بەلام ۋا نىيە. ئەۋ چەرخ و خولەش ۋەك ھەموۋ شتى تر ھەر سەبەبە و دەستكردى داھىنەرى ھەرە گەۋرەيە، ئەم چەرخ و خولەش ھەر تاقى كىردنەۋەيەكە و بەس^۱. دىۋايى زانىم كە ئەۋ مۇسلمانانە چۇن بەرگەى ئەۋ ھەموۋە ئىش و ئازار و ژانەپان گىرتوۋە كە بە دەست ئىمەمانان توۋشى

^۱ ھا لە پىدا ئەۋەتا بەپتەۋە

^۲ مامۇستا ھەزار لە خەيىامى ھەزارانەدا دىقتەرموۋى،

"ۋەبزانە جىپان بە ئارەزوۋى تۇ دەگەپئ ئەم چەرخ و خولى ھەموۋى بە ئورى تۇ دەگەپئ

ۋەبزانە كە سەد سالى ژىپان باشان چى مەركىزكە لەسەر پىنگە، لە دوى تۇ دەگەپئ."

ھاتىبۇن. خۇداي مەزىن پېش ئەۋەي ھەنگاۋى ئەۋانە توند و تۆل بىكا، دىلى ئەۋانى توند و تۆل كىرەبۇو. ئەھا خوا دەفەر موۋى، "ئەو ئارەزووبازەي كە خۇي بىرۋاي بە قىيامەت نىيە، رېت لى ئەگرى!" خۇاي گەۋرە پېغەمبەر و مۇسلمانانى ئاگا دار دەكردمۇە لەۋەي كە ئىمە مانان بىتوانىن رېيان لى بىگىرىن، دىلى دەدانەۋە. ئا لەبەر ئەۋە ئىمە ھەرچەند بەھىز بوۋىن، ھەر دۇرەين؛ ئەۋانىش ھەرچەند ژمارەيان كەم بوو و لاۋاز بوۋىن، بەلام ھەر سەر كەۋتن.

- ئەي قوربان پاش ئەمە چىت فەر موۋ؟

- وىم؛ ئەۋە قورەيش لەم قورئانە ھەلدېن؟ ئا مۇھەممەد پى نىشان بىدن.

- دۋايى چى قەۋما؟

- كە خەبىباب گۈيى لەم قەسەيە بوو، خۇي ئاشكرا كىرد و ھاتە دەر و پىتى وىم؛ "ئومەر مىزكىنم بىدەرئى، ھىۋام ۋايە ئەۋ دۇعايەي كە پېغەمبەر ﷺ شەۋى پىنج شەمە كىردى، بۇ تۆ گىرا بوۋىي، پېغەمبەر ﷺ دۇعاي كىردو فەر موۋى؛ 'خۋايە بە مۇسلمان بوۋنى يەككىك لەم دورانە؛ ئومەرى كۈرى خەتتاب يان ئومەرى كۈرى ھىشام، ئايىنى ئىسلام بەھىز بىكە.' ئەۋە دوۋەم جار بوو ئەۋ قەسەيە بىبىم."

- ئەي قوربان دۋايى چىت كىرد؟

پۇشتم بۇ مالى ئەرقەم. خەمزە و تەلخە لە بەر دەرگا راۋەستابوۋىن. خەمزە سى پۇژ بوو مۇسلمان بوۋبوو، ئەۋ خەلكانەي كە لەۋى بوۋىن، مېيان بىنى و خەمزە نەبى ھەمۋىيان ترسان، ئەۋ پىۋاۋىكى زۆر بوۋىر و دلىر بوو، كە خەللكەكەي بىنى ئاۋا ترساۋىن رىتى؛ "بەلئى! ئەمە ئومەرە، ئەگەر خوا چاكەي ئومەرى بوۋى، ئەۋە مۇسلمان دەبىي، ئەگەر ئا زۆر بە ئاسانى لە كۆل خۇمانى دەكەينەۋە."

دام لە دەرگا، پېغەمبەر ﷺ خۇي دەرگا كەي بۇ كىردمۇە، يەخەي گىرتىم، زۆر بە توندى بەرەۋ لاي خۇي رايكىشام، فەر موۋى؛ "خۋايە! ھىدايەتى ئومەرى كۈرى خەتتاب بەدەي، خۋايە بە مۇسلمان بوۋنى ئومەر ئايىنى ئىسلام بەھىز بىكەي!"

- ئەي قوربان تۆ چىت فەرمو؟

- بىم وت؛ شايەتى دەدم كە تۆ پىغەمبەر و نىردراوى خىواي.

- ئەي قوربان بۆچى پىغەمبەر ﷺ ناوى ناى فاروق؟

- ئەو ھەر مۇسلمان بووم. يەكسەر وتم؛ قوربان! نىمە ئەگەر بەرىن يان بىزىن.

ھەر لەسەر ھەق نىيىن؟ فەرمووى: "بەرىي وەللا! بەرن و بىزىن. نىو ھەقن و راسقن!"

منىش وتم؛ دەي بۆچى وا خۇمان ھەشار بەدىن و بىرسىن؟! سويند بە خىوا!

دەيى بە ئاشكرا بچمە دەر و مۇسلمان بوونى خۇمان رايگەيەنن. بووينە دوو رىز و چوينە دەرھو، ھەمزە پىشپىشەي رىزىك و منىش پىشپىشەي رىزەكەيتر. قورەيشىيەكان نىمەيان بىنى و لە داخا ھەك قىر رەش داگەپان، ھەم و خەفت و ھەخت بوو بىيانتەقنىي، نىتر پىغەمبەر ﷺ ناوى لىتام فاروق، يانى جىياكەرھوئى ھەق و ناھەق لە يەكترى.

- ئەي قوربان دواي ئەو ھەچىت كرد؟

- يەكەم كارىك كردم ئەو ھەبوو؛ رۇشتم بۆ مالى ئەبوو جەھل. دام لە دەرگا.

ھات و دەرگاي كردمە، وتى: "ھا خوشكەزا! چۆنى؟ چۆن ھاتووى بۆ نىرە؟" منىش

وتم: "ھاتووم پىت بلىم؛ مەن باومەم بە موھەمەد ھىناو و مۇسلمان بووم!" لە داخا

بە توندى دەرگاگەي پىوھدا و وتى: "دەك بە ناخىرى گىانت بۆ خۇت و ھەوالت!"

- ئەي قوربان تۆ بۆ وات كرد؟ خۇ تۆ ئەبوو جەھلت دەناسى؟!

- بەلى! مەن بە خۇم وت؛ ھىي عومەر! چۆن بە ئاشكرا كافىر بوويت، دەيى

ئاواش بە ئاشكرا مۇسلمان بىت. بۆيەش چومە بەردەرگەي مالى ئەبوو جەھل؛

چونكە ئەو خىزم بوو، خالىم بوو، دەمزانى چەندە دىزى ئىسلامە. دواي ئەو ھەي ئەبوو

جەھل دەرگاي لى داخستەم. رۇشتم پىسپارم كرد وتم: "لەم شارى مەككەيە، كى دەم

نەوئىساوترىن كەسە؟" وتىيان: "جەمىلى كوپى مەعمەر، ئەو قسە لە دەمىيا

راناوئىت و، يەكسەر ھەموو خەلكى پىا دەگەبەنئەت." رۇشتم بۆلاي جەمىل، وتم؛

"جەمیل بەینی خۆمان بێ، دەزانی من موسلمان بووم؟" سوپێند بە خوا بەک وشە ی
لە دەم نەهاتە دەر، بەکسەر پای کرد و، منیش بە دوايا، پۆشت بۆ داروننەدو، پەر
بە دەمی خۆی قهراندی و هاواری کرد: "کۆرە خەلکینە! عومەری کۆری خەتتاب
وازی لە دین هێناوە."

منیش وتم: کۆرە وەللا درۆ دەکە ی، موسلمان بووم.

- ئە ی قوربان ئا لە و ساتەدا خەلک چیان کرد؟

- هەموویان هاتن لە منیان دەدا و منیش لەوانم دەدا. خالە ئەبوو جەهلم هات و

وتی: "هۆ خەلکینە! ئاگادار بێ، عومەر لە ژێر ئەمانی منایە و، نابێ کەس لێبیدا!"

ئیتەر وازیان لێ هێنام.

- ئە ی قوربان پێت خۆش بوو ئەبوو جەهلم ئەمانی دای؟

- کۆرە نەوەللا پێم خۆش نەبوو. پێم ناخۆش بوو موسلمانەکان لێیان بدری و من

لێم نەدری.

- ئە ی قوربان چیت کرد؟

- پۆشتم بۆلای خالە ئەبوو جەهلم، لە پەنای کەعبەدا دانیشتیوو، وتم: "خالە!

گویت لێمە؟" وتی: "گویم لێتە!"

وتم: من نامەوی لە ژێر پەنای تۆدا بێ!

وتی: وامەکە!

وتم: وەللا وا دەکەم، ئەو پەنادانەم ناوی!

وتی: کەیفی خۆتە!

ئیتەر بەردەوام لێم دەدرا و لە خەلکم دەدا، تا بە ئەواوی موسلمان بوونم دەنگی

دایەرە و هەموو خەلک زانییان.

- ئە ی قوربان باسی کۆچکردنی خۆتم بۆ بەکە لە مەککەووە بۆ مەدینە، وام

بیستوووە جگە لە تۆ، کەس بە ئاشکرا کۆچی نەکردوو!

- کەس بە ناشکرا کۆچی کردوو بەن نا، ئەو خۆ دەزانێ. هەرکەسەو بە
 گۆنەری زرووی خۆی هەلسوکەوت دەکا، مەرج نییە هەر کەس بە ناشکرا کۆچی
 کردیی، لەو کەسە باشتر بێ کە بە نەینسی کۆچی کردوو. خۆ پێتە مەهرێجێ و
 ئەبوو بەکر بە نەینسی کۆچیان کرد، دەی ئەوان لە کۆنێ من، لە کۆی؟
 - دەی قوربان باسی کۆچەکەم بۆ بکا!

- ئەو پۆزە ی بریاری کۆچکردنم دا، شمشیرەکەم کردە ملم، کەوانەکەم کردە
 شانم، چەند تیرێکم بە مشت گرت و بەرمو لای کەعبە پۆستم. دەورو بەری کەعبە
 لەگەڵ خەلکدا جمە ی دەهات، حەوت جار بە دەوری کەعبەدا سوورامەو و تەو فم
 کرد. لە مقامی حەزەتی ئیبراھیمیشا دوو پکات نوێژم کرد. دوا یی بە دەنگی بەرز
 بانگی خەلکەکەم کرد و وتم: "دەک ئێسکەتان خواتەو! هەر کەس دەیهوێ دایکی
 پۆلەپۆی بۆ بکا، هەرکێ دەیهوێ منداڵەکە ی هەتیو بیی، هەر کەس دەیهوێ ژنی
 بنوێژن بکەوێ، یا بیته پشت ئەو دۆلەو، من کۆچ دەکەم بۆ مەدینە، کێ خۆی بە
 پیلو دەزانێ بیت بەرم بێ بکری."

- ئە ی قوربان کەس هات؟

- کورە نەودللا خەدیان چییە.

- ئە ی قوربان بە تەنیا بەرمو مەدینە پۆشتی یان هاورپیت بوو؟

- هاورپم هەبوو.

- کێ بوو قوربان؟

- من و مەییاشی کۆری رەبیمە و مەییاشی کۆری عاص رێککەوتنمان کردبوو کە
 لە پشت بەرزایبەکانی مەککەو بەک بگڕین و کۆچ بکەین. وا رێککەوتین کە
 هەرکەسێ بەبانی لەوێ نەبوو، ئەو بەبانی گەراو و بەا ئەوانی تر پەرۆن. من و
 مەییاش نامادە بووین. بەلام مەییاش گەری کردبوو، ئێتر ئێمە بەرمو مەدینە پۆشتون.
 - ئە ی قوربان مەییاش بۆچی دوا ی ئەو ی گەشتە مەدینە گەراوەو بۆ مەککە؟

- کاتی گه شتینه مه دینه، لای خێلی بهنی هه مر له قوبه لاماندا، خاله نه بوو
جههل و خاله حارس هاتن بۆلای هه ییاش، هه ییاش له دایکه وه برایان بوو،
پێغه مبه ریش هیشتا کۆچی نه کردبوو هه ر له مه ککه بوو، نه بوو جههل و حارس به
هیشامیان وت، "دایکمان سوینی خواردوه شانه نهکا به سه رها تا تو نه بپنێته وه، له
به ر خۆره تاو دانیشتوو و ده لێ، "ناچمه به ر سیبه ر تا هه ییاش نه یه ته وه،" ئیتر
هه ییاش دلی بۆ دایکی سووتو گه راپه وه بۆ مه ککه،

- نه ی تو چیت کرد قوربان؟

- به هه ییاشم وت: "کوره هه ییاش! به خوا نه وانه ده یانه وی له خشته ت به رن،
به خوا نه گه ر سیی بداته سه ری دایکت ناچار ده بی شانه ی بکا، نه گه ر گه رما
تینی بۆ بۆنی، بێدهنگ پا ده کاته به ر سیبه ر."

- نه ی هه ییش چی کرد؟

- هه ییاش به منی وت: "قه یناکه له گه لیان ده چمه وه، با دایکم هیور بپته وه و
منیش هه نی سه رووت و سامان هه یه ده یه یتم و دیمه وه."

- نه ی تو چیت پی وت قوربان؟

- وتم: "کوره به خوا تو ده زانی من یه کیکم له ده وله مه نه کانی قوره ییش، نیوه ی
سامانه کم بۆ تو، به لام نه چپته وه."

- نه ی قوربان قه بولی کرد؟

- نه، پازی نه بوو.

- نه ی دواپی چیت کرد؟

- هه ییاش له سه ر پزشتنه وه سوور بوو، منیش وشتریکی چاکم هه بوو، دام به
هه ییاش وتم: "با نه م وشتره ت پی پی، وشتریکی خیرا و گوپرایه له، نه گه ر هه ستت
کرد فیلت لی ده که ن بۆی ده رچه و خۆت نه جات بده."

- نه ی دواپی چی بووی دا؟

- عەيباش لە گەلێان پۆشتەو، لە پێگەدا ئەبوو جەهل پێی وتبو: "هرا! وشتەرەکم زۆر مانوە بۆ لە پاشکۆی خۆتەو سوارم ناکە؟" عەيباش وتبوو: "باشە."
عەيباش وشتەرەکی یخ^١ داو، هەر کە وشتەرەکی یخی خواردبوو، بە هەردووکیانەو شالۆیان بردبوو سەر عەيباش و دەست و پێیان بەستبوو، بەردیانەو بۆ مەککە و بەناو خەلکدا گەرانديان وتیان: "کۆرە خەلکینە! ئەو ئیمە برا بێمەقلەکی خۆمان ئاوا گرت و هیئامانەو، ئێوەیش بڕۆن کەسوکارە بێمەقلەکانی خۆتان بێننەو."
- ئەي قوربان تۆ چۆنت زنی ئەبوو جەهل و حارس دەیانەوی فیل لە عەيباش بکەن؟

- کۆری خۆم! هەرکەس هەر ئەو شتانه بپینێ کە بە چاوی سەر دەبینرێن، ئەو ئەو کەسە کوێرە. من بە درێژایی ژيانم فیلەم لە کەس نەکردوو، نەیشمەشتو، هیچ کەسێ فیلەم لێ بکات، بۆیە قسەي ئەبوو جەهل و حارس کاری لە من نەکرد، باش دەمزانێ ئەگەر گەرانەوێ عەيباش بۆ مەککە خێردار بووایە، ئەبوو جەهل نەدەهات بە دوايا، ئەبوو جەهل خالی من بوو؛ باش دەمناسی، تەنیا بۆ ئەو هاتبوو بەر بە ئیسلام بوونی بگریت، ئەبوو جەهل فیلەوی بوو، هەتا مردنیش هەروابوو.

- ئەي قوربان ئەگەر ئەبوو جەهل و حارس پاستیان بکردایە، ئەو ئەو کاتە چۆن دەبوو؟

- گوێ بگرە پۆل! بزانە چیت پێ دەلێم! سویند بە خوا! ئەگەر باش باشیک بەزانایە راست دەکەن، پای خۆم نەدەگۆڕی، گوێرایەلێی خودای مەزن لە سەرۆو گوێرایەلێی هەموو کەسێکەو، ئەو کەسە دایک بێ یا باوک یان هەر کەسێکی تر، ئەگەر خەتتایی باوکی من بەو جۆرە سوینی خواردبا، ئەو سویندەم بە ئەرزا دەدا و دەمشکاند و بە گوێم نەدەکرد و بەرمو مەککە نەدەگەرامەو، ئیمە قورشان فێری کردوون مافی خودا لە سەرۆو هەموو مافیکەو، پازیبوونی خودا پێش، پازیبوونی

^١ یخ: خەواندنی وشتەر، دانیشاندنی وشتەر

ھەمسو كەسكە، ئەمەش بەكەم چار نەبوو كە موسلماننىك لەنھوان ئايىن و
گوپرايەلىي دايك و باوكىكى كافردا سەرىشك بىرى.

- ئەي جارى بەكەم كى بوو؟ چۇن بوو؟

- جارى بەكەم سەعدى كۆرى ئەبوو وەقاس بوو، چىرۇكە ئاوا بو: "سەعد
بەككەك بوو لەو كەسانەي ھەر لە سەرەباي ھاتنى ئىسلامدا بىرۋاي ھىنا، پىنىش
ئەۋەي نوپۇز لەسەر موسلمانان فەرز بىرى، تەمەنى ھەقدە سال بوو، ئەبوو بەكر
پىنى وت موسلمان بىي و، ئەۋىش داۋاكەي پەسەند كرد. دايكى سەعد ئاپازى بوو،
سەعد لە ئەك دايكىدا زۆر زۆر مېھرەبان بوو، زۆر گوپرايەلىي دايكى بوو، دايكى
وتى: "ئەگەر موسلمان بى و، پاشكەز نەببەۋە، ئەوا نە نان دىخۇم نە ئاۋ." سەعد
وتى: "دايكە كۆي بگرە! سۆيىند بە خودا! ئەگەر ھەزار گىيانت تىيىن، دانە دانە
ھەمىۋى دەرچى، ۋاز لەم ئايىنە ناھىتم." پاش ئەۋەي دايكى ئومىدبەر بوو، دىستى
كردىۋە بە خوارىدن و خواردنەۋە. خۋاي گەۋرەش ئەم ئايەتەي ئارەدە خۋارەۋە:

﴿وَأِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ مَا يَنْصُرُكَ مِنْ شَيْءٍ فَأَخْرِجْهُمَا وَمَخْرَجَہُمَا فِي لُثْبَةٍ
مَعْرُوفٍ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيْنَا إِنَّ مَرْجِعَكُمْ فَأَنْتُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾

لقمان: ۱۵ ۋاتە: "ئەگەر (باوك و دايكت) ئەۋبەرى ھەولەيان دا لەگەلت، بۇ
ئەۋەي شتى بکەيت بە ھاۋبەشى من كە ھىچ زانباربەكت پىنى نېمە، ئەۋە
گوپرايەلىيان مەكە، بەلام لە دنيادا زۆر بەچاكى ھاۋرەبەتەيان بکە و شوپن رەنگاي
كەسكە بکەۋە كە بە دلسۆزى گەراۋەتەۋە بۇ لاي من. (لەدوا رۇژدا) گەراۋەتەيان
تەنھا بۇ لاي مەن؛ ئىنجا ھەۋالتان دەدەمن بەر كەردەۋانەي كە كەردوتەنە."

- ئەي قوربان بۇچى بە ھەيىاشت وت، "ئەۋەي سامانم بۇ تۇ بى؟!" بۇ تەنھا

ئامۇزگارەيت نەكرە؟

- ئامۇزگارەيت چاكە و سەدەقە، بەلام كەپنەۋەي بىرۋەسەرەي براپەكى
ھاۋنايىتم بە ئەۋەي سامانەكەم، ئەك ھەر زەرەر نەبوو، بەلكو قازانچىكى گەۋرەش

بۇرۇن. پۇل نە تېرىستۇرۇپ، "چىلىكى دەستە مالى دۇنيا،" سامان ژيان پىش دەخا، بەلام ژيان نىيە. جا بېشزانە جىياوازى زۆرە لەنىوان ئەۋەى تۇ خاۋەنى سامان بى لەگەل ئەۋەدا كە سامان خاۋەنى تۇ بى، سەرۋەت و سامان خىزمەتكارىكى باشە، بەلام گەۋرە و ئاغايەكى تا بىلى خراپە، خىۋاى گەۋرە سەرۋەت و سامانى بۇ خىزمەتكارى دانائە، ئەكەى ھەرگىز سەرۋەت و سامان بىكەى بە گەۋرەى خۇت.

— بە خوا قورىيان ئەم ئامۇزگارە زۆر بەسۋودە، ئەگەر ھەموو كەس ۋەك تۇ سەيرى سەرۋەت و سامانىيان بىكرىايە، ھەموو كەس خۇشەخت و ئارام و ئاسۋودە دەبوو.

— پۇل ئەم ھەموۋە خەلگە، ھەرچەند بە لەش و لار زۆرەيان لە يەك دەچن، بەلام لە ژىرى و ئاۋەزا كەمتەر لە يەك دەچن، ئايىن و كاروبار و بۇچون و كىرەۋەيان زۆر لە يەكتەر جىياۋازە.

— بە خوا! قورىيان، مەن ۋا دەزانم كە خىۋاى گەۋرە ھەق و پاستىگۆيى بە تەۋاۋى خىستۇتە سەر دىل و زىمانت، قورىيان ئەۋ خەلگە بۇچى لە يەك ناچن و ئاۋا لە يەكتەر جىياۋازن؟

— ئەۋە پەيۋەندىي بە مىزاج و دروستىۋونى خەلگى ھەيە.

— چۇن چۇن قورىيان بۇم پۈۋىكەۋە؟

— خىۋاى مەزن باۋكە ئادەمى لە مىشتى گلى زەۋى بەدىيەتتا، ئەۋ مىشتە گەل گلى ھەموو شۇيىنكى تىبابو، ئەۋەى ئادەم ۋەكۈۋ گەل، سوور و سېى و پەش و بۇر و... بېس و پاك و ۋىشك و نەرم و... ئاۋا ھەمە جۆرەى تىبابە.

— ئەۋە لەبەر ئائەمەيە تۇ و ئەبوو بەكر لە ئىماندا ۋەكۈۋ يەكن، بەلام مىزاج و تەبىئەتتا لېك جىياۋازە؟

— تۇ ھەر باسى ئەبوو بەكر مەھىنە ناۋ، ئەبوو بەكر نە لە ئىمان نە لە مىزاج ۋەك كەس نىيە، ئىمانى ئەۋ ۋەكۈۋ پۇلا و بىگرە لە پۇلايش پەقتەر و بەھىزىترە، ئەۋ دىلەشى ھىندە نەرمە ۋەكۈۋ داپكىكى بەسۆزە.

- قوربان مەبەستت ئەو دەمە لە يەك گلن، بەلام وەك چۆن ئەو مشتە گلە، گلى ھەموو جىنگايەكى زەوى تيا بوو، ئىنەيش ئاوا تەبىئەت و مىزاجتان لىكتەر جياوازە؟
- بەلى... بەلى. من وا دەزانم ئەو گلى كىلگەي بەركەوتوودە، مەو دەرونى، بەخشندەمە، گزۇگيا زۆر جوان سەوز دەكا، گلەكى نەرمونيانە، كىلانەيشى زۆر ئاسانە. وا دەزانم مەيش لە گلى چياكانم، گلى چيا بەخشندەمە، گيا سەوز دەكا، بەلام پەقە، من و ئەبوو بەكر ئاوەھايىن، ئەو زۆر نەرمە، مەيش پەقەم، ھەموو خەلكى، تەنانەت پەغەمبەرانەيش وەكرو يەك نەين، جياوزىيان نەيدا ھەيە.

- قوربان پەغەمبەركانەيش؟!

- با پەنت بۆلەيم: نەوونەيەكت بۆ دۆنم تا جوان لە من تەبىگەيت و ھالى بىي.

- دەي زۆر قوربان لەشم ھەموو كردوودە بە گوى.

- پۆزى بەدر لە داوى ئەو دەي شەپ كۆتايى پەھات، خوداي مەزن سەركەوتنى بە ئىمە بەخشىبوو، كۆمەلەكى زۆرمان بە دىل و يەخسىر گرتبوو، پەغەمبەرىش ھىچ دەقەيكى قورئانى لەلا نەبوو، چۆن مامەلە لە تەك دىل و يەخسىر بكا، بۆيە پاپۆزى پەكردەين، فەرمووي: "چى بکەين؟" ئەبوو بەكر وتى: "قوربان! ئەو دىلانە ھەموويان عەشیرەت و خەزم و كەسووكارى خۆتن، دەست پەشخەر بە، داوى تەوبەيان لى بکە، بەلكو پەشىمان بېنەوودە و تەوبە بکەن و، خوداي مەزن لىيان خۆشەي. مەيش وتم: "نەخىر قوربان! ئەوانە گشتيان كافرن، تۆيان لە شارى مەككە دەرکرد، پەنيان وتى: "دروژنى!" با لە گەردنەيان بەدەين، ھەرھەموويان بۆيەينين!"

پەغەمبەرى بەبى ئەو دەي يەك وشە فەرمووي، ھەستا تەشرىفى ھەردە نەو خەوتەكەي، خەلكى ھورنە دووبەروودە، بەرەپەكيان دەھانگوت، "پەغەمبەر بە قەي نەبوو بەكر دەكات،" بەرەكەپتر دەھانوت، "بە قەي ھەمەر دەكا..." دوايى تەشرىفى ھاتە دەر فەرمووي: "خوداي مەزن دلى ھەندى كەس وا نەرم دەكا لە نەرمەيش نەرمترە، دلى ھەندى كەسەيش وا توند دەكا لە بەردەيش توندترە، ئەي

ئەبۇو بەكر تۆا پەك ۋەكۆر ئىبراھىم ۋاى، (خودا باسى ئىبراھىم دەكا كە) دەيفەرموو: ﴿فَمَنْ يَمَعِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ ۱۸۶ ۋاتە: 'سا ھەركەسى شوپىنى من كەوت، ئەۋە ئەۋ كەسە لە خۆمە، ھەركە سىكىش لىم ياخى بوو، ئەۋسا ئەتۆ خەتا بەخش و دلۇفانى،' ۋەك عىسا ۋاى (خودا باسى عىسا دەكا كە دەيفەرموو): ﴿إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَلَهُمْ عَذَابُكَ وَإِنْ تَعْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ ۱۸۸ ۋاتە: 'گەر بىتەۋى ئازارىان دەي: بەندەي خۆتن، گەر بىتەۋى لىيان خۆشې خۆت دەزانى و ھەر بۆ خۆتى كە دەستەلاتت بە دەستە و لەكارزانى.'

ھەممەيش پەك ۋەكۆر نوحە (خو دەفەرموو) نوح دەيفەرموو: ﴿رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا﴾ نوح: ۲۶ ۋاتە: 'خوايە! ئەم سەر ھەردە ئەۋ كەسانەي تۆ ناناسن، جووقەۋارىان' لى مەھىللە،' ۋەكۆر موساى (خودا باسى موسا دەكا كە) دەيفەرموو: ﴿رَبَّنَا أَطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾ يونس: ۸۸ ۋاتە: 'خوداى گەرە مالىيان لى تەرت و توونا كە، دلىيان پتر پەق و پەش كە، با ھەرگىز باۋەر نەھىنن: ھەتا جەزەبەي زۆر بە ژان بە چاۋى خۆيان دەھىنن،' "كۆر! ئىستاكە دەزانى ئىمان چۆن خەلكى ۋەك برا لى دەكات و كۆيان دەكا؟ بەلام تەبىئەت و مىزاج لە يەكترى جىيامان دەكا؟!

- بەلى قوربان! ئەۋە بۆيە ئەۋ خەلكى ھەرچەن بېرۋېۋەپەيان لە مەر خودا ۋەك يەكتەر بىن، بەلام ھىشتا لە راۋبۇچونى ئايىنى ۋەكۆر يەك نىن؟

- بەلى راستە، بەلام تەنبا لە ئايىندا ئاۋا نىيە، لە كاروبارى دونياشدا ھەر ئاۋايە، تاقىكەۋە، بىرۆ بۆلاي دە- پانزە پەۋ، دانە دانە پەيمان بلىن: "ژنەكەم زۆر دەۋلىتىن و بەرسەرمدا ھاۋار دەكا و قسە دەكا،" بزانە لەۋ پانزە كەسە، چەند پاي

جىياۋزىت كېر دەپى؟ ئا ئەۋ كانە باش دەزانى ئەۋ خەلكانە لە چەند جۆرە گل دروست بوون. يەكپان ئۆزى، "خەتاي خۇلە، ئەۋەندە نارت پىداۋە سواری ملت بوۋە، ئەگەر ھەر لە يەكەم جاردە چاۋت لىن سوور بەكردايە، نەيدەۋىرا ئاۋا بكا" جا بزانە! ئا ئەم كەسە لە گللىكى پەق و پتەۋ دروست كراۋە، يەككىلى تر دەلى، "ژنان ھەروان، زوو ھەلدەچن، بزانە لە چ كارىكت تورپە، ۋاز لەۋ كارە بېغە، ژنان ھەموۋيان ئاۋەھان، ھەموۋ مالىك ژنىكى ۋاي تىدا ھەيە، پۆزى خۇشى و پۆزى ترشى، لىنى بگەر، ژيانى خۇت ھەرگىز تىك مەدە، سەينى خۇى چاك دەپى." جا بزانە ئەم كەسەيە لە گللىكى زۆر بەرپىز و بەخشندەيە، ھەر دەبەخشى و ھىچى ناۋى، يەككىلى تريان پىت دەلى، "ئەۋەندە پەق مەبە بشكىلى، نەرمىش مەبە با نەتگوشن، چوست و چلاک و وريابە و، پەشۋى مالدارى بگرە دەست، سنوورىكى بۇ دابنى با پىن لە بەرپەي خۇى زياتر پانەكىشى، بەلام ھەرگىز بىرت نەچى، ژنىش ۋەك تۇ مۇقىكە، گشت مۇقى تۈرە دەپى و ھىۋر دەپى، بىمۇچىنە^۱ و مەبشكىنە." جا بزانە، ئەم جۆرەيان لە گللىكە لەنىۋان دوو گلى پىشوو.

دىسان بېرۇ ئەۋ خەلكانە تاقىكەۋە، بلى: "براكەم مىراتم پى نادات و ھەموۋى بۇ خۇى بردوۋە،" پايۋىز بە چەند كەسى بگە... يەكى دەلى: "سامان و گىيان ۋەكوۋ يەكن، ھەرگىز لەۋ مافەي كە ھەتە ۋاز نەھىنى، بە دەستى خۇت، ھەقى خۇتى لىن بىستىنە؛ ۋاي نىشانندە بېرى بەلايدا نەچوبى." باش بزانە، گلى سىروشتى ئەم پىاۋە، لە گللىكە ھەر ۋەردەگرى و ھىچ نابەخشى، ھەموۋ شتى لە پىناۋ بەرژمەۋەندى بەكار دىنى، يەككىلى تريان پىت دەلى، "قەينا تۇ ۋەكوۋ ھابىل بە، ھابىل بە قابىلى دموت: ﴿لَئِنْ بَطَلْتَ إِلَئِيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِمَكْرُومٍ يَدِي إِلَيْكَ لَا أَقْتُلُكَ﴾ المائدة: ۲۸ ئەگەر تۇبىش دەستم بۇ درېز بەكى كە بەكوۋى، من دەست لە تۇ ناكەمەۋە تۇ بەكوۋم." دونيا ھەموۋى بەچى دىلېن، ئىمە ھەموۋ بە كار و كىردەۋى خۇمان بەرەر

^۱ بىمۇچىنە: ئامۇزگارى بە

قیامت دەپۆین و، کەس مالی خۆی نایاته نۆو قەبری خۆی. خودای مەزن بە کوێرە ی دەولەمەنی و هەژاری لێپرسینەو ناکا. نافەرمووی مادەم فلانە کەس هەژار بوو، بیخەنە نۆو دۆزەخەو، مادەم فلانە کەس دەولەمەن بوو، بەهەشتیە. زۆر سپاسی خودا دەکەم ماف خوراوم ماف خۆر نیمە. "جا بزانە! ئەم ئینسانە لە گەڵیکە کە باشترین جۆری گە، ئەو گەڵیکە بە پرواڵەت لەسەر ئەرزە، بەلام لە راستیدا لە بەهەشتە. سێیم کەسیان بە تۆ دەڵێ: "لە مافی خۆت قەت خۆش نەبی. دلی براکەشت پابگرە، گفتوگۆی لەگەڵدا بکە، هەم مالهکەت وەرگرەو و هەم دلی ئەویش پابگرە. باسی مافی برا بکە، بە قیامت بیترسینە، ئەگەر وەک پیاو هاتە پیشەرە، ئەو هەم میراتت دەس دەکەوێ و هەم براکەت زویر ناکە. ئەگەر بە کوێشی نەکردی، برۆ لای دادوەر سکالای لە دژ تۆمار بکە؛ جا ئەو کاتە میراتەکەت بە دەست بخە و ئیتر برا زیز دەبی یان نە بە تون و تەووس." جا ئەم کەسە لەو گەلە کە لەنێوان هەردوو جۆری پیشودایە، هەندێ نەرمی و هەندێ پەقی تیا دەبینرێ.

- بەلێ قوربان وەک دەفەرمووی هەر ئاوا، بەلام قوربان تۆ و ئەبوو بەکر چەند خالێکی هاوبەش و نزیکتان هەیە، ئەو باسانە ی ئەبوو بەکر کە تۆ کردت هەمووی وایە، بەلام من هیشتا زیاترم لە تۆ دەوێ، من دەزانم ئەم هاوبەشییە ی نێوان جەنابت و جەنابیان لە سروشت و تەبەئەتی خۆتانەو سەرچاوە ی وەرگرتوو. هەندێ شتی ئێوە وەکوە یەکە، گەرەم! ئەم خۆهەلقورتییەم لێ وەرگرە و وەلام بەدەرەو.

- باشە کوێم چی دەپرسی لێم بپرسە.

- ئەو جیاوازییە ی نێوان تۆ و ئەبوو بەکر، جیاوازیی سروشت و تەبە، نەک جیاوازیی نێوان ئیمان، پێک وەک ئەو جیاوازییە ی لەنێوانی ئیبراهیم و عیسا لەلایەک و موسا و نوح لەلایەکی تر. ئە ی ئەبوو بەکر هەموو کاتێک هەر وا نەرم نیان بوو؟ هەرگیز توپەیی یان توندی پروی تێ نەدەکرد؟

- ھەرچەند بەراورد لەنیوان نیعمانی پێغەمبەراندایا ڕەوا نییە، بەلام نیعمانی هیچ کەسێ هیندەدی نیعمانی ئەبوو بەکر بەهێز نییە. سۆنەد بە خودا! ئەبوو بەکر پلەیک لە سەرووی ھەموو مرزقەکانەوە بوو، پلەیک لە دواي پێغەمبەران. ئە من و ئە غەیری من لە نیعماندا ناگەین بە ئەبوو بەکر. لە مەڕ سڕوشت و تەبەو، ئەو کەستکی ھەتا بۆنی نەرمونیان و بەسۆز بوو، ھەتا مردنیش ھەروا بوو، بەلام ھەرکات پێویستبایە. ئەم مرزقە دلوڤان و زۆر بەسۆز، وەک شیری بێشەلان دەبوو، ھێند توند دەبوو کەس نەدەگەشت بە جێ پێیدا. ئەو کاتانە ی ئیعمە لاواز دەبووین، ئەو بەهێز بوو. ئیعمە نەرم، ئەو زۆر زۆر توند، ئەو ماوہیە ی خەلیفە بوو، زۆر شتی ئەومان بۆ دەرکەوت کە هیچ کاتێ تەسەرمان لێ نەدەکرد.

- چۆن... چۆن قوربان؟

- با بۆت بۆلیم. ئا ئەو ڕۆژە ی کە پێغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم وفاتی کرد، خەلکی ھەموو وەک تیک چەوین، ئاودھا بوون، ئەو خەفەتە ھێند مەزن بوو، کەس نەیدەتوانی شانی بداتە بەر، من خۆم بە ناو مزگەوتدا دەھاتم و دەچووم، دەمگوت: "ھەرکەس بۆنی پێغەمبەر مردوو، بەم شمشیرە لێی دەدەم، دەیکوژم؛ پێغەمبەر نەمردوو، وەکوا موسا بۆ گفتوگۆ بۆلای خودا ڕۆیشتو و ماوہیەکی تر دیتو، ئەو کەسانە ی کەوا دەلێن: 'ئەو مردو،' دەمگوت دەبن، ئەبوو بەکر لە مائی خۆی بەرمو مائی پێغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم وەرپکەوت، ڕۆشتە مائی دایە عایشە، ئیوجاوانی پێغەمبەری ماچ کرد و وتی: 'بە زەندویی و بە مردویی چەندە پاکێ' دواي ھاتە مزگەوت، من ھەروا شمشیرەکەم ھەلدەسوێپاند، ھەرەشەم لەو کەسانە بوو کەوا دەلێن، 'پێغەمبەر وفاتی کردوو...' ئەبوو بەکر وتی: 'ئومەر دانیشە' دواي پڕ بەدەم ھاواری کرد: 'ھۆ خەلکینە! ئەو کەسانە ی موخەمەدیان دەپەرست، ئەوا موخەمەد وفاتی کرد، ئەو کەسانەیش کە خوا دەپەرستن، خودا نەمرە و ھەرگیز نامری' دواي ئەو ئایەتە ی قورئانی خوێندوو کە دەفەرمووی:

﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَصُرَ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ﴾ آل عمران: ۱۴۴ واته: 'موحه معه صلیه' ته نها پیغه مبه ریگ نه بووه وه فات بکات، بیگومان پیغه مبه رانی پیش نه میش (وه فاتیان کردووه)، نایا نه گهر وه فاتنی کرد یان کوزرا و شهید بوو، نیوه پاشگه ز دهنه وه و هه لده گه ریته وه!؟ خو نه وه ی هه لبگه ریته وه و پاشگه ز بیته وه، نه وه هه رگیز زیان به خوا ناگه به نیت، له داهاتوو به کی نزدیکدا خوی گهره پاداشتی سپاسگوزاران ده داته وه، 'دوای نه وه ی نه بوو به کر نه و نایه ته ی خوینده وه، به هوش خوّم هاتمه وه و ده نکوت هه رگیز نه و نایه ته م نه بیستووه، نیتر بۆم پروون بوییه وه: به لن، پیغه مبه ر صلیه به راستی وه فاتنی کردووه!'

شا لیره دا که سایه تی به هیزی نه بوو به کر دهرده که وی، بۆ من دهرکه وت که نهرمونیا نی و توندوتولی دژی یه ک نین، میهره یانی و خۆراگری دژی یه ک نین، خو نه گهر ته ماشای ته بیعت و سروشتی من و نه بوو به کرت کردبایه، ده بووا نه و باودری به وه فاتنی پیغه مبه ر صلیه نه کردایه و، من نه وم هیور بکردایه ته وه، به لام به عه که سه وه، نه و عومه ره ی که زۆر توندوتیژ بوو، نه و پۆزه پروخا، نه و نه بوو به که ره ی که زۆر نهرمونیا نی بوو، وه ک چیا خۆی پاکرت، مرؤف شا له و کاتانه دا ده ناسری، جاری واهیه، به گومان وا ده زانی فلانه که س زۆر توندوتیژه، به لام دوایی دهرده که وی که زۆر نهرم نیانه، به پیچه وانه ییش مرؤفی به پواله ت نهرمونیا نی، سه یر ده که ی توند وتیژه، به لن، نه بوو به کر ناوا بوو، که سایه ته کی تیر و ته واو، نه و کاتانه ی که کاتی نهرمونیا نی بوو، نه و نهرمونیا نی و، نه و کاتانه یه ی که کاتی توندوتولی و توندوتیژی بووایه! توندوتول و تیز ده بوو.

- رحمتی خوا له نه بوو به کر، چ که سایه ته کی ته واو کامل بوو

- به لن، به خوا وا بوو.

- بە خوا قوربان! تۆ زۆر گەورەي. زۆر بە سەیری باسی ئەبوو بەکرت کرد.
ئەمە پراستگویی و نەجابهتی جەناپت دەرەخا.

- کۆری خۆم! مەوێ گەورە هەر گەورەمە. کەس بە خراب باسکردنی مەوێ
مەزن، مەزن نابێ. مەوێ بەرێز و مەزن ئەو کەسە بە کە مەوێ بەرێز و مەزنەکان
نیشانی خەلک بدات.

- ئەي قوربان! باسی تر هەیه کە کەسایەتی ئەبوو بەکرت دەرڤخات و خەلک
پێی وابێ کە زۆر نەرموتیانە، کەچی توندوتیژ و تیژ بێ، یان پێیان وابێ واز لە
شتیک بەهێنێ، کەچی ئەو سوورتر بێ؟

- کورە ئەو بە پراستە؟! ئەرمەدە لا شتی وا پزوی داوێ ئەبوو بەکرت دلی نەرم
نەبوو، ئەگەر بە سەر کێدوا بەاتایە، نەرم دەبوو؛ ئەبوو بەکرت. ئەبوو بەکرت بوو!
دەبوو چۆن بێت پێک ئاوا بوو.

- دەي قوربان بۆم باس بکە، بزانم چییە و چۆنە؟

- دواي وەفاتی پێغەمبەر ﷺ، ئەبوو بەکرت بوو بە خەلیفە، عەرەب بوو بە سنی
بەشەو، بەشیکیان لەسەر ئایینی خۆیان مانەو و نەگۆران، بەشیکیان گەڕانەو سەر
ئایینە پووجەکەي باوک و باپیرانیان، بەشەکەیتەر بە موسڵمانی مانەو، بەلام
دەیانگوت زەکات نادەین! ئەبوو بەکرت کۆی کردینەو و پرس و پاونێزی پێکردین،
زۆربەمان تەنانت منیش پێمان وابوو واز لەوانە بێنین کە زەکات نادەن بۆ ئەوێ
ئەوانیش وەک بەشی دووهم، پشت لە ئایینی ئیسلام نەکەن تا ئەو کاتەي دلیان بە
تەواوی لەسەر ئایینی ئیسلام دادەمەزرێتەو و دواتر زەکات بدەن، بەلام ئەبوو بەکرت
ئەم راپەي پەسەند نەکرد، وتی: "شەرپان لەگەڵ دەکەم،" ئەم برپارەي ئەبوو بەکرت
پنچەوانەي سروشت و تەبەي ئەو بوو، ئەو نەرموتیان بوو، بەلام بۆچونەکەي توند
بوو. منیش لەگەڵ راپەکی نەرمدا بووم، کەچی سروشت و تەبەم توندوتیژ بوو،
مەسەلەکە پنچەوانە بوو، ئەبوو بەکرت دڵنەرم و مېھرەبان، توندوتیژ بوو،
عومەري توندوتیژ، نەرم و نېمان بوو.

- ئەي تۆ چەت کرد قوربان؟

- مەن بەردەوام دەچووم بۇلای ئەبۇ بەكر و ھانم دەدا بۇ ئەۋەى لە ھاكى
 بەشيمان بېتەۋە، دەمگوت، "تۆ چۆن شەر لەگەل كەسانىكدا دەكەى كە
 شاھەتومانىان ھىناۋە؟ مەگەر تۆ نازانى پىغەمبەر ﷺ لەرموۋىتە؟" فرمانم پىكرائە
 شەر لە تەك كافراندا بەكم تا شادە دىنن و دەلىن؛ لاله الا الله، شادەمان ھىنا.
 ئىتر خويىن و مالىيان لەسەر مەن ھەرام دەپى و ناھى لەگەلئاندا بەجەنگم، مەگەر بۇ
 ھەقىكى شەرىى و ئىسلامىي نەپى، ئىتر ھىساب و كىتابىشان لای خودايە. "
 - ئەى ئەو چى دەفرمۇ؟

- پى دەۋتم: "بەخۇا ھەركەس جىاۋازى بەخاتە نىۋان نوپۇز و زەكاتەۋە لە تەكىدا
 دەجەنگم، زەكات مافى خەلكە، بە خۇا ئەگەر لە سەردەمى پىغەمبەردا پەشۋى
 ولاخىكىان لە زەكاتدا دابى، دەپى ئىستەيش بىدەن، ئەگىنا بۇى دەجەنگم."
 - ئەى دوايى چى پروى دا؟

- مەن بەردەوام لىى دەپارامەۋە نەجەنگى، دەمويست خويىنى كەس نەپۇزى، ئەبۇ
 بەكر تورە بوو، يەخەى گرتەم و وتى؛ "كۆرەكەى خەتتاب! ئەۋە تۆ بۇ لە سەردەمى
 جاھىلىدا توندوتىز بوۋىت و، ئىستە ئاۋا نەرمونىيان و ترسونۇكى؟"
 - ئەى دوايى چى پروى د؟

- خۇاى گەرە دلى منىشى ۋەك دلى ئەبۇ بەكر لىكرە، زانىم ئەۋ لەسەر ھەقە
 و راستە، ئەۋ پۇزە بۆم دەرکەوت كە ئىمانى ئەبۇ بەكر بەراپەر ئىمانى ھەموومان و
 بگرە زىاترەشە.

- كەۋابى ھاكى ئەبۇ بەكر راست و دروست بوو.

- بەلى بىگومان! ئەۋ سەردەم و كاتە پۇك ئەۋ رايەى ئەبۇ بەكرى دەۋىست،
 كارمان بە راي ھەركەسىكى تر بگردايە، لىك دەشكايىن و دەرۋوخايىن. بە خۇا
 ئەگەر رۈھمى خۇا و پاشان ئەۋ سووربوۋنەى ئەبۇ بەكر لەسەر ھاكى خۇى
 نەبايە، ئەۋا مېزۋو دەگۇرا، پەلەكانى كاتۇمۇر بەرە و دوا دەھانەۋە، سەردەمى
 نەفامى دەگەرپايەۋە؛ فېتنە و فەساد دەستى پى دەكردەۋە، ئەۋ تىگەشتەنى ئەبۇ

بەكر، بوو بە چرا بۇ ئىسلام. ئەۋ غىرەتەي ئەبوو بەكر و پاگرتنى ئەۋ كاتە ۋەك سەردەمى پىغەمبەر ﷺ، ئەۋە ھەلۋىستىكى جوامىرانە بوو؛ ئەۋ ھەلۋىستە ھەلۋىستىك بوو كە خۋاى گەرە بە ئەبوو بەكرى بەخشىبوو. دۋاى سۆزى خوا، جوامىرىي ئەبوو بەكر بوو، ئايىنى ئىسلامى راۋەستاۋ كرد. ھەموومان، تەنانەت مىژوو شايتىي ئەۋەماندا كە ھەلۋىستى مەردانى ئەبوو بەكر بوو كە ئايىنى بەرابەر بە ھەموۋە ھەلگەرانەۋە و شەپوشۇرە راۋەستاند، ئەۋ ھەلۋىستە ۋەك ھەلۋىستى پىغەمبەران بوو. - پىرىك ماۋە لىت بېرىم، شتىكى تر خالى ھاۋبەشە لەنىۋان تۆ ۋ ئەبوو بەكردا، ھەز دەكەم ۋەلامەكە لە خۆت بېرىم و پشتگوئى نەخەم، دۋاتر دەمەۋى باسى خۆت، لە خۆت بېرىم!

- چىيە كورم، بىلى!

- ۋەللا باسى سەقىفە^۱ و بەيەتدان بە ئەبوو بەكرە، ئەۋ پۇژە چى پۇۋى دا؟
چۈن ئەبوو بەكر بوو بە خەلىفە؟

- دۋاى ئەۋەي پىغەمبەر ﷺ ۋەفاتى كرد، خزمە نىزىكەكانى خەرىكى شۇردن و كەنكردنى بوون، من و ئەبوو بەكر لە مزگەوت بووين، كەسىك ھات و وتى: "نەنصارىيەكان پۇشتون بۇ سەكۆي بەنى ساعىدە، دەيانەۋى خەلىفەيەك بۇ مۇسلمانان ھەلپۇرتن،" ئەۋ كارە ئەدەبوو ئىمەي تىبا بەشدار ئەيىن. بۇيە بەكسەر بانكى ئەبوو بەكرم كرد و باسەكەم بۇ گىراپەۋە؛ بىرپارماندا ئۆمەيش بىچىن بىزانىن چى دەكەن؟

بە ئەبوو بەكرم وت: "لەكەلما ۋەرە، با بىچىن بۇلاي برا ئەنصارىيەكانمان." پۇشتىن، لىيان نىزىك بوۋىنەۋە، گەشتىن بە دوو پىۋاى زۆر بەرپۇز و چاكى ئەنصارى، وتىان: "براكانمان بۇ كۆى دەچن!"

وتىان: "دەمانەۋى بىچىن بۇلاي برا ئەنصارىيەكانمان."

وتیان: "نا مە چن، نزیکیان مە بنەو، پرۆن بە دەم کاری خۆتانەو."

منیش وتم: "وێلا دەبی بچین"

پۆشتین، گەشتینە سەکۆی بەنی ساعیدە، پیاویکیان تها بوو چاکەتێکی لە بەرا
 بوو. وتم: "ئەمە کێیە؟"

وتیان: "سەعدی کۆری عوبادە."

وتم: "ئەو چییەتی؟"

وتیان: "ئەو یای 'هەیه، تەواو بەکی خستوو."

دانیشتین، زۆری پێ نە چوو، و تەبیژەکیان هەستا بۆ قسەکردن، سپاس و
 ستایشی خۆی کرد، دواپی وتی: "ئێمە ئەنسا پۆللاین، سوپای ئیسلامین؛ ئێوەی
 کۆچەریش کۆمەڵێکن لێرەن، دەبی کاروباری ئیسلام بە دەست ئێمەو، پێ، ئێمە
 خۆمان خەلکی ئەم شارەین." و ئەلامێکم پێ بوو ویستم قسە بکەم. ئەبوو بەکر وتی:
 "عومەر لە سەر خۆ بە!"

پێم ناخۆش بوو قسە ی ئەبوو بەکر بشکێنم؛ بێدەنگ بووم. ئەبوو بەکر هەستا و
 دەستی کرد بە قسەکردن. سویند بە خوا هەرچی لە دڵدا بوو، ئەبوو بەکر بە
 زیادەو هەمووی وت، دواپی وتی: "برا ئەنصار یەکان! بە خوا هەر پەسنێکی ئێوم
 دابی، کەمی هەیه و زیاد ی نییه. بە خوا ئێو ئەو زۆر زیاترن من باستان بکەم.
 بەلام کاروباری خەلیفایەتی دەبی قورەیشی بە پێوەی بیا، پێفەمبەر ﷺ خۆی
 کۆچەری بوو، دەبی جێگرە کەیشی هەر کۆچەری پێ، من خۆم بە خەلیفایەتی ئەم
 دوو پیاو پازم ئێو پەکیکیان هەلپۆرن."

دواپی دەستی من و ئەبوو عوبەیدە ی جەراخی بەرز کردەو. ئەو پۆژە ئەبوو
 بەکر هەرچی وت، هەمووی بەلامەو پەسەند بوو، تەنیا ئەو نەبی کە منی
 دەسنیشان کرد بۆ خەلیفایەتی، ئەوەیان پێم ناخۆش بوو و، وتم: "سویند بە خوا!
 پێم خۆشە لە گەردنم بدری بەلام پێش ئەبوو بەکر نەکەوم."

پىراونكى ئەنصارى ھەستىا و وتى: "دەي با دوو خەلىفە مان ھەيىن، يەك لە ئىمە و يەك لە ئىوہ."

منىش وتم: "دەي بە خواا ئەوہ يەكەم ھەنگاوى دووبەرەكى و ناكۆكى دەيىن. ناكۆكى، دەيىن تەنيا يەك كەس خەلىفە يىت. كاكە سەمد تۆ خۇت گونىت لى نەبوو كە رۆژىكىمان يىتەمبەر ﷺ ھەرمووى: 'سەرکردايەتى بۆ ئىمەي قورەيشە و ھەزىرايەتى بۆ ئەنصارەكانە؟'"

بە خوا سەعد زۆر راستگو بوو. بەلام ھىچى نەوت، چاودەرى بىر بزانى چى رودەدا.

ئەبوو بەكر بە منى وت: "ھومەر دەستت يىتە، با بەيەتت پىن بدم."

منىش بە ئەبوو بەكرم وت: "تۆ لە من باشتى و شايانقرى."

وتى: "تۆ لە من بەھىزترى."

وتم: "ھىزم ھەموو بۆ تۆيە، نابىن دواي يىتەمبەر ﷺ پلەويايەي كەس لە پلەويايەي تۆ بەرزتر يىت. تۆ لە كاتى كۆچدا، لە ئەشكەوتدا، لە خىزمەت يىتەمبەردا بووى، ئەو ئايەتەي كە ھەرمووى: ﴿ثَانِيًا أَتَيْنَا﴾ مەبەستى خوا تۆ و يىتەمبەر ﷺ، يىتەمبەر ﷺ لە كاتى نەخۇشيدا تۆي كىردە پىش نوئىز. تۆ لە ھەموو كەسك لە پىشتىر و شياوترى."

دوايى دەستى ئەبوو بەكرم گرت و، بەيەتم پىن دا. ئىتر ھەرچى لەو شونەدا بوو، ھەموويان بە يەك دەنگ بەيەت يان پىن دا. بۆ بەيانى، ئەبوو بەكر چوۋە سەر مەنبەر و، منىش لە خوارەوہى ۋەستام، وتم: "ھۆ خەلىفە! ۋا ديارە خواي گەرە باشتىن كەسمانى دەستىشان كىردوۋە بۆ ئەوہى بىن بە خەلىفە، ھارپى و ھاۋەلى يىتەمبەر ﷺ، ئەو كەسەي كە لە ئەشكەوتەكەدا لە خىزمەت يان بوو. باشتىن كەس بۆ بەرپۆھەردىنى كاروبارتان، دەي ھەستىن بەيەتى پىن بدمەن، ئىتر ھەموو ھەستان و بەيەت يان پىندا.

- كەوابوو پۇزى سەكۆكە كە بەناربانگە، ئا بەو جۆرە بووا ئى باشە قوربان
بۇجى ئەنصارىەكان چوهرپوانى ئەوھيان نەدەكرد تا لە كفن و دفنى پىڭەمبەر ﷺ
دەبنەو، پاشان خەلىفە ديارى بەكن؟

- ئەنصارەكان مەبەستيان ئەو نەبوو كە لە دونيادا بەش و پلەوپايەين هەبى،
ئەوان دەيانزانى كە بەرپۆوەبردنى ئايىن و ولات، بەبى سەرکردە و گەورە بەرپۆوە
ناچى، ئەگەر خەلكى سەرکردەيەكى ئازا و لىھاتويان نەبى، لە كتوپرەكدا هەركەس
بۆ خۆى و پىشۆوى پوو دەدا—خوای گەورە لە قورئاندا فرمەووەتى: ﴿خُلِقَ
الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ﴾ الانبياء: ۳۷ واتە: "مروّف ئەوئەندە بە پەلە و تالووكەيە" (هەر
دەلەيت) لە پەلە و تالووكە دروستكراو.

ئەو پرسىارەى تۆيش بەجىيە، دەبوو زۆر پەلە نەكەن تا ئىمەيش هەموومان
ئامادە دەبين، بەلام قەزاوقەدەر وابوو.

- باشە ئەوان بۆ پىڭيان وابوو لە ئۆو زياتر لايەقى فرمانپروايين؟

- ئەوان لەو پوانگەو سەيريان دەكرد كە خۇيان خەلكى شارەكەن و ئىمە وەك
ميوان واين، هەرچەندە ئايىنى ئىسلام هەموومانى كردبوو بىرا و ئەو من من و تۆ
تۆبەى كە لە سەردەمى نەفاميدا هەبوو، نەمابوو، بەلام خاومەن مآل هەر خاومەن مآلە.
ئەوان لەو پوانگەو خۇيان بە شياوتر نەدەزانى كە بلىن: "ئىمە لە ئۆو باشتيرين،"
هەر تەنيا لەبەر ئەو بوو كە خۇيان خەلكى شارەكەن و دەبى ئەوان بەرپۆوەبەريش
بەن. دواى ئەوئەى فرمەوودەكەى پىڭەمبەرمان ﷺ بۆ باسكردن كە دەبى
سەرکردايەتى لە ئۆو قورەيشدا بىن، ئىتر هېچ ناپەزايەتپەكەيان دەرئەپرى و، بىئەدەنگ
بەمەتەيان بە ئەبوو بەكردا. خوای گەورە لە ئەنصارىەكان پازى بىن، ئەوان بەكەم
كەس بوون، بوونە پالپىشى ئىسلام. بەكەم كەس بوون بەمەتەيان دا، ئە لەبەر دونيا
پالپىشى ئىسلام بوون و ئە لە پوى لاوازەو بەمەتەيان دا، بەلكو تەنيا مەبەستيان
پەزەمەندى خوا بوو.

^۱ تالووكە، هەفتاو، هەلپە، سەرىن، لەز

- ئاي ئەبوو بەكر دەستى گرتى و ويستى بە يەتت پېدا، بۇ پارى نەبووى؟
- چونكى ئەبوو بەكر لە من باشتر بوو، لە ھەموومان شاپوتر بوو، ئەو يەكەم پياو
بوو كە موسلمان بووبوو، ھارپى و ھارسە ھەرى پېغەمبەر ﷺ بوو، دووھم كەسى نەبو
ئەوشكەوتەكە بوو؛ نەيتىپارېزى پېغەمبەر ﷺ بوو. راستە پېغەمبەر ﷺ خۇى ھېچ
كەسى بۇ خەلىفەيەتى ديارى نەكرد، بەلام ئەو خۇى لە كاتى نەخۇشيدا ئەبوو
بەكرى بۇ بەرنوېزى ديارى كرد، ئيتىر چۇن من بە خەلىفەيەتى پارى بام؟ بە خوا
ھەر شياوى ئەو بوو.

- ئاي بۇچى ئەبوو بەكر ھەرمو بووى تۇ لە من بە ھېزترى؟
- ئەبوو بەكر تەمەنى شەست و يەك سالى بوو، زۇر كەسىكى لەسەرخۇ و
نەرمونيان بوو، دەشيزانى كە كاروبارى خەلىفەيەتى ناپەحەتە و ئارىشەي^۱ زۇرە. لە
ھەمان كاتدا خەلىفەيەتى تەكلىفە نەك تە شريف. ئەو لەو دەترسا، بەو تەمەنەو و
بەو نەرمونيانىيەي كە ھەبوو، نەتوانى خەلىفەيەتى بەرپۆە بيا. بەلى، ئەو ئەبوو
بەكرە، كەسىكى دوورەپەرېز لە ھەموو شتىكى دونيايى. تەنانەت لە سەركردايەتى
كە ھەموو كەس ھەزى لېيەتى. بەخوا! ئەبوو بەكر پياوى خوا بوو، بۇ خوا زىا، لە
پېتاوى خوادا وەفاتى كرد.

- ئاي قوربان! بۇچى ئەنصارىەكان وتيان: "با دوو خەلىفە ھەبى، يەك لە
ئېمەو يەك لە ئېو؟"

- ئەو بە پاى من بۇ دوو ھۆكار دەگەرپۆتەو، يەكەميان، پېم وتى. ئەوان خەلكى
مەدينە بوون. پېيان وابوو دەپن خەلىفە خەلكى شارەكە بى. دووھم ھۆكار، ئەو ھبوو
كە ھەر لە كۆنەو ھۆزەكانى ھەرب پېيان وابوو دەپن كاروبارىان خۇيان بەرپۆە
بەن و نابىن ھەبىرى خۇيان—ھەرچەند ئازاتر و لېھاتوتر بى—بەن بە
سەركردەيان. ئى خەلكىش بە گوېرەي ھادەت و دابونەرىتى خۇى رەفتار دەكا.

ئۇنە وتەن: "ئىسلام دابونەرىتى سەردەمى ئەفامى دەشواتەو و باوەرى پىشى نىيە،" بۇيەش ئەوان بە سىنگىكى فراوانەو بەيەتەيان بە ئەبوو بەكر دا و، وەك چۆن پىشت و پەناى پۇغەمبەر ﷺ بوون. ئاوا بوونە پىشت و پەنا بۇ ئەبوو بەكرىش؛ لەگە ئەبوو بەكر دا جىهادىان كرد، فرمانەكانى ئەبوو بەكرىان جىبەجى دەكرد، كەسيان لارىسى لە سەركردايەتتى ئەبوو بەكر ئەبوو. ئەوان كەسانىك بوون كە فرمانەكانى خوا و پۇغەمبەرت بە بىريان بەيتنايەتەو، يەكسەر پىشى پازى دەبوون

- ئەى دوايى چۆن خەلافەت بەر تۆ كەوت؟

- ئەبوو بەكر وەسىيەتى كرد من بكرىم بە خەلىفە.

- ئەى قورىان خەلىفەيەتى بە وەسىيەتكردن دەيى؟

- خەلىفەيەتى بىرىقىە لە بەلىندانىك لەنىوان سەركردە و خەلىفە بەلىن

دەئا كە كرۇبارى خەلك بەرپتوۋە بىا، فرمانەكانى خوا جىبەجى بكا، پەچاۋى بەرئەندىي گىشتى بكا، سەرۋەت و سامانى گىشتى بە ھەدەر نەدا و بە دادپەرۋەرى دابەشى بكا، ھەول بدا ئاسايش و ئەمنى قەۋمى دابىن بكا، دادگەر بىت، سوپاى تىر و تەۋاۋى ھەيى — بۇ بەرگىرى. خەلكەكەيش گۆپرايەل بن، لە كاتى خۆشى و ناخۆشى لەگەل خەلىفەدا بن. لە فرمانە چاكەكاندا بە گۆتى بكن و درىخى نەكن. نابى لە كار و فرمانىكدا كە پۇچەوانەى فرمانى خوايە، لە گۆتى بكن. كەوابوو خەلىفەيەتتى من بە وەسىيەتى ئەبوو بەكر نەبوو، بەلكو بە پەزنامەندىي خەلك بوو. ئەوان بەو وەسىيەتى ئەبوو بەكر پازى بوون و، بە دل و گيان و پەزنامەندىي خۇيان، بەلىن و بەيەتەيان بە من دا.

- ئەى قورىان ئەبوو بەكر خۇي بېرىارى دابو كە تۆ خەلىفە بىت؟

- سەرەتا ئەبوو بەكر بېرىارى نەدابوو، ئەو باش بېرى لەو كارە كردبوۋىدەو، پرس

و پرايىزى كردبوو، دوايى بە گومانباشى خۇي، منى بە شاۋزانى.

- پىش ئەۋەى تۆ ئاگادار بكا، چى كرد؟

- ئەبوو بەكر پېش وەفاتى، پانزە پۇژ نەخۇش بوو، ھەستى كىردىبوو كاتى مردن نىزىك بىرۈۋەتەۋە، بىۋىيە غەبدورپەحمانى كۆپى ھەۋلى بانگ كىردىبوو، بە غەبدورپەحمانى وتىبوو: "باسى غومەرى كۆپى خەتتاقىم بۇ بىكە؟!"
ئەۋىش وتىبوو: "دەي قوربان خۇت لە من باشترى دەناسى!"
ئەبوو بەكر وتىبوو: "بەلى! بەلام پېم خۇشە لە دەمى كەسىكى تر باسى غومەر بېيىسم."

غەبدورپەحمان وتىبوو: "بە خوا قوربان! زۆر لەۋە باشترە تۇ بىرى لى دەكەيتەۋە."
دوایی بانگى عوسمانى كۆپى غەففانى كىردىبوو و پېتى وتىبو: "باسى غومەرم بۇ بىكە."

عوسمان وتىبوو: "قوربان! تۇ باسى غومەر بۇ ئىمە بىكە!"
ئەبوو بەكر وتىبوو: "پېم خۇشە لە دەمى تۆۋە بېيىسم."
عوسمان وتىبوو: "بەخوا زۆر لەۋە باشترە كە دەردەكەۋى."
ئەبوو بەكر وتىبوو: "خوات لى پازى بى، بە خوا ئەگەر وازت لى بھىتايە، وازم لى نەدەھىتايى."

- قوربان ئەۋ قسە يانى چى ؟

- مەبەستى ئەۋەبوو كە عوسمانىش شىۋى خەلىفەتايە، ئەگەر عوسمان مىنى بە دل نەبايە، ئەۋە ئەبوو بەكر ئەۋى دەست نىشان دەكرد بۇ خەلىفەتايەتى.
- ئەي قوربان ئەبوو بەكر لەناۋ ئەۋ ھەمۈۋە خەلكەدا، تەنبا پرس و ۋاۋىژى بەۋ دوانە كىردا؟

- نەخىر، ئەۋ ۋاۋىژى بە كۆمەلى كەسى موھاجىرى و ئەنصارى كىرد، لەۋانە، سەئىدى كۆپى زەيد، ئوسەيدى كۆپى خوزەير، پېتى وتىبون، "راتان چىيە لە بارەي غومەرەۋە؟"

ئوسەید وتبووی: "دوای تۆ لە ھەموومان باشتەر، بە چاکە پازە و بە خراپە ناپازی، ئەمەنییەکانی لە ئاشکراکانی باشتەر، کەس وەک ئەو شیاوی خەلیفایەتی نییە؛ کەسۆکی بە ھێژە."

- ئەو ئەوانی تر چییان وتبوو؟

- ھەر ئەوێ کە ئوسەید وتبووی.

- ئەو ھەموریان بەو وەسیەتە ئەبوو بەکر پازی بوون؟ پای ھەموریان وەک

پای عوسمان و عەبدوڕەحمان و ئوسەید بوو؟

- نەخێر، پای ھەموو کەس وەک بەک نییە، ھەرکەسە و تێبینی و بیروبووچونی

تایبەت بە خۆی ھەیە، ھەندیکیان منیان ھەم لە سەردەمی پێغەمبەر و ھەم لە

سەردەمی ئەبوو بەکر دا دەناسی، دەیانگوت: "زۆر توندوتیژە." مەبەستیان ئەو بوو

کە ئەم عومەرە ھیچبەدەستە، ئاوا توندوتیژە؛ باوکە پۆا ئەو ئەگەر کاربەدەست

بێ؟!

- ئەو ئەوانە چییان کرد؟

- دوو پۆژ پێش وەفاتی ئەبوو بەکر چو بوون بۆ لای، پێیان وتبوو: "تۆ دەرانی

عومەر چەند توندوتیژە! ئەگەر خوا لێپرسینەوێ لێکردی بەرابەر ئەو وەسیتە، چی

وەلامی خوا دەدەیتەو؟"

ئەبوو بەکر وتبووی: "دامنیشینن!..."

ئەو لەسەر چۆن کەوتبوو، دایاننیشاندا وتی: "ئەو ئەمترسینن خوا لێپرسینەوێم

لەسەر عومەر لەگەڵدا بکا! بەخوا! ھەرکەس زۆلم بکا تا بەنگویتی زەرەر دەکا و ئە

ژێری دەرناچی، دەلێم: 'خواپە! باشتەین کەس بۆ خەلیفایەتی دیاری کردا' خواپە

خۆت ئەم قەسەم پەگەپەنا!"

- ئەو قوربان دوای ئەوێ ئەم دەنگوباسەت بێست، ھەستت بەرابەر ئەو

کەسانە چۆن بوو؟

- كورم! خۇ من ھەولم بۇ خەلافەت نە داھوو تا لايان زویر ھەم. بە خوا ئەوان ھەولیان داھوو ئەو ئەركەم لە كۆل ھەكەنەو ھە خۆم لای ھەلدەھاتم. ئەگەر من خەلیفایەتیم وەسبیا، ئەو پۆژەي كە ئەبوو بەكر لەسەر سەكۆكە پێی وتم: "دەستت بێنە بە یەتت پێ بدەم." ھەر ئەو پۆژە دەبووم بە خەلیفە. دواتر كەي رەوايە من رەك و كینەم لە كەسێك بێت، ھەر لەبەر ئەوەي پای خۆي لە مەر مەنەو دەرخستوو! من خۆم دوی ئەوەي كرام بە خەلیفە، پێم وتن: "رەحمەتی خوا لەو كەسە بێت عەیب و عارەكانم بە دیاری بۆ دەھێنێتەو." ئەمە قەسەي من بوو لە كاتی خەلیفایەتی. دەي ئەگەر كەسێكی ئاسایی بام، قەسەي لەو زیاترم دەبوو؟

- قوربان تۆ كاتی خۆي بۆیە بە خەلیفەتی پازی نەبووی؛ چونكە ئەبوو بەكرت لە خۆت بە شیاوتر دەزانی.

- دەي باشە خۆ ئەمە مانای وا نییە ئەگەر ئەبوو بەكر مرد، ئیتر من حەزەم لە خەلیفایەتی دەبێ. كورم! مرقۇی واریع و خۆپاریز ئەوەیە خۆي لە كاریبارێك دوور بختەو ھە ترسی ئەوەي لای ھەبێ نەتوانی بە باشی بەرپۆھەي بیا. بەخوا! منیش دەترسام خەلیفایەتی باش بەرپۆھەي نەبەم، بۆیە پێم خۆش نەبوو بكریم بە خەلیفە.

- ئەي دواتر چی پۆوی دا؟

- ئەبوو بەكر ديسان بانگی عوسمانی كردبوو، فەرمووبووی: "چیت پێ دەلێم ببنوسە."

عوسمان وتی: "چی بنووسم؟"

ئەبوو بەكر وتی: "بنووسە بەناوی خواي بەخشندە و مېھرەبان، ئەمە كۆتا وەستیتی ئەبوو بەكری كۆری ئەبوو قوحافەيە، لە كاتیكدا خەریكە دوا مەنزلی دونیا بەجێ دەھێلێ و خەریكە بەرە و بەكەم مەنزلی قیامەت وەرێ ھەكەوێ؛ ئەو قیامەتەي كە تێیدا كافەر بھوا دەھێنێ و تاوانبار دلی پر دەبێ لە یەقین و درۆزن واز لە درۆ دەھێنێ. ئەوا من عومەري كۆری خەتتایم وەك خەلیفە دەست نیشان كرد. گوێرایەلی بن و فرمانەكانی جێبەجێ بكەن. منیش بۆ پەزنامەندەي خوا و

پێغه مبه‌ری خوا و ئایینی ئه‌سلام و بۆ خۆم و بۆ ئێوه‌یش له‌ چاکه‌کردن درێغیم نه‌کردوه‌. ئه‌گەر عومەر دادپه‌روه‌ر بوو، ئه‌وا گومانه‌که‌ی من پێکاویه‌تی و به‌پاسته‌ درچووه‌. ئه‌گه‌ریش وا نه‌بوو، ئه‌وه‌ هه‌رکەس خراپه‌که‌ی له‌ ئه‌ستۆی خۆیدا، منیش جگه‌ له‌ خه‌یر و چاکه‌ هه‌یچی ترم مه‌به‌ست نه‌بووه‌. خۆ من ئاگاداری به‌ریواران^١ نیم. ﴿وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ﴾ ناهه‌قانی‌ش زۆر پێناچی له‌وه‌ ده‌گه‌ن که‌ سه‌ره‌نجام بۆ کوێ ده‌چن. سلاو و مه‌هره‌بانی خوای گه‌وره‌ به‌رزی به‌ سه‌ر هه‌موو لایه‌کتاندا.

پاشان نووسینه‌که‌ی مۆر کرد.

- ئه‌ی دوا‌ی ئه‌مه‌ چی پ‌رو‌ی دا‌؟

- ئه‌بوو به‌کر به‌ عوسمانی وت: "ئه‌م نووسراوه‌ به‌ به‌ و. به‌رۆ به‌زانه‌ خه‌لک پ‌نی پ‌ازین؟"

عوسمان پ‌ۆشت و به‌ خه‌لکی وت: "خه‌لکینه‌! ئێوه‌ به‌یعه‌ت و به‌لێن ده‌دمن نه‌و که‌سه‌ی که‌ له‌م نووسینه‌دا ناوی هاتوه‌؟"

هه‌ره‌مه‌وویان وتیان: "به‌لێ! ئێمه‌ پ‌ازین..."

دواتر عوسمان نووسراوه‌که‌ی کرده‌وه‌ و بۆ خه‌لکی خۆپ‌نده‌وه‌. خه‌لک هه‌موو به‌ به‌کده‌نگ به‌یعه‌تیان پ‌ێدام و، ئاوا ک‌رام به‌ خه‌لیفه‌.

- که‌وابوو پ‌ێش ئه‌و نووسراوه‌ و دوا‌ی نووسراوه‌که‌یش، ئه‌بوو به‌کر باسی خه‌لیفایه‌تی لای تۆ نه‌کردبوو؟

- نه‌خه‌یر پ‌ێش نووسراوه‌که‌ باسی هه‌یچی لای من نه‌کردبوو. به‌لام دوا‌ی ئه‌وه‌ی خه‌لک به‌و نووسراوه‌ پ‌ازی بوون، چوومه‌ خ‌زمه‌تی ئه‌بوو به‌کر و وتم: "ئه‌بوو به‌کر! من پ‌ێویستم به‌ خه‌لیفایه‌تی نیه‌ و خ‌زم لێی نیه‌..."

ئه‌بوو به‌کر وتی: "عومەر گیان! خه‌لیفایه‌تی پ‌ێویسته‌ی به‌ تۆیه‌!"

- مەبەستى چى بوو؟

- مەبەستى ئەو بوو بە من ھەلئى؛ من لەبەر ئەو تۆم دەسنەشان نەکردووە. پێويستت پێى بێت، بەلکو من وا دەزانم كە تۆ شياوترين كەس بێت بۆ ئەو كارە. ئەبوو بەكر ھەميشە وابوو، بەخشندەيى ئەو، تەنيا بۆ پەزىامەندى خوا بوو. گيردانىشى^١ ھەر لەبەر پەزىامەندى خوا بوو. ھەر لەبەر ئەو بوو وەرگرتنى خەلىفايەتيم بەلاوہ ئاسان بوو. پەيام دا بچم بە پێى پێغەمبەر و ئەبوو بەكردا. ھەرچەند ھەرگىز ناگەم بەوان، پێغەمبەرى ئىسلام ھىچ پێغەمبەرىكى تر پێى ناگا. چ جاي عومەر؛ ئەبوو بەكرىش ئەوئەندەى پێم بگرئ وەك ئەو دەبم، جا ئەگەر بە تەواوى وەك ئەو نەبم ئەوا بە گوێرەى توانا، عەرەب دەلئ؛ "ھەرچى ھەمووى دەس ناكەوئ، واز لە ھەمووى ناھيئندريئ."

- ئەى قورىان لە كووتا ديدارتدا لەگەلیدا، ھىچ وەسيەتێكى بۆ كردى؟

- بەلئى.

- چى بوو؟

- وتى: "عومەر لێم نزىك بەرەوہ." منيش لێى نزىك بوومەوہ و، وتى: "من دەتكام بە خەلىفە. ئەى عومەرا! ئامۆژگارىت دەكام ھەميشە ترسى خوات لە دلددا بێى. عومەرا! ئەوھيش بزانە خواى گەورە ھەندئ داواى لە شەودا ھەيە، لە پۆژدا وەريان ناگرئ و؛ ھەندئ داواى لە پۆژدا ھەيە، لە شەودا وەريان ناگرئ. جا بزانە، ھىچ كارێكى سوننەتت لئ وەرناگرئ تا فەرزەكانت بە تەواوى بەجئ نەھيئابئ. ئەو كەسانەى كە لە قىامەتدا تاي ترازوى چاكەيان قورس دەھيئ، ئەو بە شوپنكەوتنى راستى قورس بووہ. ئەو تاي ترازوھى كە تەنھا راستى بێى دەكيشريئ، مافى خۆيەتى كە قورس بێى. ئەو كەسانەيشى كە لە قىامەتدا تاي ترازويان سووكە، ئەو بە ھۆى شوپنكەوتنى لارەپئ و نارەواوہ سووك بووہ. ئەو تاي ترازوھيش كە

ئەنھا ئارمەوايەتى پىن دەكئىشرى، مافى خۆيەتى كە سووك بى. خىواى گەورە بۆيە باسى بەهەشتىەكان بە چاكە دەكا؛ چونكە چاك بوون اتاي ترازوى چاكەيان قورستر بووه، ئىتر ئەويش چاوپۇشى لە خراپەكانيان دەكا. هەركات باسى ئەو بەهەشتيانەت كرد بلى؛ 'زۆر دەترسم من بەكئىك ئەم لەو كەسانە' خىواى گەورە لە هەندى ئايەتدا باسى سۆز و بەزەيى خۆى دەكا و، لە هەندى ئايەتى تردا باسى سزا و خەشمى خۆى دەكا؛ ئەوەيش لەبەر ئەوەى بەندەكنى هەم لىي بترسين و هەم هىوايشيان پىي هەبى. لە هەق زياتر، هىچى تر لە خوا چاوپروان ناكرى، كەس بە دەستى خىواى گەورە ناخريته نىو فەتەرات و بەلاوه. ئەگەر ئەم ئامۇزگاريانەى منت وەرگرت، ئەوا هىچ بەريئوار و ناديارىكت هيندەى مردن خوش ناوى و، هەرگىز ناتوانى مردن بىيەيز و دەسلەت بكەى.

- بە خوا قوربان ئەم ئامۇزگاريانە، ئامۇزگارىي كەسىكى پەفتەنيە، مەزۇف ئەو كاتەى كە پشت لە دۇنيا دەكات و خەرىكە بەرەو قىامەت بارگە و بىنە بىيچىتەوه، لە هەموو كاتى زياتر راستگۆيە. ئەبوو بەكر بە درىزايى ژيانى هەر راستگۆ بووه، چ جاي ئەو كاتانە، بەلام قوربان پىت ئاسايىيە چەند پرسىارىكت لە مەي ئەو وەسيەتە لىي بكەم؟

- بۆ نا؟ دەى كورم چىت لە دلدایە بپرسە.
- بۆچى ئەبوو بەكر وەسبەتەكەى بە "ئەى عومەرا ئامۇزگاريت دەكەم هەمىشە ترسى خوات لە دلدایى" دەست پىكرى؟

- چونكە دەيزانى وەرگرتنى دەسلەت تاقىكردنەوەيەكى زۆر سەختە، زۆر بەى خەلك لەو تاقىكردنەوەيدا دەرنەچن، كايراي دەسلەتدار هەيز و پارەى لە بەردەستدايە، خەلك بەراپەر دەسلەتدار لاواز و بىيەيزن، زۆر كەمن ئەو كەسانەى كە پارە و هەيزيان هەبى و ئەنە تاغوت، ئەبوو بەكر وىستى بەبىرم بىيەتەوه كە خىواى گەورە ئاگادارى هەموو كارەكانم دەبى، لىم دەروانى بزانى لە كاتىكدا لە

لوتكەى دەسلەتدام چى دەكەم، ئەۋ پارە و سامانەى لە بەردەستە چۆنى بەكار دېتىم
و خەرجى دەكەم، چۆن لە تەك شو خەلكەى لە ژېر دەستىدايە دەجولئەۋە.
دەسلەتدار شىۋوتىرېن كەسە كە بېتىرسىنى و خۋاى ۋەبىر بېتىتەۋە، چۈنكە جگە لە
خۋا كەس لە دەسلەتدار مەزنىتر نىيە. خەلك بۆيە لە دەسلەتدار دەترسى، چۈنكە
ھىزى ھەيە. بۆيە خۋى لە دەسلەتدار نىزىك دەكاتەۋە، چۈنكە سەرۋەت و سامانى
ھەيە، بەلام خودى دەسلەتدار ھىچ كەسكى لەۋ مەزنىتر نىيە تا لىنى بترسى، ھىچ
سەرۋەت و سامانىك بە ئەندازەى ئەۋ سەرۋەت و سامانە نابى كە لە ژېر دەستى
ئەۋدايە تا خۋى لى نىزىك بكاتەۋە. ئەۋۋو بەكر وىستى ھەمىشە خودام لە بىردا
بىت و لىنى بترسم و، لە ھەمۋو كار و وتارىكمدا ۋا بزانم خۋا دەبىنم .

— ئى مەبەستى لە ”خۋاى گەۋرە ھەندى داۋاى لە شەۋدا ھەيە، لە پۆژدا

ۋەرى ناگرى: ھەندى داۋاى لە پۆژدا ھەيە، لە شەۋدا ۋەرى ناگرى“ چى بوو؟

- وىستى پىم بلى: نەكەى بە گوڭرەى پەفتار و كردارى خەلك ھەلسوكەوت

بكەيت و دىنى خۆتت لە بىر بچى، تۆش بەندەيەكى لە بەندەكانى خۋا، خۋاى

گەۋرە ھەندى كار و پەستشى لەسەرت فەرز كردوۋە، نەكەى لەبەر كىروبىرى

خەلافەت، ئەۋ فەرزاتە لە بىر بكەى. وىستى پىم بلى: ئاگادىرى نوڭز و پۆژۋەكانم

بم، خەلك لەسەر ئايىنى دەسلەتدارە، ئەگەر دەسلەتدار چاك و پاك و ئە خۋاتىرس

بوو، خەلكىش ۋا دەبن. ئەگەر تىكۆشەر و خەباتكار بى، خەلكىش تىكۆشەر و

خەباتكار دەبن. ئەگەر ھەمىشە بىرى قىامەتى لە دىدا بى، ئەۋانىش بىرى قىامەتبان

لە دىدا دەبن. ئەگەر بىر گەندەل و فەسادكار بى، زۆرىەى ئەۋانىش گەندەل و

فەسادكار دەبن. سەركردە ناۋى خۋى بە خۋىۋەۋە ۋەك سەرى گەل ۋايە، گەلىش

ۋەك جەستە ۋان، سەركردە بەرەۋ ھەركوئ و ھەرچۆن بىروات، جەستەش بەرەۋ

ئەۋ شۆتە و بەۋ جۆرە دەپۇن.

- ئەي مەبەستى لە "ھېچ كارىكى سۈننەتت لى وەرناگىرى، تا فەرزەكانت بە تەواۋى بەجىنەھىنابى" چى بوو؟

- ويستى پېم بلى كە لاي خوا ھېچ كار و كردهومەك بە ئەندازەى ئەو كار و كردهوانە خۇشەويس نين كە خۆى لەسەر بەندەكانى فەرز كردهووه، ھەر بەندەمەك سۈننەتەكان بكات و فەرزەكان پشت گوى بخوا، ئەو تەنبا خۇماندووگردنى بۆ دەمىننەتەو، خۆ ئەگەر فەرزىش و سۈننەتیشى ئەنجامدا، ئەو نوورى عەلا نوورە و ھەرچى خېر ھەيە، ھەمووى دەسگىر بوو، ئەگەر كەسەك بە قەستى، پۇژىك پۇژووى پەمەزانى خوارد و نەيگرت، يانزە مانگ بە پۇژوو بى، جىگەى ئەو يەك پۇژە پۇژووى پەمەزان پەرناكاتەو، ئەگەر نوپۇزى بەيانى بە كۆمەل بكا، خېرى ئە شەرنوپۇزى سەرتاسەرى شەو زىاترە، ئەگەر ھەزار سەدەقە بىدات، بە ئەندازەى زەكاتىك خېرى تىبە، ھەرچەندە سەدەقەكانىش زۆر لەو زەكاتە زىاتر بى، چونكە سەدەقە سۈننەتە، بەلام زەكات فەرزە، ويستى پېم بلى كە خواى گەرە ھەندى شتى لەسەر سەركردە فەرز كردهووه، ئەگەر ئەو شتانە ئەكا و ھەرشتىكى تر بكا، بېسوودە، ئەگەر سەد جار لە فەرزەكە زىاترىش بى، خواى گەرە فرمانى كردهووه كە داھات بە يەكسانى لەنپوان خەلكدا بەش بكرىت، ئەگەر سەركردە ئەو داھاتەى بۆ خۆى ېرد و، دواىى زۆر لەو زىانرى كرده خېر، بېسوودە و تاوان و گوناھ نەبىن ھىچبەترى گىر نابى، چونكە مافى بە خاوەن ماف نەداو، ئەو وەك ئەو وایە مافى خەلكى بخوا و دواىى بەخشندەبى بكا

- ئەي مەبەستى لە "خواى گەرە لە ھەندى ئايەتدا باسى سۆز و بەزەبى خۆى دەكا و، لە ھەندى ئايەتى تردا باسى سزا و خەشمى خۆى دەكا؛ ئەو ھەش لەبەر ئەو ھەى بەندەكانى ھەم لى بترسن و ھەم ھىواشيان پى ھەبى، لە ھەق زىاتر ھىچى تر لە خوا چاوەروان ناكرى، كەس بە دەستى خواى گەرە ناخەرىتە نپو فەتەرات و بەلاو" چى بوو؟

- مەبەستى ئەو بوو كە قورئان ئەۋەندەي يەكدى ترس و ھىوا. ئەقېن و خۇفى
باس كىردوۋە. چۈنكە ئەگەر ھەر باسى ترسى كىرەپ. دلى باۋەپداران لە ترسا
دەتۇقى و زەندەقىان دەچوۋ! خواپەرستى ۋەك بېگارىيى ئاغايەكى زالىمى لى دەھات.
ئەگەر شى تەنيا بىسى ھىوا و ئەقېنى كىرەپ. خواپەرستى ۋەك كارى ئەو كۆيلەيەي
لى دەھات كە خاۋەنەكەي ئەۋنە بەسۆزە. كۆيلەكەي ئىستىغلالى ئەو سۆزەي
كىردوۋە و كۆي بە فرمانەكانى نادا. خوا دەيەۋى بەندەكانى لىي بىترسن و
خۇشيشيان بوى. لىي بىترسن و چاۋەپرونى پاداشتىشى لى بىكەن. خوا دەسەلاتى
ھەموو جۆرە سزادانىكى ھەيە. كەچى باسى لىيوردەيى و سۆزى خۇيشى دەكا.
لەگەل ئەۋەي كە زۆردارە. خاۋەن سۆزىشە. ئەو دەيەۋى بەدەم ترس و
خۇشەۋىسيەۋە بەندايەتى بۇ بىكەين. خوا پىي خۇشە لىي بىترسين. پىي خۇشە
خۇشمان بوى.

- قوربان ئەمە كۇتا دىدار و گىفتوگۇ بوو لە تەك ئەۋو بەكرىدا. ئەي سەرەتاي
خەلىفايەتت چۆن بوو؟

- يەكەم پۇزى خەلىفايەتت چومە سەر مېنبەر. سپاس و شوكرى خوام كىرد.
دوايى وتم: "بىستوۋمە خەلكانىك لە توندوتىژىيى من دەترسن. وتويانە: 'غومەر.
پىنخەمبەر مابو توندوتىژ بوو. لە سەردەيى خەلىفايەتى ئەۋو بەكرى توندوتىژ بوو.
باۋكە پۇ ئى ئەگەر خۇي سەركىردەيى چى؟!"

"خەلكىنە! ئاگادار بىن. ئەو توندوتىژىيىم زۆر زىاتىر دەكەم. بەلام بۇ ئەو
كەسانەي لەپىلادەرن و تەعدا لە مۇسلمانان دەكەن. ھەرچى مۇسلمان و پىۋايى
چاك و بىۋەي ھەيە. ئەۋە من لە ھەموو كەس زىاتىر لەگەلپاندا نەرمونيان دەيم. من
ناھىلەم ھىچ كەس زولم لە ھىچ كەس بىكا. سەرى زالم لە بەرد دەدەم. بە پى دەچمە
سەرى. تا تەۋبە دەكات و دان بە ھەقا دەنەت. لەگەل ئەۋەيشدا سەرم
دەخمە بەر پىي ئەو كەسانەي چاك و چاكەكارن.

— لە سەرەتای وتارەكەت، دواى ئەوەى سپاسى خوات كرد و پەسنى پێغەمبەرت دا، بە شێوەیەكى گشتى پرووت لەو خەلكە كرد و قسەت بۆ كردن، دواى ئاراستەى قسەكانت گۆڕى و تايبەتت كرد بەو كەسانەى لە توندوتیژەكەت دەترسان، تۆ لەسەر توندوتیژیى خۆت سوور بووى، من وا گومانم بەرد بۆلى ئیتر توندوتیژ نابم، كەچى سوور بووى!

— تۆ چاوەروانى ئەو بووى كە بەو خەلكە بۆلىم: خەلكینە! بیسترومە هەندىكتان لە توندوتیژیى من ترسان و وتوتانە: "لە سەردەمى پێغەمبەردا عومەر توندوتیژ بوو، ئەبوو بەكر مابوو وا بوو، باوكە پۆ دەبێ ئیستە چۆن بێ ئەوان نەماون و خۆى سەركردە و هەمەكارەیه؟! " خەلكینە ئاگادار بن! ئەوا من وازم لە توندوتۆلى و توندوتیژی هینا؟

— ئەى بۆ قوربان؟ بۆ وات نەوت؟

— پۆله! ئەو دەسەڵاتدارەى كە لاواز و بێ سام و هەبەتە، ناتوانى باش كارەكانى بەرپۆه ببا. هێزدارەكان بێهێزەكان دەكرێننەو، بێكەس و دەرەتانهكان دەترسێنن. من دەبوو هەر لە یەكەم پۆژى دەسەڵاتمدا هۆشدارى بدەم بە هێزەكان. بۆ ئەوەى بیری خراپ نەكەنەو، لاوازهكان دۆنیا بكەمەو كە كەس ناتوانى زۆلم و زۆریان لى بكا، خەلك هەموو یەكسانن كەس لە كەس پیاوتر نییه، بەهێز لاى من كەسێكە كە لەسەر هەق بێت، ئیتر كەیفى خۆیەتى بە جەستە و سامان لاوازه یا نه. لاواز لاى من، ئەو كەسەیه كە ناھەق بێ، با سەد جار زەنگین و دەست پۆشتوو بێ، لاى من كەس بە دۆلەمەنیدا نەنازێ، كەس بە نەسەب و باوك و باپیریا نەنازێ، خواى گەرە بەلێن و هەرەشەى هەیه، بەلێن بە چاكەكاران دەدا و، هەرەشە لە خراپەكاران دەكا. دەى ئیتر بۆ لۆمەى عومەر بكرێ، ئەگەر بیهوى تەرازوى دادگەرى هەبێ و خەلك بە تەى تەرازوى دادگەرىدا بكێشێ و لاواز و بەهێز لاى ئەو نەخوا، تەنیا پەسالى دەورى هەبێ؟ نابێ لە سەردەمى دەسەڵاتى مافى كەس بخورێت، نابێ هەزاران بچەوسێنرێنەو.

- قوربان قسه کانت ته واو، من مه به ستم شه نه بوو. مه به ستم شه بوو پاکانه ی خوت بکه ی له و تۆمه ته ی بۆت کراوه، نه ک به سر خوتیدا ساغ که یته وه.
- باشه، ده بی مرؤف واز له چاکه یه ک بیئنی، هر له بهر شه ی که سانیک رقیبان له چاکه یه؟! نه به خوا نابیی. عومر ده بی ته نیا په زامه ندیی خوی له بهر چاو بی، ئیتر خه لک پازین یا نه، که یفی خویانه. من خۆم به ته نیا دهمرم و ده چمه قه بره وه. به ته نیا زیندوو ده به مه وه، به ته نیا پرسیارم لی ده کریت، به ته نیا دادگایی ده کریم، ته نیا هق و راستی فریام ده که ون، ناهه قی و ناراستی مالم ویران ده که ن. شه کهر خه لک له بهر شتیکی هق لیم بترسن و رقیبان لیم بیئت، شه وم لا په سه ندتره له وه ی که له بهر کهنده لی و ناهه قی منیان خوش بویت.

- به خوا قوربان راسته خوی که وره هق و راستیی خستوته سر دل و زمانت، من نه مویست تورپهت بکه م یان خۆم له بیرو پای جه نابتدا هلقورتیتم. من ته نیا داوی پروونکردنه وه و زیاتر زانیاریم کرد. من به لای خۆمه وه چاوه پئی شتی تر بووم.

- تو دمه وی بلیی: "دنیایییت پی بدانایه؟"

- به لی قوربان.

- ئی وام کرد.

- چۆن؟

- نه ی من نه مگوت: "توندوتیژیم بۆ سر خه لکی زالم و به دکار زیاتر ده که م؟"
نه ی من نه مگوت: "شه و که سانه ی پاسال و چاکه کارن، شه و په پی نه رمونیان ده بم له که لیاندا؟"

- ها قوربان وت.

- ده ی ئیتر شه مه دنیایی و نارخه یانی نه بی چیه؟ کوپم من هه ره شه و کوپه شه کانم بۆ شه و که سانه بوو که زالم و ستمکار و به دره فتار بوون. جا هه رکه س ستمکار نه بوو بی، شه و شه و هه رشانه دنیاییکه ر بووه بۆی، هه رکه سه ش ستمکار

بووې، نه وه هره شه و گوره شه به کی توند بووه بوی، نابې ستمکار خاترجم و
دنيا بکې تا دنيايي نه دهی به ستمليکراو، نه گهر دنيايي و خاترجمې به زالم
و ستمکار بدریت، دس ده گهن به ترساندن و توقاندنی خه لکی داماو و بی
ده سلات، من وتارم بو که سانیک دا، ده مزانی ستمکاریان تیا نییه، نه وانه
خه لکيکی ناسایی و سلامت بوون، نه گهر له م پرووه سهرنجت دابی، من خالم
له سر قسه کان داناوه و هره شه و گوره شه نه کردووه.

- به خوا وایه قوربان! تا ئیستا گویم له قسه ی ناوا پوخت و پاراو نه بووه.

- کام قسه؟

- نه وه که فرموت: "ناهیلم کهس ستم له کهس بکا، سهری ستمکار ده خمه
سر زهوی و به پيله قه ده چمه سر سهری هتا په شیمان نه بیتوه و بهر مو هق
نه گه پخته وه وازی لی ناهینم. سهریشم ده خمه سر زهوی، بو نه و که سانی پراسال
و له سر هقن!"

- من ده بوو هر وام گوته، به لام به دیاریکراوی به کام خال سهرسامی؟

- قوربان نه وهی که له بهر دم دادگادا هزار و زهنگین، ده سلاتدار و
بیده سلات وهک بهک بن، نه وهی که فرموت: "ناهیلم کهس ستم له کهس بکا."
نم قسانه به دیاریکراوی بهر مو پرووی هیچ کهست نه کردوته وه و هموو که سیک
ده گریخته وه، ستمکار هر کهس بیت و کوپ و نه وهی هر کهس بی و ده سلاتی
هر چنده بی، تو به راهری ده و ستيته وه، ستمليکراو هر کهس بیت و کوپ و
نه وهی هر کهس بی و ده سلاتی هر چنده بی، تو بوی نه ده کوشی، خه لک بو
نه وهی کروباریان به باشی راپهړی، پیویستیان به که سیکي ناوایه، ستمکار
پیویستی به ده ستيکی به هیزه بیگری و نه هیلی ستم بکات، یارمه تیی بدا به سر
نفس و شهیتاندا زال بی، ستمليکراو پیویستی به ده ستيکی به سوزه له ناوشانی
بدری و بلیت: "تو نه نیا نهیت، منت له پشته." زور مایه ی خه مگنیه که
ده سلاتدار خه لک بهر له لاکا و وهک ناوه ل لیان پروانی. به هیز لاواز بخوا،

داندەرەكان دانھان لە بۆدانەكان گىر بىكەن، كەس حساب بۆ كەس نەكا و چاودۆرئىكياڭ ئەبەتت.

- بېنەت! من مەبەستم لەو قىسە كە پىم وتى ئەو بوو، من وتم: بە قەستى وام وت، بۆ ئەوئەي ستمەكار لىم بترسى و ستمەلىكراو دلى بە بوونى من خۆش بىن، من نەمەويست ستمەكار بەرەللا بى و وەك ئازەلى دپندە بکەوئەتە وئەزەي ھەزار و داماوەكان و، ئەم و ئەو بخوا و ئەم و ئەو لەكەدار بکا.

- بە شتێكى تریش سەرسام.

- چى؟

- بەو ترازووئەي كە ويستت بۆ خەلگى دابنئى، بەو سىسەتەي ويستت كاری لەسەر بکەي؛ پىن لەسەر سەرى ستمەكار دا دەنئى تا دئەتە سەر پى. لە بەرابەر ھەق و راستیدا خۆت بە بچووک دەزانى و سەر لە بەريئى پراسالەكاندا دادەنئى! بە خوا ئەم جۆرە مامەلەيە، مامەلەي مرۆڤە گەورە و مەزنەكانە.

- كۆپى خۆم! سەرکردە دەبى وەك دايك بى بۆ منداڵە نەخۆشەكەي، پى ناخۆشە جگەرگۆشەكەي شتى ناخۆش بخوا، بەلام بە دەستى خۆي دەرمانى تال و ناخۆش دەكا بە قورگیدا، چونكە دەزانى تالاي ئەو دەرمانە، شيرنايى لەشعاغى پتەويە.. ئەگەر كاتى دەرمانخواردنى منداڵەكەي دوا بکەوئ دەدا بە سەر سەرى خۆيدا و بە كپوزانەو و سۆزەو دەپوا بۆلاي منداڵەكەي، منداڵەكە چەن پتەويستى بە دەرمانە بۆ ئەوئەي خۆي بگرتەو، ئەوئەيش پتەويستى بە سۆزى دايكەتەي بۆ ئەوئەي چاك بئەتەو، خەلك وەك ئەو منداڵە نەخۆشەن، ھەركەس ستم بکا، تالاي دەرمانى دەرخوارد دەدەين بۆ ئەوئەي پراسالى و ئايپنە لەدەستچووئەكەي بۆ بگرتەو، ستمەلىكراوئەيش ديسان وەك ئەو منداڵەن پتەويستيان بە سۆز و بەزەيە.

- ئەم لىكچووئەننە چەن جنى خۆبەتى و چەندە نموونەيەكى جوان و راستە

قوربان!

- پۇل! باشتىن قسە ئەوۋەيە كە كىردارى لەگەلدا بىي. خراپترىن قسە ئەوۋەيە كە
ھەر قسە بىي و نەچچتە بواری جىبەجىكرىدەنەوۋە. داوام لە خوا ئەوۋەيە كە قسەكانم
كرىدەيان لەگەلدا بىي و، بە قازانچىم بىشكىنەوۋە. پەنا دەگىرم بە خوا لە قسە و
بەلئىنى بىي كرىدەوۋە — سەرى پىياو دەخوا!

- قورىبان تۆ عومەرى، عومەرا تۆ ئا و ترست ھەبىي، ئەي دەبىي ئىيە چۆن بىي؟
- خىۋاي گەورە ھەموو لايەكمان باش بىكا.

— ئامىن! قورىبان پوخسەتم دەدەي بگەپمەوۋە بۆ وتارى يەكەم پۇزى
خەلىفايەتتە؟ بەردەوام چەند شىيىكم لە مىشكدايە، دەمەوى پىسىارىيان لە بارمە
بىكەم.

- دەي بىرسە چ پىسىارىكت ھەيە بىپىرسە.

- تۆ وتت: "مىن بۆم نىيە باج و خەراج و داھاتى ئىۋە بە ھەدەر بىدەم، دەبىي بەو
جۆرەي سەرف بىكەم كە خوا پىيى خۆشە." مەبەستت لەم قسەيە چى بوو؟
مەبەستىم ئەوۋە بوو كە داھاتى گىشتى ھىي ھەموو خەلگە و مافى تاكە كەس نىيە،
دەۋلەت تەنيا دەتوانى زەكات لە خەلگە بىسەنى. ئەوۋە مافى خۆيەتى. دواتر ئەو
مالە لە خەلگە ۋەردەگىرىي، بۆ خەلگە دەگەپتەوۋە، لە دەۋلەمەند ۋەردەگىرىي و
دەدرى بە ھەزار. مىن تەنيا خىزمەتكارىكم و دەبىي خىزمەتەكەم بە باشى جىبەجىي
بىكەم، ئەو مالە بە باشى ۋەربىگرم و، بە باشى بە مافدارانى بىدەمەوۋە. مىن بۆ ئەوۋە
نەكرامەتە سەركىردە، مال لە خەلگە بىسەنم. نايشىيى فرمانى خوا پىشت گوى بىخەم
و زەكات لە كەس نەستىيىم.

- ئەي باشە بۆ خەلگە زەكات بىداتە دەۋلەت، با خۆي بىيدا بەو ھەزارانەي كە
دەيانناسىيىت؟

- تۆ جىياوازى لەنئىۋان زەكات و سەدەقەدا ناكەي؟!

- جىياوازىيان چىيە؟

- سه دهقه سوننه ته، موسلمان به نارەزووی خۆی دهتوانی سه دهقه بدا به خەلک،
 ئەو خۆ نزیك كردنه و به له خسوی مەزن، بەلام زەکات فەرزه، خواپەرەسنیه،
 لەسەر دەرۆت پیویسته که کاروباری خەلک راپەرینی، برسی تیر بکا، قەرزى
 قەرزاران بداتەوه، ژن بۆ لاوه هەژارەکان بپینی، چارەسەری نەخۆش بکا، مندالی
 هەتیو پۆشته بکاتەوه؛ ئا له بەر ئەمانه پیویسته مالی زەکات کۆ بکاتەوه و لهوانه دا
 سەرفی بکاتەوه. ئەگەر دەرۆمەنەکان خۆیان زەکات بدەن به و هەژارانەى که
 دەیانناسن، ئەى چارەنووسی ئەو هەژارانە چى لى دیت که کەس نایانناسی؟ ئەى
 چارەنووسی نەخۆش؟ چارەنووسی قەرزار؟ پیر و پەککەوتە؟ بپوهژن؟ کى ئەوانه
 بگرتە ئەستۆ؟ دەرۆمەند خۆی سەرشکە سه دهقهى خۆی به کى دەدا و چەندى
 پى دەدا، بەلام پیویسته زەکاتەکەى بدا به دەرۆت، بۆ ئەوێ دەرۆت به گوتیرەى
 پیویست خەرجی بکا.

- ئەى ئەگەر سەردەمیک هات و دەرۆت نەبوو، یان له بەر هۆکارێک دەرۆت
 نەیتوانی دەستی به سەر خەلکدا بکا و زەکاتیان پى بگەینیت، ئەو کاتە دەرۆ
 بپین؛ پیویست ناکا تیر کەس زەکات بدا؟

- زەکاتدان عیبادەت و خواپەرەستیه. هەرکەس سەرۆت و سامانەکەى گەشتە
 رادەى زەکات، به هیچ به هانەیهک ناتوانی خۆی له زەکات بدزیتەوه. خو ئەگەر
 دەرۆت به دەرۆت نەما و نەیدەتوانی به سەر خەلکدا رابکا، ئەو ئەو کاتە مافی
 دەرۆت به سەر خەلکەوه نامپینی، بەلام مافی خوا هەر دەمپینی، پیویسته
 خواپەرەستی له کاتی خۆیدا جپبه جى بکړیت، ئەو کاتە هەرکەسە خۆی زەکاتى
 خۆی دەدا به و هەژارانەى که خۆی دەیانناسی، به و ئاتاجانەى که دەیانپینی، دەبى
 له خزمه نزیکه هەژارەکانى خۆپهوه دەست پى بکا، پاشان ئەوانه که
 خزمایه تییان دوورترهوه... هتد.

- زۆر جوانە قوربان! نىگەشتىم. ئەي مەبەستت لە "مافى ئۆۋەيشە كە من ئەو زەكاتەي دەستىم دەكەۋى، بە پى و جىن بە كارى بېنىم" چى بوۋ؟

- مەبەستىم ئەۋە بوۋ كە ھومەر بەۋ شېۋەيە زەكات كۆ دەكاتەۋە كە خوا فرمانى داۋە. ھەر بەۋ شېۋەيەيش بە كارى دىنىي كە خوا فرمانى داۋە. نە ھومەر نە ھېچ كەسنىكى تر بۇيان نىيە زەكات و سامان بۇ خۇيان كۆ بەكەنەۋە. يان بە كەينى خۇيان بە كارى بېنىن، يان بىدەن بە خزم و دۇستان و، خەلكى تر فەت.

- ئەي بەشى خەلىفە؟

- خەلىفە بېجگە لە موۋچەي شياۋى خۇي، ھېچىترى لە سەرۋەت و سامانى دەرۋەت ناكەۋى. خەلىفەيش ۋەك ھەموو كەسنىكى ئاسايى فرمانبەرىكە و تەۋاۋ؛ فرمانبەرىكە بۇ ئەۋەي كاروبار بە باشى بەرپۆۋە بىيا، بە باشى چاۋدىرى دەرۋەت بكا. بۆيەيش موۋچەي پى دەرۋى، چونكە لەبەر بەرپۆۋەبەردى كاروبارى دەرۋەت، بۇي نكرى خۇي كار و كاسبى بكا و نان پەيدا بكا. موۋچەي خەلك چۆنە، دەبىن موۋچەي خەلىفەيش ھەروابىي، بۇ نەۋونە ئەگەر موۋچەخۇرىكى ئاسايى ھەزار دىنارى ھەبوۋ، دەبىن خەلىفەيش ھەزار زىاترى نەبىي، چونكە خەلىفەيش ھەر مۇۋىكە ۋەك فرمانبەركانى تر، تاكىكە لە مۇسلمانان.

- بەلام قوربان من بىستوۋمە، تۆ لە بەخشىندا ۋەك ئەبوۋ بەكر نەبوۋى. موۋچەي ھەموو كەس لە سەردەمى ئەبوۋ بەكردا ۋەك يەك بوۋ، كەس لە كەس زىاترى پى نەدەدرا، بەلام لە سەردەمى خەلافەتى تۆدا موۋچەي ھەندى كەس لە موۋچەي ھەندى كەس زىاتر بوا

- بەلىن ۋابوۋ، ئەۋە من ھەر لە سەردەمى خەلافەتى ئەبوۋ بەكردا ئەۋ بۆچوۋنەم ھەبوۋ. بەۋىشم وت، بەلام پەسەندى نەكرد. ئەۋ دەپوت، "دەبىن ھەموو كەسنى ۋەك يەك موۋچەيان ھەبى، بەبىن پەچاۋكردىنى ھېچ شتىن، ئەۋانەي كە ھەر لە سەردەتەۋە مۇسلمان بوۋن و ھاۋكار و پاۋەرى پىنەمبەر بوۋن، ئەۋە كارىكە بۇ خۇيان كىرۋە و خوا لە قىيامەتدا پاداشتىيان دەداتەۋە، "مىشەر دەموت، "ناكرىا چۆن كەسنى كە لە خزمەت پىنەمبەردا جەنگاۋە و كەسنىك لە دژى پىنەمبەر جەنگاۋە، ۋەك يەك بىن؟"

- بۇچونەكەي تۆ تەۋاۋە، بەلام قوربان من زىياتر بە ڤاكەي ئەۋۋ بەكر سەرسام و ڤاي ئەۋم پىن جوانترە، ئەي ئەۋۋ بەكر بە گوڭى دەكردى؟

- گوڭى بۇ دەكرتم، بەلام بە قەسى نەدەكردم، ئەۋ ھەموو كەسكى لا يەكسان بوۋ، بەلام من لە سەردەمى خەلافەتى خۇمدا، قانۇنەكەم كۆڭرى و بە ڤاي خۇم كارم كردا ھەركەسە و بە گوڭرەي بيروبوچوونى خۇي!

- قەسكەت تەۋاۋە، بەلام قوربان پىت وانىيە كە يەكسانى باشتىر بى؟

- با پىت بلىم: مەبدە، و بيروبوچوونىك ھەبە كە زۆر لە يەكسانى باشتىر و بەھىزترە، ئەۋەيش دادگەريە، يەكسانىي تەۋاۋ، بەلاي نادادپەروىدا دەشكىتەۋە. ئەۋەتا خۋاي گەۋرە بەشە مىراتى زۆر دادگەرانە داناۋە، كەچى يەكسانىي تيا نىيە! - چۆن قوربان؟

- ئەۋەتا خۋاي گەۋرە بەشى كورپكى بە ئەندازەي بەشى دوو كچ دىارى كروۋە، خۇ ئەمە يەكسانى نىيە، بەلام ئەۋبەڭرى دادگەريە، پياۋ كاتى بىھوئى ژن بىتىن، مارەيى بە ژنەكە دەدا، ۋاجبە لەسەر پياۋ كە ژنەكەي و مالى و مندالەكانى بەختو بكا، ئافرەت ھەرچەن دەۋلەمەند و دارايش بى، لەسەرى ۋاجبە نىيە مالى و مندال بە خىو بكا، پياۋ دەبى مالى و خانو دابىن بكا، دايكى و ئەۋ خوشكانەي كە شوۋيان نەكروۋە، بە خىو بكا، دەي لەبەر ئەۋەي پياۋ ئەركى زىياترى لەسەرە و خەرجىي زىياتر دەۋى، ئەۋە دادگەريى ئەۋ كاتە بەۋجۆرە دەبى كە بەشە مىراتى زىياتر بى.

- ئەي تۆ لەسەر چ ئەساسى موۋچە و بەخشىنت بە خەلك دەدا؟

- پىت دەلئىم، دۋاي ئەۋەي خۋاي گەۋرە عىراق و شامى ھۇ رزگر كردين و داراىي زىيادى كرد، خەلكم كۆ كروۋە و پىم وتن، "خەلكىنە! من دەمەۋى موۋچە و بەخشىر بەۋ كەسانە بەدەم كە شىۋاي موۋچە و بەخشىن،" وتىان، "ئەۋە ڤايەكى بەھىز و جوانە."

منیش وتم: "لە کێو دەست پێ بەم؟"

وتیان: "لە خۆتەوه."

منیش وتم: "نەخێر، من خۆم وەک خۆم حیساب دەکەم، نەک خەلیفە. من لە

خزم و کەسوکاری پێغەمبەرەوه دەست پێ دەکەم."

- ئە ی قوربان تۆ خۆت ئەم کارەت گرتە ئەستۆ؟

- نەخێر، خەلیفە هەرچەند بەهێزیش بێ، ناتوانێ بە تەنیا بەسەر ئەو هەموو

خەڵکەدا پابگا، دەبێ هاوکار و یارمەتیدەری هەبێ، دەبێ کەسانێک هەبن چاودێر

بن بە سەریەوه و لێپرسینەوهی لەگەڵدا بکەن. من ئەو کارەم بە عەقیلی کۆری

ئەبوو تالیب و جوبەیری کۆری مۆتەیم و مەخرەمی کۆری نەرفەل سپارد. فرمانم

پێکردن کە هەركەس بە گوێرە ی مەکانەت و شایستەیی مامەلە ی لەگەڵدا بەکەن.

عومەر و بنەمالە ی عومەر پێش هیچ کەس نەخەن و وەک خەڵکی سادەیان ئەژمار

بکەن!

- ئە ی کەسوکارەت بەوه پازی بوون، وەک خەڵکی ئاسایی بن؟

- بەنی عەدی، خزمەکانم، هاتن بە منیان وت: "تۆ لێگەرێ با ئەو سێ کەسە

چۆن حیسابمان بۆ دەکەن ئاوابێ، لە پێشدا کەسوکاری پێغەمبەر، دوایی کەسوکاری

ئەبوو بەکر دواتر کەسوکاری تۆ.

منیش وتم: "بەه بەه، بەنی عەدی! دەتانهوی بەسەر منەوه بخۆز؟! دەتانهوی

چاکەکانی خۆمتان پێ بەم؟!

- ئە ی بەخشش و مینحە چۆن بوو؟

- بەشی دایە ئایشەم بە دوانزە هەزار دانا، ئەو خێزانەکانی تری پێغەمبەر

هەریەک و دە هەزار، بەلام جوووەیریە و سەفیه یەکی شەش هەزار.

- قوربان خۆ ئەمە نە یەکسانییە نە دادپەرورە ی؟!!

- ئايشە خۇشەويستىن خىزانى پىغەمبەر بوو، بۇيەش دوانزەم بۇ دانا ھەر لەبەر ئەو خۇشەويىسە. ئەوانى تىرەك يەك بۆم دىيارى كىردى. ھەرچى جورەپىرە و سەفەشە، ئەو ئەوان دىل بوون و ئزاد كران، بۇيە يەكى شەش ھەزارم بۇ دىيارى كىردى، ئەمە دادپەرورەپە. پىاوەكانى بەنى ھاشىم يەكى پىنج ھەزارم بۇ دىيارى كىردى، گەنجەكانىيان يەكى سى ھەزار، بەلام بەشى ھەسەن و ھوسەينم وەك پىاوەكان دىيارى كىردى. چۈنكە پىغەمبەر زۆرى خۇش دەويستىن. بەشى ئوسامەم چوار ھەزار دانا. غەدوللای كوپم ھات و پىي وىم: "بۇچى بەشى ئوسامە لە بەشى من زىاترە؟"

مىنىش وىم: "باوكى ئوسامە لە باوكى تۆ خۇشەويستىر بوو لای پىغەمبەر، خودى ئوسامەيش لە تۆ خۇشەويستىر بوو لای پىغەمبەر!" ئەوانەى لە غەزاي بەدرىا بەشدار بوون، يەكى چوار ھەزارم بۇ دىيارى كىردى، خەلكى تىرىش يەكى دور ھەزارا - بۇچى بەشى خىزانەكانى پىغەمبەر لە بەشى پىاوان زىاتر بوو؟

- چۈنكە ئەوان ئىتىر پىي شوكردىيان ئەمابوو، ئەوان تازە بووبوونە دايكى ئىمانداران، لەبەر ئەوئەى ئەوان ئىتىر ھەتا ھەتايە پىي شوو دەبوون، دەبوو بەباشى ژىئانىان دابىن بكى و ئەوئەى شىاوى ئەوانە پىيان بەرپىت.

- پاك و پىگەردى بۇ خواا قوربان بە خوا تۆ بىر لە شتى وا دەكەيتەوۋە كە كەستىر بىرى لىي ناكاتەوۋە. پاك و پىگەردى بۇ ئەو كەسەى ھەق و پاستگۆيى خىستۆنە نىو دل و سەر زمانتەوۋە. با بگەپتەوۋە سەر باسەكەى خۆم! مەبەست لەو قسەبە كە وىت: "ئەو مافەتان لەسەر من ھەبە كە ئەتانفەوتىنم و ناتانخەمە تەنگانە و ئارپەتەتەوۋە" چى بوو؟

- مەبەستەم ئەوئەو پىيان بلىم، من ژىئانى نىوۋە ناخەمە مەترسەوۋە، لەبەر ئەوئەى ئاواتە شوئىنك پىكار بىكەم كە خۆم ھەز بىكەم پىزگارى بىكەم. دىسان ناتانخەمە مەترسەوۋە، لەبەر ئەوئەى ئاواتە دورمىنك بىكىنم.

- يانى تۆ بەلئىنت يىن داۋن كە نەيانەي بۇ جىھادكردن؟

- كىن شتى واى وتوۋە؟

- من لە قسەكەي تۆ وا تىگەشتەم. كام جەنگ و پزگارکردن ھەيە كە ئىيانى جەنگاۋمەرەكانى تىيا نەكەۋىتە مەترسىيەۋە؟ كام دوژمن بەيى جەنگ و كوشتار دەشكى؟ كام جەنگە مەترسىيى كوشتىنى تىيا نىيە؟ راستە ئەو كەسەي كە ئە سەنگەرەكانى پىشەۋەدايە، لەو كەسەي كە ئە مالدە نووستوۋە، لە مەرگەۋە نىزىكىتر نىيە، بەلام دىسان جەنگ ھۆكارىكە بۇ تىياچوون و كوژران.

- كوپم! من ئەۋەم مەبەست نەبوو. ھىچ جەنگىك يىن كوشتار و مەترسى نىيە. جىھاد و جەنگ دىتە پىشەۋە و نابىي خۆمانى لى بدزىنەۋە. جەنگ جەنگە، لە ھەموو سەردەمىكدا ھەر پوو دەدا. خىۋاى گەرە ھەركەسى زۆر خۆش بوى. بە پلەي شەھىدبوونى دەگەيەنئىت. من مەبەستم ئەو قسانە ۋەك دەلئىن: "جەنگى خۆ تپىن" و سەركەشى بوو، ئەو جەنگانەي كە لە پرووى نەزانىيەۋە دەكرىن. ئەوانە ۋەك قومارن.

- بەلام قوربان ئىمە ئەگەر سەيرى زۆربەي جىھادەكانى ئىۋە بىكەين، تەماشا دەكەين سوپاي كافران زۆر لە سوپاي ئىسلام زىاتر بوون. خۆ ئەو جىھاد و جەنگانە پىر بوون لە مەترسى، زۆربەي چار خەلك بىرواى وابوو سوپاي ئىسلام دەشكى. بۇ نمۇنە جەنگى قادىسە سوپاي مۇسلمانان نىزىكەي سى و شەش ھەزار كەس بوو، كەچى سوپاي كافر سەد و بىست ھەزار! لەگەل ئەۋەشدا تۆ سەركەوتى!

- كوپم! ئەگەر سەركەوتن بە ژمارە و كەرسەي جەنگەۋە بىستىنەۋە، ئەۋە قسەكەت تەۋاۋ راستە! بەلام سوپاي ئىسلام بە ھۆي گوتراپەلى لە فرمانەكانى خوا و يارمەتى خودايى سەر دەكەوتن. كوپر بە ھۆي پىشت كردنە فرمانەكانى خوا و ئەو ترس و لەرزەۋە دەۋران كە خوا دەپخستە دلپانەۋە، ئەمە بەك.

- پرووداوى دووم لە سەردەمى ئەبوو بەكردا پروى دا، خالىدى كوپى وهليد
 نامەيەكى بۇ ئەبوو بەكر نووسىبوو، داواى كردبوو كە موسەنناى كوپى حارىسە—
 جياتى خۆى— بىكاته سەركردەى هيزاق و خۆى پروا بىكاته سوپاى موسلمانان لە
 يەرموك، بەراستى خالىد كوپى جەنگ بوو، باوەر ناكەم تازە هېچ ژنىك پۆلەى ئاوا
 بە جەرگ بوینى، خۆى چونكە ئەوەندە زېرەك و لىهاتوو بوو، واى دەزانى هەموو
 كەس واىە. من ئەمەم بەلاو سەیر نەبوو، بەلام خەمى ئەو كەسانەم بوو لاى ئەو
 سەرباز بوون. ئەلموھىم! خالىد دەيوست بە پىگەيەكدا سوپا بەرەو يەرموك بىا كە
 پۆمەكان پىتى نەزانن و هەستى پى نەكەن، ئەوەيش دەبوو ئىللا بە بىابان و سارای
 سەماوهدا تىپەپىبان. ئەو سارايە چۆل و بىابانىكى پى مەترسىە، ئەو رابەرايەتییەكى
 واى كرد كە من دان بە زېرەكيا دەنیم. بزانە چى كردا هەرچى خوشترى گەورەو
 پىر هەبوو هەموو تىنو كردن، پاشان زوو زوو ئەوەندە ئاوى دان تا هەموویان زگیان
 وەك حەوزى ئاوى لىهاتبوو، سوپاكەى خستە پى، هەموو پۆژىك لەو خوشترانەى
 سەر دەبرى و گوشتەكەى دەدا بە سەربازەكان و ئاوى نۆو زگی خوشترەكنى دەدا
 بە ئەسپەكان. چوار پۆژى پىك بەو جۆرە سوپاكەى جولاند، لە كاتى دیاریكراوى
 خۆیدا گەشتە جى، سوپاى دوژمنانى تىك شكاند، هەولى سەركەوتنىان گەشتەو بە
 ئیمە. ئەبوو بەكر تەواو دلخۆش بوو، بەلام من دەستم كرد بە دەمەقرە لەگەلیدا.
 وتم بە ئەبوو بەكر: "ئەگەر خالىد تەنیا گىيانى خۆى بخستایەتە مەترسىەو،
 ئەو كەیفى خۆى بوو، منیش هەقم بە سەریەو نەبوو، بەلام چۆن دەبى گىيانى
 سەربازەكان بخاتە مەترسىەو، ئەو سەركەشیە. كورم ئىستە تىگەشتى مەبەستم لە
 "ئەو مافەتان لەسەر من هەيە كە نەتائفوتینم و نەتانخەمە تەنگانە و ناپەحەتەو"
 چى بوو؟

- بەلى قوربان تىگەشتەم! قوربان! لەبەر ئەو بوو كە هەر بووى بە خەلیفە،
 يەكەم كارى تۆ ئەو بوو خالىد لە سەركردایەتى لاەى؟

— به کهم: دهبی بزانی من خالیدم له بهر شهوه لا نه برد که خوانه خواسته
 لارازیهک له نایین و بهروباوه پیدا بئ، هیچ گومانیشم له زیرهکی و لیهاتویتی شه
 نه بوو. له بهر شهوه نه بوو که سوپاکه ی به بیاباندا برده بوو. من له بهر چه ند
 هژکاریکی تر شهوم لاهرد. شه بهرپاره پشم به شه و پژژیک بژ دروست نه بوو. من
 داوام له شه بوو به کریش کردبوو که له سه رکردایه تی لایبا، به لام شه بوو به کر پابه کی
 تری هه بوو. شه بوو به کر دانی به وهدا دهنه که خالید هه ندی هه له ی کردووه، خو
 پیغه مبه رانیس نه بی. هه موو که سی هه له هه دهکا، شه هه لانه ی که خالیدیش
 کردنی شه وهنده گوره نه بوون زهره له بیرو پروا و دینی خالید بدا. پژله! شاوی
 کانی پیس نابج. خالید نه ک کانی، بگره ده ریا بوو. نه بوو به کر، خالیدی
 له سه رکردایه تی لا نه برد، به لکو هه ندی سه رکونه و گله یی لی کرد. شه پتی وابوو
 شه کاره هه لانه ی خالید به قه سدی نه بووه. شه پتی وابوو مانه وهی خالید له
 پوخته که یدا شه وهنده گرنگه، هه موو هه له کانی ده شواته وه!

دووه م: زیاد له وهی که باسم کرد، من پیم وابوو که شمشیره که ی خالید تووشی
 هه له بووه. ته نانه ت له سه رده می پیغه مبه رد، خالید هه ندی دیس و یه خسیری
 کوشت. هه شه پژژه پیغه مبه ر هه ردوو دهستی به رز کرده وه و فهرمووی: "خوایه!
 من به ریم له و کاره ی که خالید کردوو به تی!" جا پیغه مبه ر خو ی له کاری خالید
 به ری کرد، نه ک له خودی خالید، چونکه ده یزنی خالید بهروباوه ری پته و و ته واره،
 به لام تووشی هه له بووه. منیش نه مه م ده زانی، به لام من به رپار له سه ر کار ده دم،
 نه ک له سه ر که سایه تی. خالید شه گه ر هه به وهنده به وسه تیته وه، شه وای منیش له
 سه رکردایه تی لام نه وهدا، به لام شه له سه رده می خه لافه تی شه بوو به کریشدا دیسان
 هه له به کی وای کرد، مالیکی کوپی نوهره ی کوشت. شه بوو به کر بانگی کرد و
 لپرسینه وهی له گه لدا کرد، خالید خوینی مالیکی به که سوکاری مالیک دا و
 سولحیان کرد!

- له مانه زیاتر هېچی تری کړېوو که شایه نې نه وه بې تې پوښته که ی لې
بسه نیقه وه؟

- به لې! خالید بې نه وه ی پرس به نه وو به کر بکات، ده سکه وتی جهنگی
دابه ش ده کړد. من به نه وو به کرم وت؛ "نامه پک بې خالید بنووسه و پتی بلې که
هیچ که س بوی نیبه ده سکه وتی جهنگ دابه ش بکا، به لکو ده بې بې خه زینه ی
دهوله تی به یننه وه." نه وو به کر نامه ی بې نارد. خالید ناوا وه لامی دایه وه؛ "یا وازم
لې بیته خوم چی ده کم، بیکم؛ یا واز ده ینم!"

من جرېکی تر به نه وو به کرم وت که خالید لا با، به لام به گوئی نه کړم.
نه وو به کر پتی وایوو که سرکړده چی ده کا با بیک، به لام هر له بهر خاتری من،
نامه ی بې خالید نووسی. منیش خوم له سرده می خه لافه تی خوسدا پیم وایوو که
ده بې من چاودیر و سرکړده بم به سر هه مور سرکړده و به رپر سه کاند؛ له هه موو
کارېکی ورد و گوره یان پیرسمه وه. نه وو به کر هه رچند خالیدی لا نه برد، به لام
به ته وای لې پازی نه وو. منیش هه رچند لام برد، به لام خو پقم لې نه وو. من
و نه وو به کر دوو که سی جیاواز بووین. هه ریه که مان به پښکه ی خومان کاروباری
دهوله تمان به پتوه برد.

- که ورم! هؤکاری تر هه بو؟

- په ک هؤکاریتر هه به که په یوه ندی به خودی خالیدمونه نیبه. خه لک زور به
خالید سرسام بوون، چونکه هر سویا په ک خالید سرکړده ی بوو بې. نه له
سرده می جاهیلیدا شکاوه، نه له سرده می نیسلامدا. خوی گوره هیز و دلیری و
فیلې جهنگی به خالید دابوو، زور جوان نه خشی جهنگی دادرشت، جوان
به پتوه ی دبرد. کاره کانی به جوانی ده کړد، بویه پیش خه لک ده یانکوت؛ "سرکه وتن
سرکه وتن خالیده." بویه ترسام نه و خه لکه به روپاوه ریان له ق بیټ و ته نیا پشت
به خالید به سن و خودایان له بهر نه مینې. نه و پوژهی که من خالیدم له سر کار
لا برد، وتم؛ "نه و! من خالیدم له سر کار لا برد. بې نه وه ی خه لک بزانی سرکه وتن،

سەرگەرتنى خاھىدە (خالىد تەنبا ھۆكارە). ھەمۇ ئەمانە وای لە من کرد که برپاری
لە سەرکارلادانى خالىد بەدەم، چونکه قازانجى ئىسلام و مۇسلمانانم لەو دەدا دەبینى.
من ھەمیشە ھەول و تىگۆشانەکانى خالىد لە بېرە و بەرزىان دەرخىتم. ئەو پۆزەى
لام برد. نامەيەکم بۆ ئەبوو عوبەيدە نووسى و وتم: "پەرس بە خالىد بکە و، بلى؛
'ئومەر نەيازىكى ئاواى ھەيە.' " من پىم وابوو بەم کارەم، ھەمۇ مۇسلمانان يەك
دەنگ دەکەم لە سەر ئەوەى که پىويستە خالىد لا بېم - ئەبوو عوبەيدە م خستە
جىيى خالىد.

- قوربان من وا دەزانم که ھۆکارىک ھەيە که ئەبوو بەکر لای نەدەبرد و تۆلات
برد. بەلام خۆت درکت بەو ھۆکارە نەکردوو، دەرختەم دەدەى بۆت باس بکەم؟
.. ئادەى کورم! بىلەى بزانم چىيە؟

- من وا دەزانم ھەمۇ ئەو شتانەى که پەروى داو، ھۆى ئەوہە که تەبىعەتى
تۆ و ئەبوو بەکر لە يەك جىياوازبوو، ئەبوو بەکر نەرمونيان، تۆيش توندوتۆل، ئەو
بۆيە خالىدى لا نەدەدا، چونکه ئەو توندیەى خالىد بۆشايى ئاتوندیەنى ئەبوو
بەکرى پىر کردبوو، بۆيەيش تا کۆتايى ژيان ئەبوو بەکر خالىدى لە سەر کار لا
نەبرد، ئەوان دوو کەسايەتى پىچەوانە و دۆستى يەك بوون، تەواوکەرى يەکتەر
بوون. ھەرچى تۆ و خالىدە لە يەك سرشت و گل بوون، دوو کەسايەتى وەك يەك.
بۆيەيش کەستان نەبوونە تەواوکەرى ئەو پەرتان، ئەمە وای کرد که تۆ و خالىد بە
يەكەو نەتانکرى و، تۆ ئەو لە سەرکردايەتى لا بېي و، ئەبوو عوبەيدە بکەى بە
سەرکردە. ئەبوو عوبەيدە يش پىاويكى نەرمونيان بوو، ھەدى و ھىمن بوو، ئەبوو
عوبەيدە بوو تەواوکەرى کەسايەتى تۆ، پەك وەك ئەوەى که خالىد بووبوو
تەواوکەرى کەسايەتى ئەبوو بەکر. ئەبوو بەکر ھەرچەند زۆر ئەبوو عوبەيدەى
خۆش دەويست، بەلام چونکه پەك وەك خۆى بوو ھىچ پۆستىكى پىنەدا. تۆيش
ھەرچەند خالىد خۆش دەويست، بەلام چونکه نەبوو تەواوکەرى تۆ. بۆيە لە

پۇستەكەي دوورت خستەۋە. تۇيش و ئەۋو بەكرىش بەدۋاي كەسىكدا دەگەرەن كە
بېيئە ئەۋاۋكەرى خۇي!

- من لەبەر ئەۋە ئەۋو خالېدم لاېرد، ھەرچەند بۇچوونەكەت جىگەي لى
پامانە، بەلام ئەگەر ئەۋو عوبەيدەيش ۋەك خالېدى كىرەپا، لەسەر كارم لادەدا!
- دەي قورىبان با ئەم لاپەرە بېيچىنەۋە، من ئەۋەندەم لى بېستى كە بىزانم بە چ
پېۋەرېك كارەكانت پېۋاۋە، ئەۋەندە دۇنيا بووم كە ھىچ شەيتاننى نەتوانى دوۋىلم
بەكت و بلىم كە ئەۋ كارنە ھەندىكىان لەبەر خاترى خۇيان بوۋە، نەك خاترى خوا
و قازانجى گشتى.

- كەۋاتە باسى وتارى يەكەم پۇژى خەلافەتم كۇتايى ھات؟
- ئەۋەللا قورىبان يەك شت ماۋە، دەخۋازم كە گەرەم سەخلەت نەبىي و ۋەلام
بداتەۋە.

- تا كورم چى دەپرسى بېرسە، زۆر ئاسايىيە.
- ويستم بېرس مەبەستت لەۋ قسە چى بوو كە فەرموت: "ئەۋ مافەتان لەسەر
من ھەيە كە لە كاتىكدا لە جەنگدان ر لە مال و مىندالتان دوورن، نەھىلم مال و
مىندال و خىزانەكانتان بېئاز بن تا خۇتان دەگەرېنەۋە؟"
- ئەۋە پوونقىرەن پىرسىار بوو كە تۆ لە مىنت كىرد، ئەۋە قسەيەكى پروون و
ئاشكرايە و ھىچ پېچ و پەناي تيا نېيە و ھىچ مەبەستىكى شارۋەي تيا نېيە. بۇيە
زۆر بە كورتى ۋەلامت دەدەمەۋە.

- دەي قورىبان ھەموو گېانم دەكەمە گوى بۇ بېستنى فەرمودەكەت.
- كورې خۇم! خۋاي گەرە موسلمانان بۇ جېھاد ھان دەدا و فرمان دەكا كە
بەراپەر كافران بوەستەۋە، بۇ ئەۋەي ئايىنەكەي بە سەر زەۋبېدا بىلاۋ بېتەۋە. لە
بەرامبەرىشدا پاداشىكى زۆر گەرەي بۇ جەنگۈەرەكان داناۋە، ئەۋ پاداشە ئەۋەندە
مەزىنە، ھەرچەند نوپۇز و پۇژوۋ زۆر مەزىن، بەلام نە پۇژوۋگر بە ھۇي پۇژوۋمە و نە

نويژكەر بە ھۇي نويژەكانىيەۋە پىي ناگەن؛ زۆر موسلمان بۇ دەسكەۋىتىنى پەزامەندى
خوا و پاشان دەسكەۋىتىنى ئەۋ پاداشە مەزنە رۆشتوون، بەلام ھەرچۇنىك بىي،
ئەۋانەش مەۋقۇن، ژن و مندالىان ھەيە، خوشك و برايان ھەيە، كەسانىكى وايان
ھەيە كە دەبىي سەريەرەشتىيان بىكەن، دەبىي بەخىۋىيان بىكەن، چاۋدېريان بىن،
لەۋكاتەي دەچن بۇ جىھاد، كەس نىيە چاۋدېر و بەخىۋكەر و سەريەرەشتىكارى
ئەۋانە بىي. ئەۋە كەي پەۋايە ئەۋ مەۋقانە بچن لە پىناۋى خوا بچەنگن و، ژن و
مندال و خوشك و برا و دايك و باوك بەجىي بىلن و ئەۋانىش لە بىي كەسىدا چار
بېرە دەستى ئەم و ئەۋ؟! نە بە خوا پەۋا نىيە، دەبىي لەۋكاتەي ئەۋان لە مال
نېن، مەن چاۋدېر و بەخىۋكەرى مال و مندال و كەسوكارىيان بىم. ئەگەر باوك لە مال
نەۋو، دەبىي مەن باوك بىم. ئەگەر برا لە مال نەۋو، دەبىي مەن برا بىم. نابىي مەن تىر
بەخۇم ھەتا ئەۋان تىر نەخۇن. نابىي ئارخەيان و ئاسۋودە بىم تا ئەۋان ئارخەيان و
ئاسۋودە نەبىن. نابىي بەخۇم تا ئەۋان بە ئارامى نەخەۋون. نابىي بە جارىي بىي
مىردى و بىي باوكى و بىي برايان پىۋە ديار بىي و، چاۋ لە دەستى ئەم و ئەۋ بىن.
نابىي غومەرىش مەنەت بىكا بە سەرياندا. ئەمە پىۋىستىيەكى سەرشانى غومەرە و
دەبىي جىيەجىيى بىكا.

- چەن جوامىرى قورىان چەن جوامىرى!

- ئەمە ئايىنە رۆلەكەم! ئەمە شەرىي خۋايە، ھەندى كەس وا دەزانن ئەگەر

ئىيە داکۆكىيان لى بىكەين، پىۋەتىيان لەگەلدا دەكەين!

دەي كورم، بزانم دۋاي وتارى يەكەم پۇژى خەلىفەيتى، چ پىرسىكى تىرت لايە؟

- زۆرم لايە قورىان! خەلك لە قەسەردن لەگەل تۆ و ھاۋۋىنەكانى تۆ تىر نابىي،

بە خوا تا كۆتايىي ژيانم لە خىزمەت تۇدا بىم و قەسەت لەگەلدا بىكەم، تىر نابىم. بۆيە

وتىۋىژت لەگەلدا دەكەم و پىرسىارت لە بارەي خۇتەۋە لى دەكەم و، ئەۋ

پىرسارانەيش خۇشەۋىسىت لە دىلدا زىاتر دەكە، دىنيا دەبىم كە زۆر خۇپاگر و بە

خەۋسەلەي، مەن ھەرگىز لام ۋانەۋوۋە كە خۇپاگرى و خەۋسەلە لەگەل توندوتۆلى و

تەكۈۈزى دۇرى يەك بىن، بەلكو تەۋاككەرى يەكلىن، پاك و بېگەردى بۇ ئەۋ خىۋايە
كە خۇپراگرى و توندايەتى، ھەسەلە و ھەلچونى لە تۇدا كىز كىردوۋەتەۋە؛ تۆپەك
كە ئەگەر پېئەمبەرىكى تر دۋاي پېئەمبەرى ئىسلام ھەبا، ئەۋە تۇ دەۋۋى
- دەى كوپم، ئەمە گومان باشىي خۇتە بەرابەر من.

- بە خىرا تۇ شايانى ئەۋ گومان باشىيەى.

- دەى ۋاز لەم قسانە بېئە، بېرسە بزانم چ پرسيارىكت لايە؟

- لە زۆر كەسم بېستوۋە و تەنانت لە زۆر كىتېدا خۇيىندوۋەتەۋە كە قورشان لە
زۆر شوپىندا ھاپرا بوۋە لە تەك تۇدا. ئەگەر خەلك ھەمۋى رايەكى ھەبوۋىن و
تۆيش رايەكى جىۋاز، ئەۋا قورشان لەگەل تۇدا ھاپرا بوۋە و رايەكى تۆى پەسەند
كىردوۋە، پېم خۇشە باسى ئەۋەم بۇ بىكەى.

- كوپم! منىش يەككىم ۋەك ئەۋ خەلكە، لەۋان زىاتر نېم. جارى ۋا ھەيە پا و
بۇچونەكانم راست دەردەچن و، جارى ۋاش ھەيە نايپېكم، تەنيا پېئەمبەران دوورن
لە ھەلە. بەلام خۋاي مېھرەبان جۆرە ھەست و لېزانىنېك بە ھەندى كەس
دەبەخشى، دلىان پووناك دەكاتەۋە، ئەۋ بېپارەى كە دەيدەن، پېك ۋەك بېپارى خۋا
دەردەچى. خۋاي كەۋرە لوتقى لەگەل مندا كىردوۋە و چەند جارىك پا و بۇچونەكانم
ۋەك قورشان دەرجوۋە.

- دەى قوربان بۇم باس ناكەى؟

- باسى ئەۋە زۆرى بىن دەچى، بەلام قەپناكا ۋەلامت دەدەمەۋە.

- قوربان من لە قسەى تۇ تېر ناھم، چۇنى دەكەى بېكە، تېنۇپتېم بىشكۇنە!

- دەى كە ۋابوو، گوى بگرەا من زۆر چار قسەكانم ۋەك قورشان دەرجوۋە.

يەكەم؛ كاتى خۇى، ئېمە لە مەقامى ھەزرىتى ئىبراھىمدا نوپۇزمان نەدەكرد، بە
پېئەمبەرم وت؛ "قوربان بۇ لە مەقامى ئىبراھىمدا نوپۇز نەكەين؟"

زۆرى پىي نە چوو خىۋاي گەورە ئايەتى ﴿وَأَنخُلُوا مِنْ مَّكَامٍ إِلَيْنَا مَصْلً﴾ البقرة: ۱۲۵ ى ناردە خوارەو. واتە: "پىيمان وتىن) شوپنى ئىبراھىم بىكەنە جىنگاي نوپۇز."

— ئەي پاك و بىگەردى بۇ خواا بەلام قوربان چى ۋاي لە تۇ كرد ئەو داۋاكارىيە بىكەي؟

— جا بۇ داۋاكارىيەكى وام نەبىي؟ ھەركەس بە باشى ئىبراھىم بناسى و لە زىياننامەى ئاگادار بىي و. پىش گويى سەر، بە گويى دىل گويى بۇ زىياننامەكەي گرتىي، ئەوا ئىبراھىم و ئايىنى ئىبراھىم و شوپىن كەوتوانى ئىبراھىمى خۇش دەي. ئىبراھىم پىاۋىكى ۋابوو كە خىۋاي گەورە كىرەبوى بە خۇشەويسى خۇي. ھەلبۇزاردەى خوا بوو، پىغەمبەر بوو، بەلام پىغەمبەر! لە تاقىكردنەۋەى ئايىنىدا دەرچوو، كۆرەكەي پالەخت بۇ ئەۋەى سەرى بېرى و فرمانى خوا جىيەجى بىكا، دۇايەتى نەروودى كرد، بەرابەر فىرەئون ۋەستايەۋە. دۋاي ئەمانە، خوا فرمانى پىكرد كە كەبە نۆژەن بىكاتەۋە، كردى؛ ئىسماعىل بەردى بۇ دەھىنا و ئەۋىش ۋەستايى دەكرد، كە دىۋارەكە بەرز بوۋىۋە، بەردىكى گەورەى ھىنا بۇ ئەۋەى بچىتە سەرى و دىۋارەكە زىاتر بەرز بىكاتەۋە، جىي پىيى ھەزەرەتى ئىبراھىم لەسەر ئەو بەردە دەرکەوت و چال بوو، ئەو پىۋىكى ۋا بوو كە دلى بۇ خوا نەرم كىرەبوو، لە بەرابەر خىۋاي گەورە بەردى لەژىر پىيدا نەرم كرد، ئىتر شوپنى ئەو بەردە بوو بە مەقامى ئىبراھىم، من بە بۇچونى خۇم ئەۋەم بۇ دەرکەوت كە لاي ئەو بەردە شوپنىكى پىرۋزە و جىي خۇيەتى كە مۇسلمانان نوپۇزى تىا بىكەن. ھەرچەند ھەموو لايەكى كەبە ھەر پىرۋزە، بەلام ئىتر ئەو جىگەيە پىرۋزەكى زىاترى ھەيە، پاشان خىۋاي گەورە ۋەك پالەشتى بۇ پا و بۇچونەكى من، ئەو ئايەتەى ناردە خوارەۋە، ئەمەش چاكە و بەخشىكە خوا بە ھەركەسى بىەۋى دەيدا.

— پاك و بىگەردى بۇ خواا پىغەمبەر راستى فەرمۋە "ھەق و راستى خراۋەتە سەر دىل و زمانى غومەر" ئەمە جارى بەكەم ئەي جارى دوۋەم چۇن بوو؟

- جاري دووهم، پښتر باسي ته به و سروشتمان كړد، باسي جياوازي سروشتي

من و نه بوو به كرمان كړد!

- به لڼ قوربان و ابوو باسماڼ كړد.

- به لڼ كورم! و ايزانم له بېرت چوو من نمونه به كم بڼ باس كړد! تو هستت

پي نه كړد كه نهوه دووهم چار بوو خواي گه وړه پالپشتي قسه ي مني كړې.

- كام قسه يه ت مه به سته كه وړه؟

- باسي دېله كاني به در.

- ئي بېرم هاته وه قوربان، و ابوو باسماڼ كړد، ده كړي هم چاره يش باسي

بكه يته وه و ايزانم له كوږدا خوا پالپشتي كړد!

- باشه كورم! له جهنگي به دردا خواي گه وړه ئيمه ي سرخست، جهنگ ته واو

بوو، هر كڼ كوژا، كوژا، نه وه ي به ديل گيرا، گيرا، پڼغه مېر له مهر نه و ديل و

يه خسيړانه پرس و پاوږزي به ئيمه كړد؛ چونكه تا نه و كاته هيچ ده قيكې قورڼان

له و باره وه دانه به زېبوو، نه بوو به كر وتي؛ "قوربان نه وانه هه موويان كورې هوزي

خومانن، خزم و كه سوكارن، من پيم باشه شتيكڼ لي وهرېگرين و نازاديان بكه ين؛

نه و پارميه ي كه وهرېده گرين، به هيژمان دهكا و، به لكو نه مه خوايه نه وانيش دوايي

هيدايت وهرېگرن و موسلمان بېن و دوايي بېنه هاوكار و پالپشتي خومان!"

پڼغه مېر پرسې به منيش كړد، من وتم؛ "نا وه لالا، من نه و بڼچونه ي نه بوو به كرم

پي باش نېيه، من پيم باشه له ناويان به رېن، نه وانه هه موويان كافرن و كه سي

ناسايي و هژارېش نه و! گه وړه كافرن، من خوم داوام له پڼغه مېر كړد كه

نزيكترين خزمي خوم پي بدا بڼ نه وه ي له ناوي بهم، عه قيلي كورې نه بوو تالېب

كه براي عه لي بوو، بېدا به عه لي له ناوي بها، بڼ نه وه ي كافره كان بزانن كه دلمان

به نه دازه ي سره دهرزه كېش بڼ نايېنه كونه كه لڼادا.

پینه مبه ر ته شریفی برده ناو خنوه نه که ی خوی و، زاری پین نه چوو ته شریفی هینا به
دمومره، فهرمووی: "خودای مه زن دلی هندی که س وا نه رم دهکا، له نه رمیش
نه رمتره: دلی هندی که سیش وا توند دهکا، له به ردیش توندتره. نه ی نه بوو به کر

تو ریک وه کوو نیبراهیم وای، (خودا باسی نیبراهیم دهکا که) دهیغه رموو: ﴿وَمَنْ
يَمْنِ فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَافِرٌ رَّحِيمٌ﴾ ابراهیم: ۳۶ واته: "سا هر که سی
شوینی من کهوت، نه وه نه و که سه له خومه، هر که سیکیش لیم یاخی بوو،
نه وسا نه تو ختا به خش و دلقانی. وهک عیسا وای (خودا باسی عیسا دهکا که
دهیغه رموو): ﴿إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الْحَكِيمُ﴾ العائدة:
۱۱۸ واته: "گهر بته وی ئازاریان بدهی، به ندهی خوئن، گهر بیشته وی لیان
خوشبی، خوت ده زانی و هر بو خوتی که دهسته لاتت به دهسته و له کار زانی."

عومدریش ریک وه کوو نوحه (خوا ده فهرمووی): نوح دهیغه رموو: ﴿رَبِّ لَا تَذَرْنِي
الْأَرْضَ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا﴾ نوح: ۲۶ واته: "خوایه! له م سهر هه رده نه و که سانه ی تو
ناناسن جووقه واریان لی مه هیله." وه کوو موسای (خودا باسی موسا دهکا که)
دهیغه رموو: ﴿رَبَّنَا أَطِيسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَأَشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمَرُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ
الْأَلِيمَ﴾ یونس: ۸۸ واته: "خودای گه وره! مالیان لی تهرت و توونا بکه، دلیان
پتر رهق و رهش بکه با هر گیز باوم نه هیئن، هه تا جه زره به ی زور به ژان به
چاوی خوین ده بینن. نیوه (نه ی دیله کان) نیسته هه ژار و ئاتاجن یان به کرینه وه
پزگارتان ده بین یان به له ناو بردن!"

بو سه بینن، چومره خزمه تی پینه مبه ر، ته ماشا ده کم نه و و نه بوو به کر
هه ردوکیان ده گرین. وتم، ی "هی پینه مبه ری خوا! نه وه تو و هاو پیکهت بو
ده گرین؟ با بزانم مه سه له چیه؟ نه که ر گریانی ده وی، با منیش بگریم. نه که ر نا،
با له به نه و گریانه ی نیوه خوم بگریئم!"

پېغەمبەر فرمىدى، "لە بەر پاۋ بۆچۈنى ھارپىكانىت دەگرىم. ئەوان وتىپان با ئەو دىلانە بە پارە ئازاد بىكەين، ئەم شەو سزاي ئەوانەم ھەموو بېنى. ئا لەو دارە نزىكتىرم بېنى، خىۋاي گەورە ئايەتى بۇ دابەزاندوم و فرمىۋىتەي، ﴿مَّا كَانَتْ لِيَ بِي أَن يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَقٌّ يُّشْرِكُ فِي الْأَرْضِ﴾ (الأنفال: ۶۷، واتە: 'بۇ ھېچ پېغەمبەرەك پەمما نىيە كە دىلى ھەبىت، ھەتا كاتىك چاك پايدەدار و جىگىر دەبىت لە زەپەدا. ' - كەوابو قسە قسەي تۆ دەرچوو و خىۋاي گەورە پىشتى پاكەي تۆي گرت؟ - بەلى وايە.

- ئەي چى واي لى كەردى كە بە پېچەوانەي ئەبوو بەكر پە دەر بېرى؟
- مەن پېچەوانەي ئەبوو بەكر پام دەرەبېرى، بە خوا ئەو پىۋايىكى قسە راست و پاسال بوو. دىۋاي پېغەمبەرەن كەس ۋەك ئەو نىيە. بەلام شورا بۆيە ھەيە. بۇ ئەۋەي ھەركەس پاى خۆي دەر بېرى، پاۋ بۆچۈنەكان بە بەلكەۋە ھەلبەسەنگىتىز. دىۋايى خاۋەن بېرىار، پاكان بە سەر بىكەتەۋە و كامەيانى لە ھەموويان بە باشتر زانى و لە فرمانى خوا زىاتر نىزىك بوو، ئەۋە پەسەند بىكات و بېرىارى پىتېدا. ئەو كەسەي پا دەرەبېرى، بە بېروبوچوون و تېۋوانىنى خۆي شەكەكان ھەلدەسەنگىتى. ئەو كەسەيشى بېرىار بەدەستە، ھەر وايە. مەن بۆيە ئەو پايدەم ھەبوو. چۈنكە دىمزانى خىۋاي گەورە نەسەب و ھەسەبى سەردەمى نەفامى بەلاۋە ھېچە، خىزم و بىنەمالەي مەۋقى مۇسلمان، بېروباۋەرەكەيەتى. مەن دەرەسام ئەو دىلانە، ئەو بېرىارە كە بە پارە ئازاد بىكەين، بەو جۆرە لىك بەدەنەۋە كە گىۋايە ئىمە ھىشتا لە ئەوان دەرەسەن و لاۋازىن. مەن ۋەستەم تىيانبەگەيەنم كە ئىمە چارەتەسەن، لە خوا بەلاۋە لە ھېچ شىتەك ناتەسەن، ئىمە تەنھا پەچاۋى بېروباۋەر و دىندارى دىكەين. مەن كۈشتىنى ئەۋانەشىم بەو جۆرە پەسەند كەرد كە ھەركەسە و خىزمى نىزىكى خۆي بىكوزى. جا ھەركەس ئەو ھىسابە بۇ خەلك بىكا كە بۇ خۇبىشى كەردوۋىتەي، ئەۋە سەتەمى لەو خەلكە نەكەردوۋە.

- به لڼ قوربان نه مه دووه. نهی سښه م چوڼ هو؟

- به لڼ شتيک هه به با به لڼم.

- ده فرموو قوربان، هه موو گيانم ده کم به گوي بؤ بيستنی فرمايشه کانت.

- هارپايي سښه م له شايه تي بالا پوښدا هو، به کم جار بالا پوښی واجب نه بوو.

من پښم خوښ بوو که پښه مبه ر فرمان به خيزانه کانی خوی و دوايي به ثافره ته

موسلماننه کان بکا بؤ نه وهی بالا پوښ بن. به پښه مبه ر و ت: "قوربان! به

خيزانه کانت به فرموو که بالا پوښ بن، شوان خه لکانتيکی باش و نيوه باش و

ته نانه ت جار جار خراپيش قسه يان له گه لدا ده کن." پوژيک دام به لای

خيزانه کانی پښه مبه ردا پښم و تن: "به خوا! نه گه ر له گويم بکري، نابي که س چاوی

به نيوه بکوهی. نه گه ر نيوه بالا پوښ بن، نه وه بؤ نيوه گه وره ييه، وهک چوڼ

ميرده که تان له هه موو پياويک گه وره تر و مه زنتره، شوايش نيوه له ژنانی تر گه وره و

مه زنترن!" زمينه يي کچي جه حش وتی: "کورې خه تتاب! نه وه تو غيره له نيوه

ده که ی؟! وه حی له ماله کانی نيوه ديته خواروه!"

زوري پښه چوو شايه تي بالا پوښی دابه زی. خواي گه وره بالا پوښی له سر

خيزانه کانی پښه مبه ر و هه موو ثافره ت موسلماننه کان فره ز کرد.

- که و ابو هارپايي به کی تازه بوو، قوربان چی وای لڼ کردی که له و باره وه قسه

له گه ل پښه مبه ر و، ته نانه ت له تهک خيزانه کانی پښه مبه ريشدا بکي؟

- کورې خؤم! پښش نه وهی بالا پوښی فره يي، من ده مزانی چهن سووړيکی

گشتی تبايه؛ بالا پوښی پاسه وانی نامووسه، لاهري فساد و به دکوماننپه. پساوان به

جاوی ثاره زووه له ژنان ده روان، نه وه سروشتی سروقه، بالا پوښی تومنه و دل

پسکردن نپه له ثافره تان و به حسير کردنهان نپه، به لکو پاريزمري شکوی ثافره ته.

خه لک سري مه نجه له چنشت ده گري بؤ نه وهی مښتيکی تي نه که وي، نهی بؤ

ثافره ت خوی دانه پوښی بؤ نه وهی پاريزراو يي؟ نه و نمونه زياتر شته که له دلی

مەۋقۇدا دەجەسىنىڭ، ئەگىنا ئافرىت زۇر لەۋە مەزىنقە، بەلام خۇ دەشزانى سەرگرتنى
چىشت بۇ پاراستن و مانەۋەيەتى بە جوانى، خۇ بۇ خراپىكىردن و بەكەمزانىنى
چىشتەكە نىيە؟

- بەلىن قورىبان واىە.

— دواتر، بالاپۇشى ھۆكارى دىپاكىي پىاۋان و ئافرىتانى مۇسلمانە.
ئەۋەدەندەھەي دىلەكانە بە خواپەرەستى، بۇيە خوا لە قورئاندا دەفەر مەۋىي:
(ذَلِكَ أَلْمُتَرِّ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ) الأحزاب: ۵۳ واتە: "ئەۋ بالا پۇشىيە چاكتىر
و پاكىرە بۇ ئىۋەد و ئەۋانىش." لەۋەش زىاتر، بالاپۇشى پىز و حورمەتە، چ ئاكارىك
لەۋە بەرزىردەكە مەۋقۇش شىكۆى خۇى بىپارىزى؟ بالاپۇشى قەلايە، پىگەگرتنە لە
شەيتن. مەۋقۇش ئاۋاتە خۋازى ئەۋ شتانه نايى كە بۇى پەۋا نىيە. بالاپۇشى
پارىزىرى شەرم و خەيى ئافرىتە: ئەۋ شەرم و خەيىيە كە سىروشتى ئافرىتەنە. ئۇن
ھەرچەند پىنى خۇشە كە پىاۋان خۇشەين بۇى، بەلام خەز دەكا تەنبا لە دىلى يەك
پىاۋا بىن. ئۇن بەۋە پازى نىيە كە بىيىتە وىستەگى خەز و ئارمىۋى ھەمۇۋ پىاۋىك.
تەنبا پىنى خۇشە بۇ مەۋقەكەي بىت. زىاد لەۋەش بالاپۇشى پارىزىرە بۇ پىاۋانىش.
سىروشتى پىاۋىش واىە كە بەرابەر شەرف و ناموۋسى خۇى غىرەي ھەيە. ئەگەر
بىيىنى ۋا خەرىكە شەرف و ناموۋسى بەر بىقە و خەتەر دەكەۋى، غىرەكەي تەۋاۋ
ھەلدەچىنى و زىاد دەكا، تەننەتە ئەگەر بىزانى بۇنى بىقەش دى، تەۋاۋ ھەلدەچى.
خۇ ئەگەر ئافرىت پىۋوت و دانەپۇشراۋ بىن، ئەم دەركايە ھەروا بە كراۋەيى دەمىنىت
و بە بالاپۇشى نەيى، داناخىرى.

- ئەى قورىبان ئەگەر واىە، بۇچى ھەر لە سەرەتاۋە خۋاى گەۋرە بالاپۇشىنى فەرز
نەكرد؟

- خۋاى گەۋرە بە سۇزە، بەرە بەرە و كەمە كەمە ئايىنەكەي بە سەر خەلكىدا
فەرز دەكا، ئەم شەرىعە ھەمۇۋى بە يەكجار و لە كىتوپىكدا فەرز نەۋۋە، تۇ تەماشى

بىكە، نۆيۆز، پۇژو، حەج و زەكات ھەمووى بە جارى لەسەر خەلك فەرز نەبوو. ئىمە سىانزە سال مۇسلمان بووين ئەمجا پۇژو فەرز كرا، خىواي گەرە لەبەر ئەوئى ئەوئەندە بەسۆز و مېھرەبانە، ئەو خىواپەرەستىيانەي كە خىوى پىنى رازىيە و لە مۇسلمانى دەئى، ھەموويانى بە جارى فەرز نەكردوو. ئەو خىواپەرەستىيانەي كە درەنگ فەرز كران، لەبەر ئەوئە نىيە كە بەلاي خىواو گەرنىگ نىن. ھەموو شتىك بە دەست خىوايە، ئايىن ئايىنى خىوايە، خەلك ھەموو بەندەي خىواي گەورەن، ھەرشتىكى بوئى، لە ھەركاتىكدا خىوى بىھوئى، لەسەر بەندەكانى فەرز دەكا

- باشە قوربان! ئەمە ھاوپايى چورەم، ھىي تىرىش ھەيە، قوربان؟

- بەلى ھەيە.

- دەي قوربان بۆم بلى! بە خوا قەسەكانت ئەوئەندە خۆش و لەبارن، مەوۇف لىيان بىزار تابى. تا زياتر بلىي، زياتر تامەزۆ دەم. كەم كەس ھەن كە مەوۇف حەز بكا قەسەكانيان درىژە پىئەدەن و مەوۇف لىي بىزار نەبى؛ بە خوا تۆيەكىكى لەو كەمانە.

- ھاوپايى پىنجەم لە بارەي خىزانەكانى پىئەمبەرەو بوو.

- چى بوو گەرەم؟

- خىزانەكانى پىئەمبەر غىرەيان ھەبوو، دەيانگوت: "بۆ ژنى خەلكى ئاسايى دەولەمەندەن و زىن و زىوى زۆر و مالى خۇشيان ھەيە و، ئىمە ژنى پىئەمبەرى خىوان، كەچى لەويەرى ھەژاردا دەژىين؟ ناھەقىشەن نەبوو، ئەوان ژنى پىئەمبەرى خوا بوون، غەرى پىاو لە ژن و، ژن لە پىاو خۇشە، ۋەك خويى چىشت وايە، كەم بى چارەي دى و چىشتەكە خراب نەبى، بەلام ئەگەر زۆر بوو، چىشتەكە كەلكى نامىنى و ھەمووى خەسار دەبى، خىزانەكانى پىئەمبەر داواي ژيانى باشتىر و سامانى زۆرتىيان دەكرد، پىئەمبەرىش بەپىزتىن و دلاوا تىرىن مەوۇف بوو، سەختىرىن كەس بوو، بەلام خۆت دەزانى ئەم چەپكەردى گەردونە ھەرچارە و بە بارىكدا دەموورئى و تا سەر بۆ كەس لەبار نەيە، ھەر وا بوو و ھەر وايش دەبى؛

تاوئى گەردوون پروو دەكانە مرؤف و دواي مرؤف دەكەوئ و، تاوئىكەش پىشتى تى دەكا و بە ھىچ كەس ناگىرئ. ئەوان ھەموويان بە چارئ پروويان كرده پىئەمبەر و داواي ژيان و خانوو و مالى باشتريان لى كرد. ئەويش سوئندى خوارد مانگەك توخنى كەسيان نەكەوئ. لەناو خەلكدا دەنگۆي ئەو بەلاو بووبەو كە پىئەمبەر ژنەكانى خۆي تەلاق داو.

- دەي قوريان تەلاقى دان؟

- نەخىر كوپم، پەلە مەكە وا خەرىكم پرووداوەكەت بۆ دەگىرەو.

- باشە قوريان بەسەر چاو.

- ھەوال گەشت بە من كە پىئەمبەر ﷺ لە خىزانەكانى توورپە و لىيان جىا بوومەو. پىشتىم بۆلاي خىزانەكانى پىئەمبەر ﷺ. ھەموويان پىكەو بوون. پىم وتى: "ئەگەر پىئەمبەر ﷺ ئىوھى تەلاق دا، ھىوادارم ژنى لە ئىوھ باشتى پىنى!" ئەو قەسەم كرد و بەجىم ھىشتىن، بەلام زۆر پەشىو و دلگران بووم، چونكە پىئەمبەر دلگران بووبوو. بۆيە پىشتىم بۆلاي ئايشە، پىم وتى: "كچى ئابوو بەكرا! ئەو تۆ وات لى ھاتووە دلى پىئەمبەرى خوا پرەنجىتى؟!"

ئەويش وتى: "ئەو تۆ ھەقت بەسەر منەرە چىيە، كوپى خەتتاب؟ ئەي بۆ ناپۆي تەمىي كچەكەي خۆت بەكەي؟!"

- پىشتىم بۆلاي خەفەسى كچم، وتم: "خەفەسە! ئەو تۆ وات لى ھاتووە دلى پىئەمبەرى خوا پرەنجىتى؟!"

خەفەسە دەستى كرد بە گىرەانك ھەر مەپرسە...

وتم: "پىئەمبەرى خوا لە كوئە؟"

وتى: "ئەلەوئە و ناھەت بۆلاي ھىچكام لە ئىمە."

پىشتىم و خەفەسە بەجى ھىشتى، وىستم پىرۆم و كەمەك دىئەوايى پىئەمبەر بەدەمەو، چاوم بە رىھاحى خزمەتكارى پىئەمبەر كەوت، لە بەردەرگا وەستاوو.

پێم وت: "ریباح! بڕۆ داوا لە پێغەمبەر بکە ها ببینم."

ریباح تەماشایەکی ژۆرەکە ی پێغەمبەری کرد و، پاشان تەماشایەکی منی کرد و هیچی نەگوت.

بۆ جاری دووەم وتم: "ریباح! بڕۆ داوا لە پێغەمبەر بکە ها ببینم."

ریباح تەماشایەکی ژۆرەکە ی پێغەمبەری کرد و، پاشان تەماشایەکی منی کرد و هیچی نەگوت، ئیتر زانیم پێغەمبەر نایەوێ ببینێ. بۆ جاری سێیەم بە دەنگی بەرز بە رباحم وت: "بڕۆ داوا بکە ها پێغەمبەر ببینم. من وا دەزانم پێغەمبەر وا دەزانێ لە بەر حەفصە هاتووم. بە خوا ئەگەر پێغەمبەر فرمان بکا و بۆی حەفصە بکوژە دەیکوژم!"

ریباح بە هیما پێی وتم وەرە ژۆرەو. ئیتر زانیم پێغەمبەر پازی بوو بچمە خزمەتی. پۆیشتە خزمەت پێغەمبەر، لە سەر حەسیرێک پاکشابوو، چێی شوولەکانی حەسیرەکە بە لەشی پێغەمبەرەو دیار بوو، دەستم کرد بە گریان!

پێغەمبەر فرمووی: "کۆری خەتتاب بۆ دەگرییت؟"

وتم: "قوربان! پێغەمبەری خوا! چۆن نەگیرم، چی شوولی حەسیرەکە بە سەر لەشتم وەکو وەرە و دیارە، ئەوەیش لە ژبانی قەیسەر و کیسرا لە چ ناز و نیعمەتێکدان؟!"

فرمووی: "کۆری خەتتاب! پازی نابێ ئەوان دونیایان هەبێ و، ئێمە قیامەت؟!"

وتم: "بەرەوێ لا."

ئیتر ئەوێندە قەم بۆ کرد تا خەم و خەفەت بە ناوچاوانییەو دیار نەما و، دەستی کرد بە زەرەدەخەنە، بە خوا کاتێ زەرەدە دەکووتە سەر لەوانی، جوانترین کەس بوو!

دوایی لیم پرسى: "قوربان! من له مزگوت هیستوومه که خیزانه کانت تەلاق داوه، شهوه راسته؟"

فهرمووی: "نه خیر، تهنیا یهک مانگ ناچم به لای هیچیاندا."
وتم: "قوربان! نیزن دهدهی به خهک بلیم که تەلاقت نه داون؟"
فهرمووی: "که یفی خۆته."

هه لسام، پیغه مبهرم به جیهیشت و هاوارم کرد: "هو خه لکینه! پیغه مبهرم خیزانه کانی تەلاق نه داوه." دوایی خوای گه وره شایه تی ﴿عَسَى رَبُّهُٓ اِنْ طَلَّقَكُنْ اَنْ يُّدِلَّهٗ اَزْوَاجًا خَيْرًا مِّنْكَ﴾ التحريم: ه ه ی ناربوه خواره وه. واته: "نه گهر پیغه مبهرم برپاری تەلاق دانتان بدات، شهوا دلنیا بن خوا له جیاتی ئیوه، ژنانی باشتری پنی ده به خشییت."

- قوربان خۆ تۆ بیشتەر شهوت فهرمووا!
- دهی به لئی، خوای گه وره قسه که ی منی په سه ند کرد.
- به لام قوربان! من شتیکم زۆر پنی سهیره!
- چی؟

- باشه خیزانه کانی پیغه مبهرم له هه موو ژنانی دونیا باشتر بوون، دایکی موسلمانان بوون، ئیماندار و له خواترس بوون، چۆن کارێکی له و جورهمیان کرد؟
- کوپم! ژن ژنه! پیاویش پیاوه، هه رچه ند پله ی ئیمانیهشیان به ره مو سه ر هه لبکشی، هه ر ژن و پیاو، ئیمان سروشتی مرۆف پاک و خاوین ده کاته وه، خۆ له ناوی نایا، هه موو مرۆفیک پنی خوشه له ژمانیکی خوشدا بژی.
- به لام پیغه مبهرم پیغه مبهری خوا بووا!

- به لئی زۆر راسته پیغه مبهرم پیغه مبهری خوا بوو، به خوا شهو پۆزه که وتم:
"نه گهر به ره مووی هه فسه به کوژه! ده یکوژم، درۆم نه کرد، به راستم بوو، به لام دهی پنی له سوچیکی ترموه له بابته که به رانین."

- چۆن قوربان؟

- پېغمبەر سهرمه شق و پېشه وای ئېمه په، نه وهی که به سهر نه ودا هات،
وانه په که بۆ هه موومان، بۆ ژن و پیاو، خوا ویستی نه وده مان بۆ دهر بخا که ژن
هه میسه چاوی له ژبانی خوش و زېر و سامانه. خۆ نه گهر تاقه که سیک له و جوړه
ژنانه دوور بایه، نه وه پېغمبهری خوا دهوور. نه و کات هه موو پیاویک تېده گا که
ژنه که ی نه ویش هه ر داواکاریه کی گرانى هه بې، به لایه وه سهر نه بې، نه خیزانى
نه و ده گا به خیزانه کانی پېغمبهر دا، نه خۆیشی ده گا به پېغمبهر دا. خۆ نه گهر
ژنه هه لېزار ده کان ئاوا بن، نه وه سهر نیسه ژنانی تریش وا بن. خواى گه وره
ژنانیشی تېگه یاند که نابى ئافرهت خۆی ته سلیمی غیره ی خۆی بکا. نه گهر وابى
وهک نه سپیکى چه مووشى^۱ لى دیت که کهس نه توانى پايېننى و. تېده گا غیره
پیاوی وای ئازار داوه که پر به زهوی و ئاسمانه کان له پیاوه که ی نه و باشتر بووه،
ئیتتر چۆن پیاوه که ی نه م ئازار نادا؟! خواى گه وره ویستی نه ویشمان پى بلنى که
هه موو مالیک ته بایی و ناته بایی تی ده که وى. هه ر له سهره تاي دروست بوونی
مروقه وه وا بووه و هه ر وایش ده بى؛ نه مه ژبانی هاوسه ریتیه، خوشی تیا به، ترشی
تیا به، نه مه ییش نه گهر له تام دهر نه چی زۆر ئاساییه.

- به لى قوربان پتک وایه، ده بى له سوچیکى تره وه له مه سه له که به روانین! نه ی
قوربان ئیسته پیم بلنى، زیاد له مانه هیچ هاوپاییه کی تر هیه؟
- به لى! دیسان هیه.

- ده ی قوربان بېه رموو، گیان و دلم له لاته.

- باشه! کوئ بگره، من له سه ره وه ی شاری مه دینه پارچه زهوییه کم هه بوو.
ده رۆشم سهرم لى ده دا، له سه ره پتگه که مدا یانه و قوتا به خانی جووله که هه بوو، جار
جار داده نه شتم و کویم لى ده گرتن.

^۱ چه مووش؛ ره وهک، سل، له قه ها رتۆ.

پۇرۇشكىيان پېيان وتم: "غومەرا ئىمە تۆمان خۇش دەۋى و ھىوامان پىتە بېيتە جوۋلەكە."

منىش وتم: "بە خواا من لەبەر خۇشەۋىسى لای ئىۋە دانانىشم. ھەر پرسىيارىكىشتان لى بەكم. لەبەر ئەۋە نىيە كە شەك و گومانم لە ئايىنەكەى خۇم ھەيى. من بۇيە گوى لە ئىۋە دەگرم. بۇ ئەۋەى باشتەر پىنغەمبەر ﷺ پناسم و بزانم لە كىتەبە ئاسمانىيەكەى ئىۋەدا چۆن پاسكراۋە؟"

دوايى پرسىيارىكم لە بارەى جوۋرەئىلەۋە لى كردن. وتیان: "ئەۋە دوژمنى ئىمەيە، نەيىنىيەكانى ئىمە بە موخەمەد دەلى و، ھەرچى سزا و مالكاۋلىشە ھەموۋى بە دەستى ئەۋە؟"

دوايى لە بارەى مىكا ئىلەۋە پرسىيارم لەۋان كرد. وتیان: "ئەۋ ھەرزانى و گوشادى و تەرەسلى و ئاۋەدانى لەگەل خۇى دىنى." منىش وتم: "ئەى جوۋرەل و مىكا ئىل پلەۋپايەيان لای خوا چەندە؟" وتیان: "ئىزىكتىرىن پلەۋپايەين ھەيە. جوۋرەل لای راستى خوايە. مىكا ئىلىش لای چەپى! مىكا ئىل دوژمنى جوۋرەئىلە."

منىش وتم: "دەى ئەگەر ۋابى كە ئىۋە دەيلىن، ئەۋان دوژمنى يەك بن، ئىۋە لە كەر نەفامتر و كافىرتن! ھەركەس دوژمنى يەككىيان بى. دوژمنى ئەۋىترىشيانە. ھەركەسىش دوژمنى ئەۋان بى دوژمنى خوايە."

دوايى وتم: "سۆيىند بە خواا ھەركەس دوژمنى خوا و فرىشتەكانى خوا و پىنغەمبەرانى خوا و جوۋرەئىل و مىكا ئىل بى، ئەۋە خوا دوژمنى كافىر و بىباۋەرانە." دوايى كەرەمەۋە خىزمەت پىنغەمبەر و، پىنى وتم: "ئەى غومەر! خوا ھاۋراى تۈيە و ئەم ئايەتەى بۇ ئاردومەتە خوارەۋە: ﴿مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ﴾ البقرة: ۹۸. ۋاتە: ھەركەسىك دوژمنى خوا و فرىشتەكانى خوا و پىنغەمبەرانى و جوۋرەئىل و مىكا ئىل بىت(ئەۋە بى پروايە). جا بىگومان خوايش دوژمنى بى پروايانە."

دوای نه وه، پوژ له دوای پوژ زیاتر له سهر نایینه کم مکور و سوورتر ده بووم.
- پاک و بڼگه ردی بۆ خوا! نهی قوربان! تۆیش وهک من له و نه فامانه تیده گی؟
نه گهر نه وان دوزمنی جوهره ئیل بن. له بهر نه وهی که سزای به دهسته و تۆله له
خه لک ده کاته وه، که واته دوزمنی خودایشن، خۆ جوهره ئیل هیچ بیفرمانیه کی خوا
ناکات، هه موو فرمانه کانی له خوا وه بۆ دیت!

— نه ره وه لالا. به خوا! نه وان له ویه پری نه فامیدان. پاشان کس و تسویه تی که
جوهره ئیل ته نیا کاولکاری و تۆله سه ندنه وهی به دهسته؟! جوهره ئیل فریشته یه کی
مه زنه و سه رکرده ی هه موو فریشته کانه. کاری یه که می نه و نه وه یه که سرووش بۆ
په څه مبه ران ده با، نه و به فرمانی خوا ده روا بۆلای په څه مبه ران، په یام و کتیب و
شهرعی خویان بۆ ده با. په یام و شهرعی خوا به رچارپۆشنی و هیدایه ته بۆ خه لک،
به و په یام و هیدایه ته خوی گه و ره نه و خه لک له چالی تاریکی ده ښینسته دهرمه و
ده یانخانه سه ر پاسته پڼگه و پۆشنایی. له گومراییه وه بۆ هیدایه .. هه رچی سزا و
تۆلایش هه بی، نه وه به فرمانی خوا بووه. هه م جوهره ئیل و هه م فریشته کانی تریش
فرمانه بری خوی مه زنن و گوپزایه لی نه ون، به هیچ جوړیک سه ری تچیی
فرمانه کانی ناکن، هه رچی به کیان پی بقهرمووی، یه که سه ر جیبه جیتی ده که ن، فرمان
ده کا به جوهره ئیل که سرووش و نیگا بۆ په څه مبه ران بیا، نه ویش ده یبا، فرمانی
په ده کا که سزا به یارینن! نه ویش ده یبارینن، به هیچ جوړی به قه د سه ره مو به ک و
له ویش که متر له سرووش و نیگا یان له سزادان زیاد و که م ناکا. نه و کاته ی که
خوی گه و ره فرمانی پڼکرد سزای نه و گوندانه بدا که به رابه ر په څه مبه ر لوط
وه ستابور نه وه، هه موویانی سزا دا! هه وت گوند بوون، به بالئکی هه موویانی هه لگرت
و نه وه نده به رزی کردنه وه خه ریک به و نه ئاسمانی یه که م به دن. ته نانه ت
فریشته کانی ئاسمانی یه که م گونیه ان له وهری سه که کانی نه و هه وت گونده بوو،
دوایی له وپوه وهریکه پاندن و به ره و زهریی به ریدانه وه، نه مه هه مووی به فرمانی خوا

بوو. مىكايىل كار بە دەستى باران بارىنە. ئەو بە فرمانى خوا باران دەبارىنى. بارانىش زۆر جار خىر و خوشى پۈۋەپە و كەم جار تېكىش سزايە. يەك تەك باران لە ھەركۆي بىدە، ئەو بە فرمانى خواپە. ھەركۆي تووشى كەمبارانى و وشكە سالى بېي، ئەۋەمىش بە فرمانى خواپە. ھەر فرىشتە يەك فرمانىكى تايپەتى ھەپە: فرىشتەى گىيان كېشان فرمانبەرى گىيان كېشانە. ئەۋە كارى ئەۋە و خوا بۆي دىارى كىردوۋە: فرىشتە يەك فرمانبەرى ئاگرە. ئەۋە كارى ئەۋە و خوا بۆي دىارى كىردوۋە: پىزوان كار بە دەستى بە ھەشتە. ئەۋە كارى ئەۋە و خوا بۆي دىارى كىردوۋە. ئەو فرىشتانە ھەموويان بەرپىزن. ھەموويان فرمانبەرى خىۋاى گەورەن، بە فرمانى خوا كار دەكەن، مالىك بە فرمانى خوا سزاي جە ھەنەمىيەكان دەدە، پىزوان بە فرمانى خوا پاداشى بە ھەشتەكان دەداتەۋە، عىزرائىل بە فرمانى خوا گىيانى خەلك دەكېشى. بە لام جولەكە بەرەبەر خىۋاى گەورە بېرپىزن، بىر بۆچۈۋىيان بۆگەنە. بېئە دەبى و بېرپىزى لەۋە زىاتر چىيە كە پىيان وايە: فرىشتە يەك بە بى فرمانى خوا ھەر لە خۈپەۋە شتىك دەكا؟!

- پەحمەتى خوات لېيى، گەورەم! قەسەكانت مەۋف دىخۇش دەكەن، وتەكانت مەۋف تىدەگەپەنن، ئەي قورىان ھىچ ھاراپىيەكى تر ھەپە بۆم باس بىكەي؟
- بەلى! دىسان ھەپە.

- دەي فەرموۋا ئەي ئەۋ كەسەي كەس لە قەسەت تىر نابى و كەس لە وتەت بېزار نابى.

- ئەم جارەيان لەبارەي شەرابە. جارېك من و مەغازى كۆپى جەبەل رۇشتىنە خىزمەت پېغەمبەر ﷺ و وتەم: "قوربان! لە بارەي شەرابەۋە فەتۋابەكەم بۆ بىدە. شەراب عەقل و بېر و ھۇش لە ناۋ دەبا و سەرۋەت و سامان كەم دەكاتەۋە."

ئىتر خىۋاى گەورە ئايەتى: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ﴾ البقرة: ۲۱۹ ناردە خوارەۋە. واتە: "پرسىارت لى دەكەن

دهرباره‌ی عه‌ره‌ق و قومر، پټیان بلخ؛ له و دووانه‌دا تاوان و گوناځنکی گوره هه‌یه، هر چهنده چهند سوودیکیشان تئدایه بۆ خه‌لکانیک.

من دلم به‌وه تئراو نه‌بوو که خوای گوره ته‌نھا به خراپه ناوی بها و حه‌رامی نه‌کا.

وتم: "خوایه له باره‌ی شه‌رابه‌وه ټایه‌تیکمان بۆ بنیره که به ته‌واوی پرونکه‌رموه بئ."

زۆری پټنه‌چوو خوای گوره ټایه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَرَىٰ﴾ النساء: ۴۳ ناردە خواره‌وه. واته: "ئە‌ی ئە‌وانە‌ی باوه‌رتان هیناوه! له کاتی‌کدا ټیوه سه‌رخۆشن، نزیک‌ی نوێژ مه‌که‌ون، هه‌تا ټاسه‌واری سه‌رخۆشی نامینیت و ده‌زانن چی ده‌لین (له نوێژه‌که‌دا)."

دیسان دلم به‌وه‌ش تیری نه‌خواره‌وه و وتم: "خوایه له باره‌ی شه‌رابه‌وه ټایه‌تیکمان بۆ بنیره که به ته‌واوی پرونکه‌رموه بئ."

زۆری پټنه‌چوو خوای گوره ټایه‌تی ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْهَوْنَ﴾ المائدة: ۹۱ ناردە خواره‌وه. واته: "بیکومان شه‌یتان هر شه‌وه‌ی شه‌وی که به هۆی ئاره‌ق و قوماره‌وه دوژمنایه‌تی و کینه و رق بخاته ناوتانه‌وه و، به‌رگرتان بکات له یاد و باسی خوا و له نوێژکردن. ده‌ی ټایا ټیوه واز ده‌هینن (له و خراپانه)."

ئیتز منهش زۆر سپاسی خوام کرد بۆ ناردنی شه‌رابه‌وه.

- باشه قوربان بۆچی خوا هر به‌که‌م جار شه‌رابی حه‌رام نه‌کرد؟

- نه‌گه‌ر خوای گوره کتوپر حه‌رامی به‌کردایه، شه‌وه وه‌ک سزابه‌ک به‌وو بۆ شه‌وه‌که. خوا خۆی باشت‌ر به‌نده‌کانی خۆی ده‌ناسی؛ خوا به‌سۆزه، به‌ره‌ به‌ره و که‌م که‌م حه‌رامی کرد. کاتی که ټایه‌نی ئه‌سلام هات، هه‌موو خه‌لک ئالووده‌ی به‌اده و شه‌راب بووبوون، به‌یانی و ئیواره ده‌به‌انخواره‌وه، له کارزانی خوای گوره وا به‌وو

كە سەرەتايەكى بۇ دابىئەت و، خالى دەسپەك دىبارى بىكات و چارەسەرى كارەكە
بكا

- چۈن قوربان؟

- چارەسەر دەبىي يەكەم جەر لە پروي نەفسىيەو دەست پىي بكا، يەكەم جار
خوای گەورە بادەي حەرام نەکرد، لە سەرەتاي دەرکەوتنى ئىسلامدا، خوای گەورە
باسى بادەي نەکردە بىئىشتە خۇشەي دەمى خەلک، خوای گەورە يەكەم جار ويستى
بىروبوامپى خەلک چارەسەر بكا، بانگيان بكا بۇ يەكتاپەرەستى، دواي ئەوەي كە
خۇشەويسىي خوا دەبىئە گەورەترىن شت بەلاي بومەردارانەو، ئەو كاتە شەراب
هەر هېچ نىيە و مەسەلەيەكە كە شايانى باسکردن نەبىي، خوای گەورە كەمە كەمە
شتەكەي حەرام كرد و، خەلکيش هەموو بەدەم فرمانەكەي خواوە هاتن، خەلک نەك
هەر وازيان لە خواردنەوەي شەراب هەتتا، بەلکو بوو بە شتىكى قىزمون، پقيان لە
شەرابخۆر و مەيفرۆش و مەيدروستکردن و مەيدروستكەر و هەرشتىكىش كە
پەيوەندىي بە شەرابەوە بىت، دەهات!

- كەوابوو وردە وردە و كەمە كەمە بۇ كارىك پۇشتن، ئەو سوننەتتىكى خوايە؟
- بەلى وايە، ئەم سوننەتە دەبىي لە بەرپۆەبردنى كاروبارى خەلک و سىياسەت و
بەكارخستنى بېرەركانى شەرع و ياسا و پەساي ژياندا پەچاو بکرى، دەبىي بزانين
كە ئەمانە بە سەرە قەلەمەك چارەسەر ناين، يان بە فرمانەكى سەرۆكايەتى و
پادشايى چارەسەر ناين، ئەمانە كەم كەم و لەسەرەخۆ چارەسەر دەبن، يانى دەبىي
نەخشە پەژەيان بۇ بکرى و بىروپاي بۇ بخرەلە كار و، تەكۆشان و هەولەدانان بۇ
بكرەت، ئەگەر بەمانەوئ دەستى خەلک بگري و بەرەو خوايان بەرين، دەبىي يەكەم
جار فەرى يەكتاپەرەستىيان بکەين، بىروبوامەردان چارەسەر بکەين، ئەگەر ئەمان لە
دلياندا جىگر بوو، ئەو كات قۇناغى دووم دىتە پەشەو، ئەوەيش بىرەتە لەوەي كە
گيان و نەفسى خۇيان بەوە راپەنن كە بېرەره شەرعەكان وەرەگرن و لايان بىزار

نەين. پلە پلە دەست پىدەكەين، لە سەرەتادا بە كەمىش پازى دەيىن، كەم كەم كامىل و ئەواويان دەكەين. ھەرچى كۈن و قوزىنى ئايىن ھەيە ھەر ھەمووى قىر دەكەين. ئايى خۇمان چىمان پىي خۇشە. ئەوھى پىي بلىيىن و ئەوانى تر پەچاۋ نەكەين. ئىسلام يەكپارچەيە و لەت لەت ئايى، بەلام ئەمە قۇناغەندى و نەخشەسازى و پلەبەندىە!

- قەيەكى زۆر جوانە قوربان! بەلام پىم بلى بۆ تۆ لە سەرەتوۋە لەگەل ئەوۋدا بووى شەراب ھەرام يكرى؟

- ئەي چۆن لەگەل ھەرامبوونىدا نەيم؟! ھەرچۆن بىي، مەن ھەر پىم وا بوو كە خوا شەراب ھەرام دەكا، لە بەر ئەو ھۆكارەي كە دوايى پىي ھەرام كرد.
- ئەو ھۆكارە چى بوو؟

- يەكەم: بادە كەمئازەزى و بىيەقلى پىتوھە. عەقلى يەكەم ھۆكارى ئەوھەيە كە خۇاى گەرە داۋكارىي لە مەۋقەكان ھەيە. ئەوۋەتا داۋا لە ئازەل و گىياندرانى تر ناكە، چۈنكە عەقلى و ئازەزىيان نىيە. ھەركەسىش بە قەزا و قەدەمى خۇا عەقلى لەسەر خۇي نەيى، بۆ نەوونە شىت بىي، ئەو خۇاى گەرە ھىچ داۋايەكى لى نەكردوۋە، كەوابى شىت ھەرشىتەك بكا، ئازادە و ھىچ تاۋانىكى بۆ بانووسرى. شىت يەك خۇاپەرستى لەسەر واجب نەكراۋە، چۈنكە ھۆكارى ئەمانە ھەمووى ئازەزە. كەوابو مەۋق بە ھۆي ئازەزەۋە لە ئازەلانى تر جىاۋازە و لەوان بەپىزترە. دەي بادەنۇشى ھەۋلدانىكە بۆ ئەوھى مەۋق خۇي بە دەستى خۇي ئەو شىتە لە دەست بىدا كە بوۋەتە ماھەي پىز و كەرامەتى، خۇي لە قالبى مەۋقېوون دەباتە دەر!

- قوربان! ئەمە ماناى وانىيە كە مەۋق ئا لەو چەند ساتەي كە سەرخۇشە،

ھىچى لەسەر واجب نەين؟

- نەخىر ھەرگىزا كىن واى وتو؟

- ئەي قوربان تۆ نەتفەرموو: "ھەركىي ھەقلى نەبىي، ھېچى لەسەر واجب نىيە و. خوا تەكلىفى لى ناكاي؟"

- بەلى ئەمە دروستە، بەلام من مەبەستم لەو كەسانە كە ھەقل و ئاۋەزىن نىيە، ئەوانەيە كە نىيانە نەك ئەوانەي كە خۇيان بە دەستى خۇيان، خۇيان بى ئاۋەز دەكەن و ئاۋەز لە خۇيان دەتۇرىنن؛ ئەوانە پىك ۋەك مۇقى بە ئاۋەز لىپرسىنە ۋەيان لى دەكرى. ئەگەر لە كاتى سەرخۇشىدا كارىكى خراب ئەنجام بدەن، بەرپرسن لەو كارە. بۆ نمونە ئەگەر سەرخۇشىك كەسكى كوشت، دەبىي لەباتى ئەو كەسەدا بكوژىتەۋە. ئەگەر بە سەرخۇشى دزىي كرد، دەبىي دەستى بېرنەۋە، دوايىش دەبىي سزاي سەرخۇشىيەكان بچىژن.

- تىگەشتم قوربان! ئەي باشە ھېچ ھۆكارىتر ھەيە بۆ حەرامبوونى شەراب؟
- ئەو تاكە ھۆكارە بەسە بۆ حەرام بوونى، بەلام ھۆكارى ترىش ھەيە. يادەنۆشى جگە لەۋەي كە مۇڤ بىئاۋەز دەكا، سامانىش لە ناۋ دەبا و بە فىرۆى دەدا. شەرعىش بۆيە ھاتوۋە، بۆ پارىزگارىي لە گيان و مال و دارايى و چەند مەبەستىكى تر، يادە نۆشى گيان و مال لە ناۋ دەبا.

- ئەي ئەگەر پىاو دەۋلەمەن بىي، ئەۋكات چى؟ ئەو ھۆكارە ھەر دەمىنى؟
- بەلى! مەبەست لە مال بەفىرۆدان ئەۋە نىيە كە مۇڤ بكوپتە سەر ساجى ھەلى، بەلكو مەبەست لە فىرۆدانى مال ئەۋەيە كە بە جۆرىك خەرج بكرى كە شىاو نەبىي. ئەۋە خرابتر چىيە كە مۇڤ مال و سامانى خۆى لە پىگەي حەرامدا داينى؟ زىاد لەۋەش ئايا دەۋلەمەنى دەبىتە ھۆى ئەۋە كە ئەو كەسەي يادە دەنۆشى، ھەقلى لەسەر خۆى بىمىنى و سەرخۇش نەبىي؟! ئەمە ھۆكارى يەكەم بوو.
- ئەي ئەگەر مۇڤ ئەۋەندە پخوانەۋە كە سەرخۇشى نەكا، چى؟

- ھەرشتى زۆرەكەي مۇڤى سەرخۇش كرد، كەمەكەيشى حەرامە. حەرامبوونى يادە تەنھا بە لەدەسدانى ئاۋەزەۋە نەبەسراۋەنەۋە، بەلكو ئەۋە يەكەكە لە ھۆكارەكان. خۆ ئەگەر ئەو ھۆكارەمان نەھىشت كە شىعە پىمان وايە لەبەر ئەۋە حەرام كراۋە،

دىسان حەرام ھەر حەرامە، ئەم بېپارە بېپارىكى شەرىئە و بېپارى خواپە، خوا خۇي نەبى، كەس ناتوانى بېپارى خەللىبووى پادە پدا، خۇ شەرىئەش تازە ئىتر دانابەزى، چۈنكە پېغەمبەرلىككە كۆتۈرۈپتەن ھات.

- ئەي قوربان! ھۆكۈمى تىر ھەيە بۇ خەرامبوونى شەراب؟

- ئەيچۇن! ئەگەر ھۆكۈم بۇ باس بىكەم، ئەمىرۇ لى ئابىمەو، بەلام يەك ھۆكۈمىت بۇ باس دەكەم: ئەوئىش پاراستنى شىكۈ و كەرامەتى مال و خىزانە، پىاو چاودىر و لىپىسراوى مالە، ئىش لە مالى خۇيدا لىپىسراو و چاودىرە، ئەمە بەرپىسىيەكە لە ئەستۈي ژن و پىاودايە، خۇسەرخۇشكردن پاكردنە لە بەرپىسارىتى، ئەو پىاوەي كە خوا داواي لىكردوۋە نازى ژنەكەي ھەلگىر و لەگەل مەدالەكانىدا بەسۆز بى و گۈپرايەلى دايىك و باوكى بى، ئەمە چۈن لە كانى سەرخۇشىدا ئەمانەي پى دەكەي؟ ئەك ئەو ناكىر، بەلكو سەرخۇش زۆر جا، دۇ ئەمانە دەكا و، تەنەت خۇپىرپىزى و تاوانى گەرە گەرە دەكا.

- ھىچى تىر ھەيە قوربان؟

- مەبەستت لە شەرابە؟

- ئە قوربان! مەبەستىم ھاوپايىيى خۇدايە لە تەك تۇدا.

- بەلى، دىسان ھەيە.

- دەي قوربان بۇم باس بىكە.

- ھاوپايىيى ئەم جارە لە بارەي دوورپوۋەكانە.

- چۈن؟

- داواي ئەوئى عەبدوللاي كوپى سەلوول سەرگەرەي دوورپوۋەكانە مرد، عەبدوللاي كوپى ھات بۇلاي پېغەمبەر - عەبدوللاي كوپى عەبدوللاي كوپى سەلوول مۇسلمان بوو، مۇسلماننىكى باشىش بوو، - داواي لە پېغەمبەر ﷺ كرد كە كراسەكەي بەرى خۇي پدا بەو بۇ ئەوئى بىكا بە كفن بۇ باوكى، پېغەمبەرلىك پىدا، داوايى داواي لە پېغەمبەر ﷺ كرد نوپىزى مردوۋ لەسەر باوكى بىكا، پېغەمبەر ﷺ ھەستە

بېروا نوپۇزى لەسەر بكا، منىش ھەستام و چاكي پېغەمبەرم گرت، وتم: "قوربان! نوپۇز لەسەر كى دەكەي؟ ئەي خوا نەيفەرموو نوپۇزى لەسەر مەكە؟"

فەرمووي: "نەخىر، نەيفەرموو مەيكە، سەرپشكى كردم. خوا فەرموويەتى: ﴿أَسْتَغْفِرُكُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرُكُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ﴾ التوبة:

۸۰ يانى: "ئەي پېغەمبەر! داواي لىخۆش بوون بۆ ئەو دوورپووانە بىكەيت يان داواي لىخۆش بوونيان بۆ نەكەيت، ھەك يەكە، تەنانت ئەگەر ھەفتا جارىش داواي لىخۆشبوونيان بۆ بىكەيت، ئەو ھەركىز لىيان خۆش نابىت."

من له ھەفتار جار زياتر داواي لىخۆشبوونى بۆ دەكەم.

منىش وتم: "چۆن نوپۇزى لەسەر دەكەي؟ ئەھا فلان رۆژ ئاواي وت و ئاواي وت، دانە دانە قسەكانى ئەوم بىر پېغەمبەر ﷺ دەھىنايەوھ."

فەرمووي: "عومەر! وازىيئە."

داواي پېغەمبەر تەشرىفى برد و نوپۇزى لەسەر عەبدوللا كرد، زۆرى پېئەچوو خواي گەورە ئىيەتى ﴿وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَا تَوْأَمَهُمْ فَبَسِ قَوْلُكُمُ التَّوْبَةُ﴾ ۸۴ دابەزاندە خوارمەو. يانى: "ئەي پېغەمبەر! ھەر كام لەو دوورپووانە مردن، ھەركىز نوپۇزىيان لەسەر مەكە، لەگەل جەنازەكەيدا مەپۇ و لەسەر گۆرەكەي رامەوھستە، بېگومان ئەوانە كافرن بە خودا و بە پېغەمبەرى خودا، بەبى باوھرى و بە فاسقى دەمرن، چونكە دەرگاي ئىمانھىنانيان لە خۇيان داخستوھ."

- كەوابى ئەم دەقە بوو كە نوپۇز كردن لەسەر دوورپووانەكانى حەرام كرد؟

- بەلى.

- ئەي تۆ چۆن بە پېغەمبەرت وت: "قوربان نوپۇز لەسەر كى دەكەي؟ ئەي خوا

نەيفەرموو نوپۇزى لەسەر مەكە؟"

— ئەو مەن رابۇچونىك بوو كە لە ئايەتى ﴿أَسْتَغْفِرُكُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرُكُمْ﴾
 ئاوا تىگەشتىبووم، مەن وام دەزانى ئەو ئايەتە نوپۇز كەردىنى لەسەر دوورپووەكان حەرام
 كەردووە، پىغەمبەر ﷺ فەرمووى: "خو سەرىشكى كەردووم، حەرامى نەكەردووە."
 پىغەمبەر ﷺ بەسۆزترین مەزۇف بوو، بە ئەندازەى سەرە دەزوو بەك شتى شك
 بېرداىە بۇ تەبايى و خۆشەويىسى، بەكارى دەهینا و درىغى نەدەكەرد، ئەو بەردەوام
 وابوو.

— ئەى ئىتر قوربان هیچ ھارايىيەكى تر ھەيە؟

— ئەو ھەمووى بوو، گشتىم بۇ باس كەردى.

— لە چىرۆكى ئىسلام بوونت، ئەو ھەي كە پىشتەر بۇ مەنت باس كەرد، شتىك بەلاوہ
 سەيرە، ئەویش ھەلوپىستى فاتمەى خوشكتە، پىشتىش ھەلوپىستى دايكى عەبدوللام
 بەلاوہ سەير بوو، ئەو كاتەى كە دەيوپىست كۆچ بكات، ئەویش ھەك فاتمە ھەلامى
 دايتەوہ، بى پەروا، سوور و ساف، بى هیچ دېدۆنگى و ترس و لەرزىك، لەگەل
 ئەو ھىشدا ئىمە ئەگەر تەماشای ئەو سەردەمەى ئىسلام بکەين، دەزانين بانگەشە بۇ
 ئىسلام ھىشتا بە نەيتى بوو، خالى ژنانىش دەزانين، ئەوان بەردەوام پلەيەك خوار
 پىاوان بوون، قوربان تۇ پىت وايە ئەو زىرەكى و چاوتەترسىە پەيوەندى بە ئىمانەوہ
 ھەيىت؟ يان ھەر پەيوەندى بە سروشتى خۇيانەوہ بوو؟

— بىگومان ئىمان سەرچاوەى ھىزە، چونكە باوەر و دلنەيى بە مەزۇف دەدا،
 لەو ھەش بىگومان بە كە سروشتىش دەورى خۇى ھەيە و مەزۇفەكان بە سروشت لە
 بەكتر جىاواز دەن، بەلام ئەگەر ئىمە بىين و بە تايبەت باسى ئافرەت بکەين،
 ئەو بىگومان ئافرەت لە پىاا سۆزدارترە، ئەم سۆزدارىيە ھەرچەند زۆر كات خالى
 لاوازی ئافرەتە، بەلام ئا ئەم كاتانەدا خالى بەھىزىيە، چونكە سەرچاوەى ئىمان
 دلە، ئىمانىش بەككە لە بەھىزترین ئەو سۆز و عاتىفانەى كە لە مەزۇفدا خۇى
 دەنوتىن، جا ئەو مەزۇفە ژن بى يان پىاا، بەلام لەم بابەتەدا زۆر جار ئافرەت

له سهره وهی پیاویشه. ثم قسه ی تو شتیکی بیر خسته وه. باسی که نیزه که کی بهی مونیل، من له سهرده می نه فامیدا پتیر شه وهی خوا هیدایه تم بدا بو سهر ثم نایینه پاکه، نازاری شه نافرته به پتیره خوهن شکویه م ده دا، به رده وام لیم ده دا، شه ویش به نه ندازه ی سهره موویه ک له نیمان و بیروباوهری خوی پاشکه ز نه بووده، من شه وهنده م لیده دا، ماندوو ده بووم. پتم دهوت: "نیتیر ماندوو بووم ناتوانم، نه گهر ماندوو نه بام ههر لیم ده دا ی." شه ویش له و نیمان ی خوی ماندوو نه ده بوو، وازی لی نه ده هینا. به لکو سوورتر ده بوو، من له و کاتانه دا وام ده زانی خاوهن هیز و سام و هه یبه ت و شکوم. به خوا نیسته ده زانم چهن لاواز بووم، نیسته ده زانم شه نافرته چهن به هیز و چاونه ترس بوو. نه گهر موسلمان نه بووبام، نه مده زانی به رانه بر شه نافرته من دؤراو بووم و، ههروام ده زانی به هیز و دلیر خوم بووم. شه بوو جه هلیش وابوو، شه و سومه یه ی دایکی عه معاری له سهر دینداری کوشت، دویسی وای ده زانی سهرکه وتنی به ده ست هیناوه، سومه یه به و کوژرانه به پروو سووری به ره و شه و دنیا که وته ری، شه و یه که م شه هید بوو له نیسلامدا، شه بوو جه هلیش به پرورش ی و زهره وه دونیای جی هیشته. شه و هتا نازناوی شه بوو جه هلی به سهر دا دابرا، یانی سهرچاوه و باوکی نه فامی و نه زانی، شه و که سه ی پروا به خوا ده هینتی و موسلمان ده بی، ده زانی که مردن له پتگی به رنامه ی خوا دا دؤرا و شکست نییه، به لکو سهرکه وتنه. شه و که سه یش که تاریکبینه و له گه ل تیشکی خوردا شه پ ده کا، شه و ته و او له ناو گومرایی و تاریکیدا سهرخوش بووه، نازانی به ری خور به بۆزنگ ناگیریت، نازانی پۆشنایی له ناو ناچی، نازانی شه وانه ی له پتی خوا دا ده کوژرین به ره و ژبانیکی هتا هتایی ده پۆن، به لی فاته می خوشکم توانی به ره و پروی من بووه ستیتته وه، منیک که به توپه و توندوتیز و بویر ناوبانگم بوو، منیک که که س پتی نه ده و پیرام، به لام فاته مده زانی که له سهر هقه، نه گهر سرۆش گشته ثم بیروپروایه و خوی به هق زانی. تازه نیتیر بهروای به هیز و توانای خوی هه به،

بروای بهوه ههیه که ده توانی به رابه ر هه موو نه هه مه تیه ک بووه ستیته وه. هه میسه نه و
 ناواته یشی ههیه که بتوانی دهستی نه و که سانه بگری که له ده رای نه فامیدا
 خه ریکه ده خنکین؛ ناواتی نه وهی ههیه له و ده رایه پزگاریان بکا و بیانه یینی بۆ
 له واری بهرو بپروا و ئیمانه یینان. کوپما هیزی نافرته له نیو دلیدایه، دلش چاوکی
 ئیمان و باومره.

— که وابوو پۆلی ژنان له ئیسلامدا، له پۆلی پیاوان که متر نه بووه و. بگره
 جار جاریش زیاتر بووه؟

— با یه ک نمونه ت بۆ باس بکهم، یه که م کهس که ئیمانی به پیغه مبه ر هینا ژن
 بوو. هه ر که پیغه مبه ر ﷺ باسی پیغه مبه رایه تی خۆی بۆ کرد، هیچ دپدۆنگی و
 دوودلیه ک پروی تی نه کرد و ئیمانی پی هینا، نه و یه کسه ر بروای به قورئان هینا.
 جیاوازی کلتوری خیلایه تی و عه ره بی نه و سه رده مه له گه ل قورئاندا نه بوونه له مبه ر
 له به رابه ر پپروا هینانی. نه وه له م کاته دا دل بریارده ره، دلی بریاری داو وتی: "اشهد
 ان لا اله الا الله و ان محمدا رسول الله." به لئ خاتوو خه دیجه بی دوودلی خۆی
 له ئیسلامدا دیه وه. به عه قل، به پاره، به دل له پیناوی خوا دا و بۆ سه رکه وتنی
 ئایین جه نگا. به بی دوودلی بووه پشتیوانی پیغه مبه ری خوا، هیچ کات دوودلی
 پروی تینه کرد. پیش نه وهی پیغه مبه ر به رمووی بووم به پیغه مبه ر، نه و ئیمانی پی
 هینا، نه و وه ک ژن و هاوسه ر، وه ک خۆشه و یسیک، وه ک هاوپی، ئیمانی به پیغه مبه ر
 هینا. دوا ی نه وهی که پیغه مبه ریش به رمووی: "له لایه ن خوا وه سه رشم بۆ هاتوه،"
 به کسه ر وتی: "مزگیننی نه ی کوپه مام! خوا راوه ستاوت بکا. به و که سه ی گمانی
 خه دیجه ی به دهسته ا هیوام وایه تۆ پیغه مبه ری نه م ئومه ته بی." ده ی ئه تر کهس
 گومانی ههیه که ژن به شیک دانه براوی کۆله که ی بانگه شهیه؟ خه دیجه چاوهرپی
 نه کرد تا پیغه مبه ر ده رمووی من بووم به پیغه مبه ر، پیش نه وهی نه و به رموویت،
 خه دیجه ئیمانی پپه یینا، به شوین به لگه دا نه گه را، به بی هیچ پامان و دواکه وتنیک

بوو بە يەكەم ئافرەت كە بېرۋاي بە پىغەمبەر ھېتايى. ئەۋ ھەر لە سەرەتاۋە دلى
 بووبوود نىشتىمانى بېرۋېرۋاي پتەۋ. دلى بوود نىشتىمانىك بۇ پىغەمبەر، بۆيە دووبارەي
 دەكەمەۋە و دەلېم: دلەكان يەكەم ھەۋارگەي ئىمانن، ئەۋ ھەۋارگانە دەبنە پتەۋىي
 بېرۋېرۋاۋەر و خۇراگرى. بۆيەيش خۋاي گەرە پىش ئەۋەي عەقل و ئاۋەز بدوۋىنى.
 دلەكان دەدوۋىنى. ئەۋەتا خوا لە بارەي كافرانەۋە دەفەرموۋى: ﴿لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ
 بِهَا﴾ الأعراف: ۱۷۹ واتە: "دلىان ھەيە و پىتى تىناگەن." دىسان دەفەرموۋى:
 ﴿لَا تَنْهَا لَانَّمَا لَا أَبْصُرُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ﴾ الحج: ۴۶ واتە: "لە
 راستىدا چاۋان كۆپر نابن، ئەۋ دلانە كۆپر دەبن كە لەناۋ سىنەكاندان."

مروۋف بە دل عەقل ۋەردەگرى و تىدەگا، دل پىتۋىستە بىنەر بى بۇ ئەۋەي
 تىبگا و عەقل ۋەردىگرى. پىتۋىستى بە نوور و پۇشنايى ھەيە بۇ ئەۋەي بىيىنى، لە
 ھەر شوۋن و جىگايەك ئىمان و باۋەر ھەبوو نوور و پۇشنايىش ھەيە. خەدىجە
 دايكى ژنە ئىماندارەكانە، ئەۋ ژنانەي كە گيان و ژيانى خۇيان كرده گۆرى ۱ و
 درىخىيان لە ھىچ ھەۋل و تىكۇشانىك نەكرد لە پىتاۋ ئەۋ نوور و پۇشنايىيەي كە
 خوا خستىە دلىانەۋە، بەلكو ئافرەت و ژنى ۱ ۋا ھەبوو پەلەپەلى بوو بۇ ئەۋەي بگاتە
 ئىسلام، كۆچ بكا، سوور بوون لەسەر ئەۋەي كە لە پىزى پىشەۋەي ئىمانداران بن،
 پىشېر كىيان بوو بۇ گەشتن بەۋ پىز و كەرامەتە. ئەسماي كچى عەمىسەيش يەك بوو
 لەۋ ئافرەتانە، پۇژى چووم بۇلاي ھەفصەي كچم، ژنىك لەۋى بوو، وتم: "ئەۋە
 كىيە؟"

ھەفصە وتى: "ئەسماي كچى عەمىسە."

۱ وتم: "ئەسماي ھەبەشى دەربايى."

ئەسما خۇي ۋەلامى دايەۋە و وتى: "بەلى."

بە ئەسما وت: "ئېمە پېش ئېۋە كۆچمان كرد، كەۋابوۋ ئېمە لە پېغەمبەر
نەزىكىترىن."

ئەسما تۈرە بوو وتى: "ئا، بە خوا وانىيە، ئېۋە لاي پېغەمبەر ﷺ بوون،
ھەركامتان برسى بوۋايە تېرى دەكرد، نازى دەكىشان، بەلام ئېمە ئاۋارە و دوورە
ولات، دەرەدەر و ئازاركېش، ئەۋەيش تەنيا لەبەر خوا و پېغەمبەرى خوا، بە خوا!
نە تامى ئاۋ دەكەم، نە تامى نان تا ئەۋ قەسەيەت بۇ پېغەمبەر ﷺ نەگېرمەۋە، ئېمە
ئازار دەدراین، دەترسىنراين، ئەۋەيش بۇ پېغەمبەر ﷺ باس دەكەم، ئېى دەپرسەم، بە
خوا ھېچ شتى زياد ناكەم و درۆيش ناكەم، چىمان بەسەر ھاتوۋە پېك ئەۋەى بۇ
دەگېرمەۋە."

ئەسما پۇشت بۇلاى پېغەمبەر ﷺ و وتى: "ئەى پېغەمبەرى خوا! عومەر
ئاۋاۋ و ئاۋاى وتوۋە."

پېغەمبەر ﷺ فەرموۋى: "عومەر لە ئېۋە نەزىكىتر لە مەۋە نىيە، عومەر و
ھاروئەكانى عومەر يەك كۆچيان كردوۋە، بەلام ئېۋەى ئەھلى كەشتى دوو كۆچتان
كردوۋە!"

جا ئەم سووربوون و مكوپبوونەى ئەسما لەسەر ئايىن، واى لېكرد كە بچىتە
خزمەت پېغەمبەر ﷺ و ئەم بابەتە ئاۋا پروون بىكاتهۋە.

خۇى بخزىنىتە پەزى پېشەۋەى بېرواداران، ئەۋ ھىممەتە بەرزو بلىندە، ئەۋ
گيانە پاىەبەرزەى كە ھېچ كات دونىاي بەلاۋە مەبەست نەبوو، ئەۋ مشتومپەشى بۇ
بەدەستەپنەنى سەرۋەت و سامان و دەسلەت نەبوو، بەلكو مەبەستى سەرەكىي ئەۋە
بوو لە خوا و پېغەمبەرى خواۋە نەزىك بىن.

- ئەى قوربان! ئەم مشتومپەى نەۋان تۇ و ئەسما نەبىۋە ھۇى دلتورانقان لە
يەكترى؟

- كۈرە ئەۋە تۆ چى دەلىنى پۇلە؟ ئەسما ئافرىتىكى خاۋەن زانست و ئيمان و بەپىز بوو، ئەو مشتومرى لە خۆشەيىسى خوا و پىغەمبەرەۋە سەرچاۋەي گرتبوو. ئەي ئىتر من چۆن دلم لە كەسىك بتۇرى كە ئەۋەندە خوا و پىغەمبەرى خۆش بووى؟ بەتايىبەت ئەسما، ئەو ئەسمايەي كە پىغەمبەر شايتىي گەرەمىي و بەپىزى و دىندارىي بۇ دايىت.

- قوربان ئەم فرمايشانەي جەنابت واى لىكردم كە حەز بكم لە بارەي پۇلى ئافرىتەنەۋە زياتر بزانم. باسى ئەو ئافرىتەنەيشم بۇ بكم كە لە سەردەمى خەلىفەيتى تۇدا پۇلى گەرە و گرنگيان بىنيۋە و تۆيش ھەلوئىستت چۆن بوۋە لەگەليان؟
- پۇژىك لەگەل جارودى عەبدى لە دەرەۋەي مزگوت بووم. داسان بەلاي پىرەژنىكدا و، سلاوم لى كرد و ۋەلامى سلاۋەكەي دامەۋە.

دوايى وتى: "ھەيھوو عومەر ھەيھوو! پۇژ پۇژى تۆيە! لە بىرتە لە بازارى عوكازدا گۆچاننىكت يى بوو مەرت دەلەۋەپاند و پىيان دەوتى: "ھۆمەر؟ پۇژگار ھات و چو، بووى بە عومەر. زۆرى پى نەچوو بووى بە گەرەي ئيمانداران. لە خوا بترسە عومەر! چاوت لەو خەلكە يى. ھەركەس لە ھەرەشەي خوا بترسى. دورى لى نىك دەيتتەۋە. ھەركەس لە مردن بترسى. ھەلى لە دەست دەرناچى."

- ئەي قوربان ئەو قسانە و بوئىي ئەو پىرەژنە تۆى تۈپە نەكرد؟
- نەخىر، جارود پىي وت: "ھۆ پىرەژن! قسەي پەقت زۆر كرد بەرابەر پىشەۋاي ئيمانداران."

منىش وتم: "لېي گەرئ! نايناسى؟ ئەۋە خەۋلەي كچى ھەكىمە، ژنى عوبادەي كوپى صامت، ئەو ژنەيە كە خۋاي گەرە كوپى بۇ گرت. عومەر كنىھ تا كوپى بۇ نەگرئ؟ ئەو قسانەي ئەو ھەر ھەمووى پاست و دروستن. ھەركەس لە قسەي ھەق قەلس و تۈپە يى، ئەۋە نەفام و نەزان و ستەمكارە. من پىم خۆش نىيە ستەمكار يان نەفام و نەزان ېم. ھەر كۆپ و كۆمەلىك مرؤفى ئامۇزگارىكەرى تيا نەيى، ئەو كۆپ و

كۆمەلە كۆر و كۆمەلنكى خراپە. خەولە ھەروابوو، ھەقناس بوو و لەبارەى ھەقەو
مشتومرى كردوو، ھەقى دەربەرپوو، خواى گەورە لەبەر خەولە سوورەتەنكى قورئانى
ناردوو، خواروو، كەوابوو من دەبىي لە بەردەم ئەودا بوو ستم و گوئ لە قەسەكانى
بگرم.

- بە خوا قوربان نازانم لە ھەلۆستى تۆ سەرم سوور بىمىنى يا لە ھەلۆستى
خەولە؟ بەلام ئەوەندە دەزانم كە زياتر تەمەرزۆى بىستنى ھەلۆستى ئافەتەتەم.
ھىچى تر ھەيە بۆم پاس بکەى؟

- بەلئى، باسى ئافەتەتەت بۆ دەكەم لە كاتى وتاردا ھەلەيەكى بۆ راست
كردەو.

لە كاتى كچ بەشوداندا خەلكى فێر بوو بوون داواى مەرھىيى زۆريان دەکرد. بۆيە
من پۆژىك ويستم سنوورىك بۆ مەرھىيى ژنان داينيم.

چوو مە سەر مەنبەر و وتارىكەدا و وتم: "كۆرە خەلكىنە! ئاگادار بن مەرھىيى زۆر
داوا مەكەن، ئەگەر مەرھىيى زۆر پێز و حورمەت بووايە يان لە خواترسان بووايە،
ئەو پێغەمبەر ﷺ پێش ھەموو كەس داواى مەرھىيى زۆرى دەکرد بۆ كچەكانى و
مەرھىيى زۆرىشى دەدا بە ژنەكانى. پێغەمبەر نە بۆ كچەكانى و نە بۆ ژنەكانى لە
دوانزە ئەوقە^۱ مەرھىيى زياترى دانەناو.

ژنىك ھەستايە سەرى و وتى: "ھۆ عومەر! خوا پێمان دەبەخشى و تۆ حەرامى
دەكەى؟ ئەى خوا ئافەرمووى: ﴿وَأَتَيْتُمُ احْدَثَهُنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا﴾
النساء: ۲۰ واتە: 'نابيت ھىچنەك لە مال و سامانەى كە وەريانگرتوو، ئێوھ لێيان
بستينەو، ھەرچەندە كلوورىكيش^۲ بېت.'"

^۱ ئەوقە كێشەنەكە بەرابەرە بە ۳۱ گرام، ھەر مسقالتىك زەپرەش بەرابەرە بە ۱.۲۵ گرام. كەوابو
۱۲ ئەوقە بەرابەرە بە ۳۷۲ گرام، و ۳۷۲ گرام بەرابەرە بە ۸۷ مسقالت. بىنى مەرھىيى خەزانەكانى
پێغەمبەر و ھەروەھا كچەكانىشى ھىچيان لە ۸۷ مسقالت زياتر نەبوو.

^۲ مامۇستا ھەزار لە تەرجەمەى ئەم ئىپەلەدا قىتارى بە كلوور لۆك داوێتەو، قىتار كێشەنەكە
بەرابەرە بە ۱۴۲ كىلو.

- ئەي قوربان تۆۋەنلەت چى بوو؟

- وتم: "ئەو ئۇ ھەقى پىكا و، مومەرى ھەلەى كرد."

- باشە قوربان! بۆ مەقام و شكۆى تۆۋا باشتر نەبوو لەسەر مەنبەر و بە بەرچاۋى خەلگەۋە پەشىمان نەبىتەۋە و، دوايىى دوۋبەدوۋ لەلەى ئافرەتەكەدا پەشىمان بوۋبايتەۋە؟

- كورم داننان بە ھەلە و كەموكورپىدا كەمايەتى نىيە، بەلكو خۇخاۋىنكردنەۋە و گەرەبىيە. مرقۇف مرقۇفە و شايانى ھەلەيە. من چۆن دانم بە ھەلەى خۇمدا نەنايە و، خۇم پىشتىر وتبووم: 'بوۋرىى خەلك بەرابەر دەسلەت چ بوۋرىەكى چاكە!' من رازىبىم بەۋەى كەۋا دەمى خەلك بىسەم و نەھىلم قسەى ھەق بىكەن؟! نەھىلم ئۇنان قسەى ھەقى خۇيان بەرابەر پىاون بىكەن؟! باشترىن كەس بەلەى مەۋە ئەو كەسەيە كە ھەلەكانم بە دىارى بۆ دەھىنئىتەۋە. ئەو بوۋرىەى كە سەردەكىشى بۆ پىگەى راست، زۆر لەو بىدەنگىيە باشترە كە دەبىتە ھۆى مانەۋە لە ھەلەدا، ھەر دەھىنئىتەۋە و ھەلە لە دواى ھەلە ھەموۋى كۆ دەبىتەۋە. كەم كەس ئەو جۆرە بوۋرىەى ھەيە، شىفەى كچى عەبدوللا يەككىك بوو لەو كەمانە.

- باشە ئەو شىفەيە ھەر ئەو ئۇ نەبوو كە يەكەم كەس بوو بە چاۋدېر بەسەر

بازارمەۋە؟

- با ئەو بوو. شىفەى كچى عەبدوللاى عەدەۋىيى قورەيشى بوو. ئۇنىكى دامەزراۋ و ھاقىل و بەخۇرمەت بوو. پىنەمبەرى دىبوو. تەنانەت پىش كۆچ مۇسلمان بوۋبوو. ئەو يەككىك بوو لەو ئۇنەى كە لە سەرەتەى كۆچەۋە كۆچى كرد بۆ مەدەنە. پىنەمبەر چار چار سەرى لى دەدا و لە مالىان دەمەۋە. پىنەمبەر خانۇبەكى بۆ دابىن كردبوو لەكەل سولەپمانى كورپىدا تەدا دەئەن، شىفا لە سەردەمى نەقامىدا خۇنەۋار بوو، دەپتوانى شت بنورسى. ئەو كاتە ئەۋە شتەكى زۆر دەگمەن بوو. تەنانەت پىنەمبەر داۋاى لىكرد كە ھەلەسەى خىزانى، كە كچى مەنەشە، قىزى

نروسين بکات. فرموده‌ی له پيښه مېر وه ﷺ پخوايه ت کردوه. له سرددهمى
خلافه‌تى نه‌بوو به‌کريشدا له کور و کوبونه‌وه‌کاندا ښاده ده‌بوو و څارون را و
پرپار بوو. له سرددهمى منيشدا هر را بوو. هر کاتيک پرس و پراوښم به خه‌ک
کردېښ، پرسم به‌ويش کردوه. شيفا له بازارې مه‌دينه‌دا شوپتيکي
تابيه‌تى (دوکانيکي) هه‌بوو کارى تيا ده‌کرد. نه‌و وهک شاپه‌گ بوو له مه‌دينه‌دا،
هرجار پرؤشته‌مايه‌ته بازاره‌وه. سرم سى ده‌دا. شيفا ښافره‌تتيکي نه‌وه‌نده عاقل و
دامه‌زراو و نمونه‌ بوو، من حزم ده‌کرد هرچي ښافره‌تى موسلمانان هه‌مووى وابې.
ثم نوممه‌تى ښلامه نومه‌تتيکي گوره و به‌هيزه، من هه‌ميشه هه‌ولم داوه نه‌و
گوره‌مى و به‌هيزه له ښافره‌تانيشدا دهرېکه‌وئ. بويه زور به‌وه تووره ده‌بووم که
شتيک ديا له به‌هيزي و ښازايي ژتاني کهم بکردايه‌ته‌وه، يان ښافره‌تتيکي مه‌زن
خوى به شتيکي کهم و بينرخ خه‌ريک بکردايه، به‌کيک لهو شتانه‌ى منى تووره
کرد، نه‌وه بوو پرؤتيک دام به‌لاى هه‌ندى کيزؤله‌دا ده‌فيان لى ده‌داو ده‌يانگوت:

“گوراني ده‌لئين، گوراني ده‌لئين

نئعه هه‌موومان گوراني ده‌لئين

هر بؤ گوراني دروست کراوين

منيش به قامچيپه‌کهم هه‌موويانم ترساند و پراوم نان و وتم: “درو ده‌که‌ن، درو
ده‌که‌ن. خوا ملي شه‌يتان بشکيښي، نه‌وه شه‌يتان نه‌و قسه‌يه‌ى خستووه‌ته سر
زمانتان، خه‌ک بړ کارکي مه‌زن و گرنګ دروست کراون، ژن و پهاو جياوازيان
نپه.”

هر له‌به‌ر نه‌وميش بوو که پهاه‌ل‌دان و شين و پرؤم له سردولکه‌بېژه‌کان^۱
منع کرد. به خوا هر سردولکه‌بېژيک دپېن شعاړه‌که‌م پېش زمانم که‌وتووه و

^۱ سردولکه‌بېژ، شينگېر، نه‌و که‌سې به گوراني و ښاوازي گرياناوپه‌وه مردو ده‌لاوتنيته‌وه.

بەر شىقارم داۋە. شىن و پۇرۇڭىدىن كارتىكى خراپە و ئىسلام خەراسى كىرۈۋە، شىكۈر
ھەيىبەتى ئافرىت كەم دەكا.

- كەۋايىڭ ژنان تەنيا لە بواری ئايىنپەرۋەرىدا پۇلىيان نەدىۋە، بەلكو لە بواری
بەرتەمبەردىنى ھوكۇمەتتىدا پۇلىيان ھەبوۋە؟

- ئەيچۇن! ژنان پۇلىنىكى مەزنىيان ھەبوۋ. دەۋلەت بە چىنىڭ پاناۋىستى.
ھەركەسە پۇلى خۇي دەپىنى و، دەۋلەت پىنۋىستى بە ھەموو كەسىگە. ئەگەر
پىاۋان ھوكۇمەت و دەۋلەت دروست بىكەن. ئەۋا ژنان پىاۋان دروست دەكەن.
مەبەستىم مىندالىۋون و نەسەب نىيە، مەبەستىم پەرۋەردىيە، مەبەستىم پىڭەيانىدە،
ھەرچەند ئەم پۇل بىنىنە خەلك وەك خۇي بەرز ئاينىرخىنى، بەلام ئەك كەم نىيە،
بىگرە زۇررىشە. زىياد لەۋدىش ژنان پۇلى تىريان ھەبوۋە، لەگەل پىاۋاندا لە جەنگەكاندا
بەشدارىيان كىرۈۋە. پىاۋ بۇ شەر و شىر و تىر، ژنىش بۇ بىرىنچى و فرىاكەۋىتى
بىرىنداران. ھەركەس بە گۆردى ھىز و بازوى خۇي. لەبەر ئەۋەى كە ھىزى ژنان
لەناۋ دلىاندايە، ئەۋە دۋاۋدى سۈيا جىڭەيانە، بىرىنداران تىمار دەكەن، فرىاي
لىقەۋماۋ دەكەۋن. چۈنكە ھىزى پىاۋانىش لە بازوو و مەچەكىاندايە، تىر و شىر بە
دەستۋە دىگىن و لە پىشى پىشەۋە شالۋ دەپەن.

- چەن تىپروانىنىكى بەرز و بەنرخىت ھەيە بۇ ئافرىمان! قورىبان ئىستە ئىزىم
دەدى قىتاردى قەسكانم ھوۋ بىكەمە شۈننىكى تىر؟ با كەمىك لە باسى سىياسەت و
ھوكۇمەت و چاۋبىر و ماۋبىر دورىكەۋىنەۋە.

- بە ئازىۋوى تۇ. چ پىرسىيانىكت ھەيە فەرمۇ؟

- باسىكى كىرىك، بىستۋە تۇ پۇلىنىكى كارىگەرت تەپىدا دىۋە، چەندىن قەم
لەۋ باردەۋە بىستۋە كە ھەندىكىيان بەيەكەۋە دەگۈنچىن و ھەندىكىيان دۇ بە يەكن.

- چ باسىك؟

- قورىبان باسى شىمەرە!

- شيعر! شيعر لق و پۇيى زۆره، به لّام تۆ مه به ستنت له دژ به يهك چى بوو؟
- دوايى لهو بهارهوه پرسه هارت لق دهكهم و پروون ده به تتهوه، به لّام قوربان!
مه سه لهى نيتوان تۆ و كچه كهى ههره مى كورى سينان چيه؟

- نهو كچه جار پك وهك وهفد هاتبووه سهردانى من. لّيم پرسى: "ئهوه باوكت چ
شتىكى به خشيووه به زوههير وا ئهوهنده په سنى داوه و بهروته قسهى سه زارى
هه ره ب؟"

وتى: "له بىرمان نه ماوه، نازانين چيمان به زوههير به خشيووه."

منيش وتم: "به لّام ئهوه شتهى زوههير به خشيوه تى به ئيوه، له بىر ناكري."
- قوربان پيم بللى، ههره مى كورى سينان كييه؟ مه به ستنت لهو قسانهى كه
له گه ل كچه كهيدا كردت چى بوو؟

- ههره ده سى و گه وهى تيرهى شه تان بوو. له نيتوان تيرهى عه به س و تيرهى
زه بيان شه پك هه لگير سابوو، چل سالى خايانده بوو. ههره كيشه كهى بر پيه وه و
خوينى كوژراوه كانى دا و، ناشتى كردنه وه. زوههير شيعر پيا هه لدا. ههره مىش
له باتى نهو شيعره، به خشىكى زۆرى پى دا. من ده مه ويست بزانم ئهوه به خشه
چهند بووه و چى بووه، به لّام كچه كهى ههره له بىرى نه ما بوو چيمان به زوههير
به خشيووه. منيش وتم: "تۆ نازانى چيتان به زوههير به خشيووه، به لّام ئهوهى زوههير
به ئيوهى به خشى، له بىر ناكري!"

مه به ستم نه وه بوو كه وئژه هيز پك و ده سه لاتيكي واى به سه ر مژودا هه به كه
مه پرسه. وئژه هه ر چى تۆمار كرد بى، به زۆرى نه فه وتاوه و ماوه. ههره يه كه
كهس نه بووه كه دوو تيره و هۆزى نشت كرد به تتهوه، به لّام ئهوه جوهره جوان پريان له
بىر كراون، چونكه وئژه تۆمارى نه كردوون. ئهوه پاداشه يش كه زوههير وه ر بگرت،
هه مووى خه رج كرد و كه سيش نازانى چهندى پى به خشرا و چۆنى خه رج كرد.
به لّام ئهوهى زوههير به خشى، هه ر ده مين ته وه و له بىر ناكري، چونكه زوههير

ئەدەبى بەخشى، شىعەرىكى پەرمانا و مەزن. دىسان سەير بەكە، سەخر ناوېك كوژرا و خوشكەكەي شىن و شەپۇرى بۇ كرد. ئەو سەخرە يەكەم كەس نەبۇرە كوژرايى و شىن و شەپۇرى بۇ كرايى، بەلام چونكە خەنساي خوشكى شىعەرىكى بەھىزى پىيا ھەلدە، تا مېزۇو ماوہ ناوى سەخرىش ھەر دەمىنى و خەلك چىن لە دواى چىن دەيناسن و باسى دەكەن. لەولايشەو تەمشا دەكەين بە ھەزاران و زۇر زىاترىش كوژراو ناويان بووہ بە خۆلەمىش و لە بىر كراون!

- قەيەكى جوانە! شتىك لە دلمدا دى و دەچى، ئەم باسە وام لى دەكا لىت

بېرسم.

- چىيە بىلى.

- زۇر جار بىستووہ ئىسلام بە چاوتكى پىر بە بايەخەوہ لە شىعەر ناروانى، بەو جۇرە سەيرى شىعەر دەكا كە بەخشىن و ھەرگرتنىك لەنىواندا ھەيە و ھىچىتر، ئەم بەخشىن و ھەرگرتنە وا دەكا خەلك بەلاى خۇيدا رابكىشى، ئەگىنا خۇى لە خۇيدا بىتبايەخە. ئەم بۇچونەش لە تىكەشتنى پوالەتتى كۆتايى سوورەتى شرعەراوہ سەرچاوەى گرتووہ. بۇيە زۇر كەس ئەو لىكدانەوہ و بۇچوونەيان ۋەك خوسپ^۱ و زەم بۇ شىعەر و شاعىر ۋەرگرتووہ، قوربان تۇ چۇنى لى تىدەگەي؟

- باشە پرسىارت لە كەسكى شارەزا كرد. كورم! شىعەرىش قەيە، قەيش ئەگەر خراب نەبى، ھەرام نىيە. قەصيدە ۋەك پەرداخىك وايە، ناوہ پۆكەكەيشى ۋەك خواردنەوہ وايە، جا ئەو پەرداخە ئەگەر بادە و شەرابى تىبابوو، ئەوہ ھەم پەرداخ و ھەم خواردنەوہكەيش ھەردوو خراپىن، خۇ ئەگەر پەرداخەكە ئاوتكى زولال و خاوتنى تىبابوو، ئەوہ ھەم پەرداخ و ھەم خواردنەوہكە پاك و چاكن. ئەگەر ئايەتلىك بە رەھابى باسى شتىكى كرد، دەپى ئەو شتە بە ئايەتى تر و فەرموودەوہ گرى پدى، ئەگىنا لىكدانەوہكە ھەلە دەردەچى.

^۱ خوسپ: شەبەت، پاشملەگوتن

- دەى قوربان ئۆستە ئەم باسى شىعرە چۆن گرىڭ بىدەين بە فەرموودەھە؟
 - پىغەمبەر ﷺ زەۋقىكى ئەدەبىي بەرزى ھەبوو، ھەزى لە قەسى جوان و پېمانا
 بوو، ھەلۋىستەى لەسەر ماناى جوان ھەبوو. زەپرەقان ناۋىك ۋەك ۋەند ھاتە
 خزمەت پىغەمبەر ﷺ پاكانەى بۇ خۇى كرد و چەند شىعر و قەسى جوان و
 پېماناى كرد. پىغەمبەر ﷺ ئەو فەرموودە بەناۋبانگەى فەرموو كە دەفەرموۋى: "ان
 من البيان لسحرا. واتە: ھەندى قەسە ۋەك سىحرە." يانى ئەۋەندە كارىگەرە ۋەك
 سىحر لە مرۇف بكا واىە.

پىغەمبەر ھىچ كات شىعرى ھەر بە خراپ يان ھەر بە باش نەزانىۋە. زۆر جار
 ھانى ھەسسانى دەدا بۇ ئەۋەى بە شىعرەكانى داکۆكى لە ئىسلام بكا. دەپفەرموۋ:
 "ھەسان! بەو شىعرانە شالو بەرە سەريان(سەركافرەكان) جوبىرلىش ھاوكارت
 بى؟"

دواى ئەۋەى بىنى كە شىعرى ھەسسان چەندە كار دەكاتە سەركافرەكان، بىنى
 فەرموو: "ئەو شىعرانەى تۆ لە تىرى تىژ باشتىر كارىان تى دەكات!"
 پىغەمبەر مرۇقىكى خاكى بوو، بۆيە نەھىي لە ئىمە كىدبوو كە لەبەرى
 ھەستىنەۋە، ۋەك چۆن پۆمەكان لە بەرابەر قەيسەر، يان فارسەكان بەرابەر كىسرا
 ھەلدەسان، چارىك پىغەمبەر تەشرىفى ھات بۇلامان، ئىمەيش بى ئەۋەى ھەستى
 يىنكەين، ھەموومان لە بەرى ھەستايىن، توۋرە بوو، پىغەمبەر ئەگەر توۋرە بىيا، بە
 دىمۇچاۋىدا دىار بوو كە توۋرەيە. ھەسسان ھەستا و چەند شىعرىكى وت.

- چى وت؟

- وتى:

هه رزه له سهه ر من له بهرت ههستم

تهه ركه فله رز بۆمن كاري دزيوه

پيم سهيره هه ركهس به بير و هوشه

جواني ببيني و نهوستي پيوه؟

ئيتير پيغه مبهه هاتهوه سه رخۆ و تووره بيه كه ي نه ما. پيغه مبهه درهنگ تووره
دهبوو، زوو ناشت دهبووه!

كه عبي كوري ماليكيش حوكمي له سي داره داني بۆ ده رچوبوو. هاته خزمهت
پيغه مبهه ﷺ و داواي لي بوردني لي كرد و، قه صيده به ناويانگه كه ي بانته سوعادي
وت، كه سهه رهاكه ي ئاوايه:

سوعاد تو رواه ، دلم خه مكيه

توي تو يي دله كه م داخه و به تينه

له وه رگيراني شهه ردا مانا گۆرانيكاري به سهه ر ديت شهه ركه به عه ره بي ئاوايه: وقوفي للعزير علي
فرض

وترك الفرض ما هو مستقيم

عجبت لمن له عقل و فهم

يري هذا الجمال و لا يقوم

من بهو شيوه ي سهه روه توانيومه بهي كه م به كوردي، له مه ولايش تو شمان دهه ين به توشي شهه روه.
ئه وانيش به هه مان شيوه ي ئه م شهه رانه.

شهه ركه به عه ره بي ئاوايه:

بنت سعاد فقلبي اليوم مقبول

مستم اثرها لم يقد مقبول

كەعب بەردەوام بوو، ئەمانەتشی وت:

بەستوومە كەوا پېغەمبەرى خوا
 ھەر شەي لێم كرد، ھەر ھەمە ھىوا
 بىمەخسئى چونكە پۇشنایى و نوورە
 شەشپۇرى خوايە، تۆلە لەو دوورە^۱

پېغەمبەر كەواكەي خۆي لە بەر داكەند و كردیە دیاری پۆ كەعب.
 دواي ئەوێ خەنسایش موسلمان بوو، پېغەمبەر پۆي فەرمو: "ئادەي خونەيس.
 بزائەم باسی سەخر چيیە و چۆنە؟"
 لەو ھەيش زیاتر، پېغەمبەر بیروپرای تایبەتی لەمەر شیعەر و وێژەو ھەبوو: پەخنی
 دەگرت، پای خۆي دەردەبەری، تارینی ھەندئ شیعەری دەکرد، ھەندئ شیعەریشی
 بەلاو پەسەند نەبوو، دەیفەرموو: "پاسترین قسە، ئەو قسەيە لەبیدی شاعیرە كە
 وتویەتی:

'خو نەبئ ھەموو شتئ بەتالە'

دوايی نیوھەكەي تری بیست كە دەلئ:

"یەك خۆشی نییە تا سەر بھێنئ"^۲

^۱ بە ھەری ئاواپ:

نہت أن رسول الله أوعدني
 والعفو عند رسول الله مأمول
 إن الرسول لنور يستفراہ به
 مہند من سیوف الله مسلول

^۲ شەھرەكە بە ھەری ئاواپ:

ألا كل شيء ما خلا الله باطل
 وكل نعيم لا محالة زائل

ماناكەي بە كوردی ئاواپ:

خوانەبەن ھەموو شتئ بەتالە
 یەك خۆشی نییە تا سەر بھێنئ.

فرمووی: "درۆ دهکا، خوۆشی و ناز و نیسه تی به ههشت ههتا سهرده مینن و کۆتایی نایهت."

پێغه مبهه شیعی ئومه یه ی کۆری نه بوو سه لتی پین جوان بوو. ئومه یه ماوه یه کی زۆر له سهردهمی نه فامیدا ژیا بوو. نهو بت په رهست نه بوو، بهروای به شیرک و گومرایی نه بوو، وهک وهره قه ی کۆری نه وفه ل و قوسسی کۆری ساعیده، به لام ئومه یه سهردهمی ئیسلامی بینی که چی موسلمانیش نه بوو. له گه ل نه وهیشدا پێغه مبهه هر شیعه کانی پین بهرز و پرمانا بوو و، دهیقه رموو: "ئومه یه زۆر نزیک بوو له ئیسلامه وه و خه ریک بوو موسلمان پین."

جاریک کۆی له شیعیکی ئومه یه بوو، فرمووی: "شیعه کانی موسلمانان، به لام به دل موسلمان نه بوو!"

— که وره! که وابی شیعیش هه مان حوکم و پریاری قسه ی ئاسایی هه یه. هه رکامیان جوان و باش بی، پاداشتی له سهر وهرده گیریت و، هه رکامه ییش خراب بیت، سزای له سهر وهرده گیریت. پهوا نییه بۆ ئایینیک که کتێبه ئاسمانیه که ی پر بی له پهوانبیزی و، دزایه تی شیعیش بکا!

— ریک وایه .

— به خوا راست کرد قوربان! له باره ی شیعه وه پرسم به که سیک شارهزا کرد. قوربان! باسی شیعه و وێژه م به لای پێغه مبهه وه بهیست، دههوی باسی خۆتم بۆ بکه ی، له گه ل شیعه و وێژه دا بهینت چۆنه؟

— باشه کورم! باسی چیت بۆ بکه م و له کۆپه دهست پێکه م؟

— پرسه یاری زۆرم له هه گبه دایه، هیوادارم مۆله تم پین به ده ی هه موو پرسه ره کانم

بکه م تا هه گبه که م خالی ده بی.

— ده ی کورم بهیسه .

- باسى خۇت و ھەسسانم بۇ بىكە، بېستوومە لە سەردەمى خەلافەتى تۇدا

ھەسسان لە مزگەوتدا شىعرى وتو و تۆيش نەھىت لىڭ كىردوودا

- بەللى وايە، پۇژىك دام بەلای مزگەوتدا گويم لىڭ بوو ھەسسان لە مزگەوتدا

شىعرى دەوت، مەنەش وتم: "ئەو لە مزگەوتدا شىعر دەللى؟"

ئەویش وتى: "بەللى، مەن لە مزگەوتدا شىعرم وتوودە، كەسكى لە تۆ باشتىش

گوئى لىڭ بوودا! (مەبەستى پىغەمبەر بوو.)"

موايى لای كىردەو بەلای ئەبوو ھورەيرەدا وتى: "توو خوا ئەبوو ھورەيرە، تۆ

خۇت لە پىغەمبەرت نەبىست بە مەنى فەرموو: 'لە جىياتى مەن وەلام بەرەو! خوايە!

گىانە پىرۆزەكە (جوبەرئىل) بىكەرە يارمە تىدەرى!'"

ئەبوو ھورەيرە وتى: "پا."

- ئەي تۆ چىت كىردا؟

- وازم لىڭ ھىئا و پۇشتم.

- دەي مادەم پىغەمبەر ئىزنى دايى لە مزگەوتدا شىعر بلىڭ، خۇ دەبى تۆيش

ئەوت زانىيى ئىتر بۆچى نەھىت لىڭ كىردا؟

- مەن لەبەر ئەو نەھىم نەكرد كە شىعر ھەرام بىكەم يان شىعروتن لە مزگەوتدا

قەدەغە بىكەم، بەلام مەن ئەو سەردەم و ماوەي كە شىعر لە مزگەوتدا دەوترا.

دەمناسى و دەمزانى. ماوەيەك بوو شىعر لەنىوان ئىمە و قورەيشدا كەرسەتى جەنگ

و داشۇرىنى يەكتر بوو، بۆيە بە زەرورم دەزانى ئەو ماوەيە وا بىت، خۇ دەمزانى

ھەموو شىكى ھەلال ھەر بە ھەلالى دەمىنەتتەو، بەلام بارودۇخىش كارىگەرىي

مەيە، مەن دەمىست جىياتى ئەو شىعر لە مزگەوتدا بىگوترى، ئايەت و

فەرموودەي تىا بىگوترى. پىم واپسو بەو كارە دەرگايەك دادەخەم كە ئەگەر بە

كراوھىي بىمىنەتتەو، مزگەوت دەبىت بە گۆرەپانى شىعر و شانامە.

- ئەمە بۆچونىكى تەۋاۋە و راپەكى بەھىزە ۋەك ھەموو راپوچونەكانى تەرت،
بەلام قوربان نابى بەدىلىك ھەبى لە بەرابەردا؟

- با بۆ نابى!

- چۆن؟

- لە تەنىشت مزگەوتەۋە جىگەيەكم تايبەت كەرد، پىيان دەوت: "بەتھا،" دوايى
ۋەتم؛ ھەركى دەيەۋى شىعر بلى يان قسەي بىمانا يان شوخى و گالتە بكا، يان بە
دەنگى بەرز قسە بكا، با لەۋى بىكا و نەچىقە مزگەوتەۋە.

- يانى قوربان مەبەستت دزايەتتى ھەسسان نەبوو؟

- بۆ؟ چىم داۋە بەسەر ھەسسانەۋە؟ ئەۋشتەي بۆ خەلك ھەلال بى بۆ ئەۋى
ھەرام بكم؟! ھەسسان پىاۋىكى ۋابوو بەرگىرى لە ئىسلام و پىغەمبەر دەكەرد، ئەۋ
بە لاي ئىمەۋە بەرپىز و بەۋەج^۱ بوو، رپىزو ھورمەتى لەسەر سەرمان و ۋەك خۆى
دەپارپىزىن، بەلام ئىدى ئەۋە بۆچونى من بوو. تا منىش بەيىنم دەبى ھەسسان
خاۋەن رپىز و ھورمەتى تايبەتى خۆى بى. ئەمە تەنيا بۆچونى من نىيە، تەننەت
ئايشەي خىزانى پىغەمبەرىش زۆرى پىتساخۆش بوو كە ئازارى ھەسسان بەدرىت،
ھەمىشە دەيوت: "ئەۋە ھەسسان نەبوو ۋەتويەتى؛

'بە خۆم و دايك و باوك و منداڭ و شەرەفمەۋە
قوربانى مال و منداڭ و شەرەفى موھەممەد^۲'

- ئەى بۆچى تەننەت لە بەتھايشدا ھەلدانەۋەى ئەۋ شىعرانەت قەدەغە كەردبوو
كە لەنىۋان جەنگەكانى مۇسلمانان و قورەيشدا ۋەترا بوون؟

^۱ ۋەج، ھورمەت

^۲ بەيتەكە بە ھەربى ئاۋايە

— بەلێ من قەدەغەم کرد. ئەوێش لەبەر پێزی ئەو کەسانەى دواى ئەو
جەنگانە موسلمان بوون، ئەوانەى کە بە باشى باوەڕیان هێنا، ئەو شیعراى جگە لە
جێتۆدان بە زیندوو و مردوو چیتێر نەبوون. رۆق و کینهى دروست دەکرد، نەیسلامیش
هەرچى رەفتار و کردارى ناشیرین هەیه، هەمووی بەلاوێ ناپەسەندە و پەدى
دەکاتەوه!

— یانی قوربان تۆ. شیعروتن کە خۆى لە خۆیا حەلالە، قەدەغەت کرد لەبەر
پاراستنى پێز و حورمەت و خۆشەویسی نێوان موسلمانان؟
— بەلێ وایە.

— ئەى قوربان تۆ شیعری کام شاعیرت بەلاوێ پەسەندە؟
— شیعری زۆهەیری کۆری ئەبوو سەلما، شیعری نابێغە، هەروەها شیعری خەنسا.
— هیچ یادگارێت لەگەڵ شیعری ئەم شاعیرانەدا هەیه؟
— بەلێ هەمە.

— دەى بۆم بلێ قوربان.

— باشە، با باسى نابێغە بکەم. پۆژێک چومە دەرەوه، تەماشای دەکەم وەفدى
غەتفان لە بەردەرگا وەستاون، پێم وتن: "کام شاعیری ئێوەیە وتویەتی:
'ئەگەر ئە دواى کەسیکی بێ گوناھى بێتە هوکارت
هەتا مردن بەبێ هاوێ دەژیت کوا پیاوی بێتاوان' "

وتیان: "قوربان نابێغە."

وتم: "ئەى کێ وتویەتی:

'وەک شەوی تارێک لە دوو ئەگە پێی

هەر پێم دەگەیت و زراووم دەبەى

لە چالێ قولام، هیچم ناکاتى

بەیتەکە بە عەرەبى ئاوايه:

و لست بمستبق أخلأ لئلمه

على شعك أي الرجال المهذب

تو ش هر قولا ب و ته ناف نار ده به ی^۱ “

وتیان: “نه وهیش هر شعیری نابیغه یه. قوربان.”

وتم: “نه ی خاوه نی ئه م شیعره کئییه که ده لی:

’خو م و نه سپه که م خسته ته نگانه

هر له بژ نه وه ی بگم به جی پات

به پروتوقوتی و به بی جلوه رگ

به ترس و له رزۆ هاتمه ده رگات

وهک نوح پاراست به بی غه لوغش

همووی ته واوه قهرز و نه مانات^۲ “

وتیان: “نه وهیش هر هی نابیغه یه.”

وتم: “نه ی کام شاعیر و تسویه تی:

’جگه سوله یمان که خوا پیی فهرموو:

^۱ شیعره که عه ربیه و ناوایه:

فانک کاللیل الذی هو مدرکی

وان خلعت أن المنتای عنک واسع

خطاطیف حجن فی جهال متیة

تعد بها أهد إلیک نوازع

^۲ شیعره که به عه ربیه ناوایه:

الی ابن محرق اعمت نفسی

و راحلتی و قد هدت العمیون

اتیتک مارها خطا لیسای

علی خوف تظن بسی الظنون

فألفیت الأمانة لم تخنها

کذلك کان نوح لا یحون

بە نېمەت خەلكى لە كوفر دوور خە”

وتيان: ”ئەو ەيش ەەر ەيى نابىغە يە.”

منىش وتم: ”كەوابى نابىغە سەرگەورەى شاعىرەكانتانه”

- قوربان تۆ چەژەى وىژەت بە ەىژە. ئەمە نابىغە، ئەى زوھەيرى كورى ئەبوو

سەلما؟

- بە خوا من سەرسام بە شىعرى زوھەير، وانازانم كە شاعىرى كۆن ەبىنى

ەيندەى ئەو شاعىر بى، من ئەو ەندە بە شىعرى سەرسام بووم كە پۇژىك لە

سەفەرىكا بووين، بە دەم پۇشتنەو ە وتم بە ەاوپىكانم: ”ئەو ەبۇ شەپەشىرىك

نەكەين؟ فلانكەس تۆ ببە بە ەاوپى فلانكەس، فلانكەس تۆيش لەگەل فلان

ەاوپىبە، ەبەدوللا تۆيش لەگەل من بە.” ەبەدوللاى كورى ەبباس ەەرچەند لە

تەمنا لاو بوو. بەلام زۆرم خۆشەويست، چونكە خزمى نىكى پىغەمبەر بوو،

زۆرىش لەخواترس و موستان بوو. ماو ەيك شەپەشىerman كرد و من شىعرىكى

ەسسانم وت كە دەلى:

”خوشر لە ژيانىا سوارىكى نەبوو

كە ەيندەى زاتى ەەرەت بەپىز بى”

ەوابى وتم: ”ەبەدوللا شىعرىكى گەورەى شاعىرنامان بۇ نالنى؟”

وتى: ”گەورەم! گەورەى شاعىران كىبە؟”

وتم: ”زوھەيرى كورى ئەبوو سەلما.”

^۱ ەرەبەكى ئاوابە

الا سليمان اذ قال الاله له

قم في البرية فاحدها من الغند

^۲ ەرەبەكى ئاوابە

و ما حملت ناقة فوق رحلها

أبر و أرفى نصرة من محمد

وتى: "قوربان بۇ بە گەرەي شاعىرانى ناو دەپەي؟"

وتم: "چونكى شىئىرى بە سراوى ئەبوو، ماناى بە يىتىك ئەبە سراو، بە بە يىتىكى ترەو، بە دواى وشەي سەختا ئەگەر، پەسنى كەسشى بە جۇرىك ئەداو، كە ئەو كەسە وا ئەي!"

ئەبوۋزە عەبدوللا شىئىرى زوھەيرى زۇر خويىندەو.

پۇزگار تىپەپى، مەن لەگەل كۆمەلىك ھاپى و دۇستدا بووم، باسى شىئىرمان كىرد.

دوايى لىم پىرىن: "كى گەرەترىن شاعىرە؟"

ھەركەسە بە كىكى وت.

لەو كاتەدا عەبدوللا ھات، مەنىش بە وانم وت: "ئەو، كەسىكى شارەزا و شىئىرناس ھات!"

دوايى لە عەبدوللام پىرى: "عەبدوللا گەرەترىن شاعىركىيە؟"

وتى: "زۇھەيرى كۆپى ئەبوو سەلما."

وتم: "دەي ھەندى شىئىرى زوھەيرمان بۇ خويىندەو."

دەستى كىرد بە شىئىر خويىندەو شىئىرەكانى زوھەير و وتى:

"گەر ھۇزىك ھەيىن لە پىز و ھەجا

ھىندە ھالا ھىن لەسەر خۇر بۇيىن

ئەو ھۇزە ھىشك نەوھى سەننە

ھەموومان پەساكن بە پاكى دەيىن

چون خاۋەن مالىن، گەرەو سەرۋەرن

ھەندى ھىن پەساۋن، توۋرە ھىن پەرىن

ھەركەسىن ۋاھىن ئەرەي پىن دەيىن

رەھبى مەحفۇز ەن، لە چاۋى بەدەين^۱ ”

- كۆرە قوربان خۇ ئەمە سەردەمى تۆ تەنيا لە سىياسەت و بېپاردانا پېش
نەكە وتبور، بەلكو لە ئەدەب و وېژەيشدا ھەروا پېشكەوتوو بووا
- بە چىا دەزانى؟

- بەوھدا ئەو رەخنەگرانى دواى تۆ پەيدا بوون و فكر و ئاۋەزىان لە مەر شىعر
و قەسىدە و وېژەوھە خستووھە كار، ھەموويان قەسى تۆيان پەسەند كەردووھە!
- چۆن؟

- تۆ فەرموت زوھەير گەورەى شاعىرەكانە، ئەبوو غوبەيدە كاپرايەكى زمانزان و
رەخنەگر بوو، ئەو قەسەيەى تۆى بىست و وتى: ”پېشەوا غومەر راست دەفەرمووى،
وايە! شىعرى زوھەير لە ناسكىدا دەلتى شىلەى ھەنگوينە، لە رەقىدا ۋەك پۆلا وايە
گەر بتەوئ بەردى پى دەشكىتى!“

ئىبن سەلامىش كە ئەويش زمانزانە و ۋەك ئەبوو غوبەيدە زانايە، وتويەتى:
”غومەر راست دەكا، شىعرى زوھەير پېرماناتىر شىعرە، وشەى كەمە و ماناى زۆر،
رەوانبىژى زۆر تېدايە، لە راستىيەوھە نزىكە و فروفيشالى تيا نىيە!“

^۱ ھەرىكەى ئاۋايە:

لو كان يقعد فوق الشمس من كرم
قوم بأولهم أو مجدهم قعدوا
قوم أبوهم سنان حين تنسبهم
طابوا و طاب من الأولاد ما ولدوا
حين إذا طعنوا إنس إذا آمنوا
مرزؤون بهاليل إذا جهدوا
محسون على ما كان من نعم
لا ينزع الله منهم ما له حسدوا

..... نه و ده مه یگه شتم به عومه رښه

- نه و په پړز و به هر په کی خوا بیه، خودا ده بیه خشی به و که سانه ی که خوی
ناره زوی لایه تی.

- پاک و بیگه ردی بو خوی بالاده ست. به لام قربان تو مه به ست له "شعری
به سراوی نه بووه، مانای به یتیک نه به سراوه به به یتیک تره وه، به دوی وشه ی
سه ختا نه گه راوه، په سنی که سیشی به جوړیک نه داوه که نه و که سه وا نه بې، "چی
بوو؟

- شاعر به سراوی بریتیه له وهی که مانای وشه ی شاعر که پروون نه بې، وشه کان
پړز نه بې، مانای وشه ی که به سراوه به وشه ی که تری دور له خوی، پیش و پاشی
تیه، وشه ی نامۆ و بیگانه ده که ویتنه نیوان نه و وشانه ی که به به که وه مانا ته و او
ده کن، نه مه یش له ویزه و انیدا په سته ند نییه، چونکه کیسه بو په و انیتری دروست
ده کا. به کورتی نه و به سراوی و داخراویه بریتیه له تیکه لوییکه لی، نه مه یش باش
نییه، وه که نه و به یته شاعر هی نه و سی کوری حجر که ده لی؛

"نه و بې عه قلّه ده ست به سراوه

ناویش ناخوا جاشه که ره "۱

لیره مه به ستی له جاشه که مندالیکه!

۱ هر په کی ناوایه

یان هر شیعریک مه خره چی وشه کانی زور لیک نزیک هوو و به ناره حه تی
تهوترا، تهویش کیشه بۆ رهوانبیزی دروست دهکا و شیعریکی باش نییه، وهک تهو
بهیته شیعره که دهلی^۱

”حه ی حه یقم بۆ حه رب حه ی حه ی لهو حه فره
لای حه فری قه بری حه رب قه بری نییه“^۱

- باشه قوربان ته مه تیکه لوپیکه لی، ته ی مانای ساحت چیه؟
- خۆی سهختایی بۆ شوینی ناره حه ت و لاپالی که ژ و کۆسار به کار دهیتری،
به لام له قسه دا بریتیه لهو وشانه ی که ماناکانیان پروون نییه و مرؤف باش لیتان
تیناکا، هرچهند تهو قسانه قسه ی شاعیریکی باشیش بن، به لام له بهر تهو ی
ماناکه یان پروون نییه، تهو رهوانبیزی قیا نییه، وهک:

”چووته چه م سهرووی چه مان ته شکم چه مان
چه م له چه م جاری نه بی بۆ چه م چه مان“^۱

مانای ته م هه مووه چه م پروون نییه و نازانی چیه؟
- به لی قوربان تیکه یستم، ته ی له گه ل خه نسادا چ یادگاری و به سه رهاتیکت
هه یه؟

- خه نسا ژنیک هوو — وهک له شیعره کانی که بۆ سه خری برای وتوو
دهرده کهوئ — کیوئیکی سه ر به ناگر هوو، من له سه رده می نه فامیشدا هر پیزم

^۱ هه یه که ی ناواه

و قهر حرب بهکسان قهر

ولیس قرب قهر حرب قهر

^۱ ته م بهیته هی شاعیری گه وره ی کورد مه حوبه، حلوم بۆ زیاتر تیکه شتن بۆم زیاد کرد. هرچهند
بهیته که هی گه وره شاعیریکه، به لام چونکه تا ئیسه مانای وشه کان ساغ نه بووته وه، رهوانبیزی ته
نییه، هه رکات ماناکه ی ساغ هوووه، تهو نهو کات وهک هه موو شیعره کانی تری پر ته بی له
رهوانبیزی.

دەگرت، چونكى ژنىكى پاكداوين و ماقوول بوو. هەروەها لەبەر ئەومىش پىزى لى
دەگرم كە چوار كوپى لە جەنگى قادىسەدا شەهيد بوون. ئەو لای خوا بە پىزە،
بەلام سەبارەت بە نىوان مەن و خەنسا ئەو پىزەت باس دەگرم. خەنسا لەكەل
هەندى كەسى خرم و كەسوكارى خۆيدا بەردو حج كەوتبوونە پى، يەككە هات و
بە منى وت: "ئەو خەنسا، ئا نامۆزگارەكى بكە، ئەوسا و ئىستەيش بەردوام
دەگرم."

منىش هەستام و چووم بۆلای و وتم: "خەنسا!"

وتى: "چەت دەوى و كىت دەوى؟"

وتم: "ئەو چى وای لى كردوى ئاوا چاودەكانت ئاوى سىپيان هاتوود؟"

وتى: "كریان بۆ كەورەكانى هۆزى موزەر."

وتم: "خۆ ئەوانە لە سەردەمى ئەفەيدا تىا چوون، ئەوانە لە جەهەندان، لە

ئاگردان!"

وتى: "دايك و باوكم بە قورىانت بى، ئى پىشەواى ئىمانداران، ئەود منى

كوشتو و ئازارم دەدا!"

وتم: "دەى هەندى شىعرى خۆت بخوینەوه."

وتى: "مەن تازە شىعرە كۆنەكانم ناخوینەوه، با شىعەركت بۆ بۆلیم كە ئىستاكت

و پەر دەلیم!"

وتم: "دەى بۆلیم."

وتى:

"بە رەشپەنى چار و (غەمرە)م ئاوا دا

تاوى بارانىش و ئاوى ئادا

هەركسانى باسى خەفەت بەكرایە

ئاخم دەكیشا و گوچكەم پىن دەدا

پىش مردنى تۆ بۆ زۆر كەس گریام

خەمى تۆ، خەمى هەمووى بە ئادا"

ۋەتەن! "لەي بگەرېن بە خوا ئۆستەيش ھەر خەمبارە."

- قوربان شتەك ھەيە نابىن بە سەرمايدا تېپەرېن، تۆ پەچاۋت كىرەۋە؟

- چىيە كورم؟

- خەنسا ئەۋ ھەمۋە گىران و شىنۋشەپۇرەي بۇ سەخرى بىرەي بۈۋە، بەلام سەير

دەكەين بەۋ شۈۋە كە بۇ سەخرى گىراۋە، ئاۋا بۇ ئەۋ چۈۋار كۈرەي نەگىراۋە كە لە

قادىيە شەھىد بۈۋەن! تۆ خۇت دەزانى كە سۆزى دايك چۆنە بۇ پۇلەكەي.

- راست دەكەي، بەلام مەن ۋادەزانم لەبەر ئەۋە بىن كە مەرگى مەۋۇف لە

سەردەمى نەفامىدا مەردنە! بەلام مەرگ لەسەردەمى ئىسلامدا زىندۈۋوبۈۋە، ھەمۋە

مەردۈيەك خۇشەۋىسە و مەۋۇف خەمى بۇ دەخۋا، بەلام مەردنى مۇسلمان لەكۈي و

مەردنى كافىر لەكۈي، مەرگى سەخر لەكۈي كە لە سەردەمى نەفامىدا مەردۈۋە و،

مەرگى كۈرەكانى لەكۈي كە بە شەھىدى پۇشتۈۋەن؟!

- ئەم قەسەت چىرۋەكى تۆ و مەتەمەمى كۈرەي نۈۋەيرەي بىر خىستەۋە!

- بەلەي، بە خوا ئەۋ چىرۋەكەيش لەم بابەتەيە.

- دەي قوربان بۆم بگىرەۋە، پىم خۇشە بىيىسم، چىرۋەكە كە باسى شىعەرىشى تىايە

و لە بابەتەكەي خۇمان ناچىنە دەرەۋە.

- باشە بۆت دەگىرەۋە.

- دەي قوربان، مەنىش بە باشى گۈي دەگرم.

- پەخمەتى خوا لە زەپىدى بىرام بىت، پىش مەن مۇسلمان بۈۋە، پىش مەن كەپايەۋە

بۇ خەۋرى خۋاي گەۋرە، ئەۋ لە مەككە مۇسلمان بۈۋە، بەلام لە مەنى شاردىۋوبۈۋە، لە

خەمەت پىغەمبەردا لە غەزاي بەدر و غەزاكانى تىردا بەشدارىي كىرەۋە، لە جەنگى

بەمامەدا ئالابەدەستى سۈيەي ئىسلام بۈۋە، لە پىشى پىشەۋە بەرابەر دۈۋمەن ۋەستابۈۋە

و ئالەكەيشى بە دەستەۋە بۈۋە، جەنگا تا شەھىد كىرا.

بىرمە ھىشتا من موسلمان نەبووبوم. پۇژىك دەچوم بۇ داروننەدوۋە بۇ ئەۋەي
بزانين چى بىكەين بە پېنەمبەر. لە پېگەدا گەشتم بە زەيد، ھەر ئەۋ پۇژە ھوۋ كە
زەيد موسلمان بووبوۋ.

يېم وت؛ "ئەۋە لەگەلدا دېيى بچين بۇ داروننەدوۋە تا بزانين چى بىكەين بەم
موخەمەدە؟"

وتى؛ "ئەگەر بۇ خىر و چاكە دەچى، ئەۋە كورپكى خەتتاب بەشدار بى بەسە،
ئەگەر بۇ شەر و خراپە دەچى، ديسان يەككىك بەسە!"
خۇزگە ئەۋ پۇژە چۇن لەۋ قەسەيە تېنەگەشتم! پەخمەتى خوا لە زەيد چەند
قەسەكى مانادار بوۋ!

- پەخمەتى خوا لە تۇيش بى گەۋرەم، ۋابزانم بىرىنى كۆنى تۆم كولاندەۋە، من
پرسىارى موتەممىم دەكەم و تۆ باسى زەيدى برات دەكەي!
- ھەرچار باسى موتەممىم لەلا بىرى، منىش باسى زەيد دەكەم!

- بۆچى گەۋرەم؟

- چونكە جارىك موتەممىم ھات بۇلاي ئەۋو بەكر سىكالاي لە خالىدى كورپى
ۋەلىد ھەبرو، گوايە مالىكى براى موتەممىمى كوشتوۋە. ھات بۇ مزگەوت و ئىمە
نويژى بەيانىمان دەكرد، دواي نوپۇز لام كردهۋە، پىاۋىكى گەلەي يەكچاۋم بىنى.
كەۋانەكەي لەسەر پشت لەتەنىش خۇي داناۋو، پرسىم؛ "ئەمە كىيە؟"

وتيان؛ "موتەممىمى كورپى نوۋەپرە."

وتم؛ "ئا ھەندى لەۋ شىمرانەم بۇ ھلى كە بۇ مەرگى براكەتت كوتوۋتە."
وتى؛

"ماۋەبەكى زۇر ھەردوۋ ھاۋرئ ھوۋين

گوتيان؛ ھىچ كوتيان بى يەك نەدىۋە

كە مالىك كوزرا ۋا لىك داھراين

دەتگوت یە کترمان قەت ئەناسیوه^١

منیش پێم وت: "بە خوا ئەوه لاواندەنەوهی مردوو، خوا پەحم بە زەیدی بڕام بکا. وا دەزانم ئەگەر منیش بعتوانیایە شیرم بلیتم، ئاوا زەیدم دەلاواندەوه!"

دوایی وتم: "چەندە خەفەت بۆ براکەت دەخۆی؟"

ئەویش وتی: "ئەم چاوەم کوێر بوو، ئەوەندە گریانم: ئەمەیشین ناوی سێی هاتوو و هەمیشە پرە لە فرمێسک و گریان!"

منیش وتم: "یە کجار ئاواش ئە! کەس ئەوەندە بۆ مردوو ناگری!"

ئەویش وتی: "بە خوا ئەگەر براکە ی منیش وەک براکە ی تۆ لە جەنگی یەمامەدا شەهید بووایە، هەرگیز بۆی نەدەگریام!"

منیش وتم: "خوا بەزەیی بێتەوه پیا تدا، بە خوا تا ئێسقە کەس وەک تۆ سەرەخۆشی لە من نەکردوو."

- سەیرە قوربان سەیرە! بە خوا مرۆف چاو لە توندوتیژیت بکا دەلی: 'ئە ئەمە بەزەیی بە هیچدا نایەتەوه،' چاو لە سۆز و بەزەیییت بکا دەلی: 'ئەمە هەرگیز لە ژمانیدا توندوتیژ نەبووه!'

- کورم! توندوتیژی دژی سۆز و بەزەیی نییە، لەنیوان توندوتیژی و دلرەقیدا سنوورێک هەیە، کەم کەس پێی دەزانی: لەنیوان دلنەرمی و لاوازیشتدا دەشتێکی وا هەیە کە کەم کەسی دلنەرم و بەسۆز تێی دەچێت و سەر لە لاوازیهوه دەرناکا. بە خوا من توندوتیژم، بەلام دلرەق نیم، نەرمم، بەلام لاواز نیم.

١ هەربێهەکی ئاوا،

وكننا كندمانى جذبة برهة

من الدهر حتى قيل! لن يتصدا

فلما تفرقنا كآنى و مانكا

لعلول الغراق لم نبت لمة معا

- به خوا قوربان راست دهفرمووی وایه! داوای لیږور دن دهکم بی ده به ست
برینم کولاندیته وه، با ثم لاپهړه هله دینه وه و تنهیا باسی شیعر بکه پښ.
- باشه با وایی.

- بیستومه کابرایه کی دهشته کی به دم شیعرو تنه وه داوای خیر و سه دهقه ی لی
کردووی، باسی نه وه بؤ بکه!
- نه وه پیاوړکی دهشته کی بوو، سکالای خوی له ده ست هه ژاری و ده سته نگی
ده کرد، داوای خیر و سه دهقه ی ده کرد و وتی:

“عومه را بؤ نه وه ی خیرت بنووسری

بچیته به هشت بی به ک و دوو و سئ

نه و کچانه ی من له گهل دایکیانا

جلیان بؤ بکه، به خوا هر ده بی

نه و فرمانه ی من بکه ی جیبه جی

گه نه یکه ی شتی گوره ده قومئ^۱“

منیش ویستم که منی سر بخمه سهری و وتم: “نای نه گه نه یکه م چی
ده قومئ؟“

وتی: “ده ی باوکی حه فسه، نه گه نه یکه ی دهرؤم!“

منیش وتم: “نوی پښتن چی ده کی؟“

وتی: “به خوا سکالای له سر تو مار ده کم.“

وتم: “له سر کی؟“

^۱ هره به بکه ی ناوایه

یا عمر الخير لك الجنة

أكس بنانی و امهن

أقسمت عليك لتلعنن.

به خوا هر ده بی، نای به خوا هر ده بی جلیان بؤ بکه ی.

وتى: "لەسەر ئەو پۇژەي كە بەخششەكان تېيدا يان بۇ بەھەشتن يان بۇ ئاگر."
 مەنەش وتى: "چىي دەۋى پىي بەدەن، لە ترسى گەرمەيى و ئاكرى ئەو پۇژە ئەك لە
 بەر شىعرەكانى."

- قوربان فەرمايشەكانت شىرنەن، باسەكانت خۇشن، مرۇف ھەرگىز لە گويگرتن
 لېت ماندوو نابى، دەخوازىم تۇيش لە من ماندوو و بېزار نەبى!

- دەي لە بارەي شىعرمۇ ھېشتا پرسىارت ماوہ؟

- بەلئى قوربان، چەند شتىكى تر ماون، من ھەموو پۇژى تۆم دەست ناکەوئ.

- دەي باشە بېلئى بزانم چىيە؟

- باسى نەجاشى و حارسى كوپى عەجلان!

- نەجاشى نازناۋى پىاۋىكە ناۋى قەيسى كوپى عەمرە، بە شىعر ھۆزى بەنى

عەجلانى داشۇرىبوو، حارس ھات بۆلای من و سكالای لە نەجاشى ھەبوو.

مەنەش پىم وت: "چى پىي گوتن؟"

وتى:

ھەركاتىي خودا دژى خوتپى بوو

ئەو كاتە دژى بەنى عەجلانە^۱

من بەرگى شىعەم داكەندو و كەۋاي قەزام پۇشيو و ويستم بېيارىكى گومانناۋى
 نەدەم.

مەنەش پىم وت: "ئەمە نزاىە، خوا دژى ھىچ مۇسلمانىك نىيە!"

ئەۋىش وتى: "گەرەم! ئەو دەلئى،

ئەۋان ھۆزىكەن پەيمان ئاشكىنن

ھەرگىز ستەمىش لە خەلكى ئاكەن^۲

^۱ عەرەبىيەكەي ئاۋايە،

لعادى بنى العجلان رهط ابن مقبل

اذ الله عادى اهل لؤم و ذلة

^۲ عەرەبىيەكەي ئاۋايە،

ولا يظلمون الناس حبة خردل

قبيلة لا يقدرون بسدمة

منیش پىم وت: "دەي خۆزگە نەۋەكانى خەتتاب ھەموويان وا بوونايە."
 بەخۋا من دەمزانى مەبەستى چى بوۋە، كاتى خۆي ەرەب مەبەستيان لەۋە كە
 ستەمكار نىيە يانى خويپرى و ترسەنۆكن، ئەۋ ويستويەتى بلى: "ئەۋ ھۆزە ھەموويان
 خويپرى و ترسەنۆكن،" بەلام شىعرەكە دوو ماناي ھەيە، مانايەكى ئىزىك كە لە
 وشەكان دەرەكەۋى، ئەۋ مەبەستى ئەمەيان نەبوۋە، مانايەكى دووريش كە
 لەناۋەپۆكى شىعرەكەۋە دەرەكەۋى. من بۆم نىيە كابرا بگرم و بلىم: سوور دەزانم
 مانا دوورەكەت مەبەستە، تۆلەي لى بكمەۋە. منیش ھەر بەپىئودانگى ئەۋەي كە
 بە بەلگەي گوماناي ھوكم و برپار نادى، وتم: "خۆزگە نەۋەكانى خەتتاب
 ھەموويان وا بوونايە."

دوايى وتى: "ئەي گەرەي ئيمانداران! ئەۋ پىمان دەلى:

'مردوويان بمرئ سەگ گۆشتى ناخوا

سەگ گۆشتى كەعب و نەھشەل زوو دەخوا'

منیش وتم: "دەي راست دەكا، مردوۋەكان دەخەنە قەبر و، ئىتر سەگ گۆشتيان
 ناخوا. بەخۋا دەمزانى مەبەستى چى بوۋە، مەبەستى ئەۋە بوۋە كە دايدانشۆرى و
 بلى: ئەۋەنە پىس و بۆگەنن، سەگ بىزى نايە گۆشتى مردوۋەكانيان بخوا. بەلام
 ئەگەر سەگەل پىيان ئەلاشەي مردوۋىەكى بەنى نەھشەل بكمەۋى، ھەموۋى
 دەخۆن. يانى بەنى نەھشەل پاك و خاۋىن و بەپىزن. ديسان لىرە ئەمەيشم پىنە
 كرد و بە بەلگەي گوماناي برپارم ئەدا!

ديسان وتى: "قوربان ئەۋ پىمان دەلى،

"ناچنە سەر كانى ھەتا ئىۋارە

ئەۋ كاتەي ئاۋدپىر كانى چۆل دەكا'

^۱ ھەرەبىيەكەي ئاۋايە،

وتاكل من كمب بن موف و نھشل

تعاف الكلاب الضاربات لحومهم

^۲ ھەرەبىيەكەي ئاۋايە،

إذا صدر الزناد من كل منهل

ولا يردون الماء إلا عثية

منیش وتم: "دەى ئەو كاتە زۆر باشە، ئاوەكە ئىلايى نامىنى و كانىيش چۆل دەيى."

من دەزانم مەبەستى ئەو لەو شىعرە چى بوو، مەبەستى ئەو بوو ئەوانە ھۆزىكى لاوازن، ئەو كاتەى خەلك مەر و مالات ئاو دەدا، ئەوان ناوئىرن بچن مەر و مالاتى خۇيان ئاو بدەن و، دەوستن تا ئىوارە كانى چۆل دەيى، دوايى دەچن مالاتەكانيان ئاو دەدەن، ديسان لىرەيش مانا نىزىكەكەم وەرگرت و پىنەم كرد و وازم لە مانا دوورەكە ھىنا بۆ ئەوەى بە بەلگەى گوماناويىو بەرپار دەرەكەم.

وتى: "قوربان ئەو بە ئىمەى وتوو:

بۆيە ناونران بە ھۆزى عەجلان

ئەو ھۆزە وتیان، زۆر بە عەجەل

مەنجەلت بىنە و شىرى خۆت بەرە.

دۆ و ماست و پەنیر، يان ژاژى و كەرە^۱

منیش وتم: "ئىمە ھەموومان بەندەى خوداين، باشترین بەندەيش ئەو كەسەى كە سوود و قازانجى بۆ خەلك زۆرە."

بەخو من دەمزانى مەبەستى قەيس ئەو ئەبوو، بەلكو مەبەستى ئەو بوو كە ئەو ھۆزى عەجلانە پاشكۆى خەلكن، خزمەتكار و كرىكارى خەلكن، ھەر شىردۆشین و دارھىنان و ئاوەلگۆزىن دەزانن، ئەم كارانەش كارى كۆيلە و بەردەستە نەك كارى ئاغاو سەرۆك، بەلام من ئەم جارەيش ويستم بۆى پىنە بكەم و، بە بەلگەى گوماناوى بەرپار نەدەم، ماناى نىزىك و پوالتى شىعرەكەم وەرگرت و لە ئاوەپۆك و مەبەست خۆم پاراست، مەزۇف دەيى ئاوا بەرپار بەدا ديسان وتى: "قوربان قەيس ئەو شىعرەيشى لە داشۆرىنى ئىمەدا وتو:

^۱ ھەربىيەكەى ئاوايە،

”ئەوانە پۇلەي خويۇرى و بىكارەن

سەركىز و زەلىن، پوچ و ئاوارەن“

منىش وتم: ”بە خوا نىتر ئەمەم پى پىنە ناكرى، ئەي تۇ چىت وت؟“

وتى: ”بە ستمەو، لىم دا، پاشان بەرەلام كرد و ھەرەشەم لى كرد و وتم:

’يەكجارى تر شتى وا بگەي، لەمە خراپترت بەسەر دەھىنم.“

— قورىان مۇلەتم دەدەي دووبارە بىمەو سەر ئەو قسەيە كە توندوتۇلى و

گورجوگۇلى دۇرى نەرمونيانى نىيە؟

— ئەي ئەو باسەمان نەپراندەو؟

— با قورىان، بەلام مەبەستم چىرۆكىكە كە پەيوەندى بە توندوتۇلى و

نەرمونيانىيە ھەيە.

— ئەو چىرۆكە كامەيە؟

— ئەو ھەي كە لەنىوان تۇ و ھەتىنەدا پرووى دا.

— ئەو ھەنەم باش لە بىرە، ھەك بلىنى ئىستا پرووى دابى.

— دەي بۇم دەگىرپتەو؟

— لە پىرسىارەكەتەو وا دەردەكەوئ كە شتىكى لى بزانى!

— پىش ئەو ھەي بە خزمەتت بگەم، رازى بووم ئەو چىرۆكانە لە خەلك بىيستم.

بەلام ئىستە نا، دەمەوئ لە زارى خۇتەو ھىيىسم.

— دەي باشە بۇت دەگىرپتەو.

— باشە قورىان منىش بە باشى گوئ دەگرم.

— با لە پىشدا دوو كەسايەتت پى بناسىنم، چونكە پىويستە ھىئاناسى، بۇ ئەو ھەي

بە باشى لە چىرۆكە كە ھالى ھى، چىرۆكە كە لەنىوان من و ھەتىنە پرووى نەداو.

بەلام لەنىوان من و ھەتىنەدا كۇتايى ھات!

سەرەتا لەنىۋان خەتتە و زىبەرەقانى كۆپى بەردا پرووى دا .
 خەتتە ناۋى جەررەلى كۆپى مالىكە، خەتتە نازناۋبەتى، لەبەر ئەۋەى كە زۆر
 كۆرتە بىلا بوو، پىتيان دەۋت: "خەتتە،" سەردەمى نەفامى دىبوو، درەنگ مۇسلمان
 بوو. لە سەردەمى ئەبۇر بەكرىدا ئىمانى ھىنا، زمانى تىژ بوو، لە داشۆرىندا پالادەست
 بوو، ھەركەسى ناسىبا، مەگەر چۆن، ئەگىنا بە شىعر دايدەشۆرى: تەنانەت بە شىعر
 دايك و باۋك و خال و مامەكانى خۆى داشۆرىبوو. پۇژىك ھىچ كەس نەمابوو
 دايشۆرى، دەستى كرىدبوو بە داشۆرىنى خۆى، ئەمە پىش ئىسلام بوو، لە داشۆرىنى
 دايكىيا دەلى:

"بۇ دووركەۋە لام دامەنىشە
 خودا بىكۆزى، با خەلك پىزگار بن
 بە دزى داۋاى ھىلەكى دەكەى
 لەلاى كەس مەيلىن زۆر زۆر ھوشيار بن
 زۆر بە ئاشكرا فىتنەى دەكەى
 خەلكى ھان دەدەى، دەلى: ۋەك ئار بن
 خودا ھەمىشە شەرت بىنووسى
 چى نەۋەت ھەپە بەلاۋ ئازار بن"

۱ ھەرەپپەكى ئاۋايە،

أراح الله منك العالمينا	تلقى فاقعدى ھنى بعبدا
وكانونا على المتحدثينا	أهربالا إذا استودعت سرا
ولقاء العتوق من البئينا	جزاك الله شرا من عجز

باوک و مام و خالی خوی داشوریوه و گوتوویه تی:

"خوا داتوه شینی باوک و مام و خال

چتۆ پیاوینکن؟ بئی مال و بئی حال

له سه رشۆریدا پیاوینکی دیارن

له ناو مهردانا له و دیون سه د مال"

له داشۆرینی خۆیدا ده لێ:

"دهم وتی: زمان شه مرۆ هه ر ده بێ

بۆ داشۆرین و غه یبه ت به کار بێ

زهممی کن بکه م؟ با هی خۆم بکه م

تف له پرومه تم، له سه رم، له بێ"

ئه مه هه تیئه، با بێمه سه ر باسی زیبه ره قان، زیبه ره قان نازناو بوو، چونکه ئه وهنده جوان بوو پێیان ده وت: "زیبه ره قان،" له سه رده می نه فامیدا که وره و ماقوول بوو، له سه رده می ئیسلامیشدا هه ر ماقوول و به رێز بوو، وهک وهفد و نوینه ر هاته خزمه ت پێغه مبه ر ﷺ و ئیمانی هێنا. پێغه مبه ریش کردی به کار به دهستی زهکات و سه دهقه ی هۆزه که ی، دوا ی ئه وه ی که پێغه مبه ر ﷺ وه فاتی کرد، هه ندێ کهس له ئایین و مرکه پانه وه، به لام نه وان هه ر له سه ر ئایینداریی خۆیان سوور بوون، هه رچی زهکات و سه دهقه هه بوو هه مووی بۆ ئه بوو به کر هێنا. ئه بوو به کریش هه ر له سه ر کاره که ی خۆی هێشتیه وه، منیش له سه رده می خه لافه تی خۆمدا هه ر له سه ر کار لام نه برد.

^١ هه ره ببه که ی ئاوا به:

أها و لحاک من عم و خال
وبئس الشیخ أنت لدی المعالی

لحاک الله لم لحاک حقاً
فنعم الشیخ أنت لدی العالی

^١ هه ره ببه که ی ئاوا به:

بهر فما ابری لمن انا قائله
ففتح من وجه و فتح حامله

أهت شفتای الیوم إلا ان تکلما
أری لی وجهها شوه الله خلقه

ئەم دوکەسە پالەوانی چیرۆکە کە مان دەبن، چیرۆکە کەیش لە سەردەمی
خەلافەتی مندا و لە کاتی وشکە سالیە بە ناوبانگە کە دا پووێ دا. زبیرەقان سەدەقە
و زەکاتی ھۆزە کە ی ھێنا بۆ ژێر دەسلاتی من. لە پێگە گەشتبوووە حەتینە. حەتینە
لە گەل مائ و مندالیدا بەرەو عێراق دەپۆشتن. زبیرەقان حەتینە ی، دەناسی بەلام
حەتینە زبیرەقانی نە دەناسی.

زبیرەقان لە حەتینە ی پرسى: "بۆ کوێ دەپۆی؟"

وتى: "بۆ عێراق."

زبیرەقان وتى: "لەوێ چى دەکە ی؟"

وتى: "وشکە سالیە، دەپۆم بە لکو لەوێ پیاوێ ژبانی خۆم و مائ و مندالم لە
ئەستۆ بگرێ. منیش بە شیعەرەکانم ھەر مەدحی دەکەم و پەسنی دەدەم."

زبیرەقان وتى: "بە پیاوێک پازى دەبی شیر و خورمات پێ بدا و پێزت
بگرێ؟"

حەتینە وتى: "کێیە؟"

زبیرەقان وتى: "من."

حەتینە وتى: "تۆ کێ ی؟"

زبیرەقان وتى: "زبیرەقانی کوپى بەدر."

حەتینە وتى: "مالت لە کوێیە؟"

زبیرەقان وتى: "سواری ئەم وشترە ببە و بەرەو خۆر بپۆ گەشتی بە ھەركێ.
پرسبار بکە مالە کەم دەدۆزیتەووە و، منیش کارە کەم تەواو کرد، دیمەووە."

حەتینە پۆشت و مالی زبیرەقانی دۆزێووە، ژنە کە ی زبیرەقان بە جوانی پێزی
گرتن، بە خێوی کردن، خانە خوێیەکی باش بوو بۆیان. ھۆزی شیماس بە مەیان
زانى، ئەوان لە پیاوێتى و مالداریدا ملەلانییان لە گەل زبیرەقاندا دەکرد، دەیانزانى
ئەگەر حەتینە دەست بکا بە پیاوێدانى زبیرەقان، ئەو زبیرەقان تەواو ناو دەردەکا.
بۆیە ناردیان بە دوای حەتینەدا، بە کەم جار نە پۆشت، بەلام بە قیڵ بردیان،

فېئەكەيش ئاوا بوو؛ كەسكىيان ناردە لاي ژنەكەي زېبرەقان و پېيان وت؛ "زېبرەقان بە نيازە كچەكەي ئەم حەتئەيە مارە بكا." كچەكەي ناوي مولەيكە بوو، زۆر جوان بوو. ئېتر ژنەكەي زېبرەقان بەرابەر مالى حەتئە گۆرا و لوتەلا بوو لېيان. دوایی ھۆزى شىماس ناردىيان بە دوای حەتئەدا و بەلئىيان پى دا كە بە جوانى بەختوى بكن و دلى رابگرن.

حەتئە پىي وتن؛ "ژن ھەروا خۆش باوەر و عاتفييە، من كونامى ئەم ژنە لەسەر زېبرەقان حسيب ناكەم."

ئەوان زۆر لە حەتئە پارانەو، لەولاشەو ژنەكەي زېبرەقان ھەر لوتەلا بوو لېيان، بۆيە پازى بوو بېرا بۆلای ئەوان. ئەوانىش دەوارىكى گەرەميان بۆ حەتئە ھەلدا، شىر و خورماي زۆريان پىدا، جلو بەرگى زۆر، وشتريكى شىردەريش.

زېبرەقان گەرەميەو، پرسىارى حەتئەي كرد، چىرۆكەكەيان بۆ گىرەميەو، پمەكەي ھەلگرت و سواری ئەسپەكەي بوو، پۆشتە بەر دەرگەي مالى ھۆزى شىماس و وتى؛ "ئەو ميوانەم بۆ بگەرپئەنەو."

بەغيزى كۆرى عاميرى كۆرى شىماس پىي وت؛ "ئەو تازە ميوانى تۆ نويە و لە دەستت دا."

ئەگەر پېشسېي ھەردولا نەبا، شەر دەقەوما.

بە بەغيزيان وت؛ "ميوانەكەي بەدەرەو."

وتى؛ "ھەرگىز كارى وا ناكەم، دواتر حەتئە خۆي ئازادە چى دەكا، با بىكا."

بە حەتئەيان وت و ئەويش بەغيزى ھەلېژارد.

زېبرەقان ھات و لە بەردەم حەتئەدا وەستا و پىي وت؛ "ھاوكى مولەيكە! ئەو

لە بەر نەخۆشى و ناپەحەتى مالى منت بەجى ھېشت؟"

وتى؛ "نە."

زېبرەقان گەرەميەو و حەتئەي بەجى ھېشت.

خەتتەنەش دەستىگە بە پەسندانى ھۆزى شىماس، بەلام پازى نەدەبوو ھەرگىز
زىبەرەقان داشۆرى. ھۆزى شىماس بەردەوام داۋاي ئەو كارەپن لە خەتتەنە دەکرد،
ئەۋىش دەيوت: "ئەو پىۋە بېتوانە."

ئەوان ئەۋەندە تەكايان لىي كىرد، خەتتەنە ناچار ئەم بەيتەي لە داشۆرىنى
زىبەرەقاندا وت:

"بە نوای چاكەدا ھەرگىز مەگەرئ

كارى تۆ دووانە: خوارىن و پۆشىن"

زىبەرەقان ھات و لای مەن سكالای لە خەتتەنە كىرد.

مەنىش پىتم وت: "دەي خۆ ئەو شىعرە داشۆرىن نىيە."

وتى: "قوربان مەن ئەۋەندە نىپىاوم كە تەتيا بخۆم و بپۆشم؟"

مەن ويستم ئەو كارەدا پەلە نەكەم. بىرپارى نابەجى نەدەم. چونكە قسەكە

شىعەرىشە، ئاردم بۆ كەسكى شەرەزا.

- قوربان بۆ كىت ئاردا؟

- بۆ خەسسانى كورى سابىت.

لىم پرسى: "خەسسان ئەم شىعرە داشۆرىنە؟"

وتى: "ئەك داشۆرىن، بەلكو مەز پىاكردنىشە."

- ئەي تۆ چىت كىرد؟

- خەتتەنەم زىندانى كىرد و ھەرەشەي زمان بىرىنم لىي كىرد.

- دەي دوايى چى پروي دا؟

- خەتتەنە شىعەرىكى لە پەسنى مەندا ھۆندەۋە و لە شىعەرىكەيدا داۋاي لىيوردنى

كىردۋە و دەپەۋى لە بەر مەندالەكانى بەزەيىم پىا بېتەۋە، دەلى: "كەسيان نىيە نان

و ئاۋىكىيان بۆ پەيدا بكا."

غەرىبەكەي ئاۋايە،

- دەی ئەو شیعرە ی که گوتویەتی کامە یە؟

وتویەتی:

”جوجەلە ی ورد و بی پەر و بالم

لەو دەشتە وێڵن هاوار بە مالم

سایە و پەنایان وا لە چالە ڕەش (سجن)

لە خۆشی دنیا هیچ نە یماوە بەش

سلاوت لیبی عومەری دانا

پیای بە جەرگ و هیژ و توانا

هیواو ئاواتی خەلکی هەژاری

جیگری نەبی و یاری نیو غاری

بە یەعتیان پێدای لە بەر تۆ نەبوو

خەلک لە پیش تۆ لە خەمی خۆ بوو”

- ئە ی تۆ دوا ی ئەو چیت کرد؟

- بە زەیم پیا هاتەو، بە خوا چاوەکانم پڕ بوون لە فرمێسک، فرمانم دا ئازادیان

کرد. دوا یی داوا یلیبوردنی کرد وتی: ”تازە من فیری شیعی داشۆرین بووم” وتی:

”قوربان من لە مەویش دایک و باوک و مام و خال و تەنانەت خۆم بە شیعی

داشۆر بوو!”

وتم: ”چیت وتوو؟”

ئەو شیعرانە ی که لە پێشدا بۆم باسکردی هەمووی بۆ وتم.

^١ شیعرە که بە عەرەبی ئاوا یە:

عمر الحواصل لا ماء و لا شجر	ماذا نقول لأفراخ بذي مرخ
فاغفر عنك سلام الله يا عمر	ضیبت کاسبهم لی قعر مظلمة
ألفت إليك مقاليد النهي البشر	أنت الامين الذي من بعد صاحبه
لكن لأنفسهم كانت بها الإثر	لم يؤثرک بها إذ قدموک لها

- دىۋاي ئەۋە تۇ چىت كىردا؟

- وتى: "ئەكەي جارىكى تر خەلك دابشۇرى."

وتى: "دەي مىندالەكانم لە بىرسدا دەمرن، كاسىيى و موۋچە و كارى مىن ھەر ئەۋەيە!"

مىنىش وتى: "دەي ئەكەي جىياۋازى بىكەي."

وتى: "جىياۋازىي چىيە؟"

وتى: "جىياۋازى بىكەي لەنىۋان خەلكدا و بلىيى فلان لە فىسار باشتىرە و ھۆزى ئەم لە ھۆزى ئەۋ باشتىرە."

وتى: "بە خوا تۇ لە مىن شاعىرتى."

- دەي قورىبان دىۋاي ئەۋە چى پرووى دا؟

- نامووس و شەرىفى خەلكم لى كىيەۋە.

- چۈن؟

- سى ھەزار دىرھەم پىدا و بەلىنىم لى ۋەركىرت كە چىتر خەلك بە شىعر دانەشۇرى.

- ئاي قورىبان چ پىاۋەتىكى گەۋرەيە! ئەمە يەكەم جارىە بىيىسم كەسىك شەرىف و نامووسى خەلكى بىكىتەۋە.

- كورم! خەلك ئەمانەتە لاي مىن. خىۋاي گەۋرە ئەۋ خەلكى خىستۋەتە ژىر دىمىتى مىن، سەير دەكا بزانى مىن چۈن ھەلسۈكەۋىيان لەگەلدا دەكەم؛ بىرسىەكان تىۋر بىكەم و داكۇكى لە شەرىف و نامووسىيان ئەكەم؟

- ھا. بە خوا داكۇكىيان لى دەكەي. لە بىرتە قورىبان ئەۋ كاتەي داۋام لى كىردى

ئەم چىرۆكەم بۇ بىكىتەۋە، وتى: "لەم چىرۆكەدا دلنەرمىسى و زەھىروژەنگى تۇ دىردەكەۋى؟"

- بەلى لە بىرمە.

— دەي بە خوا ئەمە زەھروزەنگ و دلنەرمىيە. تۆ پازى نەبۈۋى مۇسلماننىڭ دابشۇردى، لە بەرەبەرىشدا سزاي شاعىرەكەت دا، سزايەكى وا بوۋ تەمىنى بىكا نەك لەناۋى بەرى. بەزەيىت بە خالى خۆى و مال و مىندالىدا ھاتەۋە، نازادىت كىرد و پىۋشۋىنى شىمىردانانىشت فېر كىرد. دواترىش كە بۆت دەر كەۋت ئەۋ پىۋاۋە جگە لە داشۇرىن ھىچى تر نازانى، ھەستاي ھەيا و ناموۋسى مۇسلمانانت كىرپەۋە بۆ ئەۋەي كەس دانەشۇرى.

— دەي ئەۋەيش پىزىكى خۇداۋەندى، بە ھەركىي بۆي دەيدا، ئىستە پىم بلى. وا نازانى باسى شىمىر و شاعىرىمان دىرېژ كىردەۋە؟
— بەرمەۋەللا قورىان.

— دەي پىرسىياري تىرت ھەيە يان بەس بى؟
— قورىان لە شىمىر تىر بوۋم، بەلام لە قسەي تۆ نا. با تا كىردنەۋەي لاپەرھىيەكى تر ئەم لاپەرھىيە دانەخەين، گەۋرەم پازىت؟
— باشە پازىم دەي بلى!

— قورىان باسى شىمىرمان كۆتا پى ھىئا، بەلام ئىزىم بەدە باسىكى نىزىك لە شىمىرەۋە بىنمە ناۋ باسانەۋە، ئەۋىش باسى سۆز و خىرۇش و مېھرىمانىيە، لەم سۆنگەۋە دەۋەي پىرسىياري قسەيەكى تۆ بىكەم كە لەسەر زارانە، گۈايە لە سەردەمى خەلافەتى تۆدا پىۋاۋىك ھاتەۋە ۋىستۋەتى ژنەكى تەلاق بەدا...
— كام قسەت مەبەستە؟

— ئەۋ قسەيە كە گوتۋوتە: "ھەموو مالىك لەسەر خۇشەۋىسى بىنياد نىۋاۋە؟ نەي پىۋاۋەتى و بەرپىرسىياري لەكۈن؟"

— بەلى من ئەۋ كاتە ئەۋ قسەيەم كىرد، پىۋاۋىك ھات و ۋىلى، "دەۋەي ژنەكەم تەلاق بەدەم،" مىنىش ۋىم: "بۆ؟" دەپت، "خۇشەۋىسى ناۋى."

منىش پىم وت: "ئەۋە ھەممۇ مالىك لەسەر خۇشەۋىسى بىياد نراۋە؟ ئەي چاۋدىرى و بەرپرەسارى لەكوپن؟"

— كەۋابى خۇشەۋىسى مەرجى بەردەۋامى ژن و مېردايەتى نىيە و بناغەي پەيۋەندىي ھاۋسەرگىرى نىيە؟

— مەرج نىيە، خىزان بە ئەمانەت و بەرپرەسارىتى و خۇشگوزەرانى و ھەستکردن بە بەرپرەسارىتى و ھەستان بە بەرپرەسارىتتەۋە بەندە. زەۋاج ئارامى و سۆز و مېھرەبانىيە. ئەگەر خۇشەۋىسى ئەۋ ئارامى و مېھرەبانىيەي فەراھەم نەکرد، ئەۋا دەپى مەۋقايەتى و ترسان لە خوا فەراھەمى بىكات. ھەممومەن چاۋدىرىن و ھەموۋىشمان بەرپرەسارىن ئەۋ چاۋدىرىيە. يەككىك لەۋ بەرپرەسارىيەتتە ئەۋەيە كە نابى پىاۋ ھەر لەبەر ئەۋەي ژنەكەي خۇش ناۋى، ئىتر دەرى بىكاتە دەرۋە. يەككىكى تر لە بەرپرەسارىتى ئەۋەيە كە نابى پىاۋ سەر لە مال و مەندالى بىشۋىۋىتى ھەر لەبەر ئەۋەي كە ھىچ خۇشەۋىسى بۇ ژنەكەي نىيە؛ خۇشەۋىسى مەبەستى كۆتايى نىيە. ئەگەر خۇشەۋىسى لەنئۋان ژن و مېرددا ھەبۋە، ئەۋە شىتتىكى زۆر باش و چاكە، ئەكىنا نابى ھەر لە بەر غىيايى خۇشەۋىسى، مال و خىزان و ھاۋسەرگىرى تىك بەرپىت. با ۋاي دابىئىن كە غىيايى خۇشەۋىسى بىيادى خانەۋادە تىك دەدا، ئەي ھەممۇ مالىك بەخپۆكەر و پىاۋ يان ژنى تىايە، پىاۋ كاتى ژن دىنى، ھىچ لە بارەي ژنەكەي نىزانى جگە لەۋەي كە لە دورەۋە دىۋىيەتى يان بىستۋىيەتى، ژنىش ھەردەھا، ئەمە لە سەرەتادا خۇشەۋىسىيەك دروست دەكا، بەلام ئەۋ ناسىنەي كە خۇشگوزەرانى لەسەر بىياد دەنرەت و بە درىژايى رۇزگار درىژە دەكەشى و ھەممۇ پەلەكانى ژبان بە ترش و شىرەننىيەۋە دەپرى، ئەۋە ئەۋ ناسىنەيە كە لە دوايىدا بۇ ژنەكە دەرەكەۋى، ئىتر جارى ۋا ھەيە ئەۋ ناسىنەي كە دەرەكەۋى، ژنەكە پىنى قەلس دەپى و جارى ۋاش ھەيە كەپلى پىنى دى، يان ئەۋ شتەي كە لە سەرەتادا ھەستى پىن دەکرد، ئىستە ھەستى پىن ناكە. ژبانى زۆرەي ژن و مېردەكن ئاۋايە.

دەي دەپن بە تەلەقدان لە يەكتەر جىياپنەۋە، يان ھەر يەكە و سوچىكى ئەو كەمەينانە بىگرنە ئەستۆ و دىرژە بە ژيان بدمەن؟ ئەو ژيانى كە دەپتە ھۆكارى خۇياراستن لە گوناھ دەپتە ھۆكارى مىندالبوون، پەرۋەردەي مىندال. گىرگىدانى پىاو بە خۇزانەكەي، گىرگىدانى ژن بەو شتانەي لە ئەستۆيدا، پىش ئەمانەيش لە خواتىران لەلايەن ھەردوۋى لايە پىش ئەۋەي بىگەپتەۋە بەر دادگاي خوا.

- بەلام خۇ قوربان! خىۋى گەرە تەلەقى ھەلەل كىردوۋە و نەبەستوۋەتەۋە بە ھىچ شىئەكەۋە. ھەركات پىاو ئەكەي نەۋىست، دەتوانى تەلەقى بىدا؛ ھەركاتىش ژن مىردەكەي نەۋىست، دەتوانى خولە بىكا و تەلەقەكەي بىگەپتەۋە. لەسەردەمى پىغەمبەرىشدا شىئەكەي ۋا پىروى داۋە. ئەكەي سابىتى كۆپى قەيس ھاتە خىزمەت پىغەمبەر و وتى: "ئەي پىغەمبەرى خوا! مەن ھىچ پەخىنەيەكم لە ئاكار و دىندارىي سابىت نىيە، بەلام پىم ناخۇشە دىۋى مۇسلمان بوون كافىر بىيەۋە."

پىغەمبەر فەرموۋى: "باخچەكەي - كە كىردىە ماسەمى بۇ تۇ - بۇ دەكەپتەۋە؟"

وتى: "بەلى."

پىغەمبەر بە سابىتى فەرموۋ: "يەك تەلەقى بىدە و باخچەي لى و مەبىگىرەۋە." دەي ئەمە مانا ئەۋە نىيە كە نەۋىنى خۇشەۋىسى بەسە بۇ ئەۋەي كە پىاو و ژن لە يەكتەر جىيا بىنەۋە؟

- تەلەق ھەلەلە بەلى. ئايىنى ئىسلام تەلەقدانى ھەلەل كىردوۋە. مەنىش ئەو قىسانەم بۇ ئەۋە پىاو ۋەك فەتۋا نەكرد، بەلكو ئامۇزگارەم كىرد، ۋەستەم نىۋانىان چاك بىكەۋە. ئايىن ھەندى شىئە بۇ مەۋەل بەجىن ھىشتەۋە تا بىزانى مەۋەل چەندە لە خوا ترسە؟ ھەر لەبەر ئەۋەپشە كە بەھەشت چەند پەلەي ھەيە، پەپىنەۋەپش لە پىردى سىرات، ئەۋەپش دىسان پەلەيە، مەۋەل ۋا ھەيە بە ئاسانى لىي دەپەپتەۋە. ھەيە بە ناپەھەتى، ھەيە لە ناۋەدى پىردەكەدا دەكەۋىتە خوارمەۋە، ھەيە لە يەكەم ھەنگاۋدا دەكەۋى. سزا و ئاگرى دۆزەخىش بەھەمان شىۋە پەلەيە، لە نىۋان ھەلەل

و ھەرامدا ئەۋەندە مەۋدا زۆرە، بەشى ئەۋە دەكا كە مەۋف بىھەۋى لە چ پەلەيەكدا
 بېت. زۆر جار ئايىن لە مەپ ھەندى شتەۋە بېدەنگە، بۇ ئەۋەي مەۋفايەتى خۇي
 بدوئ، خۇشناكارى خۇي بدوئ، لېبوردن خۇي بدوئ. ئايىنى ئىسلام كوشقەنەۋەي
 بكوژى بۇ خەمەكانى كوزراۋ ھەلال كىردوۋە، ھەرخۇبىشى ھانى خەلك دەدا كە
 چاۋپۇشى بىكەن و نەيكوزنەۋە، فرمان ناكسا بە لېبوردن بەلكو داۋا دەكا، ئەۋەتا
 خۇي گەۋرە دەفەرمەۋى: ﴿فَمَنْ عَفَا وَأَسْلَحَ فَلْيَفْرَحْ، عَلَىٰ أَقْوَمَ﴾ الشورى: ۴۰ واتە: "ئەۋ
 كەسەي لېخۇشبوۋنى ھەبېت و چاۋپۇشى بىكات، ئەۋە پاداشتى لاي خوايە."
 ئايىنى مافى خەلك بە سەر خەلكەۋە پوۋن دەكاتەۋە، ھوكم و بېرىارى بۇ دانائەۋە.
 دوايىش دەفەرمەۋى: ﴿فَمَنْ عُيِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَأَبَيْعُ بِالْمَعْرُوفِ﴾ البقرة: ۱۷۸ واتە:
 "ئىنجا ھەركەسىك لەلەيەن برايەكى دىنييەۋە بە بەشىك بەخىشا، دەبى بە باشى
 پەپەۋى بىكەن."

بەپاستى كاكەلە و گەۋەرى ھىچ شتىك ھەرامىتى يان ھەلالىتى ئەۋ شتە نىيە،
 بەلكو ھەلۋىستى مەۋفە. ئا لەۋ كاتەي سەرىشك دەكرىت، جا ئىتر يان ئەۋەتە
 مەۋفىكى باش دەردەچى و پەچاۋى خەلكىش دەكا، ئەگەر خۇي بەپىز بوۋ لە مافى
 خۇي خۇش دەبى. چۈنكە دەزائى سەندەۋەي ماف بە زەرەرى كەسانى تىر تەۋاۋ
 دەبى. يان ئەۋەتا چى قازانچى خۇي بېت، ۋا دەكا و پەچاۋى كەس ناكسا، ئەۋەش
 زەرەر لە بېر و بېرۋا و دىنى نادا، بەلام لە پىۋەتى و جۋامىرىي كەم دەكاتەۋە.
 دواترەش نەپوۋنى خۇشەۋىسى ماناى رەقلىپوۋن نىيە، ئەگەر رەق لەنئەۋەندا نەبى.
 پىنكەۋە زىمان ئاسانە، ئەگەر خۇشەۋىسى و رەق ھەچمان نەپوۋن، با سۆز و
 دۇستايەتى ھەبى.

- دۇستايەتى!!

- بەلن كورما دۇستايەتى زىن بۇ پىۋەكەي ئەۋەپە كە گۈپرايەل بېت، ھىي
 پىۋەش ئەۋەپە كە ئاكارچوان و پەفتار شەرىن بى، ئەمە سۆز و ھەۋەنگى لەنئەۋەندا

خېزانە كىندا دروست دەكا. ئەو ژنەي كە مېردەكەي خۇش ناۋى، دەپنى خۇي وا نىشانى مېردەكەي بىدا كە خۇشى دەۋى، ناھىن بېزارى و ۋەپەسى خۇي ئاشكرا بىكا. ئەگەر واىكرد، ئەۋە بىيادى خانەۋادە تىك دەچى و مەبەستى سەرەكى زەۋاج بەجى نىيەت. ئەگەر ژن بېزارىي خۇي دەرىپى، لە بەرابەرىشدا پىاۋ ھەست بە ېق و كىنە و دوژمنايەتى و ئازاۋە دەكا. جا جىياتى ئەۋەى دۇستى يەكتىر بىن. دەپن بە دوژمنى يەكتىر، ئىتىر ھىمنايەتى و ھۆگرى لە ناۋ دەچى و، سۆز و پېز لە دلى ھىج لايەكدا نامىنى. لەم بارەۋە چىرۆكىكم لايە، لە سەردەمى خەلافەتى مىندا پىاۋنىك ھەبۋو ناۋى ئىبىن ئەبى عوزرە بوو. ئەم پىاۋە ژنى زۆرى ھىتابوو، زۆرىشى تەلاق دابوو، بۆيە بووبوۋە بىنىشتە خۇشەى دەمى خەلك، دۋاى ئەۋەى زانى بوۋەتە بىنىشتە خۇشە، ھەستا عەبدوللاى كورپى ئەرقەمى بىرد بۆ مالى خۇيان. لە بەردەم عەبدوللادا بە ژنەكەى وت: "سۆيىدەت دەدەم بە خوا، تۆ ېقت لە منە؟!"

ژنەكەى وتى: "سۆيىدەم مەدە."

وتى: "بەرەۋەللا سۆيىدەت دەدەم."

ژنەكەى وتى: "دەى ئەرەۋەللا."

ئىبىن ئەبى عوزرە بە عەبدوللاى وت: "گۈپت لىيە؟"

دۋاىى ھات بۇلاى من، وتى: "گەرەما خەلك دەلەن كۋايە من سىتەم لە

ژنەكانم كىردۋە و تەلاقم داۋن. دەى خۇت لە عەبدوللا بېرسە بزانە ژنەكەم چى وتۋە؟"

لە عەبدوللام پىرسى و ئەۋىش پاسەكەى گىپرايەۋە.

ناردەم بە دۋاى ژنەكەپىدا، ژنەكەى ھات، پىم وت: "ئەۋە تۆ بە مېردەكەتت

وتۋە خۇش ناۋى و ېقم لىتە؟"

وتى: "ئەى گەرەى ئىمانداران! من پىش ئەو تەۋبەم كىرد و گەرەۋە. ئەو

سۆيىدى دام. ئەمىتۋانى درۆ بىكەم. قوربان! درۆ بىكەم؟"

ۋەتەن: "بەلى، درۇ بىكە. ھەر ژىنىك مېردەكەى خۇش ناۋى، با پىنى نەلىن خۇشەم ناۋى. كەم خىزان ھەيە كە تەنھا خۇشەۋىسى بە يەكەۋەى گىردابىن. خەلىك بە ئاكارى جوان و بە ھۆى دىندارىۋە لەگەل يەكدا دەيانكرى و پىكەۋە دەژىن."

- كەرابىن پەۋايە ژن بە ھۆى درۋۋە نىۋانى لەگەل پىۋاۋەكەپدا خۇش بىكا؟

- درۋ تەنھا بۇ ئاشتىۋونەۋە پەۋايە، چونكە لە كاتى ئاۋادا راستگوتىن مالىۋىيەسى بە دۋاى خۇپىدا دەھىنى. ئەگەر دەرخستىنى شتە جوانەكان و شاردنەۋەى شتى ناشىرىن باش بى، ئەۋە شاردنەۋەى ئەۋ شتەى كە شارۋەيە باشترە، ۋەك ئەۋەى ئافرەتتىك ئەۋ شتەنە لە مېردەكەى بشارىتەۋە كە ئاشكرابوۋنى دەپىتە ھۆى شەپو ئازاۋە. خۇ ئەگەر ژن فرمانى پى كرابىن كە خۇى بۇ مېردەكەى بىرازىنىتەۋە، ئەۋە قسەى جوان و كفتولقتى خۇشيش بەشىكە لەۋ خۇپازاندەۋە. تەنەت لە خۇپازاندەۋەىش گىرنگىرە، چونكە ئەۋ زمانەى كە پىسە و خۇى لە ۋتى قسەى خراب ناپارىزى، دەپىتە ھۆى تۇرانى ھاپرى و ھاسەر.

خۇى مۇۋۋاىە، ملكەچى قسەى نەرمونىانە. قسەى نەرمونىان كىلىلى دەرگى دلە، چۇن دەپىلى، بە چ جۇرىك دەرى دەپرى. خۇ ئەگەر لە قسەكرىندا زانا و لىھاتوو نەبوۋ، با زمانى خۇى بگرى و ھىچ نەلى. ئەمە دابونەرىتى كۆمەلگايە و لە كاتىكدايە كە ئەۋ دوو مۇۋقە لەۋانەيە تەنھا يەك جار لە ژياندا يەك بىيىن. ئەى دەپى پىۋا و ژن چۇن بىن كە بە دىژايى ژيان پىكەۋە دەپى؟

- راست دەكەى قوربان! قسەكانت زۇر جوانن و لە جىنى خۇپەپان دان. ئىزىنم دەدەى پىسپارى ھەنى كاروبارى خانەۋادەكانى سەردەمى خەلافى خۇتت لى بىكەم، چونكە ۋتە و ئامۇزگايەكانت سوۋدى گشتىپان تىايە.

- كۆرۈم! ۋەك چۆن مەرۋەكان لە يەكتىرى جىياوازن بە ھەمان شىۋە خانەۋادەكانىش جىياوازن. خانەۋادە و ھەمالە بەسراۋەتەۋە بە تاكەكانىيەۋە. ئەگەر تاكەكان باش و پىكۇپىك و چاك بىن. ئەۋا خانەۋادە و ھەمالەكانىش ۋا دەپن. بەلام خزانەخواستە ئەگەر تاكەكان خراب و نالەبار بىن. خانەۋادەكانىش خراب دەپن. جارى و ايش ھەيە لە خانەۋادەيەكدا ھەم تاكى خراب ھەيە. ھەم باش. خانەۋادە ۋەك چەتر وايە و داپۇشەرى عەيب و عارى تاكەكانە و خرابەكانىيان دەشارىتەۋە. جگە ئەۋ تاكانە نەبى كە خۇيان عەيب و عارى خۇيان ئاشكرا دەكەن. ئابىروى كەس ناچىت. ئەۋ كەسە نەبى كە خۇى ئابىروى خۇى دەبا. ئەۋ دەرگايە ناكىتەۋە. ئەۋ كاتە نەبى كە تاكەكان دەيكەنەۋە. مەن لە سەردەمى خەلافەتى خۇمدا شەۋان دەرەچووم و بە كۆلان و شەقامەكاندا ئەگەرپام تا بزانم ھالى خەلك چۆنە و لە چ بار و گوزەرانىكەدان؟ بۇ ئەۋەي كىشە و ئارىشەكانىيان كۆنا پىي بىتم و ھاۋكارىيان بىم. شەۋ بە تارىكىيى خۇى پەنگ و شىۋەي دەسۋاۋەكان دەشارىتەۋە. بە ھەمان شىۋە دەنگ و باسشىيان ھەر دەشارىتەۋە. ئا لەبەر ئەۋە شەۋان زۆر باش بوو بۇ ئەۋەي مەن بگەپىم و ئەۋ شتانەي بە پۇژ بۇم دەرناكەۋى. بە شەۋدا بىيانزانم. شەۋىكىيان بۇ ئەۋ مەبەستە لە دەرەۋە بووم. گويىم لە دەنگى دوو ژن بوو. بە گىتوگۆكەياندا زانىم دايك و كچن. دايكەكە بە كچەكەي دەۋت كە ئاۋ بىكاتە ئاۋ شىرەۋە. بۇ ئەۋەي شىرەكە زىاد بكا و ئاۋەكەيش بە نرخی شىر بفرۇشن. كە گويىم لەم قەيە بوو. پراۋەستام بزانم لە ئەنجامدا چى دەكەن. كچەكە بە دايكى وت: "ۋاناكەم!" دوايىش وتى: "عومەرى گەرەي ئىمانداران گوتوۋبەتى كەس شىر و ئاۋ تىكەل نەكا بۇ فرۇشتن!"

دايكەكە دەپۋىست كچەكەي پازى بكا، بۇيە وتى: "دەي خۇ عومەر نامانىيىن و ئاگاي نىيە لىمان!"

كچەكە وتى: "دەي خۇ خۋاي عومەر ئاگاي لىمانە و دەمانىيىن!"

- بە خوا قوربان ۋەلامىكى جوانى دارەتەۋە. ئەي تۇ چىت كرد؟

- پىم واپە نموونەى ئەو چۆرە كچانە زۆر كەمن. ئەوانە پىوېستىيان بەو نىيە كەس چاودىريان بېت، چونكە خۇيان دەزانن كە خىواى گەرە پىش ھەموو كەس چاودىرە و ئاگای لە خشەى مار و موورە. وەلامى ئەو كچەم بەلاو گرنك بوو. بېيارم دا ئەگەر خوا بېهوى، بېكەم بە بووكى خۇم و داواى بىكەم بۆ بەككە لە كۆرەكانم. دەبى كۆپ لەبەر كارى ئاوا، چاك، دلى لە كچىك بچىت. ھەموو جارنك لەو شەوانە ئەگەر بىوېستايە مالىك بە پۆژدا بىدۆزمەو، ئەوا دىيارىم دەكرد و نىشانەىكەم بۆ دادەنا، بۆ ئەوەى بە پۆژدا بىمەو و مالمەكە بە ئاسانى بىدۆزمەو و كىشە و ئارىشەكانيان چارەسەر بىكەم، بەلام ئەم جارەيان مەبەستەكە جىاواز بوو. ئەم جارە كەسىكم دۆزىبوو، كە شايانى ئەو بوو بېتە ھاوسەر و دايك. بۆيە كۆرەكانم كۆ كردهو و باسەكەم بۆ گىزانەو، وتم: "كامتان ژنى دەوى؟"

عاصمى كۆپم وتى: "من." بۆمان داوا كرد و كچەكە بوو بە بووكى من. ئاى كە بووكىكى چاك و ھاوسەرىكى چاكە!

- بە خوا قوربان كارىكى باشت كرد. دەى قوربان چىتەرت لایە لەمەر ئىشكچىتى شەوانە، بۆم باس بىكەى؟

- زۆر ھەيە، خەلك ئەو شتانەى كە بە پۆژدا دەشارنەو، بە شەودا دەرىدەخەن. ئەمەيش لەبەر ئەوەيە كە شەو عەيب و عارەكان دادەپۆشنى. تەنھايى ئەو خەلكە پالەنرەكە بۆ ئەوەى ھەرشتەكى مەبەستە، بىن دوودلى و ترس بىكا. ھەست دەكەن زباتر لە پەرورەدگارەو نەزىكن، سكالای خۇيان لای خودا دەكەن. ھەر لەم بارەو شەپك گۆپم لە ژنىك بوو بە دەم سۆزمەو دەپوت:

"دۆستم لام نىيە كەمەك پاپوۆرەن"

شەوگار دىرژە، چاوم پەر ئەسەن

بەخوا ئەگەر خوا چاودىرم ئەبا

نوښ و بانه کم هه مرو هه له فرین

ترسی خواو پړزی میړد و شکوی خوم

بوونه ته له مېهر بؤ منی به دین^۱

پړشتم پرسیارم له حه فسه ی کچم کرد و وتم: "پۆله، ژنان تا چهند ته حه معمولی

دووری میړده کانیان ده کهن؟"

وتی: "شش مانگ."

منیش فرمانم دهرکرد که نابې هیچ سهریازی له شش مانگ زیاتر له بهر دکانی

جه نگدا بمینیتته وه.

- به خوا قوریان پړشتن به دهم خه لکوه و چاودپړیان له لایه ن جه نابته وه، هیچ

له ته قوای نه و ژنه که متر نییه. خه لیفه یه کی وهک جه نابت ده بی خه لکی ناوا

پاکداوین په روه رده بکا. به لام قوریان پرسیاریکم لا دروست بووه، هیوادارم نه و

پرسیارم لای جه نابت ناسایی بیت!

- له باره ی چیه؟

- هر باسی مال و خیزانه، باسی دایک و کچه که، باشه سهیر نییه کچ

نامزگاری دایکی بکا؟ خو ده بوو شته که پیچه وانه بایه، دایک راهینه ره، په روه رده ی

خیزانی به دهسته. تو بیت وایه چاکیتی و له خواترسی کور هیچ په یوه ندی به

ثاکار و پهفتاری باوکه وه نه بی؟

- کورم! دایکان و باوکانیش مروفن، دایکایه تی و باوکیایه تی وا له مروف ناکه ن

نیتر نه و مروفه به هیچ جورنک تاوان نه کا، هر له بهر نه وه ی بوونه ته دایک و

باوک نابنه شتیکی ته و او په رۆز. چاکه و چاکه خوانیش هرکات پتی هرده سر

^۱ هره بیه که ی ناوایه!

تطاول هذا الليل واسود جانبه	وارفتی آن لا حبيب الاعمى
فوالله لولا الله أنسى أراقبه	لهرک هذا السرير جوانبه
مخافة الله و لحياه بصدنى	واكرام بعلنى أن تنال مراتبه.

دلىك، ھەقى بە تەمەن و ئەوانەو نىيە. ھەقل و ناوۋ ھەركات پنى كەوتە مېشك
 و دلى كەسك، ھەقى بە سىيىبونى موو و شتى وا نىيە، ئەو ھىدايەتە ھىدايەت!
 بەلام ئەو ھىشمان لە بىر بى كە پەرۋەردەكردن پۇلىكى زۇر گىرنگى لە ژياندا ھەيە.
 بە پەرۋەردەكردنكى باش زۇر جار مۇقى نالەبار دىتە سەر پى. بە پەرۋەردەي
 خراپىش جارجار مۇقى باش خراپ دەبى. بەلام پەرۋەردەش سنورىكى ھەيە لنى
 تىنپەپى. جارى وا ھەيە مۇق ئاكار و پەفتارىكى ھەيە ھەر لەگەلىدا لە دايك
 بوو و سىروشتى مۇقەكە وايە، ئەو سىروشتە قابىلى خىرىش و شەپشە، بەلام دەبى
 ئارەزوۋىكى پىشتەر ھەبى بۇ سەر ئەو پىگەيەي كە مۇق ھەلىدەبۇپى. ئارەزوۋىك
 كە لە گىانەو سەرچاۋەي گىرتىپى، ئارەزوۋىكى وا كە ھەركات پەرۋەردە و پىگەياندن
 پاستە پىگەي خۇيان گۇپى، ئەو ئارەزوۋە بىانخاتەو سەر پى. چاكبوونى
 مۇقەكانىش نەبەسراو بە چاكبوونى باب و باپىران. ئەگەر واپا ئىبراھىم چۆن
 دەبوو بە پىغەمبەر، خۇ باوكى ئىبراھىم بىتەرست بوو؟! چاكبوونى دايك و باوكىش
 نابىتە قەلاي پۇلايىن بۇ مىندال. ئەگەر واپا، چۆن نووح موسلمانەكانى سەردەمى
 خۇي لە لافاۋ دەرپاز دەكرد و كۆپەكەي دەخنىكا؟! ئەمە دوو نەوونە بوو لە مال و
 خىزانى پىغەمبەرئانەو پۇيان دابوو، ئىتر دەبى خەلك چۆن بن. بەلام لەگەل
 ئەو ھىشدا ئەم قسە ماناي ئەو نىيە كە چاكبوونى باب و باپىر و كۆپوكال ھىچ
 كارىگەرىيەكى لەسەر يەكتەر نابى. بەلام بالادەسى ھەرە مەزن ھەر خۇايە، دلى
 مۇق بە دەست خۇايە، ئەگەر خۇاي گەرە ھىدايەتى خستە نىو دلىكەو، ئەو دلە
 نەك بە فۇرى گومراپى، بەلكو بە پەشەباي گومراپىش لە جىي خۇي نالەقى و
 ناجوولى.

- راست دەفەرمووى قورىان! ئا لەبەر ئەو ھەيە كە خۇاي گەرە گومراپەلى لە
 دايك و باوكى لە ھەموو گومراپەلىيەكانى تر جىا كىرەو ھەو و دەفەرمووى: ﴿وَرَأَى
 جَهَنَّمَ عَلَى أَنْ تَشْرَكَ بِى مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا﴾ لقمان: ۱۵ واتە: "ئەگەر

(باوک و دایکت) ئەوپەری هەولیان دا لەگەڵت بۆ ئەوەی شتی بکەیت بە
 هاوبەشی من که هیچ زانیاری بەکت پێی نییه، ئەو گۆپراپەلێیان مەکه.
 بەمە بۆمان دەردەکهوی که جاری وا هەیه منداڵ باشه و دایک و باوک گومراپه و
 ئەو مافه گەورەى دایک و باوک لەسەر منداڵ نابێ بگاتە ئاستی که منداڵ بە لاپتدا
 بەری.

- بەلێ راسته، خوای گەورە چەن مافیکی بۆ دایک و باوک لەسەر منداڵ فەرز
 کردووه و بە پێچهوانەیشەوه هەندێ مافی بە قازانجی منداڵ لەسەر دایک و باوک
 فەرز کردووه، بۆ ئەوەی مافی هەموو لایەک پارێزراو بێ و تاي ترازوی هیچ لایەک
 بەسەر لایەکەى تردا زāl نەبێ و، هیدایەت و گومرایى تێکەل نەبن و خاوەن مافی
 زیاتر، مافی ئەوی تر نەخوا!

- گەورەم! ئێمە دەزانین مافەکانی دایک و باوک بەسەر منداڵەوه چیه! ئەى
 مافەکانی منداڵ بە سەر دایک و باوکەوه چیه؟

- با چیرۆکیکت بۆ بگێرمەوه بۆت دەردەکهوی، پۆژیک پیاویک هات بۆلام.
 سکالای لە کۆرەکەى خۆى دەکرد، منیش بانگی کۆرەکەم کرد، کۆرەکە هات.
 لێم پرسى: "بۆچی بۆ باوکت خراپى؟"

کۆرەکە وتى: "قوربان! ئەى منداڵیش مافی بە سەر باوکەوه نییه؟"
 وتم: "بە."

وتى: "ئەو مافانە چين گەورەم؟"

وتم: "بەکەم ئەوەیه که کچیکی باش دەسنیشان بکا بۆ هاوسەرپێتى، بۆ ئەوەى
 منداڵەکانى داهاووی دایکیکی باشیان هەبێ، دەبێ ناویکی جوان بۆ منداڵەکەى
 هەلبژێرى. دەبێ فێرى قورئانخوێندن و خوێندەواریمان بکا."

کۆرەکە وتى: "دەى قوربان باوکم هیچ بەکێک لەمانەى بۆ من نەکردووه. دایکم
 قوڵەپەشیکی ناشیرینه و کەنیزەى پیاویکی مەجوسى بووه. ناوی نام، 'قالونجه'.
 یەک وشەیشی فێر نەکردوم!"

لام كىردىمۇ بە لاي پىلەۋەكەدا وتم: "ئەۋە تۆ ھاتىۋى سىكالا لە كۆرەكەت دەكەي
و دەلتى بۆم خراپە! پىش ئەۋەي ئەۋ بۆ تۆ خراپ بى، تۆ بۆ ئەۋ خراپ بوۋى،
پىش ئەۋەي ئەۋ ئالەبار بى، تۆ ئالەبار بوۋى!"

- باشە قوربان دەستىنىشان كىردى ئافرىتىك بۆ ھاسەرگىرى، چۆن مافە بۆ مىندال؟
- ئەمە مافىكە پىش ئەۋەي خاۋەن ماف بىتتە دۇنياۋە، دەپنى پىلەۋ كىچىكى باش
دىارى بىكا بۆ ھاسەرگىرى، بۆ ئەۋەي دايكىكى باش بى بۆ مىندالەكانى. ئەۋ
كەسەي كە باخەۋانە، شوتىنىكى باش دىارى دەكا بۆ ئەمام چىندىن. دەپنى پىلەۋ
ئافرىتىكى داۋىنپاك، دەست و دل چاك، بەرپىز و خاۋەن شىكۆ دىارى بىكا، بۆ ئەۋەي
سەي كۆرەكەي لەناۋ خەلكدا بە ھۆي خراپىسى دايكىيەۋە سەرشۆر تەبى، دەپنى
ئافرىت بايى ئەۋەندە بى كە بتوانى مىندال بە باشى پەروەردە بىكا، ئا لەبەر ئەۋە
دەپنى لە بىنەمالەيەكى باش و پاكداۋىن داۋاي ژن بىكا، پىغەمبەر فەرمۇرەتتى: "ژنى
باش بۆ خۇتەن دەست نىشان بىكەن، ئەۋ كەسانەي كە شايانى ئىۋەن، ژنىان لى
بىتن و ژنىان پىبىدەن."

ئەم مەسەلەيە پەيوەندى بەۋ خىلەكايەتى و بىنەمالە پەرسىيەۋە نىيە كە ئىسلام
پەزى كىردۈۋەتەۋە. ئەمە پەيوەندى بە ئاكار و خۇشەفتارىيەۋە ھەيە، پىۋەرى
ئەمەش تەقۋا و لەخواتىرسانە، ئەۋ مال و خانەۋادەيەي كە بە خۇپەرستى و ئاكار
و رەفتارى ئىسلامىيەۋە ئاۋەدەنە، ۋەك ئەۋ مال و خانەۋادە نىيە كە بىرەۋىشت و
ئابەجىن، خانەۋادەي خراپى ۋەش ھەيە كە خۇاي كەۋرە لوتفەيان لەگەلدا دەكات و
ھىدايەتەيان دەدا و لە خراپەۋە بەرەۋ چاكە دېنەۋە.

- باشە قوربان ئەمە لەبەرەي ھەلپزاردى دايك، ئەي لەمەپ ھەلپزاردى ناۋ
جى؟ چۆن ھەلپزاردى ناۋ مافى مىندالى تىايە؟ خۇ مىندال پىش ئەۋەي ھىچ شىك
لە دۇنبا بزانى، ناۋ لى دەنرى؟

..... ئەودەمەي گەشتم بە مومە، ۋەھ

- بەئى، پېك لەبەر ئەو ەيە كە نار مافى مندالە بەسەر دايك و باوكەو. نار
يەكەم شتىكە كە خەلگ يەكتىرى پى دەناسنەو. مندال لە كاتى ناولئىرانەو تا
مردن بەو ناو ە بانگ دەكرىت. لەناو كۆر و كۆبوونەو كاندە بەو ناو ە باسى دەكەن.
ناو ەك گيان دەنووسى بە مرقۇقەو. بەردەوام لەگەل مرقۇقەيە، لىيى جىا نابىتەو.
ئەو ەندە بەسە بۇ نار كە كارىگەرىي لەسەر خاومەن نار ەيە. تۇ دەتەوى مندالىك
ناوى قالونچە بىت و لەناو خەلكىشدا بە چاوتىكى حورمەتەو تەماشە بكرىت؟
ھەرچەند ئەو قالونچە ناو ە باشتىرىن كەسش بى. بەلام بە ھۆى ناو ەكەيەو لە شان
و شكۆى دىتە خوارەو. ئەم جۆرە ناوانە كارىگەرىيان لەسەر پۇجىتە مرقۇق
ەيە، دەيكا بە مەسخەرە و گالتەي ئەم و ئەو. ئەو باوكەي مندالەكەي نار دەنى
قالونچە، ئەو ە برىارى داو ە كە ئەو كورەي لەناو خەلكدا بە سەرشۆپى و
سەركىزىيەو بۆى و كورەكەش ھىچ تاوانىكى نىيە، ھەر لە مندالىيەو ئەو باوكە
كورەكەي خۆى شكاندەتەو. ھەر خودى ناو ەكە بۆ ئەو كورە وەك ئەو ە وايە
كەسىك تاوانىكى كردىي و بە ھۆى تاوانەكەيەو سەرشۆپ و سەركىزىي. نەقامى لەو ە
نەقامى تر دەبى چى بى كە پىاو لەناو ئەو ە ھەموو نارە جوانە ناوئىكى قۆر و
خراپ بۆ كورەكەي ھەلبىزىي؟! لە سەردەمى نەقامىدا ەرەب واياندەزانى ئەگەر
ناوى قۆر و ناشىرىن لە مندالەكانيان بىن، ئەو ە لە چاوى بەد و لە ئىرمى ئىرمىر
پارىزاو دەبى، جا دەگەرەن كەم ناو ە ناشىرىنە، لە كورەكانى خۇيان دەنا، لەگەل
ئەو ەشدا كام نارە جوانە، لە كۆيلەكانى خۇيان دەنا، مەبەستەشان ئەو ە بوو، كە
ناو ە ناشىرىنەكان لە كورەكان دەنن بۆ دوژمنەكانيان و ناو ە جوانەكان لە كۆيلەكان
دەنن بۆ خۇيان، بەلام دواى ئەو ەي ئىسلام ەات، ئەو نەقامىي رەد كەردەو.
پىغەمبەر ھانى خەلكى دەدا بۆ ئەو ەي ناوى جوان و شىرىن لە مندالەكانيان بىن،
چونكە لە پۇژى پەسلاندا بەو ناوانەو بانگ دەكرىن، ھەر ەما دەيفەرموو، "باشتىرىن
ناو ئەو ناوانەن كە ماناى سپاسگوزارى و بەندايەتى بۆ خوايان تىا بى. وەك؛

عه بدوللا و عه بدو په حمان. " هه ركه سی نه ناسهبا به عه بدوللا بانگی ده کرد. چونکه
 ئیمه هه موومان به ندهی خوداین. نه مه یش نه وهمان بۆ ده ده خا که ناو کریگه ری
 له سه ر مرؤف هه یه و ته نیا بۆ نیشانه و ناسینه وه به کار نایه ت. هه ر له بهر نه وه
 پتغه مبه ر ناوی ناشیرینی ده گۆری و ناوی جوانی بۆ خه لک هه لده بژارد. هه ر له
 باره وه با شتیکت بۆ بگتیره وه. با پیری سه عیدی کۆری موسه ییبه هاته خزمه ت
 پتغه مبه ر. پتغه مبه ر لئی پرسی: "ناوت چییه؟"

وتی: "حه زن (خه مگین)"

هه رمووی: "تۆ (با ناوت) سه هل (ناسان) بی."

وتی: "باوکم ناوی ناوم حه زن و. ناوه که ی خۆم ناگۆرم."

سه عیدی کۆره زای ده لی: "له درای ئه و کاته وه. خه م له به نه ماله ی ئیمه
 نه بپاوه."

پتغه مبه ر زۆر ناوی تریشی له بهر خرابی گۆپیوه. له وانه ناوی: عاص (تاوان).
 عه زیز (خاوه ن ده سه لات و توانای په ها). عه ته له (نوێل). شه یتان. حه که م (پیره یان
 بپیاره مر). غوراب (قه له په ش). شه هاب (پشکو). حه باب (کۆلی ئاو له سه ر ئاگر یان
 مار). حو باب ناوی ناو ده نا هاشم (بیریقان). حه رب (جهنگی) ناوی ناو ده نا
 سه لم (ناشتی). مضطجع (پالکه و توو یان بیکار) ناوی ناو ده نا المنبعث (وشیار).

پارچه زهوییه ک هه بوو ناوی عه فره بوو (پانی: زهوی وشک و زۆر گه رم و بیخۆر).
 ناوی گۆری و کردی به خضرة (سه وزه لان). دۆل و شهویک هه بوو ناوی شعب
 الضلالة (دۆلی گومراپی) بوو. ناوی گۆری و کردی به شعب الهدی (دۆلی په نۆین).
 هۆزیک هه بوو ناویان بنو الزینة (هۆزه نه خۆشه که) بوو. ناوی گۆپه ی به بنو
 الرشدة (هۆزی توانا). به نه ماله یه ک هه بوو ناوی بنو مغویه (به نه ماله ی په نۆنکردوو) بوو.
 ناوی گۆپه ی و کردی به بنو الرشدة (به نه ماله ی په نۆنکردوو).

رۆژنىك ژنى ھاتە خزمەتى ناۋى عاصىيە (تاۋانبار يان خراپەكار) بوو، لىي پىرسى:
"ناۋى چىيە؟"

وتى: "من عاصيهم."

فەرموۋى: "نەخىر تۇ جەمىلە (جوانە)ى."

عايشە دەگىرپتەۋە دەلى: "رۆژنىك پىرەژنىك ھاتە خزمەت پىتەمبەر، پىتەمبەر
لىي پىرسى: "ناۋى چىيە؟"

وتى: "من جوسامە (يىكار و تەمەل، مۇتەكە يان پىس و ئالەبار) م لە ھۆزى
موزەنىم."

پىتەمبەر فەرموۋى: "نە! تۇ حسانە (زۆر جوان و دەلال)ى موزەنىت، دەي
چۈن؟ دەنگوباستان؟ چى دەكەن؟ چى ناكەن؟"

وتى: "وھللا دايك و باوكم بە ساقەت بى، پاشىن."

دۋاي ئەۋەي پۇشت وتم: "ئەي پىتەمبەرى خوا! ئاۋا بەم جۆرە پىشۋازى لە
پىرەژنىكى پىر دەكەي؟!"

فەرموۋى: "ئەۋە لە سەردەمى خەدىجەدا ھات و چۆي دەكردين، وھفا و
چاكەلە بەرچاۋبوون بەشېكە لە ئىمان!"

- باشە قوربان ئەمە مافى مندال بوو بەسەر دايك و باوكەۋە لەمەر ئاۋانەۋە،
ئەي لەمەر فېركردن و زانستەۋە؟

- كورم! خويئەۋاركردىنى مندال بەشېكە لە پەرۋەردەكردىنى. پىۋىستە باوكان چۈن
زگى مندەلەكانىيان تىر دەكەن، ئاۋا ەقىل و ئاۋەزىشيان تىر بىكەن. پۇشتەكردن و
نانپىدانى مندال چاۋدىرى، بەلام فېركردنى خويئەۋارى پەرۋەردەيە! باوك پىۋىستە
ھەم چاۋدىرىي و ھەم پەرۋەردەكار. ھەركەس چاۋدىرى و پەرۋەردەي نەبوو، ئىتىر
كەي باركە؟! ئەۋە تەنھا خاۋەن مندالە نەك باوك، مندالى ھىئاۋەتە دونىا و،
بەرەللاي كىردوون چۈن دەژىن، بىزىن! مندال فېرى خويئەۋارى و سەربازى و
مەلەۋانى و نەسپ سۋارى (بۇ ئەمىر شۇفېرى) بىكەن، ھەقى باوكايەتى بە جى

بهیتن! قیزی چاکه یان بکن. رهحههتی خوا له و باوکه ی له چاکه کاریدا هاوکاری
منداله کانیهه تی.

— رهحههتی خوایش له تۆ ئه ی گه ورهه! به باشی باس له هه موو کون و
قوربیتک ده که ی، هیچ مافیتک نییه باسی نه که یهت، قسه هه ر بۆ خۆت باشه، له م
باره وه هیچی تر هه یه پیم بلئی؟

— شتیکی تر هه یه په یوهندی به مندا ل و باوکه وه هه یه. پیاویک هات بۆ لام و
وتی: "له سه رده می نه فامیدا کچیتکمان بوو، نه و کچه موسلمان بووه، تووشی تاوانیتک
بووه، پۆژیتک چه قۆبه کی هه لگرت و خۆی سه ربرپ. پیتی گه شتم نه مه یشت ته واو
خۆی بکوژی. ته نیا چه ند په گیکسی لاملی برپیوو. دهرمانم کرد و چاک بووه وه.
پاشان پوری کردووه ته قورئان خویندن (و ته و به ی کردووه) ئیسته کوپیک داوا ی ده کا.
ئایا هه موو نه وانه بدرکینم و بۆ داواکاره که ی باس بکه م؟"

منیش پیم وت: "ئه وه خوا شتیکی شار دووه ته وه، تۆ ده ته وی فووی پیا بکه ی و
ئاشکرای بکه ی؟ به خو، نه گه ر بیبیم یه ک وشه ت له و باره وه باس کردووه، ده تکه م
به په ندی زه مانه. برۆ وه ک کچیتکی دارین پاک و موسلمان بیده به شوو."

— نه ی قوریان نه م کاره ی تۆ دژی نه و ئیه ته نیه که ده فهرمووی ﴿وَالزَّالِمَةُ لَا
يَنْكُمُهَا إِلَّا رَأْنٌ أَوْ مُشْرِكٌ﴾ النور: ۳ واته: "ئافره تی زیناکه ر ته نها پیاوی زیناکه ر
یاخود موشریک ماره ی ده کات؟"

— نه خیر! نه وه مه به ستی نه ر پیاو و ژنانه یه که ته و به ناکه ن و ناکه رینه وه به ر
دهرگای په روه ردگار. نه وانه ی که به راستی ته و به ده که ن، وه ک نه وه وایه هه چمان
نه کردی مرقفی تۆ به که ر وه ک نه وه وایه هه چسی نه کردی. دواتر داپۆشین و
شاردنه وه ی تاوان له پشته ره تا نه وه ی پنز و حورمه ت و شکۆی که سیک
هشکته ندرهت، به تابه ت باسکردنی شتیک که هیچ قازانجیکی نه ی و ته نانه ت
بیته مایه ی خراپه کاری و په سوا بوونی که سیک. نه و ئافره ته ی که ته و به ی کردووه و

خۆي خاوين كىردۈۋەتەۋە لەۋ گوناھەي كە كىردۈپەتەي. ئەگەر گوناھەكەي ئاشكرا بىكەي. چى لى دى؟ ئەگەر ناۋى لەناۋ ئاۋاندا بىزەي. چى لى دى؟ ئەگەر بە داۋىنپىس ناۋى دەرەچەي. چى لى دى؟ تا مەردن دەپتە پەلەپەكى پەش بە نۆچاۋانپەۋە. ئەۋ نەنگى و شورەپە چۆن پاك بىكەتەۋە؟ ئەگەر ئەم ھاسە بىركىندەي بۆ داۋاكارەكە، ئەۋە ئافەتەكە ئەك ھەر ھەلى ھاسەركىرى لە دەست دەدا. بەلكو ھەلى ژيانىكى پاكىش لە دەست دەدا، ئەۋەش لەبەر تاۋانكى پەشور كە تەۋبەي لەۋ تاۋانە كىردۈۋە و لىي پەشيمان بوۋەتەۋە.

- بەلى قوربان راست دەفەرمۇي! كەۋابو تەۋبەكەردن ھەموو گوناھەكانى پەشور دەشۋاتەۋە. قوربان! پىسارىكم لە دلدایە، ئىزن دەفەرمۇي بىكەم؟
- دەي كورم! بىرسە.

- بەرچاۋروۋنى (فەراسەت) و پەپىئەردن چىيە؟
- بەرچاۋروۋنى بىرىتە لە: بەلگە ھىئانەۋە بە شتە پوۋن و ئاشكراكان، لەسەر پوۋنى شتە پەنەن و بەرپىۋارەكان. ئەۋەش شىكە بى تىروانىن و بەلگە ھىئانەۋە دەكەۋىتە نۆۋ دلى مۇقەۋە.

- ۋەك ئەۋ ھارپايانەي خودا لەگەل تۇدا كە لەمەۋپىش باسكرا؟

- شىكى ئا لەۋجۇرەپە.

- مەن لە فرمايشەكەي جەنابت ۋا تەدەگەم كە دوو جۇر بى، تۇ فرموت: "بەلگە ھىئانەۋە بە شتە پوۋن و ئاشكراكان لەسەر پوۋنى شتە پەنەن و بەرپىۋارەكان، ئەمە پىۋىستى بە ئەزموۋن و لىرامان و بەراۋرد كەردنە." دۋايش فرموت: "ئەۋەش شىكە بى تىروانىن و بەلگە ھىئانەۋە دەكەۋىتە نۆۋ دلى مۇقەۋە." بەپىي ئەم قەسەش، ھىچ پەپەندەپەكى بە ئەزموۋن و لىرامان و بەراۋرد كەردن نىيە، ۋاپە؟!

- پښک وايه، دوو جوړه، به شيکیان مرواف دهتوانی به نه زموون و ليکولینه وه و لپرامان و دهر و ناسی و داب و نه ریعی خه لکی به دهستی بښی، به شيکیشیان خوا خوی دمیخاته نیو دلی نهو به ندانه ی که خوی دهپه وی.

- با واز له به شی به که م بښی، وا دهر ده که وی نهو بهر چا ورونیانه ی جه ناهت له جوړی دووهم بی، با باسی جوړی دووهم بکه ی، نایا نمونه ی هه په؟

- کوږم! نمونه ی زوره، نه وه به شيکه لهو جوړه ی که پیغه مبر ﷺ فرموو په تی: "له بهر چا ورونی موسلمانان به ترسن، نهو که سه ی بهر چا وی پوونه، به هوی نور پکی خوداییه وه شته کان دهیښی!" (ایانی به نهیښی ناو دل دهزانی و دهمانی مرواف چی به خه یالدا دیت.)

هم فرمووده مه بهستی جوړی دووهمه، نهو جوړه ی که خوا دمیخاته نیو دلی به نده کانییه وه، به نه زموون و لپرامان پهیدا نای، قورنان پره له باسی نه مجوره یان.

- بۆ نمونه کامه؟

- وهک بهر چا ورونی خاتوو ناسیه ی خیزانی فیرعه ون.

- بهر چا ورونییه که ی له کویدایه؟

- فیرعه ون له خهوا بیښی که ناگریکی گوره به ربووه ته ژور و هوله کانی کوشکه که ی، له ترسدا خه بهری بووه وه، هه موو خه و په رژیڼکه رانی دهر باری خوی کو کرده وه و خه وه که ی بۆ گېرانه وه، نه وانیش وتیان، "له نه ته وه ی به نی ئیسرائیلدا کوپک له دایک ده بی و تهخت و بهختی فیرعه ون تپک ده شکین،" فیرعه ون فرمانیدا به سهر بښی هه کوپک که له هوی به نی ئیسرائیلدا له دایک بی بی. ماومه کی زور واپور، کار به دهسته کانی ده نارد بۆ سهر ژمیری نهو ژنانه ی دووگیان، ناویان دهنووسرا، ده پانزانی که ی وهختی مندالبوونیانه، سهریان لی ده دانه وه، نه گهر منداله کیان کوږ باهه سهریان ده بری، نه گهر کچیش باهه ده یانه ی شته وه، دواپی مېسره کان هاتن بۆلای فیرعه ون و داویان کرد پښکه چاره یه کی تر بدوژیته وه، به نی

بەرچاوپروونیی ئاسیە بوو ئەو کاتە ی وتی: "بەشکو سوودی بۆمان هەبێ." چ
سوودێک لە بەهەشت کەرەتر و مەزنتەر؟!

— پاک و بێگەردی بۆ خوا! فیرعەون بۆ ئەوەی پێی لە موسا بکەوێ. بە
هەزاران مندالی سەر بپێ، کەچی موسا لە کۆشکە کەیدا گەرە بو؟!

— قەزاو قەدەری خوا دیتە جێ کورم! کاتیەک خوای گەرە نەخشەسازی بۆ
شتێک دەکا، مەرقەق تەواو سەرسام دەبێ، فرمانی خوا لە نیوان کاف و نونە، خوای
گەرە سەریازی زۆری هەبە. فیرعەون ویستی موسا سەربەپێ کەچی موسا لە گەڵ
فیرعەوندا لە کۆشکدا لە سەر یەک سفرە نانیا ن دەخوارد! دایکی دای بە ئاودا و
پێی وا بوو ئێتر بێ دایک دەبێ، کەچی خوای گەرە بۆی گەراندەووە و دایکێکی
تربشی پێ بەخشێ کە ئاسیە خانی ژنی فیرعەون بوو. ئەمە جگە لە خودی
فیرعەون کە بووبوو چاودێری موسا.

— قوربان لە قورئاندا بەرچاوپروونیی تربشی باس کراوە؟

— بەلێ، نموونە یەکت بۆ باس دەکەم دیسان بەرچاوپروونیی ئافەرەتە، پەيوەندی
بە موسایشەو هەبە. پۆژێک پیاویکی بەنی ئیسرائیلی و پیاویکی میسری شەپیان
دەکرد، کابرای بەنی ئیسرائیلی چاوی بە موسا کەوت و هاواری لێ کرد. موسا
هات و زللە یەکی لە میسریە کەدا، کابرای میسری پار مرد نەک ئەم سأل. پۆژی
دواتر کابرای بەنی ئیسرائیلی دیسان شەپێ دەکرد و دیسان هاواری کردە موسا،
موسا چوو بە گژیا و ئەویش ئەوەندە نامەرد بوو کۆشتنی پیاوێکە ی دوینێی ئاشکرا
کرد. موسا خەبەری بۆ هات کە لە کۆشکەووە فرمانی لە سێدارەدرانی دەرچوووە.
موسا بەرمو مەدیەن هەلەت، گەشتە سەر کانێیەکی مەدیەن، تەماشای دەکا ئەو
خەلکە پان و مەر و مالاتی خۆیان ئاو دەدەن، لەولایشەووە دور ئافەرەت زۆر بە
شەرمەووە وەستان، چاوە پێن خەلک لێ بێتەووە و ئەوانیش پانەکی خۆیان ئاو
دەن. موسا هەروا تەماشای دەکرد، دواي ئەوەی شوانەکان لێ بوونەووە، دوو کچە کە

پۇشتىن پان و مالاتەكەي خۇيان ئاۋ بىدەن، بەلام بە باشى نەياندەتۋانى، ئافرەت بوون و لاۋاز بوون. موسا پۇشت و مالاتەكەي ئاۋدا، دۋايى پۇشتە بىن سىپەرى دارىكەۋە و بۇي پاكشا. دوو كچەكە گەرەنەۋە بۇ مال و چىرۆكەكەيان بۇ باۋكىيان گىپرايەۋە. باۋكى ئەو دوو كچە پىتغەمبەرىك بوو ناۋى شوعەيب بوو، شوعەيب بە يەككىك لە كچەكانى وت: "بۇ بانگى ئەو پياۋەم بۇ بكە با پاداشتى چاكەكەي بدەمەۋە." كچەكە هات و بە موساى وت: "باۋكم بانگت دەكا و ئىشى پىتە." بەيەكەۋە بەرەۋە مالى شوعەيب كەۋتە پى، كچەكە چونكە پى نىشاندىر بوو لە پىشەۋە بوو، بايەك هات و قاچ و قولى كچەكەي دەرخت، موسا وتى: "ۋەرە لە دۋاي مەۋە پى بكە." كچەكەي ئەم بەسەرھاتەي بۇ باۋكى گىپرايەۋە. باۋكى تەۋاۋ دىنيا بوو كە ئەم كۆرە كۆرپكى خاۋىن و پاكداۋىنە. دۋايى ئەم كچە بە باۋكى وت: ﴿يَكَاَبِتْ اَسْتَجِرَةُ اِيْكَ خَيْرٌ مِّنْ اَسْتَجَرَتِ الْقَوِيُّ الْاَمِيْنُ﴾ القصص: ۲۶ واتە: "باۋە! بە كرىنى بگرە، باشتىن پەنجەر ئەۋەيە كە بەھىز و جىگەي باۋمى پى."

– دەي قورىان بەرچاۋپوۋنى لەكويدا بوو؟

– لەۋىداۋو ئەو كچە زانى موسا كۆرپكى بەھىزە، چونكە بىنى بەردىكى گەرەي لەسەر زارى بىرەكەي لاۋرد و مالاتەكەي بە تەنیا ئاۋدا، خەلكنى تر بە چەند كەسكەۋە ئەو بەردەيان لاۋەبرد، بەلام موسا بە تەنیا لاي برد. دىسان زانى كە موسا خاۋىن و پاكداۋىنە، چونكە ھەر با لىي دا و قاچ و قولى دەرکەۋت، يەكسەر موسا پىي وت لە دۋاۋە پى بكات بۇ ئەۋەي توۋشى نەزەرى ئامەحرەم نەپىت.

– كەۋاۋو ئەمە بەلگەھىننەۋە بە شتە پوون و ئاشكراكانە لەسەر بوۋنى شتە پەنھان و بەرپىۋارەكان.

– بەلى ۋايە، ئەو كچە لە بەرچاۋپوۋنىيەكەيدا بەش بۇي چوۋبوو، موسا پياۋىكى بەھىز و چاۋ و دەم و دەس و دىپاك بوو — پاكداۋىن بوو.

- قوربان لە قورئاندا فەراسەتى تر ھەيە؟

- بەلى! بەرچاۋروونىي ھەزىزى مېسر بەراھەر يوسف.

- ئەو ھە چۆن بوو؟

- براكانى يوسف پىلانىيان دارشت بۇ ئەو ھەي يوسف ھەكۆن بان لانى كەم لە باوكيان دوورى ھەنەو: ھاتن بۇلاى باوكيان، داويانكرد كە ئىزنيان ھەدا يوسف لەگەل خۇيان ھەن بۇ ھەر و دەشت و بە دەم ئازەل لەو ھەپاندەو ھەگەل يوسف ھەدا يارى ھەكەن. يەعقوب يەكەم جار لە ترسى گورگ رازى نەبوو. براكانى يوسف زۇر پارانەو، وتيان: "ئىمە چەند كەسەيگەن و بەھەزىن، گورگ پىمان ناوێرى. چۆن گورگ دەتوانى مندايەك لەنيوان چەند پىساوى بەھەزى و شارەزادا لە ھەر و دەشت ھەپەننى؟! ئىمە بە دل و گيان ئاگادارى يوسفين."

يەعقوب رازى بوو. يوسفيان ھەرد بۇ ھەر و دەشت. يەكەم جار كراسەكەيان لە ھەر داكەند، مەپەيگەيان سەر ھەري و كراسەكەي يوسفيان خۇيئاوى كرد بۇ ئەو ھەي دواتر بە باوكيان ھەلەن: گورگ يوسفى خواردو. ئەوان بە گومانى خۇيان وایان دەزانى ھەو كارە يەعقوب ھەروايان پىدەكا، ھەلام لە راستیدا يەعقوب ھەو ھەدا دەيزانى كە درۆ دەكەن.

- داواي لىھوردن دەكەم گەورەم! ئا لىرە قسەكەت بە شەكر دەھەرم، شەيەك ھەيە

دەھەوى ھەم ھەروون ھەكەتەو ھە

- چى ھە؟

- ھەموت: "ئەوان بە گومانى خۇيان وایان دەزانى ھەو كارە يەعقوب ھەروايان پىدەكا، ھەلام لە راستیدا يەعقوب ھەو ھەدا دەيزانى كە درۆ دەكەن." يەعقوب چۆنى زانى؟

- بەلى، ئەوان ھەستيان كراسەكە خۇيئاوى ھەكەن بۇ ئەو ھەي يەعقوب ھەروايان ھەي ھەكە، كراسەكەيان خۇيئاوى كرد، ھەلام ئەو ھەيان نەدەزانى كە گورگ مندايەك ھەخوا

چۈن كراسەكەي بە سامى دەمىنىڭ ئۆمە؟ بەلىن خىۋاي گەۋرە پىلانەكەي خۇيانى
بەسەر خۇياندا شكاندەۋە. يەعقوب زانى ئەمە قىل و تەلەكەيە.

— باشە قوربان ئەمەم زانى، ئەگەر ئارك نىيە قسەكەم بۇ تەۋاۋەكە، گەشتىنە
ئەۋى كە قەرموت، "يەعقوب بەۋەدا دەيزانى كە درۇ دەكەن."

— باشە بە ئىزنى خوا قسەكەمان تەۋاۋەكەين، دۋاي ئەۋەي كراسەكەي
يوسفیان لە بەر داکەند، بەر شەقيان دا، بە مست و زللە كەۋتنە گيانى، يەكەم جار
ويستيان بېكوزن، بەلام يەك لە براكان بەۋە پازى نەبۈر و وتى؛ "ئىمە دەمانەۋى
يوسف لە باۋكەمان دوور بخەينەۋە. بۇ بېكوزىن؟ دەيخەينە ناۋ بېرىكەۋە با كارۋانى
رېيان لىي بېكەۋى و بېبەن بۇ خۇيان. ھەموۋيان بە قەسەي ئەۋ برايەيان پازى
بوون و وايان كرد.

خستيانە ناۋ بېرىكەۋە. كارۋانىك ھات و كەسىكىيان نارد ئاۋ لە بېرەكە
ھەلبىگۈزىت، دۆلچەي خستە خورەۋە بۇ ئاۋ، بەلام كوپكى زۆر جوان ھاتە دەرۋە.
پىاۋەكە زۆر دلخۇش بوو، يەكەم شتىك بە بېرىدا ھات ئەۋە بوو كە ئەمە كەل و
پەلىكى باشە بۇ فروشتن و ھىچ ئەزىت و ماندوو بوونىكىشى تىدا نىيە. لە بازاپى
نىخاسەدا! دەيفرۇشىن!

كارۋان گەشتە مېسەر. يوسفیان بىردە بازاپى نىخاسە، بە پارەيەكى كەم
فروشتيان. ويستى خوا وا بوو ئەۋ پۇژە غەزىزى مېسەر ھاتبۈۋە بازاپى. يوسفى بېنى.
جۋانى و پىكوپىكى و سام و ھەببەتى يوسف كارىيان كىردە سەر غەزىزى مېسەر.
غەزىزى مېسەر يوسفى كرى لەكەل خۇيدا بىردىۋە بۇ كۆشك، بە زولەيخاي ژنى
وت: ﴿اَكْرِمِي مَثْرَتَهُ عَسَىٰ اَنْ يَنْفَعَنَا اَوْ نَجِدَہٗ وَلَدًا﴾ يوسف: ۲۱ واتە: "قەدرى
بىگەر، بەشكو قازانچى لى بىكەين يان بىكەينە كوپى خۇمان."

شا لىئەرە بەرچاۋروونى ھەيە. بوونى يوسىف لە كۆشكى غەزىزدا، پاشتر زىندانىكرانى يوسىف و دواتر ئازاد بوونى بە ھۆى ئەر خەۋىر ئىنپەيى كە بۇ پاشاى كىرد، ئەمانە تەنبا قازانچ و خىر و فەر و بەرەكەت نەبوو بۇ مالى غەزىز. بەلكو بۇ ھەموو مىسر بوو؛ قازانچىكى دىنى و دۇنيانى، لايەنە دۇنياكى لەۋەدا بوو كە لەۋ وشكە سالىيە بەسەرياندا ھات، پىزگارىيان بوو. ئەمەيش بە ھۆى ئەۋ ئامادەكارىيانەي كە پىشتىر بە فرمانى يوسىف كرابوو. لايەنى دىنىيش ئەۋە بوو كە زۆربەي خەلكى مىسر وازيان لە گومرايى و بىتەرستى ھىئا و مۇسلمان بوون.

- پاك و بىگەردى بۇ خوا! چۆن فرمانىك لە ئاسماندا كەلالە دەكرىت و لەسەر زەۋىدا بە باشى جىبەجى دەكرىت!

- پاك و بىگەردى بۇ خواى مەزن.

- ئەي قوربان لە بارەي بەرچاۋروونىي ئەبوو بەكرى سىدىقەۋە؟

- چ بەرچاۋروونىيەك؟

- ئەي قوربان تۆ خۆت نەتفەرموو، پىنغەمبەر فەرمووۋىتەي؛ "لە بەرچاۋروونىي مۇسلمانان بىترىن، ئەۋ كەسەي بەرچاۋى روونە، بە ھۆى نوورىكى خودايىيەۋە شەكان دەبىنى؟"

- ھا من وتم.

- دەي قوربان ئەبوو بەكر ئىماندارترىن كەسە، كەۋابىي بىگومان بەرچاۋى روون بوۋە.

- بەلى، زۆر چار بەرچاۋروونىي ھەبوو.

- قوربان ھەر ئەۋەندە بەس ئىيە كە تۆي دىھارى كىرد بۇ ئەۋەي دۋاي خۆي بىي بە خەلىفە؟

- كورم! ئەمە لە چاكە و نىازپاكى خۆتە.

- نه قوربان، به پږت که سیکی خاکی و پاکی، به خوا نهو پږژهی پرسپار کرا
له نه بوو به کر و پیان وت؛ "نه ی له باره گای خوادا چ وهلامیکت هه یه به نه وهی
که عومه رت ده سنیشان کردووه؟" نهویش فهرمووی؛ "ده لیم باشتړین که سم دیاری
کردووه،" زور پاستی کرد.

- په حمه تی خوا له نه بوو به کر چ خه لیفه یه ک بووا به نه مانی نه بوو به کر
همیشه خه مبارم. نه بوو به کر له نیمانداری و دادگری و خاکیتیدا وهک سوارکی
زور زیرهک بوو که به سهری باشتړین نه سپه وه سوارچاکی و پیشبرکې بکا، که سی
پیا نه ده گشت!

- په حمه تی خوی لېن! به خوا نیغه یش هر شاوا له و تیگه شتوین. خوی
که وره له قیامه تدا تو له گه ل پیغه مبر و نه بوو به کردا بکا به هاوړی.
- ثامین! خویه گیان ثامین!

- نه ی له باره ی به رچا ورونی خوته وه که وره!

- چ شتیک؟

- چی هه یه بوم باس بکه ی؟

- نه ی هر له سهره تای گفتوگو که مانه وه باسی هاوړایی قورئانمان نه کرد له گه ل

مندا؟!

- با قوربان باسمان کرد. به لام نه وه ته نیا په یوه ندی به باسی قورئانه وه هه بوو،

من لیم پوونه که جگه له وهی باسکراوه. به رچا ورونی توت زوره.

- به لکو وایی که تو ده لېن، به لې شتی تر هه یه.

- ده ی قوربان بوم باس بکه.

- باشه بوت باس ده که م.

- ده ی قوربان زووه، زور به په رژه وهم بیسم.

— پۇژىك بېسىم كۆپىكى زۆر جوان، لە جوانيا ۋەك كىچ ۋابوو، ھىچ موو لەسەر وچاۋى نە ھاتبوو، بېسىم كۆزراۋە و فېئدراۋە، زۆر پىرسىيارم كرد، ھەولمدا بىزانم بۇ كۆزراۋە؟ بەلام ھىچ سەرەداۋىكىم دەست نەكەوت... وتم: "خوایە گيانا! بكوژى ئەم كۆرەم بۇ ئاشكرا بکە!"

پۇژگار ھات و چوو، بۇ سالى دواىى پىك لەو شوپىنەى كۆرەكە فېئدراۋو، مندالىكى يەكشەۋە فېئدراۋو، لە دلى خۇمدا وتم: "ئەگەر خوا بىھوئ، بكوژەكەم دۆزىيەۋە!" منداكەم دا بە ژنىك بۇ ئەۋەى شىرى پىيدا و بەخىۋى بكا، پىم وت: "بە كرى بەخىۋى بکە، باش ئاگادارىە! ھەر ژنىك ھات و لەباۋەشى كرت و ماچى كرد و بە خۆيەۋە نووساند، پىم پلى!"

دواى ئەۋەى منداكەكە كەمى گەرە بوو، كەنیزەكىك ھاتبوو بە ژنەكەى وتبوو: "ئەو ژنەى كە گەرەى منە، منى ناردوۋە بۆلاى تۆ، بۇ ئەۋەى ئەو منداكەى بۇ بىئىرى كەمىك بىيىنى، دواتر بۆت دەنیرىتەۋە!"

ژنەكەىش وتبووى: "بشە، بەلام منىش لەگەلتدا دىم." ژنەكە لەگەل كەنیزەكەكە و منداكەكە پىكەۋە پۇشتىبون بۆلاى ئەو ژنەى كە گەرەى ئەم كەنیزەكە بوو. ھەر كە گەرەى كەنیزەكەكە منداكەكەى دىبوو، يەكسەر گرتىبوۋىە بارەش و ماچى كىردىبوو و توند لە سىنگى خۆى توند كىردىبوو!

ئەو ژنەى كە داۋاى بىيىنى منداكەكەى كىردىبوو، كچى يەكىك لە سەرۆك خىلى ئەنصارىەكان بوو، ئەو ژنەىش كە من منداكەكەم لەلا دانابوو، ھات و پرووداۋەكەى بۇ من گىراپەۋە.

— ئەى تۆ چىت كرد قوربان!

— شمشىرەكەم ھەلگىرت و پۇشتم بۇ مالى ژنەكە، باۋكى لە بەردەرگا پالى دابوۋەۋە.

پىم وت: "كچەكەت چى كىردوۋە؟"

وتى: "گەۋرەم خوا پاداشتى بە چاكى بدائەۋە. ئەۋ كچەم خواناسترىن كچە. باشتىرىن كچە بۇ باۋكى. نوپۇز و پۇژۋوى قايىمە. بە باشى دەستى بە ئايىنەۋە گرتۈۋە."

منىش وتم: "پىم خۇشە بچم بېيىنم و زىاتر هانى بدەم بۇ خواناسى و چاكەكارى."

من و باۋكى بە يەكەۋە پۇشتىنە ژورەۋە. دوايى داۋام كرد كەس لەگەلماندا نەمىنى. من و ئەۋ بە تەنيا ماینەۋە. شەمشىرەكەم ھەلگىشا و پىم وت: "ئەگەر راستىم پىن نەلئى. بەم شەمشىرە دەتكوزم!"

وتى: "بەسەرچاۋ گەۋرەم! بە خوا درۆت لەگەلدا ئاكەم."

تم: "ئەۋ لارە جوانە كە پار كوزرا، تۆ كوشتت؟"

وتى: "بەلى!"

تم: "بۇچى!"

وتى: "پىرەژنىك بەردەۋام دەھات بۇلاى من. منىش ۋەك دايكى خۇم سەيرم دەكرد. ئەۋىش ۋەك كچى خۇى خزمەتى منى دەكرد. منىش ۋەك دايكى خۇم خزمەتى ئەۋم دەكرد. ماۋەيەكى زۇر وابوۋىن، پۇژنىك پىنى وتم: "كچم! من سەفەرىكى درېژم بۇ ھاتۋەتە پىش. كچىك ھەيە لە شوپىنىكە دەترسم تيا بچى، پىم خۇشە لاي تۆ بىت تا لە سەفەرەكەم دەگەرپمەۋە."

منىش وتم: "ئاي پورئ گيان بە سەرچاۋ."

"كوپنىكى جوانكىلەى پىن مروى ھەبوۋ ۋەك كچ پازاندېۋىيەۋە. منى بىرە بۇلاى كوپرەكەى. من بە ھىچ شىۋەيەك گومانم نەدەبىرد كە كوپ بىن، بۇيەش لەلاى ئەۋا خۇم دانەدەپۇشى و ۋەك كچ پەفتارم لەگەلدا دەكرد. پۇژنىك من خەۋتېۋوم، ئەۋ كوپرە بە ھەلى زانىبوۋ. كاتىك بە ئاگا ھاتم، تەماشاشا دەكەم بەسەرمەرەيە، ئەۋەى كە پىۋا لەگەل ژنى خۇيدا دەيكە، بە منى كرد. چەقۇبەكم لىن نىزىك بوۋ، منىش دەستم بىرد و چەقۇكەم ھىنا و كوپرەكەم كوشت!"

“دوایی وتم لە شوپنێکدا فرەى بدمن. ئیتر من لەو کۆرە دووگیان بووم. ئەو باسەم لە باوکم شاردەو، ھەر منداڵەکەم بوو لەو شوپنە فرێمدا کە باوکیان لێ فرێدابوو، ئەمە تەواوی چیرۆکەکە بوو، بە خوا بەک وشەى درۆ نەبوو!”

منیش پێم وت: “ئای کە کچیکى پاک و ئیھاتووی! بە خوا ئەگەر لەبەر خۆت نەبووایە و لەبەر ئەوە نەبوایە کە ئەم شتە پەنھانە و کەس پێى نەزانىو، ئەوا بسم دەکرد بۆ ئەوەى ھەرچى ژن ھەبە ھەمووی بپیستایە!”

دوایی ھاتمە دەر و بە باوکى کچەکەم وت: “بە خوا کچیکى زۆر باشت ھەبە.”

دوایی گەرامەو ھەمە بۆ مالى خۆمان.

- ئای گەرەم چەندە سەیری! بە خوا زۆر سەیری! بەراستى تۆ کەسیكى بە نورىكى خودایى شتەکان دەبینى.

- کۆرەم! ئەو پێز و بەھرەبەکی خواىیە، خوا دەبەخشى بەو کەسانەى کە خۆى ئارەزووى دەکا.

- دەى قوربان پێم بلێ ئەو کاتەى منداڵەکەت دۆزیبەو، چۆنت زانى کە دۆزینەوێ بەکۆژەکە نزیک بوو، تەو و دایکى ئەو منداڵە لە منداڵەکەى دەپرسیت و ماچى دەکا و وەک ھەموو دایکىكى تر سۆزى بۆى دەپیت؟

- ئەمە سروشتیکە کە خۆای گەرە بە بەندەکانى بەخشیو، دەمزانى ھىچ شتى لە دلى دایکدا وەک منداڵ گەرە نییە. ھەرچەندە پۆزگار تێبەپەرێ، بەلام ھىشتا سۆزى دایکایەتى بەرابەر منداڵەکەى کۆن نابێ و ھەر دەمێنى، دەپەوێ کۆرەکەى بپینێ ھەرچەندە فرییشى دابێ، ئەم چیرۆکەیش زۆر لە چیرۆکى دوو ئافەرەتەکەى سەردەمى سولەیمان دەچى، ئەوانیش لەسەر منداڵیک کێشەیان بوو، ھەربەکیان دەپوت: “منداڵى منە!”

- گەرەم! ئەو چیرۆکە چۆنە پێم خۆشە بپیسەم؟

- ئىمە رۇژىك لە خىزمەت پىيەمبەردا دانىشتىبوۋىن ئەۋ چىرۇكەي بۇ گىنراپىنەۋە،
 فەرمىۋى: "رۇژىك دوو ژن بەيەكەۋە بوون و دومندالەيان پىپوۋ، گورگىك ھاتوو
 مندالى يەككىيەسى بىرد، ئەۋ ژنەي كە گورگ مندالەكەي خورددىۋو، بەۋى ترى وت:
 'گورگ مندالەكەي تۆى خواردوۋە'.

ئەۋىترىشيان وتى: 'نەۋەللا، مندالى تۆى خوارد'.
 پۇشتىن بۇلاي خەزەتى داوود، خەزەتى داوود مندالەكەي بە ژنە گەۋرەكە دا.
 پۇشتىنە دەر و گەشتىن بە خەزەتى سولەيمان، چىرۇكەيان بۇ گىنراپىنەۋە، بىرپارەكەي
 خەزەتى داۋودىشيان بۇ گىنراپىنەۋە!

سولەيمان فەرمىۋى: 'شىشىرىكم بۇ پىنن، دەيەم بە دوو كەرتى يەكسانەۋە،
 ھەريەكەۋ كەرتىكى بىيا!'

ژنە بچوۋكەۋە وتى: 'نەخىر قورىان! ئەۋ پاست دەكا مندالى ئەۋە ھى من نىيە!'
 سولەيمان مندالەكەي دا بە ژنە بچوۋكەۋە!

ئەۋ دلەي كە پىكەي نەدا مندالەكە بىرىت بە دوو كەرتەۋە، ھەمان ئەۋ دلەيە
 كە دەپىست مندالەكەي لە باۋەش بىرئى و ماچى بكا، من باش دەمزانى رۇژىك
 دىت دىكى ئەۋ مندالە ھەۋالى مندالەكەي بىرسى، ئا لەبەر ئەۋە بەۋ ژنەم وت كە
 مندالەكەم لا دانابوو: وريا بىت ئەگەر كەسپك ھەۋالى مندالەكەي پىرسى يەكسەر
 خەبەرم بىداتى!

- دەي قورىان بۇچى دۋايى مندالەكەت نەدايەۋە بە دايكى؟

- پۇلە! پىم خۇش بوو بىدەمەۋە، بەلام ئەگەر بىدەيەتەۋە، نەپتىيەكە ئاشكرا
 دەپوو، ئەۋە داپۇشىنكە، ناپى ھەلپمالرى و ئاشكرا بىرى، خىۋاي گەۋرە تاۋانى
 بەندەكاسى خۇي دادەپۇشى و پىي خۇشە خەلگىش داپۇشىن، ئەگەر ئەۋ كچە دۋاي
 ئەۋەي مندالەكەي بوو، بىتۋانىيە پروداۋەكە داپۇشىن، ئەۋا ھەر يەكەم چار
 مندالەكەي فەرى نەدەدا، ئىلر لىن گەپى بە چ پىكەيەكەش ئەۋ مندالەي بوۋە،
 ھەروەھا لە باۋكى نەدەشاردەۋە، بۇيە كۈرەكەي خۇي فەرىداۋە بۇ ئەۋەي ئەۋ

نهنښه ناشکرا نه بڼ. هرچهنده هېچ عه پېم و هارېک بهرؤکی نهو کچه ی
 نه ده گرت. به لّام له گه لّ نه وېشدا من بڼم نه بوو ناشکرای بکهم. نهو کچه
 هرچېبه ک بڼ، کچه؛ وهک هه موو کچنکی تر مېردی دهوئ. نه گهر نهو پرووداوه
 ناشکرا بېوایه، نهوا نهو کچه له مېردکردن بېهيووا دهوو. له وېش زیاتر، نهو کچه
 کچی هاوه لّیکي پښه مېهری خوا بوو. با وای داننښن که نهو کچه تاوانبار، ثایا
 رهوایه حه یای هاوه لّیکي پښه مېهر له بهر کچه ی بېه یڼ؟

- نه وېلا گه وره! په رده پوښکردن له هه موو شتې یاشتره.

- دهی منیش وام کرد.

- به خوا قوربان، نهو نزیایه ی پښه مېهرت بؤ گېرا بووه که فېرمووی: "خوايه!
 هق بخه یته سر دل و زمانې عومه ر."

- خوايه سپاس بؤ تو!

- دهی قوربان پڼم بلې هېچ بهرچاروونښه کی تر ماوه بڼم باس بکې؟ به خوا
 قسه کانت ده لّی بارانی به ره حمه ته و له زهوییه کی وشکی تینووی بڼگیا دېدا و
 تیراوی دهکا و، دهیکا به به هه شتېکی سوز و رازاوه!
 - به لّی، هښتا ماوه.

- دهی قوربان بېه رموو، هه موو گېانم گوښېسی فرمايشه کانته.

- رږنک وېستم به رهو شام بڼم، له ئوردون نزیک بوومه ره و هوالم پڼگېی که
 په تاي تاعون له عه مواس^۱ بلار بووه ته ره، خه لکم کؤ کرده وه و پراوښم پڼکردن، وتم:
 "درږه به سه فېره که مان بده یڼ یان بکې پڼنه وه؟"

هندي کس وتیان بکې پڼنه وه، هندی کښ وتیان درږه به سه فېره که مان بده یڼ.

^۱ عه مواس شونښکه له فله ستښ، له نزیک به پتولمه قديس. له سالي هه زدهی کؤچی له سهردهی
 خه لافه تی هه زده تی عومه ردا په تاي تاعونی تیا بلار بوومه و په تاکه به رهو شام کشا، ده لّن ۲۵۰۰۰
 کس بهو تاعوونه تیاچووه. فېره نگی ده لّدا.

ئەوانەى پىرسم پىكرىن، ھەموويان پىر بوون، وتم: "ئىۋە پىرۇن خوا جەمىزتان، ئادەى چىنى گەنجانم بۇ بانك بىكەن. پىرسم بەوانىش كىرد. ئەوانىش پىك وەك پىرەكان وەلامىيان دامەۋە، ھەندى دەپنوت پىرۇن و ھەندىكى تر دەپنوت بىگەپىنەۋە.

ماۋەيك بىرم كىردەۋە و بىپارى گەرانەۋەمدا. ئەبوو غوبەيدەى كورى جەراح پىنى وتم: "قوربان ئەۋە لە قەزاۋ قەدەرى خوا پا دەكەى؟"

منىش وتم: "خۆرگە تۆ ئەۋ قەسەبەت نەكردايە! بەلى، لە قەزاۋ قەدەرىكى خوا پا دەكەم بۇ قەزاۋ قەدەرىكى ترى خوا. ئەۋە تۆ ھەندى وشتىرت لاپى و نىزىك دوو چىا و دۆل بى، يەكىكان وشك و بى ئاۋ و گىا و ئەۋى تر ئاۋدار و سەۋزەلان، لە ھەر كامىياندا وشتىرەكانت بىلەۋمىپىنى. ھەر قەزاۋ قەدەرى خوا نىيە؟" وتى: "بەرمەۋەللا.

ھەر لەم باسەدا بووين كە غەبدورپەحمانى كورى غەۋف ھات، وتى: "من شىتىكم لەم بارمەۋە لايە.

"گوڭم لى بوو پىنەمبەر دەپمەرموۋ، ئەگەر زانىتان شوپىنىك تاعوونى تىايە، تىنى مەچن. ئەگەر لە شوپىنىكىش بوون و تاعوون كىرتىنەۋە، لەۋ شوپىنە دەرەچن و لىنى رامەكەن!"

منىش سىپاسى خوام كىرد و خەلكەكەم گەپاندەۋە. - قوربان مەبەستت چى بوو لە "لە قەزاۋ قەدەرىكى خوا پا دەكەم بۇ قەزاۋ قەدەرىكى ترى خوا؟"

- مەبەستم ئەۋە بوو كە ئەگەر پىكە بىگىرمە بەر و بىرۇم، ئەۋا بەرمەۋە قەزاۋ قەدەرى خوا دەرۇم. ئەگەر بىشىگەپمەۋە، ھەر بەرمەۋە قەزاۋ قەدەرى خوا دەرۇم. مەۋف نازانى بە قەدەر تا تىنى دەكەۋى، مەۋف لەننۇان دوو شىدا سەرىشك دەپىن، خۆى يەكىكىيان ھەلدەپىرئى، خوا لە پىشدا زانىۋىبەتى كە ئەم مەۋفە كامەيان

هالده بژيرئ، به لام مروڤه كه خوى نازانى تا شه كاتهى به كيان هالده بژيرئ و نه وهى كه له له و حوله حفوزدا نووسراوه، شه و پان ديارى دهكا!

- كه واته ئيمه سه ريشك نين به لكو ناچارين؟

- كئى واى وتوو كورم؟!

- تو قوربان! شه نه تفه رموو: "مروڤ شه قهزا و قه دهره هالده بژيرئ كه له له و حوله حفوزدا نووسراوه؟"

- با من وام وت، به لام نه موت به ناچارى، شه گهر ئيمه ناچارين نينر پاداشت و سزا هيچ مانايه كى نامينئ. چون خوا سزاي به نديه كى دهكا كه به رهو ئاگرى نارووه و، به نده به ناچارى به رهو ئاگر ده پوا، پان چون پاداشتى به نديه كى دهكا كه به رهو به هه شتى رهوانه كرده و. من به سى شه وهم نه كرده و كه به نده سه ريشكه يا ناچار، من ته نيا باسى زانستى خوام كرد، شه زانسته يش مروڤ ناچار ناك، به لكو مروڤ خوى به ئاره زوى خوى شه و شته هالده بژيرئ كه خوا ته قديرى كرده و نووسيو به تى، چونكه خوا ئاگادارى غه به و له غه يپ ده زانى؛ ده زانى چى پرووى داوه و چى پروو دهكا.

- قوربان نموونه به كم بۆ باس بكه، با باش تيبگه م.

- باشه! واى دانئ كه تو كورپكت هه به، هه ره له مندالييه وه شه كورپهت به خئو كرده و، پۆز له دواى پۆز، تا شه كاتهى كورپه كهت گه وه ده بئ و، تو له هه موو كه س باشتري ده ناسى و ده زانى ئاكارو په فتارى چۆنه، شه گهر به بى نى ده چئته ناو به ئستانكه وه و تۆيش ده زانى كه زۆر ده سپا كه و ده ست بۆ هيچ شتئك نابا، دواى به بئى: "كورپه كه م ده ست بۆ هيچ نابا!" شه وه تو وات كرده و كه له و به ئستانه ده ست بۆ هيچ نه با؟

- به ئگومان نه خئرا

- ۋاي دابىئىيىن كە تۆ كۆرەكتە دەناسى و دەزانى كە زۆر چاۋچىنۆكە و دەست
بۇ مالى خەلگ دەبا و لە دلى خۆتدا دەللىي، "ئەستە شتىك دەبا،" دوايى كۆرەكە
شتىكى برد، ئەۋە تۆ ناچار ت كىردۈۋە كە شتىك دەبا؟
- ئەۋەللا.

- ئەگەر لەبەر دەست پاكىيەكەي پاداشتىكت پىدا، ئەۋە ئەۋ كۆرە شايانى ئەۋ
پاداشتەيە؟

- بەلى قورىان شايانىيەتى.

- ئەي ئەگەر لەبەر چاۋچىنۆكى و دەست پەسىيەكەي سزات دا، ئەۋە سىتەمت
لى كىردۈۋە؟

- بىگومان ئەخىر!

- دەي ئەمەيش ۋەك ئەۋەيە. زانستى ئىمە لە چاۋ زانستى خىۋاي گەۋرەدا ۋەك
سەردەمىزىيەكە لەناۋ بىبابانىكى گەۋرەدا، يان ۋەك دۆلەتتەك ئاۋە لە چاۋ زەمىيەكەي
مەزىندا، ئەۋ پىششىنىيەي كە مۇۋ بۇ داھاتۋى دەكا، بەپىي رابردۈۋ دەيكا، جارى
ۋا ھەيە راست دەردەچى و، جارى ۋايش ھەيە راست دەرنەچى، چۈنكە زانستى
مۇۋ سىۋورى ھەيە، بەلام زانستى خۇدا بىسنۋورە. ئا لەبەر ئەۋە زانستى خۇا بۇ
غەپب و داھاتۋ، ھەرگىز ھەل دەرنەچى و لە سەدا سەد ۋەك خۇي دەردەچى.
خۇاي گەۋرە زۆر پىش لە ھۈۋنى ئىمە زانىۋىيەتى ئىمە چى دەكەين و چى ناكەين،
ھەر ھەمۋى نوۋسۈۋە و مۇۋ بە ئەندازەي سەردەمۋىيەك لىي لا نادا، رەتتەك ۋەك
پىشپىنىيەكەي تۆ بۇ كۆرەكتە، دەتزانى كە دەست بۇ ھىچ نابا، پان دەتزانى كە
دەست بۇ شتىك دەبا، ئەم زانستەي تۆ كۆرەكتەي ناچار نەكردۈۋە كە دەست بۇ
شت ئەبا يان بېبا، ھەمۋ خەلگى تىش وان، خۇاي گەۋرە ھۆزى پىن بەخىمىۋ بۇ
ئەۋەي خۇيان سەرىشكەن، خەلگىش ھەمۋىيان سەرىشكەن.

- بەلام قورىان پىنم بلى مۇۋ لە ھەمۋ شتىكدا سەرىشكە؟

جگە لە خوا، هیچ کەس لە ھەموو شتێکدا سەرىشک نىيە. خوا ھەر شتێکی بپەوێ، دەیکا و، ھەرچى نەپەوێ نايکا. بەلام دروستکراوەکانى خوا کە مرۆفیش بەشیکە لەو دروستکراوانەى، مەبەستە کەمان زياتر مرۆفە، لە ھەندى کاردا سەرىشکە و لە ھەندى کاردا ناچار. مرۆف لە رزق و پۇزى و ھاتنى وادەى مردنى بپدەسلاتە و سەرىشک نىيە. بەلام سەرىشکە لەو پزق و پۇزيانەى کە خوا پێى بەخشىووە چۆنى سەرف دەکا و دەبپەخشێ. ئەگەر بپەوێ بەو پزق و پۇزيە خۆى و ژن و منداڵى تێر دەکا و بەشى خەلکيشى لى دەدا، دەتوانى بەو پارە و سامانەى کە خوا پێى بەخشىووە، شەراب و بادە بکړێ و بپخو، دەتوانى بە پارە و سامانەکەى ئازاوەيەک دروست بکا و بە دەيان و سەدان مرۆف لە ناو بچى. ئا لەبەر ئەوەيە کە يەکیک لە دادگەريپەکانى خۆى مەزن ئەوەيە کە لىپرسينەووە لەو شتانە ناکا کە لەژێر دەستى مرۆفدا نەبوو. خۆى گەرە سزای کەسى نادا بفرمووێ بۆچى تەمەنت کورت بوو، پاداشتى ھىچ کەسێکيش ناداتەووە بفرمووێ ئەمە لەبەر ئەوەى کە تەمەنت درێژ بوو. پاداشت و سزا بە گوێرەى ئەو کار و کردوانەيە کە مرۆف دەيانکا، ئيتەر تەمەن کورت بى يان درێژ! بە ھەمان شێوە خوا سزای ھەزاران نادا بفرمووێ بۆچى ھەزار بوون، پاداشتى زەنگين و دەولەمەنەکانيش ناداتەووە بفرمووێ ئەو لەبەر ئەوەى دەولەمەند و زەنگين بوون، پاداشت و سزا بە گوێرەى خۆپاگريى ھەزارانە، بە گوێرەى شوکرانەبژێريى دەولەمەندانە!

— قوربان مرۆف بۆى ھەيە لای خوا پەخنە لە ھەزارى خۆى يان تەمەن

کورتى خۆى بکړى؟

— پاک و بپگەردى بۆ خوا ﴿لَا يَسْتَلْ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُنْتَلَوْنَ﴾ (الانبيا: ۲۳) "خوا

پرسپارى لى ناکړت و پەخنەى لى ناکړى لە ھەر کارێک کە دەيکات، بەلام ئەوان (ئادەمیزاد) پرسپاريان لى دەکړى."

ئەم پرسیارە کاتت پەوايە کە دونیا کۆتایی ھەموو شت بێ و ژبانی پاش مردن
نەبێ، بەلام ئێمە دەزانین کە دونیا شوێنی تاقیکردنەوە و ئەزموونە، خوای گەرە
ئێمە ی خستوووە سەر دونیا بزانی (باشمیش دەزانی) چی دەکەین، دوايی پاداش و
سزا بە گوێرە ی کار و کردەوکانە، پەخنە گرتن لە کارەکانی خوا بێ ئەدەبیە.

باشە تۆ نازانی ھەر لەناو مەژندا ھەندێ کەس ھەندێ کار بە ھەندێ کەسبتر
دەسپیرێ، چونکە لە تاقیکردنەوەی ئەو کارەدا دەرچوووە. ئەگەر تۆ بچی بۆلای
خاومن کاریک و داوای کاری لێ بکە ی و ئەویش چەند مەرجیکت بۆ دا بنی، تۆ
دەتوانی بڵێی: "مەرجی چی؟ من ھیچ مەرجیک قبول ناکەم و گوێ بە تۆ نادەم و
بە ئارەزووی خۆم کار دەکەم و دێم و دەچم"؟!

- بێگومان نەخێر!

- ئەگەر بچی بۆلای پیاویک و داخوازیی کچەکە ی بکە ی، ئەویش داوای بێرێ
مارمیی بکا، تۆ دەڵێی: "مارمیی بۆ چییە؟ من بەبێ مەرمیی دەمەوی"؟! یان بە
گوێرە ی توانای خۆت ئەگەر مارەبییت پێ ھەلسووړا، قەبولی دەکە ی ئەگینا دەرۆی
بۆ داخوازیی کچیکێ تر؟

- بەلێ قوربان وا دەکەم، ئەگەر ھەمبوو قەبولی دەکەم، ئەگەریش نەمبوو، دەچم
بۆ داخوازیی کچیکێ تر.

- دە ی ئەمە ھەندێ مەرجە کە مەژف دا بدەن و زۆر بەشمان بێی پازین، ئێتر
چۆن بە مەرجەکانی خوای گەرە پازی نەبین لە کاتی کدا ھەموو مەرجەکانی خوای
گەرە پرە لە سوود و قازانج و ھیکمەت؟!

- بەلێ، بە خوا وابە، دەبێ بە مەرجی خوا پازی بین!

- دە ی ئەم خالە کۆتایی ھات؟

- بە ئى قوربان، زۆر جوان پروونت كردهووه و لەم باسە تىگەشتم. پاك و بىگەردى
 بۆ ئەو خواپەى ئاوا تۆى زانا كردهووه! دەى قوربان ئىستە پىم بە ئى لە باسى
 بەرچاوپروونى هەچى تر ماوه بۆم باس بەكى؟
 - بە ئى... بە ئى، هەشتا ماوه.
 - دەى فەرموو باسى بەكى.

- پۆزىك پىاوتىكيان هەتايە لام وتیان: "دزى كردهووه." منیش بەو پىاوهم وت:
 "تۆلەى دزى دەست بپىنەوہیە! تۆلەش بە بەلگەى گوماناوى و دوودلى ناسەنریت.
 تۆیش هەچ گومان نىيە كە دزىت كردهووه."
 پىاوہەكە وتى: "قوربان سویندت دەدەم بە خوا كە لىم بپورى! بە خوا ئەمە
 يەكەم جارە دزى بەكەم."

منیش وتم: "درو دەكەى ئەمە يەكەم جارت نىيە!"
 وتى: "بۆ تۆ غەيب دەزانى؟"
 وتم: "نەخیرا غەيب نازاتم، بەلام ئەوہەندە دەزانم خواى گەورە ئەوہەندە بە سۆزە
 كە ئەگەر بەندەكانى تاوانىكيان كرد بە يەكەم تاوان ئىپرويان نابا."
 - دوايى چیت كرد قوربان!

- فرمانم كرد دەستیان بپىيەوہ، هەلىى كورى ئەبوو تالیب شوینى كەوت و پۆى
 وت: "تو خوا ئەمە يەكەم جار بوو دزى بەكى؟"
 وتبورى: "بە خوا ئەمە جارى بپست و يەكەمە!"
 هەلى وتبورى: "بە خوا عومەر راست دەكا، وتوبەتى: 'من فىلأباز نىم و هەچ
 فىلأباز نىكیش ناتوانى فىلأم لى بەكا'"

- پاك و بىگەردى بۆ ئەو خواپەى ئاوا تۆى زانا كردهووه!

- هەزار جار پاك و بىگەردى بۆ خوا!

- دەى گەورەم هەچى تر باسى بەرچاوپروونى ماوه؟

- دانەيەك ماۋە بەۋ دانەيە ئەم ھاسە تەۋاۋ دەكەين و دەچىنە سەر ھاسىكى تر.
- ھاشە گەۋرەم چۇنت پىن خۇشە با ۋابى.

- سەعدى كۆرى ئەبۇ ۋەقاس نامەيەكى بۇ نوۋىسىيەم، ۋەتەن: "سەدۋىكىم
دۇزىۋەتەۋە، لە زىڭى دروست كراۋە، قوفلىكى پىۋەيە ئەۋىش ھەر زىڭى، قوفلەكەم
نەشكاندەۋە، پىۋىك تەمايى تىن كىرۋە ۋ پارەيەكى زۆرى پىن دەدا، دەلى: "ھەرچى
تيا بوۋ بۇ من و، سەدۋىكە ۋ قوفلەكەش بۇ خۇتان!"
مىش ۋەلام دايەۋە ۋ ۋەم: "پىۋى بىرۋەشە بە خۋا ئەۋ پىۋە گىلە ۋ، ئەۋ
مامەلەيەش مامەلەيەكى گىلانەيە كە دەيكا."

سەعد پىۋى فرۇشتىۋو.

كاۋرا قوفلەكەي كىرەۋەۋە، كىلەزىكى تيا بوۋ بە فارسى لىۋى نوۋىسىيەم.
فارسىزىلىك خۇشەۋەۋە، لىۋى نوۋىسىيەم:
"پىششانە كىرەن ئەۋ لايەۋە كە دەتاشىۋى (يانى لەسەرەۋە بۇ خۋار) ھەزار جار
باشترە لەۋەي كە لە زىڭىرەۋە شانەي بەكى."

كاۋرا پەشيمان بوۋىۋەۋە، ۋەتەن پەرەكەي پىن بەدەنەۋە.
سەعد نامەيەكى بۇ من نوۋىسىيە، ۋەتەن كاۋرا ۋا دەلى.
مىش نامەيەكەم بۇ نوۋىسىيە ۋ ۋەم: "ئەۋ پىۋە سۈيىدە بىدەن بىزانىن ئەگەر ئەۋ
سەدۋىكە پىر بوۋايە لە زىڭى، شەرىكى دەكەين؟ ھىچى بۇ دەگەرەندىنەۋە؟!"
كاۋرا ۋەتەن: "ئەۋەللا!"

دەيسان سەعد نامەيەكى بۇ من نوۋىسىيە ۋ ۋەتەن: كاۋرا دەلى: "ئەۋەللا."
مىش نامەيەكەم بۇ نوۋىسىيە ۋ ۋەم: "ھىچى پىن مەدەنەۋە، سەدۋىكە چى تياۋەۋە
ھەر ئەۋەي بەدەن!"

- قوربان ئەم چىرۋەكە چىرۋەكە بەتام ۋ خۇشە، مۇۋاپ دىننىتە پىكەنەن. دەي
ئىستە پىش ئەۋەي ھىچ قەيەكى تر بەكەين، لە دىلدا شىتەك دەگۈزەۋى، زۆرم لا
مەبەستە ھاسى بەكەين.

- چیه ۱۲

- رېځکښتنی کاروباری څاره وانی، چهند سیاسه تیکی تره نه بیستووه کس پښی تۆ پیاده یان بکا.

- ثم هه ویره ناو زور دهکشې و باسیکی دریژه.

- ده زانما به لام به تمام گهره مان به لوتف و میهره بانی خوی بۆمان باس بکا.

- باشه! بزائم چیت دهوئ؟

- بیستووه تۆ به کم کسې پښت بگوترئ (أمیر المؤمنین) گهره ی ئیمانداران،
ثمه راسته؟

- به ئی، راسته.

- ثم ناوه چۆن نرا؟

- نه بوو به کر پښی دهورا خهلیفه ی پیغمبر. دواى نه وهی کۆچی دوايی کرد
و، من بووم به خهلیفه، ماوهیه ک خه لک به منیان دهوت: "خهلیفه ی خهلیفه ی
پیغمبرى خوا!" هاوه لان له ناو خویانا باسی ئه مه یان کرد. وتیان: "ثمه دهری
ناهیتن. نه ی دواى عومر خو ده بی بلّین: 'خهلیفه ی خهلیفه ی خهلیفه ی
پیغمبرى خوا!' خو کار ناوا برهوا ده بی دوو سئ دتر خهلیفه بلّین و بنووسین!
با ناوکی تر بۆ ثم خهلیفانه بدۆزنه وه."

دوايى هندی کس وتیان: "ئیمه هه موومان ئیماندارین، عومریش گهره مانه،
که واپرو نه و گهره ی ئیماندارانه." ئیتر نه و ناوه یان داپری به سهر مندا و، من بوومه
به کم که سیک که نه و ناوه ی لئ نراي.

- قوربان ثمه شهره فیکى گهره به بۆ جه نابت.

- له م ناو و شهره فه گهره تر ناو و شهره فی نه بوو به کره، نه و تاکه خهلیفه ی
پیغمبر بوو، منیش خهلیفه ی نوم، په حمه تی خواى لئ بی چهنده به پیز و پایه

بلىند بوو لاي خوا! خىۋاي گەۋرە زۆر مەزنى كىردى، چونكى دەيزانى دلى چ
ئىمانىكى تىايە!

- پەخمەتى خىۋاي لىيى، تۆيش باشتىن خەلىفە بۇ خەلىفە ئەبوو بەكر.

- خوا بكا وابى.

- بە خوا واىە.

- باشە لەۋە گەپى پىرسىارەكەت بكة.

- باشە قوربان! باسى ئەۋەم بۇ بكة چۆن دەۋلەتى ئىسلامى لە سەردەمى تۇدا

بوو بە چەند ويلايەتتىك؟

- خىۋاي گەۋرە بە لوتقى خۇي لە سەردەمى مىندا يارمەتى دايىن و زۆر شويىنمان

پىزگار كىرد، دەۋلەتى ئىسلامى فراۋان بوو، لە پروي ئىدىرى و بەرپۆۋە بىردىنەۋە دەبوو

بىكرى بە چەند بەشېكەۋە، بۇ ئەۋەى بە ئاسانى بەرپۆۋە بىردىن، ئەۋ شارانەى كە

پىزگار كىرايوون، كىردىم بە پىنج بەشەۋە، ۋەك پىنج ويلايەتم لىكىردىن، ئەۋ پىنج بەشە

بەم شېۋەى بوو:

غىراق، بىرىتى بوو لە ئەۋەز و كوفە و بەصرە.

فارس، بىرىتى بوو لە سىستان و موكران و كرمان و تەبەرىستان و خۇراسان.

شام، بىرىتى بوو لە حىمص و دىمەشق و ئىلە و رەملە.

ئەفرىقا، بىرىتى بوو لە صەئىدى مىصر^۱، مىصرى خواروو، لاي پۇژئاۋاي مىصر و

بىابانى لىبىيا.

جىزىردى غەربىش، ئەبوو بەكر چۆنى بەش كىردى، ئاۋا ۋەك خۇي ھېشتمەۋە،

دوانزە ويلايەت بوو: مەككە، مەدىنە، صەنعا، جەزىرە مەۋت، خەۋلان، زەبىد، مەرقەع،

جوند، نەجران، جەرش، بەحرەين و تائىف.

^۱ صەئىدى مىصر بىرىتە لە زەۋىيەكاسى سەرمەۋى پروبارى نىل، لە شارى جىزمەۋە تا شارى ئىسۋان

— قوربان تو له دابه شکردنی شاره کان و به پټوه بردنیهان شاره زاتری، راستت فرمووا دهی شاره کان بهش بکړن بؤ شهوی به پټوه بردنیهان ناسان بی، به لام قوربان له بهاری والیه کانه وه چی؟

— مه به سقت چیه؟

— چؤن والیه کانت دهماری دهکرد؟

— من شهوندهی تماشای لټه اتوویی پیام بؤ به پټوه بردنی شاره کان دهکرد. شهونده تماشای خوییم نه دهکرد بزائم ثایا کهس له و ثیماندارتر هیه یان نا؟ من خؤم بوو بوومه خهلیغه و به پټوه بهری هه موو موسولمانان، که چی پیای وایش هه بوو زؤر له من موسلمانتر بوو، زانیاری له من زیاتر بوو، له من زیاتر خواناستر بوو. من ده زانم فلان کهس له هه موو کهس ثیماندارتره، به لام فیساره کهس له به پټوه بردندا شاره زاتره. له ناو هاوه لانی پیغه مبهردا عه مری کوری عاص، مو عاویه ی کوری شه بوو سوفیان و، موغه یه ی کوری شوعبم کرده وای، به لام عوسمانی کوری عه فغان، عه لیلی کوری شه بوو تالیب، ته لحه، زوبهیر، و عه بدورپه حمانی کوری عه وف له وان خواناستر و به ثیمانتر بوون.

— باشه شه وانه ی که ناوت بردن و نه تکردن به والی، له به پټوه بردندا بی دمه لات بوون؟

— کی وای وتووه؟

— من را تیگه شتم

— هه رگیز کورم! هه رگیز، شهوی که مه به ستم بوو له کاروباریکی دیاری کراودا بوو، له سهرده میکی دیاری کراودا، کاتن سهده ی رؤلپه نینی شه وانش هات، هه رکه سه و کار تکم پی سپارد، ته که رچی من عوسمانی کوری عه فغان، عه لیلی کوری شه بوو تالیب، ته لحه، زوبهیر و، عه بدورپه حمانی کوری عه وف نه کرده والی، به لام وه سیتم کرد که دوی من خه لافهت به به کیک له و پنچ که سه بدری، هیچ گومانست نه بی که خه لیفا به تی له والیه تی گرانتره، والی که وره ی شاریک یان ویلایه تی که، به لام

خەلیفە گەرە و بەرپۆەبەری ھەموو شارەکان و موسلمانانە، ئەمە بەک، دووھم، من پێم ناخۆش بوو گەرە ھاوێلانی پێغەمبەر بە شار و ولاتاندا بلالو ببنەو، چونکە من پێویستم بەوان بوو، پرس و پراویژم پێ دەکردن، ئەوانە نزیککی من بوویەن و من سووڤم لە عەقل و ھوشیاری و دانایی ئەوانە وەرگرتایە زۆر لەو بەشتەر بوو ببن بە والی، ئەو بازنە کەسانە کە من دەمویستن، ھەموو کەس نەیدەتوانی بێتە ناویەو.

- ئەي تۆ چ مەرجیکت بۆ والی دانابوو؟

- جگە لەوێ کە دەبوو والی کەسیکی موسلمان و پاک بێ، زۆر مەرجی تریشم دانابوو، کەس بۆی نەبوو بێی بە والی ئەگەر زۆر موسلمان نەبووایە، ئەگەر زۆر موسلمان بووایە ئەمجا مەرجەکانی تر دەهاتە پێشەو، دەبوو بەرابەر بە خەلک بەسۆز بێ. جاریک ناردم بە شوێن پیاویکدا ناوی ناھێتم با نەبێ بە غەیبەت، ویستم بیکەم بە والی. ھات و، وتم بە نووسەرەکە کە ھەر دەستم کە کتایی بۆ بکا بۆ ئەوێ بێی بە والی. نووسەرەکە کتایە کە بۆ نووسی و دای بە من تەماشای بکەم. لەو کاتەدا کۆرەزایەکم ھات و ئە باوھشەدا دانیشت، منیش ھەندێ گەپ و گالتم لەگەڵدا کرد و ماچیکم کرد، ئەو پیاوھ پێی وتم:

“قوربان من دە کۆرەم ھەبە، تا ئیستا ھیچیانم ماچ نەکردووە!”

منیش وتم: “دەي من ئیستە چی بکەم بە تۆ؟! خوا سۆز و بەزەیی لە دلی تۆدا دانەناوە!”

- دوایی چیت کرد قوربان؟

- کتایە کەم دراند و وتم: “ھەستە ئەلامدا من پێویستم بە تۆ نییە!”

- خۆ تۆ دەتزانێ پیاویکی ئیماندارە، ئەگەر نا بانگت نەدەکرد بۆ ئەوێ بیکەي

بە والی، دەي بۆچی ئەو کارەت کرد و کتایە کەت دراند؟

- لە دلی خۆمدا وتم: “ئەمە بەزەیی بە منداڵەکانیدا نایەت، ئیتر چۆن بەزەیی

بەخەلکا دی؟”

كۆرۈم! ھەركەس بەزەيى بە كەسۈكارى خۇيدا نەيەت، بەزەيى بە خەلكىشدا نەيەت، ھەركەس بەرەبەر كەسۈكارى دۇرەق بىي، بەرەبەر خەلكى تر دۇرەقتەرە. پېغەمبەر فەرمۇيەتى: "باشترىن كەستان ئەو كەسەيە كە باشترىن كەسە بۇ خانەۋادەكەي." منىش باشترىن كەسم بۇ خانەۋادەكەم.

جارى وابوو پېغەمبەر لە سەجدەدا زۆر دەمايەۋە، دەزانى بۇ؟ چونكە ھەسەن و ھوسەين دەپۇشتىنە سەر پىشتى. جارىك لەسەر مېنبەر بوو، ھەسەنى بېنى، ھاتە خوارمۇە بۇ ئەۋەي ھەسەن لە باۋەش بگرئ.

ئەبوو بەكر لە سەردەمى خەلافەتى خۇيدا ھەر جار لەسەر پېگە دەرىكە وتايە. مىندالەكانى دەھاتن و چاكى ئەويان دەگرت و دەيانوت: "بابە گيان! بابە گيان!" كئى وتوويەتى مەۋقى بەسۆز لاۋازە؟! بە خوا بەھىزترىن مەۋقى بەسۆزترىنە، لاۋازترىن مەۋقىش دۇرەقتىن مەۋقە، من پىتويىسم بە ھىچ كەسكى دۇرەق نىيە.

- دەي قوربان دۋاي دۇسۆزى و مېھرەبانى چىتەرت بە مەرج گرتىبوو؟

- بەھىزى و ئەمانەت، ئەگەر كەسكى بەھىزو ئەمىن بايە، دەمكرد بە والى. پىتويستە والى ئەو دوو سىفەتەي تيا بىي، جارى وا ھەبوو يەككى بەھىزم لادەبەرد، چونكە لەو بەھىزترە دەۋزەۋە، ئەمەش ھىچ كەمايەتى نىيە بۇ ئەو كەسەي لام دەبەرد، ئەۋەندە ھەيە ئەمەي دوۋەم باشترە. پىاو بۇ خۇي پىاۋە و، لاۋازىكەي بۇ خەلكە، بەلام مۇسلمانى بەھىز بۇ خۇي و بۇ خەلكە!

- لەم بارمۇە نمۇنەت لا يە قوربان؟!

- بەلى، نمۇنەيەكت بۇ باس دەكەم. جارىك شەرەھبىلى كۆرى ھەسەنە والى

بوو، لام بەرد و، موعاۋىم خستە جىگەي. شەرەھبىل ھات و پىي وتم:

"گەۋرەم! لە من زىزى وا مىنت لاپردوۋە؟"

وتم: "نەخىر، نە من زىزم نە تۇيش خراپى، بەلام موعاۋىە لە تۇ بەھىزترە،

موعاۋىە دەكەم بە والى و، تۇيش لادەبەم ھەرچەندە تۇ لەو خۇشەۋىستىرى!"

- قورپن ئەم خالە زۆر منى سەرسام كرد، تۆ زۆر نايابى، بىرت لە شتى وا
کردوو تەۋە. زۆر كار بە دەست ھەيە والى ديارى دەكەن و پتوەرپان تەنبا دىندار بە و.
ئىتر تە ماشا ناكەن بزائىن بە ھىزن يا ئە؟

- ئەمە ژىرى و مەنتىق وا دەلەين؟ ئىمە يەك دەنگىن لەسەر ئەۋەى كە دىندارى
و پەشتەرزى شتىكە موساۋەمەي لەسەر ناكرى. دەمىن تەۋە ھىز و بازوى ئەو
كەسەى كە دەمانەۋى بىكەين بە والى و كار بە دەست. ھا وای دانىين ئىستە جەنگ
دەستى پىن كىردوو و ئىمەيش دوو سەركردە مان ھەيە، يەكەمىيان زۆر لە دووم
موسلمانترە، بەلام لە پرى سەربازىيەۋە شارەزايىيەكى ئەۋتۆى نىيە، سەركردەى
دوومەيش ھەر موسلمان و باشە، بەلام ۋەك يەكەم دىندار و خۇيارىز نىيە، ھەرچى
لايەنى سەربازىشە زۆر شارەزايە، دەزانى جوان نەخشەى جەنگ داپرىتۆى، سويا
بە پتوە ببا، سەركردايەتى جەنگ بكا، لە ۋەھا كاتىكدا عەقلى مەۋف نالى: "دەمىن
ئەم دوومەيان سەركردە بى؟"

- بۆچى كەورەم؟

- چونكە دىندارى و خواناسى ھەريەكەيان زىاتر پەيوەندى بە خۇيەۋە ھەيە،
بەلام شارەزايى ئەر كەسانە لە جەنگدا پەيوەندى بە مان و نەمانى سەربازەكانەۋە
ھەيە، لە كاتى جەنگدا ئىمە ئەۋەندەى كە ئاتاجى مەۋفى جەنگاۋەرىن، ئەۋەندە
ئاتاجى مەۋفى لە خواترس نىين.

- ئەم پتوەرە بۆ ھەموو كاتىكە؟

- بە گۆپرەى كات و سەردەم، جارى وا ھەيە لە خواترسان دەپتە ھۆكارى
ئەۋەى مەۋفىك بكرى بە كار بە دەست و والى، ھا وای دانىين كە ئىستە پرسىارىكى
شەرىيمان بۆ ھاتوو، ئەم پرسىارە شەرىيە دەقلىكى قورشان پان فەرموودەى
لەسەرە، پتوېست ناكا خۇمان ماندوو بكەين و بە دواى ۋەلامدا بگەرىين، نە
ئىجتىھادى گەرەكە نە بىر كىردنەۋە، ئىمەيش دوو زانامان ھەيە، يەكەيان زانستى
كەمترە لەۋى تر، بەلام زىاتر خواناسە، ئەۋىتر زۆر زانايە، بەلام لە خواناسىدا ناكا

بە يەكەم. ئا لەو كاتەدا پرسىيارەكە رووبەرووى زاناي يەكەم دەكەينەو، ھەرچەندە زۆرىش زانا نىيە، چونكە وەلامەكە سەخت نىيە و پىۋىستى بە گەران و پىشكنىنى زۆر نىيە، بەلكو پىۋىستى بە كەسكىكى لە خواترسە وەلام بەداتەو، بەلام ئەگەر وەلامەكە سەخت بوو، گەران و لىكدانەو و بىرکردنەو ھى گەرەك بوو، ئەو زېرى و لۆژىك پىمان دەلەين پرسىيارەكە رووبەرووى زاناي دووھم بىكەينەو، چونكە لە وەھا كاتىكدا ئۆمە زياتر پىۋىستمان بە زانستە!

- قورىان تىگەشتەم.

- شتىكى تر ماوھ پىت بلىم: كەسكىك شارەزاي كاروبارى دونيا نەبى و چار و گوى كراوھ نەبى و چاكە و خراپە نەناسى، بەكەلكى والىيەتى نايەت. پۇژىك لە بارەى دانانى پىاويك بۇ كارىك، پرسەم بە چەند كەسكىك كرد، يەك لەو كەسانە وتى: "فلان كەسى بۇ دىارى بىكە."

وتم: "بۇ؟"

وتى: "زۆر پىاويكى باشە، ھەر نازانى خراپە چىيە!"

وتم: "قورپەسەرت! ئەو زياتر بۆى ھەيە بىكەوئتە ناو خراپەو!"

- قورىان بۆجى وات فەرمو!

- كورم! مرقۇف دوژمنى ئەو شتانەيە كە نايانزنى. ھەر ئەوئەندە بەس نىيە كە

والى ھەموو چاكەيەك بزانى و خۆى پىۋە بنى، دەبى خراپەكانىش بناسى، بۇ ئەو ھى خۆى لەو خراپانە پىارېزى. با بە ئىمىونەيەك بۆت روون بىكەمەو، ئەو پىاودى كە جگە لە ھەلال ھىچى تر ناناسى، ئەمە مرقۇقىكى پاكە، بەلام زۆر نىزىكە بىكەوئتە ناو ھەرامەو؛ چونكە نازانى ھەرام چىيە بۇ ئەو ھى خۆى لى پىارېزى!

- راست دەفەرمووى كەورەم! قورىان چىى تىرت بە مەرج دانابو بۇ والى؟

- زۆرەى جارەكان ئەگەر لە ويلايەتلىكدا كەسكىكى باشم دەست بىكەوتايە، ئەوا ھەر خەلكى ئەو شوئىنەم دەكرد بە ولى، ئەگەر بىمويستايە والى بۇ شارىك دانىم و

له و ده مه ی گه شتم به مومه رهنه

دوو کهسی زۆر باش دهست بکه وتایه و به کێکیان خه لکی شاره که بووایه، نه و نه ورم ده کرد به والی!

- له م باره وه هیچ نمونه ت له یاده بۆم باس بکه ی؟

- به ئی! من جابری کوری عه بدوللای به جه لیم نارد بۆ عێراق و کردم به والیی شاره که ی خۆیان. سه لمانی فارسیم کرده والیی مه دانین، خۆی له به نه رهندا خه لکی نه وتییه. نافیم کوری حارسم کرده والیی مه ککه، چونکه خه لکی مه ککه بوو. عوسمانی کوری نه بوولعاصم کرده والیی تائیف، چونکه خۆی تائیفی بوو.

- قوربان مه به ستنت چی بوو له م کاره؟

- من چهند ئامانجیکم هه بوو که خه لکی شاره که خۆیان دهیانقوانی به دی بهینن، من په چاوی سروشت و دابونه ریتی خه لکم ده کرد، ده بی والی دابونه ریت و سروشتی خه لکی ویلایه ته که ی خۆی بزانی و بناسی. که سیک له دهره وه ی مه ککه به واته مه ککه، وه ک که سیکی شاری مه ککه نه و شتانه نازانی، شاره کنی تریش به هه مان شیوه. ئا له بهر نه وه هه رگیز پیاویکی ده شته کیم نه ده کرده والی له شارد، یان پیاویکی شارستانیم نه ده کرده والی له و دهره ده شته به سه ر په شمال و ده وارنشینه کانه وه، چونکه دابونه ریتی شاری جیهیه و، دابونه ریتی ده شته کیش جیهیه. دیسان ده بی والی ده رووناس بیست، که سیک بکری به والی و ده رووناس نه بی، نه مه باش نییه، جاری وا هه یه نه و که سه دابونه ریتی که سانیک به خراب ده زانی، سروشتی خه لکانیکی به لاره سه ر ده بی، نه و کاته شتی وا پروو ده دا که له قازانجی ده ولت و حوکومه تدا نییه!

- سویند به خوا سیاسه ت ئاوايه! حوکم ئاوايه! تۆ هه ر بۆ سیاسه ت و حوکمداری دروست کراوی. شتیکی تر ماوه قوربان پێم خو شه پێم به ئی؟

- چیه؟

- بۆچی خزم و که سوکاری خۆت له هیچ شوینن نه کرد به والی؟

- بە خوا لەبەر ئەو نەبوو بۆلەم لێو شەواو نەن، پەن دەستپاک و پەسەل نەن. مەن مەنەم بە دینداری و دەستپاکى خەمەکانى خۆم هەبوو. سەئیدى ئامۆزام پیاویکی زۆر چاک بوو، عەبدوللای کورم زۆر زنا و لەخواترس بوو، بەلام لەبەر درو هۆکار نەمکردن بە والی؛

یەكەم؛ لە دلی خۆمدا دەمگوت ئەگەر کاربەدەستی خێر بێ، ئەوا ئە بنەمالەکه ماندا مەن کاربەدەستم، ئیتر بەسە. ئەگەریش خراپە و شەپ بێ، ديسان بەا هەر مەن بێ!

دووهمیان: دەمویست پێگە لە شەیتان بگرم نەپواتە نۆ دلی خەلکەو و بۆلەن؛ ئەما غومەر فلان کەسى خەمى لەبەر خەمەیه تى کردە کاربەدەست!

- قوربان کەس پێشنیاری ئەوێ بۆ کردووی کە خەمێکی خۆت بەکەى بە کاربەدەست؟

- بەلێ.

- چیرۆکەکەى چۆنە؟

- لای یەکیک لەو کەسانەى کە پراویژکارم بوون، گلهیی ئەوهم کرد کە خەلکی کوفە بە هیچ والیبەک پازی نابن و زوو زوو والیبیان بۆ دەگۆڕین!

دوایی وتم: "خۆزگە پیاویکی زۆر بەهێز، ئەمەین، موسلمان و دەستپاکم دەست بەکەرتایە: بەمکردایە بە والی کوفە."

ئەو پیاو و تى: "مەن یەکیکت نیشان دەدەم."

وتم: "کێیە؟"

وتى: "عەبدوللای کورى خۆت."

وتم: "دەک خوا بەتکوژی! بە خوا لەبەر خوا ئەو قەسەبەت نەکرد! هەرکەس خەم و کەسوکاری خۆی بەکا بە کاربەدەست، هەر لەبەر ئەوێ خەم و کەسوکارە، ئەو خەیانەتەى لە خوا و پێغەمبەرى خوا کردووە."

— بەلام قوربان كەمىك پىش ئىستا خۇت فەرمووت عەبدوللا شايانى
كارىدەستى بوو!

— دىزانم! بەلام خۇ وىتم: "لە بىنەمالەي ئىمەدا بەكىكمان كارىدەست بىن
بەسە!" ئەۋمىش وىت: "مەن وىستومە دەرگا لەسەر شەيتان دابخەم!"

— بەلەن قوربەن وابوو. ئەي قوربان پىم بلى سەبارەت بە والىيەكان هېچت
دەيىستەردە؟

— چ شتىك؟

— بىستومە ھەركەس خۇي داۋاي بەرپرسىارەتى كىرىپ، پىت ئەداۋە!
— راستە! جارىك وىستم پىاۋى بىكەم بە والى، ئىردەي خوا خۇي ھات و داۋاي
كرد بىكەم بە والى.

مىش پىم وىت: "بە خوا مەن خۇم وىستم بىكەم بە والى، بەلام مادەم خۇت
دواتكرد، نانكەم! ھەركەس خۇي داۋاي كارىدەستى بىكا، ئىمە پىي نادەين!"
— مەبەست چىيە كە دەللى: "ھەركەس خۇي داۋاي كارىدەستى بىكا، ئىمە
پىي نادەين!"

— پۇلە! بەرپرسىارىتى تەكلىفە، نەك تەشرىف. ھەركەس كرا بە كارىدەست و،
ھەستى كرد بارىكى قورسى لەسەر شانە و، خۇي بۇ ۋەلامدانەۋەي پۇزى قىامەت
لە بەردەم دادگاي خرا ئامادە كرد و پرسىارى لىكرا لەبارەي ئەمانەتەۋە و،
پاراستىۋى. لە بەرابەر خەلكەكى ئىردەستى خۇي دادگەرپوو، ئەۋە ئەۋ كەسە
خوا بارمەتى دىدا و بارەكى سووك دەكا و، بەھىز و قەپۇشتوۋى دەكا، چەند
كەسى بۇ مومەخەر دەكا تا بارمەتى بىدەن و ئامۇزگارەي بىكەن و، خەلكەكىپەش
ھەمرو بەگۈنى دەكەن.

ھەركەسىش بۇ خۇگەۋرەكردن و پلەۋپايە بەرپرسىارەتى دەۋىست، ئەۋە لەۋە
زىاترى دەست ناكەۋى كە خوا پىي دىدا.

- حېكمەت چىيە لە قەدەغە كردنى بازىرگانى بۇ والى؟

- كۆپم وەك پۇز پوونە! تەسەۋۋرى ئەۋەم نەدەكرد پىرسىيىكى ئاۋا بەكى! بەلام
 ۋەلامەت دەدەمەۋە: ئەگەر والى بازىرگانى بەكا، ئەۋە خۇي بە بازىرگانىيەۋە سەرگەرم
 دەكا و مەرج و بەلئىن لە بىر دەكا، سەرۋەت و سامان بەلایە، ئەگەر بەمىشتە
 والىيەكن بازىرگانى بەكن، ئەۋە دەپوونە پىكەبەرى خەلك. ئىتىر ئەۋ كاتە پىكەبەرە
 دەسەلاتبەدەستەكان ھەر بارىك بەتايە، دەچوون و كامە باشە بۇخۇيان
 دايانەگرت، ھەرچىيان بويسنايە دەيانكرد. ئەي ئىتىر خەلك چى بىكردايە؟ چۈن
 تانىان بەيدا بىكردايە؟!

- بەلام خۇ لەۋانەيە والى ھەم والى بىت، ھەم بازىرگانىكى لەخواتىرس!

- بەلئى ئەمە راستە، بەلام ھىشتا ھۆكارى يەكەم ھەر دەمەيەۋە. والى ئەگەر
 بازىرگان بوو، بە دەست خۇي نىيە، سەرگەرمى كاروبارى بازىرگانى دەبىت و.
 كاروبارى ويلايەتى پشت گوى دەخا، دواتر مەرجەكانى من بۇ يەك كەس و بوو
 كەس نىيە، بەلكو گشتگىرە، خۇ نەمگوتوۋە: فلانكەس تۆ والى بە و بازىرگانىش بەك،
 فىسار كەس تۆ والى بە، بەلام بازىرگانى نەكەي! من مەرجى بازىرگانىنەكردنم بۇ
 ھەموو والىەكان بوو. من خۇم پىش ئەۋەي بىم بە خەلىفە، بازىرگان بووم. كە بووم
 بە خەلىفە، ۋازم لە بازىرگانى ھىنا. ھەركەسىش ئەۋ پەفتارانەت لەگەلدا بەكا كە
 لەگەل خۇيا دەپكا، ئەۋە ستمى لىت نەكردوۋە!

راست دەفەرموۋى كەۋرەم! پىم بلىن. پۇژىك لە پۇژان پىش و دۋاي ويلايەت سامانى
 كەست ژماردبوو و گومانى لىن بەكى؟
 - بەلئى.

- چىرۇكەكەي چۈن بوو؟

- پىۋىنكەم كرد بە والى، ئاۋى خارىسى كۆپى كەعب بوو، پىش دەستبەكاربوون
 سامانەكەي خارىم ژمارد - لەگەل ھەسوو كەسىش ھەروا بووم - دۋاي ماۋەيەك

وێستم کە سێکی تر بخەمە جێگەی حارس. حارسم لا برد و دیسان سامانە کەم
ژمارد، تەماشای دەکەم ئەوەندە زیادی کردووە. پیاو دەخاتە گومانەوه!
- ئەو چیست کرد؟

- لێم پرسى: "ئەمەت لە کوێ بوو (من این لک هذا)؟
وتى: "خۆم بێ پارەم هەبوو، بازرگانیم پێوه کرد!"
منیش وتم: "بە خوا ئێمە تۆمان بۆ بازرگانى دانەدووە."
هەرچی زیاده هەبوو هەموو لێ سەندەوه.

- بەلام قوربان ئەوه خۆ پارەى خۆى بوو؟
- ئەگەر کە سێکی ئاسایی بووایە، بەلێ هێ خۆى بوو. بەلام ئەو والى و
بەریس بوو.

- جیاوازی چییە؟

- یەكەم: ئەو، ئەو مەرجەى پێشێل کرد کە وتەمان نابێ بازرگانى بکەى.
دووەم: ئەگەر ئەو پارەیهى کە لێم سەندەوه، بۆ خۆم بووایە، ئەوه حەرام بوو،
بەلام من ئەو پارەیهىم خستەوه خەزینەى حوکومەت. پێشتر پێم وتى کە
بازرگانیکردن وا لە بەریس دەکا ئاگای لە بەریسیارەتى نەمێنێ. ئەو بازرگانى
کردبوو، ئاگای لە کاروبارى بەریسیارەتى نەمابوو، مووچەیشى وەرەگرت لەبەر
ئەوهى والى بوو. ئەمەیش لەسەر حیسابى خەلک تەواو دەبێ. منیش سامانە
زیادهکەم لێ سەندەوه و، بۆ خەلکم گەپاندەوه!

- پاک و بێگەردى بۆ خوا! تۆ بێر لە شتى وا دەکەیتەوه کە بە بێرى هیچ
کەسێکدا نایەت، بۆیەیش بێرپارى ژیرانەى وا دەدەى کە پیاو سەرسام دەکا.

- خوا هاوکارە کوێم!

- ئەو تۆ لە بارەى بەریسانەوه پاورێژت بە کەس دەکرد؟

- مەبەستت چییە؟

— مەبەستم ئەو ھەيە: تۆكە ئەم مەرجانەت بۆ بەرپرسان دانابوو، دوايى لە خەلكت دەپرسى بزانى مەرجەكان جىيەجى دەكەن پان نە؟

— من ھەموو كەس وەك يەك ناناسم، كەسى وا دەناسم كە رەگ و مەشك و دل و دەروونى دەناسم، كەسى وايش ھەيە كە كەمەك دەيناسم، ئەو كەسانەي كە بە تەواوى دەمناسين، ئەگەر بەكردنايە بە بەرپرس، دوايى لە ھىچ كەسەيكم نە دەپرسى كە چۆنە و چۆن نىيە؟ چونكە مەبەست لە پراوېژ ناسينە، منيش باش دەمناسين، جەرچارەيش ھەر دەمپرسى، بەلام بۆ زياتر دلنايى، ئەوانەيش كە بە باشى نەمدەناسين، زۆر بە وردى پرسىارم دەكرد لە بارەي ديندارى، بەھيژى، ئەمانەتدارى و... پراوېژچونى خەلکم بەلاوہ مەبەست دەبوو.

— قورىان تىگەشتم.

— با زياترت بۆ باس بكەم.

— فەرموو قورىان.

— من ئەك لە بارەي والىيەك، بەلكو پرسىارم لە بارەي شارىكەوہ دەكرد.

— چۆن؟

— ئىيسا پىت دەلەيم و چىرۆكىكت بۆ دەگىرەوہ تا بزانى چۆن ھوكم دەكرد.

— دەي قورىان فەرموو، گوڤەيستم.

— پراوېژم لەگەل ھاوہلاندا كرد كە كى بكەم بە والىي كوفە، پىم وتن: "كى

دەتوانى والىيەكى باش بۆ كوفە ديارى بكە؟ ئەگەر كەسەيكى نەرمونيان ديارى بكەم،

خەلكى كوفە سواری ملی دەبن، ئەگەر يەكەيكي توندوتىژيش ديارى بكەم، ھاواريان

لە ھەلدەسي"

دواييش وتم: "خەلكىنە پاتان چىيە لە بارەي پىاويكى زۆر موسلمان و لە

خواترس، بەلام لاوازو نەتوان لەگەل پىاويكى بە زەھروزەنگ، بەلام وەك ئەوہي

پىشوو لە خواناسيدا لە پىشەوہ نەبن، كاميان بۆ بەرپرسى باشتەرە؟"

موغەيرەي كۆپى شوعبە وتى: "گەرەم! ئەو پىاۋەي كە ناتەرانە و مۇسلمانە، ئەو مۇسلمانىيەكەي ھەر بۇ خۇيەتى و بەس، بەلام لاۋازى و نەتوانىيەكەي بەسەر تۆ و مۇسلماناندا دەشكىتەو. ئەو پىاۋەيش كە بەھىزە و زەبروزەنگى ھەيە، ئەو بۇ خۇي توندە و، ھىزەكەيشى بۇ تۆ و مۇسلمانانە. ئىتر تۆيش خۆت سەرىشكى كى بە باش دەزانى."

منىش وتم: "وئلا موغەيرە راست دەكەي."

دوایی كردم بە والى كوفە و پىم وت: "كەسكى وابە كە مرقۇشى باش پشتیان بە تۆ نەستور بى و، مرقۇخە خراپەكانىش لىت بقرسن!"
ئەویش وتى: "بەسەرچاۋ. ھەرچىيەك تۆ بىلىنى."
- دەي وا بوو؟

- ئەرى بەخۋا، بۇ كاربەدەستى زۆر گونجاۋ بوو، دەيزانى خەلك بەپتوۋە بىا. وا دەزانم ئەگەر ھەركەسكى ترم ئەویش بە باشتىر بزانىايە و بەكردايە بە والى كوفە، ۋەك ئەو كوفەي بەپتوۋە نەدەبرد. خەلكى كوفە ھەموو ھاتتە ژىر فرمانى، پرتەبوۋلەيان كەمبوۋىيەو، سكالايان ئەما!

- ھىچ شتىكى تر ھەيە لە بارەي ئەو مەرجانەي پىش بوون بە والى دات دەنان؟

- بەلى، ھەيە.

- چىيە؟

- من ھەندى لەو كەسانەم تاقى دەكردەو، پىش ئەوۋى بىيانكەم بە والى.

- چۆن؟

- وېستم ئەحنەفى كۆپى قەيس بىكەم بە والى، بەك سالى پەھق لای خۇم ھىشتەو، جوان تەماشاي كار و پەفتارى ئەوم دەكرد، بەدلم بوو، پىم وت: "ئەحنەفا من چەنپكە تۆ تاقى دەكەمەو، بۆم دەرکەوت بە پۋالەت باشى،

..... ئەو دەمەي گەشتىم بە مومە رەزىيە

مىوادارم لە ناخىشدا ھەروا باش بېت. "ئىمە ھەمىشە پاسى ئەومەن دەکرد كە
مىوڧى دووروى زانا، خەلك لە ناو دەبا،

دوايى پىم وت، "دەزانى تۆم بۆچى لاي خۆم ھىشتەو؟"
وتى، "نەخىر."

وتى، "مەن دەمەوئ بىتەم بە والى. ئەو مەرجانەي كە پىم خۆشە لە واليا ھەيى،
لە تۆدا ھەن."

وتى، "قوربان! ئەمە لە چاكەي خۆتە ناوا مەن بە باش دەزانى."

پىش ئەو ھى بىننىرم، ئامۇزگارەكم كرد و وتم، "ئەحنەف! ھەركەس زۆر
پىنكەنى، سام و ھەيەتى كەم دەبىتەو. ھەركەس زۆر گەلتە و فېشقيات بكا،
سووك دەبى. ھەركەس زۆر جۆرە كاريك بكا، بەو شتە ناوبانگ دەر دەكا و
دەناسریتەو. ھەركەس زۆر قسە بكا، زۆر تىدەكەوئ، ھەركەس زۆر تىكەوئ، شەرم
و شكۆي كەم دەبىتەو. ھەركەس شەرمى كەم بىتەو، خۆپاراستنى كەم دەبىتەو.
ھەركەس شىش خۆپاراستنى كەم بىتەو، دلى دەمرئ!"

- ئاي قوربان! چ ئامۇزگارەيەكى جوانە پىم خۆشە كۆتا پرسىارت لە يارەي
كاربە دەستانەو لى بكم.
- پرسارەكەت چىيە؟

- ئەگەر پىاويك تەواوى مەرجەكنى تۆي تىا بووايە، چىت دەکرد؟ خەلكى
شارىك چۆنەن دەزانى تۆ والىيەكت بۆ ناردوون؟ ئەگەر والىيەكت لە كار لا بدايە،
ئەو والىيە چۆنى دەزانى كە لە كار لا براو؟

- پاش ئەو ھى مەرجەكانى مەن لە كەسەيدا ھەبا، ئەوا راويژم بە چەند كەسەيكى
تەر دەکرد، ئەگەر ئەوانىش رايان لەسەر بووايە، ئەوا نامەيەكمان دەنووسى و پىمان
دەوت، "بەلئىننامەي ديارىكردن (عهد التعمين)." كۆمەلەك لە كۆچەرەيەكان و
كۆمەلەيكىش ئەنصارىم دەکرد بە شايت. چەند مەرجەكم تىا دەنووسى كە لەمەو
پىش ئەو مەرجانە پاسكران. ئەمە ئەگەر كابرا خۆي حەزر بوويە، ئەگەر كابرا

خۇي حازر نەبايە و لە شوپىننىكى تر بووايە، ئەوا بەلئىننامەكەم بۇ دەنووسى و بۆم دەنارد. بۇ عەلاي كۆپى غەزوان واپوو، خۇي بە ديارمەو نەبوو، نامەكەم نووسى و بۆم نارد. سەبارەت بە لاڧردنى والىيەك و دانانى كەسىكى تر لە جيگەيدا، ئەو نە نامەكەم بە والىيە تازەكە دەدا و، لە نامەكەدا لاڧردنى والىيە كۆنەكە و دەستبەكاربوونى والىيە تازەكەمان دەنووسى. نموونەي ئەمەيش وەك ئەو بەلئىننامەيەي كە بە ئەبوو موساي ئەشعەرىم دا، موغەيرەي كۆپى شوغبە والى بەصرە بوو، ئەوم لاڧرد و ئەبوو موسام لە جيگەيدا دانا.

- قوربان تۆ نەتغەرموو: "موغەيرە بۇ والىيەتى زۆر لىوئەشارەبوو؟"

- يا، وتم.

- دەي بۆچى لات برد؟

- موغەيرە لە كوفەدا زۆر سەركەوتوو بوو، ئەمە ماناي وانىيە كە لە بەصرەشدا سەركەوتوو بىت. ھەر شارەو تايبەتەندى خۇي ھەيە، ھەر خىل و ھۆز و بىنەمالەيەك تەبىئەتى تايبەتى خۇيان ھەيە، والىي و ھەيە لە شارىكدا زۆر بە سەركەوتووئىي والىيەتى دەكا، بەلام لە شارىكى تردا سەركەوتوو نابىت. دواتر لاڧردنىش ماناي ئەو نىيە كە ئەو والىيە لىھاتوو نەبوو. زۆر جار بىنيومە والىيەك زۆر لىھاتوو بوو و، لە والىيەتى لامبردو بۇ ئەوئى كارىكى گرىنگىرى پىن بىسپىرم.

- تىگەشتەم قوربان! ئىتر لە بارەي دانانى والىيەو پرسىار ناكەم. تۆ باسى والى

لاڧردنت كرد، ئىزەم دەدەي لەم بارەو پرسىارت لىن بكەم؟

- فەرمووا

- بە درىژى باسى لاڧردنى خالىدى كۆپى وەلەدەمان كرد. ئەي لە بارەي

لاڧردنى سەعدى كۆپى ئەبوو وەققاس چى ھەيە؟

- سەعد پیاویکی پاک و لەخواترس، خالی پێغه مەهر^۱، ئەو یەكەم كەس بوو لە پێناوی خوادا تیری هاویشست. پێغه مەهر شتیکی وای پێ فرموو، هەموو كەس خۆزگە ی لێ دەخوای، پێی فرموو: "بیهاوێژە! دایک و باوکم بە توربانت بن." هەرچی لەبارە ی لا بردنییەتی، ئەو خۆانە خواستە لەبەر ئەو نەبوو كە تاوانیکی ئەنجام دابێت. ئێستە بۆت باس دەكەم. كۆمە لێك پیاو بە سەركردایەتی جەراخی كۆری سینانی ئەسەدی لە كوفەدا كۆبوونەووە، سكالایان لە دژی سەعد تۆمار كرد. ئەو سەردەمە بوو كە سوپای مۆسڵمانان لەگەڵ ئاگریەرەستەكانی نەهاوەنددا لە جەنگدا بوون. سەعد پیاویکی دادگەر و، بەسۆز بوو بۆ ژێردەستەكانی خۆی. بەرابەر ناھەق و كوفر زۆر توند بوو، زۆر بەسۆز بوو بەرابەر خەلكانی كە لەسەر ھەق بان و گوێزیەل بان، لەگەڵ ئەویشدا ھەندێ كەسی ھەقنەبین سكالایان لێ دەكرد. دەیانویست بەو سكالایە ھەندێ لە ویست و ئارەزووەكنی خۆیان بپننە دی. كاتیکی زۆر ناسكیشیان بۆ سكالاکەیان ھەلبژاردبوو. مۆسڵمانان لە جەنگدا بوون، دەبوو ھاردەنگ و یەكپەرز بان. من باش دەمزانی كە ئەو سكالای ئەوانە ناھەقە، بەلام لەبەر ئەوەی یەكپەرزێی مۆسڵمانان تێك نەچێ و بارودۆخەكە بارودۆخیکی ناسك بوو. سكالاکەم لێ وەرگرتن. موخەمەدی كۆری مۆسڵیمەم نارد بۆ ئەوەی وەك داوەر بکەوێتە نێوان سەعد و سكالاکەران. سەعد لەسەر بەلێنی خۆی مابوو. پیاویکی ئەمین و راستگۆ، بەلام لەبەر ئەوەی فیتنە و ئاژاوە كپ بکەمەووە، سەعدم لا برد. وتم با ئەم ئاژاوەیە لە لانكدا بێ و گەرە نەبێ و پێنەگا و، نەبێتە ھۆی دروبەرەکی و ئاژاوەی نێوان سوپای مۆسڵمانان. تەنانەت ترسم ھەبوو سەربكۆشی بۆ كوشت و كوشتار. سەعد گەراپەووە بۆ مەدینە. منیش پێزیکی تایبەتەم لێ گرت. تەنانەت كردم بە یەكێك لە پاوێژكارە ھەرە نزیکەكانی خۆم. لەوێش زیاتر یەكێك

^۱ سەعد ئامۆزای دایکی پێغه مەهر بوو، بۆیە بە خالە بانگی كردووە. لە فرمودە ی سەعدیدا ھاتوووە كە جارێكیان سەعد بەرەولای پێغه مەهر و كۆمە لێك ھارەل دەھات، پێغه مەهر فرموی: "ھذا خالي." وائە ئەمە خالۆی منە.

بوو لهو شش که سەی که من دهستنیشانم کردن که له دواى منهوه په کیکیان بکړئ به خلیفه. من نه کهر به نه ندازه ی سهره په نجه یهک گومانم له سهد هه بووایه، ناوا گرنګیم پی نه ددها. بېگومان وهرگرتنی پوستی خلیفایه تی زور له پوستی والی که وره تره، خلیفه که وره ی ته وای موسلمانانه، به لام والی ته نیا که وره ی شاریکه.

- قوربان! پرسپاریک ده کهم، له وانه یه که میک پروونه قی پی، نهو کاره ی تو کردت وینای لاوازی نه ده کرد! من بېگومانم که تو لاواز نه بووی! به لام بو وات کرد؟
- لاوازی له کوپدایه کوپم!

- پیاویک به باشی دهیناسی، دهزانی دینداره، دهسپاکه، به هیزه. پاشتر که سینک ده نیری تا بزانی وهک جاران ماوه یان گورپاوه، بو ت دهرده که وی وهک جاران و هیچ نه گورپاوه. که چی له کاریش لای ده به ی!

- کوپم! پیاوی زیرهک نهو که سە نییه که باشه و خراپه لیک جیا بکاته وه؛ نهو که سە یه که دوو خراپه لیک جیا بکاته وه و بزنی کامه یان زهرمری که مفره. نه کهر زیان هه میشه نییه ی له نیوان چاکه و خراپه دانایه، نهوه ئاسان بوو، به لام جاری و هه یه ده مانخاته نیوان دوو خراپه وه، ده بی بزانی کامه یان سوو کتره و که مفره. من پی و تی نه وانه له چ کاتی کدا هاتن و شکاتیان له سهد کرد. نه کهر من مرقی کی داد کهر لایبهم و داد که ریکی تر له جی که یدا دابنیم، نهوه سته مکاری نییه؛ شتی که بارودوخ و ده خوازی. جاری و هه یه خه لک زور له بهر پرس گرن گتره. نه کهر من خودی سهدم سهرپشک بکردایه له نیوان نه وه ی که والی بیت و ناژوه یهک دروست بیت، یان له والیه تی لای بهم و ناژوه یهک کپ ببیتنه وه. بېگومان دوه مپانی هه لده بژارد، جار جار ده بی کاته کان دپری بکی، کات و بارودوخ و هه یه وهک ره شه پای شوومه، ته ماشای سروشت بکه، جاری و هه یه ره شه پایه کی به هیژ دار و درخت ده شکینی و ته نانه ت له بنیان دپنی. نهوه له بهر نه وه یه که داره که به راهه ر نهو ره شه پایه دوه ستنی. ته ماشای گزو گپاش بکه، له به راهه ر ره شه بادا که میک خوار ده بیتنه وه، به لام هر ره شه پاکه نه ما، په کسه ر نه ویش راست ده بیتنه وه. پیغه مبه ر

سهرمه شق بوو بؤ شیمه، پیّم وئی که له پوژی حوده بیه دا چس پروی دا، چوّن پیغه مبه ر مه رجه کانی نه وانی په سهند کرد. من په کتیک هووم له وانه ی که نه و پوژه له بهر خوا و پیغه مبه ری خوا زور توپه بوون، به لام دوا ی نه وه ی ره شه پاکه تیپه ری، زانیم نه رمونیانی له گه ل لاوازیدا جیایه، نه رمونیانی له گه ل هیزا دزی یه ک نین، پیغه مبه ر نه و پوژه عومه ری فیر کردا

— سه لام وصه لاواتی خوا له پیغه مبه ر بیّت. قوریان له بهاره ی دیار یکردن و لابردنی والیه کان پرسیارم کرد. دهه وی بزانم تو به دوا داچوونت بؤ والیه کان ده کرد تا بزانی چس ده کن و چس ناکه ن؟ یان نه وهنده ت بهس بوو که نه و کاته ی ده تکردن به والی، به باشی ده تناسین و ده تزانس پیای چاکن و موسلمانس پاکن؟

— نه وهنده م بهس نه بوو؛ به دوا داچوونم بؤ ده کردن، بزانم وه ک خو یان به چاکس ماون؟ ده ترسام و ده مگوت؛ نه کا شه ی تان له خشته یان به ریّت، من بانگ شه و درو شمیکم هه بوو، ده مگوت؛ ”هه موو پوژیک والیه ک بگوړم، له وه باشتره تاقه پوژیک والیه کی سته مکار له سهر ته ختی ویلا یه ت بیّت!“

دیسان ده مگوت؛ ”هه ر کار به ده ستیکی من ستم له خه لک بکات و، پیی بزانم و قسه نه که م، نه وه من نه و سته مم کردووه!“

پوژیک به وانه ی ده ورو به ری خوّم وت؛ ”نیوه پاتان چیه نه که ر من به پای خوّم باشترین کهس بکه م به گه وره تان و، پیی بلیم؛ ’دادگه ربه ا‘ ثایا به وهنده نه رکس خوّم جنبه چی کردووه؟“

وتیان؛ ”به لن.“

وتم؛ ”نه خنر، وا نییه، ده بی چاودتری وردی بکه م، بزانم نه وه ی من ویستوومه، دهیکا یان ناپکا!“

من بۆچۈرنىڭى تايىبەتتى خۇم ھەبوو، لەو كاروبارەي كە پەيوەندىيى بە
داپونەرىتى ناوچەيى ھەبوو، كارىبەدەستەكانم سەرىشك دەكرىد. بەلام لە كاروبارى
گشتىدا وانەبوو، چاودىرىيى ھەلس و كەوت و پەفتارىنم دەكرىد.

چۇن ئەمەت دەكرىد؟

من كەسانىڭى ئەيىتى و تايىبەيىم ھەبوون، پاستەخۇ پەيوەندىيان بە خۇمەو
ھەبوو، چاودىرىيى والى و كارىبەدەست و تەنانەت خەلكىشيان دەكرىد.

— وا دەردەكەوي شتىك وەك ئەمەي ئەم سەردەمە بوو كە پىيى دەلەن:
”ئاسايش،” بەلام مەبەستەكان جىاوازن و دەگۆرپن. مەبەستى تۆ لە دانانى ئەو
كەسانە چى بوو؟

— مەبەستى سەرەتا و كۆتايىم پاراستنى ئاسايش و پارىزگارى بوو لە
ھوكوومەت. من مەبەستم ئەو نەبوو كە جاسوسى خەلكم بۆ بىكەن و بەشويىن
ەيب و عارى خەلكدا بگەرپن و، ترس و لەرز بخەنە نىو دلى خەلكەو. يەكىك
لە كارە گرنكەكانيان ئەو بوو: بە وردى چاودىرىيى كارى كارىبەدەستانيان دەكرىد،
بۆيە من وەك چۇن دەمزانى كارىبەدەستەكنى لاي خۇم لە شارى مەدىنەدا چى
دەكەن و چى ناكەن، ئاوايش دەمزانى كارىبەدەستە دوورەكان چى دەكەن و چى
ناكەن!

لە ھەر جىگەيەك باكور يان ياشور، پۇژئاوا يان پۇھەلات، دوور يان نىزىك
كارىبەدەستىكم ھەبا، ئەوا كەستىك يان زىاتر بە وردى چاودىرىيان دەكرىد و ھەر
شتىك لەم پەرۇ ئەو پەرى دەسلەتى مندا قەوماپا، بە باشى ئاگام لى بوو.

ھەموو جارنىكىش داوام لە والى و كارىبەدەستان دەكرىد وەفدىك بىننەن بۆلام تا
خۇم لە نىزىكەو پەرسىارى شار و كاروبارىيان لى بىكەم؛ پەرسىارىيان لى بىكەم لە بارەي
داھات و باج و خەراجەو، لە بارەي والىيەكەپان، باشە يا خراب! ستەمكارە يا
دادگر؟!

ھەر داھاتىكىيان ھەبوۋايە و بۆ مەدىنەيان بىناردايە، مەش دىمگوت: "دەبى دە دانە پىاۋىش لەگەل ئەو باج و داھاتانەدا بىن، با پىرسىاريان لى بىكەم و شاىەتى بىدەن كە ئەو دىمىگەوت و داھاتانە داگىر نەكراون و بە زۆر لە كەس نەسەنراون و سەمىيان تىا نىيە!" ئەمە دەبوۋە ھۆى ئەۋەى كە ئەگەر خۋانەخۋاستە والىيەك لە دۇدا پىنى خۇش بى سەم بىكا، نەۋىرى سەمەكەى بىكا، ئەگەر سەمىك بىكرايە، ئەۋا يەكسەر ئەۋ كەسانەى كە دامناۋىون بە نەپتى چاۋدېرى والى و كاربەدەست و خەلگىش بىكەن، پىنيان دەگەياندەم!

ئىمە نامەبەرى تايبەتەمان ھەبوۋ، ھەمۇر جارى بەۋ نامەبەراندە نامەم بۆ كاربەدەستەكان دەنارد، بەۋ نامەبەراندەم گوتىۋە: "ھەرچار نامەى مەنتان بىرد بۆ كاربەدەستىكى دۇور، ئەۋا خەلگى ئەۋ شارەدا چار بىدەن بىلەن: ئىمە نامەبەرىن، ھەركەس نامە بۆ عومەر دىنئىرى، بۆى دەبەين."

ئەگەر كەمىك نامەى بۆ مەن بىنۋىسايە، ئەۋا زۆر بەبى ترس نامەى دەنۋوسى و دەينارد، چۈنكە والى و كاربەدەست بە ھىچ شىۋەيەك بۆيان نەبوۋ خۇيان لەۋ كارەدا ھەلبىقورتىن، تەنەت نامەبەرەكە خۇشى نەيدەزانى چى لە نامەكەدا نۋوسراۋە، پىم گوتىۋە: "دەبى نامەم بە داخراۋى بە دەست بگەيەنن و، ناپى ھەلەكەبى." بەم شىۋە خەلگ ھەر گلەبى و گازندەيەكيان ھەبوۋايە، زۆر بە ئاسانى دەيانتوانى بۆ مەنى بىنن، جا ھەركات لەۋ جۆرە نامانەم بە دەست گەشتە، خۇم دەمخۇندەۋە و پىرس وپاۋىژم دەكرد و كام كارە ھەق بوۋايە، دەمكرد.

لەۋەش زىاتەر مەن موحەمەدى كۆرى سەلەمەى ئەنصارىم كىرەۋ بە لىكۆلەر و چاۋدېر بەسەر ھەمۇو كاربەدەستانى ھوكۇمەتەۋە، چاۋدېرى ھەمۇو والىيەكانى دەكرد، لىپىچىنەۋەى لەگەلدا دەكردن، لە سىكالا و گلە و گازندەى خەلگى دەكزلىيەۋە!

- باشه پښت ده لیم!

خوای گه وره قورثانی بۆ پښه مبه ر ﷺ ناردوه. له م قورثانه شه ر به ت و دادومری و بریاردانی نیایه. پښه مبه ر ﷺ خوی کښه و نارښه ی خه لکی کوتاهی پښ دینا و بریاری دده. شه رعی خودای پیاده ده کرد، بۆ شه کارانه یش داوای هاوکاری له هندی له هاوه لان ده کرد، بۆ نمونه معازی وهک دادومر و ماموستا نارد بۆ به من، هروه ها عه لپی کوپی شه بوو تالیبیشی نارد. شه بوو به کښ به و شیوه یه کاری کرد، خوی به پښی قورشان و فرموده بریاری دده، به لام به هوی سه ر کردایه تی کردنی جهنگ و گه پاندنه وهی شه وانه ی که له نیسلام هه لگه پانه وه. سه ر قلی پرووی تی کرد. دادومری و قه زاوه ت له و شار و لادیانه ی که هه لنه گه راپووه نه وه. وهک خوی مایه وه و به رده وام بوو. تا شه کانه ی شه بوو به کر له دونیادا مابوو، هه ر خه ریک بوو بۆ گه پاندنه وهی شه ناوچانه ی له ثابین وه رگه راپووه نه وه. تا مردن خه ریک بوو، زۆریه ی کاروباری وهک سه رده می پښه مبه ر ﷺ لی کرده وه. ئیتر مه رگ مۆله تی نه دا و گه شته وه به پښه مبه ر ﷺ. داوام وایه خوای گه وره منیش له گه ل شه واندایه کو بکاته وه و به مانخاته نیو به هه شتی گه وره و نه براره ی خوی.

- ثابین! خواجه گیان ثابین!

- خوا تۆیش به خاته به هه شه ته وه و به خزمه ت پښه مبه رت ﷺ بگه یه نیت، کوپم! .. با بیینه وه سه ر قسه که ی خۆمان ... کاتی من خه لافه تم گرتنه ده ست، یه که م جار داوه یم له نیوان خه لکدا ده کرد، بریار و فه توام دده، به لام دوا ی شه وهی که ده وله ت و حوکومه تی نیسلامی به رفراوان بوو و عه رهب و عه جه م تی که ل بوون، ئیتر من ماوه ی شه وه نه ما خۆم خه ریکی شه کارانه بکه م، ئیتر وازم له دادومری هینا، ده ستم کرد به دانانی دادومر بۆ هه موو و بیلایه ت کان شه بودمردام کرده دادومری مه دینه، شوره یحی که ندیم کرده دادومری کووه، هوسمانی کوپی شه بولعاصم کرده دادومری میهر؛ شه بوو موسای شه شعهریم کرده دادومری به صره.

- مووچەت بۆ ئەوانیش ديارى کرد؟

- بېگومان بەلێ، مووچەم بۆ والیبەکان ديارى کرد بۆ ئەو نە پەيداکردن
نەبیتە بەرگری لە بەرپۆوەبردنی کارەکانیان، هەروەها مووچەم بۆ دادوهرەکانیش
بەربەهە بۆ ئەوەى ئاتاجى کاسبى و نان پەيدا کردن نەبن و خەرىكى دادوهرى
خۆيان بن، بە باشى گوێ لە خەلک بگرن و کێشەکانیان چارەسەر بکەن.

- ئەى چاودێرى ئەوانىشت دەکرد؟

- ئەيچۆن! بەلێ چاودێرى ئەوانىشم دەکرد، ئەو چاودێرانەى کە پێشتر باسمان
کردن، تەنیا چاودێرى والیبەکانیان نەدەکرد، بەلکە چاودێرى دادوهرەکانیشیان
دەکرد. تەنات چاودێریان لەسەر ئەوانەيش دەکرد کە کارىکى بچووک و
ئاساييان بە دەستەوه گرتبێ. پێشتم وتى: من لە کاربەدەستەکان بەدگومان نەبووم،
بەلام بۆ تەواو دلتيا بوونەوه ئەو چاودێرانەم دانابوو. دادوهرىيش وەک کاربەدەستى
و بەرپرسارىتى گرنگە، دەبێ چاودێرى ئەوانىش بکريت.

- ئەى ئامۆزگارىت دەکردن وەک ئەوەى ئامۆزگارىي بەرپرسەکانت دەکرد؟

- بېگومان بەلێ! بە بیرمدا نایەت تاقە کەسێک بۆ کارىک پاسپاردبێ و
ئامۆزگاريم نەکردبێ.

- لەو ئامۆزگارىانە هېچت لە بیرە بۆم باس بکەى؟

- ئەم هەویرە ئاو زۆر دەکێشێ و بە ئاسانى کۆتايى نایەت، يەك دانەت بۆ
دەگیرمەوه، ئەو کاتەى ئەبوو موسای ئەشعەريم کردە دادوهرى بەصرە، ئامۆزگاريم
کرد.

- چیت پێ گوت؟

- نامەبەکم بۆ نارد تێیدا نووسیبوووم،

”لە بەندەى خوا عومەرى کورێ خەتتابەوه بۆ ئەبوو موسای ئەشعەرى، سلاو و
پەحمەتى خوات لێبێ، پاشان؛

"دادوهرى فەرزىكى گەورە و پتەو و قايمە، سۈننەتتىكى گىرنگە، ھەركات دادوهرىيەك بە بەلگەۋە ھاتە لاي تۇ، پەش لىنى تېبگە، قىسە ھەرچەند ھەقىقەت بى، مادەم جىيەجىيى نەكەي، ھىچ قىيەتتىكى نىيە! لە كۆر و كۆپۈنەۋەكانتدا بە يەكچو سەيرى خەلگەك بەك، پا لەبەر سەمكارەت پىۋاى دەسلەتدار مەخت لىن خۇش نەكەن و، پىۋاى ھەژارەش لىت نەترسى!

"ھەركەس داۋاكارە، دەپى بەلگەي پروون و ئاشكرەي ھەبى، ئەۋكەسەيشى داۋاى لەسەر تۆمار كراۋە، دەپى سۈيىند بخىۋا(و پاكانەي خۇي بەكا)، سولج و پىككەۋتن لەنىۋان مۇسلماناندا دروستە، بەۋ مەرجەي خەلەل ھەرام نەكەن و ھەرام خەلەل نەكەن. ئەگەر دۈيىنى پىپارىكت دەرگىد و ئەمۇ بۇت دەرگەۋت ھەلە بوۋە، نەكەي پەشىمان بوۋنەۋە بە غەيبە بزانى و پاشگەز نەبىتەۋە، گەپانەۋە بۇ سەر ھەق و راستى، زۆر لە مانەۋە لەناۋ ھەلە و چەۋتى مەزىنترە و ياشترە!

"تىگەشتن! تىگەشتن! ئەگەر ھات و شتىك لەنىۋ دىلتدا دەھات و دەچوۋ، ھىچ بەلگەيەكت لە قورئان و نەرموۋدە دەست نەكەۋت، ئەۋا تىگەشتن و بىر و ھۈشى خۇت بە باشى بەكار بېنە!

"ھەموو شتە ھاۋۋىنە و ويكچوۋەكان بزانە و بە پىۋدانگى ئەۋانە شتە تازەكان ھەلبەسەنگىنە و دۋاى بزانە كامەپان لەلاى خوا و پىغەمبەرى ^ﷺ خۇشەۋيسە، بەۋەپان پىپار بەدە!

"ماۋەيەك ماف بەدە بە داۋاكار، پا بۇ بەلگەي خۇي بەگەپى، ئەگەر بەلگەي تەۋارى ھىنا، ئەۋا مافەكەي بۇ دەگەپىننەۋە، ئەگەرنا داۋاكەي پىشتگۈي دەرخت. ئەگەر ۋا بەكەي، ئەۋا گومانەت بۇ دروست ناپى و بەرچاۋپروون دەپى و داۋاكارەش ناتۋانى ھىچ بىپانۋەك بىننەۋە مۇسلمانان زۆرەپان عادل و راستگۇن، قىسەپان لىن ۋەرىگەر، تەنبا ئەۋانە نەپىن كە لەسەر تۋان دارپان لىن دراپى، پان سۈيىندى درۋپان لىن دەرگەۋتەپى، پان كەسەك كە جىگەي مەمانەي خەلگە نەپى، خۋاى گەۋرە ئاگادىرى نەپىنەكانى ناۋ دلىشە، بەلگەي گومانۋاى و لىلى ناۋى!

”نەكەى ھەرگىز لە كاتى دادوهر پىدا تورەببى، يان نىگەرەن و قەلەق بېى. ھەرگىز ئازارى خەلك نەدەى. لە كاتىكدا ھەقت نىشان دەدەن، پىت ناخۆش نەبى و ئىنكارى نەكەى، ئەو ھەقەى كە خۆى گەورە پاداشتى لەسەر دەداتەو و دەيكاتە تۆشوو بۆ قىامت، ئەو لە ھەموو شتى باشتەرە. ھەر كەس بە ىنى خۆى و خۆاى خۆى نىتەى ناو دلى پاك بى، ئەو خۆاى گەورەى بەسە كە پشتىوانى بى، پىويستى بە خەلك نابى!

”ھەر كەس شى بە قسەى ساف و لووس پىچەوانەى ھەق جولايەو، خۆاى گەرە ئابرووى دەبا، سى و نەينىيەكانى ھەلدەمالى، چاوپروانى چى لە پاداشتى خەلكى دەكەى؟

”سلاوى خوات لىبى.

- يا ئەللا! ماشەللا! كورە قوربان تۆ تەواو سەردەمى خۆت پىشخستبوو. من پىم واىە كە پىويستە ئەم نامەىە لە ھەموو دادگاكاندا ھەلىواسرى، ھەموو دادومرىك بىخوتىتەو، تۆ قسەىەكى وات كىردوو ھىچت نەھىشتوو تەو. زۆر بە كورتى و پىرمانابى، ئەگەر من تۆم نەناسايە، دەمگوت: ھەرگىز باومر ناكەم ئەم قسانە قسەى تاكە كە سىك پىت، بەلكو كۆمەلىك دادومرى زۆر زانا ھەستان و بە يەكەو ئەم نامەيان نووسىو، بۆيە ئاوا ئەوئەندە پىرمانا و بەھىزە!

- ئەو بە ھەر يەكەى خوايە، دەپ بەخشىت بەو كەسانەى كە خۆى بىھەوت. - پاك و بىگەردى بۆ ئەو كەسەى تۆى ھىنا و، قسەكانت ھىندە پاراون. وەك سىحر كارىگەرن. قوربان مۆلەت دەدەى لەسەر ئەم نامەىە بوو ستم. ئەم نامەىە نابى ھەروا بە سەرا تىپەپەن.

- فەرموو چ پىسەركىت بۆ ھاتوو تە پىش بىكە! - مەبەستت چى بوو لە: ”دادومرى فەرنىكى گەورە و پتەو و قايمە، سوننەتتىكى گىزىك؟“

..... له ودهمه یگه شتم به عومه رښه

- خوای گه وړه نه م خه لکه ی دروست کړدووه و کړدوونی به چهند به شیکی جیاوازه وه، بیروړا و بۆچون و ښاره زوی جیاوازیان هه یه، به رژه وهندی جیاوازیان هه یه، ژمیری و ښاره زیان وهک یهک نییه. ښا له بهر نه وه هه لسه نگاندنی شيان بۆ کاروباره کان له یه کتر جیا یه، بۆیه کیسه ده که ویتته نیوانیا نه وه، دژایه تی زؤر ده بی، نه و متا خوای گه وړه ده فەر مووی: ﴿وَلَا يَزَالُونَ تُخْلِفُونَ﴾ (۱۱۸) إِلَّا مَنْ رَّحِمَ رَبُّكَ وَلَئِنَّكَ خَلَقَهُمْ ﴿هود: ۱۱۸ - ۱۱۹ واته: "به رده وام نه و خه لکه له ښایین و بهرنامه و بۆچووندا له یه کتری جیاوازیان، مه گهر نه وه ی به زه یی په روه ردگارت بیگریته وه، هه بۆ نه و مه به ستهش خوای گه وړه دروستی کړدوون (یانی له بهر نه وه دروستی کړدوون به زه یی به واندا بیته وه)."

ده ی مادم وایه، ده بی که سیکی دادوهر له نیوان خه لکدا دادوهری بکا، نه گینا ښا ووه و گینچه ل له نیوانیا نندا په یدا ده بی، نه و کاته زؤردار بیزور ده خوا، بۆیه خوای گه وړه دادوهری وجب کړدووه، دادوهری واجبه نه ک سوننه ت، دادوهر سه ریشک نییه له نیوان دادوهر یکردن و دادوهرینه کړدندا، خوا ده فەر مووی: ﴿فَلَا تَحْكُمُ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ﴾ (ص: ۲۶ واته: "له سه ر بنچینه ی هق و پرسته قینه دادوهری له نیوان خه لکدا بکه." نه و میش که من وتم: "فه رزکی گه وړه و پته و قایمه، سوننه تیکی گرنکه." نه وه مه به ستم نه وه یه که حوکمی دادوهر نه و پرپاره یه که خوا له قورښاندا دایبه زانده و پیغه مبه ر له سوننه نه کانیدا به کاری هیئاوه.

- نه ی مه به ستم چیه له: "هه رکات دادوهر یه یه به به لگه وه هاته لای تو،

باش لئی تی بکه؟"

- پیویسته دادوهر به باشی له و سکلا په تی بکا که هیئراوه ته به رده می. پیش نه وه ی هیچ قسه یه ک بکا، ده بی به باشی لئی بکؤلیته وه، نابی پیش پروونبوونه وه ی راستی، قسه بکا، پرپاری دروست و نه تپاکی دوو شتی زؤر مه زنن که خوای گه وړه به خشویه تی به به نده کانی، ته نانت له دوی پړوا هیئان به خوا، هیچ شتی

به قه د ئه و دووانه گرنګ نيبه! ئه و دووانه لاقى ئيسلامن، ئيسلام له سهر ئه و دوو لاقه وهستوه، مړوف هر به و دووانه دهتوانئ خوى له پټګه ی چهوت و کومړا پپاريزئ و ببيتته په کټک له و که سانه ی که خواى گه وړه نيمه تى پئ به خشيون! ئه وانه ئه و که سانه ن که خوا دهيانخاته سهر پټګه ی راست و دروست.

— ئه ی مه به ستنت چيپه له: "قسه هرچهند هه قيش بئ، مادم جيبه جني نه که ی، هيچ قيمه تئکي نيبه!"

— ده بئ دادومر زوو برپاري خوى بدا و قه زيه کان کؤتايي پئ بهيتئ، نابئ ته و منده نواى بخا، بيمرئئ، ده بئ دادومر به هيژى حوکورمهت و سولته وه کاره کاني جيبه جئ بکا، نه گهر وا نه بئ، با ت به ياني دادومر برپار دهر بکا، که س کويئ بؤ ناگرئ! خواى گه وړه مه دحي ئه و که سانه ی کردووه که به هيژن و له دیندا چاوکراوه و راستگؤن، ده فهرمووئ: ﴿وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا إِبْرَاهِيمَ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ﴾ (ص: ۴۵) واته: "ئە ی پټغه مبه را! باس و يادى به نده به پټزه کانهان: ئيبراهيم و ئيسحاق و يه عقوب بکه، هه موويان ده ستئکي بالايان هه بوو له که ياندني ئاييني خوادا، ده ستئکي بالايان هه بوو له چاکه و چاکه کاريدا، هه روه ها بهرچاوپرووني و شاره زايبي ته و اوياي هه بوو له هه موو پروويه که وه."

مه به ستئ خواى گه وړه له ده ستئ بالا، هيژ و ده سه لاتته: مه به ستيشي له بهرچاوپرووني، بهرچاوپروونيه له ئاييندا.

— ئه ی مه به ستنت چيپه له: "له کؤړ و کؤبوونه وه کانتدا به يه کچاو سه يري خه لک بکه، با له بهر سته مکاريت پياري ده سه لاتدار مرخت لئ خوښ نه که ن و پياوئ هه ژارپش لئت نه ترسئ!"

— مه به ستم ته و مبه که جياوازي نه کا له ننوا ن ئه و دوو که سه ی که هاتوون بؤلاى دادومر، ده بئ وهک يهک لئيان پرووانئ، نه گهر به پټزه وه وهک يهک له هه ر دوو کياني پرووانئ، نه و ته و انپش به چاوئکي پټزه وه سه يري ئه و ده که ن، ته مه وهک ئه و نامه يه

وايه كه بۆ موعوبيه ی كور ی نه بوسوفیانم نووسی و وتم: "مرۆفه لاوازهكان هینده له خۆت نزیك بكهروه هتا وایان لهدی كه ترسیان دهسكن و زمانهان دهكرنهوه و زاتی قسه كړن دهكمن." مرۆفی بههیز نهگهر زانیی دادوهر لهگهلهدايه و له خۆی نزیك دهكاتهوه. نهگهر تاوانبار بوو تاوان زیاتر دهكا. مرۆفی لاوازیش نهگهر زانیی كه دادوهر لینی ناپرسیتهوه—نهگهر خاوهن ههقیش بی—زات ناكه باسی بكا و زۆر جاریش چاویوشی له ههقی خۆی دهكا. من ههركیز فرمان به شتیك ناكهم كه خۆم نهيكهم. جاریكیان من و ئوبه ی كیشهیهكمان ههبوو. زهمیدی كور ی سابتعان كرد به دادوهر. وتم به زهمید: "بۆیه ئیمه هاتوین بۆلای تۆ. ببی به دادوهر." زهمید له جینگ ی خۆی راست بووهوه و ههوجینگی بۆ من فریدا و وتی: "هاگهوردی بوستنان لهسهری دابنیشه!"

منیش وتم: "كۆره كاكه زهمید گیان! ههر له سهرهقای دادوهریهكهندا تاوانت كرد. ئوبه ی له كۆی دادمنیشی. دهمن منیش لهوئ بَم. ئهمرۆ لهلای تۆدا نابیی من له ئهه كۆرتر بَم!"

من ئهه له پێغهمبهرهوه فێر بووم. دایکی ئیعمانداران ئوم سهلهمه گێرايهوه: "پێغهمبهر فهرسوویهتی: 'ههركهس بوو بهدادوهر لهنیوان موصلماناندا، با له تهماشكړن و هیناكړن و دانیشاندنی كهسهكاندا دادگهر بی!'"

— ئه ی قوربان مه بهستت چیه له: "ههموو شته هاووینه و وێكچوووهكان بزان و به پێوانگی نهوانه شته تازدهكان ههلهنگینه و. دواپی بزانه كامهیان لهلای خوا و پێغهمبهری خوا خۆشهویه. بهوهیان بههار بده!"

— من ئامۆزگاریم كریووه كه ئیجتیهاد بكا و قیاس بهكار بهنن. زۆر قهزیه ههیه مرۆف دهبن ئهری و ئاوهزی خۆی بۆ بهخاته كار. دهبن ئیجتیهادی بۆ بكا. قیاس بهكار بهنن. بزانن ئایا شتی لهو جۆره پووی داوه؟ نهگهر پووی داوه. ئهههیش بههینی ئهه شته لهك بداتهوه. ئهوه قیاسه. بزانن چ شتی لهو مهسهلهیه نزیكه و پووی داوه. چونكه قهزیهكان زۆرن. دهقهكان كهمن. كه وابهو، دهبن

ئىجتىھاد و قىياس بەكار بېتىرى و، ئەوھىش لەسەر بىنەما گىشتىھەكانى قورئان و فەرموودە. جا بۇ ئەو مەبەستە، دادوهر دەبىي ژەرى بەكار بېتىنى، دەبىي بىر و ھزرى خۇي بىخاتە كار، دەبىي ھوكم لە قەزىھەكانى تر ھەلھىنجىتىنى. ئەمە كار و بەرنامەي خەلىفەي يەكەم بوو، كارى ھاوھەلان بوو، ئەوان قىياسيان بەكار ھېناو، شتەكانيان ھەك ھاوۋىنەكان ھىساب كىردو، بۆيە دەرگاي ئىجتىھادىيان بۇ خەلكى تر كىردوۋەتەو، رېگەيان بۇ خۇش كىردوون، ئا لەبەر ئەوۋە مۇجتەھىدى نىتە پاك و زانا، ھەمىشە ھەر خىرى تووش دەبىي، پېغەمبەر ﷺ فەرموۋىتەي: "ھەركات دادوهر ئىجتىھادى كىرد و پېكاي، ئەوۋە دوو خىرى بۇ دەنووسرى، ئەگەرىش نەپىكاي، خىرىكى بۇ دەنووسرى."

- ئەي مەبەستت چى بوو لە: "ئەگەر دوۋىنى بىرپارىكت دەرگىد و، ئەمىرۇ بۇت دەرگەوت ھەلە بوو، نەكەي پەشىمان بوونەوۋە بە عەببە بزانى و پىشگەز نەبىتەوۋە، گەرەنەوۋە بۇ سەر ھەق و پاستى، زۆر لە مانەوۋە لەناو ھەلە و چەوتى مەزنتىرە و باشتىرە؟"

- مەبەستى سەرەكى لە دادوهرى، ھەلۋەشانەنەوۋە شتە ناھەقەكان و مافدانە بە شتە ھەقەكان، بۆيە پىۋىستە دادوهر ئەوۋەرى خۇي ماندوور بكا بۇ گەشتن بە ھەق. ئەگەر بىرپارىكى دا و، دراۋى بۇى دەرگەوت بىرپارەكەي ھەلە بوو، دەبىي دان بە ھەلەكەيدا بىنى و شتە پاستەكە دەرېخ، گەرەنەوۋە بۇلاي شتە پاستەكان گەرەمىي مرۇف دەرەخا، مانەوۋە لەناو جەغزى بەتالدا و دان نەنان بە پاستىدا، ئەوۋە خۇبەلزانى و تەكەببۇرە، ھىچ شتىكىش ھەك خۇبەلزانى نابىتە لەمبەرى چوونە بەھەشت، پېغەمبەر ﷺ فەرموۋىتەي: "ھەركەس بە ئەندازەي تۇزقالتىك فەيس و تەكەببۇرى لە دلدا بى، ناچىتە بەھەشتەوۋە."

نىمەش وتمان: "قوربان! پىارى وا ھەيە كە پىي خۇشە جلوبەرگەكانى جوان بى، نەعل و پىلاوى جوان بى!"

فەرمووی: "ئەو خۆبەزلزنى نىيە. خۆبەزلزنى ئەو يەكە دان بە ھەقدا نەنى و خەلک بە كەم بزانى."

منیش ئامۇزگارىيى ئەبوو موسام كرد كە: "نەكەي دان بە ھەقدا نەنىت، ئەگەر ھەقت بۇ دەرکەوت و دانت پيا نەن، ئەو خەلكت بە كەم زانیوھ."

- ئەي مەبەستت چى بوو لە: "موسلمانن زۆربەيان عادل و راستگۆن، قسەيان لى وەربگرە، تەنیا ئەوانەي نەبى كە لەسەر تاوان داريان لى درابى، يان سويندى درۆيان لى دەرکەوتبى، يان كەسيك كە چىگەي متمانەي خەلک نەبى؟"

- خۆي گەورە ئەم ئومەتەي پىغەمبەرى ﷺ كرىووه بە ئومەتتىكى ميانەپرەو و شاھيد بەسەر ئومەتانی پيشووه. ميانەپرەوي بریتىە لە دادگەري. موسلمانان لەناو يەكدا دادگەرن، تەنھا ئەوانەيان نەبى كە شتىكى رايان لى دەرکەوتبى كە بىتە لەمبەر بۇ شايتى، ئەو لەمبەرەيش ئەو يەكە كە شايتىي. درۆي دابى، ئەو ئىتر شايتىي لى وەرنەگيرى، يان لەبەر تاوانىكى گەورە دارى ھەدى لى درابى، ئەو خۆي گەورە پازى نىيە شايتىيان لى وەربگيرى، يان لەوانەيە ئەو شايتىيە لەبەر بەرژمەندييەك بىت، وەك شايتەيدانى كۆيلە بۇ گەورەكەي خۆي، لەوانەيە ئەو كۆيلە لە ترسدا يان لەبەر بەرژمەندى شايتىي بۇ گەورەكەي بدا. ھەرومما شايتەيدانى خزم بۇ خزم ئەگەر شوبهە و تۆمەتتەك بوو، ئەو وەرنەگيرىت، ئەگىنا وەردەگيرىت.

- ئەي مەبەستت چىيە لە: "ماوەيەك ماف بەدە بە داواكار، پا بۇ بەلگەي خۆي بەگەرئ. ئەگەر بەلگەي تەواوى ھيئا، ئەوا مافەكەي بۇ دەگەرئىتەوھ. ئەگەرنا داواكەي پشت گوى دەخرىت، ئەگەر وا بەكەي، ئەوا گومانن بۇ دروست نابى و بەرچارپوون دەبى و، داواكارەش ناتونى ھىچ بىانويەك بۆنئەوھ؟"

- ئەو دادوهرەي كە دادگەرە، دەبى ماوەيەك مۆلت بەدا بە داواكار تا بتوانى بەلگە و شتى خۆي ئامادە بكە. ئەو كەسەي داواكارە، لەوانەيە بەلگەيەكى ھەبى كە ئىستنا ئامادە نەبى، شايتەتتىكى ھەبى لە سەفەردا بى، ئەگەر دادوهر پەلەي پى

بىكا و زوو بېرىار بىدا، ئەوا دادپەرورە نەبوو. بۆيە داواكار بۆى ھەيە داواى ماوھەك بىكا كە تېپىدا بىتوانى شايەت و بەلگەى خۇى ئامادە بىكا، ئەو ماوھە دىھارى نەكراو. بۆنموونە نابى دادورە بلى؛ "ئەنپا سى پۆژ مۆلەتت ھەيە!" نەپىش بە سى پۆژ كارەكنى بۆ جۆبەجى نەكرەت. خۇ ئەگەر دادورە سوور دەيزانى ئەو بەلگە و شايەتانەى ئەو باسيان دەكا، پىويستىيىن بە سى پۆژ نىيە، ئەو دەتوانى ماوھى سى پۆژى بۆ دابىنى. بۆ نموونە ئەگەر بەلگەكان يان شايەنەكەى لە مالىدا بوون، يان شايەتەكەى خەلگى ئەو شارە بوو، لەوئىش بوو، واتە لە سەفەر نەبوو، ئەو ئەو كاتە پىويستە دادورە زوو قەزىيەكە كۆتايى پى بىنى و بە كراوھى نەيھىلەتەو!

- ئەى قوربان مەبەستت چىيە لە: "ھەركەس داواكارە، دەبى بەلگەى پوون و ئاشكراى ھەبى. ئەو كەسەيشى داواى لەسەر تۆمار كراو. دەبى سوتىد بخواو و پاكانەى خۇى بىكا!"

- ئەم قەسە تەفسىرى ئەو ئايەتەيە كە خۇاى گەرە دەفەرمووى: ﴿وَأَتَيْنَهُ

الْحِكْمَةَ وَفَصَّلَ الْخُطَابِ﴾ ص: ۲۰ واتە: "ھىكمەت و دنايى و قەسە و فرمانى بەجىمان پى بەخشى."

فصل الخطاب لە ئايەتەكەدا بىرىتيە لە بەلگەى بەھىزى داواكار لەسەر داوالەسەرتۆماركراو، يان بىرىتيە لە سوتىدى داوالەسەرتۆماركراو ئەگەر ھات و داواكار بەلگەى بەھىزى نەبوو، ئەسل لە دادگادا ئەوھەيە كە يەكەم جار داواكار بەلگەى خۇى پىشكەش بىكا، ئەگەر نەيتوانى بەلگە پىشكەش بىكا، ئەوا داوالەسەرتۆماركراو سوتىد دەخوا، چوكە ئەسل واپە مەؤف بەرى بى لە تاوان!

ئەگەر كەسەك داواى ئەوھى كرد كە ماڤىكى لەسەر كەسەكى تەر ھەبوو، بەلام بەلگەيشى بە دەستەو نەبوو، ئەو دەبى دادورە ئەو كەسە لە دادگادا ئامادە بىكات و پى بلى؛ "فلان كەسا فلان داواى لەسەر تۆ تۆمار كردووه." جا ئەگەر لايەنى دووھم دانى بە تاوانەكەى خۇپدا نا، ئەوا دادورە بىرىارى خۇى دەردەكا، ئەگىنا

..... ئەو دەمەيگە شىنم بە غومەد ﷺ

لايەنى دووم سوڭىد دەخىوا و پاكانە بۇ خۇي دەكا و، ئىتىر مەلەفى قەزىكە دادەخرىت، دادومر لە دونيادا دەيى بە بەلگە و دەلىلەو بەرپارى خۇي بەدا، بەلام لەو دونيا ئەو دادگاي خوا كار دەكات، دادومرى ھەرگەورە و راستەقىنە خىواي گەورەيە، فرمان بە زمان و دەست و لاق و ئەندامەكانى مرقۇف دەدا كە شايەتى بدەن، مافى كەس لەوى پېشىل نابى و نافەوتى!

خۇ ئەگەر دادومر ھەقى بە كەسىك دا كە شايانى ئەو ھەقە نەبوو، ئەو ئىتىر كۆتايىيى دونيا نىيە، ھەلال بوونى ھەرامىش نىيە، دادومرىش مرقۇفە و بە زىرى و ئاوەزى خۇي، بە پىنى بەلگە بەرپار دەردەكا، جا ئەگەر كەسىك لە زىر سەقى دادگادا مافىكى نابەجىي ھەرگىز، ئەو لە پۇزى قىامەتدا تۆلەي لى دەسەنرېتەو!

تەنانت پىغەمبەر ﷺ فەرموويەتى: "منيش ھەك ئىو مرقۇم، ئىو كىشەكانتان دېنەنە لاي مەن، لەوانەيە يەككىكتان قەزانتىر بى لەوى تر، بەلگەي جوانى بەدەستەو بى، منيش بە گويەي قەسەكانى مافى پى بدەم! جا ئەگەر مەن ماف بە يەككىك دا و خاومەن مافىش نەبوو، ئەو پارچەبەك ئاگرم پىداو!"

- ئەي قوربان مەبەستت چى بوو لە: "خىراي گەورە ئاگادارى نەپىنىيەكانى ناو دلىشە، بەلگەي گوماناوى و لىلى ناوى؟"

- مەن زۆر جار دەمگوت: "ھەندى كەس لە سەردەمى پىغەمبەر ﷺ بە ھەجى بەرپارى لەسەر دەرا! ئىستە ھەجى و سىروش تەواو بوو، نەم! ئىمەيش بە گويەي كىدارەكانتان بەرپارتان لەسەر دەدەين، جا ھەركەس كىردارى باشى ھەبوو، ئىمە بەرپارى لە قازانچ دەدەين، لە خۇمانى نىزىك دەكەينەو، خۇ ئەگەر لە دىدا نىەتى باشەيشى نەبوو، ئەوا ئىمە پى نازانين، ھەركەسىش كىردەوئى خىراپ بوو، ئىمە بەرپارى لە دژ دەردەكەين، ھەرچەند خۇيشى بلىت، 'مەبەست و نىەتم چاكەيە!'"

كەس بۇ نىيە ھىچ بەرپارىك لەسەر كەسىكى تر بەدا مەگەر بە پىنى ئەو كىردەوانەي نەبى كە دەبىنرېن، دىلكان ھەك خانووى دەرگا گالەدراون، نازانين چىمىيان تىسايە، تەنبا خوا دەزانى چى لەنىو دىدايە، ئىمە ناتوانين دلى كەس بخوئىنەو تە بزانين

چى تىايە، ئىمە ۋەك ۋىم بە گۈپرەي كىردەۋە بېھار دەدەين، نەگەر كىردەۋەي چاك بوو، ئەۋە لاي ئىمە بە چاكەكار دەناسرى، ئېتىر لە دىدا چ شىتىكى مەبەستە ئەۋە ھەۋالەي خوا دەكرى، نەگەرەش كىردەۋەي خراپى ھەبوو، ئەۋە بە خراپەكار دەناسرىت، ئېتىر لەۋەۋلايش ھەۋالەي خوا دەكرىت. چارېك پىغەمبەر ﷺ دارى ھەددى لە بادەخۆرىك دا، پىۋاۋىك نەفرەتى لەۋ بادەخۆرە كىرد، ۋتى: "نەفرەتى خوات لى بىن! چ كارىكت كىردەۋە."

پىغەمبەر ﷺ فەرموۋى: "نەفرەتى لى مەكەن! من تەنيا ئەۋەندە دەزانم كە ئەۋ پىۋاۋە خوا و پىغەمبەرى خۋاي خۋش دەۋى!"

پىغەمبەر دەيزانى ئەۋ پىۋاۋە خوا و پىغەمبەرى خۋش دەۋى، بەلام ئەۋ خۋشەۋىسىيە تەبوۋە ھۋى ئەۋەي دارى ھەددى لى ئەدا و تۆلەي لى نەسەنئەۋە! پىۋاۋىش ھەبوو دوۋرۋو بوو، ۋەك عەبدوللاي كۈرى سەلۇل، بەلام پىغەمبەر ﷺ بە گۈپرەي كىردەۋەكانى لەگەلىدا دەجولايەۋە، بە پروۋالەت نوۋىزى دەكرد و خۋى بە مۇسلمان نىشان دەدا.

ھەرچى لە بارەي شوبوھات و گومانىش ھەيە، ئەۋە ئايىنى ئىسلام پىزى مەۋف دەگرى، ناكىرى بە گومان و قسەي لارەكى مافى پىشېل بىكرى، چۈنكە ئەۋ قسە گوماناۋىيانە زۆر جار درۆن، خۋاي گەرە دەفەرموۋى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَبِيرًا مِّنَ الظُّلُمِ إِنَّ بَعْضَ الظُّلُمِ أَكْبَرُ﴾ الحجرات: ۱۲ ۋاتە: "ئەي ئەۋ كەسانەي باۋەرتان ھىناۋە! خۇتان زۆر پىارېزن لەگومانى خراپ، لەراستىدا ھەندى لەۋ گومانانە گوناھ و تاۋانن(بۇيە ھەق ۋايە لەھەمور گومانېك خۇپارېزبىن)."

پىغەمبەرەش فەرموۋەتەي: "بە گۈپرەي تاۋانا تۆلە لە كۆل مۇسلمانان بىكەنەۋە، نەگەر بەلگەيەكى ھەبوو بۇ ئەۋەي تۆلەي لى نەسەنئەۋە، ئەۋا لى قەبۇل بىكەن. نەگەر سەركىردە لە بەخشېندا ھەلە بكا و بە ھەلە كەسىك بېەخشى، لەۋە باشترە لە تۆلە سەندەۋەدا ھەلە بكا و بە ھەلە تۆلە لە پەكېك سەنئەۋە!"

کە وایوو تۆلە لە هیچ کەسێک ناسە نرێتەووە مەگەر بە بوونی بەلگە یەکی بەهێز و بێگومان. یان دەبێ بە گوێزەری بەلگە یەک تاوانبار بکری کە وا ئەو بەلگە یە ئەو تاوانە ی لێ بخوێنرێتەووە، وەک ئەوێ کچێک یان بێوێژنێک دوو گیان بێ، یان پیاویک برشیتهووە و بادە هەلێنێتەووە! ئەمە ئیتر بەلگە ی ناوی و دپارە کە کچە ی یان بێوێژنە کە زینای کردووە و، پیاوێ کە بادە ی خوار دوو تەووە.

— ئە ی قوربان مەبەستت چی بوو لە: "نەکە ی هەرگیز لە کاتی دادوەردا توورە بێ، یان نیگەران و قەلق بێ. هەرگیز ئازاری خەلک نەدە ی. لە کاتی کدا هەقت نیشان دەدەن، پێت ناخۆش نەبێ و ئینکاری نەکە ی. ئەو هەقە ی کە خۆ ی گەورە پاداشتی لەسەر دەداتەووە و دەیکاتە توێشوو بۆ قیامەت، هەرکەس بەینی خۆ ی و خۆ ی خۆ ی نیەتی ناو دلی پاک بێ، ئەو خۆ ی گەورە ی بەسە کە پشیمان ی بێ، پێویستی بە خەلک نابێ! ؟

ئەمە وەک ئەو وەسیت و ئامۆژگارییە یە کە بۆ شۆریحی کور ی حارسم کرد کاتی کردم بە دادوەر، پێم وت: "هەرگیز بە دەم توورە بوونەووە لەنێوان دوو کەسدا دادگەری نەکە ی!"

واجبە لەسەر دادوەر لە کاتی دادوەردا میشکی ساف بێ، دوور بێ لەو شتە ی کە دەبێ هۆکاری ئەوێ کارەکانی بە تەواوی نەکا، وەک برسێتی، تینویتی، توورە یی، دلەراوکی... بۆ ئەوێ حالەتێکی نەفسی وای بەسەردا نەبێت بەپەلە بریارێکی نادروست دەرکا!

ئەگەر دوو کەس دژی یەک سکالایان تۆمار کردبوو، نابێ دادوەر بەلای هیچ یەک لەو کەسانەدا داهاشی، هەرچەند لە دلدا یەکیکیانی زیاتر خۆش بوو، دەبێ ئەو خۆشەویسێ نەبێتە هۆی ئەوێ کە زیاتر گرنگی ی بێ بدا، دیسان ئەگەر پرسی لە یەکیکیان بوو، نابێ ئەو پەقە بێتە هۆکاری ئەوێ لە کاتی دادوەردا پشتی تی بکا و گرنگی ی بێ نەدا!

دادگا شوینی ئەوێهه که مافی تها بۆ حاوێن ماف بگەرێنرێتهوه. شوینی خۆشهویسی و رقیببوونهوه نییه. جا بۆ ئەوهی دادوهر دادگەر بێت، دەبی رقی و کینه و خۆشهویسی له دلی خۆیدا نههێلێت!

- ئەهی قوربان مەبەستت چی بوو له: "سولح و رێککەوتن له نێوان موسلماناندا دروسته، بهو مەرجهی حەلال حەرام نەکن و حەرام حەلال نەکن؟"

- من زۆر جار دەمکوت: "ئەگەر دوو کەس کێشهیهکیان هه‌بوو، لێیان بگەرێن با خۆیان کێشه‌که‌یان حەل بکەن. چونکه پراندنه‌وهی کێشه له دادگا‌دا دەبیته هۆی رقی و کینه له دلی هەردوو لایەن، به تایبەتی ئەوهی که خۆی به دۆراو دزانێ!"

من نامەیه‌که‌م بۆ مو‌عاویه نووسی‌بوو وت‌بووم: "سووربه‌ له‌سه‌ر ئەوهی که خە‌لک خۆیان له‌ناو یه‌ک‌دا پێک بێن و سولح و ناشتی بکەن. شایینی ئیسلامیش له‌ زۆر ئایه‌ت و فەرمووده‌دا هانی خە‌لک ده‌دا بۆ ئەوهی پێک بێن و ناشتی بکەن. خ‌وای گه‌وره‌ ده‌فرمووی: ﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا﴾ الح‌جرات: ۹ واته: "ئەگەر دوو ده‌سته، یان دوو تا‌قم له‌ موسلمانان بوو به‌ شه‌ریان، ئەوه ده‌ستبه‌جێ هه‌ول بده‌ن رێکیان بخەن و ناشتیان بکەنه‌وه."

دیسان ده‌فرمووی: ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ النساء: ۹۲ واته: "هیچ گونا‌هیان له‌سه‌ر نییه و کارێکی چاکه ئەگەر نێوان خۆیان چاک بکەن و له‌سه‌ر شێوازی پێک بکەون. هه‌میشه رێککەوتن و ته‌بابی شتیکی چاک و په‌سەنده."

دیسان ده‌فرمووی: ﴿لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ لِصَلَحٍ بَيْنَ النَّاسِ﴾ النساء: ۱۱۴ واته: "له‌ زۆر‌یهی چه‌ و سرتە و قسه نه‌ینیه‌کانیاندا هیچ خه‌ڕێک به‌دی نا‌ک‌رێت و تهاياندا نییه، مه‌گەر چه‌یهی ئەو کەسهی که فرمان به‌دات به‌ به‌خششێک، چاکه‌یه‌ک، یان رێکخستن و چاکسازی و ناشت‌بوونه‌وه‌یه‌کی نێوان خە‌لکی."

..... ئەو دەمەي گەشتم بە مومە رەڭدە

پېغەمەمبەرى خوايش ﷺ دەر مووی: "خەلکەنە شتەکتان پىن بلىم که هەرکەس بىکا پلەيەک لە سەر ووی ئەو کەسانەرە دەبىت که نوێژ دەکەن و پۆژوو دەگرن؟" وتەمان: "بەلى قوربان!"

فەر مووی: "ناشتکردنەوێ خەلکە ئازاوە دروستکردن لە نىوان خەلکەدا، هەلپاچە! مەبەستم ئەوێ نىيە بلىم: قۇ هەلدەپاچى! مەبەستم ئەوێيە دىن هەلدەپاچى!" دىسانەوێ پېغەمبەر ﷺ فەر موویەتى: "ناشتیکردن و سولج لە نىوان خەلکەدا دروستە (خێرە و). مەگەر ئەوێ که خەلکەيکى تيا حەرام بکرىت يان حەرامىکى تيا حەلال بکرىت. موسلمانانىش دەبى بەلێنى خۆيان ببەنە سەر، مەگەر ئەو بەلێنى که خەلکەيکى تيا حەرام بکرىت يان حەرامىکى تيا حەلال بکرىت."

سولجى حەرام بۆ نەوونە وەک ئەوێ که پياویکى ئازادى تيا بکرى بە کۆيل! يان لەسەر سووخورى و پىبا پىکبەون! يان لەسەر ئەوێ پىک بىن که واجىيکى دىنى واز لى بىن! يان خەلکەيکى شەرى پەک بخەن! ئەو جۆرە سولج و پىکەتاتە هەيچيان دروست نىن.

بە باسى سولج و پىکەتاتى خەلکەيشت بۆ بکەم، وەک: دوو کەس که کىشەيەکیان هەيە پىک بکەون که کىشەکەيان بە شەرى يەکلایى بکەنەو! ئەمە باشترىن پىکەوتن و دادوەرىيە! دلە تۆراوەکان ئاشت دەکاتەو، ماف بۆ خاوەن ماف دەگەرنىنتەو!

- خواي گەرە بىپارێژى قوربان! قەسەکانت ئەوەندە گرنگن، ئەگەر کەم بوون وەک سىحر کار لە سەرف دەکەن، ئەگەر درێشش بوون، هەمووی پروتکردنەوێ جوانان! جا بە هەر بارێکدا بى، هەر باشە!
- سپاس کوپم! خوا راوەستاوت بکات.

- دەي قوربان ئەستە ئىتر باسى نامەکە تەواو بوو، شتەيکەم لەناو دلدايە

پەيوەندىي بەم باسەو هەيە!

- چىيە؟

- باسى ھەندى لە و ھەدد و تۆلەسەندەنەوانەيە كە تۆ بە جىت ھىناۋە!

- باسى كامەيانىت بۆكەم؟

- شتىك لە بارەي تۆ و موتيعى كورى ئەسۋەدەۋە بىستۋە، پىم خۇشە باسى

ئەۋە بكى!

- رۆژىك يەككىيان ھىنا بۆلای من پادەي خواردەۋو، تەماشە دەكەم بە

شانازىيەۋە تاۋان ئەنجام دەدا!

پىم وت: "دەتتىرم بۆلای پياۋىك بەزەيى پياتدا نەيەتەۋە!"

ناردىم بۆلای موتيع، موتيع خۆي لە دادگادا فەرمانبەر بوو، زۆر پىرەحم و بىسۆز

بوو. پىم وت: "موتيع! بەيەنى ھەشتا دار لەم پياۋە بەدە لە تۆلەي ئەۋەي كە

شەرابى خواردۋەتەۋە!"

بۇ بەيەنىي رۆژى دوايى رۆشتىم بۆلای موتيع، تەماشە دەكەم زۆر بە توندى لىي

دەدا.

پىم وت: "خۇا بىتگرى! خۆ كوشتت! ئەۋە چەند دارت لىداۋە؟"

وتى: "شەست!"

مىش وت: "دەي بىست دارەكەيترى لى مەدە!"

ئىتر موتيع ۋازى لى ھىنا.

- قوربان ھەز ناكەم بەسەر ئەم چىرۆكەدا تىپپەرم، دەمەۋى پىرسىارت لى بىكەم!

- فەرموو.

- بۇچى ئەۋ پياۋەت نارد بۇ ئەۋەي دىلەقتىرەن كاربەدەست تۆلەي لى بىكەۋە؟

- چۈنكە زۆر بىئەنەت بوو، زۆر چار ئارەقى دەخواردەۋە و لەسەر ئارەقخۆرى

لەيان دەدا. وت ئەم چارە بىدەمە دەست موتيع، ئىتر تۆبەي پى دەكا.

- ئەي قوربان ئەمە تۆلەيە يان دارى ھەدا!

- پەنا بە خوا كورم! من چىم بەلای ئەۋ پياۋەۋە ھەبوو تا لەبەر خۆم تۆلەي لى
 بىيىنمەۋە؟ ئەۋ پياۋە گالتەي بە دىن دەھات، ھەرامى بۇ خۆي ھەلال كوردەۋو.
 ئەۋەي كە قەدەغە كرابوو ئەۋ بۆي دەپۆشت. خۆي گەرەيش دارى ھەددى دانائە
 بۇ ئەۋ جۆرە كەسانە. منىش بە گويىرەي بىرپارى خوا دارى ھەددى لى دا.
 سەبارەت بەۋەش كە بۆچى دام بە دەستى موتىيەۋە، ئەۋە من دەمزانى موتىيە توندە.
 پىم وتى: "وتى بەلكو تۆبە بكا" دەمويست واز لەۋ كارە دزىۋە بىيى. خۆ ئەگەر
 نەيانگرتايە و نەيانھيتايە بۆلای من، ئەۋا من ھەر نەمدەناسى. پىم خۆشبوو لە
 كاتىكى ئاۋاد نەبىيىم، بەلكو لە شوپىنىكى باشدا و لەسەر كارىكى باش بىيىم.

- ئەي بۆچى ھەر ئەۋ شەۋەي گىرا دارتان لى نەدا؟ بۆچى وتى بە موتىيە:
 "سەي دارى لى بەدە؟"

- چونكە دارى ھەد نابى لە كاتى سەرخۆشىدا لە ئارەقخۆر بدري، دارلىدان بۇ
 ئەۋەيە كە تەمبى بىيى، ئىتر واز لەۋ كارە بىيى. ئەگەر لە كاتى سەرخۆشىدا لىيى
 بەدەن، ئەۋە ئەۋ كاتە ۋاي لى دى كە ھەموو مەبەستىكى ئىيە تەنيا ھەر ئازاردانى
 خەلك بى و بەس! پەندوەرگرتن لە دارلىداند، نىيە، ئىيە مافى ئەۋەمان نىيە لە
 خۆمانەۋە لە خەلك بەدەن. ئەۋ ھەدلىدەنەيش عىبادەتە، بۇ ئەۋەي ئەۋ كەسەي ئەۋ
 كارە دەكا، جارىكى تر نەيكاتەۋە—بۇ پاراستنى كۆمەلگايە. منىش ويستم
 سەرخۆشپەكەي نەمىنى، پاشان لىي بدري. چەند كەسپكىش بە دىارەۋە بن بۇ
 ئەۋەي باش تەرىق بىيىتەۋە و خەجالەت بى و كارى ۋا دووبارە نەكاتەۋە!

- ئەي بۆچى بۇ بەيانىيەكەي پۆشتى بۇ سەپر كىرىنى موتىيە و ئەۋ پياۋە؟

- ئەي غومەر كەي دانىشتوۋە و خەلكى پشت گويى خىستوۋە؟

- قوربان تۆ خۆت لە كاتى ھەموو لىدانىكىدا ئامادە دەپورى؟

- نەخىرا! ئەۋە ھەر ئاكرى، چۈنكى مەن كارم زۇر بوو. مەن پۇژانە سەرم لە
مەگەوت، بازار، كۇلەكانى شار، خەزىنەي گشتى، ئازەلانى زەكات و ئەۋ جۇرە
شۈپنەنە دەدا، جارجارىش دەپۇشتىم بۇ ئەۋ شۈپنەي كە خەدىن لە خەلك دەدا.
- ئەي بۇ وتت بە موتىغ، "خۇا بىگىرى! خۇا كوشقت! ئەۋە چەند دارت
لېداۋە؟"

- چۈنكى زۇر بە توندى لىتى دەدا. دارى خەد ناپى زۇر توند بىي، ئەگەر ئەۋ
پىاۋە بەرگەي ئەۋ دارانەي نەگرتايە چى؟

- قەيناكا، مادەم ئەۋ ئەۋەندە كۆپى بە خەرام نەدەدا با بەردايە؟

- ناپى كورم! ئىمە دەپى دارى خەد ۋەك ئەۋەي شەرخ دىيارى كىرۋە لىتى
بەدىن، نە توندتر نە شىلتىر. خۇشتىرىن پۇژ بۇ مەنىش ئەۋ رۇژانەن كە ھىچ كەس
تۇلەي لىي ئاكرىتەۋە و دارى لىي ئادىرىت؛ ئەۋ رۇژانەي كەس ئارەق ئاخواتەۋە.
كەس زىنا ئاكا، كەس دىزى ئاكا. خەد بۇ ئەۋەپە كە خەلك تەمبىي بىي، نەك بۇ
تۇلەي شەخسى و كوشتن و...

- بەلام خۇ تۇ بىست دارت بۇ كەم كىرەۋە؟ دەبوو غارەق خۇر ھەشتا دارى لىي
بەرىت!

- بەلنى راستە! دەبوو ھەشتا دارى لىي درابا، بەلام بەۋ شىۋەپەي كە شەرىپە.
مەن تەماشام كىر، موتىغ زۇر بە توندى لىتى دەدا، بۇيە بىست دارم بۇ كەم كىرەۋە!
- كۈرە قورىان تۇ زۇر بەسۇزى! تەنانەت لە كاتى خەدەم كىرەنىشدا بەسۇزى!
- ئەي دەپى وايم! ئەۋ خەلكە ھەمۋى بەندەي خۋايە! خۋاي گەۋرەيش مەنى
كىرەۋە بە چاۋدېرىيان و خۇي تەماشام دەكا بزانىن مەن چى دەكەم! مەن بە كۆلچ
ستەم و دۇرەقىيەۋە بچمەۋە بارەگاي خۋا؟ ناپى!

- نا بە خۋا تۇ واناكەي.

- ھەرگىزىش وام نەكىرەۋە!

- قوربان! بېستومە پياۋىكى سەرخۇش ھاتوۋەتە خىزمەت جەناھت و سكالاي لە
ئەبو موساي ئەشەرى كىدوۋە، چىرۆكەكە چىيە و چۆنە؟

- مەن و عبدوللاي كوپم لە ەمرە بوۋىن، يىكەۋە بە تەنبا پىاسەمان دەكرە،
سوارىك بەرەپروۋى ئىمە ھات، ەك بە دواي ئىمەدا يگەپى ئاۋابوو.

بە عبدوللام وت: "ۋا بزانم بە دواي خۇماندا دەگەپى!"

پىاۋەكە گەشت پىمان و دەستى كرد بە گريان، زۆر گريا.

منىش وتم: "برا ئەۋە چىيە؟ بۆ ئاۋا دەگىت؟! ئەگەر قەرزارى، قەرزەكەت دەپىزىم!

ئەگەر لە كەسىك دەترسى، ئەۋا پەنات دەدەم؟! ئەگەر بە ناھەق كەسىكت

كوشتوۋە، ئەۋە ئىتر شتىكى ترە و دەپى بكوژىتەۋە. ئەگەر لە دەست دەردراۋسى

بىزارى، ئەۋا لە شوپىتىكى تر نىشتەجىت دەكەم؟!"

وتى: "قوربان مەن بەنى تەمىمىم. پۆژىك شەرىم خواردەۋە، ئەبو موسا گىرمى و

جەلدەي لى دام، دەم و چاۋى رەش كردم، بەناۋ خەلكدا گىرامى، دوايىش وتى:

'كەس لەگەلدا دانەنىشى و كەسىش لەگەلدا نان نەخۋا!'

منىش پىم وت: "ئەي تۆ جىت كرد؟"

وتى: "دەل و دەروونم ھانم دەدەن لەنىۋان سى كاردا يەكيان ھەلپىزىم."

منىش وتم: "چى و چى؟"

وتى: "يا شمشىرىك ھەلدەگرم ئەبو موسا دەكۆرم، يان دىم و تۆ بىنپىرە بۆ شام

لەۋى كەس نامناسى، يان خۇم پادەستى دوژمن دەكەم و ئەۋان ھەم قسەم لەگەلدا

دەكەن و ھەم نانم لەگەلدا دەخۇن!"

منىش بە خوا خەرىك بوو نە خەفتا دادەچۆپام، پىم وت: "مەن پىم خۇش نىيە

پىر بە دونيا زىرم ھەپى، بەلام تۆ شتى ۋا بىكەي، لە سەردەمى نەقامىدا مەن

شەراپخۇرتىن كەس بووم، بە خوا شەراپخواردن ەك زىنا خراپ نىيە!"

نامەيەكم بۆ ئەبو موسا نووسى و وتم:

“سلاۋى خوات لى بىن، دۋاى سەلام، فلان كەسى كۈپى فلان كەسى تەمىمى
ئەۋەى بۇ باس كىردىم كە تۇ چىت لى كىردۈۋە. بەۋ خىۋايە جانكى تر ئىشى ۋا
بىكەى، سەروچاۋت رەش دەكەم، بەناۋ خەلكىدا دەنگىرەم. ئەگەر دەتەۋى وات لى
بىكەم، بەك جارى تر ئىشىكى ۋا بىكە! فرىمان بىكە بە خەلكىش كە ھەم قەى
لەگەلدا بىكەن ۋ ھەم ئانى لەگەلدا بىخۇن!

دۈۋسەد دىرەھەم پىن بەخشى ۋ نەمەكەم پىداۋ وتىم: “دەى بىراكەم بەرەۋ مالى
ۋەپى بىكەۋە، ياخۋا بە سەلامەتى پىۋىنەۋە!”

- بە خۋا ئەمەش چىرۋىكى تى سەرسۈرەپنەر بوۋ، ھىۋادارم گەۋرەم پىن بىن
بىدا كەمىك لەسەرى بوەستىن.

- چ پىرسىارىكت لەم چىرۋىكەۋە بۇ گەلەلە بوۋە؟

- تۇ بە غەبدوللات فەرمۈۋ: “ۋابىزانم بە دۋاى خۇماندا، دەگەپى!” پىن سەپىرە! تۇ
تەنەت لە سەفرەى غەمرەشدا دەرگات لەسەر خەلك دانەخستىبوۋ، لەۋىش
بەۋىكىان دەگرتى ۋ سىلايان لا دەكردى!

- كۈپم! غەمرە سۈننەتە، بەلام بەپىكرىنى كاروبارى خەلكى لەسەر كاربەدەست
فەرزە، دەپىن مەفەكانىيان بۇ بىگەپىنەۋە ۋ يارمەتى سىتەملىكراۋان بىدەم ۋ بىبە
پەنا ۋ پالپىشت بۇ ھەژار ۋ لاۋازان.

- راست دەفەرمۈۋى قورىبان! ئەگەر ئەۋ پىۋاۋەش بىزانىايە تۇ ئاۋا نەت،
نەدەت بۇ خىزەت.

- جىكە لە ئىمان، چ شىكى بىش لاي خىۋا ھىندەى ئەۋە باشە كە خەلك
ھىۋايان پىت ھەپى، سىتەملىكراۋ پىت بۇلات بۇ ئەۋەى مافى بۇ ۋەرىگىرەتەۋە، ئاتاج
ۋ ھەژار پىت بۇ ئەۋەى يارمەتى بەدى، ترسىنراۋ پىت بۇلات بۇ ئەۋەى پەناى
بەدى، بىكەس پىت بۇلات بۇ ئەۋەى ھى بەكەسى، لىقەۋماۋ پىت بۇلات بۇ ئەۋەى
بىتە ماپەى دلخۇشى بۇى.

- بە خوا ھېچ! پېم سەير بوو ئەوئەندە بە خور لای تۆ گریا، تۆیش ھې ئەوئە
لنى بېرسى فرموت، "ئەگەر قەرزارى بۆت دەبۇيۇم، ئەگەر لە كەسيك دەترسى
پەنات دەدم."

- كورم! خەلك پېويستيان بە يەككە لە داواكارى لەم و لەو پزگارىن بكا.
پېويستى و موحتاجى تالە، ئىتمەيش دوو جار تالاولى پېي بدەين؟ تالاولى ئاتاجى و
تالاولى داواكارى، نا بە خوا غومەر ھەرگىز وا ناك.

- زۆرم پېي سەير بوو ئەو نامەيەت بۆ ئەبوو موسا نووسى، ھەرگىز نەمبېستوۋە
گەرەي ولاتىك لەبەر خاترى كەسيكى ئاسايى، تەمبېنى كاربەدەستىكى ژېر
دەسلەتلى خۆى بكا.

- غومەر لەگەل ھەقدايە، ئىتر ھەق لە ھەركوئى و لای ھەركىي بېت. ئەگەر
كەسيك ھەقى بەسەر مەنەو بوو، ئەوا خۆم يەكەم كەسم ھەقەكەى بۆ بەنەمەو.
ئەگەر كەسيكى ئاسايى ھەقى لای كاربەدەستىكى مەن بوو، ئەوا يارمەتلى ئەو كەسە
دەدم ھەتا ھەقى خۆى ۋەردەگىرئەو، ھەرچەند ئەو ھەقە لای سەركردەيەكى
گەرەيش بې.

- بە خوا ئا ئەو دادگەريپە، بەلام قوربان تۆ وا نازانى كەمىك لەگەل ئەبوو
موسادا توند بووى؟

- ئەي تۆ وا نازانى كە ئەبوو موسا لەگەل ئەو پىاۋە داماوۋەدا زۆر توند بوۋە؟
كورم! ئىمە دەمانەوئى خەلك پاست بکەينەوۋە نەك پىانشكىنن، دەمانەوئى بەرھو
ئىسلاميان بگىپنەوۋە نەك پاپوین بىنن. دەپى ئەوۋەيان لا دروست بکەين كاتى ئىمە
ھەددىكى شەرەپيان بەسەردا دەردەكەين، ئەو تۆلە سەندەوۋە نىپە لەبەر خۇمان.
دەپى ئەوۋەيان تېگەپەنن كە ھەددەركردن مېرەپانىپە، دەپى لەسەرخۇ و ھىمەن
بىن. ئەوان ئەگەر خۇشەۋىسيان لە ئىمە پادەپىنى، دەپى ئىمەيش چىن ئومىدى
ئەوان بىن.

- بە ئىن قوربان! مېھرەبانى و لەسەرخۆيى ھەروايە. بەم جۆرەي تۆ فەرموت،
كاربەدەستان دەنوانن دلى خەلك بەرەولاي خۇيان كەمەندكيش بكن. بە دادگەري،
بە سۆز و بەزەيى، نەك بە شىر و تىرا

- راست دەكەي كوپم! بە دادگەري و سۆز و بەزەيى!

- قوربان باسى ئەو پياۋە قىبتيەم بۆ يكە كە موسلمان بوو. دوايى لەگەل عەمرى
كوپى عاص كە والى مىصر بوو دەمەقالەيەكيان بوو. ئەويش ھات بۆ خزمەت
جەنابت و سكالاي لە عەمر كرد.

- ئەو پياۋە ۋەك خۆت وتت مىصرى بوو. گاۋریش بوو، دوايى ئيمانى ھىنا و
بوو موسلمان. دوايى كيشەيەك كەوتە نىوان ئەو پياۋە و عەمرى كوپى عاصەو.
عەمر بەوى وتبوو: "موناقيق!"

- ئەي پياۋەكە چيى كرد؟

- ھات بۆلای من، وتى: "ئەي گەورەي موسلمانان! عەمر پىتى وتووم: 'موناقيق!'
منیش سویتندم خواردووە ئاو لەسەرم نەكەوئ و سەرم شانە نەكەم و چەورى نەكەم
ھەتا دەكەمە خزمەتت! بە خوا گەورەم من موناقيق نيم، من موسلمانم!"

- ئەي تۆ چيت كرد قوربان؟

- نامەيەكم بۆ عەمر نووسى و، وتم:

"لە بەندەي خودا عومەري كوپى خەتتابەوہ بۆ عەمرى كوپى عاص، سلاوى
خوات لى بى، پاشان: فلان كەس دەلىن گوايە تۆ پىت وتووہ: 'موناقيق!' ئەوا من
مۆلەتم داوہ ئەگەر دوو كەس شايبەتتى بۆ بەدەن، دەبى چل دار لە تۆ ېدا!"

- ئەي دواتر چى پورى دا؟

- پياۋەكە گەرايەوہ بۆ مىصر، پۇشتە مزگەوتەوہ و بە دەنگى بەرز ھاۋارى كرد،
"سویتندتان دەدم بە خوا، ھەركەس ئەو پۇژە گوئى لى بوو كە عەمر بە منى
وت موناقيق، با ھەستىتە سەرىن!"

كۆمە ئۆكياڭ ھەستان و شاھە تەيان بۆ دا.

- ئەى دوايى چى پرووى دا؟

- دواى ئەو پىاوەكە نامەكەى منى دابووە دەست ەمر — قسە دى قسە دەپرى. من قانونىكى وام دانابوو كە ھەركات نامەم بۆ والى و كاربە دەستان ناردىا و ناوەرۆكى نامەكە بۆ قەزاوت بووايە يا پراندنەوہى كۆشە و ئارپشەيەك بووايە. دەبوو بە بەرچارى خەلكەوہ نامەكە بخویننەوہ. بەلام ئەگەر نامەى نىوان خۆمان بووايە ئەو شتىكى تر بوو، ەمرىش بە بەرچارى خەلكەوہ نامەكەى خویننەوہ.

- ئەى دواتر چى پرووى دا؟

- يەككە لە ئامادەبووان ھەستابوو، بەتورەيىيەوہ بەو پىاوەى وتبوو: تۆ دەتەوى گەرھەمان داركاي بكرى؟

پىاوەكەش وتبووى: "من نامەى گەرەى ئيماندارانم پىيە."

- دەى لەو كاتەدا چى پرووى دا؟

- ھارپىكەى ەمر پارەيەكى زۆرى دابوو بە ئەو پىاوە بۆ ئەوہى لە ەمر بپورى و دارى لى نەدرىت.

بەلام پىاوەكە وتبووى: "بە خوا پرى ئەو مزگەوتە پارەم بدەنى، نامەوى!"

- دەى قورىان چى پرووى دا؟

- پىاوەكە ھەستى كردبوو كە ەمرى كورى عاص نايەوى فرمانەكەى من جىبەجى بكا، وتبووى: "من وادەزانم كە فرمانى گەرەى ئيمانداران لێرە جىبەجى ناكرى." پاشان ھەستابوو لە مزگەوت پۆشتبووہ دەرەوہ.

ەمر بە خەلكەكەى وتبوو: "بەگەرپننەوہ!"

- دواى ئەوہى گەرپايەوہ، چى پرووى دا؟

- ەمر لە بەردەم پىاوەكە دانىشتبوو، قامچىيەكى دابووە دەستى. پىاوەكە وتبووى: "ئەستە لە دەستت دى نەھىلى لىت بەدم؟"

عەمر وتىۋوي، "نەخىرا كارى خۇت بىكە."

ئالەۋ كاتەدا پىاۋەكە بەھەرى وتىۋوي، "دەي ئەۋا لىت دەپۇرم، ھەتا كۆپى خەتتاپ مابىن و ئەمەدەندە بىن، كەس سىتەمى لىن ناكىرەت!"
- ئەۋ پىاۋە چەند جۈمىز بۈۋە، دۋاي ئەۋەي تۈنەي ئەۋەي ھەبۈۋ تۆلە بىكەتەۋە،
ئەھەر خۇش بۈۋا!

- بەللى كۆرۈم! جۈمىز بۈۋە، لىۋوردن ئە كاتى دەسەلاتدا سىفەتى پىاۋى جۈمىزە.
من بە دوۋ شتى ئەۋ پىاۋە سەرسام بۈۋم;
يەكەم: بۈيۈر بۈۋە، ئەۋ ھەمۈۋە دەشت و بىبابانەي ئە مىصرەۋە تا مەدینە بېرى بۇ
ئەۋەي ھەقى خۇي ۋەرىگىرەتەۋە.

دوۋم: دۋايى دەرکەۋت ئەۋ پىاۋە بۇ تۆلەسەندەۋە نەھاتىۋو، ئەگىنا تۆلەي
خۇي دەرکەۋە، بۇ ئەۋە ھاتىۋو تا مافى ھىچ كەسىك پىششىل نەكرەت، كەرامەتى
خەلک نەروشىندىرى.

- بەلام بېۋرە قورىبان، بىرپارەكەي جەنابت بەرابەر عەمر توند نەبۈۋ؟!

- كۆرۈم! ئەمە شەرىى خۋايە، من كار بە شەرى دەكەم. مەروانە مىرغەزەب ئە
كەسىكى سەرخۇش دەدا، بېروانە سەرخۇشەكە، بزانە چۆن خۇي بەدەستى خۇي
عەقلى و بىر و ھۆشى ئە خۇي سەندۈۋەۋە. بېروانە بزانە ئە كاتى سەرخۇشىدا چۆن
لەگەل ژن و مندالىدا ھەلسۈۋەكەۋت دەكا، مەروانە دەستىك لەسەر دىزىكردن
بىراۋەتەۋە، بېروانە پىاۋىك زۇر بە ناپەھەتى و بە عەرەقى نىۋچاۋانى پارە و
سامانىكى پەيدا كىردۈۋە و، لەۋلارە يەككىك بە ئاسانى دەپپا! دەيدىزى! ئەۋ شتەي كە
دز ئە مالى يەككىكى دەيدىزى، كى دەللى شتەكە ھىي خۇدى خاۋەن مالىكەيە؟! كى
دەللى ھىي كەسىكى تىر نىيە و، لەۋى بە ئەمانەت داپنەناۋە؟! كى دەللى مالى
بېۋەژنىكى ھەتىۋار نىيە؟! مەروانە ئەۋ وردەبەردانەي ئە زىناكار دەيدىزى! پىش ئەۋە
بېروانە ئەۋ ھاۋسەرەي كە بەناھەق ناموۋسى بىراۋە، بېروانە ئەۋ مندالانەي كە ھەيەي
دايكىيان بىراۋە، ئەۋ پىاۋەي كە ھەيەي كچەكەي بىراۋە. كۆرۈم! ھىچكەس ئەۋەندەي

خو بەندەكانى خواى خوش ناوى؛ خوا دەزانى چى بۆ ئەو خەلكە باشە بۆيە
لەسەريان فەرز دەكا، خوا هيچ شتيك بېتسورد فەرز ناكا. ئەگەر لە تۆلە باشتر
هەبا، خو ئەۋەى فەرز دەکرد نەك تۆلەسەندەۋە.

- راست دەفەرمووى قوربان! بەلام خۆ غەمىر نە نامووسى كەسى ەردەۋو و نە
مالى كەس!

- راستەكەى، بۆيە منيش تۆلەى دز يان تۆلەى زىناكارم بۆ ديارى نەکرد، تۆلەى
ئەو تەۋانەم بۆ ديارى كەرد كە خۆى كەردەۋو. ئەگەر بەرپرسيك پياۋيک لە دىن
دەربكا و بە مونافىقى بناسىنى و واى نيشان بەدا مۇسلمان نىيە، ئەمە ئەگەر
ئازاردان نىيە، چىي پى دەۋترى؟! كى دەلى خەيابردنى كەسيك، لە بېدېننیشاندى
كەسيك گەۋرەترە و بىقەترە؟!

- لەۋانەيە غەمىر شتيكى لەو پياۋە دىيى!

- نە غەمىر و نە غەيرى غەمىر ناتوان شتيكى وا بېيىنن كە كەسيك خۆى
نەيكرەيى. مادەم ئەو پياۋە شادەى هيئاۋە، نوپژ و جەماعەت دەكا، زەكات دەدا،
ئىتر مۇسلمانە، يەككە ۋەك ئىمە، مافى لەسەرمانە، هەرچى بۆ ئىمە رەۋابى، بۆ
ئەۋيش رەۋايە. ئىمە فرمانمان پېنەكراۋە دلى خەلك توى توى بىكەين بزانين چىيان
تيايە، ئەۋە پەيۋەندىي بە خواى گەۋرەۋە ھەيە و كارى ئەۋە. ئىمە دەيى بە رۋالەت
چى دەيىنن، حوكم بەۋە بىكەين (ۋەك دەلىن: شەرىع زاھىر بىنە).

- راست دەفەرمووى قوربان! ئىستە دەمەۋى پىش ئەۋەى ئەم باسە كۆتايى پى
بىننن و باسكى تىر بىكەينەۋە، سى پرسىارت لى بىكەم.

- چىيە كۆرۈم بېرسە؟

— يەكەم؛ خەبەرى ئەۋ پياۋە چىيە كە رۆژى رەزگارەۋونى شارى
تۈستەر (شۈشتەر) لە دىن ۋەركەپايەۋە؟

- ئەو پىلادە پىلادىكى مۇسلىمان بوو، لەنئۇ پىزى مەربازانى ئىسلامدا بوو. دواى پىزگار بوونى شۇشتەر لە دىسەن وەرگە پايەو - پارىزراو ئەو كەسەيە كە خوا دەپپارىزى، شۇتېش ئەو كەسەيە كە خوا عەقلى دەداتە دەست خۇى - مۇسلىمانان ھەر ئەو پۇژە كۇشتوبوويان.

- ئەى تۇ چىت كىرد؟!

- چەند كەسەك تۆمەتبار بوون بە كۇشتىنى، نامەيەكم بۇ نووسىن، وتم:
" كۇرە با بىتانبىردايە تە نئۇ خانوويەكەو، دەرگاتان لى داخستبا، ھەموو پۇژىك نانېكتان بى بىدايە، و داواى تەوبە و پەشىمانىتان لى بىكردايە. خوايە! مەن لەم كارە بىئاكام، فرمانم بە شتى وا نەكردو، بە كارى لەو جۇرەيش پىزى نىم!"
- ئەى قۇربان ئەو تۆلە سەندەو نەبوو، نابى مورتەد بىكۇژى؟
- با تۆلەيان لى سەندەو.

- ئەى تۇ بۇچى تورە بووى؟

- نەدەبوو ئەوئەندە بە خىرايى بىكۇژى، مەن دەمويست دواى بىخەن.

- بۇچى؟

- لەوانەيە گومانىكى لە دىدا دروست بووبى، لەوانەيە كەسەك لە خۇشتەى بىردى، با بىمايەتەو و گىتوگۇيان لەگەلدا بىكردايە. ئەگەر بەلگەى ھەبا، ئەوا بەلگەكانىيان پوچ دەكردەو. ئەگەر دوودلى ھەبا، ئەوا دلىان يەكلا دەكردەو. تۇ پىت خۇش كەسەك ماوئەكى زۇر مۇسلىمان بىت و دوايى بىچىتە ئاگرمە؟
- نەبەخوا پىم خۇش نىيە.

- مەنىش پىم خۇش نىيە، ئا لەبەر ئەو توورە بووم. ئەگەر داواى تۆبەيان لى بىكردايە و تۆبەى نەكردايە، مەنىش پىم ناخۇش نەدەبوو، دەمگوت، "خۇى ئەوئەى ھەلپىاردەو." ئەگەر داواى تۆبەيان لى كىردا و، ئەوئەى تۆبەى بىكردايە و دىسانەو مۇسلىمان بىمايەتەو، ئەو ئەو باشتر بوو كە پىلادىكى كافىر بىت و مۇسلىمان بىن.

- بە خوا گەورەم تۆ زۆر دلسۆزى، زۆرا
- كورم ئىمە دەمانەوى دەستى خەلك بگىرىن و بەرەو لاي خىۋاي بېنىن. نەك
- بېنىن لەمپەر لەنئوان خوا و خەلكدا. دەى ئىتر ئەم باسە تەۋاۋ؟
- بەلى قورىان تەۋاۋ.
- پرسىارى دىۋايى چىيە؟
- باسى ئەۋ پىۋا و ژەنى كە بە ناھەق پىۋايىكىان كوشت.
- بەلى شتى ۋا پرووى دا.
- چۆن بوۋ؟
- ئەۋە پىۋايىك لەگەل ژەنەكەيدا پىۋايىكى تىرىان كوشت - ۋەك خۆت وتت. -
- پىۋا و ژەنەكەيان گرت و بۆلای مەيان ھىنان. يەكەم جار نەمويست تۆلەيان لى
- بەنمەۋە.
- بۆچى قورىان؟
- لە دلى خۇمدا دەمگوت: "چۆن دوو كەس لە تۆلەي تاقەكەسىدا
- دەكوژرېنەۋە؟!"
- ئەى دىۋايى چىت كرد؟
- پرسم بە ەلىي كۆرى ئەۋو تالېب كرد.
- ئەى راي ئەۋ چۆن بوۋ؟
- وتى: "گەرەى ئىمانداران! ھەردووكيان بكوژەۋە."
- مەيش وتم: "دوو كەس لە جىياتى يەك كەس؟!"
- ئەۋىش وتى: "بەلى گەورەم! ئەگەر چەند دىزىك پىكەۋە مانگاپەك پىان
- خوشترىك بدزن. دەستى ھەموۋيان ناھېتەۋە؟!"
- مەيش وتم: "پا."

ئەۋىش وتى: "چۈنكى ئەۋ كەسانە لە تاۋاننىڭدا ھاۋبەشەن بۆيە دەستيان دەپرەتەۋە، ھەركەسە تۆلەي خۇي لىن سەنراۋەتەۋە، ئەم دوۋانەش لە كوشتنى كەسكى بېتتاۋاندا ھاۋبەشەن، ھەركەسە توۋشى خۇيىرشتىك بۈۋە بە ھەرامى، ئەمەش ۋەك ئەۋ نمۇنەي پېشۋا"

- ئەي تۆ چىت كىر گەۋرەم؟

- مەش بە گۈيى غەلەم كىر، راست دەك، ئەمەش ۋەك ئەۋىترا

- بە خوا گەۋرەم خاكىتى تۆ زۆر سەرسامى كىرۋوم، لە قورئاندا ھوكمىكى پۈۈن

ۋ ئاشكرات لەم بارەۋە دەست نەكەۋت، دىسان لە فەرمۇدەشدا دەستت نەكەۋت،

پىت شەرم نەبۈر پىست بە غەلى كىر، ئەمە ئەۋپەرى خاكىتى!

- كۈپم ئەمە خۇيەنە خۇيىن! خۇيىن لە ھەمۈۋ شىتەك گىراتىرە، دواتىر، ھەركەس

پىس بە خەلگ بكا، پىس بە غەلى ئەۋ خەلگە دەك، دەي نمۇنەي ۋەك غەلى

كۈلەكۈي ھەيە؟!

- راست دەفەرمۇۋى قۇربان!

- ئەم باسەش تەۋاۋ بۈۋە يان ماۋە؟

- قۇربان تەۋاۋ.

- دەي با خۇم شىتەك تىرى ۋەك ئەم نمۇنەيەت بۆ بگىرەۋە.

- فەرمۇۋ قۇربان گىان ۋ، دلم ئەلاتە!

- ئۇنىكى خەلگى سەنعا مېردەكەي پۇشتىۋ بۆ سەفەرىكى دور، كۈپىكى لە

ئۇنىكى تىرى ھەۋۋ ناۋى ئۈسەيل بۈۋ، كاتى پىۋەكە لە سەفەر بۈۋ، ئۇنەكەي لەگەل

پىۋىكە دەستيان تىكەل كىرەۋ، بە پىۋەكەي وتىۋ، "ئەم مىدالە بكوژە! با پىمان

نەزانى ۋ باسما نەكا،" ئەۋىش وتىۋى، "چۇن كارى ۋا بىكەم؟" ئۇنەكەش

وتىۋى، "دەي ئىتر مەش لەگەلدا ناھ،" پىۋەكەش لە گۈيى كىرەۋ، لەگەل

بىرەۋىكى خۇي ۋ ئۇنەكە ۋ خىزمەتكارىكى ئۇنەكەدا بە ھەمۋىيەنەۋە كۈپەكەيان

كۈشتىۋ، پارچە پارچەيان كىرەۋ، خىستىۋىيەنە ناۋ پىستەۋە ۋ فېيىان دابۋە نىۋ

کڼه بیرنکی وشک و بېناو له و پهری ناوایېدا. دواړی ژنه که دهستی کړېوو به قېزه قېز و هاوار و وتېووې: "کړې مېرده کم دیار نه ماوه." خه لکی ناوایې دهستیان کړېوو به گهران به دواړی کورپه که دا، چهند که سټک به دم گهرانه وه به ته نېشت بیره که دا تېپه رېپوون، پدویک ته ماشا دهکا له ناو نه م بیرهدا خهره نگه ز و مېشی سهوز دینه دمره وه. په کسهر ههستی کړېوو وتېووې: "نم بیره ته رمی تیاپه." خزمه تکاری ژنه که یش له ویدا بوو، له رزی لې هاتېوو. نه وانیش گومانیان لې کړېوو و گرتېوویان. رښتېوونه خواره وه و ته رمی منداله که یان دوزېبوو وه. خزمه تکاره که دانی به توانه که دا نابوو. تاوانباره کان هه موویان گیران و دانیان به تاوانی خویاندا نا. نه و دهمه په علا له مه نعا والی بوو، نامه یه کی بۆ من نووسی و دهنگو باسه کی بۆ گېرېابوومه وه و پرسې کړېوو که چییان لې بکه یین؟ منیش بۆم نووسی: "به خوا نه گهر هه موو خه لکی مه نعا دهستیان له و تاوانه دا هه بی، هر هه موویان له توله دا ده کورمه وه!"

- له توله ی کوشتنی مندالیکدا هه موویانت کوشته وه؟

- نه ی چۆن، نه وانه دوو تاوانی زور گهره یان کړېوو، کوشتنی مندالیکې بیتاوان

و خیانت له پیاوړیکې داموا

- و دلا وایه گهرده! ده به خوا کاریکی باشت کرد قوربان!

- هیچی تر ماوه بهرسي؟

- شتیک که زور ده کښن.

- بېلې کورم، بېلې.

- جاریک له شوینیک کتنېکم خوینده وه ته ای نوو سراپوو، "عومه ر شمرعی خوی

په ک خستووه. سالی قات و قهیه که پاسای ده سترېنه وه ی هه لوه شانده وه. پاشان

ده پرسن: چۆن عومه ر ده توانی کاریکی ناوا بکا؟! نه وه مېه خوا حوی ده فرموو:

﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنْ أَلَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

المائدة: ۳۸ واتە: 'پیاو و شافرهتی دز دهستیان بهرن له تۆلهی شه و دزیه ی کربوو یانه. شه مه تۆله و نه میگردنیکه له لایهن خواوه، جا خوا بالادهستی کاردروسته.' 'شم تۆله سه ندنه وه له سه رده می پیغه مبه ر و دواتریش له سه رده می شه بوو به کردا هه بووه، ئیتر عومەر چۆن ده توانی رایوه ستیانی؟!'

- کوره نه وانه له کهره کانی مالی خۆیان بی شه قل ترن!

- بۆچی گه وره م؟!'

— چونکه نه وانه له مانای دروستی نیسلام تینه گه شتوون، وهک شه و مانا دروسته ی که ئیغه له ئیستا و کاتی خۆیدا تیده گه ین. شه وانه خۆیان هه چیمان له پیغه مبه ر ﷺ نه بیستوهه، وا تیده گه ن که عومەر به م کاره بیدعه ی داهیناوه. نا به خوا شه وه بیدعه نییه: شوینکه وتنی سوننه ته!

- چۆن چۆنی گه وره م؟!'

- پاست کرد شم بابته قسه ی زۆر گهره که، ده ی بی تاقه ت مه به و باش گوئ بگره تا بۆت باس بکه م.

- هه ددم چیه قوربان بی تاقه ت بېم، تا به یانی قسه م بۆ بکه ی نالیم: به سه -
فرموو گه وره م گوئی بېسم!

— میژووی مرۆفایه تی - به لای شه و که سانه ی به باشی شاره زای میژوون و دادپه روه ر و قسه راستن، نهک به لای شه وانه ی که هه ر تانه باز و په خنه ی بیجی ده گرن - هه چکات به ر و باوه رو باسا و په سایه کی نه دیوه وهک ئیسلام په زی مرۆف بگری، وهک قورشان و فرمووده باس له په زی مرۆف بکا، ئیسلام مرۆف وهک مرۆف ته ماشا دهکا، ئیتر سه یری شکل و شیوه و مولک و سامان ناکا، سه روه ت و سامان په وه ری په زگرتن نییه. من هه می شه پۆشاکه کانم په ر بوو له په نه، ده مزانی خوای گه وره ته ماشای په نگ و پوخسار ناکا، ته ماشای نه ر و می ناکا، ته ماشای باری کۆمه لایه تی ناکا، فلان سه رۆکه و فلان خزمه تکار، خوا سه یری شتی که دهکا

هموو کس وهک يهک هه يه تي، سه يري دل دهکا، من زور جار وتوومه، "بيلال
 گه وره ي ئيمه يه." گه وره که يشمان بيلالي کرپيه وه و ئازادي کردا خو بيلال له
 سه رده مي نه فاميدا کويله ي ئومه يه ي کوري خه له ف بووا
 به لام خه لک تيراو نيني کي تريان بو مرؤف هه يه، زور جياوازه له تيراو نيني
 ئيسلام!

ئهو ريزه ي له مرؤف نراوه له ئيسلامدا، ئهو بناغه يه يه که هه موو ياساکاني
 له سه ر داريزاوه. توله يش بويه دانراوه بو پاراستني ئهو بناغه و ياسايانه، ئيسلام
 پينج شتي ديارى کردوه که ده بين بو هه موو که سيک به يي جياوازي چينا يه تي
 پاريزاويي، بو ئه وه ي ئهو دروشمه ي ئيسلام هه ليگرتووه، زيندوو بيت نهک
 دروشمه ي کلو و پوچ، ئهو پينج شته ئه مانه:

ئاين، گيان، عقل، کهرامهت و نامووس، مال، کوي ئه م پينج شته ريز و
 کهرامه تي مرؤف دا بين ده که ن!

بو پاراستني ئه م پينج شته توله دانراوه بو ئه و که سانه ي که ده ست دريژي
 ده که نه سه ر يه کيک له م پينجانه - گياني بسيني، ين نامووس و کهرامه تي، يان
 مال و ساماني.

له مانه دا ئيسلام جياوازي نه کردوه که ئهو تهعه دا يه يه کيکي تر بيکا ين
 خودي که سه که. بويه توله دانراوه بو شه رابخور؛ پيش هه موو شت تهعه دا ي له
 عقلی خو کردوه، ئه وه ئيسلام به ربرسه له پاراستني کهرامه تي، هه رچه ند به
 توله يه کي سه ختيش بي!

خوای گه وره دروستکه ري مرؤفه، باش مرؤف ده ناسي، ده زاني مرؤف سروشتي
 وا يه که مل قوت بکاته وه بو داگيرکردن و دا به ريني ئهو شتانه ي که مولکي که سيکي
 ترن. هه روه ها خو شه ويسي هاوسه ر و سه روهت و سامان و هه موو خو شي و
 چيزي کي دونيا بو خه لک پازنراوه ته وه، به شيوه يه کي وا پازنراوه ته وه که چو وه ته
 نيو قولايي ويژدان يه وه. هه روه ها جاري وا هه به مرؤف به شيوه يه کي وا هه زي له
 ده ستريژي و شالاورده نه که ويژدان و نه خلاق به رگريهان بي فاکري.

لەبەر ئەو، خۇاى گەورە چەند تۆلەسەندەنەو، بەكى داناو، بۇ ئەو، كەرامەتى
 مەھەكان وەك خۇاى بىمىنەتەو، بەر مەترسى نەكەو، بۇ ئەو، مال و سامانى
 ھىچ خاۋەن مال و سامانىك داگىر نەكرىت، بۇ ئەو، كەس بە ئارەزوۋى نەفس و
 ھەواى خۇاى نەكا و تەعدا لە كەس نەكا، بۇ ئەو، ماناى كەرامەت وەك خۇاى
 بىمىنەتەو - كەرامەتى ستەمكار و ستەملىكراو.

بۆيە و لەبەر ئەمانەبە كە تۆلەسەندەنەو لە تاكەكان، ژيانەو، بەكى كۆمەلگا، ئەو
 كەسەى بە ناھەق خۇيىنىكى پىشتوو، ئەگەر خۇيىنى پىشتىرايەو، نىتر خۇيىنىژان
 دەستى يان تەواو كەم دەبىتەو، كەس تەما ناكاتە نامووسى ھىچ كەسىكى تر. تا
 تۆلەش توندتر بى، كاپراى خراپەكارىش زىاتر دوودل دەبى لە خراپەكردن. بۆيە
 زىاتر و توندتر بەرابەر ھەوا و ئارەزوۋە خراپەكانى دەستىتەو. بەم جۆرە
 كەرامەتى بەشى ھەرە زۆرى مەھەبەتى پارىزاو دەبى، بە تايىبەت كەرامەتى
 كۆمەلگا. ئا لەبەر ئەو، بەكى تۆلەسەندەنەو پەوايە و، دىنى ئىسلام تۆلە لە
 خراپەكار دەستىتەو.

لەگەل ئەو، ھىشدا كە پەچاۋى بەرژەو، نىدى كۆمەلگا دەكرىت، ئىسلام
 دادگەرىيەكى پەھەى واى ھەيە كە تەنەت ئەو دادگەرىيە مەھە تاوانبارەكانىش
 دەكرىتەو. بۇ سەندەنەو تۆلە چەند مەرجىكى داناو، بۇ ئەو، بزانى كە تاوانبار
 بۇچى تاوانى ئەنجام داو؟ بۇ نموونە لە دىكرىندا چەند مەرجىك ھەن، دەبى ئەو
 مەرجانە بىنەدى ئەمجا دەستى دز دەپىتەو، ئەگەر يەككىك لەو مەرجانە
 نەھاتەدى، دەستى دز ناپىتەو!

- ئەو مەرجانە چىن؟

- دەبى نرخی ئەو شەتى دزراو، بگانه پادەى ئەو، كە شاپانى ئەو، دەستى
 دزى بۇ پەرنەو، ئەگەر كەسك ھىلكەبەكى دزى، دەستى ناپەرنەو، بەلام دەبى
 تەمىن بىكرىت.

مه رجیکی تر نه و به که نه و شته ی دزراوه، ده بی له شوینیکی باش و پاریزراودا هه لگیرانی تا دز به ئاسانی نه چیتته سه ری، بۆ نمورنه نه گه ر خاوه ن مال که سیکی برده ماله وه و متعانه ی پتی هه بوو و پاره و سامانه که ی هه لئه گرت و گوئی نه دایی، پاشان میوانه که شته کانی دزی، نه و دهستی نابهرینه وه، چونکه خاوه ن مال سستی کردوه و ماله که ی خۆی باش هه لئه گرتوه!

دیسان، نه گه ر که سیک سامانی خۆی له مزگه وندا یان گه رماوی گشتیدا یان له خان یان شوینیکی گشتیدا دانا و که سیک بردی، نه و دهستی نابهرینه وه، چونکه نه و که سه نه و کاته به دز له قه له م نادریت، به لکو خائینه، خائینیش دهستی نابهرینه وه، پیغه مبه ر فره موویه تی: "لیس علی الخائن قطع. واته: دهستی خائین نابهرینه وه."

دیسان دهستی کفندز نابهرینه وه، چونکه گۆر شوینی شت هه لگرتن نییه. هه روه ها نه گه ر شتیک له و ده روده شته تاقه ت کرابوو^١، دواپی که سیکی تر بردی، نه و دهستی نابهرینه وه. زۆربه ی نه و شتانه ی خه لک پتی ده لێ دزین، دهستی تیا نابهرینه وه. من و چه ند هاوه لیکێ تریش پیمان وا بوو نه و ته ره و میوانه ی وا زوو تیک ده چن وه ک ترئ، خورمای ته ره، میوه به گشتی، نه وه ده سته برینه وه یان تیا نییه. دیسان گۆشتدزین، چیشته دزین، گه نهدزین پیش پرنینه وه، چۆله که و بالنده دزین، یان ئامیری مۆسیقا به گشتی نه مانه ده سته برینه وه یان تیا نییه، پیغه مبه ر فره موویه تی: "لا قطع فی ثمر و لا کثر. واته: میوه دزین یان دزینی شیه و چه وری خورما (کاتیک به دارمویه و نه چنراوه ته ره) ده سته برینه وه یان تیا نییه."

هه رکه س له خه زینه ی ده ولت دزیی کرد، دهستی نابهرینه وه، چونکه نه و جو ره که سانه پێیان ده وتری تالانچی نه ک دز؛ مالی ده ولت مافی هه مرو که سه، مافی دزه که یشی تیا به، که وابه و وه نه وه وایه دزی له مالی خۆی بکا، بۆیه دهستی نابهرینه وه - نه و شته ی دزیویه تی گومانی تیا به که هپی خۆیه تی یان هپی خۆی نییه، شه رعی خواش به گومان و گومانکاری جیبه جی ناکرئ، نه وانه ده بی

تهمن بکرتن. جاریک له شام پیاویک له خه زښه د دولت دزی کردبوو. نه بوو عوبه یده نامه یه کی بوم نووسی، پرسی پین کردم.

منیش وتم: "نابین دهستی بپرتهوه. چونکه شو پیاوه له خه زښه دا به شداره (هرچنده زور که میش بپت.)"

هرکس دزی له خزمی زور نریکی خوی کرد، وهک دایک و باوک. دهستی نابردرېتهوه. چونکه نه میش دیسان گومانی تیا به، خوی به شداره شو مال یان نا؟ هرچند بهو کاره دوتری دزی، به لام دیسان دهست پرېتهوه تیا نییه!

دیسان نه گهر پېش نهوهی دزه که دزیه که ی بکا، گیر! شو دهستی نابردرېتهوه. دیسان دهستی دز نابردرېتهوه هتا دوو جار خوی دان به دزیه که یدا نه نیت، به یه کجار دانپیانان دهست نابردرېتهوه.

که وایوو وهک ده زانین چهند مرجیکی زور دانراوه به بی نهوهی شو مرجانه پیته دی. دهستی دز نابردرېتهوه. شو مرجانه کومه له مرجیکن، هندیکیان په یوهندیان به دزه وه هیه، هندیکیان به شته دزراوه که وه، هندیکیان به شوینی دزیه که وه، هندیکیان به سیفتهی دزیه که وه.

- چون وایه قوربان؟

- بو نمونه نهوهی په یوهندی به دزه که وه هیه، ده بی دزه که عاقل بی، پنگه شتوو (بالغ) بی. که وایوو دهستی مندا ل نابردرېتهوه، چونکه پېنه که شتوو و بالغ نه بووه. هروها دهستی شیت نابردرېتهوه، چونکه عقلی نییه و که سیکیش عقلی نه بی، هیچ ته کلیفیکي له سر نییه!

- باشه گورهم تېکه شتم!

- دهی ئېسته گه شتینه ئه سلی مه به ست!

نهوهی که تو خو پندووته ته وه له باره ی دهستنه پرېتهوه لهو سالی که قاتوقری بوو، نه وه شتیکی تایبته بوو، قاعیده که هیه ده لی: "زه رورت شته حرامه کان حلال دهکا!"

خۆ من كەسم نەناردبوو سەر پێگاكان و بانگەواز بكەن بۆ ئێن! ھۆ خەلكینە كێ دەیهوێ دزی بكا با بێكا، عومەر بە ھۆی قات و قەیبەو دەستبەینی پراوەستاندووە!
ئەگەر دەولەمەندیكیان بھێنایە و بھانگوتایە دزی كردوو، دەستیم دەبەریو،
ئەگەر سەد جار سالی گرانى و قاتوقپى بايە!
وەستاندننى ھوكمى دەستبەینەو لەبەر ئەو گومان و شوبھانە بوو كە باسکران.
ديسان لەبەر زەرورەت و ناچارى بوو، زەرورەت و ناچارى ھەك و تمان، ھوكمەكان
پراوەگرن ھەرچەند لە كاتى خۆشى و فەرحانىشدا بێ!
دەى ئیتەر شتى زۆرم بۆ باس كردى، با بۆ زیاتر پوونبوونەوھیش، نموونەيەكت
بۆ بێنەو.

- دەى فەرموو گەورەم زۆرم بێ خۆشە!
- بە پشتیوانى خوا! جارێك چەند كۆیلەيەكى حاتەبى كورپى ئەبوو بەلشەعە
وشتريكى پیاويكى موزەينەيىيان دزیبوو، كۆیلەكانیان گرت، ھێنانیان بۆلام. منیش
تەماشایەكەم ئەمانە زۆر برسین - حاتەب گوتى نەدابوونى و بەخۆی نەكردبوون -
بۆیە دەستى ھیچیانم نەبەرى و، بە حاتەبم وت:
"بەخوا بھزانىبا ئێو كارىان بێ دەكەن و تێریان دەكەن و ئەوانیش دەست
بۆ حەرام دەبەن، دەستى ھەموویانم دەبەرى، بەلام بە خوا دەبێ سزایەكى وات
بەدەم، پێى برسى بێ!"

وتم بە كاھرای موزەنى: "نرخى وشتەرەكت چەندە؟"

وتى: "چوارسەدا"

بە حاتەبم وت: "ئادەى ھەشتسەدى بەدەرى."

- پانى لەبەر ئەوێ ئەو كۆیلانە ناچار بوون دزی بكەن، تۆ دەستت نەبەینەو.

وانیە قوربان؟

- با کورم وایه! من بیره به گویره ی نه و قعیده به پهفتارم کرد که پئم وتی:
 "زهرورمت شته هه رانه کان حه لال ده کا"

دیسان به گویره ی بیر و باوه ره گشنیه کانی قورنان پهفتارم کرد، خوای گه وره له
 قورناندا ده فهرمووی: ﴿إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَيْزِرِ وَمَا أَهْلَ بِهِ. لِيُغَيِّرَ اللَّهُ
 مَنَ اضْطَرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (البقرة: ۱۷۳) واته:
 " (خوای پهروه ردگار) ته نه ها مرداره وه بوو و خوین و گوشتی به راز و نه و مالاتانه ی
 که ناوی غهیری خوامان له کاتی سه ره پیندا له سه ره هینراوه. لیقتانی حه راسی
 کردووه. جا نه گهر که سیک پتویستی ناچاری کرد به خواردنیان بی زیاده پوهی و له
 سنوور ده رچوون، نه وه هیچ گونا هیک ی له سه ره نییه. به راستی خوا زور لیخوشبوو و
 به به زهیی و دلوقانه."

نا له بهر نه وه مروقی داماو و برسی و لیقه و ماو مافی نه وه ی به سه ره کومه لگاو
 هه به که بژیویی ژبانی بۆ دابین بکه ن. که سیک له بهر برسیتی و پاراستنی گیانی
 خوی دزی کردبی، نه وه که ی ته عه دایه؟! نه گهر ته عه دایه ک له ناودا هه بی، نه وه
 کومه لگایه نه ک که سه داماو و ناچاره که. له سه رده می خه لافه تی مندا سالتیک
 قاتوقری و برسیتی هه موو ولاتی گرته وه. منیش به گویره ی توانای خۆم به رگریم له
 ژبانی خه لک کرد، به لام خۆ مروف له گه ل چاره نووس و قهزا قه دهردا هه چی بی
 نا کرئ. بۆیه نه گهر که سیک له بهر برسیتی و ناچاری دزی کردبی، نه وه ته عه دای
 له که س نه کردووه. ماده م ته عه دایشی نه کردووه، ئیتر مه رجه کانی ده ستیرینه وه ی تیا
 نایه تی جی و، ناهیی دهستی بهر دیتته وه. ههروه ها کۆپله کانی حاته ب، نه وانه جوړه
 ته عه دایه کیان لی کرابوو. برسی کرابوون، بۆیه برسیتی پالی به و داماوانه وه نابوو
 بچن بۆ پاراستنی گیانی خو بان، دزی بکه ن. له وانه به ئیسته بۆت روون بوو بیتته وه
 که بۆچی سزا که ی حاته به م دوو هینده کردووه؟! "

دوای نهوهی باسی قاعیده‌ی "الضرورات تبيح المحظورات" م بۆ کردی و وتم: نهمه قاعیده‌یه‌که له قورئان و هه‌رمووده‌وه سه‌رچاوه‌ی گرتووه و نهمه رای لێ کردم که ده‌ستپێنه‌وه پاگرم، نه‌وا ده‌گه‌ینه باسی مه‌بده و قاعیده‌یه‌کی تری که زۆر گرنگه، هه‌چی له‌م قاعیده‌یه که‌متر نییه، نه‌ویش قاعیده‌ی: "الحدود تدرا بالشبهات"ه، واته: سزائایی‌نیه‌کان به هۆی شوبهه و گومانه‌وه جێبه‌جێ نابن.

من گومانێکی گه‌وره‌م لا دروست بوو که نابێ سزا به‌سه‌ر دزدا به‌سه‌پێنین، چونکه له‌به‌ر نه‌وه نه‌بوو که هه‌ر دز بن و هه‌زبان له دزی بێ، به‌لکو له‌به‌ر ناچارێ دزیان ده‌کرد. منیش به‌م کاره‌م هه‌چ یاسایه‌کی ئایینیم په‌ک نه‌خستبوو. خۆی هه‌ر له‌ به‌نه‌رتدا نه‌و سزایه‌یان له‌سه‌ر واجب نه‌ده‌بوو!

با بگه‌ڕێنه‌وه سه‌ر قسه‌ی پێشوومان: زۆربه‌ی نه‌و شتانه‌ی نه‌و ساڵه دزبان، مائی شه‌خسی نه‌بوون، به‌لکو مائی گشتی بوون. دزینی مائی گشتی له کاتی فهرحانی و هه‌رزانی‌شدا ده‌ستپێنه‌وه‌ی تیا نییه، چ جایی سالی ته‌نگانه و نا‌په‌حه‌تی! چونکه کابرا سووکه گومانێکی هه‌یه و ده‌لێ: "نهم ماله مائی گشتیه و، منیش به‌شێکم تیا‌ی هه‌یه." پێشتریش باسی نهمه‌م بۆ کردی، ده‌ی ئیتر چون دهمتم به‌پیا؟!

یه‌کێکی تر له به‌نه‌ماکانی ئایین نه‌وه‌یه که کۆمه‌لگا ده‌بێ ده‌سته‌به‌ر(که‌فیل)ی به‌کتر بن، به‌ومانایه‌ی که نه‌گه‌ر په‌کێک له‌نێو کۆمه‌لگادا لێی قه‌وما و تووشی ته‌نگانه‌یه‌ک هه‌ت، ده‌بێ که‌سانێک به‌چن به‌ ده‌میه‌وه و له داماو‌ی و بێنه‌وا‌یی پزگاری بکه‌ن، نه‌گه‌نا هه‌موویان گونا‌هه‌ر ده‌بن، نه‌و‌کاته لێقه‌وما‌وه‌که‌ش ده‌توانی به‌ نه‌ندازه‌ی نه‌فه‌وتانی خۆی، شت له کۆمه‌لگا به‌سه‌نێت.

سالی قاتوق‌په‌که‌ش بێگومان شتێکی کاتی بوو، خه‌لکی لێقه‌وما‌و و داماو زۆر بوون. ده‌بوو کۆمه‌لگا به‌گشتی چاوی له لێقه‌وما‌وان و هه‌زاران بێ. له کاتی نا‌وادا نا‌چین به‌ تاییه‌ت ته‌ماشای حالی دزه‌که بکه‌ین و لێی بکۆلینه‌وه، نا بزانی‌ن ده‌سه‌پین دێته جێ یاخود نا. نهمه په‌وه‌ندیی به‌ سزای ئایینییه‌وه هه‌بوو. سزا

ئايىنىيەكانىش بە بەلگەي گوماناۋى جىبەجىي ناكىرېن، ئەۋەندە بەس بوو كە دادوهر
 بلىت، لەۋاندىيە ئەم دزە فەقىرى و ھەژارى و داماۋى ناچارىان كىرەبى دزى بكا.
 ئىتر ئەمە خۆي بۆخۆي دەبىي بە گومان و جىبەجىي كىردى سزاكە بەكى دەكەۋى!
 - خۋاي گەۋرە گەۋرەمان راۋەستاۋ و سەركەۋتوۋ بكا. بە خوا تۆ پەي بە
 شتى وا دەبەي كە ھىچ كەسىكى تر پەي پىي نابا.

- سپاس بۆخوا، ئىستە پىم بلى، ئەم خالەمان كۆتا پىي ھىنا و تەۋاۋ بۆت پوون
 بوۋەۋە؟

- بەلى قورىبان! خۋاي گەۋرە راۋەستاۋت بكا.
 - تۆيش كورم! يانى ئىتر تەۋاۋ ناگەپىنەۋە سەر ئەم خالەي كە تەۋاۋمان كىرد؟
 - ئەم باسە دادەخەين قورىبان، بەلام ۋەك دەزانى، باسىك كۆتا پىي ناھىتىن تا
 دەرگاي باسىكى تر نەكەپىنەۋە، چونكە مەن ھەمۇو پۆژىك تۆم دەست ناكەۋى. مەن
 بەردەۋام بە ھىۋابووم كە تۆ باسى دوو خالەم بۆ بىكەي، دوو خالەم كە پەيۋەندىيان بە
 سىياسەت و بەپىۋەبىردىنى كاروبارى ھوكمىرانى و دەۋلەتەۋە ھەيە. دۋاي ئەۋ دوو
 خالەم بە يەكجارى باسەكە دادەخەين و نايەپىنەۋە سەرى، مەن وا دەزانم تا ئەۋ دوو
 خالەم بۆ پوون نەپىتەۋە، بە تەۋاۋى سوۋدم لەم باسانە ۋەرنەگرتوۋە.

- دەي كورم پىرسىارى چى دەكەي بىكە، باسى ھوكمىرانىيە يا ھەر شتىكى تر.

- مەبەستەم لە بارەي ئەۋ دىۋانانەۋە پىرسىارت لىي بىكەم كە داتەۋەزاندەن؟

- لە چ پىۋەكەۋە؟

- چۆن پىۋەكەي دامەزاندەن دىۋانەكانت بۆ ھات؟ دۋاي ئەۋەي بىرپارتدا، شەكلى

ۋ ھەيكەلى دىۋانەكان چۆن بوون؟

- باشە، ھەرچى لە بارەي پىۋەكەكەيە، ئەۋە لە سالى پانزەيەمى كۆچىدا بوو،

ئەۋ سالە ئەۋو ھورەپىرە لە بەخىرەپىنەۋە گەپايەۋە، پىنجەمەد ھەزار دىرەھەمى
 ھىنايەۋە، مەنىش ۋتارىكم بۆ خەلەك خۇپىندەۋە ۋ ۋتم؛

”سامانىكى زۆرمان بۇ ھاتوۋە، ئەگەر دەتانەۋى بە پىۋانە پىتتان بەدەم، ئەۋا بۆتان دەپىۋم! ئەگەر دەتانەۋى بە ژمارە بىن، ئەۋا بە ژمارە بەشتان دەدەم! ئەگەر بىشتانەۋى بە كىشانە بىن، ئەۋا بۆتان دەكىشم!“

پىۋىك ھەستار گوتى: ”گەرەم! بىنۋوسەۋە با بە نووسىن بىن.“
ئىتر لەۋ قەسۋە منىش بىرۆكەي دامەزراندنى ديوانم بۇ ھات و دەستم كرد بە دامەزراندنى ديوان.

ئەمە لەبارەي بىرۆكەۋە. لەبارەي چۆنىيەتى ديوانەكانىشەۋە، ئەۋە بەم شىۋەي خوارەۋە بوۋ:

يەكەم ديوانى نامە و نامەبەرى (يۈستە و گەياندن):

ھەر لە سەرەتاي دروستبوۋنى دەۋلەتەرە لە مەدىنەدا نامەبەر ھەبوۋ،
پىغەمبەر ﷺ نامەي بۇ پاشا و سەرۆك و كاربەدەستەكان دەنوۋسى و بە مۆرى
تايبەتتى خۆي مۆرى دەكردن و بۆي دەناردن، بەلام ديوانى تايبەتتى بۇ دروست
نەكردبوۋن. لە سەردەمى ئەبوۋ بەكرىشدا ھەرچەند نوۋسەرى تايبەتتى بۇ نامە دانا،
بەلام ديوانى دانەمەزراند و ۋەك سەردەمى پىغەمبەر ﷺ ۋابوۋ، بەلام من ديوانى
تايبەتم بۇ نامە و نامەبەرى دانا. ھوكۈومەتى ئىسلامى بەرفراۋان بوۋبوۋ، دەبوۋ
ديوانى تايبەت بە نامە و نامەبەرى ھەبى بۇ ئەۋەي پەيوەندى لەنىۋان شارەكان و
پايتەختى ۋلاتدا كە مەدىنەي نوۋرانى بوۋ، ئاسان بىت، ھەرۋەھا پەيوەندىي نىۋان
ۋالىيەكان ئاسان بىت، دىسان پەيوەندىي نىۋان سەركردە سەربازىيەكانى مىصر و
عىراق و ۋلاتى فارس و شام ئاسان بىت. نامەم بۇ موغاۋىيە نوۋسى كە لە ھەموۋ
شۈپنەكان نىشانە دابىئىت بۇ ئەۋەي نامەبەرەكان سەريان لى تىك نەچى-
ھىماكانىش ئاگر بوۋن، فەرمانبەرى تايبەتتىشم بۇ ئەۋ مەبەستە دامەزراند، سوتەمەنىم
بۇ دابىن كردن، لەنىۋان ھەر دوانزە فەرسەخىكدا^۱ ديوانىكم دامەزراند، لە ھەر
ديوانىكدا پاسەۋانى تايبەتتى و نان و خواردن بۇ پاسەۋان و ئالىك بۇ ئازەلەكان و
ئاۋىش ھەبوۋ.

^۱ فەرسەخىك پىنج كىلومەترە، دوانزە فەرسەخ شەست كىلومەترە.

دووم دیوانی به خشین:

ثم دیوانه بؤ ژماردنې فرمانه ران و مولک و مالی دهولت دانا و. بؤ نووسینه وهی شهوی که هر تاکیکی ولات شایانی چهنده، پئی بدرئ. پشتر پیم وتی که له نځوان خه لکاندا له باره ی مووچه وه جیاوازی هه بوو. نه و که سانه ی که به ردی بناغه ی نایینی ئه سلام و تیکۆشهر و یارمه تیده ری پښه مبه ر بوون. ده بوو له که سانیک که تازه موسلمان بوون، یان هه تا دویښی دوژمنی ئه سلام بوون، جیاواز بن. نامه وی هه مووی به وردی دووباره بکه موه.

سۆهم دیوانی سهربازی:

دامه زانندی ثم دیوانه په یوه ندیی به بلابوونه وهی سوپای ئه سلامه وه هه بوو به ولاتاندا. ده بوو ناوی هه موو سهربازه کان توّمار بکریښ، تا بزانیښ چهنده؟ بزانیښ چهنده سهرباز زیاده ده بی؟ کاروباریان چۆن ریک بخریت؟ چۆن و چییان پی بیه خشین؟

ثم دیوانه چهنده مرجیتی هه بوو:

١- مرجی سهرباز: ده بوو سهرباز بالغ، ئازاد، موسلمان، ساغ و سلامت بووایه، توانا بووایه و شاره زایی جهنگیی هه بووایه.

٢- ناوی خۆی و باوک و باپیری و، ماوه ی چهنده که موسلمان بووه؟ له دیوانه دا ناوی هه موو نه وانه به گویره ی نزیکیتی له پښه مبه ره وه ریکوپیک کرد، دواپی کئ زووتر موسلمان بووه. نه گهر دوو کهس وهک یهک بایان، نه واهه یان که توانای لاشه و لیاقه ی به دهنی زۆرتر بایه، له پشتر بوو. نه گهر له وه شدا وهک یهک بووبان، نه واهه گویره ی ته مهن. نه گهر له وهش وهک یهک بان، نه واهه گویره ی ئازایه تی له جهنگدا.

٣- به خشین به گویره ی پتویستی: نه وه بش بریتی بوو له به خشین به گویره ی پتویستی نه و سهربازه، یارمه تی نه و سهربازه، نه و شوینه ی که نه و سهربازه ی تیدایه، چونکه جیگاگان جیاوازن، جیگه ی خوش هه یه و جیگه ی پر زه حمه تیش هه یه.

چوارەم دىۋانى ئىستىفا:

ئەم دىۋانە بۇ ژماردىنى ئەۋ داھاتانە بوۋ كە بۇ خەزىنەي دىۋلەت دىھاتىن. چۈنكى سەرچاۋەكانى داھات جىاۋاز بوۋن، سامانى دىۋلەت لە زىادىبوۋندا بوۋ — كاروبار زۆر بوۋ. ئەمە دىستېكتىك بوۋ بۇ دروستكىردنى ۋەزارەتى دارايى و ئابوۋرى لە سەردەمى دىۋلەتى ئىسلامىدا. مەن زۆر گرنگىم بە ئەۋ داھاتانە دىدا كە دىھاتنە بىۋ خەزىنەۋە. سوۋر بوۋم لەسەر پاراستىيان، سوۋر بوۋم لەسەر بەخشىنيان بەۋ كەسانەي كە پىتان پەۋىيە. بە خوا مەن پىك ۋەك سەرپەرشتىكارى ھەتتو مامەلەم بەگەل ئەۋ سەرۋەت و سامانەدا دىكرە، كەسپك كە سەرپەرشتىكارى ھەتتو بىي، چۈن چاۋ دىۋىتتە مالى ھەيتو؟! مەنىش پىك ئەۋەندەي پىۋىكى ئاسايى سوۋچەم ھەبوۋ. ئەۋ پارانەي كە ھىي ۋلاتانى گاور و فارس بوۋن و لە زىم دروست كرابوۋن و نەخشىيان پىتوۋە بوۋ. ۋەك خۇي ھىشتەنەۋە و دىستكارىم نەكرەن، بەلام لەسەر ئەۋ دراۋانە ۋشەي "جائز"م دىنوۋسى، ئىتەر ئەمە نىشانە بوۋ بۇ ئەۋدى كە ساختە نىيە. لەۋش زىاتەر، كەمان لىدا و دراۋى ئىسلامىمان لە چاپدا، لەسەر دراۋەكان ۋشەي (الحمد لله) مان ھەلكۆلى، لەسەر ھەندىكىشىيان (لا اله الا الله) مان ھەلكۆلى!

ئەمە بە كورتى باسى دىۋانەكان بوۋ، ھىچى تر ھەيە ەتەۋى بىزاتى؟!

- قورىان زۆر بە جوانى باست كىرن، ھىچم نەماۋە بىپىرس، تەنيا يەك پىرسىار

نەبى.

- چىيە؟

- خۇيىندىۋەتەۋە ھوكۈمەتى ئاۋەندى كە لە مەدىنە بوۋە، خۇي بە تەنيا ھەلدەسا بە بەپەۋەردىنى كاروبارى شىدارى، ھىچ ھوكۈمەتنىكى تر و ۋىلايەتنىكى تر بەشدار نەبوۋە. لە سەردەمى تۇدا كاروبارى دىۋلەت ۋاي خواستوۋە كە بىرپار ھەر بە دەست ئاۋەندەۋە پىت! تەنانەت تۇ پىگەپەكت گرتىۋە بەر كە نىۋونەي لە مېژوۋدا نىيە و شۇر بوۋەتەۋە بۇ كاروبارى شارەكان، بۇ نىۋونە مۇسلمانان لە شارە تازەكاندا بۇ دروستكىردنى شوپىنك بۇ بوۋزانەۋەي ھەزاران، مۇلەتبان لە تۇ خواستوۋە! لەم بارمەد گەۋرەم چى دىھەرموۋى؟

- ئەمە بە جۆرىك لە جۆرەكان دروستە، بەلام زېدەرەوېشى تىايە و دەتوانم بە ئاسانى رەتى بکەمەو.

- چۆن؟

- لە بارەى ئىشراقى پايتەخت بە سەر شارەكانەو، بەرپەرەردنى شارەكان، ئەو موهىمەى خەلىفە و پادىشاھانى خەلىفە، خەلىفە ئەگەر بىرپارىكى دروستى لا بى و ئەو بىرپارە دەرەگا، ئەى چى بکا؟ ئەگەر پىشگىرى لە خراپە و كارى كرىت (منكر) نەكا، ئەى چى بکا؟ ھەموو سەرۆكەكانى ئەم دونىايە ئەمە ناكەن؟ ئەى تەنانت خىل و ھۆرەكان سەرۆك و گەرەبان نىيە و ھەموو ورد و درشتىكى خىل و ھۆرەكە نايەتەو لای ئەو سەرۆك؟ كەس بەبى ئەوانە بىرپار دەدا؟
- بەلەى قورىان واىە كە جەنابت دەيفەرموويت.

- منىش ھەر ئەمانەم كەردو، بەلام من چاودىرم زىاتر بوو، بە وردى بە كاروبارەكاندا چوومەتەو، چونكە ھەموو ئەو كاربەدەستانە لە بەردەم مندا لىپرسىنەو، ئەگەلدا دەكرى و منىش لای خوا لىپرسىنەو، ئەگەلدا دەكرى. ھەلەى ئەوان پىش ئەوان، ھەلەى منە. ئەگەر ئەوان ھەلەى كىن ھەبى، من ناتوانم پۆزىش بىنەو، و بىرپارىان و دروست بکەم. دەى ئىتر چۆن من لەسەر ئەوان لىپرسىنەو، ئەگەلدا بكرى، بەلام من تەزانم چى دەكەن و چى ناكەن؟

لە بارەى ئەوئى كە گوايە والىيەكان تەنانت دەسلەلتى دروستكردنى خانوويەك يان پىگەوبانىكيان نەبوو، ئەو ھىچ راست نىيە، دوورە لە لۆژىك و راستىو، بەلام ئەوئەندە ھەيە من پام وا بوو كە شارەكان بە شىوويەكى پىكرىك و شىواريكى نوئ و شارستانىيەتتىكى مۆدىرن دروست بكرىن، وەك لە دروستكردنى شارى بەصرەدا وامان كرد. من والىيەكانم سەرپىشك كەردبوو كە چى بە باش دەزانن بىكەن. لەوانەىە قسەكە لەوئەو سەرچاوى گرتبى كە ئەگەر والىيەكان ھەلە و كەموووپىيەكيان لە بىناساندا ھەب، من لىپرسىنەو، ئەگەلدا دەكردن و ھەلەكانم پى راست دەكردنەو، لە بەرپەرىشدا پاداشى ئەو والىيانەم دەدايەو، كە لە

کاره کانیان سرکه وتوو بوون. من چون پاداشی که سیک نه دهمه وه که برسیه ک تهر بکا، بیلانه و یانه یه ک نیشته چی بکا و نه هیلی نارینه و کتسه کانیان بگات به من؟!

نه بوو عوبه یده نامه یه کی بؤ من نووسی و پاوژی به من کرد له بهاری دروستکردنی چند دهر وازه یه که وه له پشته وهی دوزمن، منیش وه لایم دایه وه و وتم: "تو خوت له ویتی و ناگاداری کاروباری و، من لیره وه هیچ نازاتم، تو دوزمنه کان ده بیی و، من نایابینم، چاوه کانت هه موو شتیکت بؤ باس ده که ن!"

دهی برا له مه زیاتر چیم بکردایه؟! نه و پاوژی به من ده کرد و چاوه پنی فرمانی من بوو. منیش نهوم سریشک کرد و کاره کانم به خوی سپارد! وتم: "تو له من شاره زاتری!"

جاریکیش نامه یه کم بؤ موحه ممدی کوپی سه له مه نووسی و هاتم دابوو بؤ تیفکری و بیرکردنه وه له شته کان و، پاشان خوی برپار بدات، بؤم نووسی بوو: "به هیترین کهس له برپارداندا نه و کهسه یه که کهسی نییه پرسى پی بکات و خوی برپاریک ده دا!"

دهی نه مه هاندان نییه بؤ نه وهی نه گهر شتیکی نوئ هاته پی شه وه، خوی بییری لی بکاته وه و پاشان برپاری له سر بدا؟! - بهر وه دلا قوربان.

- با شتیکی تریش پی بلیم: که ریکم هه بوو، سواری که ره کم بووم و ملی ریکم بهر وه شام گرت بهر، موعاوییه ی کوپی نه بوو سوفیانم پی گشت، موعاوییه له که له کومه له که سیکدا و به سه نسده و تهنه نه وه بهر پی که وتبوو، هر منی بیینی له که زاوه که ی دابه زی و وتی: "سلاوی خوا له که وره ی نیمانداران!"

منىش ۋەلەم نەدایەۋە ۋە مىلى پېگەم گىرتە بەر، چونكى پەم لەۋ سەنسەنە ۋە نەنتەنەيە بوو. سەبدورپەحمانى كۆپى مەۋف وتى؛ "ئەۋە بۇ ئاۋا لەگەل موعاۋىيەدا دەجولئىتەۋە؟ ئا ۋەلەمى بەدەرەۋە"

منىش لام كىردەۋە بە لای موعاۋىيەدا ۋە وتم؛ "ئەۋە ئەم مەموۋە سەنسەنە ۋە تەنتەنەيە ھىي تۆيە؟!"

وتى؛ "بەلى."

منىش وتم؛ "خەلگىش ھەژارن ۋە پۇژانە دېنە بەر دەرگاي تۆ ۋە داۋاي شتت لى دەكەن؟"

وتى؛ "بەلى."

منىش وتم؛ "قورپەسەرت! دەي بۇ ۋا دەكەي؟!"

وتى؛ "ئېمە لە شوئىنئىكىن كە دوزمنى زۆر لىقە. پىرە لە جاسوس، ئەگەر ئاۋا نەكەين ۋە سەرباز ۋە چەك ۋە چۆل لەگەل خۇماندا ھەلنەگرىن، جاسوسەكان خەبەرمان لى دەدەن ۋە دوزمن بە چاۋىكى سووك سەيرمان دەكەن ۋە حسابمان بۇ ناكەن. بۆيەش دەرگاۋانمان ھەيە لەبەر ئەۋەي خەلگى ئاسايى بە چاۋىكى سووكەۋە سەيرمان نەكەن. مەن كارپەدەستى تۆم، ئەگەر بىفەرموۋى زىياترى بىكەم، ئەۋا زىياترى دەكەم؛ ئەگەر بىش بىفەرموۋى ۋەك خۆي بى، با ۋەك خۆي بى؛ ئەگەر بىش دەفەرموۋى كەمى بىكە، ئەۋا كەمى دەكەم."

منىش وتم؛ "لە بارەي ھەشتىكەۋە پىرسىارت لى بىكەم خۆتى لى دەدزىتەۋە! ئەگەر ئەم قسانەت راست بىن، ئەۋە تۆ كەسئىكى ژېرى؛ ئەگەر درۆيش بىن، ئەۋە فرتوفىلت بەكار ھېناۋە. نە فرمانت پىن دەكەم، نە نەھىت لى دەكەم!"

ئېستە تۆ ۋانازانى كە يەكەم چار بە كارى خۇم ھەستاۋم؟! لېپرسىنەۋەم لە موعاۋىيە كىرد، دواترىش ئەۋم سەرىشك كىرد، چونكى وتم؛ نە فرمانت پىن دەكەم نە نەھىت دەكەم، يانى خۆت چى بە باش دەزانى ۋا بىكە!

- بەرمەڭلا قوربان وايە! تۆ بە تەۋايى بە كارى خۆت ھەستاي. دوتريش سەريشكت کردوون بۆ ئەۋەي چى بە باش دەزانن بېكەن.
- بەلى، ۋەك دەزانى من وام کردوۋە.
- بە حوا چاكت کردوۋە.
- ئەم باسە تەۋاو؟
- بەلى گەرەم، تەۋاو.
- ھېچى تر ھەيە پرسیارى لەبارمە بکەي؟
- بەلى گەرەم! خالىک ماۋە، دۋاي ئەم خالە بە يەكجارى باسى سياست کۆتايى پى دەھينين و ناچينەۋە سەر سياست.
- چيە؟
- ئەو کارانەي کە لە سەردەمى خەلافەتى خۆدتا کردووتن و ھىشتا بەردەوام تا ئىمتايىش ماۋن.
- ۋەك چى؟
- پىنج شتت بۆ باس دەکەم: دەرکردنى جولەکە لە خەيبەر، دانانى سالى کۆچى، ھىنانەۋدى مەقامى ئىبراھىم بۆ شوپنى خۆي، کۆکردنەۋەي خەلک بۆ ئەۋەي نويزى تەراۋىخ بە کۆمەل بکەن، گەرە کردنى مزگەۋتى پىغەمبەر ﷺ.
- بەلى ئەوانە ھەموۋى من کردووم، چ شتىکت لەبارەي ئەمانەۋە دەۋى؟
- دەمەۋى بزانم چۆن ئەمانە پروپان دا؟
- باشە! بۆت باس دەکەم. لە کوپۋە دەست پېکەين؟
- دەرکردنى جولەکە لە خەيبەر، چۆن و لەبار چى؟
- باشە! با دەست پېکەين. پىغەمبەر ﷺ خەيبەرى بە ھىزى چەك ئازاد کرد.
- شەر و کوشت و کوشتار پروۋى دا، ئىتر خەيبەر بوۋە دەسکەۋت، دەسکەۋتیش پىنج يەكى بۆ پىغەمبەر ﷺ بوۋ، دۋايى بانگى کردنەۋە و پنى فەرموون:

”نەگەر جەز دەکەن، هەركەس لەسەر باخ و بېستانى خۆى دەهێلمەوه و كاری تێها بکا، بەلام دەهێن بەرەنێوهیى بێ. ئێمە پێش هەركات بەمانەوئ. دەتوانین دەرمان بکەین!“

ئەوانیش رازی بوون...

پێغه مەبر ﷺ عەبدوڕەحمانى كۆپى رەواحى دەنارد بەروبوومەكەى بە يەكسانى دا بەش دەکرد. دواى وەفاتی پێغه مەبر ﷺ، ئەبوو بەكریش هەمان پێكەوتنى پێغه مەبرى ﷺ نوێ کردەوه. پێى وتن: ”بەرەنێوهیى كار بکەن، هەركات بەمانەوئ دەرمان دەکەین.“ دواى ئەبوو بەكریش منیش هەمان پێكەوتنم لەگەڵدا نوێ کردەوه!

- ئەى دواتر چى بووه هۆى دەرکردنیا؟

- پێغه مەبر ﷺ لە نەخۆشیى سەر مەرگدا فرمووی: ”لە جەزیرەى عەرەبى دوو ئابین پێكەوه كۆ نابنەوه!“

ویستم ئەو فرموودەیهى پێغه مەبر جێبەجێ بکەم، بانگم کردن، وتم: ”هەركەس لەگەڵ پێغه مەبردا پێكەوتنى کردووه، با پێكەوتننامەكەى بێنى بۆى تازە بکەمەوه و وەك خۆى بمی نیتەوه. هەركەس پێكەوتنى نەکردووه، با خۆى ئامادە بکا بۆ رۆشتن!“

ئەوانەى هیچ پێكەوتنێکیان نەبوو، دەرکردن؛ ئەوانەیشى پێكەوتنیا نەبوو، مانەوه.

پاش ماوه یەك عەبدوللای كۆپى عومەر، زوبەیری كۆپى عەوام، میقدادی كۆپى ئەسود رۆشتن بۆلایان بۆ بەشکردنى بەروبووم. پاش ئەوێ گەشتە ئەوێ هەریكەو بەرمو ئەو جێگەیه رۆشت كە بۆى دانرا بوو، دواى ئەوێ شوو داها، هێرشیان کردە سەر عەبدوللا و دەستێکیان شكاند و بەستیانەوه! بەیانى میقداد و زوبەیر عەبدوللایان بە بەسراوى دیبوو، کردیانەوه و هێنایانەوه بۆ مەدینە.

هر که هه واله کم بهست، وتم؛ "نا ئیستا ئیتر دوو ئایین له جهزیره ی عه ره بدا کۆ نابنه وه!"

دوایی هاوارم کرد و وتم؛ "الصلاة جامعة." "خه لک کۆبوونه وه، چوو مه سه ر مهنه به ر وتم؛

"خه لکینه! پێغه مبه ر ﷺ له گه ل جوله که دا له مه ر خه به ر پێکه وتنی کردبوو. خالێکی شه وه بوو هر کات به مانه وی، ده ربان ده که یین. هر خودی پێغه مبه ر ﷺ فرموویه تی؛ "دوو ئایین له جهزیره ی عه ره بدا کۆ نابنه وه." ئیسته چه ند که سیکیان ته عه دایان له عه بدوللا کردوو، ده ستیان شکاندوو، به ستووینه ته وه، ئیسته ده مه وی ددریانکه م و فرمووده که ی پێغه مبه ر ﷺ جێبه جێ بکه م که فرمووی؛ "دوو ئایین له جهزیره ی عه ره بدا کۆ نابنه وه." ئیتر دوای شه وه ده رمکردن.

- باشت کرد قوربان! شه وان به کارێکی خراپیان کردبوو، به لام پیم بلی شه گر وایان نه کردایه، دیان ده رت ده کردن؟

- له وانیه! چونکه فرمووده که ی پێغه مبه ر ﷺ هینایه دی. خۆی ویستی شه کاره بکا، به لام ئیتر نازانم له به ر چی نه یکرد؟ منیش وهک سه رده می پێغه مبه ر ﷺ له گه لیان جولا مه وه، وهک شه بوو به کر، به لام خوای گه وره ویستی شه ره زوو وه که ی پێغه مبه ر بێنیته دی و، شه وان به شه ق به کرێنه ده ره وه.

- به خوا چا کتان کرد، کوره شه وان له هه رکویه ک بن، هر ئازا وه چی و فیتنه و فه سادن، ئیمه یش فرمانمان پێکراوه هه تا شه وان باش بن، ئیمه یش باش بین.

- به لێ وایه.

- ده ی قوربان با واز له وان به ینین و باسی شتیکی تر بکه یین. چۆن چۆنی میژووی کزچیت دانا؟

- پیاوړیک لای من سکالای له پیاوړیکې تر کرد، وتی: "فرزېکم لایه تی، کاتی دانه وهی هاتووه و نایداته وه." نووسراوړیکیشی پنبوو، نووسراپوو: "دېی مانگی شهعبان قهرزه که بدرېته وه." منیش وتم: "کام شهعبانه؟ شهعبانی ئیستا یان هیی پار یان هیی سالی داهانوو؟"

نیتړ بیروکه ی دانانی سالم بؤ هات، هاوه لآنم کو کرده وه و باسه کم له لا درکاندن، وتم: "با ئیعه یش سهره سالیکنان هه بی، کاتیکیش نامه بؤ والی و کاربه دهستان دنووسین، سآله که ی تیایی و بزانی چ سآلیکه." په کتیکان وتی: "با سهری سالی فرسی بکه یین به میژوو بؤ خویمان!" سهری سالی فارسه کان به پنی هاتنه سهر تهختی پاشاکانیان بوو، من نه مه به لاهه ناخوش بوو.

په کتیکان وتی: "با سالی پومی بیټ."

سالی پومی له و سآله وه دهست پی دهکا که عیسا پیغه مبه ر له دایک بووه. نم رایم په سهند کرد، به لام وتم: "من دهیبه ستم به پیغه مبه ره وه و سالی له دایک بوونیشی ناکم به سهری سآل."

په کتیک وتی: "با سالی بوونه پیغه مبه ر، سهری سآل بی."

په کتیکې تر وتی: "با سالی وهفاتی بی."

منیش وتم: "نه خیر، با سالی کوچکردن بکه یین به سهری سالی خویمان، نه و سآله ی کوچ پروی دا، هق و ناهق له په کتر جیا بوونه وه، دهوله تی ئیسلام له دایک بوو."

خه لکه که نم رایه یان لا په سند بوو، منیش برپارم له سهر دا.

- نه ی قوربان! بیروکه ی دانانی میژووی کوچی ته نیا بؤ نه وه بوو که میژووی

فرس و پوم به کار نه هیئن یان له بهر شتی تریش بوو؟

- نه گهر هه ره له بهر نه وهش هه کهم نه به و کارێکی باشه، به لام شتی تریش هه بوو.

- وهک چی؟

- خوای گه وره مانگی کردوو به کاتژماردن بۆ خه لک، به گوێره ی گوێرانی مانگ، خواپهرهستی خۆیان نه نجام ده دن، مامه له و کار و کاسبی ده کهن. خوای گه وره ده رموو به تی: ﴿الْحَيُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَتٌ﴾ البقرة: ۱۹۷ واته: "حه جکردن له چهند مانگیکی دیاریکراودا ده بیئت."

پێویسته خه لک له سه ره نه مێژوو به کار بکات بۆ نه وه ی مانگه کانی لا پرون بیئت! دیسان خوای گه وره له به ره ی په مه زانه وه ده فرمووی: ﴿فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾ البقرة: ۱۸۵ واته: "هه رکه سیگ له ئیوه مانگی په مه زانی بیینی، با نه و مانگه به پۆژوو هه ی."

نه م پۆژوو گرتنه خواپهرهستییه کی تایبه ته و له کاتیکی تایبه تدا ده کری، نه و مانگه یش ده بی به گوێره ی سه ره تای ده رکه وتنی مانگ تا کۆتاییه اتنی مانگ بیئت، که ئیستا وا باوه پێی ده لێن: "مانگی عه ره بی؛" نه و مانگی که بووه ته بنه مای مێژوو ی ئیسلامی.

دیسان به مانگی عه ره بی ماوه ی عیده ی ژنی شوو مردوو، ماوه ی ته لاق، که فاره تی درێژخایه ن وهک که فاره تی زیهار و که فاره تی کوشتنی به هه له، ده زانری. نا له بهر نه وه مانگه کانی هه ج، پۆژوو، جه ژنه کان و، هه موو کاته کانی تر به گوێره ی ده رکه وتنی مانگی په کشه وه و ته واو بوونی مانگ ده زانریت، نهک به گوێره ی خۆر.

خوای گه وره ده فرمووی: ﴿إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ﴾ التوبة: ۳۶ واته: "بێگومان ژماره ی مانگه کان لای خوا دوانه مانگه، له کتییی خوادا (له لوح

المحفوظ)دا دىيارىكراۋە، ھەر لەو پۇژرەۋە كە ئاسمانەكان و زەۋى دروست كىردوۋە، چوار مانگى بە ھەرام دانائە (ۋاتە جەنگ تىايدا ناپىت بەرپا بىت)، ھەر ئەۋەيە ئايىن و بەرنامەى راست و دروست.

ئەم ئايەتە بەلگەيە لەسەر ئەۋەى كە دەپى ھەموو ئەو شتەى پەيۋەندىيان بە خواپەرەستىۋە ھەيە، بە گوپىرەى مانگى سالى كۆچى بىت نەك بە گوپىرەى مانگى سالى فارسى يان پۇمى، ھەرچەند سالى ئەۋانىش ھەر دوانزە مانگە، بەلام مانگى ئەۋان جارى ۋا ھەيە سى پۇژە و جارى ۋا ھەيە زياتر لە سى يان كەمتر لە سى پۇژە. مانگەكانى سالى كۆچى ھىچيان لە سى پۇژ زياتر نىن، ھەرچەند جارجار مانگى ۋا ھەيە لە سى كەمترە و دەپىتە بىست و نۇ پۇژ، ئەۋ مانگانەيش كە بىست و نۇ پۇژن دىارى كراۋ نىن، بەلكو بە گوپىرەى كەم و زىادى مانگ ئەۋانىش كەم و زىاد دەبن.

بىستوۋە لە ئايىنەكانى پىش ئىسلامىشدا ھەر بە گوپىرەى ئەۋ مانگە كارىان كىردوۋە كە بەپىى دەرگەۋتن و تەۋابوۋنى مانگ بوۋە نەك بەر مانگەى كە پەيۋەندىى بە خۇرەۋە ھەبوۋە! بەلام دواتر شوپىتكەۋتەى ئەۋ ئايىنە بە ئارمىزۋى خۇيان دەسكارىى ئايىنەكەيان كىردوۋە و زىاد و كەمىان لى كىردوۋە، تەنات دەسكارىى تەۋرات و ئىنجىلىشيان كىردوۋە و ئەۋ دوو كىتبە ۋەك خۇيان ئەۋانەتە، جا دەسكارىى ئەۋ دوو كىتبە پىرۋزە كرابى، ئىتر چۆن دەسكارىى سالىپو و پۇژۇمىر ناكەن؟!

ئەۋ سالىپو و پۇژۇمىرەى كە خۋاى گەرە پىشتر بۇ ئەۋان و دواترىش بۇ ئۆمەى دىارى كىردوۋە، باشتىن و تەۋاتىرىن سالىپو و پۇژۇمىرە، دوۋرە لە دلەۋاكى و دوۋلى و دىۋىنگى، چونكە مانگ بە چاۋ دىارە، باشتىن شىكىش كە بىتە مايەى دلىيى، ئەۋەيە كە بە چاۋ دىار بى، ھەر لەبەر ئەۋەيش ناۋىراۋە ھىلال، وشەى ھىلال لە زمانەۋانىدا يانى ئەۋ شتەى كە مۇۋ لاي پوۋن و ئاشكرا بى، ئىتر بە چاۋ بىيىنى يان بە كۆى بىيىسى.

- راست دهه رمووی قوربان!

- دهی کورم! نیسته وهلامی پرسیاره کهت به پرونی وهرگرته وه؟

- خوا خیرت بۆ بنووسن! سهر به زیاده وه وهلام وهرکرت.

- ثامین. خوا خیری تۆیش بنووسن کورم!

- نیسته مۆله تم دهدهی لیت بپرسم که مهقامی ئیبراهیم پتغه مبه ر چۆن

هینراوته نهو شوینهی خۆی؟

- به لئی کورم! پتشر مۆله تم دای لیم بپرسی. گوی بگره با پتت بلیم.

- دهی قوربان فهرمووا! هه موو گیانم وهک گوی چاوه پپی بیستنه.

- هه تا خهلافه تی من مهقامی، ئیبراهیم لکا بوو به دیواری که عبه وه، من به

خه لکم وت:

"سویند به خوا! من دهزانم جینگه ی نه م مهقامی ئیبراهیمه ئیره نه بووه. کاتی خۆی قورده شییه کان له ترسی لافاو هینایانه بن دیواری که عبه، نه گهر جینگه که ی خۆیم بزنیایه دهبرده وه بۆ نه وئ." له و کاته دا پیاوئیکی بنه ماله ی عائیدی کوری عه بدوللای مه خزمی هه ستاو وتی: "گه وره م! به خوا من شوینه راسته قینه که ی خۆی دهزانم. کاتی قورده یش نه م به رده یان هینایه ئیره که تۆ دهییینی، من به گوریه یک جینگه کم پتوا. سه ریکی گوریه کم لای روکنی بهیت و دهرگای بهیت دانا، دواپی نهو شوینه ی که گه شته مه قامه که، گرینه کم لهو شوینه دا، نیسته ش گوریه کم ماوه و گرینه یشی پتوهیه!"

- نه ی تۆ چیت کرد قوربان!

- وتم: "گوریه کم بۆ بپنن." شوینه کم پین پتوا، جینگه ی راسته قینه ی مه قامی ئیبراهیمان دۆزه وه، مه قام هینایه وه شوینی راسته قینه ی خۆی. وتم: "خه لکینه! خوای که وره دهه رمووی: ﴿وَأَنذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مَصِلٍ﴾ البقرة: ۱۲۵، واته: مه قامی ئیبراهیم که شوینی نایه تی خواپهرهستی نهو بووه، بهیکه نه جینگای خواپهرهستی و نوئز." "

- دەى قوربان مادەم واىە، بۇچى پېغەمبەر ﷺ ئەو مەقامەى نەھىنايەو شوتنى

خۇى؟

- پرسهاریكى جوانە! وەلامەكەى لای عومەرى كورى خەتتاهە، گوى بگرە:

بۇچى پېغەمبەر ﷺ ئەو مەقامەى نەھىنايەو جىگەى خۇى؟ ئەو لەبەر ژىرتى
و زانایى و دانایى پېغەمبەرى خوا بور. دەك خۇم و دایک و باوكم بە قوربانى
بون. عایشە شتىكى گىراۋەتەو ئەك تەنیا پەيوەندىى بە مەقامەو هەيە، بەلكو
پەيوەندىى بە تەواۋى كەعبەو هەيە، پېغەمبەر ﷺ بە عایشەى فەرموۋە:

“عایشە! ئەگەر لەبەر خزم و ھۆزەكەت نەبوايە كە تازە مۇسلمان بوون و
ھىشتا لە سەردەمى نەفامىەو نەزىكن، ئەوا فرمانم دەكرد كەعبە پىروختىنن، ئەو
بەشەى كەعبە كە تەرك كراۋە، ئەویشم دەخستەو سەر كەعبە. لاشىپانەى دەرگای
كەعبەم دەخستە سەر زەوى. دوو دەرگام بۇ دروست دەكرد، دەرگایەك لە پروى
پۇژھەلات و دەرگایەك لە پروى پۇژئاۋا، لەسەر ئەو بناغەيەى كە ئىبراھىم دايرشت
چاكم دەكردەو. خزمەكانى تۇ دواى ئەوەى لافاۋەى كەعبەى پوخاند، ئەوەندە
پارەى حەللىان نەبوو كەعبەى بە تەواۋى پى چاك بكنەو، بەو شىۋەيەى كە
ئىستا تۇ دەيىنى، چاكىان كەردەو.”

عایشە وتى: “بۇچى ئىستا دەرگاكەى بەرزە و لەسەر زەوى نىيە؟”

- فەرموۋى: “لەبەر ئەوەى بە ئارەزوۋى خۇيان ھەركەسىان بىەوئى بچىتە ناو
كەعبەو و ھەركەسىشان نەوېست نەچىتە ناو كەعبەو. لەبەر ئەو نەبوايە كە
دلىان شتى دەكا، ئەوا جەدرىشم دەخستە ناو كەعبەو، مەبەستى لە جەدر حىجرى
ئىسماعىل بوو.”

- كەۋاتە شىۋەى كەعبە لە سەردەمى ئىبراھىمدا ۋەك ئىستا نەبوۋە؟

- بەلى ۋەك ئىستا نەبوۋە، ۋەك ئەوە بوۋە كە پېغەمبەر ﷺ باسى كەردوۋە، دوو
دەرگای ھەبوۋە، حىجرى ئىسماعىل لەناو كەعبە بوۋە، بەلام لە سەردەمى قورەيشدا
لافاۋ كەعبەى پوخاند. قورەيشىيەكان وېستىان كەعبە نۇژەن بكنەو، بېپارىاند.

تەنھا پارەى ھەلەل بۇ نۆۋەنكردنەۋەى كەعبە بىنن. پارمەك كە بە سووخورى و
 فروفيل و ھەرام پەيدا نەبوو. ھەرچىيان ھەبوو كۆيان كىردەۋە. بەلام بەشى
 نەكرد؛ بەم شىۋەى ئىستا نۆۋەنەيان كىردەۋە. پىنغەمبەر وىستى كەعبە بىروختى و
 ۋەك سەردەمى ئىبراھىمى لى بىكەتەۋە. بەلام خەمى ئەۋەى ھەبوو دلى ئەو تازە
 مۇسلمانانەى كە لە دۋاى فەتھى مەككە ھاتىبونە نىۋە بازەنى ئىسلامەۋە بىشى. ئا
 لىرمەۋە زانابى و دانابى و لەسەرخۆبى پىنغەمبەر دەرەكەۋى. پالنان بە خراپەۋە لە
 كىردنى چاكە لە پىشتەرە (درء العفاسد مقدم على جلب المصالح) ئەو پىتى ۋابوۋ ئەو
 چاكەىە خراپە و دلىشانى بە دۋادا دىت، بۆيە ۋازى لى ھىنا. مەقامىش لەو
 جىگەىەى مایەۋە و دەسكارى نەكرا تا سەردەمى خەلافەتى من.

ئەبوۋ بەكرىش بۆيە دەسكارى نەكرد، چونكە ماۋەى خەلافەتى ئەو دوو سال و
 نىۋە بوو. ئەو دوو سال و نىۋە خەرىكى جىھاد بوو. ماۋەىك لەگەل ئەۋانەدا جەنگا
 كە لە ئىسلام ۋەرگە رابوۋنەۋە. ماۋەىكەش خەرىكى پىزگار كىردنى چەند ناۋچەىەك
 بوو. جىھاد كىردن لە نۆۋەنكردنەۋەى كەعبە كىرگىتر بوو.

- ئەى قورىان خۇ لە ماۋەى خەلافەتى جەنابتدا ئەو نىزىكىيە لە سەردەمى
 نەۋمىدا نەما كە پىنغەمبەر ﷺ لەپەر ئەۋە كەعبەى نۆۋەن نەكردەۋە. تۇ بۇ كەعبەت
 نۆۋەن نەكردەۋە؟

- لە باردى مەقامى ئىبراھىمەۋە كىردم. بەلام ئىتر سەبارەت بە خۇدى كەعبە بۇم
 پەك نەكەۋت.

- خۋاى گەۋرە كاردەكانت لى ۋەرەگى.

- ئامەن خۋاىە گىان. خۋا كاردە باشكانى ئۈش ۋەرگى كورم!

- دەى قورىان ئىستە كاتى ئەۋە ھاتەۋە كە باسى چۈنەنەنى نۆۋەى تەراۋىم بۇ
 بەكى. چۈن ئەو نۆۋەت كىرد بە نۆۋەى بە كىرەل؟

- خەلكى مەدېنە زۆر بوو، مزگەوتى پېغەمبەر ﷺ جىگەي ئەۋ ھەشاماتەي نەدەكردەۋە. منىش بېرۈكەي ئەۋەم بۇ ھات كە مزگەوت گەۋرە بىكەم، بېرىم دەكردەۋە كە چۆن و ئەكرىتە دەست پېبىكەم، ۋاي بۇ چووم كە دەبىي مالى خىزانەكانى پېغەمبەر ﷺ و مالى عەبباسى مامى پېغەمبەر تىك بىدەم و بېدەمە دەم مزگەوت، دىۋايى وتم: "مالى خىزانەكانى پېغەمبەر ئەۋە گونجاۋ نىيە و نابىي دەستكارى بىكرىن." بۇ ئەۋ مەبەستە ھەستام مالى چەند ھاۋەلىكەم كرى كە مالكانىيان نىزىكى مزگەوت بوون، مالى عەبباس مېشتەۋە، رۆشتم بۇلاي عەبباس و وتم:

"بوكى فەزىل! مزگەوت بچووكە و جىگەي خەلكى تىيا نابىتەۋە، چەند خانووبەكەم لە دەۋرۋەرى مزگەوتدا كرىۋە، دەمەۋى بېدەمە دەم مزگەوت و فراۋانى بىكەم، ئەنیا خانوۋەكەي تۆ و خانوۋى خىزانەكانى پېغەمبەر ماۋە، سەبارەت بە خانوۋى خىزانەكانى پېغەمبەر ئەۋە نابىي دەستكارى بىكرىن، دەمىتتەۋە خانوۋەكەي تۆ! پىم بفرۆشە با بېدەمە دەم مزگەوت!"
وتى: "ئىشى ۋا ناكەم."

منىش وتم: "سى بىزاردە دەخەمە بەردەست، كىمىانت لا پەسەندە، من پىتى پازىم."

يەكەم: بە چەندە پارە دەتەۋى، پىم بفرۆشە.
دوۋەم: لە كوئى مەدېنەدا ھەزەت لىيە، پارچە زەۋىيەك دىۋارى بىكە، دەيكەم و دەيكەم بە خانوۋ بۆت.

سېئەم: بىكە بە خىر بۇ مزگەوت و مۇسلمانان، با مزگەوت فراۋان بىكەين.
وتى: "ھىچيان ناكەم."

منىش وتم: "با لەنئوان من و تۆدا داۋەرىك ھەبى."

وتى: "باش! با ئوبەي كوپى كەب داۋەرى بىكا."

من و عەبباس رۆشتىن بۇلاي ئوبەي و چىرۈكەكەمان بۇ گىئرايەۋە، وتمان: "تۆ داۋەر بە، ھەردوۋ لىمان بە داۋەرى تۆ پازىن!"

ئوبەي وتى: "ئەگەر ھەز بىكەن، ئەۋا فەرموۋدەيەكى پېغەمبەرتان ﷺ بۇ دەگىرمەۋە."

وتەن: "فەرموۋا!"

وتى: "پېغەمبەر ﷺ فەرموۋىتە: خوا فرمىنى كىرد بە داۋود فەرموۋى: 'بىر خانوۋىك دروستە بىكە با يادى منى تيا بىرى'. داۋود نەخشەي خانوۋىكەي كىشا، سوۋچىكى خانوۋەكە دەكەۋتە بەر خانوۋى پىداۋىكى بەنى ئىسرائىلى. بە پىاۋەكەي وت: 'ئەم خانوۋەم پى بىرۋشە' پىاۋەكە پازى نەبوۋ. داۋود لە دلى خۆيدا وتى: 'بەزۇر لى دەسەنم'. خۋاى گەۋرە سۋشى بۇ داۋود ناردو فەرموۋى: 'داۋود! من فرمانم بە تۇ كىردوۋە كە خانوۋىك دروست بىكەي يادى منى تيا بىرى. ئىستە تۇ دەتەۋى مالىكى داگىركىراۋ بىكەي بە خانوۋ بۇ من؟! من ھىچ شتى لە ھىچ كەس داگىرناكەم! ئەۋا سزات دەدەم، سزاكەيشت ئەۋەيە كە ئىتر نامەۋى تۇ خانوۋم بۇ دروست بىكەي! داۋود وتى: 'دەي خۋايە گىيان! با سولەيمانى كۆپم بۆت دروست بىكا'. خۋاى گەۋرە فەرموۋى: 'باشە، ب كۆپەكەت دروستى بىكا'."

منىش بە يەكجارى پۈۈم كىردە ئوبەي و پىم وت: "من بۇ شتىك ھاتم بۇلاي تۇ ۋ، تۇ شتىكى لەۋە گرانترت دا بەسەرما!"

- ئەي دواتر چىت كىرد گەۋرەم!؟

- وتەم بە عەبباس: "بىرۋ، ئىتر باسى خانوۋەكەت ناكەم."

عەبباسىش وتى: "دەي مادەم واىە، ئەۋا خانوۋەكەم كىردە خىر بۇ مۇسلمانان، با

مىگەۋت فراۋان بىرىت. تۇ پىي بە ناحەزى من! نا شتى ۋا ھەرگىز ناھى!"

خۋاى گەۋرە پاداشى بىدائەۋە، خانوۋەكەي بەخشى و پۇشت لە شوپىنىكى

مەدىنەدا زەۋىيەكى كىرى. منىش پۇشتەم و زەۋىيەكەم بۇ كىرد بە خانوۋ.

- كۆرە قورىان تۇ ھەموۋ جارىك من سەرسام دەكەي!؟

- بۇچى؟

- تۆ خەفەت بۇ ئەۋ خەلگە دەخۇي و دەلئىي؛ مزگەۋتەكەيان بچوۋكە و بە باشى جىگەيان نابىتەۋە!

— رۆلە! مەن بۆيە بووم بە سەركردەيان، خەمەيان بۇ بخۇم، كورم! سەركردايە تىكرەن تەكلىفە ئەك تەشرىف، زەۋى زەۋى خودايە، مەن وىستەم مزگەۋت فراۋان بېي بۇ ئەۋەي بە ئاسانى خوا پەرەستى تيا بەرى.

- قوربان كارىكى چاكت كرد.

دىسان ئەۋەش سەرسامى كردم كە تۆ خەلىفە بوۋى، زۆر بە خىرايى چەند بۇاردەيەك دەخەيتە بەردەم عەبباس و سەرىشكى دەكەي!

- ئەي چۆن كارى ۋا ئەكەم؟ خەلىفە بۆيە خەلىفەيە كە داکۆكى لە ئايىن و دۇنيای خەلگى بكا. مەنىش بۆيە وىستەم مزگەۋت فراۋان بېي بۇ ئەۋەي داکۆكى لە دىنى خەلگ بكەم، بۆيەش سى بۇاردەم نايە بەردەم عەبباس بۇ ئەۋەي داکۆكى لە دۇنيای عەبباس بكەم.

- پىم سەير بوو كاتى عەبباس زەۋىيەكەي ئەدا بە تۆ، چۆن بە زۆر لىت نەندە، خۇ تۆ بۇ خۇت نەبوو، بەلكو بۇ سوۋدى كشتى بە كارت دەھىنا!

- مەن كارىكى ۋا لەگەل ھىچ كەسىكى ئاسايىدا ناكەم. ئەي چۆن لەگەل مامى پىغەمبەردا كارىكى ۋا دەكەم؟ عەبباس يەككە بوو لەۋ كەسانەي كە موۋچەي تايەتەيان ھەبوو، ئەۋەش لەبەر ئەۋەي مامى پىغەمبەر بوو.

- شىنكى ترمى سەرسام كردوۋە: تۆ خۇت بېرەر بە دەست بوۋى، كىشە و ئارەشەكان لاي تۆ بە كۇتا دەگەشت، ئىتر تۆ چۆن خۇت پۇشتى بۇلاي يەككىكى تۆ تا كىشەكاتان بېرىنچەۋە؟

- ئى مەنىش ۋەك ئەۋ خەلگەم، پىۋەنكەم ۋەك ھەموو پىۋەكەنى تىر. ھەرچەند خەلىفەش ھەم، بەلام دىسان ھەر مەۋەنكەم ۋەك ئەۋان. ئەي باشە ھەركاتى دوو مەۋە لەسەر شىنكى كىشەيەكەيان ھەي، ناچەن بۇلاي دادومەنكە تا كىشەكەيان بۇ يەكلايى پەكەتەۋە؟

- يا بەرى ۋەللا.

- دەي مەنەش ۋامكرد. تەننەت غەبباسم سەرىشك كورد خۇي كى دەكا بە داۋەر بىكا. ئەگەر ئوبەي نەبايە ۋ كەسىكى تر بايە، ديسان مەن پىيى پازى دەبووم. تۆ خۆت دەزانى مەن چەنەك ئوبەيم خۇش دەۋى، چەندە مەنەم پىيى ھەيە. ئەۋە نىيە مەن كەردم بە بەرنوئىز بۆ نوئىزى تەراۋىچ؟

- يا ! ئەۋەم پىيى سەيرە تۆ ئەۋەندە لە ئاست ھەق ۋ پاستىدا ملكەچى. كاتىن ئوبەي ۋەلامى ئۆۋەي داۋەۋە، تۆ يەكسەر بە غەبباست ۋت: "بېرۆ، ئىتر تر مەن باسى ئەۋ زەۋىيە ناكەم."

- دەي مەن چۆن يەكەم جار بە دادۋەرەك پازى بىم ۋ، دۋايىش بە گۈتى نەكەم؟! شتى ۋا ۋوونادا. زىاد لەۋەيش، ئوبەي كىشەكەي بە فەرموۋدەيەكى پىغەمبەر ﷺ پراندەۋە. دەي ۋومەر چۆن زات بكا كە فەرموۋدەي پىغەمبەر پىشت گۈي بىخا، يان بە بېرپار ۋ ۋوكمى پىغەمبەر پازى نەبىي؟ دۋاترىش تۆ نازانى كە دۋاي ئەۋەي ھەق ۋوون بوۋەۋە، پىشلىكردنى ھەق چ سەرەنجامىكى ھەيە؟
- چ سەرەنجامىكى ھەيە؟

- پىغەمبەر ﷺ فەرموۋىتەي: "ھەركەس بە ئەندازەي تۆزقالتىك، فەيس ۋ خۇبەزلزانى لەنىۋ دلىدا ھەيى، ناچىتە بە ھەشتەۋە!"
ئىمەيش ۋتمان: "ئەي پىغەمبەر خۋا! پىۋاي ۋا ھەيە پىيى خۇشە پۇشاكەكانى جوان بىي، پىلاۋەكانى جوان بىي!"
فەرموۋى: "ئەمە فەيس ۋ خۇبەزلزانى نىيە، فەيس ئەۋەيە ھەق بشارىتەرە، ماقى خەلك بشارىتەرە ۋ پىشلىكى بكەي."

مەنەش مەبەستم لە فراۋانكردنى مزگەۋت، رەزامەندىي خۋا بوۋ، ئىتر چۆن لەبەر رەزامەندىي خۋا. سەرىنچىي فرمانى خۋا بكەم؟!

- بە خۋا قورىان، جارىكى تر ھىچ دايكىك پۆلەي ۋەك تۆ ناۋىنى، نا بەخۋا، تۆ ۋ ھاۋىنەي تۆ لەم دۋنىايەدا ھەر يەك جار پەيدا دەبىز.

- خۇاى گەورە سەرگە وتووت بىكا كورم! ئېستە يىم بىلى ئەم باسە داخەين؟

- بەلى قوربان دايدەخەين.

- دەى ئېستە دواى ئەوەى دەرگاىەكى گەورەمان لە باسى سېستە و حوكم

... داخست، لە چ بارەىەكەوہ پرسیار دەكەى؟

- باسى شتىك كە لەم باسانەوہ زۆر دوور نېيە!

- ئەى كۆتايى نەھات؟!

- با قوربان لى بووینەوہ! بەلام كەمىك ماوہ. من ھەرچار بىمەوئ پرسیارى

شتىكى نوئ لە جەنابت بىكەم، ديسان بە ناچارى ئەگەر كەمىكش بىت، ھەر لەو

شتەى نزىك دەبمەوہ كە كۆتايىمەن پى ھىنا، ھەرچەند بىمەوئ دوورىكەوہمەوہ، بەلام

ديسان قسەكردن لە خزمەت جەنابتدا مرؤف بۆلاى دەولەت و حوكمرانى پادەكىشى

- بىلامانى ۋەك مەرى لىۋار خەلەم لىھاتوۋە؛ مەرى لە لىۋار خەلەدا بىلەوہرى.

ھەرچەند خۆى بىپارىزى، ئاخىرەكەى ھەر قەپى خەلە دەخوا. - با گەورەم بە

لوتف و مېھرىبانى خۆى ۋەلام بەداتەوہ و، ئەگەر ديسان كەوتەوہ ناو باسەكە،

وابزانى كۆتايىمان پىھىناوہ!

- دەى كورم! چى دەلىلى بىلى قەيناكا.

- دەمەوئ باسى گەورەترىن سىفەتى جەنابت بېسىم - باسى دادگەرى، ھەرچار

و لە ھەر كوئ باسى دادگەرى ھاتە ناو، ئەوا يەكسەر ناوى غومەرى كورى

خەتتاب سەرتىرىكى ناوانە، ناكرى باسى غومەر نەكرى. ديسان ھەرچارى باسى

غومەر كرا، مرؤف يەكسەر دادگەرسى بېر دەكەوئتەوہ. ۋەك شەنگەلەبەرەكەتەتان

لىھاتوۋە.

- سىفەتى مرؤف لە كاتى ھەلوئىستىدا دەردەكەوئ، وا دەردەكەوئ كە تو لە

ھەلوئىستەكانى من شارەزا بى، چ ھەلوئىستىكت پى باشە با باسى بىكەين؟

- ھەلۋىسە كانت زۆرن گەورەم، مادەم دەپن لە بەككەئەنە دەست پىن بەكەين،
با لە باسى ئەو كافرانە دەست پىن بەكەين كە لە سەردەسى خەلافەتى تۆدا لەگەل
دەولەتى مۇسلماناندا بەلپىن و پەيمانىان لەننەواناندا ھەبوو، واتە ئەھلى زىمە.

- بە دەستىنەشانكراوى كام لایەنت بۇ باس بەكم؟

- پزگارکردنى بەیتولمەقدىس، ئەو بەلپىن و پەيمانى كە لەننەوان نېو و كافرانى
ئەوئ نووسرايەو و بە بەلپىننامەى عومەرى ناوبانگى دەركرد. ئەم كارە چۆن كرا و
چۆن سەرى گرت؟

- ئەبوو عوبەيدە لە ئازادکردنى دیمەشق بوو، شام بەگشتى بوو بە ماستى
مەيبو. ئەبوو عوبەيدە نامەيەكى نووسى بۆ خەلكى ئىلييا، داواى لىن كردن كە
مۇسلمان بن، يان سەرەنە بدم، يان جەنگ! پىغەمبەر بەو جۆرە دەستى بە غەزا
دەكرد و ئىمەيش وەك ئەومان دەكرد، ئەمە شەرىى خوا و سوننەتى پىغەمبەرى
خوايە و كارى ئەبوو عوبەيدە خۆى نىيە.

خەلكى ئىلييا وەلاميان ئەدایەو و بە قسەى ئەبوو عوبەيدە پازى نەبوون...
ئەویش سەعیدى كۆپى زەيدى وەك سەرىەرشتىكارى دیمەشق دانا و بە خۆى و
سوپاكەيەو پەروى كرده ئىلييا، گەشتە دەوئ و گەمارۆى شارى دا. ئەوانیش يەكسەر
داواى سولج و پىككەوتنىيان كرد و مەرجىشيان ئەو بوو كە من خۆم بېرۆم و
لەگەليان پىككەوتن بەكم.

- دوايى چى پەروى دا؟

- ئەبوو عوبەيدە نەمەى بۆ نووسم و باسەكەى گىپرايەو. منىش پىرم بە چەند
كەسپك كرد، عوسمانى كۆپى عەففان وتى: "كارى وا نەكەى! ب لووتيان بشكى و،
لەو زەاتر پىسا پىن."

عەلىى كۆپى ئەبوو قالىب پىتى واپوو بېرۆم و پىككەوتنىيان لەگەلدا بەكم، دەيگوت:
"خۆت بېرۆى، بۆ سوپاى مۇسلمانان باشتەرە و كارناسانپە و گەمارۆكە كۆتايى پىن
دېت!"

- دەي تۆ بە قەسەي كامبانت كرد؟

- خوای گەۋرە خستیه دلمەۋە كە بە قەسەي عەلى بكم. بە سوپا بە كەۋە بەرەو
لاي ئەوان كەۋتەمە پى، عەبباسى مامى پىغەمبەرم كرده سەركردەي سوپا، تا
كەپانەۋەيش عەلىي كورى ئەبوو تالېبم كرده بەرپۆۋەبەرى مەدینە.

- دوايى چى پروي دا؟

- بە خۆم و بە سوپاۋە گەشتینە شوپىنك پى دەلین: "جاییه" نامەيەكم بۆ
سەركردەي سوپاكاني تر نووسى كە بىن بۆ ئەۋى بەدەممانەۋە. هاتن، سەردنا
يەزیدی كورى ئەبوو سوفيان، ئەبوو عوبەيدەي كورى جەراخ، خالیدی كورى ۋەلید
گەشتن پىم، پۆشاكى ئاورىشمىيان لە بەر كردبوو، منىش توۋرە بووم و خەرىك بوو
قەسەي توندىان لەگەلدە بكم. ئەۋانىش وتیان: "چەك و سىلاحمان پىيە و پىۋىستە
لە جەنگدا ئەم پۆشاكەنە لە بەر بكمەن، ئىتر منىش هەمەن بوومەۋە."

عەمرى كورى عاص و شەرەحبىلى كورى حەسەنە نەبى، ھەمەو سەركردەكان
لاي مەن كۆ بوونەۋە، ئەو دوۋانەيش سەركردايەتیی سوپاكەيان دەكرد كە گەمارۆي
ئىليايان دابوو. ئەو كاتەدا كۆمەلەك پۆمى هاتن و شەمشىرى ھەلگىشراويان بە
دەستەۋە بوو، چەند كەسكى سوپاكەي ئىمە و پىستيان ھەژۆن پىشيان پى بگرن، بەلام
مەن نەمەيشت.

ۋتم: "بەدەستن! ئەۋانە داۋاي ئەمان دەكەن!"

بەرەو پرويان پۆشتىن، تەماشە دەكەين كۆمەلەك سەربازن لە بەيتولمەقدىسەۋە
ھاتوون، داۋاي ئاشتى و سولخ و ئەمان دەكەن. ھەر كە زانېبوويان مەن پۆشتووم بۆ
ئەۋى، ھاتبوون بۆ لام. منىش داۋاكەيانم پەسەند كرد، دوايى بەرەو بەيتولمەقدىس
كەۋتینە پى. بە ئاشتى چوپنە ناو بەيتولمەقدىسەۋە، بەلېننامە و پەيماننامەيەكم بۆ
نووسىن، ئەو بەلېننامە بە بەلېننامەي عومەرى ناۋى دەرچوو.

- چىت تيا نووسى؟

- نووسیم:

"به ناوی خوای به خشنده و مبهره بان

ئمه ئه و به ئیننامه یه به که به ندهی خودا، گه وره ی موسلمانان له گه ل خه لکی ئیلیادا

نووسیویه تی:

نیمه ئه مان ده به خشین به گیان و مال و که نیسه و خاچه کانیان، نابیت هیچ
کس له که نیسه کانیان نیشته جی بکریت و نایشیی که نیسه کانیان پررخینری،
نابیت سووکایه تی به که نیسه کانیان بکریت، نابیت سووکایه تی به چاکه کانیان
بکریت، نابیت له مهر ئایینه وه زۆریان لی بکریت، نابیت زهره به که سیان
بگه یه ندریت، نابیت هیچ جوله که یه ک له گه ل مه سیحیه کاندایه ئیلیا نیشته جی
بییت، ده بیت خه لکی ئیلیا وه ک خه لکی مه دائین سه رانه بدهن، ده بیت ئه وانیش
دز و چه ته و رۆمی له ئیلیا دهر بکه ن، هه رکه سیکی رۆمی پی خۆشه له ئیلیا بار
بکا، ئه وه تا ده گاته شوینی مه به ستی خۆی، به باشی پارێزگاری لی ده که یین،
هه رکه سیش له ئیلیادا ده مینیته وه، به باشی ده یپارێزین، ده بیت ئه وانیش وه ک
خه لکی ئیلیا سه رانه بدهن، هه رکه سیکی ئیلیایی ده یه وی له ئیلیا بار بکا و له گه ل
رۆمه کاندایه پروا و، که نیسه و خاچ به جیبه یلی، ئه وه تا ده گانه شوینی مه به ست
خۆیان، مال و منداڵ و که نیسه و خاچیان پارێزراو ده بیت، هه رکه س ناره رۆکی ئه م
په یماننامه جیبه جی بکا، ئه وا به ئینی پی ده ده یین به به ئینی خوا و پیغه مبه ری خوا
و خه لیقه کانی پیغه مبه ر و موسلمانان، ئه گه ر هاتوو سه رانه یان دا.

ئه م به ئیننامه یه له سالی پانزه به شایه نیی خالیدی کوری وه لید، عه مری کوری
عاص، عه بدورپه حمانی کوری عه وف و موعاوییه ی کوری ئه بوو سوفیان نووسراوه،
- به خوا قوریان! چه نده میژووم خۆپندبیته وه و سه رکه وتنم دیبیت، ئه وانه ی که
سه رکه وتن هه میشه شکاوه کانیان به ته وای له ناو بر دووه، هیچیان نه هیشته وه ته وه،
مال، منداڵ، سه روته و سامان، هه رچی سه یری ئه م پێکه وتننامه یه ی تۆ ده که م.

زىياتر لە ئايىنى ئىسلام دىنىدا دەمەۋە، زىياتر بۇم دەردەكەيى ئىم ئايىنە لەلايەن
خوداۋە ھەتۋە ۋ ھىچ گومانىك ھەلناگرى. تۇ بۇ ئەۋەندە نەرمونىيان ھەيى لەگەل
ئەۋانەدا؟

- كورم ! ئەۋە ئەۋ ئىيىنەيە كە تۇ خۇت ۋىست، دىنىيائىم بەراپەرى زىياد بۈۋە.
ئەمە ئايىنىك نىيە عومەر دايەتتايىت، مەنىش ھەر بەپتى شەرى ۋ ئايىن مامەلەم
لەگەلدا كوردن، ھەرچى خوا پىتى پازى بى، ئەۋەم پىداۋن.

- قوربان با ۋى دانىين كە شتەكە پىچەۋانەيە ۋ ئەۋان سەر دەكەۋن، دەپىت
ئەۋانىش ۋەك ئىمە بىن؟ دەپىت مامەلەيان ۋەك مامەلەي خۇمان؟

- دەي ئىمە كەي ئايىن لە خەلگەۋە ۋەردەكرىن؟! كەي بە شوين پىتى ستەمكاردا
دەپۋىن؟! كەي بە گوئى ياخى ۋ لەخوادوۋرەكان دەكەين؟! ھەركەس دى ئىمە بى.
ئىمە تەنبا بەپىتى شەرى خوا مامەلەي لەگەلدا دەكەين. خوا ھەشتىكىيان پى پەۋا
بىيىن. ئىمەيش پىيان پەۋا دەبىيىن. ھەرچىشيان پى پەۋا نەبىيى. ئىمەيش پىيان
پەۋا نابىيىن. ئىمە شوئىكەۋتەي پىغەمبەرىكىن كە خوا كىرۋىيەتى بە مايەي سۆز ۋ
پەمەت بۇ گشت كەسى. ئىمە لە كىتى ۋادا سۆز ۋ بەزەيى بەكار دەپىتىن كە
بە گومانى ھىچ كەسكىدا ناپەت، لە كاتى دەسەلات ۋ زالبوۋندا زىياتر بەسۆزىن.
ئىمە بۇ پەكجارىش چىيە بۇ پەيداكرىنى سەرۋەت ۋ سامان، بۇ ژن، بۇ كەلوپەل ۋ،
بۇ ھىچ شتىكى تىرى دۇنياسى بەشدارى جىھادمان نەكرىۋە؛ ئىمە تەنبا بۇ ئەۋە
جىھادمان كىرۋە كە خەلگ بەراپەرى خواي گەۋرە ملگەچ بى. ئەگەر لە گوئىمان
بەكەن. ئەۋا ئەۋانىش ۋەك ئىمە چىمان ھەۋو، ئەۋانىش ھەمانە، لە چى خۇمان
پىراست، ئەۋانىش دەپارنىزى. ئەگەر پىش بەراپەرىمان ۋەستانەۋە، ئەۋە ئىتر حوكم
حوكمى خوايە، ئايىنى خۇيان بۇ خۇيان، چۇن داپونەرىتى ئايىنى خۇيان بەجى
دەپىتن ئازادىن، كەنىسە ۋ مەبەدى خۇيان بۇ خۇيان، بەلام دەپى تەنبا ئىسلام
حوكمى كۆمەلگا بەكا، ھەر مەۋلىك ۋ ئايىنى خۇي. ئەۋ دەمەي دەگا بە خوا، ئەگەر

لەسەر پىقى راست بوو، ئەوا پاداشتەكەي وەردەگرئ، ئەگەرېش گومراپوو سزاكەي وەردەگرئ. زەوى زەوىي خودايە، خوا بۆيە پېغەمبەرانى ئاردوو، بۇ ئەوئى خەلك بەندايەتى بۇ بەندە ئەكا، بەلكو تەنھا بۇ خوداي بكا.

- لەو جىگەي كە دەپوو شمشىر بەكار بىنى، سۆز و بەزەيىت بەكار ھىئا! ئەوە چۆن وابوو؟

- ئەي تۆ خۆت نەنگوت: "مىژووم خوېندەتەو، تا ئىستا ھىچ ھىزىكى سەرکەوتوم نەديو، وەك ئىسلام باش بى بۇ ھىزى بەرابەر؟" - پا.

- دەي ئەمە ئەوئە. غەزاي بەدر يەكەم غەزايەك بوو كە جياوازيى لەنيوان ھەق و ناھەقدا كرد، لەو كاتەدا پېغەمبەر ﷺ ئىمەي فەرى ئەو دەكرد كە غەزاكردن وەك نوئىز و پۆزوو و ھەجكردن و زەكات، ئەويش عىبادەت و خواناسيە. خوا نوئىز و زەكات و ھەج و پۆزوى پىك بەو شىوئە دەوئى كە فەرزى كردوو، بە شىوئەيەكى تر نايەوئى، بە ھەمان شىوئە جىھادىشى پىك وەك ئەو دەوئى كە فەرزى كردوو. بە گوئىرەي قورئان و سوننەت بى، ئىمە بە شىوئەيەكى ئىسلاميانە جەنگ بۇ ئىسلام دەكەين، ئىتر ھەقمان نىيە كەسانى تر چى دەكەن و چى ئاكەن، ئەگەر ئىمە و ئەوان لە ئاكار و پەوشتدا وەك يەك بىن، ئىتر جياوازيما چىيە؟

- راست دەفەرمووي قوربان! تۆ فەرموت: "پېغەمبەر ﷺ ئەوئى فەير كردىن كە جىھادىش وەك نوئىز و پۆزوو و زەكات و ھەجە،" من بە باشى مەرجەكانى نوئىز و پۆزوو دەزانم، دەزانم پۆزوو بەچى دەشكى و بەتال دەبىتەو، دەزانم پاىەكانى ھەج چەندە، دەيشزانم مەرووف چەند پەرە و سامانى ھەبى ئەمجا زەكاتى لەسەر، دەيشزانم دەبى زەكاتەكەي چۆن بەدا، بەلام جىھاد چۆنە! پېغەمبەر چۆنى فەير كردن؟!

- پېغەمبەر ﷺ ھېچ سوپايەكى بۇ جىھاد ئەدەنارد تا بە باشى ئامۇزگارىيى
ئەكردنايە، ئامۇزگارىيى ئەو سوپايەت بۇ پەس دەكەم كە پېغەمبەر ﷺ بۇ غەزاي
موتەي ئاردن، فەرمووي:

”داۋاتان لىق دەكەم و ئامۇزگارىپتان دەكەم كە لە خودا بقرسن؛ بەراپەر ئەو
موسلمانانەي لەگەلتانن باش بن، بەناۋى خودا غەزا دەست پى بكەن، جەنگ لە
پىناۋى خودا و لەگەل ئەوانەدا بكەن كە كافرن، ناپاكى و سىتەم لە كەس مەكەن،
دزى و خىانەت مەكەن، مىندال مەكوژن، ژن مەكوژن، پىر و پىرەك مەكوژن،
ھەركەس خەلۋەنشەين بوو مەيكوژن، نىزىك باخە خورما مەكەونەۋە، دار مەپرنەۋە،
خانۋ مەپروخىتن.“

جارىكپان لە خىزمەت پېغەمبەر ﷺ دا لە غەزايەكدا بوۋىن، كۆمەلىك خەلكى
بىيى كۆبوونەتەۋە و سەيرى شىتەك دەكەن، پىناۋىكى ئارد بزانى ئەۋە چىيە،
فەرمووي: ”بىرۇ بزانە ئەوانە بۆچى كۆبوونەتەۋە و سەيرى چى دەكەن؟“
پىناۋەكە پۇشت و، ھاتەۋە وتى: ”تەماشاي ژنىكى كوزراۋ دەكەن.“
پېغەمبەر ﷺ فەرمووي: ”ئابى ژن بكوژىت.“

خالىدى كوپى ۋەلىد لە پىشەۋەي سوپا بوو، پىناۋىكى بۆلاي خالىد ئارد و
فەرمووي: ”بە خالىد بلىق ئابى ژن بكوژن و ئابى ئەۋەكەسانەيش بكوژىن كە بە
زۆر ھىئراۋن پان بە كرى گىراۋن.“

- بە خوا قورىان ئەم ئامۇزگارىانە دەلىق بۇ كەسانىك كراۋن كە بىيانەۋى بۇ
دېدەنى و سەردان بېرۇن نەك بۇ جەنگ، چەند ئامۇزگارىيەكى مەۋقائان! پىۋىستە
ھەموو مەۋقىك لە بەراپەر ئەۋەكەسەي ئەم ئامۇزگارىيەكى كىردوۋە، چۆك دانىت.
دەپى بەزەبىي و مەۋقايەتى لە كاتى جەنگدا لە پېغەمبەر ﷺ فېر بن.

- ۋەللا راست دەكەي ۋايە.

- كەۋرەم ! لە ئىسلامدا جەنگ بەدىلى نىيە؟

- جهنگ له ئیسلامدا له هه موو ئایین و قانون و پێکخروه کانی تر جیایه .
هه رکهس دهیهوئ که له باره ی جهنگ له ئیسلامدا شارهزا بێ. دهیهی له پێشدا له
خودی ئیسلام شارهزا بێ. بۆ ئهوهی ئهم جهنگه قیاس نهکاته سه ر جهنگه کانی ترا
- چون قوربان، مه به ستنت چیه؟

- نه و پالنه رانه ی که له ئیسلامدا جهنگ دروست دهکهن، پوون و ناشکران. هیچ
که سیکی خاوهن و یژدان ئینکاری ئه وه ناکا، نه و پالنه راش بریتین له
به رهنگار بوونه وه ی دوژمن، دا کو کیکردن له گیان، پاراستنی نه و ئایین و بیرو باوه رهی
که کافره کان ده یانه وئ په تی بکه نه وه، پاراستنی بانگه شه ی ئیسلامی تا دهگا به
هه موو که سیک، ته می کردنی نه و که سانه ی که به لێن و په یمان ده شکێنن.

سه ره پای ئه مانه ییش ئامانجه کانی جهنگ له ئیسلامدا هه ر هه مووی چاک و
مه زنن. له گه ل ئه وه ییشدا پوژیک له پوژان ئیسلام مه راقی جهنگ و شه ری نه بووه،
ئیمه ده چووین بۆ جهنگ و داوامان له خه لک ده کرد بپروا به خوا بێتی، نه گه ر
بروایان هینابا، نه واهک خو مان حسابمان بۆ ده کردن، هه رچه ند ئیمه ییش
سه رکه وتوو و براوه بووین. ده ی ئیتر هیچ ئایینی که هیه وه ک ئیسلام جیاوازی
له نیوان براوه و دۆراودا نه کا؟

- نه وه للا ئیسلام نه یی کهس کاری وا ناکا.

- با به یته شیعه ریکت بۆ باس بکه م، هیچ جهنگ و تیکپیرزانی که به قه د سه ره
ده رزه ک سۆز و به زه یی پیغه مبه ری ﷺ که م نه ده کرده وه، به خوا پیغه مبه ر له کاتی
ناشتییدا چه ند به سۆز بوو، له کاتی جهنگیشدا ئه و به سۆز بوو؛ به زه یی به و
کافراندا دهاته وه که به تۆیزی و زۆر نێردرا بوون بۆ جهنگ. له جهنگی به دردا
پیغه مبه ر ﷺ عه لیی کوپی ئه بوو تالیپ و زوبه یری کوپی عه وام و سه عدی کوپی
ئه بوو وه قاص و چه ند ها وه لێکی تری نارد بۆ سه ر ئاوی به در بۆ ئه وه ی ده نگ و
باسیک له سه ر قوره بپش بێتنه وه، چه ند مندالێکی قوره بپشی له وئ بوون ئاویان بۆ
سه ر کرده کافره کانیان ده برد؛ په کێکیان ئه سه لمی کوپله ی به نی جوماح بوو، په کێکی

تريان عەريزي ئەبوو يەسار كۆيلەي بەنى عاص بوو، ھەردووکیان لەلایەن عەلى و ھاوێکانییەو گيران و ھینرانە خزمەت پێغەمبەر ﷺ، پێغەمبەر ئەوانى دوور خستەو و زۆر بە ھێمنى و ڕووخۆشیەو لەگەڵ ئەو دوو كۆرە دوا، دەنگوباسى قورەيشى لى پرسين، لەگەڵ ئەوەيشدا كە لە كەرمەى جەنگدا بووين، بەلام پێغەمبەر ئەوانى بە دىل نەگرت، ھەردووکیانى ئازاد كرد، دەهشيزانى كە ئەو دوو نە دەنگوباسى مۆسلمانان بۆ كافران دەبەنەو، بەلام چونكە تەمەنيان كەوتە نەبوو، گوێى نەدانی و بەرەللاى كردن.

دىسان ئەگەر بيزانیايە كەسێك لەبەر بارودۆختى تايبەتى ھاتووتە جەنگ بەرابەر مۆسلمانان، ئەوا بەزەبى پیا دەھاتەو و بە ھێمنى و سۆزەو مامەلەى لەگەڵدا دەكرد، وەك ئەو مامەلەيەى كە لە جارى يەكەمدا لەگەڵ ئەبوو عىززەى جوحميا كردى.

- ئەبوو عىززە كۆيە و بۆچى فەرموت: "لە جارى يەكەمدا؟" مەسەلە چيە؟
- ئەبووعىززە پىوتىك بوو لە جەنگى بەدردا دىل كرا، شاعير بوو، لە خزمەت پێغەمبەردا لاڵايەو بۆ ئەوێ بەزەبى پیا بێتەو.

وتى: "ئەى موحەممەد! من پێنج كچم ھەيە، من ھىچ شتىكىش شك نابەم كە خۆمى پى بكمەو و ئازادبم، بەكە بە خاترى كچەكانم! بەلێنت پى دەدەم كە جارىكى تر دژى ئێو نەجەنگم."
پێغەمبەر ﷺ ئازادى كرد.

غەزای ئرحود ھاتە پێشەو، سەفوانى كۆرە ئومەييە پۆشتبوو بۆلای ئەبوو عىززە پى ونبو: "با ېرۆين بۆ جەنگا"

ئەبووعىززە وتبوو: "من بەلێنم بە موحەممەد داوە كە دژى ئەو و ئايينەكەى نەجەنگم!"

مه فوان پئی وتبووا "من به لئنت پئی دودهم نه گهر هاتی بۆ جهنگ و جهنگی و کوژرای، کچه کانت وهک کچی خۆم به خپو بکه ما هتا من مام ناهیلیم هیچ زیانیکیان پئی بگا، نه گریش زیندوو مایته وه و نه کوژرای، نهوا نه رندهت پئی دهبه خشم که خه نی بهی."

به و جزره مه فوان تا پازی کرد و چوو بووه بنکلیشه ی و، هاتبوو جهنگ.

- نه ی دواپی چی پویدا؟

- نه بوو عیززه مان به دیلی گرت. نه و رۆژه ته نیا نه ومان به دیلی گرت.

هاوردمانه خزمهت پیغه مبه صلی الله علیه و آله، نه بو عیززه وتی:

"نه ی موحه مه دا! من کچم زۆره و به زۆر منیان هیناوه! ثم جاریش منه تم به سردا بکه و ئازادم بکه!"

پیغه مبه صلی الله علیه و آله فرمووی: "نه ی به لئین و په یمانه کهت کوا؟ نا به خوا جاریکی تر له مه که سهر ناخه یته سهر سهرین، دواپی بلئی: 'دوو جار به موحه مه دم رابواردا موسلمان دوو جار له کونیکه وه ناگه زریت.'"

نه وه بۆیه پیم وتی: "له جاری په که مدا!"

وهک زانیت نه و پیاره په کهم جار ئازاد کرا، به لام په یمان و به لئنه که ی به چی نه گه یاند، جاری دودوه مه بوو سزای خۆی وهر بگری.

جا من پیشتر وتم به یته شیعریک، نه مه له تی په که می به یته که بوو: (کوا له تی په که می به یته شیعره که؟!)

- نه ی له تی دودوه می قوربان!

- له تی دودوه می نه وه ته! خسوی گه وه له قورئاندا ده فرمووی: ﴿وَلَا يَجْعَلْ مَنَّاكُمْ شِئَانُ قَوْمٍ عَنِ الْأَعْدَالِ وَأَعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى﴾ المائدة: ۸، واته: "رق و دوژمنایه تی هیچ کهس و هیچ لایهک هه لئانه نه یته له دادپه روهری لابدم، دادپه روهرین، نه وه نزیکتره له ته قوا و خواناسیه وه."

ئەم ئايەتە ئەو دەمەي دەمەي خا كە كىرى كافر وا ئاكا كە ئەو كافرە دادگەرنەيى.
رەوا نىيە ئىيە لاشەي كورزاوانى ئەوان بىيۆيىنن. ھەرچەند ئەوان لاشەي
شەھىدەكانى ئىيە بىيۆيىنن.

لە جەنگى ئوچوددا كافرەكان لاشەي شەھىدكراي ھەمزەي مامى پىغەمبەريان
شاواندبوو. بەلام ئەمە وای نەكرد لە پىغەمبەر كە رەفتارى ئەو جۆرە بىيۆيىنن.
پىغەمبەر زۆر لەو گەرەتر بوو كە تەقلىدى كافرەكان بكا. ئەو ھەر لەسەر
خۆش رەفتارى و باشكردارى خۆي مايەو، ھەرچەند مامى شەھىد كرايوو. لاشەكەي
شۆيىندرابوو. بەلام ھىشتا بە ئىيەي دەمەيوو: "ھەرگىز كارى ئەو جۆرە نەكەن بە
كورزاودەكانيان!"

— سەلات و سەلامى خواي لىيى. چ پىغەمبەرىكى مەزنە! خوا خۆي
فەرموويەتى: ﴿وَأَنَّكَ لَمَلَّ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ القلم: ۴، واتە: "بەراستى تۆ لەسەر رەھبەت و
خويەكى زۆر جوان و پەسەند و بىيۆيىنە و مەزنىت."

بەلام قوربان پىم بلى، ئەو رەفتارى تۆ ئەكەل خەلكى ئىلييا چ پەيوەندىيەكى بە
ئاكارى جەنگەو ھەيە؟ ئەگەر كارەكە لەسەر پاراستنى گيان و مال و زەويەو
بوستايە، ئەو دەمانوت: "ئەمە ئاكارى ئىسلامە، بەلام تۆ بەلئىت پىدان كەنيسە
نەپووخىنرى. خاچ نەشكىنرى، تەنانەت بەلئىت پىدان ھەركەس بىيەوى بىروا.
خاچى خۆي بگري بە دەستەو و كەس بۆي نىيە نە نزيكى خۆي و نە نزيكى
خاچەكەي بىتەو."

— ئەو ھىش ئاكار و ئەخلاقى ئىسلامە ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾ البقرة: ۲۵۶، بە ھىچ
جۆرىك زۆرکردن لە ھەرگرتنى بىرواوەرى ئايىندا نىيە.

ئايىنى ئىسلام دەيەوى خاچى نۆو دلەكان بىشكىنن، نەك خاچى ناو دەستەكان.
دەيەوى دلەكان لە شەرك پاك بکاتەو. نەك دار و دىوار
— لەبەر ئەو لە كەنيسەكەي ئەواندا نوپۆت نەكرد!

- بە ئى لەبەر ئەوۈ بوو.

- ئەو پۇزە چى پروى دا؟

- كە پۇشتەم نۆۋ بەيتولمە قەيسەۋە و لە ھەوشەكەيدا دانىشتەم، كاتى نۆيژ ھات،

بە پاترىكم وت: "دەمەۋى نۆيژ بىكەم!"

ئەۋىش وتى: "ھەر لە جىگەي خۇتدا نۆيژ بىكە!"

مىنىش چورومە دەرۋە و بە تەنيا نۆيژم كرد، كە لە نۆيژ برومەۋە بە پاترىكم وت:

"دەزانى بۇچى لە دەرۋە نۆيژم كرد؟"

وتى: "نەخىر."

وتم: "ئەگەر لەنۆۋ كەنەسەدا نۆيژم كىردى، دوايى مۇسلمانەكان دەيانكرد بە

جىگە نۆيژ و دەيانكوت: 'عومەر ئا لىرەدا نۆيژى كىردۈۋە!'"

- ئاي قورىان چەند بەسۆزى! تۆ خەفەت بۆ دادگەرىي دواي خۇيشت دەخۇي!

- ئەي چۆن كارى وا نەكەم، من بە زىندوۋىيى ستم پەت بىكەمەۋە، ئەي بۆ

ھۆكارەكانى ستم پەت نەكەمەۋە!؟

- قورىان كەسانى دواي خۇت خىستوۋەتە تەنگانەۋە(ھەرچى بىكەن ناكەن بە

تۆ).

- ئەۋانى پىش مىنىش وابوون.

- خۋاي گەرە لەگەل ھەردوۋ دۆستەكانت كۆت بىكاتەۋە.

- ئامىن خۋايە گيان ئامىن.

- ئەي قورىان ئەو دەنگ و باسەي ەمرى كۆپى عاص و كۆپەكەي ەمر چىيە

كە لەگەل كابرايەكى قىبىتىدا پىشېركىي كىردىۋو؟

- پۇژىك لە مەگەۋتدا دانىشتىۋوۋىن، لەناكار پىۋاۋىكى قىبىتى لە مىصرەۋە ھاتىۋو.

خۇي كرد بە ژوردا، وتى: "گەرەي مۇسلمانان لە كۆيە؟"

وتم: "ھا منما"

وتى: "ئەي گەرەي ئىمانداران! والى پېشىركىيەكى ئەسپىسوارىي سازدا بوو، ئەسپەكەي من لە ھەموو ئەسپەكانى بىردەۋە، موحەممەدى كۆپى ھەمرى والىي جەنابت ئەسپەكەي منى لى بوو بە ئەسپەكەي خۆي و وتى: 'بە خوا ئەسپەكەي من براۋەيە!'

"ئەسپەكان نىزىك بوونەۋە باش تەماشامان كىردى، ئەسپەكەي من بوو نەكى ئەسپەكەي موحەممەدا

"موحەممەد لە داخدا ھەلىكوتايە سەر من و بە قامچىيەكەي، چەند قامچىيەكى لىدام و وتى: 'دەيگەر! من كۆپى بەرپۇزىن پىاوم!'

- ئەي قورىان تۆ چىت كىرد؟

- بە خوا ھەر ئەۋەندەم پىي وت، وتم: "دائىشە تۆ براۋەي، سەرگەوتوۋى!"
دوایی ناردىم بە شوپىن ھەمرى و كۆرەكەيدا پىي بۆ مەدىنە بۆلاي من. ھاتىن. بە بەرچاۋ ھەموو خەلكەۋە وتم:

"كوا كابرەي مىصرى لە كوئيە؟"

وتى: "ئەمەتام گەرەي مۇسلمانان!"

تم: "ئا ئەۋ قامچىيە پىنە، بىكىشە بە سەرى كۆپى بەرپۇزىن پىاودا!"

- ئەي مىصرىيەكە چى كىرد؟

- قامچىيەكەي ھەلگىرت، دى لە كۆپى ھەمرى، بە دلى خۆي كوتاي، منىش بەردەوام پىي ئەۋت: "لئى بەدا لە كۆپى بەرپۇزىن پىاۋ بەدا!"

- دۋاي ئەۋە چى قەۋما؟

- كابرەۋازى لە كۆرەكەي ھەمرى ھىنا، منىش وتم: "دەي ئۆستە لە ھەمرى خۆي

بەدا، بە خوا كۆرەكەي ھەمرى پىشتى بە دەسلاننى ھەمرى بەستىۋو بۆيە لئى داي!"

پىاۋەكە وتى: "ئەي گەرەي مۇسلمانان! من لەۋ كەسەم دا كە لە منى داۋە،

پىۋىست ناكە لە باۋكى بەدەم!"

مەنەش وتە؛ "بە خوا ئەگەر لەنت بەدايە، دەسمان نەدەگرتى ھەتا خۇت وازت نەھىتايە!"

- ئەي دىۋاي ئەۋە چىت كەرد؟

- پەروم كەردە ەمەر و پەم وت؛ "ئەي ەمەرا ئەۋە كەي ئەۋ خەلگەتان كەردۈۋە بە كۆيلە، لە كاتەكدا خۇيان بە ئازادى لەدايك پەۋون!"

- قورىان ئەم بەسەرھاتە دەپى بە ئاۋى زىر لەسەر پەپى زىو پەۋوسرىتەۋە. دادگەرى لەمە گەۋرەتر نابى، ھەرگىز نەمبىستۈۋە ھىچ كۆمەلەك تۆلەي خەلك لە خۇي بىكەتەۋە.

- كورەم! دادگەرى ئەۋەيە كە بۇ خەلك بەۋ شتەنە پازى بىت كە بۇ خۇت پەيان پازىت. خۇشەت چىت بۇ خۇت پەي ناخۇشە، بۇ خەلكىشت پەناخۇش بى. ھەركەس شەتەكى بۇ خۇي پەناخۇش بى و بۇ خەلكى پەي خۇشەي، يان بە پەچەۋانەۋە، ئەۋە دادگەر نەيە، ئەگەر سەدجارىش داكۆكى لە دادگەرى بىكا و خۇي بە دادگەر بىناسىنەت. كەردەۋە وتەكان تاقى دەكەتەۋە، ھەركەس بە كەردەۋە وتەكانى پەشت پاست كەردەۋە، ئەۋە بەرزى دەكەينەۋە، ھەركەسىش قەسەي زل و جۋان و كەردەۋەي خراپى ھەۋو، ئەۋە قەسەكانى لى ۋەردەگىرەن و خۇي بە زەۋىدا دەدەين. ھەرگىز قەسەيەكى باش پەشت گۈي ناخەين ھەر لەبەر ئەۋەي خاۋەنى قەسەكە خۇي كارى بەۋ قەسەيە نەكەردەۋە، ھەركەسىش قەسەي باشى كەرد و كارى پەكەرد، ئەۋا لە جەنى خۇي دەيەيلىنەۋە.

- بە خوا ئەۋە دادگەرەيە، ئەرى قورىان! بەۋچونى تۇ، بۇچى ئەۋ كەبرا قەبىشە ئەۋ ھەمۈۋە دەشت و چۆل و پەپانەي پەي و ھاتە خەمەتت؟

- ئەۋ بىستەۋى مەن تەرازۋى دادگەرەم دانائە، ھەرگىز قەسەيەكى ھەق پەت ناكەمەۋە، ھەرچەندە پەم لە خاۋەنى قەسەكەش بى. ھەرگىز پەلپەشتى لە سەتم ناكەم، ھەرچەندە سەمكارەكەش خۇش پەي. بە خوا مەن قەبىشەكەم لە ەمەر و كۆرەكەي ەمەر خۇشتر نەدەۋىست، پەلام خۇ دادگەرى بە گۈيرەي خۇشەۋىسى و

پكلىپوونەۋە نىيە، بە گۆپرەي ھەق و ناھەقىيە، خۇشەۋىسى ۋامان لى ئاكا پمانخات
نىۋ ناھەقىيەۋە؛ پكلىپوونەۋەش ۋامان لى ئاكا ھەق ئەلپىن!

- ئەي بۇ ئارادت بە دۋاي غەمىر و كۆپرەكەيدا، ئەي ئەدەبۇۋ نامەيەك بۇ غەمىر

بىنۋوسى بۇ ئەۋەي تۆلە لە كۆپرەكەي بىكاتەۋە و كۆتايى بە كىشەكە بەينى؟

- ئەگەر ئەۋ پىاۋە نامەي بۇ مىن نوۋسىيا، مىنىش نامەم بۇ غەمىر دەنۋوسى، بەلام

ئەۋ خۇي ھات و سىكالاي كىرد، پىم خۇش ئەبۇۋ تۆلە سەندەۋەكەي لە جىگەيەكى

تىر بى، دەبۇۋ لەۋ جىگەيە بى كە سىكالاي تىيا كراۋە، دواتر ئەگەر ئەۋ پىاۋە قىبىتە

موسلمان بوۋايە، لەۋانەيە بە نامە كارەكەم حەل بىكرىايە، ۋەك بەسەرھاتى پىاۋەكە

كە بادەي خۋاردبۇۋ و ئەبۇۋ موسا زۆر بە توندى تۆلەي لى سەندەۋەۋە و، ھات و

لاي مىن سىكالاي كىرد، مىن ھەر بە نامە ئاردىنېك كىشەكەم بىنېر كىرد، مىن خۇم وىستم

دلىيا بىم و خۇم بىپارىزم.

- لە كى دلىيا بى و لە كى خۇت بىپارىزى؟

- دلىيا بىم كە ئەھلى زىمە سىتەمىيان لى ئاكرى و زەلىل ئاكرىن و، خەلىفە

پشتىۋانىانە ئەگەر ھات و ھەق لاي ئەۋان بۇر و، خەلىفە دۇرى ئەۋانە، ئەگەر

نەھق بۇر!

پىش ھەمۇۋ كەس خۇم لە كاربەدەستەكان بىپارىزم، با كەسىيان ئەلپىن؛ ئەمە

كافرى زىمى بۇر، ئەۋە خەلىفە بە شىتېك پازى بۇرە كە بۇ موسلمانان پازى

ئەدەبۇۋ، بە خۋا مىن بەلپىن و پەيمانى خۇم ئاشكىنم، ئەۋ كەسانەي كە كافرى

زىمىن، لە دادگاي ئىسلامدا ۋەك موسلمان حىساپىيان بۇ دەكەين، مافى خۇيانىيان

پى دەدەين، ھەركەس لەسەر ھەق بۇر و، پەناي بۇ ئىمە ھىنا، ئەۋا پارمەتى

دەدەين، ھەركەسىش لەسەر نەھق بى، تۆلەي لى دەكەينەۋە!

- بەلام قوربان! مەمەرى كۆپى عاص تاوانى چى بوو؟ بۇ بە كاھراي قىيەت
فەرموۋەتەن قەمچىلىق بىلەن خۇ مەمەر لە كاھراي نەدەمەر، باۋەر ناكەم بە كارى
كۆرەكەش پازى بوۋەن تا بىلەن ئەۋەش بەشدارە؟

- كۆرۈم! ۋەبزانە كە مۇھەممەدى كۆپى مەمەر بە گۇچانى باۋكى لە قىيەتچە
داۋە، مەن ۋا گومان دەبەم كە نەفسى مۇھەممەد بە مۇھەممەدى وتەن، "تۇ كۆپى
گەرەمى مىصرى، چۇن دەشەن كەسكى ئاساسى لىت بىاتەۋە؟"

مەن شىۋىستەم مەمەر ۋە مەمەر ھەمەۋە ۋەلىيەكانى تر ئاگادار بىكەمەۋە كە نابى
ھىچ خەمىكىيان ھەر لەبەر ئەۋەى خەمى ئەۋەنە، ئەۋ خەمەيەتە بۇ ستەمكارى
بەكارىتەن! مەن خۇم ۋام بە باش زانى، دىم ئاۋا ئاۋى خواردەۋە، مەن پەش ئەۋەى
كارەبەدەستان ۋە مەندالەكانيان داگايى بىكەم، ھەر بەۋ جۇرە خۇم ۋە مەندالى خۇم
دادگايى دەكرە!

- مەبەسەت چىيە قوربان؟

- مەن دەمگوت: "ئەگەر پەشەۋا ۋە پەبەر مافەكانى خۇاى گەرە بىپارىزى، ئەۋا
خەلگىش ھەمەۋەيان دەپپارىزىن، بەلام ئەگەر پەشەۋا ۋە پەبەر ھەر خەرىكى
مافخواردنى ئەم ۋە ئەۋ بىن، خەلگەكەش ۋە دەبەن!"

بۇيە مەن زۇر بە توندى لىپچىنەۋەم لەگەل خۇم ۋە مەل ۋە مەندالى خۇمدا دەكرە،
چۈنكە دەمزانى چاۋەكان ھەمەۋەيان پەۋەيان كەردەۋەتە مەن، ئەگەر مەش ھەر
خەرىكى ئەۋان بىم، ئەۋا لە پۇزى پەسلاندا لىپچىنەۋەم لەگەلدا دەكرە ۋە لەسەر
زەمەشدا لە زەمانى خەلگ سەلامەت نەم!

جا لەبەر ئەۋە ھەر جارى مەن شەتەم لە خەلگ قەدەغە بىكرەيە، يەكسەر
دەمەتەۋە بۇ مەلى خۇم ۋە بە مەل ۋە مەندەلم دەۋت!

"مەن فلان شەت ۋە فەسار شەت لە خەلگ قەدەغە كەردەۋە، ۋەك چۇن بىلەندەى
گۇشتخۇر چاۋى لە پارچە گۇشتەكە، ئاۋا خەلگىش چاۋەيان لەسەر ئەۋە دەبەن،
ئەگەر ئەۋە ئەۋ قەدەغانە بىشكەنەن، خەلگىش دەبىشكەنەن، ئەگەر ئەۋەش لەۋ

قه ده غانه بترسن، نه و ا خه لکیش لییان ده ترسن، به خوا هر خزمیکى خوم کاریکى
قه ده غه کراو بکيا، نه و له بهر نه و دهى خزمى خو مه، دوو جار سزای ده دم، نېتر
نیو هېش که یغى خو تانه، هر که س ده به وئ، نه و با خو ی بپاریزی و، کیش نایه وئ
خو ی بپاریزی، با خو ی نه پاریزی، تاوانى به نه ستوی خو ی!

من تهنات له مال و مندا ل و خز مه نزیکه کانی خوم قه ده غه کردبوو که سوود
له و شته گشتیانه و مر بگرن که بؤ سوودى گشتى دانرا بوون، ده تر سام له هق لا
بدمن و دوايى خو یان به خاوه نى نه و شوینانه بزائن، جار یکیان عه بدوللاى کورم
و شتریکى کرېبوو، بؤ له وه پان تیکه لى نه و پانه و شتره ی کردبوو که مالى ده ولت
بوو، له گه ل نه و و شترانه دا ده له و را، له گه ل نه و ان ناو ی ده خوار ده وه، و شتر قه له و
بوو بوو، عه بدوللا هی تايه بازار بی فرو شى...

به نیراده ی خوا منیش نه و پوژه له بازار بووم، چاوم به و شتره که کهوت، وتم:
”نم و شتره قه له وه هیی کییه؟“

وتیان: ”هیی عه بدوللاى کورته!“

به عه بدوللام وت: ”به به کاک عه بدوللا! کور ی گوره ی موسلمانان! نم
و شتره چییه نه وه نده قه له وه؟!“

نه ویش وتی: ”نه وه و شتره و کرېومه، منیش وهک نه و هه مووه خه لکه تیکه لى
و شتره کانی ده ولت م کردبوو، بؤ خو ی له وه راوه و قه له و بووه!“

منیش وتم: ”ئى شوانه کان بلین، و شتره که ی کور ی خه لیفه باش بله و مرېنن!
و شتره که ی کور ی خه لیفه ناو بدن!“ په للا عه بدوللا و شتره که بفرو شه و بنمایه که ی
هه لگروه و هر چى قازانجى هه بوو، به خه ره نیو سندووقى ده ولت ته وه!“

- ده ی قوربان خو عه بدوللا تاوانى نه کردبوو، ته نیا و شتره که ی قه له و بوو بوو،

نه وه تاوانه؟!!

- نا، وشتر لەوە پاندىن تاوان نىيە، وشتر قەلەو بوون خراپە كارى نىيە، بەلام ئەگەر لە زەوى خۆيدا بىلەو پاندايە، منىش وام نەدەكرد!

- ئەى قوربان خەلكى تىرىش وەك ئەويان نەكردبوو؟! وشترەكانيان تىكەلى وشترەكانى دەولەت نەكردبوو؟!

- با! خەلكى تىرىش واى كردبوو.

- ئەگەر جگە لە وشترەكەى عەبدوللا، وشترىكى قەلەوى تىرت دىبا، وات دەكرد؟

- نەخىرا! وام نەدەكرد.

- ئەى بۆ لەگەڵ عەبدوللا وات كرد.

- ئەگەر ئەو وشترە هىي كۆپى خۆم نەبووايە، هەقم نەبوو بە سەريەو، با هەر بۆ خۆى لەوە پابا و قەلەو بووبا، بەلام من سوور دەزانم شوانەكان لەبەر خاترى من، باشتر چارەدۆرى وشترەكەى عەبدوللايان كردوو، من پازى نابم كۆپەكەم بە گۆچانى باوكى وشترەكەى خۆى قەلەو بكا! نابى شوانەكان باشتر ئەو وشترە بلەو پىنن يا تىراوى بكەن هەر لەبەر ئەوەى كە وشترى كۆپى خەلىفەيە!

- خۆ پارىزىش تا ئەو پادەيە قوربان!

- ئەى بۆ نا! سبەى ئەگەر خۆاى گەورە لىي پىرسىم و فەرمووى: غومەرا! ئەو هۆجى وشترى كۆپەكەى تۆ قەلەو بووبوو و وشترى ئەو خەلكەيش هەمووى لاواز، من ئەو كاتە چ وەلامى پەرەردگار بدەمەو؟

- دەى يانى ئەو دادگەريە و تەواو ئاوايە؟! ئەو پۆژەى كۆپەكەى عەمر ئەو كارەى كرد، هەر لەبەر ئەوەى كۆپى عەمر بوو، تۆ سزات دا. دواتر وشترەكەى عەبدوللات بىنى و قازانجەكەيت لى سەندەو و خستە ناو سىندووقى دەولەتەو، يانى بە يەك چاۋ سەيرى كۆپى خەلك و كۆپى خۆت دەكەى؟

- بەلى بە خوا وايە. هەركەس وەك خۆى تەماشى تۆيشى كرد، ئەو سەمت

لى ناكە.

- دوور لە تۆ قوربان ، تۆ و ستەم كوجا مەرحەبا! ئەم چىرۆكە زۆر كارى تى
كردم، بۆيە پىم خۆشە زياتر لە بارەى خۇپارىزىي تۆۋە بېيىم، ھىچى تر ھەيە بۆم
بگىرپتەۋە؟

- بەلى، زۆرم لايە.

- دەى قوربان فەرموۋا زۆر تامەزرۇم بېيىسم.

- غەبدوللاى كۆپم لە جەنگى جەلەۋلادا بەشدارىي كرد. ئەو جەنگە يەككىك بوو
لەو جەنگانەى كە لەگەل سوپاي فارسدا پرووى دا، لەوئى بايى چل ھەزار دىرھەم
مەرى كرىبور. دواى ئەۋەى گەپايەۋە و، من بەم كارەم زانى، غەبدوللام لە خۆم
نزىك كىردەۋە.

پىم وت: "پۆلە! ئەگەر من لە لىۋارى ئاگردا بىم و خەرىك بىن بەمخەنە ناو
ئاگرەۋە، دوايى يەككىك بىت و پىت بلى: 'ئەگەر چل ھەزار بەدى باوكت پزگار
دەكەين،' تۆ چل ھەزارم بۆ دەدەى؟"

وتى: "باۋكە گيان! بە خوا ھەر شتىك تۆ ئازار بەدا، نەك چل ھەزار، بەلكو
ئامادەم ھەموو مالى دونيا بەدەم و لىت دوور بەمەۋە!"

منىش وتم: "من ۋەك ئەو كاتەم لە بەرچاۋ بىن كە ئەو كرىن و فروشتەنتان تىدا
كردوۋە ئاۋايە. دلنىام ئەۋان وتوۋبانە: 'ئەمە غەبدوللاى كۆپى غومەرە! ھاۋەلى
پىتەمبەرە! كۆپى خەلىفەيە، خۆشەۋىستىرەن كەسى خەلىفەيە - لە پاستىشدا ھەر
ۋايە... 'جا ئەۋان لە بەر ئەم ھۆكارانە پىيان خۆش بوۋە كە مەرومالاتەكەيان بە
ھەرزان بە تۆ بفرۆشن و، بە ھىچ شىۋەيەك قازانجت لى نەسەنن، منىش دابەشكار
و بەرپىسم. پۆ بېرسە بزانە ئەگەر ئەو پانە ھىي بازىرگانىكى قورەشى بوۋايە،
چەندە قازانجى لەو مەپانە دەكردا؟ من لەۋە زياترت پىن دەدەم، ھەموو دىرھەمى
دىرھەمىك قازانجت پىن دەدەم!"

- ئەى غەبدوللا چى وت؟

– لە ئەلۋىستىكى ئاۋادا ئەبدوللا ھەرگىز بىن گويىسى باۋكى ئاكا!

– ئەي تۆ چىت كىرد!

– بانگى بازارگەنەكانم كىرد، ئەبدوللا ھەرچى كىرپىۋو، ھەمۇوم فرۇشت بە

چۈارسەد ھەزار دىرھەم. ھەشتا ھەزارم دا بە ئەبدوللا، ھەر دىرھەمىك دىرھەمىك

قازانچ، ئەۋمىشى كە ماىەۋە (كە بىرىتى بوو لە سى سەد و بىست ھەزار دىرھەم)

نارم بۆ سەدى كۆپى ئەۋو ۋەقاص بۆ ئەۋەي دابەشى بكا بە سەر خەلكدا.

– بە خوا تۆ زۆر سەيرى قوربان! ئەۋەندە خۇپارىزى! بە خوا ئەگەر كەسىكى تر

ئەۋ قەيەي بىكرادىيە، گومانم لى پەيدا دەكرد، بەلام تۆ تۆي، شەيتان لە ترست

دەردەپەرى، بە ھەر پىگەيەكدا بىرۆي، شەيتان بە پىگەيەكى تردا دەپروا، قەسەكانت

كردەۋەكانتە، كىردەۋەكانت قەسەكانتە، بەلام قوربان وانازانى لە خۇپارىزىدا

زىادەپەرىت كىردەۋە؟!

– ئەي ئەۋ پانەي كە بە ئەبدوللا فرۇشراۋە، بەۋ پارمەيەي كە پىنى فرۇشرا،

لەبەر ئەۋەي كە ھاۋەلى پىنغەمبەرە و كۆپى خەلىفەيە و خۇشەۋىسى خەلىفەيە،

ئەۋە زەرەر نىيە بۆ مۇسلمانان؟

– دەي قوربان ئەگەر ۋا بوۋايە، ئەمە باش! بەلام تۆ چوزانى لەبەر ئەۋ ھۆكارانە

بە ھەرزان پىنى فرۇشراۋە؟

– كۆپم! خۇپارىزى ئەۋەيە كە لە ترسى توۋشېۋون و تىۋەگلان بە ھەرامەۋە،

ھەلال بىكەي بە دە بەشەۋە، ۋاز لە نۆ بەشى بىنى. خۇ ئەگەر بەۋ جۇرەيش نەۋو

كە من گومانم ھەيە، ئەۋا نە ئەبدوللا و نە من ھىچ زەرەرىكىمان نە كىردەۋە، پارە

دنى و دەچى، دونيا پوو دەكاتە مۇۋ و پىشتى تى دەكا، ئەي ئەگەر گومانەكەي

من راست دەرچى و پىشىم ۋايە راستە، ئەي نەترسم لە پۇزى پەسلاندا لىپىچىنەۋەم

لەگەلدا بىكەن؟

- بە خوا گەرەم! کەسی وەک تۆ زۆر لەو پۆژە دەترسێ و، کەسی وەک جەناپت دەگەن!

- کورم! لەو دنیا هەموومان بە تاک تاک دەچینه بەر بارەگای دادگای خوا و خزمەتی پەرەمردگار، ئەگەر ئەو هەموو خەڵکە هەر هەمووی دادگەر بووبێ و من بە تەنیا ستمکار، ئەوا دادگەری ئەوانە هیچ دادێکی من نادا. ئەگەریش هەموویان ستمکار بووبن، تەنیا من دادگەر بوویم، ئەوا ستمی ئەوان زەرەر لە من نادا. من بۆ ئامین نێم، خەڵک هەرچییان کرد و هەرچییان وت، هەر بۆ ئامین، ئەو برا ئامینانە هەمیشە پاشکۆی خەڵکە. ئەگەر خەڵک چاک بوو، ئەوانیش چاکە دەگەن؛ ئەگەریش خەڵک خراپ بوو، ئەوانیش خراپەکار.

- نا قوربان دوور لە تۆ، گەرەم! هیچی تر هەیە باسی بکە؟

- بە ئێ شتی ترم لایە!

- دەی گویم گرتوووە فەرمو!

- پیاویەک لە مەدینە هەبوو ناوی موعەیقیب بوو، کاری دەستی من بوو، کەردبوومە بەریرسی خەزێنەی شاری مەدینە. پۆژێک من و عاصمی کورم پێکەووە بووین، موعەیقیب هات بۆ لام.

وتم: "موعەیقیب دەزانێ ئەمە چی کردوووە؟"

وتی: "نەوێلا گەرەم."

وتم: "پۆشتووە بۆ عێراق، لەوێ وتووێت: 'من کۆری خەلیفەی موسڵمانانم.' داوای شتی لێ کردوون، جامێکی زێو و هەندێ کەلوپەل و شەمشیرێکی تایا بیا بپێداوە!

عاصم وتی: "باوکە! من وام نەکردوو، هەر چووم بۆلای کۆمەڵە خەڵکێک و داوای هیچم نەکرد، ئەوان خۆیان پێیان داوم."

منیش وتم: "ئادەبی موعەیقیب! ئەو شتانە هەر هەمووی هەلبگرە و بێبە بیانخەرە ناو خەزێنەو!"

- دەي قوربان خۇ عاصم دەلئى: "من داواي هيجم ئەکردوو،" ئيتىر تۆ بۆ ھەر دەلئى داوات کردوو؟

- با داوايشى ئەکردىن، ئەگەر كۆپى خەلىفە ئەبوو، يە، هيجيان يىن دەدا؟
- لەوانىيە! چونكە ئەرە ديارىيە.

- ئەگەر عاصم كۆپى من ئەبوو، يە، باوكى خەلىفە ئەبوو، يە، ئەرە دەمگوت ديارىيە، بەلام سۆيىند بە خوا! مادەم كۆپى خەلىفە، يە، نابى شتى ئاوا لە مالى مندا بوونى ھەين. ئەگەر سوور بيشزانم ديارىيە، ھەر ناھيئەم. ئەي كۆپم پىم ئەوتى: "خۇيارىزى ئەو، يە، كە لە ترسى تووشبوون و تىوہ گلان بە ھەر، مەو، ھەلەل بەكى بە دە بە ھەو، واز لە نۆ بەشى بىتى؟!"
- با قوربان!

- ئەي ئيتىر ئەم بگرەو بەردەمەت لە چىيە؟
- قوربان داواي لىبوردن دەكەم! مە بەستم مشتومر و چە لە ھانى ئىيە، مە بەستم ئەو، يە، باش لە مە بەستت تىبگەم!
- دەي باشە قەيناكا.

- دەي قوربان هيجى تىرت لايە لەم باسانە؟
- بەلئى، ھىشتا لامە!
- دەي فەرموو گەرەم! گيانم لاتە.
- عەبدوللا و عوبەيدوللاي كۆپم ھەردوو لە گەل سوپاي ئىسلامدا بەرمو عىراق پۇشتن، لە كاتى گەرەنەو، دا گەشتبوون بە ئەبوو موساي ئەشعەرى، والىي بەصرە، ئەبوو موسا بە خىرھاتنى كەردبوون...

درايى وتبووى: "ئەگەر بىتوانىيە خىزمەت ئىكەتەن بەكەم، دەمگەرد!"
كەمىك بىتەنگ دەين و درايى دەلئى: "ئە دەتوانم!"
ئەوانىش وتیان: "چىيە؟"

ئەودەمەي گەشتەم بە مومە،

وتبوی: "هەندى پارەم لایە، هەي خەزىنەيە و دەمەوى بێنێرم بۆ خەزىنەي
مەدینە، ئێوە بێبەن، لێرە شتى بێن بکەن و، لە مەدینە شتەکان بە قازانج بفرۆشنەو
و پارەکە بەدەنە دەست باوکتان و، قازانجەکیش بۆ خۆتان!"

- ئەي ئەوان چىيان کرد؟

- قەسەي ئەبوو موسایان پەسەند کردبوو، پارەکەيان وەرگرتبوو، هەموویان داو
بە شتومەک، هاتنەو مەدینە و شتەکانیان فرۆشت و قازانجیکی باشیان کرد، دواتر
پارەکەيان هینایەو بۆ من و قازانج بۆ خۆيان!

- چەن ئەمین بوون! پارەکەيان بە تەووی هینایەو؟!!

- هەر ئاوا بە سووکی سەیری مەسەلەکە ددەي؟!!

- ئەي چۆن سەیری بکەم گەورەم؟!!

- زۆرە زۆر.

- چىيە؟

- هەردووکیانم موخاسەبە کرد!

- چۆن؟

- پێم وتن: "ئەو ئەبوو موسا لەو پارە بەشى هەموو سوپاکەي داو؟"

وتیان: "نەخێر!"

وتم: "دەي دەبێ پارەکەيش و قازانجەکیش بێتن!"

- ئەي ئەوان چىيان وت؟

- مەبدوللا بێدەنگ بوو، ئەو هەرگیز قەسەي لە قەسەي مندا نەدەکرد، بەلام

عوبەيدوللا وتی: "چۆن شتى وا دەبێ قوربان؟ ئەي نەگەر پارەکەمان ون بکەدایە
پێت نەدەبژاردین؟ نەگەر کەمی بکەدایە نەماندەبژارد؟"

- دەي قوربان عوبەيدوللا راست دەکا!

- نەگەر بە گوێرەي دادگەري بێ، وایە راست دەکا، بەلام ئەي خۆپارێزی کوا؟

لە کوێيە؟

- دەي قوربان خۇپارىزى ئا لەم كارەدا چىيە ر چۈنە؟

- ئەگەر ئەبوو موسا پارەى بە ھەموو سوپاكە داھا، ئەوا منىش دەمگوت: قەيناكە. ئەوانىش وەك ئەو ھەموو خەلكە! وەك ئەو خەلكە پارەيان وەرگرتوۋە و شتىان كرىۋە و فرۇشتويانە و قازانچىيان كىردوۋە. بەلام بۇ تەنيا پارە بە كۆرەكانى من دەرى؟ ئەو لەبەر ئەو ھەيە كۆرى خەلىفەن! ئەو لەبەر من ئەبوو موسا پارەى پىن داۋن!

- ئەي تۆ چىت كىرد؟

- دىسان وتم: "پارەكەيش و قازانچەكەيشى بېننەۋە!"

- ئەي ئەوان چىيان كىرد؟

- دووبارە غەبىدوللا بېدەنگ بوو، غوبەيدوللا ھاتەۋە دەنگ!

- ئەي كىشەكە چۈن كۆتايى پىن ھات؟

- پىاۋىك لەۋى دانىشتىبوو، وتى: "گەرەم! من شتىك دەلىم: با قازانچ بە نىۋىيى بىن، پارەكە بېننەۋە، قازانچەكەيش بىكەن بە دوو بەشەۋە، بەشىكى بۇ خەزىنە و بەشىكى بۇ خۇيان!"

منىش قەسى ئەو پىاۋەم پەسەند كىرد و بە گۆم كىرد!

- ئاي قوربان! خۇپارىزى خۇپارىزا دادگەرى! لەۋىنەت نىيە!

- پادەستاۋ و پايدەدار ئەو كەسەيە كە خۋاي گەرە پادەستاۋ و پايدەدارى بىكا. داماۋىش ئەو كەسەيە كە خۋا ھەۋالەى لاي خۋدى كەسەكەى بىكا!

- گەرەم! ھىچى تر ھەيە؟

- بەلى، ھەكەكە خالى ئەبوۋە.

- دەي فەرمو قوربان!

- دوو پادەۋا لەنئوان من و ئوم كەلسومى ژنم كە كچى غەلى كۆپى ئەبوو تالىپ بوو و، ھەرۋەھا غاتىكەى كچى زەيد كە ئەۋىش ھەر ژنم بوو. ئەمەت بۇ باس دەكەم بۇ ئەۋەى بزانى كە من جىاۋازىم نەكردوۋە لەنئوان ژن و مندال و

كەسوكارى خۇم و خەلكدا، بە يەك ترازوو شتەكانم پېئاوۋە، چىم بۇ خۇم كېشايىن.
بۇ خەلكىشم كېشاۋە، پېشتريش پېم ونى؛ "ھەركەس وەك خۇي حىسابت بۇ بكا،
ئەو ستمەت لى ناكالا"

- دەي قوربان ئەوا من گويم گرتوۋە، بزانم ئەو دوو پروداۋە چىن؟
- پروداۋى يەكەم؛ پاشاي رۇم ھەستى بەۋەكرد كە ئايىنى ئىسلام بەربلاۋ بوۋە و
گەشەي كردوۋە، دەيزانى بە ھىچ شىۋەيەك ناتوانى شام بگەرېننېتەۋە بۇ زىر
دەسلاتى خۇي، بۇيە وازى لە جەنگ ھېنا و نامەيەكى بۇ نووسىم، لەنئوانعاندا
نامەبەر ھەبوۋ، ئوم كەلسومى ژنم كە كچى ھەلى بوۋ، ەتريكى ناياب و ھەندى
كەلوپەلى ژنانەي دابوو بە نامەبەرەكە تا وەك ديارى لە لايەن ژنى خەليفەۋە بىبا
بۇ ژنى پاشاي رۇم، منىش بەم كارەم نەزانىبوۋ، دوايى ژنى پاشاي رۇم دەست و
پەيوەندى خۇي كۆ كردبوۋەۋە و وتبوۋى؛ "ئەمانە ديارى ژنى خەليفەي مۇسلمانان
و كچەزاي پېغەمبەرەكەيانە، بۇ منى باردوۋە، منىش دەمەۋى ديارى بۇ ئەو بىنېم."

ئەوانىش پېيان وتبوۋ؛ "دەي كارىكى باش دەكەي؟"
شاژن ملوانكەيەكى زۆرزۆر نايابى بۇ ئەم كەلسوم بە ديارى نارد.
نامەبەرەكە نامەي پاشا و ملوانكەي شاژنى ھېنايەۋە.
من ملوانكەكەم بىنىي و وتم؛ "ئەمە چىيە؟"
وتى؛ "قوربان ژنەكەي تۆ ديارى بۇ شاژن ناردبوۋ، ئەۋىش ئەم ديارىيەي بۇ ئەو
ناردوۋە."

پېم وت؛ "لاي خۇت ھەلېگەرە تا بزانم چى لى بكام."

- ئەي دوايى چىت كرد قوربان؟

- بانكى خەلكم كردو وتم؛ "الصلاة جامعة"

خەلك كۆبوۋنەۋە، دوو پكات نويژمان بە كۆمەل كرد و دوايى وتم؛ "ھەر
كارىكى من كە بەين پىرس و پاپېژ بكرى، خېرى تېا نېيە، نېۋە پاتان چىيە لەسەر

دیاریبەك كە ئوم كەلسوم ناردووبەتی بۆ شاژنی پاشای رۆم؟ ئەویش ئا نەم ملوانكەبەی وەك دیاری بۆ ئوم كەلسوم ناردووە؟

ملوانكەكەم پېشانى ھەر ھەموویان، دامەندىكىيان وتیان؛ "ئەو ملوانكەى خۆبەتى و دیاری بە دیاری! خۆ تۆ ناتوانى حوكم بە سەر شاژنى رۆمدا بكەى و ئەویش لە تۆ ناترسى!" ھەندىكى تر وتیان؛ "ئێمە پۆشاکمان دەکرد بە دیاری بۆ ئەوێ لەبەر بکرى. دەماننارد بۆ ئەوێ بفرۆشریت و پارەمان دەسكەوئى." منیش وتم؛ "بەلام نامەبەرەكە نامەبەرى موسلمانانە، نامەكە نامەى موسلمانانە، موسلمانان لە دلى خۆياندا بە چاوتكى گەرەووە تەماشای ئوم كەلسوم دەكەن!"

- دواى چیت كرد گەرەم؟

- فرمانم كرد كە ئەو ملوانكەبە بخريتە نۆو خەزىنەى دەولەتەو و ئرخى ئەو دیارىيانەى كە ئوم كەلسوم بۆ شاژنى ناردبوون، پێم دایەو.

- ئەى قوربان پېغەمبەر ﷺ خۆى دیاری نەدەنارد بۆ خەلك و، خەلكىش دیارىيان نەدەنارد بۆ ئەو؟

- ھا وابوو.

- ئەى قوربان پاشا موقەوقیس ماریبەى قىبىتى وەك دیاری نەنارد بۆ پېغەمبەر ﷺ و پاشتر ماریە موسلمان بوو، پېغەمبەرىش ئازادى كرد و دوايش ماریە كرد، خواى گەرەش كۆپكى پێ بەخشى و ناوى نا ئېبراهیم؟

- ھا ئەویش وابوو.

- ئەى ھەر خواردنێك بە دیاری بەتایە بۆ پېغەمبەر ﷺ، ئەى نەدەخوارد؟ بەلام ئەگەر خێر بووایە نامى نەدەکرد و دەیفەرموو؛ "ئێو بېخۆن، من شتى سەدقە ناخۆم؟"

- ھا ئەویش وابوو، پېغەمبەر ﷺ وابوو.

- دەى ئېتر بۆ دیاریبەك لە خېزانەكەت دەسەننەووە كە بۆى ھانووە و خۆى داواى نەكردووە؟

— مەن لەبەر ئەۋە لىم نەسەندەۋە بلىم دىيارى خەرامە، ئەگەر دىيارى خەرام بوۋايە، چۈن خەلگەم كۆ دەكرەۋە و پاپۇزم پىن دەكرەن؟ مالى خەرام خەرامە و پاپۇزى ناۋى، ھەر بەۋ پاپۇزە دەردەكەۋى كە مەن دىيارىم پىن خەرام نىيە، بەلام بىرم كەردەۋە و لە دلى خۇمدا وتم: "ئەم دىيارىيە مافى مۇسلمانانى تىدايە،" ئەۋەيش لەبەر دوو ھۆكار.

يەكەم: نامەبەر فەرمانبەرە، كارى فەرمانبەر دەپى بۇ تەۋاۋى مۇسلمانان پىن ئەك بۇ تاكە كەسى. خۇ نامەبەرەكە نامەبەرى ئوم كەلسوم نەبوو تا دىيارى لەلايەن ئەۋەۋە بىا و دىيارىشى بۇ بىننەتەۋە! ھەرچەند ئوم كەلسومىش مۇسلمانە، بەلام خۇ نامەبەرەكە ھىچى ھىچ كەسىكى نەدەرد. بۇيە دىيارى ئوم كەلسومى بىردبوو. چۈنكە ژنى خەلىفە بوو. مەنىش پىم ناخۇشە كەسوكارى غومەر شتى گشتى بۇ بەرژەۋەندىيى قايىبەتى بەكار بىتن. ئەگەر ئەۋ نامەبەرە شتى ھەموو كەسىكى بىردايە و بىھىتايەتەۋە، ئەۋە شتىكى تر بوو!

دوۋەم: گەۋرەيى ئوم كەلسوم لەنىۋ دلى شاژندا لەبەر گەۋرەيى مۇسلمانانە؛ سوپاي ئىسلام لە شامدا سەركەۋتبوو، خۇ ئەگەر پىچەۋانە بوۋايە و سوپاي ئىسلام شىكابا، ئەۋا ھەرگىز شاژن دىيارى بۇ ئوم كەلسوم نەدەنارد. كەۋابوو ھەموو مۇسلمانان بەشيان لەۋ ملوانكەدا بوو بە دوو بەلگە:

يەكەم: مۇسلمانان ھاۋرى و ھاۋ ئايىنى نامەبەرەكەن.

دوۋەم: شان و شكۆ، شان و شكۆى مۇسلمانانە. دىيارىۋەرگرتنى ئوم كەلسوم، نانخواردنە بە سەر شان و شكۆى مۇسلمانانەۋە. مەنىش پازى ئابم مال و مەندال و ژن و كەسوكارم بە سەر مۇسلمانانەۋە نان پخۇن.

— بەلام خۇ قوربان دۋاي ئەۋەي ملوانكەكەت لىن سەندەۋە، نەتكرد بە ھاۋبەش لە ملوانكەكەدا، تەنبا نرخی ئەۋ شتەنەت پىن داپەۋە كە بۇ شاژنى ناردبوون.

— ئاخىر ملوانكە داپەش ناكرى، ئەگەر داپەشم كەردە، نرخی نەدەما، كەلگى بەكارھىتەنەشى نەدەما، ئەۋكاتە ھەم سەتمەم لە ئوم كەلسوم دەكرە، ھەم لە مۇسلمانان!

- بەلام خۆ دەتتوانی بە پارە بېخەملێنی و، بەشەکی ئوم کەلسوم بدەي!

- بەلێ دەمتوانی وا بکەم. ئەگەر ئوم کەلسوم ژنی خەلیفە نەبووایە، هەروام دەکرد، بەلام ئەگەر پارە لە بنەمالەي عومەر بێسەنم و بێدەم بە موسلمانان، لەوە باشترە لە موسلمانانی بێسەنم و بێدەم بە بنەمالەي عومەر. لە بێرت نەماوە لە بارەي پارێزگارییەووە چیم بێ وتی؟

- نا، قوربان لە بیرمە، بەلام جار لە دواي جار سەرسامتر دەبم بە کارەکانت، هەموو جارێک دەلێم: "ئێتر تەواو، جارێکی تر کارێک ناکا سەرسام بێم،" بەلام بەردەوام سەرسام دەکەي!

- ئەي عومەر جارێک بە خۆپارێزیووە بریار بدا و جارێکی تر بێ خۆپارێزی؟! مندالەکانی بخاتە ژێر پکێف و دەسلاتی خۆیووە و وز لە ژنەکانی بێنی؟! - نا بە خوا شتی وا ناکەي!

- شتی وام هەرگیز نەکردووە و نایکەم.

- قوربان فەرموت: "دوو پروداو،" ئەو یەکەم. ئەي پروداوي دووهم چیه و چۆنە؟

- پروداوي دووهم بەم جۆرە بوو:

لە بەحرەینەووە هەندیک میسک و عەنبەرەم پۆ ھاتبوو. منیش وتم: "خۆزگە ژنیکی وریا و لیزانم دەست بکەوتایە ئەم میسک و عەنبەرەي جوان بەش بەش بکەدایە با دا بەشەم بکەدایە بەسەر موسلماناندا!"

عاتیکەي ژنم وتی: "ئەگەر تۆ پازیبی، من دەتوانم زۆر بە باشی بەش بەشی بکەم!"

وتم: "نابێ."

وتی: "بۆچی؟"

ۋەتەن: "دەترسم لە کاتى دابەش کردندا دەستت بىدرى بە مېسک و عەنبەرەۋە و
لاملى خۆتى پى بۇنخۇش بکەي و، بۆنى بېت بەسەر مندا و بەو ھۆيەۋە بەشەكەي
من لە بەشى خەلک زياتر دەرچى؟"

- ئاي باۋكە پۇا بۇنىش حساب دەكەي؟

- بەلى كورم بۇنىش حساب دەكەم! ھەركەس نرخ بۇ وردە شت دانەنى،
دەكەۋىتە داۋى شتە گەرەكانەۋە. نە عومەر و نە كەسوكارى عومەر بۇيان نىيە بە
قەد تۆسالىك لە موسلمانان زياتر بېەن!

- بەلام قوربان، بۇن! ئەۋەيش؟

- بەلى، با بۇنىش بى!

- ئەي قوربان چىت كرد بە مېسک و عەنبەرەكە؟

- دام بە ژنىكى تر بەش بەشى كرد.

- ئەي تۆ چۆن دەزانى دەستى ئەو ژنەي تر مېسكاۋى و عەنبەراۋى نابى و
فايدا لە لاملى و مېردەكەي بۆنى ناك؟

- من دەزانم دەبى ھەر وا بى، ناكرى كەسېك مېسک و عەنبەر بەش بەش بكا و
دەستى نەدرى بە بۆنەۋە! شى كە دەستىشى پۆۋە درا، چى پى بكا؟ دەبى ھەر
بېھىنى بە لاملىدا و لاملى پى بۇنخۇش بكا.

- دەي مادەم وايە، ئىتر بۇچى نەتھېشت عاتىكە بەش بەشى بكا و دات بە
ژنىكى تر؟

- قەيناكا، من پىم خۇشە ئەو تۆزە زىادەيە بەر كەسېكى تر بکەۋى نەك بەر
كەسوكارى عومەر! ھەرچەند شتەكە ناچارىيە، بەلام با ئەو ناچارىيە بەر
كەسوكارى من نەكەۋى.

- ئەي قوربان من پىم نەۋتى، بەردەوام سەرسام دەكەي؟! كى ۋەك تۆ بېر لە
شتى ئاۋا دەكاتەرە؟ كورە شتى وا بە خەيالى ھېچ كەسېكدا نايەت!

- بەلام بە خەيالى مندا ھات! ئېتر ئاۋايە كە پېم وتى.

- بە خوا ھېچم بە خەيالا زىيەت جگە لەۋەي كە شامىرىك دەبارەي مۇسلمانان

وتويەتى!

گەر بېنە دوژمن ۋەك شا بەھيژن

ھوكميان بە سەردەي ھەموو ۋەك يەكن^۱

- بەلچ راست دەكەي مۇسلمانان ئاۋھان!

- بە خوا تۆيش تاجى تاج. ئەو پۆژەي تۆيان ھەلبىزارد و تۆيان كرد بە كەوردەي

خۆيان. ئەوان بوون بە پادشا و تۆيش بووي بە تاجى سەريان، ھەم دونيايان بىردەۋە

و ھەم قىامەت.

- خۋاي گەۋرە پاداشمان بە چاكە بداتەۋە.

- ئامىن! قوربان باسەكەمان بە ئەھلى زىممە دەست پىكرد، بەلام قسە قسەي

پاكىشا لە باسەكەي خۆمان دوور كەوتىنەۋە. ئىزن دەفەرمووي بچىنەۋە سەر

باسەكەي خۆمان و بە پرسىارىك كۆتەيى پىن بىنن و دواتر چەندە بە قسەت بوو،

باسى دادگەرى بگەين؟

- باشە با بە دلى تۆ بىن، چ پرسىارىك دەكەي بىكە!

- جۈلەكەيەكت بىنى سۋالى دەكرد، باسى ئەۋەم بۆ بگە!

- پۆژىك دام بە بەردەم مالىكدا، سۋالگەرىك لە بەردەم مالىكەدا بوو، سۋالى

دەكرد، دەيوت: "پەككەۋتەم، پېرم، كوڭرما!"

- دەستم خستە سەر شانى و وتم: "تۆ لەسەر چ ئايىننىكى؟"

وتى: "جۈلەكە."

وتم: "بۆچى سۋال دەكەيت؟"

^۱ مەرھبەكەي ئاۋايە:

وتی: "به پاره‌ی سوالکهری سهرانه ددهم و، خۆمی پئی ده‌ژییه‌نم!"

- نه‌ی قوربان تۆ شه‌وت بیست چیت کرد؟

- ده‌ستیم گرت و برده‌وه بۆ مالی خۆیان. به ده‌ستی خۆم تیرم کرد، تاوم پێدا، زۆر به میهره‌بانی له‌گه‌لی دوام، هه‌ندێ شتی پێوست بوو، پێم دا. دوا‌یی ناردم به شوین خه‌زنه‌داری خه‌زینه‌دا و پێم وت: "چاوت له‌م پیاوه و هه‌ر که‌س وه‌ک نه‌م پیاوه‌یه بئی، به‌ خوا زۆر بئی وێژدانییه که به‌ گه‌نجییه‌که‌ی بخۆین و به‌پیری به‌ره‌للای بکه‌ین!"

خوای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: ﴿إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ﴾ التوبة: ۶۰ واته: "بیکومان زه‌کات بۆ هه‌ژاران و نه‌داران و...." مه‌به‌ستی خوا له‌ فقراء موسلمانانه و مه‌به‌ستی له‌ مساکین جوله‌که و گاوره‌!

دوای شه‌وه سهرانه‌م له‌و پیاوه و له‌ هه‌ر که‌س وه‌ک شه‌و پیاوه بوو، نه‌سه‌ند. نامه‌یشم نووسی بۆ هه‌موو والییه‌کان و پێم راگه‌یاندن که هه‌ر که‌س به‌ گوێره‌ی تونای خۆی نه‌بئی، زیاتری لێ نه‌سیئن و، نابێ پیرویه‌ککه‌وته سهرانه‌یان لێ به‌سه‌نریت، ته‌نانه‌ت ده‌بێ له‌ خه‌زینه‌ مووچه‌ی شایسته‌یان بۆ دا‌بین بک‌ریت!

- به‌ خوا قوربان دادگه‌ری له‌مه گه‌وره‌تر و زیاتر نابێ، سۆز و میهره‌بانی له‌مه زیاتر نابێ، پیاو به‌زه‌یی به‌ که‌سه‌یکدا بێته‌وه که هاوشایی‌نی نییه‌! سهرانه‌ی لێ نه‌سه‌نیت و ته‌نانه‌ت مووچه‌شی بۆ به‌رپێته‌وه!

- کورم! پیاوی موسلمان به‌لێنشکێن نییه‌. شه‌و پیاوه له‌ گه‌نجیدا به‌لێنی خۆی به‌جێ هێنا‌بوو، له‌ ئێستادا کوێر و پیر بوو‌بوو، چاره‌ی نه‌ما‌بوو، ئێسته ئه‌تر سهره‌تای شه‌وه‌یه که هه‌رچیمان لێ سه‌ندوه، پێی بده‌ینه‌وه، دوتر، به‌خشین ته‌نیا به‌ریتی نییه‌ له‌ مال و دارایی، ئێمه ئا‌ه‌رووی مرو‌فیش ده‌پارێژین، دلی خه‌لک را‌ده‌گرین، که‌رامه‌ت و شکۆی خه‌لک ده‌پارێژین، ئا‌ه‌رو‌بردنی مرو‌ف وه‌ک کوشتن وایه‌!

- قوربان! بۆيە باشە مەۋف لە خىزمەت جەنابتدا ھەر بېدەنگ بېي و گويى بگري
و سەر بۆ قسەكانت راۋەشىنى!

- مەن ھەرچىم كىردۈۋە، لەبەر پەزىمەندىيى خا كىردۈۋە، بۆ ئەۋەم نە كىردۈۋە كەس
پەسەم بەدا. چى بە راست بزانم، دەيگەم، ھەرچىش بە ناپاست بزانم، لېيى نىزىك
نابەۋە. ج كى پىيى خۆشە، پىيى خۆش بىي و، كىيىش پىيى ناخۆشە، تىر ئاۋى سارد
بىخواتەۋە. لەو دونيا كەس بە قىيام ناگا!

- راست دەفەرموۋى قوربان! گەۋرەم، ديسان باسى ئەھلى زىمە ماۋە؟
- شتىك ماۋە كە لەنىۋان مەن و پىرەژنىكىدا پروۋى دا، زۆر لە باسى پىماۋە
جولەكەكەي كەمىك لەمەۋپىش باسما كىرد، نىزىكە.
- چىيە قوربان؟

- پۇژنىك پىرەكىكى (پىرەژنىكى) جولەكە ھات بۆلام، سكالاي لە دەستەنگى و
ھەژارى بوو، دەيگوت: "كۆپىكم ھەيە نەخۆشە، پارەم نىيە چارەسەي بگەم." مەنىش
جوان گۆيىم بۆ گرت تا قسەكانى تەۋاۋ كىرد.
ئايىي و تەم: "ھەستە و لەگەلدا ۋەرە!"
- بۆ كۆيت بىرد قوربان؟

- بىردم بۆ خەزىنە و، فرمانم دەر كىرد موۋجەيەكى ۋاي بۆ بىرەنەۋە كە بەشى
بىزىۋىيى خۇيان و داۋودەرمانى كۆپەكەي بگا.
- ئەي پىرەژنەكە چى كىرد؟
- زۆر زۆر دلخۆش بوو، پىيى و تەم: "خا چاكەت لەگەلدا بگا ئەي گەۋرەي
موسلمانان!"

- بە گەۋرەي موسلمانان ناۋى بىردى؟

- بەلەن، بە خوا ۋا ناۋى بىردم.

- ئەي تۆ چىت كىرد؟

- منیش بە دەرفەتم زانی بۆ ئەوەی شتیکی بخەم بەردەم کە قازانجی دین و دۆنیای تیاپی؟

- چی بوو گەرەم؟!

- زۆر بە سۆزەو پێم وت: "پورئ گیان! بۆ موسلمان نابێ؟ موسلمانبوون خیری دین و دۆنیای تێیە."

- ئەو ئەو چی وت؟

- وتی: "نا، ئەمەیان نا ئەو گەرەم موسلمانان!"

- ئەو تۆ چیت پێکوت؟

- وتم: "کەیفی خۆتە و خۆت دەزانی."

ملی پێکای گرتە بەر و پۆیی، لە دڵدا سەركۆنەى خۆم کرد و وتم: "بۆ بەو شێوەیە لەگەڵیدا جۆلامەو."

- بۆچی قوربان، خۆ تۆ قسەیهکی خراپت نەکرد، بۆچی سەركۆنەى خۆت کرد؟

- تۆ وانازانی کە من ئیستیغلالی کاتەکم کردبێ بۆ ئەوەی ئەو داوایهی لێ

بکەم؟ دەبوو لە کاتیکی تردا داواى موسلمانبوونم لێ کردبا!

- گەرەم! تۆ شتیکت خستوووتە بەردەمی کە بۆ دین و دۆنیای باش بوو، خۆ

داواى شتیکت لێ نەکردوو کە قازانجی خۆتى تیاپی. دیارە ئەگەر پەسەندى

بکردایە، تۆیش بەش بە حالى خۆت بەشت لەو خێر و چاکەیهدا دەبوو، بەلام خۆ

ئێستە ئەو داواکەى پەسەند نەکردوو، تۆ گوناھبار نەبوی. تەنانەت داواى ئەوەیش

کە داواکەى پەسەند نەکرد، تۆ هیشتا خێرى ئەوەت بۆ نووسراوە کە بانگهێشتت کردوو.

- بە خوا ترسام ئەو داوايه لەو کاتەدا وەک زۆرى لێ بێ، بە خوا لە ژيانمدا

هەرچەندى پەشیمان بوویتمەو، ئەوا بە ئەندازەى دوو شت پەشیمان نەبوومەتەو:

يەكەم، ئەو پۇژەي كە لەبارەي ئاشتىكردن و ئاگرەس لەنئىوان موسلمانان و
كافران لە خودەيبىيە زۆر سەرودى پىغەمبەرم ﷺ گرت.

دووەمىش، ئەو پۇژەي كە داواي موسلمانبوونم لەو پىرەژنە كرد. ئەو لەو پۇژەدا
ئاتاج و داماو بوو، نەدەبوو من داواي موسلمانبوونى ئى بەكم!

- دەي قوربان پۇژى خودەيبىيە تۆ لەبەر خوا و پىغەمبەرى خوا ئاوا نىگەران
بوويت و سەرودى پىغەمبەرت گرت. تۆ پىت واپوو ئەو ئاگرەسە بە زەرەرى
موسلمانان دەشكىتتەو، سەبارەت بە پىرەژنەكەيش، ئەو بە قازانجى خۆي بوو،
خەفەت بەو شتانه مەخۆ.

- خواي گەورە ئە هەلەكانى غومەر خۆش بىي.

- ئامىن! قوربان تا ئىستا ئەوانەي باسگران لەگەل جولەكەكاندا پروي دابوو.
ئەي لەگەل گاور و مەسحىيەكان هيجت هەيە؟ ئەگەر هەيە، بۆم باس بکە و با
كۆتايى بەم باسە بۆنن.

- پىش ئەوەي ئەم باسە بپىچىنەو، شتىكت پى دەلیم.

- چىيە گەورەم؟

- بىستم كە هۆزى بەنى تەغەللوب لەگەل والىيەكەي خۆياندا كە وەلیدی كورى
هەقەبە بوو، ناكۆكن. بە تەواوي وەلیدیان تۆرە كردبوو، بۆيە تاكە بەيتىكى پىدا
هەلدابوون، وتبووی:

هەركات منت دى جامانەم پىچا

ئالا هەلگەرە دژى تەغەللوب^۱

منیش ترسام داخى خۆي بە سەرياندا برپژى، بۆيە لە كار لامدا و يەكۆكى ترم
كرد بە والىيان.

^۱ غەربىيەكەي ئاوايە

- چاكت كرد قوربان، ئەگەر خەلك و كار بە دەست بە بەكەۋە نە يانكرا، ئەۋا كار بە دەست ستەمى وا دەكات كە مەۋف بە خەيالدا ناپەت، خەلكىش بېفرمانىي وا دەكات كە بە خەيالى كەسدا نەپەت، كەم كەس ھەيە لە كاتى تورەپىدا دادگەر بېت، كەم كەسش ھەيە لە كاتى ستەم و زۇردا گوترايەل بېت.

- راست دەكەي كورم! قەسكەت جوانە! منىش لەبەر ئەۋە ۋەلېدىم لە كار لا برد.

- گەۋرەم ھېچى تر ھەيە بۆم ھاس بەكەي؟

- پۇژىك بە شامدا تىدەپەرىم، تەماشە دەكەم ھەندى گارر توۋشى نەخۇشىي گۈلى بوۋبوۋون، منىش فرماندا كە موۋچەيان بۆ بېرنەۋە و خواردەمەنىيان پىي بدەن.

- بۆ واتكرد؟

- ئىمە بەزمىيمان بە ژىردەسەكانى خۇماندا دېتەۋە. ئەۋانە كۆمەلىكن لەژىر فرمانپەۋايى مندا دەژىن. منىش ناھىلەم ھېچ كەس لەژىر دەسەلاتى مندا بىقەۋتى، ھەرچەند بېرورا و ئايىنىشمان جىا بېت، ھەر پازى نابم، ئەۋ دۇنيائىش كېشەي من نىيە ۋە لەۋى خوا بېرپار دەدا. بەلام كېشە و ژيانى دۇنيائىان لاي منە، من بەرپرەم لە ھەر ئارىشە و كەم و كورپەيەكيان.

- بەلام خۇ من بېستورەمە تۆ ھەندى پەلت لە جولەكە و گاور قەدەغە كىردۈۋە، ۋەك مۇسلمانان ناتوانن ھەموو كىرىك بىگرنە دەست، ئەمە راستە؟

- بەلىن ۋايە.

- بۆچى قوربان؟

- من ھەندى لە پۇستە گىرنگەكانم نەدەدا بەۋان. بۆ ئەۋەي دادگەرى بە تەۋاۋى جىنەجى بىكرى، ستەم لە كەس نەكرىت، من بە ۋالى و كار بە دەستانم دەۋت، "نەكەن كار بدەن بە دەست جولەكە و گاورەرە، چۈنكە ئەۋان بەرتىل بە خەلال دەزانن ۋە ۋەرى دەگىرنا"

پۇژىك داوام لە ئەبو موساي ئەشەرى کرد ژمىر پارىك بىئى بۇ ئەوئى دارايى و داماتى خەزىنە حساب بکا، پياوئىكى گاورى هېنا.

پىم وت: "من پىم وتى: پياوئىكم بۇ بىنە كە لەو ئەمانەتەى لەسەر شانمە پارىدم بدا، ئىستە يەكەكت هېناوہ كە دىنى لەگەل دىنى مندا جىاوازه!"

من كۆيلەيەكم هەبوو موسلمان نەبوو، ناوى ئەسبەق بوو، پىم وت موسلمان بىبە با هەندى كاروبارت پى بىپىرم، لە گوئى نەكردم، منىش ئازادم كرد و پىم وت: "بۇ بۇ كوئ دەروى ئازادى!"

- بۆچى كاروبارت نەدەدايە دەستيان؟

- چونكە خواى گەورە قەدەغەى كردووہ لەسەرمان كە متمانەيان پى بىكەين و نەئىنى خۆمان بخەينە بەردەستيان، كاروبارى موسلمانانىش نەئىنى و متمانەى كاربەدەستە، ئەمە يەك!

دووہم، چۆن كارى موسلمانان بدەمە دەست كەسى كە خۆى باوەرى پى نەبى. سىيەم، بېرا ناكەم كەس گومانى لەوہدا هەبى كە كاروبارى دەولەت نابى بدرى بە دەست كەسى بىگانەوہ، چونكە كەسى بىگانە دىسۆزى دەولەتەكە نىبە. تەنانەت لەوانە يە رقىشى لى بى. ئەگەر هاتوو كاروبارى كشتىيان گرتە دەست، ئەوا بۇ بەرژمەندى خۆيان بەكارى دەهېنن نەك بۇ بەرژمەندى گشتى. بېرا ناكەم لە هېچ دەولەتەكە كاروبار هەروا بەبى مەرج بدرى بە دەست كەسانى ناو دەولەتەكەوہ، چ جاي ئەوئى بىگانە بى!

- وەللا راست دەكەى گەورەم وايە! بەلام قوربان شتىكى ترم بىستووہ، دەلەن تۆ نەتەيشتووہ كە كافرەكان جلو بەرگى موسلمانانە لە بەر بكن، ئايە ئەمە راستە؟
- بەلى راستە.

- دەى ئەوہ كەى دادگەرىيە تۆ پۇشاك لەبەر كردن لە خەلك قەدەغە بىكەى؟

— كافرى زىممى زۆربەيان خەلكى ئەو شوپىنانە بوون كە ئازاد كرابوون،
موسلمانان لەو ناوچانەدا سەرباز و سوپايى بوون، ئىتر چۆن بۆلم چل و بەرگى ئەو
سەربازانە لە بەر بىكەن و خۆيان وەك ئەوان دەربىخەن! ئەوانەپە يەكەك بە
مەبەست بە جلو بەرگى موسلمانانەو كاريكى خراپى بىكرداپە و لەسەر سەربازە
موسلمانەكان حساب بىكراپە!

مۆلەت بدە با پرسىارىكت لى بىكەم تا شتەكە باشتر بوون بىتەو.

— فەرموو قوربان بىرسە!

— بۆچى كافرى ئەو ناوچانەى كە ئازاد كرابوون، پىيان خۆش بوو پۆشاكى
موسلمانانە بپۆشن؟

— نازانم! بۆچى وابوو؟

— ئەگەر ئايىنى ئىمەيان خۆش دەويست، بۆ موسلمان نەبوون؟ ئەو كاتە ھەرچى
بۆ ئىمە پەوا بوواپە، بۆ ئەوانىش پەوا دەبووا من وا گومان دەبەم ئەوانە تەنبا لەبەر
ئەو ھەزىيان دەكرد پۆشاكى موسلمانانە بپۆشن، بۆ ئەو ھى ئىمە وابزانين موسلمانن و
خۆيان لە ھەندى شت بدزەو ھە دەبوو بىكەن. وەكوو خويى ناو ئاو خۆيان لەناو
موسلمانانە بپۆشنەو، ئەگەر مەبەستيان ئەو نەبوو، ئەى چى بوو؟

— باشە ئەمە بۆچوونىكى جوانە! بەلام لە بارەى ئەو ھەربە پەسەنانەى كە

موسلمان نەبووون چى؟ ئەوانىش قەدەغە كرا؟

— نەخىر لەوان قەدەغە نەكرا، ئەو جلو بەرگانە پىش ئىسلام ھەبوو و جلو بەرگى

پەسەنى خۆيانە، ھەرگىز بىستوتە كە غومەر جلو بەرگى تايبەتتى ديارى كرىبى بۆ
جولەكەكانى خەپەر؟

— نەخىر، نەبىستوو!

— چونكە من نەمكردوو ھۆبە نەبىستوو، چونكە ھىچ ھۆكاريك نەبوو تا من

وابكەم، بەلام كافرى ولاتانى تر ئەو ھۆكاريك ھەبوو، ئەو ھور كە پىم وتى.

- ئاي قوربان ھەركىز دادىگەرەيت ئىن ون ئاين.

- ئىستە بۇت پوون بوومو؟

- بەلىق قوربان، جوان پوون بوومو.

- دەى ئىتر من لەم باسە بوومو، ئەگەر پرسىيارت نەماوۈ با ئەم دەرگايە بە تەواۋى دابخەين.

- باشە قوربان با قسەى جەنابت بىن، دايدەخەين، بەلام باسى دادىگەرى ھىشتا

موە، پرسىيارد زۆرە، كاتى داخستنى نەھاتوۈ، مۇلەت دەمەى درىژەى پىن بدمەين؟

- باشە پەنا بە خوا درىژەى پى دەمەين، چ پرسىياريكت ھەيە بىكە.

- دەمەۋى بزانم لەنتوان تۆ و جەبەلەى كۆرى ئەيھەم چى كوزەراۋە؟

- جەبەلەى كۆرى ئەيھەم ئاخىرىن فەرمانپەرۋاى غەسانىيەكان بوو، كاربەدەستى

ھىرەقل بوو، غەسانىيەكان لە شامدا دەرمان، لەژىر دەسلەتدارىتى پۇمدا.

ئىمپىراتۆرى پۇم بەردەوام ھانى دەدان بۆ ئەۋەى ھىرش بىكەنە سەر جەزىرەى

عەرەبى. بە تايبەت دواى ئەۋەى كە پىغەمبەر ﷺ بوو بە پىغەمبەر و كۆچى كرد

بۆ مەدىنە و دەۋلەتى ئىسلامى لە شارى مەدىنەدا راگەياند، ھۆزە عەرەبەكانى شام

موسلمان بوون، جەبەلەيش بە ياشى زانى كە موسلمان بىن، خۆى و دەۋرۈبەرەكەى

ھەموويان موسلمان بوون، نامەيەكى بۆ من نووسى و داۋاى كردبوو كە بىت بۆ

مەدىنە، منىش زۆر خۇشحال بووم.

- دواى چى پووى دا؟

- جەبەلە ھات بۆ مەدىنە، مارەپەك لەۋى ماپەۋە، منىش ھەم لەبەر ئەۋەى

كاربەدەست و فەرمانبەدەست بوو، ھەم لەبەر ئەۋەى كە تازە موسلمان بووبوو،

زۆر زۆر پىزىم ئىن دەگرت، دواى جەبەلە ۋىستى جەج بىكە، لە كاتى تەۋافدا

پىۋايىكى ھۆزى فەزارە نەيزانىبوو، بەبى مەبەست پىنى نابوو بەسەر داۋىتىنى

پشتەمالەكەى جەبەلەدا، پشتەمال كراپوۋە

- ئەي جەبەلە چىيى كىردى؟

- ۋەك پىمە وتى: ئەۋ تازە مۇسلىمان بولۇپ، ھېشتا خۇبەزلىنى و فېسى دەسلەپتى
لە دۇئا مابۇ، تۈپە بولۇپ، زىلەيەكى بەھىزى لە كاھرا دابۇ، لووتى شىكاندۇ.
كاھراي فەزارى ھات بۇلای مەن و سىكالى لە جەبەلە ھەبۇ.

- ئەي تۆ چىت كىردى؟

- ئاردم بە دۋاي جەبەلەدا و. ھات بۇ لام. لەۋ بارەۋە پىسىارم لىي كىردى، دانى نا
بەۋ تاۋانەي كە كىردۇ.

مىنىش وتى: "بۇچى ئەۋ زىلەيەت لىي دا و لووتى ئەم داماۋەت شىكاندۇ؟"
وتى: "بە خوا ئەۋە بەزەيىم پىيا ھاتەۋە، ئەگەر لەبەر پىزى كەعبە نەبۇۋايە،
دەمكۈشت؟"

مىنىش وتى: "ئەۋە دۋو چار دانت بە تاۋانى خۇتدا ناۋە، يان ئەۋ پىساۋە پازى
دەكەي و گەردنت ئازا دەكا، يان تۆلەت لىي دەكەمەۋە؟"

وتى: "چۈن كارى ۋا دەكەي؟! ئەۋ پىياۋىكى سادە و، مەن فەرمانپەرۋام!"
مىنىش وتى: "لە ئايىنى ئىسلامدا ھېچ جىياۋازىيەك لە ئىۋانقاندا نىيە."
ئەۋىش وتى: "ئاي گەرەي ئىمانداران! مەن ۋامزانى لە كاتى كافرىدا چەندە
بەپىزىۋوم لە ئىسلامدا زىاتر بەپىز دەپم؟"

مىنىش وتى: "ۋاز لەۋە بېنە! ئىستە ئەگەر ئەۋ پىساۋە پازى نەكەي و گەردنت ئازا
نەكا، تۆلەت لىي دەكەمەۋە؟"

وتى: "دەي دەبەمەۋە بە گاۋرا"

مىنىش وتى: "ئەگەر بېيىتەۋە بە گاۋر، دەتكۈزم! چۈنكە تۆ تازە مۇسلىمان بولۇپت و
بۆت نىيە كافىر بېيىتەۋە ھەركەس لە ئىسلام ۋەرگەپى، دەكۈزى؟"

- جەبەلە چىيى بىكرىدە، ھەمۇ پىگاكانت لىي گىرتىۋو، ھەر دەۋو تۆلەي لىي
بىكرىتەۋە يان گەردنى ئازا بىكەن!

- دواى ئەوۋى زانى كېشمەكېش ھېچ سوۋدىكى نابى. جگە لە تۆلە يان گەردن
 ئازايى. وتى: "لېم بگەپى با بېرىكى لى بگەمەۋە."
 وتم: "بېرى لى بگەمەۋە."

- دەى دوايى چ بېرىكى دا؟

- نەفامترین كار بە دەست بوو كە لە ژيانى خۇمدا دېيىتم، خۇى و كە سوكارى
 ھەموويان بە شەو لە مەككە ھەلاتن بەرەو قوستەننەننە، بويەۋە بە كاۋر!

- دواى ئەۋە چى پروۋى دا، ھاتەۋە بۇ نىۋ ئىسلام يان بە كاۋرى ماىەۋە؟

- دواى ئەۋەى نامەم نارد بۇ ھىرەقل بۇ ئەۋەى ئىسلام بېى. ۋەلامى دامەۋە كە
 ئىسلام نابىم، بەلام ئاشتى و ئاگرەس دەكەم. دواى ئەۋەى نوپنەرەكەى ئىمە
 ويستبوۋى بېتەۋە، ھىرەقل پىنى وتبوۋ: "ئەۋە كورە مامەكەى خۆتت لىرە بىنى؟-
 مەبەستى جەبەلە بوۋ-"

نوپنەرەكەمان وتبوۋى: "نەخىر."

ھىرەقل وتبوۋى: "بىرۇ بۇلاى جەبەلە و، بۆم بېنە نامەيەكت دەدەمى بۇ عومەر."
 نوپنەر چوبوۋە بەر دەرگاى جەبەلە، تەماشە دەكا بە قەد مالى ھىرەقل پاسەوان و
 دەرگاۋان و خزمەتكار لەلاى مالىدا ۋەستاۋە. داۋاى كردبوۋ بېچىتە ژوررەۋە، ئىزنىان
 دابوۋ، چوبوۋە ژوررەۋە تەماشە دەكا جەبەلە سوور دەكاتەۋە، موى سەرى ھەموو ۋەك
 پۆمەكان بە بۇياخ سوور كردبوۋ. بانگى نوپنەرەكەى كردبوۋ، دەنگوباسى مۇسلمانانى
 لى پرسىبوۋ. ئەۋىش زۆر بەچاكە باسى مۇسلمانانى كردبوۋ، دوايى نوپنەرەكەمان
 وتبوۋى: "زۆر لەو كاتە زياترەن كە تۆ لامان ھەلھاتى."

جەبەلە پرسىبوۋى: "ئەى عومەر چۆنە؟"

نوپنەر وتبوۋى: "باشە!"

دوايى نوپنەرەكە ويستبوۋى دانىشى، بەلام لەسەر ئەۋ كورسپانە دانەنەشتبوۋ كە
 بۇيان دانابوۋ.

جەبەلە وتبووی: "بۆ ئەو رێزەت لە بەر چاوە نییە کە ئێمان گرتی؟"
 ئەویش وتبووی: "پێغمەبەر ﷺ ئەمەي لێ کردوین لەسەر کورسیەک دانیشین کە
 قاچەکانی لە زۆر دروست کرابن!"
 جەبەلە وتبووی: "دەت لە چۆلەک پاک بکەرەوه و لە ھەر کۆی دانیشی زبانی
 نییە!"

ئەویش پێی وتبوو: "ئەي قورپەسەرت جەبەلە! ئەو بە بۆ موسڵمان نابێ؟ خو
 دەزانی ئیسلام چەن پاک و خاویڤنە!"

جەبەلە وتبووی: "دواي ئەوەي کە لە من قەوما، دیسان موسڵمان ببەرەوه؟"
 ئەویش وتبووی: "بەئێ! پیاویکی ھۆزی ھەزارە زۆر لە تۆ زیاتری کرد، لە ئیسلام
 وەرگەرایەوه، بە شمشیر لەگەڵ موسڵماناندا جەنگا، دواي ھاوێی ھاوێی باوەشی ئیسلام،
 موسڵمانان وەریانگرتەوه و، ئێستە کە من لێرەم، ئەو لە مەدینەيە و موسڵمانە!"
 جەبەلە وتبووی: "ئەگەر تۆ ببی بە کەفیلی ئەوەي کە عومەر کچەکەي خۆي
 بدا بە من و بەئێن نامەيەکم بۆ بنووسی کە لە دواي ئەو من بێم بە خەلیفە، ئەوا
 دێمەوه و موسڵمان دەبەرەوه."

ئەویش وتبووی: "من نابەرە کەفیلی ئەو داواکاریانەت، بەلام دەزانم ئەگەر
 بێتەرەوه، عومەر لێت خوێش دەبێ و، موسڵمانبوونەوت لێ وەردەگیرێ."

- دواي چي پروی دا گەرەم؟

- نازانم! من دونیام چي ھێشت و مردم و، جەبەلە ھەر لەوێ بوو.

- قوربان وانازانی کە بەراپەر جەبەلە توند بووی؟

- مەبەستت چییە؟ پانی لە حوکمندا سەمکار بووم؟

- پەنا بە خوا گەرەم! مەبەستم ئەوەيە کە جەبەلە لە شوێنی خۆي وەک پاشا

بوو، تەنیا زللەيەکی لە پیاوێ داو، ئەویش توپە بوو بەوێ وای کردووه، تۆ
 نەتەوانی ئەو پیاوێ پازی بکەي؟ ئەو کاتە ئایینی جەبەلەت دەپاراست.

- باشە من زلەم لە ئەو پیاووە داووا تا رازی بکەم و گەردنی خۆمی پێ ئازا بکەم؟
- نەخێر.

- ئیتەر بۆچی من برۆم و رازی بکەم، لە کاتیکدا مافی ئەو لای پیاویکی تره؟
بەلام فیس و خۆبەزلزانی پێگەي پێنادەن داوای لێبوردن بکا! با ئەو لە شوێنی خۆی وەک پاشا بێت و ئەو پیاومیش پیاویکی ناسایی و هیچکارە بێ. دەکرێ هەر کاربەدەستیک هەلسێ و خەلکی بەر زلە بات؟ لە ئایینی ئیسلامدا پاشا و ماشا ناخوا، هەموو کەس وەک یەکە، هەموومان پۆلەي ئادەمین، ئادەمیش لە گەل دروستکراوە.

- من تەنیا وێستم ئایینەکەي بپاریزین.

- یەکەم، من ئەمدەزانی بۆ شتیکی ئاوا بچووک کافر دەبێتەو. دواتر، ئەگەر بێشمزانیایە دیسان هەر بەو شێوەیە پێیارم دەدا بۆ ئەوێ نەبێ بە عادت کە گەرە هەرچی بکا، قەیناکا، بەلام پیاوی سادە و هەزار تۆلەي لێ بێسنریتەو! هەر گەرەیه کمان دادگایی کرد، بێت: ئەگەر لێم نەبوورن کافر دەبم؟!

- لەوانەيە خۆی لەو بە گەرەتر زانیبێ تۆلەي لێ بێسنریتەو!

- ئەو فیس بەری نەدا، کەس بۆی نییە لە تۆلە رابکا و خۆی بشاریتەو. ئەو باشتەرە یان پێغەمبەری خوا؟

- وەللا بێگومان پێغەمبەر ﷺ، بە خۆم و دایک و باوکمەو بە قوربانی بین.

- پێغەمبەر ﷺ لە پۆزی غەزای بەدردا پێش ئەوێ جەنگ دەست پێ بکات، دەهات و پەزەکانی ئێمەي پێک دەخست، دارێکی ئەراکی بە دەستەو گرتیبوو، پەزەکانی پێ پێک دەکرد، دای بەلای سەوادی کۆپی غەزەییە، سەواد کەمێک لە پەز دەرچوو، پێغەمبەر سێخوڕمەپەکی لە زگی سەواد داو فەرمووی:
"سەوادی کۆپی غەزەییە، پێک بووەستە!"

سەۋاد وتى: "قوربان ئىشت پىن گە ياندىم. خوا تۆي بۇ ھەق و راستى ناردوۋە، دەبىي تۆلەت لى بىكە مەۋە!"

پىغەمبەر ﷺ زگى موبارەكى بۇ سەۋاد دەرخست و فەرموۋى: "ۋەرە سەۋاد، تۆلەي خوت بىكەۋە!"

سەۋاد پرى دايە زگى پىغەمبەر و ماچى كىردا
پىغەمبەر ﷺ فەرموۋى: "ئەرە بۇ وات كىرد سەۋاد!"

سەۋاد وتى: "ئەي پىغەمبەرى خوا، دەبىنى لە چ بارودۇخىكداين! من مەنەم بە مانى خۇم نىيە، لەۋنەيە بىكوزرېم. ويستم ئاخىر چار كە لەگەل تۇدا بووم، لىوم بەر پىستىت بىكەۋى!"

پىغەمبەر ﷺ نىزاي خىر و چاكەي بۇ كىرد و بە باشە ياسى كىرد.
ئىمە كەسانىكى ۋەھدىن كە پىغەمبەرە كە مان زگى خۇي ھەلەمالىي بۇ ئەۋەي
تۆلەي لى بىكىتەۋە، ھەرچەند پىغەمبەر ﷺ بەبى مەبەست سىخوۋمەي لە زگى
سەۋاد دا، تەنيا دەيوست خۇي رېك بىكاتەۋە، بەلام زگى ھەلەمالىي بۇ ئەۋەي سەۋاد
تۆلەي خۇي بىكاتەۋە، ئىتر بۇ من رازىبىم كە پىاۋىك لووتى پىاۋىكى تر بىكىنى،
بوايى لىي بىگە رېين و بلىين، قەينا ئەۋ پىاۋە سەرۆك ھۆزە، يان پىاۋىكى بە
دەسلەتە!

ئەگەر بە ھۆي گەۋرەيى و نەسەب و پەلەۋە خەلك لىپوردنى بۇ بدرايە، ئەۋا
پىغەمبەر ﷺ لە ھەموو كەس شىانتىر بوۋا

- راست دەفەرموۋى قوربان!

- ئەگەر دەتەۋى لەم بابەتە شتى تىرت بۇ باس دەكەم!

- كى لە قەسى جەنەبت تېر دەبىي؟ ۋەللا پىم خۇشە! فەرموو.

- دەي گوى بىگرا!

- بەسەرچاۋ گەۋرەم.

- ئەحنەفى كۆپى قەيس و كۆمەلېك لە موسلمانان بە سەركەوتنىكى مەزنەۋە گەپانەۋە. لېم پرسىن: "لە كۆي كۆل و بارتان خستبوو؟"
وتى: "لە فلان شوپن."

منىش ھەستام و لەگەلېان پۇشتم بۇ ئىۋو كۆل و بار و ولاخەكانيان، بە چاو سەيرى وشترو ولاخەكانم دەگرد و دەمگوت: "ئەۋە بۇ لە خوا ناترسن؟ ئەۋە بۇ وا دەكەن بەم وشتر و ولاخانە؟ ئەي نازانن ئەوانىش مافيان ھەيە بە سەرتانەۋە؟! ئەۋە بۇ بەرەللەيان ناكەن بۇ خۇيان بلەۋمەپپن؟!"

ئەحنەف وتى: "قورىان، ئىيمە بە ھەۋالىكى خۇش و سەركەوتنىكى گەۋرەۋە گەپاۋىنەتەۋە، پەلەمان بوو زوو بگەينە جى و ئەر ھەۋالە خۇشە بە ئىۋە و خەلكى شار پابگەيەنن!"

لەگەل خەلكەكەدا پۇشتم، پياۋىكمان پېگەشت.

وتى: "ئەي گەۋرەي ئىمانداران! ۋەرە لەگەلدا يارمەتيم بەدە، فلانكەس ستمى لى كر دووم!"

قامچىيەكەم بەرز كردهۋە و خستە سەر سەرى و سەرىم خوار كردهۋە و وتم: "كاتى ۋەمەرتان لايە، ئىشتان پىي نىيە، بەلام ۋەمەر خەرىكى ئىش و كارىك بوو، دىن و دەلېن: ۋەرە لەگەلدا، ۋەرە لەگەلدا!"

- ئەي دۋاي ئەۋە چى پروى دا گەۋرەم؟

- پەلە مەكە كورم، ئىستا پىت دەلېم!

پياۋەكە پۇشت و لەبەر خۇيەۋە پرتەۋبۇلەي دەھات و سەركۆنەي خۇي دەگرد، منىش پەنام گرت بە خوا لە شەپى شەپتان و وتم: "ئەۋ پياۋەم بۇ بگەپنەۋە!"
كەھاتەۋە قامچىيەكەم دايە دەستى و وتم: "دەي تۇيش بە قامچىيەكە لە سەرم بەدە."

وتى: "تابى! دەپكەم بە خاترى خوا و تۋا"

ۋەتەن: "ئەبى! يان لە بەرخاترى خوا و ويستى خوا. يان چىم لىن كىردى ۋام لىن بىكەرمۇه."

ۋەتەن: "لەبەر خوا لىت دەگەپم."

پىلاۋەكە رۆشت. ئىمەيش ھەموومان بەرەو مزگەوت رۆشتىن. دور پىكات نوژمان كىرد. دۋايى بە خۆم ۋەتەن: "ھىي كۆرى خەتتەبا تۆ ھىچ نەبوۋى، خوا كىردۋىتى بە شت و پەلە و پاىەي پىن دۋى، گومرا بوۋى خوا ھىدايەتى دۋى، سەرشۆر بوۋى، خوا سەربەرزى كىردى، پاشان خوا كىردۋىتى بە چاۋدېر بەسەر خەلگەۋە: كەچى پىلاۋىك دىت و دۋاي يارمەتت لىن دەكا و تۆش لىنى دەدەي؟! سەبەينى چى بە خۋاي خۆت دەللى؟"

- ئىستە تىگەشتە قوربان! يانى تۆ مەبەستە بلىنى: ھەموو مافىك دەبىي بە خاۋەن ماف بىدرىتەۋە، ئەگەر چى مستىكى زۆر سوۋكىش بى، ۋەك ئەۋەي كە پىغەمبەر ﷺ زكى موبارەكى ھەلئالى بۆ ئەسۋەد تا مستەكەي لىن بىداتەۋە؟ يان ھەرچەند قامچىيەكى زۆر سوۋكىش بى ۋەك ئەۋەي تۆ لە سەرى كابرات دا؟
- بەلنى كۆپم! بە خوا مەبەستە ئەۋەيە.

- دەي قوربان تۆ بۆيە ئەۋ قامچىيە سوۋكەت لە سەرى ئەۋ پىلاۋە دا، چۈنكە ئەۋ بەرۋكى گىرنى بۆ كارىكى تايىبەتى خۆي، لە كاتىكدا تۆ خەرىكى بەجىيەتتەنى كارى گىشتى بوۋى!

- با ۋاپىر بى، ئەي پىغەمبەر ﷺ لە غەزاي بەدردا پەزى مۇسلىمانانى پىك نەدەكرد؟ ئەۋە كارى گىشتى نەبوۋ؟ خۆ لەبەر خۆي نەبوۋ!
- با قوربان، ئىشوكارى گىشتى بوۋ.

- دەي ئەۋە ۋاي لىن كىرد بەرمۇۋى! خۆ مەن خەرىكى ئىشوكارى گىشتىم با زىم ھەلئەمالم؟!
- نەخىر گەۋرەم!

- دهی ئیتر چۆن عومه ر تۆله نه داته وه، که چی که سی وا تۆله ی داوه ته وه که زۆر له عومه ر باشتر بووه؟

- نه ی قوربان بۆچی به سهر نه و ولاخ و وشترانه مو حاسه به ت کردن، خو نه وان ده یانه ویست زوو بکه رپنه وه و مزگینیی و موژده ی سه رکه وتن به ئیوه و موسلمانان بدهن؟!

- دهی نه و ولاخ و وشترانه یش دروستکراوی خوان، خوای گه وره له ژنیکی به دکاری به نی ئیسرا ئیلی خو ش بوو، ده زانی له بهر چی؟
- له بهر چی؟

- له بهر نه وه ی سه گینکی بینیی هه لکه هه لکی بوو، زانیی که وا نه و سه گه تینوو ییه تی، ژنه که گۆره وییه کی له پێدا بوو له چه رم دروستکرایوو، هه ستا گۆره وییه که ی داکنه د و له چالا وێکدا پری کرد له ئاو و سه گه که ی تیراو کرد. ئا له بهر نه وه ی که نه و ژنه به دکاره نه و سه گه تینوو ی تیراو کرد، خوای گه وره لئی خو ش بوو و خستیه به هه شته وه، ژنیکیشی خسته ئاو ناگری جه هه ننه وه، ده زانی بۆچی؟

- بۆچی قوربان؟

- له بهر نه وه ی پشیله یه کی به ستبووه وه، نه خو ی هیچی پێ ددها و نه بهری ددها خو ی شتیک بخوا، له برسیتی تینوو ی تیدا تویی.

- نه ی قوربان! خوا نه م ولاخ و وشترانه ی بۆ خزمه تی مرۆف دروست نه کردوه؟

- ها، خوا به سۆز و به زه مییی خو ی نه و شتانه ی بۆ ئیمه ده ستمۆ کردوه، بۆ نه وه ی سوودیان لێ وه ربکری، به لام ده بی نه و سوودوهرگرتنه به مه رجه وه بی، ده بی باش به ن له گه لیا ندا. که ی خوا به رداره تۆ به چی کۆمه لێک ولاخ و وشتر زۆر به په له بده مه بهر و دوا بییش بیانه سیله وه و لێ نه گه رپیی که منی به وه پێن و که منی ئار بخۆن؟

- قوربان دادگەر يەكەت ئاژەلېشى گرتېوۋە؟ لە بەر ئەو ئاژەلەنە بېرت لای سەرکەۋتن نەمايەۋە؟!

- كورم! تۆ ئەگەر كارېك بە جوانى و پېكوپېكى جېبەجى بىكەي، نابېتە ھۆي ئەۋەي گوناھى كارېكى نېۋەچلەت بىشۋاتەۋە، مەن سېەي لە دادگاي خۋاي گەرەدا دەۋەستېنرېم و لە بارەي ھەرچى شتى ژېردەستەم ھەبوۋە لېم دەپرسنەۋە، مەرۇف، ئاژەل...!

- كورە قوربان، تۆ ئەك ھەر خەلىفەكانى دۋاي خۆتت خستۋەتە تەنگانەۋە، بەلكو ھەرچى كاربەدەستى دونيا ھەيە لە تەنگانەدا دەبن، ھەرچى بىكەن ناگەن بە تۆ!

- مەن ھەمىشە لە خوا دەپارامەۋە كە لەم دونيايە بە سەلامەتى دەرېچم، نە مافم لاي كەس ھەبى و نەكەس مافى لام ھەبى!

- دەي ئېتر ئېمە مانان چى بلىين؟ باشە قوربان! ئېست پېم بلى بۆچى ئەو پياۋە وتى: "نابى! دەيكەم بە خاترى خوا و خاترى تۆ،" تۆش وتت: "نابى! يان لى بگەرې بۆ خوا و ويستى خوا، يان چىم لى كردى وام لى بگەرەۋە؟"

- ئەۋە ئەو پياۋە ھىچى بەلاي مەۋە نەبوۋ مەگەر ئەۋە نەبى كە ۋەك چۆن مەن بە سوۋكى قامچىيەكم لى دا، ئەۋىش بە ھەمان شېۋە قامچىيەكم لى بدا، ئېتر پاك لە پاك، ئەۋ بەو شېۋە تۆلەي خۆي دەكاتەۋە، يان لېم دەبوۋرى، ئەۋ كاتە لېبوردنەكەي لە پاي خۋايە و خوا پاداشتى دەداتەۋە، بەلام ئەگەر لە پاي خوا و لە پاي خۆمدا لېم خۆش بېي، ئەۋە شتىكى باش و گونجاۋ نېيە، پاداشتى لە خوا و مەۋە بە يەكەۋە دەست ناكەۋى. لەۋەش زىاترا مەن خەلىفەم نابى كەس ھىچ مافىكى لاي مەن ھەبى، ئەگەر كەسى مافىكى كەۋتە سەر مەن، يان دەبى تۆلەي خۆي يكاتەۋە يان دەبى لە پاي خوا لېم خۆش بېي، با ئەگەر جارېكى تر لە تەي كەسىكى تردا كېشەيەكيان ھەبوۋ و ھاتنە لاي مەن، ھىچ مافىكى بەسەر مەۋە نەبى و مەنىش لەبەر ئەۋ مافە پوۋگىر بېم و نەتوانم بە باشى داۋەرىي خۆم بىكەم!

- بە خوا گەرەم تۆ زۆر بلیمەتی! پەغەمبەر زۆر راستی فرمووه که وتوویەتی:
 "هیچ بلیمەتیکم نەدیووە وەک عومەر کارەکانی بە باشی چێبەجێ بکا."
 - صلی اللہ علیہ و سلم، دەی کوڕم! ئێستە پێم بێی لەم بارەووە هیچی تەرت بۆ
 بێم؟

- قوربان من شایانی ئەووە نیم که کەسیکی وەک جەنابت پرسیارم لێ بکات.
 مەرۆف لە قەسە شیرینەکانیشت تێر ناخوا. ئەگەر زیاترم بۆ باس بکە، سەپاست
 دەکەم!

- دەی گۆی بگرە!

- دڵ و گیانم لەلاتە، فرموو!

- پۆزیک کارم کەوتبوووە بازار، قامچییهکەم بە دەستەووە بوو، چونکە هەرگیز
 قامچییهکەم دانەدەنا، تەماشای دەکەم ئەیاسی کوڕی سەلەمە شتی بۆ فرۆشتن لەسەر
 جادەکی بازار داناو و پێگاکە ی گرتووە. منیش زۆر بە سووکی قامچییهکەم بۆ
 داھێناوە، بەر لێواری پۆشاکەکانی کەوت، دوایی وتم: "دەي ئەياس، ئا کەمێک
 لەسەر جادەکە دوور بکەو مەرەو!"

دواتر پۆشتم و ئەیاسیش بە کاری کرپن و فرۆشتنی خۆی خەریک بوویووە،
 سالتیکی پێچوو. هاتەووە بازار، دیسان ئەیاسم بینیووە.

وتم: "ئەياس دەمەوێ ئەم سأل حج بکەم!"

وتی: "دەي باشە گەرەم!"

دەستی ئەیاس گرت و لەگەڵ خۆمدا بردم، دەستیم بەرنەدا تا کردم بە مالی
 خۆماندا، کیسێک پارەم دەرھێنا، شەشەد دەرھەمی تەا بوو.

وتم: "ئەياس، ئەم پارە بۆ تۆ، ئەووە لە باتی ئەوێ پار قامچییهکەم لێ دای!"

وتی: "کۆرە قوربان! بە خوا ئێستا تۆ دەبێت دەکەوێتەووە بێرم!"

وتم: "دەي بە خوا من لەبێرم نەچوو!"

ئەو دەمەي گەشتىم بە مومە ۋە...

- ئەللا ئەللا گەورەم! ئەو ھەر لەبەر سووكە قامچىيەك كە تەبىيا بەر جەلەكانى
كەوتىبوو؟

- كۆرۈم خۇا دەھەرموئى: ﴿وَتَحْسَبُونَهُ هَيَاوَهُوَ جِنْدًا لِّلَّهِ عَظِيمًا﴾ النور، ۱۵ واتە:
"ئىۋە وا دەزانن شتىكى سادەو ئاسانە، بەلام لاى خۇا گەورە و گرانە!"

- ئاخىر قورىبان تۆ لەبەر خۇت لىت نەداپوو، پىگەي لە خەلك گرتىبوو. من وا
نازانم ھىچ مافىكت كەوتىتە سەر، تۆ پارىزگاريت لە مافە گشتىەكان كىردوو،
ويستوتە مافى خەلك نەخورىت. پىگەربان تايبەت نىيە بە كەسىك، بەلكو شتىكى
گشتىيە و خەلك ھەموويان ۋەك يەك بەشدارن! كەس بۆى نىيە بۆ خۇى داگىرى
بكا!

- كۆرۈم! دەپى ھەر كەسى ئەمرى بە چاكە كرد، بە چاكى بىكا نەك بە خراپى.
ئابى لە پىگەي خراپەوۋە بۆ مەبەستى باش بىرۆى، دەپى چۆن مەبەستەكەت
باش و چاك و پاكە، ئەو پىگەيش كە بۆ ئەو مەبەستە دەيگىتە بەر، ئاوا باش و
چاك و پاك بىت.

ئەى نەدەبوو من بە شىۋەيەكى نەرمونيان و لەسەرخۆ بىگوتايە: "كاكە ئەياس
گيان! جادە جادەي خەلكە، ھى تاكە كەس نىيە، تۆ بۆت نىيە ئەو پىگە بەو
خەلكە تەنگ بكى، كەمىك برۆ ئەولاتر و جادەكە بەردە!" باشتىر نەبوو ئاوا پىنى
بلىم؟

- بەرمودەللا ئاوا باشتىر بوو، بەلام من ھىشتا پىم واپە ئەۋەى پىشوویش ھەر
ئاسايى بوود.

- من نامەۋى كەس مافىكى ئاسايىشى بەسەرمەۋە ھەپى، گىرنگىدان بە كاروبارى
گشتى نايىتە بىيانو بۆ پىشلىكردنى مافى تاكە كەس، خەلك ھەموو خاۋەن پىز و
خورمەت و كەسايەتى خۇپانن، من ويستم ئەو تاۋانەى كە لەسەرم بوود،
لىخۇشبوونى بۆ ۋەرگىرم، دلى لە ئاست خۇمدا پاك بىكەمەۋە، نەكا پۇژنىك لە دلى
بگىر و لىم زوپر بىت.

- دەي بە خوا من نيتەر هيچ قسە يەكم پىن نەيە، نىزانم چى بلىتم، بەردەوام سەرسام دەكەي، ئەۋەندە سەرسام دەكەي، خەرىكە لە ئاستى جەناپتدا لال دەيم و قسەم بۇ ئاكرى!

- دەي گوى بگرە با لەم بارەۋە سى چىرۋكى تىرت بۇ بگىرمەۋە.

- دەي قورىان بە گوى بە چاۋ. بە دل، بە چاۋى دل و بە گيان لە خىزمەت جەناپتدام!

- پۇژىك لە سەر پىنگاي مەككە لە ژىر دارىكدا سەرخەوم دەشكاند، كەرما تىنى بۇ ھىنام، جەلەكانم بە سەر خۇمدا دا، پىپاۋىك لەۋلامەۋە زۆر دوور نەبوو، ھەستاۋ بانكى كرد: "ھۇ گەۋرەي مۇسلمانان! ئەۋە گوى ئاگرى بۇ كەسىكى ئاتاج و داماو كە كىرياندەۋە و چاۋەروانى تۆيە؟"

ۋتم: "كى گىرى داۋە؟"

ۋتى: "تۆ."

منىش ھەستام و بە ئەسپايى قامچىيەكم لى دا.

ۋتى: "پىش ئەۋەي گوىم لى بگرى، دەستى خۇتت ۋەشاندا با پەلەت نەكردايە، ئەگەر ستملىكراۋ بوومايە، مافت بۇ دەسەندەۋە، ئەگەر پىش ستمكار بوومايە، تۆلەت لى دەسەندەۋە!"

يەكسەر پەلامارى جەلەكانىم دا و لىۋارى جەلەكانىم گىرت و قامچىيەكەم دا بە دەستىۋە و، ۋتم: "تۆلەي خۇت بگرەۋە!"

ۋتى: "شتى ۋا ئاكەم!"

ۋتم: "ئا، بە خوا دەي تۆلەي خۇت پەنەتەۋە."

ۋتى: "من لەت خۇش دەيم!"

منىش ۋتم: "من جىاۋازى نەكەم لەنپوان خۇم و ئىۋەدا، ئەۋە زۆر لەۋە باشتەرە كە تۆلەم لى بگەنەۋە و پىم ناخۇش ھى."

ۋتى: "خوای گەورە لېت خۇش بې ئى گەورەمان!"

دواتر مېش كارەكەي ئەوم جېبەجىن كىرد و پۇيى.

- دەي قورىبان، مەن وا دەزانم ئەگەر بە مېۋاشى بەتايە و داۋاكارىس خۇي بە جەنابت رابگەياندايە و ئاۋا بە دەنگى بەرز بەنگى ئەكردىتايە و خەۋەكەي پىي ئەچىراندىتايە، تۆيش قامچىت لى ئەدەدا و، كارەكەت بۇ جېبەجىن دەكردا

- تۆ بۇچى پاكەنە بۇ مەن دەكەيت؟ دەنگبەرزكردنەۋە ناپىن بە بېنوو، چونكە لەۋانەيە ئەو ھەر خۇي دەنگى زىل بوۋىي، بۇيە خەۋىشى لى تېك دام، ئەو دەيزانى كە خەلىفە فەرمانبەرە و دەبىي كاروبارى خەلك پايى بكا، ئەك بىخەۋى. داۋاكارىيەكەيشى شىتكى ئەۋتۆ ئەبوو، ئەۋەندەي داۋاكارى كرىكارىك بوو كە لاي كەسى كارى كىردىي، ھەر ئەۋەندە بوو ئەك زىاتىر.

- ئاي قورىبان! ئەم جارەيش دەمى مەنت بەست! دەي دوۋەم چىرۆك جىيە بۆم باس بكا!

- دوۋەم چىرۆك ئەۋەيە: جارېك پىۋايىكم دى تۋانىكى دەكر، بە قامچى كەۋتە وئەي.

ۋتى: "مومەرا ئەگەر چاكىم كىردىي، ئەۋا تۆ سەمت لە مەن كىردۈۋە. ئەگەرىش خراپ كىردىي، ئەۋا تۆ چوزانى!"

ۋتم: "راست دەكەي."

ئەستەغفىروللايەكم كىرد و، قامچىيەكەم دايە دەستى و ۋتم: "دەي بەللا تۆلەي خۇت بكارمەۋە!"

ۋتى: "لەبەر خوا لېت خۇش دەم، خوا لە مەن و لە تۆيش خۇش بې."

- قورىبان ئەم جارەيش خۇت خستەۋە بەر تۆلە!

- مەن بە ناھەق لەۋ پىۋوم دا، ئىتر بۇ خۇم ئەخەمە بەردەستى بۇ ئەۋەي تۆلەي

خۇي بكاتەۋە؟

- بەلام خۇ تۆ بېنىت گوناھى كىردىۋا

- با گوناھىشى كىردى، دەپنى تۆلە بۇ ئەو تاۋانانە بەكار بېتىت كە خوا
تۆلەسەندەنەۋەي بۇ دىارى كىردىۋىن. گوناھەكانى تر ئەۋە ھەۋالەي خوا دەكرېن.
ئەگەر ويىستى لەۋ مۇۋە خۇشېن، لېنى خۇش دەپنى. ئەگەر يىش ويىستى، ئەۋا تۆلەي
لنى دەكاتەۋە. كاكە! ھەر جارى ھەركەس گوناھى بكا، دى بە عومەر بلىنى: "ئەۋ
گوناھەم كىردىۋە تۆلەم لنى بىسەنەۋە؟"

- بەلام قورىان تۆ لەبەر خوا تورە بوۋىۋى!

- لەبەر خوا تورە بوۋىم، بەلام تۆلەسەندەنەۋەكە بەپنى ويىستى خوا نەبوۋ. ئەگەر
بە ھەلەي ئەۋم بزانىايە و پىگەي راستم پىن نىشان بدايە، ئەۋە باشتر بوۋ لەۋەي
ئاۋا لېنى بىدەم!

- راستەكەي قورىان! ئەي جىرۆكى سىيەم چىيە؟

- يەحىي مەككى خۇي و ژنەكەي ھاتن بۇ مەدىنە، دوايى لە يەك جىابوونەۋە.
ژنەكەي پۇشت ھەندى كاروبارى ھەبوۋ جىبەجىيان بكا، يەحىيائىش پۇشتە مزگەوت
و دوو پكات نوپىزى كىرد و دوايى چوۋ بۇ زيارەتى قەبرى پىغەمبەر ﷺ و سەلامى
لنى كىرد، دوايى پۇشت، لە پىگە گەشتەۋە بە ژنەكەي، بە يەكەۋە ۋەستان و
پرسىارى لنى دەكىد كە چى كىردىۋە و چى نەكىردىۋە، ۋەك ھەموۋ پىاۋ و ژنىكى تر
گفتوگۇيان دەكىد، يەحىيا قسەي لەگەل ژنەكەيدا دەكىد و من لەۋ كاتەدا بىنىم،
نەمزانى ژنى خۇيەتى، قامچىيەكم لنى دا!

ۋتى: "گەرەم! بە خوا ستەم لنى دەكەي، ئەۋە ژنى خۇمە!"

منىش ۋتم: "ئەي بۇ لە پىشت دەرگاۋە يان لە شوپىنكى پەنا و پىچدا قسەي
لەگەلدا ناكەي؟"

ۋتى: "ئاخر لىرە پىنى گەشتەم و ھەندى پرسىارم سى كىردا"

منىش قامچىيەكم دا بە دەستىەۋە و ۋتم: "دەي تۆلەي خۇت بىكەرەۋە!"

وتى: "ئايى!"

وتى: "دەي لىم بېورە!"

وتى: "ئەۋەش ناكەم!"

منىش دەستى يەھيام گرت و بىردىم بۇ مالى ئوبەي كۆپى كەعب، بانگم كردن،

كۆرەكەي ئوبەي ھاتە دەر.

وتى: "چىيە قوربان! چىت دەۋى؟"

وتى: "بلى بە باۋكت يىتە دەر!"

ئوبەي ھاتە دەر، ونى: "ئوبەي! ئا ئەۋ ئايەتەي سۈرەتەي ئەھزاب كە ﴿وَالَّذِينَ

يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ﴾ سى تىايە بۇم بخوينەۋە."

ئوبەي ئايەتەكەي خويندەۋە: ﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا

اَكْتَسَبُوا فَقَدْ اَحْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِغْمَامًا﴾ الاحزاب: ۵۸، واتە: "كەسانى كە ئازارى

پىاۋان و ئافرەتەنى ئىماندار دەدەن، بى ئەۋەي ھىچ تاۋانىكىيان كىردى، ئەۋە

بەپاستى ئەۋانە بوختان و تاۋانىكى ئاشكرايان كىرتوۋەتە ئەستۆ."

وتى: "ئەۋ ئايەتە لەبارەي مەۋە ھاتوۋەتە خوارەۋە؟"

وتى: "ئەخىر."

منىش وتى: "مەن لە مۇسلمانان دەدەم، ئەۋان لىم نادەنەۋە: جۈننەھان پىدەدەم.

جۈننەھان پىدەنەۋە: ئازارىيان دەدەم، ئازارم نادەنەۋە!"

ئوبەي وتى: "با فەرمۇدەپەكت بۇ بگىرەۋە كە خۇم لە پىنغەمبەر ﷺ بەستوۋە،

پىنغەمبەر ﷺ فەرمۇۋى: 'لە پۇژى قىيامەتدا كەسەك بە نوپنەرىس خۇي گەۋرە دىت

و بانگ دەكا: "ئاگادارەن! كەس نامە ر نووسراۋى خۇي بەرز نەكاتەۋە تا غومەرى

كۆپى خەتتاپ بەرزى دەكاتەۋە، دۋاسى تۇ دەھىنن، دەموچاۋت سىي و گەش و

جۈننە، دەتەن بۇلاي خۇي گەۋرە و نامەكەت بە دەستەۋەپە!"

وتىم: "ئوبەي! سۆيىندى دەدەم بە خوا، تۆ خۇت ئەم فەرمۇدەيەت لە پىغەمبەر ﷺ بېستۇرۇپ؟"

وتى: "بەلى، مەن چۇن درۇ بە دەم پىغەمبەر ﷺ ھە دەكەم؟"

ئىتر دەستەم كەرد بە گەريان، زۇر گەريام، ئەوئەندە گەريام، بە حەيائىش دەستى كەرد بە گەريان، دوايى وتى: "لە مافى خۇم خۇش دەبەم!"

- رەھمەتتى خوات لىيى چەند لە خواتىرس و ئايىندارى.

— دەي ئىستە دواي ئەوئەي كە باسى لىدانم لە كاتى تورپەي و تۆلە و تۆلە كەردنەوئەدا بۇ كەردى، باسى جەبەلەي كۆپى ئەيەم كۆتا پىي بىيىن؟ وا دەزانم زۇرمان وت!

- قوربان كەمى تۆ ھىندە مانا دارە، زۇرە، مۇق لە قەي زۇرى تۆ تىر نابى.

بەلام با بە دلى تۆ بىي، مافى ئەو باسەماندا، قەي قەي پاكىشا، بەلام باسى دادگەرى ھەر ماوئە!

- دەي ئىستا پرسىياري چى دەكەي؟

- كەورەم! پىم خۇشە باسى ئەو شەوانەم بۇ بەكى كە بە ئەسپايى و نەيىنى بە ناو كۆچە و كۆلانەكاندا دەسووپايتەوئە تا بزانى ئەو خەلكە چ كەموكۆرپەيەكيان ھەيە و لەناو شاردا چى دەكوزەرى؟

- دەي باشە، ئەگەر خوا بىھوئ بۇت باس دەكەم.

- دەي قوربان، پىت خۇشە لە كۆپوئە دەست پىيەكەي؟

- باسى مىندالە شىرەخۇرەكە و دايكى!

- مەسەلە چىيە قوربان مەنازانم؟

- كۆمەلىك بازىرگان ھاتن بۇ مەدەنە، لە گۆرەپانىكى نىزىك مەزگەوتدا ولاخ و وشترەكەنيان پىخ دا و كۆل و بارىان لى خىست، چۈنكە لەو شوپنەدا كەپىن و فرۇشتىن دەكرا، دوايى ھاتنە مەزگەوت و نوپۇزىيان دەكەرد، ھەندى پىشوپان دا بۇ ئەوئەي مەندوويەتى رىگەيان كەم بېيىتەوئە، مەن كە ئەوانم بىيى، زانىم ئەمە زۇرى پىي دەچى

و وا بە ئسانی کاروباریان تەواو نابې، غەبدورپەحمانی کورې غەوفم لەگەلدا بوو،
پېم وت: "دیی بە یەکەوہ ئەم شەو بېینە پاسەوانی ئەمانە؟ نەکا دز بېتە سەریان!"
وتی: "باشە قوربان دېم."

من و غەبدورپەحمان پۆشتین بۆ ئەو جینگایەي کۆل و بارین لی خستبوو.
بۆخۆمان بە دەم پاسەوانییەوہ نوێژمان دەکرد، گویم لی بوو دەنگی منداڵیک لە
نزیکەوہ دەهات، بەرەو لای دەنگەکە پۆشتم، تەماشای دەکەم ژنیکی منداڵیکی
شیرەخۆری لە باوەشە و منداڵەکە دەگری...

بە ژنەکەم وت: "لە خوا بترسە و خزمەتی ئەو منداڵە بکە، یا نەگری!"
دوایی گەرامەوہ بۆلای غەبدورپەحمان، دەستمان کرد بە پاسەوانی و نوێژکردن.
زۆری پێ نەچوو دووبارە منداڵەکە دەستی کردەوہ بە گریان، منیش ھەمتر بەرەو
لای منداڵەکە پۆشتمەوہ، دیسان وەک جاری پێشوو بە ژنەکەم وت. دوایی گەرامەوہ
بۆلای غەبدورپەحمان، دەستمان کردەوہ بە نوێژ و پاسەوانی...

شەو خەریک بوو کۆتایی دەهات، کەچی منداڵەکە ھەر دەگریا، پۆشتمەوہ بۆلای
ژنەکە، پېم وت: "باوکە پۆا بە خوا تۆ دایکێکی خراپی! کورە خۆ ئەو منداڵە
داماوہ لە ئێوارەوہ یەکبێن دەگری!"

ژنەکە وتی: "بەندەي خودا! تۆ ئەم شەو تەواو منت سەخلەت کرد، من دەمەوی
لە شیري بېرمەوہ بۆیە دەگری!"

منیش وتم: "بۆچی لە شیري دەبېتەوہ؟ خۆ ھیشتا منداڵە و کاتی ئەوہي
نەهاتووہ شیري لی بېرپتەوہ!"

وتی: "ئاخر غومەر بەشەخۆراک نادا بە منداڵی شیرەخۆرا!"
منیش وتم: "ئەي باوکە پۆا پەلەي لی مەکە لە شیري مەبرەوہ، غومەر خۆراکی
ئەو منداڵەيشت پێ دەدا."
ژنەکە منی نەدەناسی...

- ئەي دىۋانى چى پروى دا قوربان؟

- بۇ نۆيىزى بەيەنى بە شوپىنى خۇمىندا گەپىنەۋە بۇ مىزگەۋەت، بەرنوئىم بۇ خەللى كىرد، لەناۋ نۆيىزدا ئەۋەندە گىرام، خەللى بە باشى لە قورشان خۇمىندەكەم تېتەدەگەشتىن!

ھەر لە نۆيىز بوۋىنەۋە، ھەستامە سەر پى و پروم لە خەللىكە كىرد و بە خۇم و ت:
"چەند داماۋى عومەرا خوا دەزانى چەند بەچكە مۇسلمانن كۆشتەۋە!"

دىۋانى چارچىم پاسپارد، چارپى دار: "كەس مىندال لە شىر نەپىتەۋە، عومەر بېرىرى بەشەخۇراكى بۇ ھەمۇ مىنداللىك داۋە."

نامەيشم نوۋسى بۇ ھەمۇ والىيەكان و بەۋانىشم پاگەياند بەشەخۇراكى مىندالى شىرەخۇر بىدىن.

- چەند بەسۆزى قوربان! نەدەۋو ئەۋ ۋنە پەلە بكا و مىنداللىكەي لەبەر خۇراكى لە شىر بېرىتەۋە! كارىكى خراپى كىردەۋە!

- ئەي ئەگەر ئاتاج و داماو بى، چى؟ لەۋانەيە ھەۋارى ۋاى لى كىردىن كە پەلە بكت و مىنداللىكەي لە شىر بېرىتەۋە، بۇ ئەۋەي بەشەخۇراكى بىدەنى.

- ئەي نەدەۋو لى بىكۆلىتەۋە بزانى لە بەر ھەۋارى بوۋە، ئەگەر لە بەر ھەۋارى بوۋە، ئەۋە پارمەتت دەدا!

- نەخىر ئەۋەندە بەس نەۋوا

- بۇچى كەۋرەم؟

- چۈنكى تەنبا ۋىلىك ۋانىيە، ئەي ۋنەكانى تر، مىن چۈن بزانم ئەۋانى نىر كۆزەرانپان چۈنە؟ كاربەدەستى خراپ ئەۋ كەسەيە كە ھەتا ھەۋارى بە خەللىكەۋە نەپىنى، شىتان پى نەدا، كىرپا دادگەرى ئەۋە نىيە كە بەشى خەللىكە ھەۋار و داماو بىدەن! دادگەرى ئەۋەيە كە نەپىلىن خەللىكە توۋشى ھەۋارى بېيت، دىيىن ئۆمە ئاپرو و كەسايەتى خەللىكە بېرىپىن، كىرلىك نەكەين خەللىكە داۋا بكا.

- ئەي ئەدەكرا جىياي ئەۋەي بېرىپكى خۇت ھەلبوۋە شېئىتەۋە، نامەيەك بۇ
والىيەكان بىۋوسى و بلىنى، ھەركەس ھەزارە، خۇراكى زىياترى پىي بىدەن با
مىدالەكەي لە شىر ئەپرىتەۋە؟

- ئەي ئەگەر والىيەكان ژىكى ھەزارىان ئەناسىايە و ھىچيان پىنەدايە، ئەو
كات چى؟ ئەر ژنە لە مەدىنە بوو، مىنىش پىم نەزائىپو تا بەو جۇرەي بۇم
گىرپىتەۋە پىم زانى. دواتر خۇ من مالى عومەر ناھەخشم بە خەلك، بە خوا مالى
خەتتايش نىيە، مالى مۇسلمانانە، لە خۇيانەۋە بۇ خۇيانە، ئىمە تەنبا پارىزەر و
خەزەندەدارىن، لە فەوتانى دەپارىزىن، بەو جۇرەي خو، پىي خۇشە داھەشى دەكەين،
بە گۈيرەي پىۋىستى شت بە خەلك دەدەين.

- ئاخىر گەۋرەم، ئەگەر دەۋلەت و ھۆكۈمەت لە بېرىرى خۇي پەشىمان بېيتەۋە،
سام و ھەيىبەتى نامىنى!

- كۆپم! گەپانەۋە بەرمۇ راستى و ھەق، زۆر لەۋە باشترە مۇۋف لەۋو بەتالدا
بىلىتەۋە. سام و شكۆى دەۋلەت بە دادگەرىيەۋە بەندە، بەۋە بەندە ئەگەر شتىك لە
ھىلى دادگەرى لايدا، يەكسەر بىخەينەۋە سەر ھىلەكە، سام و شكۆ لە سووربوون
لەسەر قەي ناھەقدا نىيە، ئەمجا كى و توۋىتەتى كە عومەر وىستوۋىتەتى خەلك لە
ئەۋيان لە دەۋلەت بىترىن؟ بە خوا من ھەر ئەۋەم وىستوۋە كە خەلك خاترجەم و
ئارخەيان بۇخۇيان بىزىن، ئەسل وايە مۇسلمانان لەناۋ خىر و خۇشىدا بىزىن، مەگەر
ئەۋەي خۇيان ئەيانەۋى، دادگەرىيىش ئەۋەپە كە مۇۋفى بېدەسەلات و ھەزار دلى
پىي خۇشىي، بە ھىز لىي بىترىي، مىنىش ھەر ئەۋەم وىستوۋە، وىستوۋە ھىچ
كەسكى بېدەسەلات نەترىي و وانەزانى كە ھەر لەبەر ئەۋەي بېدەسەلاتە، ئىتر
مافى دەخۇرى، ھىچ كەسكى بە ھىزىش لەخۇي ھاپى نەبىي و خەلكى داماو
نەچەسىننەۋە، ئەگەر خەلك بلىن، "عومەر بەرمۇ ھەق گەپايەۋە،" زۆر لەۋە باشترە
بلىن، "كۆرە ئەۋە عومەر دەيشزانى كە كامە ھەقە، بەلام ھەر پىشتگۈپى دەخا و
لەسەر ناھەقە،" دەمەۋى رۇزى پەسلان بلىن، "ئەۋ عومەرەي كە لە ھەلەي خۇي

پەشيمان دەبوو ھە و بەر ھەق دەگەراپەو، کوا لە کوپپە؟ "ئەو لەو ھاشترە بۆلین:
"ئەو ھەمەرە لە کوپپە کە لە بەر فیز و خۆبەزلزانی، دانی بە ھەل و کەم و کوورپی
خۆیدا ئەدەنا؟!"

- پاست دەفەر مووی گەورەم ئەو ھاشترە!

- دەي بزانم پرسپاری تەرت لەم ھارەو ھەيە؟

- نەخێر قوربان! ئەو ھەي و یستەم پرسیم، تێگەشتم لە جەنابت، ئیتەر چیی تەرت

لایە لە ھارەي شەوگەری، ھەز دەکەم بپزانم؟

- باسی ھەرەبێکی دەشتەکی کە ژنەکی ژانی مندالبوون دەیکرت!

- ئەو باسە چییە و چۆنە؟

- شەویەک بە کۆلانەکاندا دەگەرەم تا بزانم دەنگوباسی خەلک چییە؟ تەماشە

دەکەم دەنگی ژنیەک لە چادرێکەو دەیت، تا دوینێ ئەو چادرە لەو شوینە نەبوو!

نزیك بوو ھەو، تەماشە دەکەم پیاویەک لەبەر چادرەکەدا لەسەر ئەژنۆ دانیشتووە،

سلاوم لێ کرد و ھەلامی دایەو.

دوایی و تەم: "تۆ کێی؟"

وتی: "پیاویکی دەشتەکیم، ھەتووم خەلیفە شیکم پێ بەدا!"

منیش و تەم: "ئەي ئەو دەنگە چییە لەم چادرەو دەیتە دەری؟"

وتی: "بڕۆ کاکە خەریکی کاری خۆت بە؟"

وتەم: "باشە باش... بەلام ئەو دەنگ و نالەيە چییە؟"

وتی: "ژنیكە ژان دەیکری؟"

وتەم: "کەسی لایە؟"

وتی: "نەخێر."

بەپەلە پۆشتەو ھە مال، ئوم کەلسومی ژنەم بەخەبەر ھوو. پێم وت: "خۆریک

ھەيە، ھە نایەي لە پێی خوا ھەکی؟"

ۋتى: "چىيە!"

ۋتم: "زىنكى ئاۋارە ژان دەيگى، كەسى لا نىيە."

ۋتى: "دەي باشە، نەگەر تۆ ھەز بەكى، دىم."

ۋتم: "دەي بزانە چىت پىۋىستە لە پەرۆ، پۇن، ئارد و... بېيىنە و ۋەرە."

ھەموو شتەكانى ھىناۋ پىكەۋە پۇشتىن...

گەشتىنە لاي چادىرەكە و پىم ۋت: "پىرۆ ژورەۋە!"

مىنىش ھاتمەۋە لاي پىاۋەكە دانىشتم. مەنجه لىكمان ھىناۋو، خىستە سەر

سىكۈچكە بەك و ئاگرم لە ژىرىدا كىردەۋە، فووم لە ئاگر كىرد تا ئاگرەكە خۇش بوو،

ئاردەۋايەكم چاك كىرد، بە تەۋاۋى لى نەبوۋمەۋە، دىنگى مىندال ھاتە دەرا

ئوم كەلسوم ۋتى: "ۋەمەرا مزگىنى بىدە بەو پىاۋە، كوپتىكان بووا"

ھەر كە پىاۋەكە گۈنى لە ئوم كەلسوم بوو ۋتى: "ۋەمەرا يەكسەر قىراندى و لە

ترىدا خۇي لە من دوورخىستەۋە!"

مىنىش ۋتم: "مەجوللى برا مەجوللى."

ئاردەۋاكەم ھەلگىرت و لەبەر دەرگاي چادىرەكەدا دامنا.

ۋتم بە ئوم كەلسوم: "ئەو ژنە تىر بىكە، دامناۋە ئەم شەو زۆر ئازارى ھەبوۋە و

ماندوۋە!"

ئوم كەلسوم ژنەكەي تىر كىرد، مەنجه لىكەي خىستەۋە ئەمدىو دەرگا، ھەستام و

لىم ۋەرگىرت، ھىنام و لەبەردەم پىاۋەكەدا دامنا.

ۋتم: "فەرموو پىخۇا ئەم شەو ھەر بەخەبەر بوۋى!"

دوایی پۇشتەۋە بەردەم چادىرەكە و ۋتم بە ئوم كەلسوم: "ھەستە با پىرۆزى!"

لە كاتى خواخافىزى بە پىاۋەكەم ۋت: "بەيانى ۋەرە بۇلام، بزانم چىت پىۋىستە

با پىتەمى!"

- بە خوا كەۋرەم نەگەر سۆز و بەزەبى پىاۋىك بوۋايە، ئەۋە تۆ دەبوۋى.

- خۆزگە لە کارەكەي خۆم سەر بەسەر دەرچوو مایە، نە گوناھبار، نە چاکەکار -
 ھەر گوناھبار نەبم ئیتەر هیچم ناوی.

- کورە قوربان! بە خوا چاکەکاری چاکەکار! ئەرێ قوربان تۆ بە پۆژدا ھەر لە
 خزمەت خەلکدا دەبووی، ئیتەر بۆچی شەو نە دەحەسایتەو؟
 - باشە من تەنیا بە پۆژدا خەلیفە بووم؟

- نەخێر قوربان! مەبەستم ئەوە بوو بەزەییبەکت بە خۆتدا بەاتایەتەو!
 - من ئەو کاتە ئاسوودە دەبووم کە بزانم خەلک کێشەیان چیبە، بۆیان ھەل
 بکەم. ئەگەر وا بکەم بە پوسووری دەچمە بەردەم پەروەردگار، خوانەخواستە ئەگەر
 وایش نەبم، ئەوا ھەر مەپرسە!

- قوربان پاکانەت بۆ ناکەم، بەلام جەستەت مافی نەبوو بەسەرتەو؟
 - کوپم! خۆشی بە خۆشی دەست ناکەوی، ھەركەس بەھەشتی بوو، قاچی لی
 ھەلەکا و دەروا تا نەگاتە ئەوی، ناحەسیتەو!
 - ئەي خۆزگەم بە دلت، بە فامت، بە پۆخت، بە ئیمان، چ کۆیوکی پۆلایینی،
 لە پێناو پیاوھتی و جوامیریدا خۆت لەبەر چوو، لە پێناو بەرژمەندیی خەلکدا،
 شەو و پۆژت خستوو تە سەر یەک.

- ﴿وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ﴾ واتە: "بۆ ئەو کەسەیش لە مەقامی پەروەردگاری
 خۆی ترسبێت، دوو باخی رازاوێ ئامادەیه!"
 - خۆی گەرە لە خزمەت پێغەمبەر ﷺ و ئەبوو بەکردا لەو باخانەدا کۆتان
 بکاتەو.

- ئامین ئامین! یا خوا تۆیش بچیت ناو ئەو باخانەو کوپم! لەم ھاسەدا هیچ
 شتێک ھەیە پرسباری لە ھارمەو بکەي؟
 - ھەيە قوربان ھەيە؟
 - چیبە پێم بلی!

- گەۋرەم! دىۋى ئەۋەي بە ھالى ئەۋ پىيار و ژنەت زانى، بۆچى بە كەسىكى
توت نەۋت يارمەتپىيان بەن؟ بۇ خۇت و خىزانىت پۇشتىن بۇ يارمەتپىيان؟
- ئەۋ كارە چاك بوو يان خراب؟
- بىگومان چاك بوۋ!
- كارى چاكە پاداشتى ھەيە يان تۇلە؟
- بىگومان پاداشت!
- باشە بۇ چاكەكرىن خەلك بخەمە پىشەۋە و خۇم لە دىۋە دانىشم سەير
بىكەم؟!

- مەبەستىم ئەۋەيە كە تۇ بە پۇژدا ماندوۋ دەۋىۋى، ئەۋە بەس بوۋ!
- ھەر شەۋىك چوۋىتتەمە دەۋەۋە، بۇ ئەۋە پۇشتوۋم تا بزانم كاروبارى پۇژم چۇن
بوۋە. كۆپم! ئەۋ خەلكە لە بەردەست و ژىردەستى مىندان، مىن لە ھەمۋو كەس
لە پىشتىرم بۇ يارمەتپىيان، ئەگەر مىن تەمەلى بىكەم و گۆپىيان پىن ئەدەم، خەلكىش
گۆپىيان پىن نادەن! ئەگەر مىنىش بۇ چاكە خىراپم و خەرىكى كاروبارى خەلك بىم،
ئەۋ خەلكىش خىرا و چاكەخواز دەبن، نابى غومەر ھەم خۇي و ھەم
ژىردەستەكانى بىفەوتىنى!

- دىۋر لە تۇ قوربان!

- دىۋى ھېچت ماۋە پىرسى؟

- نەخىر قوربان! تەنبا دەۋەۋى بزانم لە بارەي شەۋگەپانەۋە ھىچ ماۋە
پىنەرموۋى؟

- بەلى! پاسى ئەۋ پىۋەدى كە بەسەر دىۋارى ھەۋشەكەپاندا سەركەۋتم و چوۋمە
ئەۋدىۋ!

- مەسەلە چىپە قوربان! مىن نايزانم!

- وەك ھەموو شەوھەكانى تر چووبووم بۆ گەران و چاودنەركردنى ئار، ئەو شەوھە
عەبدوللای كۆرى مەسعودىشم لەگەلدا بوو، چارم كەوت بە تىشكى.

بە عەبدوللەم وت: "ھەر لێرە بە! با بزانم ئەو پۆشنايىيە چىيە و دېمەو!"
بەدوای پۆشنايىدا رۆشتم تا پێم كەوتە ھەرشى مالىك، تەماشە دەكەم پياويك لە
مالدا دانىشتوو، جامى عەرەقى لە بەردەمدايە، كچىكەش گۆرانىيى بۆ دەلى و سەماي
بۆ دەكا!

لە داخدا ئاگام لە خۆم نەما و ھەرشەم بێردە سەر پياوھەكە و پێم وت: "ھىچ
كاتىك وەك ئەم شەو شتى خرابم نەدەسو، پیرەپياويك بە ديار مەرگى خۆيەوھە
دانىشتو!"

پياوھەكە سەرى بەرز كەردەوھە و وتى: "با، گەورەى ئيمانداران! ئەوھى تۆ كردت
لە كارەكەى من خرابترە!"
وتم: "چىم كەردووھە؟"

وتى: "يەكەم، تۆ جاسوسىت كەردووھە، خواي گەورە جاسوسى لە بەندەكانى
خۆي قەدەغە كەردووھە! ئەوھتا دەفەرمووى: ﴿رَلَا تَجَسَّسُوا﴾ الحجرات: ۱۲ واتە: "بە
شۆيىن كەموكوورپى و ھەيب و عارى يەكتردا مەگەرپيىن." دووھەم، بىي مۆلەت ھاتىتە
ژورەوھە، خوا دەفەرمووى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ غَيْرِ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا
رُفُوعًا عَنْ أَهْلِهَا﴾ النور: ۲۷ واتە: "ئەي ئەو كەسانەي بىرواتان ھىناوھە جگە لە
مالەكانى خۆتان، مەچنە ھىچ مالىك ھەتا پرس دەكەن (بە خواوھەكانىيان)، (دوای
ئەوھى مۆلەت دران)، سەلام بكەن لە خواوھەن مالەكە."

منيش وتم: "وھللا راست دەكەي."

- ئەي دوامى چىت كرد ؟

- لە پەشيمانيدا ھەر قەيەم بە پەنجەي خۆمدا دەكرد و وتم: "ئەي عومەرا! ئەگەر
خوا لىت خۆش نەبي، با داىكت پۆلە پۆت بۆ بكا، ئەو پەوھە لە مالى خۆيدا دوور

لە چاۋى خەلگ، خۇي پەنادابوو، ئېستە دەلن: 'مومەز پىنى زانېم و قالم لى دەكا!'

- دەى دواى ئەۋە چى پرووى دا؟

- ماۋمەك ئەۋ پىاۋە نەدەھاتە كۆر و كۆمەلى مەۋە، دواى ماۋمەكى زۆر.

رۆژىك لە مزگەوت بووم، ئاكام لى بوو بە دزىبەۋە ھات و لە دواى دواۋە دانىشت!

مىنىش وتم: "ئا ئەۋ پىاۋەم بۆ بانگ بگەن!"

بە پىاۋەكەيان وت: "ھەستە گەۋرەى مۇسلمانان تۆ بانگ دەكا!"

ھەستا و بەرمو پرووم ھات، لە خەيلى خۇيدا ۋاى دەزانى ھەيلى دەبەم!

- ئەى وات نەکرد؟

- نەۋەللا كورم! چۆن كارى ۋا دەكەم؟

- ئەى چىت كرد؟

- وتم: "دەى خالۆگيان لىم نىزىك بەرمە!"

ئەۋەندە لە خۆم نىزىك كىردمە تا لە تەنىشت خۇمدا دامنا.

دواىى وتم: "ئا گوپت بېنە قسەيەكت بۆ بگەم!"

گوپى نىزىك كىردمە، پىم وت: "بەۋ خوايەى موحەممەدى كىردوۋە بە پىغەمبەر،

باسى ئەۋ شەۋەم لاي كەس نەدركاندوۋە، تەنانەت لاي عەبدوللاى كورى

مەسعودىش ھاسم نەكىردوۋە كە ئەۋ شەرە لەگەلمدا بوو."

- ئەى پىاۋەكە چىى كرد؟

- ئەۋىش وتى: "ئا قوربان تۆپىش گوپت بېنە!"

گوپم لى نىزىك كىردمە.

پىنى وتم: "دەى بەۋ كەسەى موحەممەدى كىردوۋە بە پىغەمبەر، مىنىش ھەتا ئەم

دەقەيە بەلای ئەۋ كارەدا نەچۈۋمەتەۋە!"

ئېتىز مېنىش بە دەنگى بەرز اللە اكبرېكم كرد، خەلكىش نەپاندەزانى بۆجى اللە اكبرم كردوۋە.

- دەى بۆجى كردت قوربان؟

- ئاى پاك و بېگەردى بۆ خوا! ئەى نازانى ئەو پىاۋە ئېتىز تۆبەى كرد و لەو كارە نىزىك نەبوۋمە؟

- دەى قوربان، تۆبەى كردوۋە كردوۋىتتى، بۆ خۆى تۆبەى كردوۋە!

- كۈرە ئەۋە كەى قسەيە تۆ دەيكەى؟ چۆن گۋايە تاۋان بكا پېمان ناخۇش بى، بەلام تۆبە بكا پېمان خۇش نەبى! ئىمە پقمان لە تاۋانە، نەك تاۋانبار! بەلام لە بەراپەرىشدا چاكە و چاكەكارانمان خۇش دەۋى، ئىمە ئەگەر خىراپە بېيىنىن لەبەر خوا تورپە دەبىن، ئەگەر چاكەمان بىنى پىتى دلشاد نەبىن؟

- راست دەكەى گەۋرەم! بەلام بۆجى ئەو شەۋەى بەو حالەۋە بىننىت بەرت دا؟

- چۈنكە نەدەبوۋ من بەو جۆرە بېرۇشتمايەتە مالاكەيەۋە و بەو جۆرە بېيىنم.

- بەلام خۆ تازە بىننىت؟

- ئەو پىاۋە لە مالى خۆيدا دوور لە چاۋى خەلك تاۋانى دەكردا! ئەو تاۋانىكى

كرد، بەلام من دوو تاۋان: جاسوسىم كرد، بى مۆلت چوۋمە مالاكەيەۋە. كاكە!

مالى خەلك شكۆ و پىزى تايىبەتتى خۆى ھەيە، نابى كەس ئەو پىز و شكۆيە

بشكىننى!

- ئەى بۆجى لاي ەدوللاى كوپى مەسعود باسى ھىچت نەكردا؟

- كورم! خۋاى گەۋرە گوناھى خەلك و ەيىب و عارى خەلك دادەپۇشتى، پىتى

خۇشە خەلكىش گوناھ و ەيىب و عارى بەكتىرى داپۇشتىن، ئەو پىاۋە نەفس زۆرى

پى ھىتابوۋ، شەپتان لە خىشتەى بىرەبوۋ، ئەو كاتەدا ۋاى دەزانى باش دەكە، بۆ

ئەۋەى تەرىق نەپىتەۋە لە مالى خۆيدا بە نەپنى ئەو گوناھەى دەكردا، خوا

تاۋانەكەى داپۇشتىبوۋ، من بۆجى قالى لى بكم؟!

- بەلام خۇ قوربان، ئەۋ لە ترسدا لە مالددا ئەۋ تاوانەي دەکرد، چونکە لە دەرەۋە بیکردایە، داری لێ دەدرا!

- کئی گوتوویەتی هەركەس بە پەنامەکی تاوان بکا، ئەۋە لە ترسی تۆلە بە پەنامەکی کردوویەتی؟ لەوانە بە شەرم بکا لە بەرچاوی خەلکدا ئەۋ تاوانە بکا، پیغەمبەر ﷺ فرموویەتی: "خوای گەرە لە گوناھي هەموو کەس خۆش دەبێ، ئەۋ کەسانە نەبێ کە بە ئاشکرا و لە بەرچاوی خەلکدا تاوان دەکەن. جا ئەۋ کەسەیش کە لە مالددا و بەتەنیا گوناھیک دەکا و، دوايي لای خەلکدا دەلێ: 'دویشەو فلان گوناھم کرد و فیسار گوناھم کرد،' ئەۋەیش هەر ئاشکراکردنی تاوانە و وەک ئەۋە وایە بە بەرچاوی خەلکەۋە بیکا. خوا بۆی داپۆشیۋە خۆی ئاشکرای دەکا!"

- قوربان تۆ چەندێ شارەزای! چەند زیرەک و وەلام حازری!

- دەي برا! ئەم بایە تەواو؟

- بەلێ قوربان، یا بزاتم چیم بۆ یاس دەکەي؟

- بایي ئەۋ ژنەي شەوانە بە سەر ئاوی هەلدەگرت.

- چیرۆکی ئەۋ ژنە چییە؟

- وەک هەموو شەۋەکانی تر شەویک بەناو شارددا دەگەرām، تەماشای دەکەم ژنیکی کۆنەیک^۱ ئاوی لەسەر شانە، لێی نزیک بوومەۋە و وتم: "خوا پەحمت پێ بکا! بۆ ئا لەم کاتەي شەۋدا لە مال هاتوویتە دەر؟"

وتی: "من مندا لدارم! خزمەتکارم نییە، بە پۆژ ناتوانم مندا لە کانم جێ بهێلیم! شەۋ دیمە دەرەۋە بۆ ئەۋەي ئاوی خواردن بۆ پۆژ دا بین بکەم!"

- ئەي تۆ چیت کرد؟

- بەزەدیم بە حالیدا هاتەۋە.

پىم وت! "بېنە ئەو كۈندە ئاۋەم بەرى، با تا مال بۆت ھەلگرم." كۈندە ئاۋەكەي پىدام، ھەتا مال بۆم ھەلگرت...

دوايى وتم: "سبەي بىرۇ بۆلای عومەر با خزمەتكارىكت بۇ دابىن بكا!"
وتى: "من چۇن دەگەم بە عومەر؟"

منىش وتم: "خو گەرەيە ئىشەللا دەيىنى."
- ئەي قورىبان بۇ سبەينى ھات بۆلات؟

- بۇ سبەينى ھات، داۋاي كرد بىتە ژورەۋە، مۆلەتم پى دا. ھەر چاۋى بە من كەوت، ناسىمىيەۋە و كىشاي بە خۇيدا!

منىش خزمەتكارىك و بىزىۋى ژيانم بۇ دابىن كرد و ئاردەۋە.

- كۈرە قورىبان تۇ بەراستى سەر بە زىادەۋە ئەركى خۆت بە جىيەنناۋە و ...

- سىاس بۇ خوا! بەلام من پىم خۇشبوۋ ھەموو پىداۋىستىي ئەو ژنە و ھاۋىنەي ئەو ژنە دابىن بگەم، بۇ ئەۋەي ئاتاجى ھىچ شتى نەبن.

- دەي قورىبان چى تىدايە ئەگەر ژنىك ئاۋ بۇ مىندالى خۇى بىبانەۋە؟
- ھىچ!

- دەي ئىتر بۇ خزمەتكار و پىداۋىستىي ژيانىت پى دا؟ كەي لەسەر دەۋلەت
واجبە خزمەتكار بۇ خەلگ دابىن بكا؟

- واجبى دەۋلەت ئەۋەيە كە ھىچ پىداۋىستىيەك لە خەلگ مەنە نەكا. دەۋلەت دەۋلەتەتد بوو، ھەرچى لە خەلنەي دەۋلەتدا ھەبوو، ھى ئەو خەلگە بوو. خۇ من خزمەتكارم بۇ ھەموو كەسى دابىن نەكرد، بۇ كەسىگم دابىن كرد كە پىۋىستىي بە خزمەتكار ھەبوو. ئەي نەنەينى چۇن بەو شەۋە مىندالەكانى جى ھىشتبوو؟ بەو شەۋە تارىكە بۇ قۇمە ئاۋىك ھاتبوۋە دەرەۋە!

- با قورىبان.

- دەدى ئوتتۇرى بۇچى پارە و سامان لە خەزىنەدا بەيىتتەو و خەلگىش ئاتاج بىن؟
بۇچى باشە؟ مەن پاسەوان و پارىزەرى ئەو سەرۆمەت و سامانەم. خۇ خاۋىنى نىم!
بىزانم ھەركەس پىۋىستى بە پارە و مالە. پىتى دەدم. ھەركەسىش پىۋىستى نەبى.
پىتى نادەم.

- ئەى قوربان ئەمە لەگەل دادگەرىدا يەك دەگىتتەو؟

- مەبەستەت چىيە؟

- مەبەستەم ئەومە كە پارە دەدى بە ھەندىك و. ئايدەى بە ھەندىكى تر.
- شتەكە يەكجار بە و پەھايىيە نىيە. ئەو سەرۆمەت و سامانە ھىي ئەو خەلگە بە
بە يەكسانى و كەس مافى لە كەس زىاتر نىيە. بەلام خۇ پىشتىر بۆم باسكردى كە
چۆن خەلگە پەلەبەندى كىرەبۇر بۇ موۋچە بىرپەتەو. ئەوانەى كە زوۋتر موسلەمان
بوۋبوۋن. موۋچەيان زىاتر بوۋ، ئەونەى كە كەسوكارى پىتەمبەر رەھبەر بوۋن،
موۋچەيان زىاتر بوۋ. لەو بارمۇدە زۆر دواين، ھەز ئاكەم دوۋبارە بچىنەو سەرى.
ھەندى جارىش ھەندى كەس مافى ئەودى ھەيە كە شتى بدىتتى. چۈنكە ئاتاج و
ھەژارن. ھەندى كەس مافىيان نىيە، چۈنكە دارا و زەنگىنن. با نەوونەيەكت بۇ
پىتەوود: ئەگەر مەن لە جىياتى ئەو ژنە خەزمەتكارىم بۇ عەبدوۋرپەھمانى كۆپى عەوف
دەپىن بىكردايە، ئەو سەتمەكارى بوۋ نەك دادگەرى. چۈنكە عەبدوۋرپەھمان
دەولەمەندە، با بۇ خۇى خەزمەتكار داپىن بىكا. بەلام ئەو ژنە ھەژار بوۋ. تواناى
ئەودى نەبوۋ خەزمەتكار بە خىۋ بىكات و موۋچەى پىن بدات. ئىمەيش بە گۈنەرى
پىۋىستى خەزمەتكارىنكەمان بۇ داپىن كىرد. ئەگەر بەككىسى تىرىش ھەژار بى و
پىۋىستى بە خەزمەتكار بى و خۇى نەتوانى خەزمەتكار داپىن بىكا. ئىمە بۇى داپىن
دەكەين. ئەمە دادگەرىيە! تىگەشتى؟ خۇ ئاكىرى ھەركەتتى دىنارىنكەم بەخشى بە
ھەژارى، بىرۇم جار بەدم و. سەرى زەلامى دىنارىنكى بىن بەخشىم!

- بەلى قوربان تىگەشتم. ئەي بۇچى كۈنە ئاۋەكەت بۇ ھەلگرت؟ با خۇي ۋەك
 ھەموو شەۋەكانى تر بېردايەتەۋە، بۇ بەيانىيەكەي خىزمەتكارى بۇ داپىن دەكردا
 - ئەي بۇچى بۇ ھەلگەگرم، چىيە؟
 - ئاخىر تۇگەۋرەي مۇسلمانان نىت!
 - با.

- مەبەستم ئەۋەپە كە تۇ سەركردەي يەكەك لە ۋلاتە ھەرە گەۋرەكانى ئەو
 سەردەمە بوۋى، كەچى بە شەۋدا كۈندە ئاۋ بۇ ژنىك ھەلدەگى؟
 - كۈرە خوا بىتەخشى، ئىستە من بەو كارەم گەۋرە بووم يا بچووك؟
 - ۋەللا قوربان گەۋرە بوۋىت!
 - دەي ئىتىر بۇ بەو شىۋەپە لىم دەپرسىتەۋە؟
 - مەبەستم سام ۋ ھەيپەتى تۆپە قوربان، دەللىم نەكا لە بەر چاۋى خەلەك كەم
 بىكا!

- سام ۋ ھەيپەتى من ئەۋەپە كە ئەو خەلەكەي لەژىر قەرماتپەۋايى مىندا دەرۋىن،
 خۇشحال بن ۋ موحتاجى ھىچ شىئى نەبن!
 - بە خوا قوربان تۇگەسىكى زۆر مەرد ۋ چاكى.
 - دەي ھىچى تر ھەپە لەم بارەۋە لىم بېرسى؟
 - نەخىر گەۋرەم!
 - دەي با قەسكەي خۇمان تەۋاۋ بىكەن.
 - باشە قوربان! چىتر ھەپە بۇم باس بىكەي؟
 - ئەۋژنەي كە بەردى دەكولاند بۇ مىندالەكانى!
 - بەرد؟
 - ئا ئا، بەرد!
 - چۇن قوربان؟ خەبەر چىيە؟

- لە نزيك شارى مەدېنە زەۋبىيەكى بەردەلان ھەبوو ناۋى "خەپەي ۋاقم" ھوو،
لەگەل ئەسلىمى خزمەتكرمدا پۇشتىن بۇ ئەۋى، لە دوورەۋە ئاگرېكمان بېنى.
ۋتم: "ئەسلىم! ۋا دەزانم ئەۋانە پېتېۋار بن و شەو و سەرما تەنگى پى
ھەلچىبىن، ھا بېرۆين بزانىن چىيە؟"

بە خىرايى پۇشتىن بەرەۋ لاى ئاگرەكە، لە ئاگرەكە نزيك بوۋىنەۋە، تەماشى
دەكم ژنىكە و بېرۆ مندالى وردى لايە، مەنجەلېكىشى خستوۋەتە سەر ئاگر،
مندالەكانى لە بېرسدا دەگرىن.

مىنىش سلاۋىكم كرد ۋتم: "سلاۋتان لى بى ئەى خاۋەن پۇشنايىيەكان." پىم
ناخۆش بوو بلىم خاۋەن ئاگرەكان.

- ئاى چەندە ژىر و زانساى گەۋرەم! چەند قسەكانت پاراۋ و جوانن! ئەگەر
خۆت نەتفەرموۋبايە بۇچى وات ۋتوۋە، لىم دەپرسىت بۇچى ۋتت خاۋەن پۇشنايى؟
بەلام خۆت پىش ئەۋەى من بېرسم، ۋەلامت دامەۋە!

- كوپم! ئىمە ئەگەر قسەى پىك و مانادار و جوان بەكار بىنىن، دلخۆش
دەبىن.

- پاست دەفەرموۋى قوربان، دەى دواتر چى پروۋى دا؟

- ژنەكە ۋەلامى دايەۋە ۋتى، "ھلىك السلام"

ۋتم: "ئىزن ھايە كەمىك نزيك بېمەۋە؟"

ۋتى: "لەسەر خىران! فەرموۋا"

نزيك بوۋمەۋە ۋتم: "پورى گىان ئەۋە چىيە؟"

ۋتى: "شەۋمان بەسەردا ھاتوۋە و سارده، لىرە لامانداۋە."

ۋتم: "ئەى ئەۋ مندالانە بۇ ۋا دەگرىن؟"

ۋتى: "پرسىيانە."

ۋتم: "ئەى ئەۋ مەنجەلە چى تىايە لەسەر ئاگرىت دانائە؟"

وتى: "ئاي و بەردا دەيانخەلەتتەم بۇ ئەوۋى خەۋپن ئىن بىكەۋى، خوا لەنتىوان
من و عومەردا بىن!"

منىش وتم: "خوا پەھمت بىن بىكا، دەى عومەر چوزانى بە ھالى نۆ؟"

وتى: "ئەى چۆن دەبىتتە سەرۆكەن و، ناپىشزانى چىمان بەسەر دى؟"

- ئەى تۆ چىت بىن وت گەورەم؟

- ھىچم بەو ئەوت، وتم بە ئەسلەم: "يەللا با بېزىن!"

- بۇ كۆى قوربان؟

- بە پاكردن تا عەمبارى ئاردەكە پامكرد، قاپى پۆن و تورەكەيەك ئاردم ھىنا.

تم بە ئەسلەم: "بىدە بە كۆلەدا."

ئەسلەم وتى: "من بۆت ھەلدەگرم."

تم: "لە پۆزى قىامەتتەدا گوناھەكانم ھەلدەگرى؟ دەى ھەتىو زووبە بىدە بە
كۆلەدا."

- دواى ئەوۋە چى پوۋى دا قوربان؟

- ئەسلەم كۆلەكەى دا بە كۆلەدا، بە پاكردن چوۋىنەۋە بۆلاى ژن و مندالەكان.

نەۋىستايىن تا ئەۋى.

بە ژنەكەم وت: "دەى من كەۋچك پا دەدەم بە ئاي مەنجهلەكەدا و، تۆپىش
ئارد."

ژنەكە ئاردى دەكرە مەنجهلەكە ر، منىش كەۋچك تىن ۋەردەدا، فووم دەكرە لە

ئاگرەكە، دوۋكەل لەژىر پەشمەۋە دەھاتە دەر، ھەر بەو جۆرە بووم تا مەنجهلەن

ئاردىوام بۇ دروست كردن، مەنجهلەكم داگرت، بەلەمبىيەكم پىر كرد و وتم بە ژنەكە:

"دەى من ساردى دەكەمەۋە و، تۆپىش بىكە بە دەم مندالەكانەۋە." ھەروا بەو جۆرە

ساردم دەكرەۋە و ئەۋىش دەپكرد بە دەم مندالەكانىيەۋە تا ھەموۋيان تىز بوون.

دوایی ژنەكە وتی: "بە خوا خەلافەت شایانی تۆبە نەك ھومەر كۆپى خەتتاب."

منیش پېم وت: "بە یانی برۆ بۆلای ھومەر، خۆم قسەى لەگەڵدا دەكەم و باسێ تۆى بۆ دەكەم."

- دەى دوایی چیت كرد؟

- من و ئەسلەم خۆمان دوور خستەو و چووینە شوینیک ئەوان نێمەین نەدەبینى، بەلام ئێمە ئەوانمان دەبینى.

ئەسلەم وتی: "گەرەم با برۆین زۆر ساردە!"

وتم: "نابێ! ھەتا بە چاوی خۆم نەیانبینم پێكەنن، جێیان ناھێلم، من بەدەم گریانەو ئەوانم بینى، دەبێ بەدەم پێكەننەو جێیان بەھێلم!"

- دوایی چى قوریان؟

- منداڵەكان خەویان لێكەوت و، من و ئەسلەمیش رۆشتینەو.

- ئەى دواتر.

- بەرنوێژى نوێژى بەیانیم كرد بۆ خەلك، زۆر بە خور دەستم كرد بە گریان.

قسەى ژنەكەم بێر دەھاتەو كە وتی: "ھومەر چۆن دەبێتە سەرۆكمان و نايشرانى چیمان بەسەر دى؟"

- ئەى دوایی ھات بۆ لات؟

- بەلێ ھات، داواى ئیزنى لە پاسەوان كرد، وتم: "ئیزنى بەدەن بۆتە ژوورەو."

كە منى بېنى ناسیمەو، بەلام نەیزانى من ھومەرم، ھەر ئەرەندەى دەزانی كە دوى شوو یارمەتیم داو، لەو كاتەدا ھەلیى كۆپى ئەھوو تالەب و عەبدوللای كۆپى مەسعود ھاتنە ژوورەو، وتیان: "سلاو لە گەرەى ئیمانداران!"

- ئەى ژنە چىی كرد؟

- ھەردوو دەستى خستە سەر سەرى و وتى؛ "ئاي ھاوگە پۇئا لە بەردەم گەورەي
ئيمانداراندا جويتم پىن داوۋە؟"

منىش وتم؛ "قەيناكا خوشكم، دەي ئەو ستەمەي كە لە تۆم كىردوۋە، بە چەند
پىم دەفرۆشيتەوۋە؟"

وتى؛ "ستەمى چى؟ تۆ ھەر كە زانیت ئاتاجم، نەپۇشتى تا ئاتاجىي منىت
دەركرد، چاوت لە منداڵەكانم بوو كە چۆن دەگريان، نەپۇشتى تا ھەموويانت تىر
كردا"

وتم؛ "شتى وا نايىت، ھەتا لىت نەكپمەوۋە، واز ناھيتم."

داۋاي پەرچە كاغەزىكم كىرد، نەسەر كاغەزەكە نووسيم؛

بەناۋى خواي گەورە و مېھرەبان؛ ئەمە

ئەو كىپنەيە كە عومەر ستەمەكەي لە

فلان ژن كىپپەوۋە بە بىست و پىنج

دىنارى زىر، لە قىامەتدا ھەر دارايەكەي

لەسەر عومەر تۆمار كىرد، ئەوۋە عومەر

بەرىيە، عەلىي كوپى ئەبوو تالىپ و

عەبدوللاي كوپى مەسعود شاھتەن!

دوايى نامەكەم دا بە عەبدوللاي كوپم، وتم؛ "پۇلە ھەركاتىن من مردم، ئەم نامە

بەخەرە نېو كفنەكەمەوۋە، با ئەو دەمەي دەكەم بە خوا، پىم پىا"

- بە خوا ئەو ژنە نەيزانىبوو لاي خۇلدا چى بە تۆ وتوۋە، تۆيش جار لە

دواي جار سەرسام دەكەي، قەسكانت بەك لە بەكتى سەيرترن، دەلېي تۆ لە گل

دروست نەكراۋى، لە دادگەرى دروست كراۋى!

- دواي ئەوۋەي كە ئەو ستەمەت لە من پىنى، ھېشتا پاكانەم بۇ دەكەي؟

- بە خوا چاكە نەپى، ھىچم لە تۆ نەديوۋە!

- چۆن؟

- کۆره قوربان، تۆ زۆر دەکە ی لە خۆت، بەری خۆت گران دەکە ی! خۆ تۆ کۆتایی دونیا نیت، هەندێ شت لا پوونە و زۆر شت هەبە لێی بێ ناگای. نیتەر بۆ وا خۆت نیکەران دەکە ی؟ خەلکیش بەربلاو بوونە، زۆر بوون، تۆ بە هەر شتێکت زانیبێ، بە باشی بپرێارت لەسەر داوێ. هیچ قسووریت نەبوو، نیتەر هەركەس و بە گوێرە ی توانای خۆی!

- ئە ی تۆ چی دەلێی لە بارە ی قسە ی ئە و ژنە کە وتی: "عومەر چۆن دەبێتە سەرۆکمان و نایشزانێ چیمان بەسەر دێ؟"

- دە ی ئە و ژنە هەژار و ئاتاج بوو، هەركەسیش هەژاری پووی تی بکا، لە ناچاریدا کەمێک بێتەقیە و پوودار دەبێ. هەموو کەسێ دەیهوێ خەلیفە بۆ ئە و کار بکا، بەلام خۆ ناکرێ، خەلیفە هیی هەمووانە!
- ئە ی ئە و ژنە بەشێک نەبوو ئە و خەلکە؟

- بێ، بەلام ئەویش وەک ئە و خەلکە، تۆ کە زانیت پێویستی بە شتە، یەكسەر بۆت دابین کرد و هیچ قسووریت نەکرد، هەر وەک ئەوانە بوو کە نامەت بۆ والیبەکان دەنووسی کە ناگاداری خەلکە هەژارەکە بن، خۆ تۆ نەتەمەزانی کێ هەژارە و کێ هەژار نییە!

- بە خوا ئەگەر من کەموکووپیم نەبووایە، ئە و ژنە وای نەدموت!

- قوربان هەركەسە و لە چاوی خۆیەوێ تەماشای بارودۆخ دەکا، ئە و چونکە هەژار و ئاتاج بوو، وای زانیوێ خەلک هەمووی وایە و خەلیفە ناگای لە کەس نییە! تۆیش بە گوێرە ی دادگەرێی خۆت شت پێ بەخشی، سەلمەکەت لێ کرپپەو، هەرچەند من پێم وایە هیچ سەلمێکت لێ نەکردبوو!

- کۆره تۆ دەتەوێ دلم خۆش بکە ی! ئەگینا وا نییە!

- ئا بە خوا قوربان، مەن قەسە پاستى دەكەم! ھەروايە كە مەن دەپلەيم، ئەو
پەرداۋە بە قازانچى تۆ شكايەۋە ئەك نە دىۋى تۆ
- چۆن؟

- ئەى تۆ نەپۇشتى بۇ يامەتى ئەو ژنە؟
- با.

- دەى كەۋابوۋ تۆ ۋىستۋوتە پىۋىستىي ئەو ژنە جىبەجى بىكەى، كەۋابوۋ تۆ
سەركردەپەكى چەك بوۋى، بىي ئاگا نەبوۋى لە خەلەك. ئەو كەسە بىيئاگايە كە ھەر
لە مائەۋە پالى لىيىداتەۋە، لە جىگەى خۆى نەبزوئ، پلى: "مەن ھەقم چىبە خەلەك
چى دەكا، با بىكا." بەلام تۆ لە شەۋەزەنگىكى زۆر سارددا دەچوۋى، بە ناۋ شارددا
دەگەپاى و. تەنەت دەرمەۋەى شارىش. دەگەپاى بزانى كى شتىكى پىۋىستە؟
- بەلى بە خوا ھەر بۆ ئەۋە دەچوۋە دەر، دەمگوت بزەم كى شتىكى پىۋىستە
بۆى جىبەجى بىكەم.

- ئەى ئەو كاتەى ژنەكەت بىنى، نەچوۋى بزانى چى گەرەكە؟
- با پۇشتەم.

- دەى كە ۋا بوۋ، بىي ئاگا نەبوۋى لەۋ خەلەكە. ئەگەر تۆش مەبەستەت
يارمەتىدان ۋ چاۋدېرى نەبوۋايە، نەدەپۇشتى بزانى كىيە ۋ چى دەۋى، تەنەت
ھەر لە مال نەدەھاتىقە دەرمەۋە. دواتر، خۆ تۆ بە كۆلى خۆت ئاردەكەت ھەلگرت
بۆيان! پازى نەبوۋى ئەسەم ھەلېگىرى.

پىتەت ۋت: "پۇزى قىامەت تۆ گوناھەكانم ھەلدەگىرى؟"

- بەلى ۋام كەرد.

- دەى ئىتر سەركردەپەك خۆى پەۋالە دەر ۋ ھەۋالى خەلەك پەرسى ۋ خۆى بە
كۆل شتىان بۆ بىا ۋ پىۋىستىيان جىبەجى بىكا، كەى بىيئاگايە؟ خۆ ئەگەر
ئەسەمىشت لە باتى خۆت بىاردايە، ئەۋەش ھەر دەبوۋ، بەلام تۆ بەۋەش پازى
نەبوۋى، ۋىستەت خۆت كارەكە جىبەجى بىكەى!

- ئاخىر چونكە من بەرپىسى ئەو ژنە بووم، ئەك نەسلەم!

- ئەى تۆ خۆت خواردنەكەت بۆ چاك نەكردن؟ خۆت بۆت سارد نەكردنەو؟

- با، ئەو ەيشم كرد.

- دەى ئىتر ئەو ژنە لەو ە زياتر چى لە بەرپىس دەوئ؟! خواردنى بۆ چاك بكا

و بۆى سارد بكاتەو ە ئىتر لەو ە زياتر چىي دەوئ؟!!

- دەيەوئ ەەر لە سەرەتاو ە برسىي نەبى. ئەك برسىي بىيىت و دوايى تىر

بكرئ؟

- دەى قوربان سوننەتى ژيان وايە، ەندئ ساغە، ەندئ نەخۆش، ەندئ تىرە

و ەندئ برسى!

- پاست دەكەى كورم وايە!

- وای دابنى كە تۆ ستمىشت لى كرىي! - كە نەتكردوو ە - ئەى تۆ

ستمەكەت نەكرپەو ە، كەردنى خۆت يى ئازا نەكرد؟ شايتەت نەكرت؟

- با وابوو.

- دەى قوربان، ئىتر كەمىك بەزەيىت بە خۆتدا بىتەو ە و ئەو ەندە خەفەت

مەخۆ!

- ئەى خوا بە فریات بگا، بە خوا دلى منت خۆش كرا!

- قوربان، من راستىەكەم وتوو ە، ئەكەر شتىكى تر بووايە، ئەو ەم دەوت، حاشا

كە گەرەمان كارى خراپى لى بپىنرئ!

- ئەمە گومان باشىي خۆتە.

- بە خوا قوربان تۆ خۆت باشى، دادگەرى، زاناي، لىهاتوو، جوامىرى

- سپاس كورم! خوا ئاكاي لىت بى.

كەوابوو لەم باسە بووینەو ە؟

- بەلئ قوربان! دەى لەو باسى شەوگەرانا ە چىي تر ەيە بۆم بكەى، كەرەم؟

- تەواو ھېچم بەبېردا ئايەت.

- دەي كە وا بوو، باسى شەوگەرەن تەواو دەكەين، درېژە بە باسى دادگەري

دەدەين.

- لەسەر ئېزنى خواي گەرە، دەي بزانم چ پرسيارېكم لى دەكەي؟

- بېستوومە پۆشاكيكت بەخشيوتە دايكى سولەيت!

- مەبەستت چىيە و چىيت دەوي؟

- دەمەوي بزانم چى گوزەراو؟ بۆم باس بکەي.

- ئەي تۆ خۆت نەتگوت بېستوومە؟

- با قوربان وتم، بەلام دەمەوي لە دەمي خۆتانەو و، وەك خۆي بېيېسم.

- چەند پارچە جليېكم لە مەدينە بەسەر ژناندا دا بەش كرد، عەبايەكى باش

مايەو. بەوانەي دەوروبەري خۆم وت: "ئەم عەبايە بىدەم بە كى؟"

ھەندى وتيان: "بېدە بە كچەكەي پېغەمبەر ﷺ كە لەلاي خۆتە." مەبەستيان

ئوم كەلسومى كچى فاتمەي كچى پېغەمبەر ﷺ بوو.

منيش وتم: "بېدەم بە دايكى سولەيت باشترە، ئەو شايانترە."

وتيان: "بۆ؟"

وتم: "چونكە لە غەزى ئو خوددا ئەو بە مەشكە و كوندە ئاوى بۆ ئېمە دەھىنا."

- يانى دات بە دايكى سولەيت؟

- بەلى، دام بە ئەو.

- ئەي بۆ بەگويى ئەوانەت نەكرد كە وتيان، بېدە بە ئوم كەلسوم؟

- لەبەر ئەوەي دايكى سولەيت شايانتر بوو، لە غەزاي ئو خوددا ئاوى بۆ

دەھىناين.

- ئەي قوربان تۆ نەتگوت: "من لە بەخشىندا خزم و كەسوكارى پېغەمبەر ﷺ

پېش ھەموو كەس دەخست؟"

- با وتم، ئىستەيش دەيلىم.

- ئەي ئەۋە نىيە نەتبەخشى بە ئوم كەلسوم؟

- ئاخىر ئوم كەلسوم ژنى خۇم بوو، بەخىوكردىنى لە ئەستۆي مندايە، ئەگەر

بمدايە بەو، وەك ئەۋە وايە بە خۇم دابى!

- ئاخىر ئەۋ ژنى تۆ بوو، ئەۋ عەبابەيش دلى خوش دەکرد.

- دەي من بە مال و سامانى خۇم دلخۇشى دەكەم، نەك بە هيى خەلك، وابزانم

تۆ دايكى سولەيت بە كەم دەزانى؟!

- پەنا بەخۋا! ھەرگىز، بەلام دەمەۋى بزانم بۆچى دايكى سولەيتت لە ژنەكەي

خۆت بە شياوتر زانى؟

- چونكە دايكى سولەيت يەككىك بوو لەۋ كەسانەي كە لە كۆنەۋە موسلمان

بووبوو، بەيەتتى بە پېغەمبەر ﷺ دابوو، ئەۋ پۇژەي ئەۋ كۈنە ئاۋى بۇ ئېمە دەھىنا،

ئوم كەلسوم ھەر لەدايك نەبووبوو، دەي ئىتر كەي دادگەرى وايە كەسىك كە ھەر

لە سەرەتاي ئىسلامەۋە موسلمان بوويى، لە ئوم كەلسوم بە شياوترى نەزانم، لە

كاتىكدا بەخىوكردىنى ئوم كەلسوم لەسەر خۇمە؟

- پاست دەكەي قوربان، داۋاي لىبوردن دەكەم، من تەنيا مەبەستم ئا ئەمە بوو

كە ئىستا فەرمووت، دەمەۋىست ئەۋ خالەم لا پۇشن بىن كە خالى دادگەرىيە.

دەمەۋى بزانم حىكمەت چىيە لە كارەكانتدا؟ دەمەۋى بزانم چۆن ئەۋ خەلكەت

بەپۇمەردوود؟

- دەي قەيتاكا كورم! ئىستە پىم بلىي ھىچى تر ماۋە يا نا؟

- تەۋاۋ قوربان ھەموو شتىكم بۆ روون بوۋەۋە.

- دەي با خۇم باسى شتىكت بۆ بىكەم، تۆزىك لەم باسە دەچى، تا باشتىر بزانى

من چۆن فەرمانەرۋايىم كىدوۋە؟ بزانى چۆن ئەۋ كەسانەي كە زووتر موسلمان بوون.

بە شياوترم دەزانىن؟ بزانى چۆن پەزى كەسوكارى ئەۋانەيشم كىرتوۋە؟ بزانى چۆن

پاۋىردووم لە بەرچاۋ بوۋە؟

- دەي قورىان ئاۋاتە خۋازم زور بۆم باس بەي!

- دەي گويى بگرە با بۆت بۆم.

- فەرموو گيان و دلم لاتە.

- من و ئەسلەمى خزمەتكارم چووينە بازار، ژنيكى گەنجمان پىن گەشت.

وتى: "ئەي گەرەي مۇسلىمانان! پىاۋەكەم مردوۋە، مىندالم وردە، بە خوا

نەكە وتوونە تە سەر پىن، نە كشتوكاللىكمان ھەيە نە ئازەل، دەترسم كەمتيار بىيانخوا،

من كچى خەفاسى كوپى ئىماي غەفاريم، باۋكم لە پەيمانى خودەيىبەدا لە خزمەت
پىغەمبەر ﷺ دا بوو.

منيش وتم: "ئەي سلاۋ لە برازاي خۆشەويسم! ئا ئىرە بوەستە، چاۋەپىم بە."

- بۆ كويى پۇشتى قورىان؟

- مالى خۇمان.

- لە مال چىت كرد.

- وشترىكمان ھەبوو بەسترا بوۋە، بارم كرد لە خواردن و جلو بەرگ، ھەندىكىش

پارەم خستە ناۋىيەۋە، پەشۋى وشترەكەم گرت و پۇشتمەۋە بۆلای ژنەكە و، پەشۋى

وشترەكەم دا بە دەستىيەۋە.

وتم: "دەي دادەكەم، لىن بخورە بۆ مالى خۇتان، ئىشەللا نافەوتىن و، خوا

تووشى خىرتان دەكا."

پىاۋىك وتى: "كۈرە گەرەم شتت زۇر پىن دا!"

پىم وت: "ئەي دايك پۇپۇت بۆ بكا، بە خوا باۋك و براى ئەم ژنەم بە چاۋى

خۇم بىنى گەمارۆى قەلايەكبان داۋو تا ئىمە گەشتىن پىيان و قەلاكەمان ئازاد كرد،

بۆ بەيانى بەشتىكى تەۋاۋمان پىن دان!"

- ئاي چەندە بەۋەفای گەرەم!

- ئىستا بۆت پوون بوۋەۋە كە عومەر چۆن تەماشاي شتەكان دەكا؟

- بەلى قوربان! پېش ئەۋەيش تۆ ئە چاۋى مندا ھەر گەۋرە و مەزن بوۋى، زياتر
و زياترەش گەۋرە بوۋى.

- دەي خوا بېتپارېزى، من ئەنھا دەمەۋى بزانى كە ئەگەر بەشى كەسېكم ئەدا،
بە دادگەرىمەۋە بەشى نادەم؛ بەشى ھەركەسېكىشمدا، دېسان ھەر بە گۈرەي
دادگەرى بەشى دەدەم.

- بە خوا مەنېش ھەروا لېت دەروانم.

- دەي مادەم ئەم قسە كرا و ئەو باسە ھاتە ناۋەۋە، شتېك ھەيە با بۆت
بگېرەمەۋە.

- ھېچ شتېكم ئەۋەندەي ئەۋە پىي خۆش نىيە كە تۆ بفرەموۋى؛ "گوپم لى بگرە!"
دەي قوربان گيان، دلم لەلاتە بفرەموۋ.

- پۇژىك لە مەدىنەدا دەرۋۆشتەم بە پىندا، كىزۋلەيەكم بىنى دەرۋۆشت و دەكەوت.
دەرۋۆشت و دەكەوت.

ۋتم: "ئاي كە گوناھدا ئاي كە ھەژارە ئەۋە كامتان ئەۋە مندا ئە دەناسن؟"

عەبدوللاي كورم ۋتى: "قوربان نايناسى؟"

مەنېش ۋتم: "ئەخىر! كىيە؟"

ۋتى: "ئەۋە يەككە لە كچەكانى خۆت."

ۋتم: "كام كچ."

ۋتى: "ئەۋە كچى مەن."

مەنېش ۋتم: "دەي ھەتپو ئەۋە كچە بۇ ۋايە؟"

ۋتى: "ئاخىر تۆ ھېچمان پىي نادەي."

مەنېش ۋتم: "دەي دەكرى من ھېچت پىي ئەدەم، ئىلار تۇيش شتېكىيان بۇ پەيدا

ئەكەي؟ بەخوا جگە لەۋ موۋچەي كە شايسەي خۆتە، ھېچى تىرت پىي نادەم! ئىلار

بەشت دەكا يا نا، ئەۋە كېشەي خۆتە! ئەۋە قورئانە با لەنپوان من و تۇدا داۋەر

- بەلام قوربان خۆ ئەو كچه كۆپەزای خۆت بووا

- دەى باشە با كۆپەزای من بى، دەبى باوكى بەخىوى بكا. ئەگەر منىش
بمەوى بە خىوى بكم، دەبى بە پارە و سامانى خۆم بەخىوى بكم، ئەك لە
سامانى گشتى. ئەو بەوكى مووچەيەكى هەيە، لەو زىتر هېچ بە خۆيەو نابینى.
هەروەك ئەو خەلكە بەشى هەيە و تەواو. سەدجار كۆرى خەلیفە بى، لەو خەلكە
زىاتر بەشى نىيە.

- ئەى قوربان تۆ شتت نەدەبەخشی بە خەلكى داماو و هەزار؟

- با! بەرەوئەللا بەشى فەقیر و هەزارانم دەدا.

- دەى عەبدوللای كۆرت هەزار بوو، بۆ هېچت بى نەدا.

- ئاخىر عەبدوللا ساغ و سەلامەت بوو، دەیتوانى كارىك بكا و بۆتوى بۆ
مندالەكانى پەيدا بكا. خۆ ناكړى هەر جارى پیاویكى ساغ و سەلامەت، بى ئەو
هېچ نوقسانىيەكى هەبى، پىت و بلى، "قوربان هەزارم" منىش لەو سەروەت و
سامانەى گەل شتىكى بەدەمى. بۆ ناپوا وەك ئەو خەلكە بۆ خۆى كار و كاسبىيەك
بكا؟

- راست دەفەرموى قوربان.

- دەى بزانم لەم باسە بووینەو یا نە؟

- ئەمە تەواو بەس شتى تر ماو.

- چى؟

- چى لەنێوان تۆ و نوعمانى كۆرى نەزەدا هەيە؟

- مەبەستت چىيە؟

- وابزانم شىعەرىكى وتوو و تۆيش لەسەر ئەو شىعەرە لە بەرپرسانىيەكەى دەرت

كردوو؟

- باشە، ئێستە پىت دەلیم چۆن بوو.

- دەي قوربان چاۋەرېم.

- مەن نۇعمانى كۆپى نەزلەم كىردىمۇ بە بەرپىسى مېسان، نۇعمان شامىر بۇرۇ.

رۇژىك ئەم شىعرەي وتبۇرۇ:

كاتى ئەۋەپە كە كىزىكى جوان

بادەم بۇ يېنى بە كۆزە و سەرشان

ھەركاتى ويستم گۇرانى بلى

سەمام بۇ بىكا لەسەر پىكا و بان

ھۇ ساقى! ئەگەر شەراب دەھىنى

پىالە مەھىتە، يېنە بە لىۋان

سەرۋىك پىقەتەي لە كۆپى بادە

لە كەلارە بىي ياخۇد دىۋەخان^۱

كاتى ئەۋ شىعرەم بېستەۋە، وتم: "ئەرى بە خوا خەز ناكەم. ھەركى نۇعمانى

بىنى پىي بلى: 'ئومەر دەرى كىردىمۇ!' خۇيشم نامەي بۇ دەۋوسم دەست لە كار

بىكىشىتەۋە.

- دەي دىۋايى چى پروى دا؟

- پىاۋىكى ناسراۋى خۇي پىي وتبۇرۇ كە گەرەي مۇسلمانان لەسەر كار دەرى

كىردىمۇ، زۇرى پىي نەچۈر، نامەكەي مەنىشى گەشتىۋە دەست.

- چىت بۇ نۇوسىۋۇر، گەرەم؟

- نۇوسىم:

^۱ غەرىپەكەي ئاۋايە:

بەيسان سقى فى زجاج و حنتم	ألا هل أتى الحسناء أن حليلها
و رقاصة تجلو على كسل منسم	إذا شئت غنتني دهالين قرية
ولا تسقى بالأصفر المتثلثم	فإن كنت ندماني فبالأكبر اسقني
تفادنا بالجوسق المتهدم	لعل أمير المؤمنين يسوؤه

بە ناوی خوای بەخشندەي مېهرەبان

﴿حَمْدٌ ۝ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ

الْعَلِيمِ ۝ غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ

الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَهُ الْمَصِيرِ

﴾ غافر: ۱ - ۳

واتە: "حامیم، هاتتە خواریوەی ئەم

قورئانە لەلایەن خوای بالادەست و

شارەزا و زاناوەیە - هەمیشە ئەو زاتە

لەخۆشبووی گوناھە، وەرگری تەوبە و

پەشیمانییە لە بەندە گوناھبارەکانی،

تۆلەسێنەرە، زۆر بەسەختی لە یاخی

بووان و ستەمکاران، دەستەلاتدارە و

خواوەن و بەخشێنەری ناز و

نیعمەتەکانە، هیچ خۆایەکی نییە جگە

لەو، سەرەنجامیش هەر بۆلای ئەو،"

پاشان، من ئەو شیعەرەي تۆم بیستەو

کە وتووتە:

سەرۆک رقیەتی لە کۆری بادە

لە کەلاوە بێ یاخود دیوێخان

ئەری بە خوا رقم لێبەتی، ئەوا تۆم لە

کار لادا، لەمەڕ بە دواوە کار بە دەست

نیت!

- ئەي دوايي چي پروي دا گەورەم؟

- خۆي ھات بۆ لام و وتى، "گورە گەورەم! بە خوا من لە ژانمدا بادەم
نەخواردوووەتەو، ئەو ھەر شیعەرێک بوو ھاتوو بە سەر زمانمدا و وتوو،"
منیش وتم: "دەزانم! بە لام ھەتا تۆ ماوی و من مايم. لای من نابى بە
کار بە دەست!"

- بۆچی قوربان؟ خۆ تۆ دەترانی بادەي نەخواردبوووە!
- من پێم خۆش نىيە کەس لە ژێر دەسلاتی مندا بە بادە و عارەقدا ھەلبد!
- بە لام خۆ قەسەي شاعیر تەنیا...
- دەزانم! بە وایش بێ، خەلک چاوە لە سەر کردە دەکا، ئەگەر سەر کردە بە
ئارەزووی خۆي کردی و بردی، خەلکیش وا دەکەن، ئەگەریش سەر کردە نەفسی
خۆي گرت و ئارەزووبازی نەکرد، خەلکیش نەفسی خۆيان دەگرن و ئارەزووبازی
ناکەن. ئەي ئەگەر سەي یەکتێک بادەي خواردووە و ھێنايان و وتمان بۆ کاری
وات کردوو و ئەویش وتی: "ئەي ئەو نىيە فلان والیي خۆت ئەو شیعەرەي بە سەر
بادەدا ھەلداوە...." نا، بە خوا! مادەم وی وتوو، نابێ ھەرگیز لای من بێی بە
کار بە دەست.

- راست دەکەي قوربان.
- دەي نىستە بزائەم چیم لێ دەپرسی؟
- پرسیاری "لای من ھەرگیز نابێ بە کار بە دەست."
- مەبەستت چییە؟
- جگە نوعمان، بە کەسي تەرت وتوو: "ھەرگیز لای من نابێ بە کار بە دەست؟"
- بە لێ.
- کێ ھوو، بۆچی؟
- سوپایەکم نارد و پیاویکم کرد بە سەر کردەي سوپاکە، گەشتبوونە پووبارتێک و
پووبارەکە پردی بۆ پەڕینەو نەبوو، سەر کردەکە بە سەربازێکی وتبوو: "بەرۆ ناو
ئاوێکە بزائە ساردە؟ ئێمە دەتوانین لێي بەدەین؟"

ئەو كاتە دونیا زۆر سارد بوو.

سەربازەكە وتىبىوۆى: "دەترسم بچمە ئاوەكە، لە سەرمدا پەق بچمەرە" بەلام سەركردەكە زۆرى لى كەردبوو كە بچىتە نىۆ ئاوەكە.

ئەویش بە ناچارى پۆشتىبوو ئاۆ ئاوەكە و، لە سەرمدا دەستى كەردبوو بە :
"ئەى ھاوار عومەر! ئەى ھاوار عومەر!"

زۆرى پى ئەچووبوو لە سەرمدا پەق بووبووووه و مردبوو. من لە مەدىنە لە بازاردا بووم و ئەو ھەوالەم پى گەشت. يەكسەر وتم: "ھۆ بەلى ھۆا" دوايى ئاردم بە شوین ئەو سەركردەدا و لە كار لامدا و، پىم وت: "ئەگەر نەبووايە بە عادەت، ھەر ئىستە دەمكوشتى، بەلام ھەرگىز لاى من نابى بە كار بە دەست!"

- دەى قوربان! خۆ ئەو سەركردەيە لەبەر سوپاكە واى كەردوو، لەبەر خەلك، وىستروپەتى پىكەيەكى ئاسان بدۆزىتەو ھۆ ئەوئى خەلكە كە تيا نەچى!
- بەلى ئەمە راستە! بەلام نەدەبوو خەلك يەفەوتىنى و بىيانخاتە نىۆ فەتەرەتەو.
من پاراستنى گيانى موسلمانانم لە ئازادكەردنى ولاتىك پى خۆشتەرە.

- ئەى بۆچى وىستت بىكوۆى؟ خۆ ئەو سەركردەيە سەربازەكەى نەكوشتبوو!
- راستەكەى بە شمشىر نەيكوشت، بەلام بە فرمانىك ئەوى كوشت. بە خوا ئەگەر نەبووايە بە عادەت، ھەر جارئ سەركردەيەك فرمانى بە كەسىك بەدايە و ئەو كەسە تيا بچووايە، دوايى خەلك بىانوتايە: "ئەو سەركردە بكوۆن، كاتى خۆى عومەرىش لەبەر شتىكى وا سەركردەيەكى كوشت." ئەوا دەمكوشت، بەلام چى بكم، شەر و جەنگ ناخۆشە، بقیە، نەموىست بەر ھۆ خەلك شل بكم. دوايى سەركردەكان لە ترسى تۆلە ھىچيان پى نەدەكرا و سەربازەكانىش زال دەبوون بەسەر سەركردەكاندا و بە گوپيان نەدەكردن.

- پاك و پىگەردى ھۆ ئەو كەسەى ئەو ھەموو زانىارىيەى داوہ بە تۆ! تۆ تەنھا خەمى ئىستا ناخۆى، بەلكو خەمى داھاتووىش دەخۆى!

- كۆرۈم! ئايى سەرۆك تەنيا چاۋى لە ئىستا بىن و، ئايىندەي لە بەرچاۋ نەبىن.

دەبىن سەرۆك دووربىن بىن.

- راست دەكەي قورىبان.

- دەي بزانم ئىم باسە كۆتايى ھات؟

- بەلى گەرەم.

- چ پرسيارنىكى قوت لايە؟

- پىم خۆشە باسى ئەو ژنەم بۇ بىكەي كە ھات شىكاتى لەو والىيە كرد كە ناۋى

موخەممەدى كۆرى سەلەمە بوو.

- باشە، جوان گۆي بگرە با بۆت پاس بىكەم!

- دەي فەرموو قورىبان، ھەموو گيانم دەكەم بە گۆي بۇ بىستنى قسەكانت.

- جارىكيان لە سىيەرى دارىكدا خەوتبووم، لەناكاۋ كۆمەلە كەسىك ھاتن، لەناۋ

خۇياندا سىكاۋ شىكات و داۋاكارىيان ھەبوو، ۋەك سىكاۋ شىكاتى نۆۋن كاربەدەست

و خەلكى ئاسايى وابوو، لەناكاۋ ژنىكى دەشتەكى ھات و كارىكى بە من ھەبوو، كە

ئەو خەلكەي بىنى لەلاي مىندا كۆبوونەتەۋە، بەۋەدا مىنى ناسىبوو، ھات بۆلاي مىن.

وتى: "من ژنىكى ھەژارم! بىرئ كۆرۈم ھەس. گەرەي مۇسلمانانىش موخەممەدى

كۆرى سەلەمەي كىرگە بە والى ئىمە، ئەۋىش ھىچمان ناداتى، بەلكو پىنى بىژى

شىتىكمان ېداتى!"

- داۋاي لە تۆ كرد كە داۋا لە والىيەكەت بىكەي شىتىكى بىن ېدا؟!

- بەلى. قىراندەم وتى: "بەرفە ئا بانگى موخەممەدەم بۆ بىكە!"

ژنەكە وتى: "ئەگەر تۆ خۆت لە ئەكەما بىنى، ئەۋە فرە خاسنرە و لە گۆتەت

ئەكا!"

وتى: "باشە ئەگەر خوا بېھوئى، ئەۋا دەرۋىن!"

- ئەي دواتر چى پروى دا قورىبان؟

- يەرە پۆشت بۆلای موخەممەد وتی: "گەرەى موسلمانان ھانگت دەکا"

موخەممەد ھات و لای من وەستا و، سلاوى کرد.

ژنەكە شەرم داىگرت.

بە موخەممەد وت: "بە خوا من لە خۆم واىە باشتريئەكانم کردووہ بە

کاربەدەست، سبەى خوا پرسىارى لە بارەى ئەم ژنە لى کردى، چ وەلامىكى دەدەیتەوہ؟"

- ئەى وەلامى موخەممەد چى بوو، قورىان؟

- ھىچى نەوت، چاوى پر بوو لە فرمىسك، بە خوا موخەممەد کاربەدەستىكى

باش بوو.

- ئەى تۆ چیت وت گەرەم؟

- وتم: "خواى گەرە موخەممەدى كۆرى عەبدوللای کرد بە پىغەمبەر و ناردى

بۆ ئىمە، ئىمەيش باوەرمان پى کرد، شوئىنى كەوتىن. دواى ئەو ئەبوو بەكر بوو بە

خەلىفە، ئەویش تا مردن بە رىچكەى پىغەمبەردا پۆشت. ئەبوو بەكرىش منى کرد

بە خەلىفە، منىش باشتريئەكانتەم کرد بە والى، دەى مووچەى ئەم سالى و پاریشى

پى بدە و، نازانم لەوانەىە نەتئۆرمەوہ و كەسىكى تر بكەم بە والى!"

دواىى وتم: "وشتريكم بۆ بێنن." بارم کرد لە ئارد و زەیت و دام بە ژنەكە و،

پىم وت: "بگرە، ئەمە بەرە بۆ خۆت و دواىى لە خەيبەر وەرەوہ بۆلام، ئىمە بۆ

ئەوى ددچين."

- دەى لە خەيبەر ھات بۆ لات؟

- بەلى ھات، دوو وشتى ترم بۆ بار کرد و پىم دا. وتم: "ئەمەيش بگرە،

نامەىەكىشى تبايە، وتووہ بە موخەممەد مووچەى پار و ئەم سالت پى بدا."

- يانى موخەممەدت لەسەر كار ھىشتەوہ؟

- بەلئى، موحەممەد پىياۋىكى راستگۇ و دەستپاك بوو، كەم كەس ھەبوو وەك ئەو
وا بىي.

- ئەى بۇچى وتت: "لەۋانەيە نەتئىرمەۋە و، كەسىكى تر بىكەم بە والى؟"
- ئەۋە لىيىچىنەۋە بوو، بە خوا چەندە بەرانبەر ئەۋان توند بووم، زۇر لەۋە زياتر
بەرايەر خۇم توند بووم. لەبىرتە باسى ئەو شەۋەم بۇ كردى كە ژنەكە بەردى نابوۋە
سەر ئاگر، چەندە سەركۇنەى خۇم كرد؟

- بەلئى قورىان لەبىرمە. چاكت كرد موحەممەدت لەسەر كار ھىشتەۋە!

- ئەى چۇن! خوا پاداشى بداتەۋە پىياۋىكى باش بوو.

- خوا پاداشى تۇيش بداتەۋە گەورەم!

- ئامىن، خوا پاداشى تۇيش بداتەۋە كورم! دەى بزانم ئەم باسە تەۋاۋ؟

- بەلئى گەورەم تەۋاۋ!

- ديسان لە بارەى دادگەرىيەۋە پرسىارت ھەيە؟

- بەلئى، دەمەۋى بزانم دەنگوباسى ئەو وشتەرە چى بوو كە سەرت بېرى بۇ

ھورپىكانت، بەو بۇنەۋە عەبباسى مامى پىغەمبەر ﷺ دىلخۇش بوو؟

- ئەۋە وشتىرىكى زەكات ھەبوو، لاقى شكا بوو، چارەسەرى نەبوو، منىش ناچار

سەرم بېرى و ھەندى خەلكم دەعوەت كرد بۇ خواردنى گۆشتەكەى.

عەبباس پىتى وتم: "خۇزگە ھەموو جار ئاۋات بىكردايە!"

منىش وتم: "بە خوا ئىمە ناتۋانەن دەس بە مالى دەۋلەتەۋە بەدەين، مەگەر ئەۋەى

كە لە پىگەى ھەقەۋە ۋەرىبگىرىن، لە پىگەى ھەقدا دايىننەين، مەنعى ھەقىش
نەكەين!"

- مەبەستت چى بوو قورىان؟

- مەبەستم ئەۋە بوو كە من بۇم نىيە وشتىرىكى زەكات سەر بېرم، بىدەم بە

ھاۋپىكانم و، خەلكى تر بېيەش بىن. ئەۋەى كە ھىي خەلكە، دەپن بىرى بە خەلك

و جىاۋازى تىا نەكرى. ھەرچىيش ھىي خەلك نەبىن، ناپاندەمىن، ۋەك چۇن لەو

شتانەى ھىي مال و مندالەكەم نەبوۋە، نەمداۋنى.

- دەى قوربان خۇ ئەۋە شىئىكى ئەۋەندە گەرە نەبۇ، وشترى بۇ
- نەك وشتر، ئەگەر دەنكە خورمايەكش بىن دروست نەبە، ئەگەرەش بە
ئەندازەى كىۋىك زىپىان لاي مەن بىن و، ھىي خۇيان بىن، ھەرەمۇيان دەدەمىن و،
تۇزقالتىكى لىن لاندەم.

- باشە قوربان تۇ باشتىرى لىن دەزانى!
- زانين ھەمۇو شىئى نەبە كورم! ئەۋ خەلكە زۇربەى زۇرى زانايە، بەلكو
لەخواتىرسان و خۇپارىزى شەرتە. با شىئىكى تىرى لەۋە سەپىرتىرت بۇ بگىپمەۋە.
- چىيە قوربان؟

- پۇزىكى سامال بوو، زۇر گەرم بوو، خۇر بە گىر و تىشكى خۇى ھەمۇو لەكانى
داخ كىردبوو، ۋەفدىك لە عىراقەۋە بە سەۋكايەتى قەيسى كورى ئەحنەف ھاتن، بە
دواى مىندا دەگەرەپان. كاتى مىيان دۆزىيەۋە، مېزەرەكەم لەسەرم داكەندبوو، جىبەكەيشم
لە ئاقەدم پىچابوو، خەرىك بووم وشترىكى زەكاتم دەرمان دەكرد، كاتى ئەحنەفم
بىنى، وتم: "ئەحنەف! جىبەكەت داكەنە و ۋەرە يارمەتىم بدە، با ئەم وشترە
چارەسەر بگەين، ئەم وشترە بەشى بىۋەژن و ھەتىو و ھەژارانى تىايە!"

پىۋىتك مىنى بىنى و ئەۋ كارەى بىن سەپىر بوو، وتى: "گەرە قوربان! پەحمەتى
خوات لىن بىن بۇ بە پەنجەرىك ناللى ئەۋ كارەت بۇ بكا، بۇ خۇت دەيكەى؟"
مىنىش وتم: "چ پەنجەرىك نە مەن و ئەحنەف بەندەتر و پەنجەرتەرە؟! ھەركەس
بىن بە بەرپىسى مۇسلمانان، ئەۋە بوۋە بە پەنجەرىيان، چۇن واجبە پەنجەرى كار
بۇ گەرەكەى خۇى بكا، ئاۋاپش واجبە سەركردە كار بۇ خەلكى خوار خۇى بكا!"

- دەى قوربان بە خوا ئەۋ پىۋە پاستى كىرد، با يەككىكى تر خەرىك بوۋايە!
- درۇى نەكردوۋە، بەلام ئامۇزگارىى چاكىشى نەكرد، دەپوۋ بىگوتايە: "با
گەرەى مۇسلمانان بە ھەمۇو ھىزى خۇبەۋە كار بۇ ژۇردەسەكانى خۇى بكا، بە
مۇف و ئازەلەۋە."

- دەي گەرەم با کاری دەرمانکردنی و شترەکەت بختایەتە ئەستۆی کەسێکی تر و، خۆت خەریکی کاری خەلک بوویتایە، خەلک دەتوانی لە جیاتنی تۆ و شتر تیمار بکا، بەلام ناتوانن کاری خەلکی جێبەجێ بکەن!

- دەي تۆ بیستوووتە کاری خەلکم پشت گوێ خستبێ لەبەر کاری و شتر؟

- نە بە خوا!

- ئەي بۆ وا دەلێتی؟

- قوربان ببورە! من بە بۆچونی خۆم وام وت!

- دەي قەیناکا کریم، بەلام بزانە من ئەو کاتە توانا و تاقەتی کارکردنم بوو، کاتەکەیش کاتی پشوردان بوو، وتم: "مادەم ئێستە کاتی پشوردانە و، منیش بیکارم و ماندووبیش نیم، با هەستم ئەم و شترە تیمار بکەم."

- ئەي بۆ وەک و شترەکەي پشوو سەرت نەپێی؟

- ئەودی پشوو بە داوودەرمان چارەسەر نەدەبوو، بەلام ئەمەیان چارەسەری هەبوو، ئێتر بۆ سەری بپێم و، بیدەم بە خەلکیک و بێن بۆ خۆیان جەفەنگ لێدەن؟ با لە جیاتنی ئەودی سەری بپێم، دەرمانی بکەم و هەژاران و هەتیو و بێهەژنەکان سوودی لێ وەریگرن!

- راست دەفەرمویی قوربان!

- هەر لە باردی و شتری زەکاتەو شتیکی تر هەبە با بۆت باس بکەم.

- چیبە قوربان؟

- و شتریکی زەکات بەرەللا بوو، بەناو کۆلانەکانی مەدینەدا پام دەکرد بە دوایدا، عەلیی کۆری ئەبوو تالەبم پێن گەشت.

وتی: "ئەي گەرەي موسلمانان! ئەو بۆ کوێ را دەکەي؟"

منیش وتم: "و شتریکی لە و شترەکانی زەکات بەر بوو و، منیش بە دوایدا را دەکەم."

عەلى ھەردوو دەستى خۆى توند پرواند و وتى: "كۆرە قوربان تۆ كىرىكى را
دەكەى كە ھەركەس دواى تۆ بوو بە خەلىفە، ھەرچى بىكات پىت نەگات."
منىش وتم: "سۆند بەو كەسەى موحەممەد ﷺ كىردوو بە پىنەمبەر! نەگەر
بىزىك بە ئىوار پووبارى فوراتدا بەر بىي و پروا، لە پۇژى قىامەتدا تۆلە لە عومەر
دەكرىتەوہ."

- قوربان! گەورەمان بە دواى وشترىكدا پاي دەكراد!
- ئەى بۆ چى تىدايە؟ مەگەر من پاسەوانى مال و سامانى خەلك نىم؟
- پا قوربان! بەلام با يەككى تر بە دواى وشتردا پاي بكردايە.
- دەى پاسەوان دەبى بە دوايدا پا بكا نەك كەسىكى تر.
- ئاى گەورەم! كارەكانت چەن سەيرن!
- بۆ؟!

- مەبەستم ئەو مەيە چەندە ئازارى خۆت داوہ لە پىناو خەلكدا!
- كورم! خواى گەورە كىرىكى داوہتە دەستى من، خوايش بە تەنيام جى ناھىلى،
يارمەتيم دەدا، خوا دەزانى من چەندە سوورم لەسەر پاپەراندى كارەكانم.
- بە خوا وايە، تۆ زۆر سووربووى لەسەر پاپەراندى كارەكانت بە باشى و
نەمىشتووہ مافى كەس پىشىل بكرىت.

- دەى پىم بلى ئەم پاسە كۆتايى ھات؟
- نەگەر گەورەم پاسى تری لا نەبى، بەلى كۆتايى ھاتووہ!
- من ھىچم بە خەيالدا نا، نەگەر تۆ شتىك دەزانى بلى!
- شتىكم ھىستووہ گوپە پۇژىك سەلمانى فارسى لە كاتى وتارى ھەينىدا لەسەر
پۇشاكىك قەى پى پىروى، ئەوہ چۆن بوو؟
- باشە، گوپى بگرە، ئىستە بۆت دەگىرمەوہ.
- فەرموو قوربان، گيان و دلم لەلاتە.

- بېرىكى زۆر جلوبەركى نوپم بۇ ھات، منىش بەشم كىردن بەسەر خەلكىدا،
 ھەموو پىاۋىك پۇشاكىكى بەركەوت، منىش ۋەك ئەۋ خەلكە پۇشاكىكم بۇ خۇم
 ھەلگرتەۋە، منىش ھەر ۋەك ئەۋان، حىسابى تاكە كەسىكم بۇ خۇم كىرد ئەك زىاتر.
 - دەى سپاس بۇ خوا قورىبان بەس نەۋو ئەم جارەيان خۇتت بېشەش نەكردا!
 - ئاى چەندە زۆرن ئەۋ كەسانەى كارەكانى غومەر لە بەرچاۋى غومەر جوان
 دەكەن!

- بە خوا راست دەكەم قورىبان، بە خوا ئەكەر ھىچت بۇ خۇت دانەنايە، پىم
 سەير نەۋو.

- نا وام نەكرد، بەلام بزانە، ئەكەر تاكە كەسىك بەرى نەكەوتايە، ئەۋا ئەۋ
 كەسە خۇم دەۋوم!

- ئى دەى منىش ھەر لەبەر ئەۋە وام وت.

- دەى بىشە با قسەكەم تەۋاو بكەم!

- فەرموو قورىبان!

- ھەينىى دۋاى ئەۋ پۇژە پۇشتە سەر مېنبەر وتارم دەدا، دوو دەس پۇشاكم
 لەبەردا بوو، وتم: "خەلكىنە! كۆى بگرن و كۆپرايەل بن."
 سەلمان وتى: "نە كۆى دەكرىن، نە كۆپرايەل دەبىن!"
 زۆرم بەلاۋە سەير بوو، وتم: "بۇچى باۋكى ەبدوللا؟"
 وتى: "ئاخر تۆ ھەركەسە و بەك دەست پۇشاكت پىن داۋە، بەلام دوو دەستت
 بۇ خۇت ەردوۋە."

منىش وتم: "پەلە مەكە باۋكى ەبدوللا!"

دۋاىى ھەر لەسەر مېنبەرەۋە ھارارم كىرد، "ھۇ ەبدوللاى كورم! ھۇرا!"

ەبدوللا وتى: "بەلنى گەرەم ئەمەتام!"

وتم: "سۆيىندت دەدەم بەخوا! ئەۋ دەستە پۇشاكى لە زۆرەۋەيە ھىى تۆ نىيە؟"

ۋتى: "با، بەرموۋەللا!"

سەلمان ۋتى: "دەي ئېستە بلىن با گوى بگىرن و، فرمان بگە با گوپرايەل بېن!"

- دەي باشە سەلمان بۇچى بۇ دەستە پۇشاكنى ئاۋاي كىردا؟

- بۇ نەيكا؟ نەۋىش پىاۋىك نىيە ۋەك مەن؟

- با.

- ئەي باشە سەرۋەت و سامانى مۇسلىمانان ھىي ھەموۋان نىيە؟ ھەموۋىيان

ھاۋبەش نىن؟ گەرەي ئيماندارانىش ۋەك ھەر تاكىكى تىر يەك بەشى نىيە و تەۋار؟

- با قورىان ۋايە!

- دەي دەبىي لە جىياتى ئەۋەي كە دەلىيى: "سەلمان بۇ ۋاي كىردا؟!" بلىي:

نافەرىن سەلمان! لە منت كەۋى چەن بە غىرەت بوۋى! چۇن داکۆكىت لەسەرۋەت

و سامانى خەلک كىردا!

- مەبەستم ئەۋەيە ئەگەر كارەكە بەو جۆرەيش بوۋايە كە سەلمان گومانى بىرد.

نەدەبوۋ ئاۋا بە بەرچاۋى عالەمەۋە بەرۋوى تۆيدا بىدا، دەبوۋ دۋايى بە ئەسپايى بە

خۆتى بگوتايە!

- بە خوا مەن ئەۋەم بىن خۇشترە تا ئەۋەي بە ئەسپايى و نەيىنى بە خۆمى بلىن!

- بۇچى قورىان!؟

- با خەلک فېر بىن داۋاي مافى خۇيان بگەن، بەرپىرسەكان دادگايى بگەن، ئەمە

يەك، دوۋەم، لەۋانەيە كەسىكى تىرىش ھەمان گومانى سەلەنى بىردىي. سىيەم، ئەمە

ئىتر دلى ھەموۋ لا خاۋىن و ساف دەكاتەۋە، بەلام ئەگەر بە ئەسپايى و دوۋەدوۋ

بىنى گوتىام و، مەنىش بۇم پىرون بىردايەتەۋە، ئەۋانى تىرم چۇن تىگەياندەيا! ئەۋ كاتە

خەلک گومانىيان ۋا دەبىر كە گەرەي مۇسلىمانان دەستە پۇشاكنى بۇ خۇي بىردوۋ!

- چەن سەيرى قورىان! تۆ بە شىۋەيەك ھەق پىۋەپىۋى خۇت دەكەيتەۋە،

دەلىي ھەرگىز بەلاي ھەقدا نەچۋى!

- ئا كۆرۈم ھەلەي! پېم وانەبوو ئاوا بېر بىكەيتەو؟

- چۈن قورىان؟

- مەن بۇيە ھەق پۈۋەپۈۋى خۇم دەكەمەۋە، لەبەر خۇم، مەن نەفسى خۇم خۇش دەۋى، مەن بار لە نەفسى خۇم دەنۇم، بېروا بىكە ھىچ كەس شىتى بەتال لە نەفسى خۇى بار ئاكا مەگەر ئەۋ كەسەي كە خۇى بە ھىچ بزانى، با بە خەيالى خۇيشى خۇى بە گەۋرە زانىيى، نەفس بە كارى ھەق نەبى، بە ھىچ شىتىكى تىر پىزى لى ئاگىردىت، ھىچ ۋ پۈۋچىتىن كەس ئەۋ كەسەيە كە خۇى بە گەۋرە ۋ زىل بزانى، ئىبلىس تەنيا لەبەر خۇبەزلزانى لە ئاسمان دەرگا!

- راست دەكەي قورىان! مەن مەبەستم لەۋ قەسەيەي كە كىردم ھەر ئەۋە بىۋو كە سەرسامىي خۇم نىشان بىدەم.

- مەن مەبەستم لە ۋەلامەكە تەنيا ئەۋە بىۋو لەۋە تىبگەي كە عىززەت ۋ سەربەرزى لە ھەقدايە، ھەرچەند ئەۋ ھەقە بە زىيانى تۆيش بىت، سەرشۆپىش لە كارى بەتالدايە، ھەرچەند براۋەيش بىت!

- دەي قورىان ئەمە لە جەناپت فېر بووم ۋ، بە ئىزنى خوا ھەرگىز قەرامۇشى ئاكام!

- دەي بلى بزانم لەم باسە بوۋىنەۋە يا نە؟

- بەلى قورىان تەۋاۋ.

- دەي بزانم چىي تىرت دەۋى؟

- دەمەۋى بزانم لە نىۋان تۆ ۋ ھورموزان چى گوزەراۋە؟

- چىت مەبەستە؟

- لەۋ كاتەۋە كە ئاللاۋى بىرد تا ئەۋ ساتەي فرىۋىلى كىرد بۇ ئەۋەي خۇى

پىزگار بكا، مەن ۋام خۇيىندۈۋەتەۋە، پېم خۇشە لە زارى خۇتەۋە بېبىسم، لەۋانەيە

شىتەكە وانەبى كە مەن بېستۈۋە!

- باشه گوی بگره، نیسته بۆت ده گۆرمه وه که چی پرووی داوه

- به سهر سهر و چاوا

- هورموزان سهر کرده به کی سوپایی لیهاتوو بوو، موسلمانان گه مارۆپان دابوو.

زانی که کار له کار ترازاو و پتی ههلاتنی نییه، بۆیه داوای نه مانی کرد و به لینی به موسلمانان دا. موسلمانانیش نه مانیان دا. نه و ههر له بهر فرتوفیل وای کردبوو. خۆت ده زانی جهنگیش هه مووی فرتوفیل و لیزانینه! زۆری پی نه چوو بهیمانی شکاند، زۆر له سهربازی موسلمانانی به کوشتن دا. موسلمانان کۆ بوونه وه و، پشتیان به خوا به ست و خوایش یارمه تیدان. فارسه کان شکان - هورموزان به خسیر کرا!

سهر کرده ی سوپای موسلمانان وای به باش زانیبوو که هورموزان بنیتریت بۆ مه دینه بۆلای من. تا من بزنام چی لی بکهین؟ کۆمه لیک سهرباز هینایان. سق کهس له وانه بریتی بوون له نه نه سی کوپی مالیک، موغه یه ی کوپی شوعیه، نه حنه فی کوپی قهیس.

که له مه دینه نزیک بوونه وه، جلوبه رگه که ی هورموزانیان کرده وه به ی - هه مووی ئاوریشم بوو، تاجی له سهر دا بوو، تاجه که ی به یاقووت رازنرا بووه، بازنه و خرخالی زیری پیوه بوو، شمشیره که ی به ئاوی زپ ئاو درابوو، به و جور هینایانه نیو شاری مه دینه تا خه لک بزائن که موسلمانان سهر کرده به کی ئاوا به سه نه نه و ته نه نه یان به زاندوه و؛ خه لک بزانی که خوای گه و ره چۆن موسلمانان سهر ده خا.

- ده ی پاشتر چی پرووی دا؟

- به و جور که باسم کرد، هینایانه نۆ مه دینه وه، چوبوونه مالی شمه به دوا ی

مندا. من له مال نه بووم. پرسهاری منیان کردبوو، پیان وتبوون: "له مزگه وته، وه فدیگ له کوفه وه هاتوو، لای نه وانه."

له و کاته دا وه فده که ده هاتن به ره و مزگه وت، له نزیک مزگه وت به ریک مندا ل

گه شتبوون پیان. وتبووان: "به دوا ی گه و ره ی موسلماناندا ده گه پین؟"

وتبويان: "بەئى."

ئەوانىش وتبويان: "لە مزگەوتە، نووستوۋە."

ۋەفدەكە ھەموويان لاي مزگەوت مابوونەۋە، ئەنەس و ئەوانىش ھورموزانىيان
ھىتابوۋ گەشتبوونە مزگەوت. خەلگىكى زۆر كۆپوۋەۋە بۇ ئەۋەى بزانن كە من
ھورموزانم بونى، چى دەكەم؟

ئەۋ ھەموۋ خەلگە بەجائى ھاتنە نىۋو مزگەوتەۋە، بەراست و چەدپا بە دۋاي
مندا دەگەرەن. لە سوچىكدا نووستبووم، قامچىبەكەم لە نىۋو دەستىدا بوو- خۇت
دەزىنى نە پاسەوانم ھەبوۋ نە دەرگاۋان.

- دۋايى چى پروى دا قوربان؟

- ھورموزان ھاتە نىۋو مزگەوتەۋە، خۇى ئامادە كرد بۇ روبەروبوونەۋەى ئەۋ
كەسەى كۆشكى قەيسەرى تىك شكاندوۋە، بۇ روبەروبوونەۋەى ئەۋ كەسەى
سويابەكى ۋاي ناردوۋە سەرلەبەرى سوپاي فارسى تىك شانددوۋە، دەيوست ئەۋ
پداۋە بېينىت كە نەخشەى جەنگى لە مەدىنەۋە كىشارە ۋ، نەخشەىەكى ۋا بوۋە كە
ھىچ سەركردهىەكى فارس نەيتوانىبوۋ نەخشەى ۋا بكىشى، نەخشەىەكى ۋا بوۋە كە
نەيانتۋانى بەرەنگارىيى بېنەۋە؛ ئەۋ نەخشەىەى كە نەخشەكانى ئەۋانى پوچەل
كردهۋە ۋ ھەموويانى تىك شكاند، پىشتەر بە باشى باسى فارسەكانم بۇ كرابوۋ بۆيە
ۋەك ئەۋانم دىبى ئاۋابوۋ، خۋاي گەرە يارمەتى دابووم كە نەخشەىەكى پربەپىست
بكىشم.

ھورموزان وتى: "كۋا ھومەر؟"

وتيان: "ئا ئەۋمە."

بە بېينىنى من ئەۋاۋ ۋاقى ۋرما، پۇشاكىكى زۆر سادە، نە پاسەۋان، نە دەرگاۋان،
ئەۋ يەزدگوردى دىبوۋ، كە دەچورن بۇلاى يەزدگورد، كرابوون بە چەند چىنەۋە،
دەبوۋ لە دوررەۋە لە خزمەتىدا بوەستن، نىزىكترەن كەس لە يەزدگوردەۋە كە چىنى
بەرىرسە گەرەكان ۋ ۋەنەرە مەزەكان بوون دەبوۋ پىنج گەز لىيەۋە دوررەن. دواتر

چىنى فرماندە جەنگاورەكان و زاناپان بوو دەبوو ئەوان دە گەز لە يەزدگوردەو دەوور بن. ئىنجا چىنى گۇرانىيىز و چاوش و ئەوانە بوون دەبوو پانزە گەز لايەو دەوور بن. ئەگەر كەسىك بېويستايە قسەي لەگەلدا بكا، نەدەبوو لەوئەي كە بۆي ديارى كراو زياتر نزيك بېيتەو، دەبوو ھەر كە دەپۇشتە ژورەو لە بەردەميدا چۆك دايدا و سەرى تەواو لە زەوى نزيك بكا تەو و. ھەت يەزدگوردیش ئىزنى نەدا، قسە نەكات. ھەر كە سيش قسەي لەگەلدا بكر دايە، بە ھىچ شىوئەيەك ناوى نەدەھىنا، چونكە ناوھىنانىيان بە سووكايەتى دەزانى. زياد لەوئەش، دەبوو بە پارچە پەپۆيەكى سې دەمامك بكن بۆ ئەوئەي ھەناسەي دەميان كەش و ھەواي ژوورى يەزدگورد پيس نەكا!

- ئەي قورىان دوايى چى پووى دا؟

- خەلک بە ھىواشى قسەيان دەکرد بۆ ئەوئەي من خەبەرم نەبېتەو.

ھورموزانىش تاوئى ناتاوئى دەيوت: "ئەي كوا پاسەوان؟ ئەي كوا دەرگاوان؟"

ئەوانىش دەينگوت: "نە پاسەوانى ھەيە نە دەرگاوان."

ئەويش وتى: "نە پاسەوانى ھەيە و نە دەرگاوان؟! دەي كەوابى ئەمە

پېغەمبەرە!"

ئەوانىش وتيان: "نا پېغەمبەر نىيە، بەلام خەلىفەي پېغەمبەرە ﷺ!"

من لەم دەمە قالئەيە بە ئاگا ھاتم، دانىشتم، كاتى ئەوم بېنى، پرسىم:

"ھورموزانە؟"

وتيان: "بەلى."

وتم: "پەنا دەگرم بە خواي گەرە لە ئاگرا سىپاس ھۆ ئەو خوايەي بە ھۆي

ئايىنى ئىسلامەو ئا ئەمە و نموونەكانى ئەمەي سەرشۆپ كىردووە. ئەي موسلمانان!

دەست بگرن بەم ئايىنەو! بە پېچكەي پېغەمبەرە ﷺ دا پېرۇن! دونيا و خوشيى دونيا

فريوتان نەدا، دونيا زۆر فېلپازە."

وتيان: "ئەمە پاشاي ئەھوازە، قىسە لەگەلدا بکە."
منیش وتم: "نەخىر ھەتا ئەو جىل و بەرگى لە بەردا لانەبا، قىسە لەگەلدا
ناکەم."

برديان و جىل و بەرگەكەيان لە بەردا لا برد و دەستى جلى سادەيان لە بەر کرد
و ھىنايانەو.

وتم: "ھورموزان! چۆن توانىت پەيمان شكىنى بکەى و لەگەل خواى خۆندا درۆ
بکەى؟"

وتى: "غومەر! ئىمە و ئىوہ لە سەردەمى نەقامىدا ھەلدەپىزائىن بە يەكدا، ئىمە
سەر دەكەوتىن. چونكە خوا نە پشتى ئىمەى دەگرت و نە پشتى ئىوہ، بەلام لەو
كاتەوہ كە خوا پشتى ئىوہ دەگرئ، ئىمە بەردەوام شكست دەھىنين!"

وتم: "نەوكاتە ئىوہ يەك بوون و، ئىمە ناتەبا!" دووبارە وتم: "بۆچى درۆت
لەگەل ئىمەدا كرد؟ بۆچى پەيمانەت شكند؟" جار لەدواى جار ئەمەم پى دەگوت.

وتى: "دەترسم پىش ئەوہى پىت بلىم، ھەكوژى!"

وتم: "مەترسە!"

وتى: "دەى من ئاوم دەوئ."

وتم: "ئاوى بۆ بىنن."

جامى ئاوى گرت بە دەستەوہ، دەستى دەلەرزى!

وتى: "دەترسم لە كاتى ئاوخواردنەوہدا ھەكوژن!"

وتم: "نا قەيناكا، ھەتا نەيخۆيتەوہ كەس ناتكوژئ."

ئىتر يەكسەر جامە ئاوەكەى لار كەردەوہ و پىزاندى.

وتم: "ئارى بۆ بىنن! نابى بە تىنويىتى ھەكوژئ!"

وتى: "ئاوم ئاوى، من ھىستم بەو ئاوە مانەوہى خۆم مسۆگەر ھەم!"

وتم: "من دەتكوژم، مانەوہى چى؟"

وتى: "ئاخىر تۆ بەلئىنت بىن دام!"

وتم: "ئىز دەكەي!"

ئەنەس وتى: "وئەللا راست دەكا قورىبان!"

وتم بە ئەنەس: "قور بەسەرت! ئەو مەجزەئە و بەرائى شەھىد كىردووه. چۆن

بەنای دەدەم؟ بە خوا يان بەلگە بۆ ئەو قسەيت دەھىنئەو يان سزات دەدەم!"

ئەنەس وتى: "تۆ وتت قەيناكا كەس دەستت لى نادا تا ھەموو شتېكم بۆ

نەگىرپتەو، كەس ناتكوژى تا ئاوەكەت نەخۆپتەو (ئاوەكەيشى پزاند تازە ئىتر

ھەركىز ناخوړپتەو، كەواتە ھەركىز ناكوژى!)

كۆمەلى كەس پشتگىرى ئەنەسيان كىرد.

بە ھورموزانم وت: "تۆ منت فرىو دا. بە خوا من بۆ موسلمان نەبى. بۆ كەس

فرىو ناخۆم."

ھورموزان موسلمان بوو و، لە مەدىنە نىشتەجى بوو.

- ھەر لەبەر قسەيەك نەتكوشت؟ تا ئەو پادەيە بەلئىنى خۆت دەپارىزى؟

- تۆ ئەگەر بە كارەكەي من سەرسامى، ئەو بۆ قسەكەي ئەنەس زياتر سەرسام

بە!

- بۆجى؟

- ئاخىر ھورموزان براپەككى ئەنەسى كوشتبوو، دەبوو ئەو زياتر لەسەر كوشتنى

ھورموزان سوور بى، بەلام كە گوپى لى بوو من وام وتوو، ئىتر تۆلەي لە بېردا

نەما، دەپوت: "دەبى بەلئىنى خۆت بېپەتەسەرا" ئەنەس بكوژى براپەككى خۆي

پزگار كىردا

- وئەللا راست دەكەي گەورەم! بەلام خۆ تۆ دەتوانى بېكوژى، ھەرچەند

ئەنەسپىش نازاپبا، قسەي ئەنەس وەك پاوئىز بوو ئەك فرمانا فرمانى تۆ بوو،

تۆ بۆت ھەبوو ھەر پاپەك پېچەوانەي پاي تۆ بووايە، پەسندى نەكەي!

- من ئەو پايەي ئەنەس و ئەوانم پىن تەواو بوو.

- دەي تۆ چوزانى؟ لەوانەيە هورموزان لە ترسي شمشير موسلمان بووي؟!

- ئيمە نەهيمن لى كراوە كە دلى خەلك توى توى بکەين و تەماشاي بکەين.

چوزانين دلى چى تيدايع، ئەي باسەكەي ئوسامە و پىغەمبەر ﷺ نازانى؟

- باسي چى؟

- پىغەمبەر ﷺ كۆمەئىك هاوئلى ناردە سەر حورقەي جوهەينى، بەيانيى زور

هانبوونە سەر كانى و ئاوەكانيان، كە ئوسامە و ئەوانيان بينيبوو، لە ترسدا بلاوھيان

ليگردبوو. ئوسامە و پياويكى ئەنصاري يەكئى لەو پياوانەي ئەوانيان گرتبوو،

ويستبويان بيكوژن، پياوھە وتبووي: "لا اله الا الله!" پياوھ ئەنصاريەكە وازى

هينابوو، بەلام ئوسامە كوشتبووي!

دواي ئەوئى گەرانهو، پىغەمبەر ﷺ دەنگوباسەكەي بېست، فرمووي: "ئوسامە! ئەو

وتى: "لا اله الا الله" چۆن كوشت؟"

ئوسامە وتى: "ئەي پىغەمبەري خوا! لە ترسي شمشيرەكەم وتى: 'لا اله الا

الله.'"

پىغەمبەر ﷺ فرمووي: "باشە تۆ دلى ئەو پياوھەت لەت كرد تا بزاني لە ترسدا

واي وتوو؟"

پىغەمبەر ﷺ بەردەوام لە بەر خۆيەو دەيفەرموو: "دواي ئەوئى وتى: 'لا اله الا

الله' ھەر كوشتى!" ئەوئەندە دووبارەي كردەو، ئوسامە خۆزگەي دەخواست كە لەو

و پيش موسلمان نەبووايە و تازە ئيماني بھينايە، بۆ ئەوئى تووشى ئەو كارە

نەبووايە!

- قوربان ئا بەو پادەيە؟

- كورە لەوئى زياتر كورم!

- چى قوربان؟

- ميقدادی کورې نه سوهه به پيښه مېره ﷺ وې: "نه ی پيښه مېره خوا نه گهر
له گهل کافر ټکدا هوو به شهرمان و شمشير ټکي دا له دهستم دهسټيکي مني قرتاند،
دوايي په نای برده بهر دارټک و وټي: 'نهوا باوهرم به خوا هيټا' من بيکوژم يا
نه؟"

فهرمووی: "نه خيتر، نابې بيکوژي."

وټي: "ناخر قوربان! دهسټيکي مني قرتاندې! دوايي موسلمان بووبې!"

فهرمووی: "نه خيتر مه بيکوژه! نه گهر بيکوژي، نه و وهک نه و کاته ی توی ليدي که
نه تکوشتبوو، توبش وهک نهوت ليدي نه و کاته ی که پروای نه هيټابوو!"

- که واته نه وه شهرعی خوايه قوربان!؟

- نه ی وا دهزانی من کار به شتيکي غهيري شهرع دهکم؟

- نه قوربان! به لام دهمه وئ زياتر بؤم پروون بيټه وه!

- له ووش زياتر نه و هورموزانه من وا دهزانم هوو به موسلمان ټيکي باش، به قهه

چاو تروکانی له نايين دوور نه که وته وه!

- قوربان تو باشتو دهزانی، من نازانم!

- دهی هيچ پرسياړيکي تر ت لايه؟

- قوربان هرچی پرسيارم هه بوو له باره ی دادگه رييه وه هره موم پرسې!

- يانی ته واو؟

- به ټيزنی خوا ته واو سپاسی جه نابت دهکم که نه وه نده خوړاگر هووی و

وهلامی پرسياهه کانی منت دايه وه!

- واز له و قسانه بيټه! ټټستا پټم بلې، دواي نه وه ی باسټيکي گه وره مان داخست

و زوری له سره رښته بووین، له باره ی چ شتيکه وه پرسياهت هه به؟

- دهخوازم که هندی پرسياړی شه خسی له گه وره م بکه م!

- دهمه وئ له چ باره به که وه به پرسې؟

- قوربان جەنابت دەزانى كە خەلك دەسى ناۋەستى، ھەندى كەس زمانىيان دەلىتى قامچىيە، بگرە دەلىتى شمشىرە، ئەگەر تاكە كەسى لە قسە و قسەلۇكى خەلك پارىزراويا، ئەۋا پىغەمبەر ﷺ پارىزراۋ دەبوو. تۇ خۇت باش دەزانى چىيان بە پىغەمبەر ﷺ دەگوت. خۇت دەزانى كە قورەيشىەكان چۇن پىيان دەوت: "شىتە، جادوگەرە،" ئەۋ ناۋوناتۇرانەى كە بۇ پىغەمبەريان ﷺ ھەلدەۋاسى، خۇيان لە خۇياندا سەبوورين بۇ ھەركەسىكى بىتاۋان و بوختانىۋكراۋ، تۇيش يەكىكى لەۋ كەسانەى كە بوختانىيان بۇ كىدوۋە، بەلام قوربان با ئەۋەيش بلىم كە دار ھەتا پىر بەر و بەرخۇش نەبى، بەردى تى ناگىرىت، تۇ ئەك دارى، بەلكو دارستانىكى پىر بەر و بەرھەمدارى، بۇيە سەير نىيە ئەگەر خەلكانىك ھەبن بەردت تى بگىرن، بوختانت بۇ يكەن، بە خوا من دەزانم تۇ بىتاۋانى، زۇر لەۋە گەرەترى كە ئەۋانە پىت دەلىن، دەرياش يە دەسى سەك گلاۋ نابى، بەلام من پىم خۇشە ۋەلامى ئەۋ بوختانانە لە خۇت ببىسم.

- من ھىچم نىيە بىلىم، تەنيا ئەۋە نەبى كە ۋەك ئىبراھىم پىغەمبەر ﷺ ئەۋ رۇزەى فرەيان دايە نىۋ ئاگرەۋە فەرموۋى: "حَنِى اللّٰهُ رِغْمَ الْوَكِيلِ" خوام بەسە كە يارىدەدەر و يارمەتيدەرتكى چاكە. "منىش ھەروا دەلىم!

بەلام كىشە نىيە با بزانم چىيان پى و تووم؟ دواى پىت دەلىم كە ئەۋ قسانە چەندە نوۋرە لە راستىھەۋە، دەى بزانم چىت پىيە؟

- دەلىن: "عەبدورپەھمانى كوپت بادەى خواردوۋە و تۇيش ئەۋەندەت لى داۋە مردوۋە!" ئەۋ دەنگوباسە تا چەند راستە گەرەم؟ با پىش ئەۋەى تۇ ۋەلامم بدەيتەۋە، ئەۋەيش بلىم كە بە خوا من دەزانم وانىيە، ۋەك تاۋانبارىك لىت ئاپوانم، بەلام حەز دەكەم لىت بېرىسم، چاك دەزانم كارى ۋا لە تۇ ناۋەشەتەۋە!

- باشە ھەموو پروداۋەكەت لە سەرەتاۋە بۇ دەگىرەۋە، دواى تۇ خۇت بېرىار بدە، بزانە كارى خراپم كىدوۋە؟ بزانە ناھەقىم كىدوۋە؟ لام ۋايە ئەۋانەى ئەۋ قسەيان كىدوۋە، ترش و خۇيان پىا كىدوۋە، ژارىان تىكەل بە ھەنگوین كىدوۋە!

- فەرموو قوربان گيان و دلم لەلات!

- عەبدوللا و عەبدولپەحمانى كۆپم ھەردوو پۇشتن بۆ مېسر بۆ غەزاكردن،
سەردەمى والىيەتى عەمرى كۆپى عاص بوو، كەسەيك پۇشتبوو بە عەمرى وتبوو:
"عەبدوللا و عەبدولپەحمانى كۆپانى غومەر ھاتوون بۆ ئېرە بۆ غەزا!"
عەمر وتبوو: "لە كوین؟"

نەویش وتبوو: "لەو پەرى شار."

من پۇشتەر نامەيەكم بۆ عەمر نووسىبوو، پىم وتبوو: "نەكەى ھەرگىز كەسەيكى
خزمى من بىت بۆلاى تۆ و، تۆيش لەبەر ئەوەى خزمى منە كارىكى واى بۆ بكەى
كە بۆ خەلكى ترى نەكەى! ئەگەر كارى وا بكەى، خۆم دەزانم چىت پى دەكەم!"
عەمر لە ترسى ئەو نامەيە، نە ھىچ دىيارىيەكى بۆ ئاردبوون و نە خۆيشى
پۇشتبوو بۆ لاىان...

كار بەو شىوہە بوو، تا پۇژىك پىاويكى ھاوپى عەمر بە عەمرى وتبوو:
"عەبدولپەحمانى كۆپى غومەر و ئەبوو سەررەعە لە بەردەرگان داواى ھاتنە ژوررەوہ
دەكەن!"

عەمر وتبوو: "با بىنە ژوررەوہ!"

ئەوانىش زۆر بە داماوى و زەلىنى چووبوونە ژوررەوہ...
بە عەمرىان وتبوو: "دارى ھەدمان لى بەدە، ئىمە دویشە و عەرەقمان
خواردووەتەوہ و سەرخۆش بووین!..."

- ئەى قوربان عەمر چى کردبوو؟

- ھەندى قسەى پى وتبوون و دەرى کردبوون.

عەبدولپەحمان وتبوو: "ئەگەر دارى ھەدمان لى نەدەى بە ھاوكم دەلیم، ئېتر
خۆت دەزانى!"

غەمريش دەيزانى ئەگەر داريان لى ئەدا، مەن لەسەر كارى لادەبەم و لىي توپەش دەبم...

غەمەر دەيوست بە گوييان بكا و داريان لى بەدا، لەو دەمەدا غەبدوللاي كورم خۆي كردبوو بە زووردا.

غەبدوللا بە غەمري وتبوو: "باوكم پىي وتووم بۆ كارىكى زۆر پىويست نەبى، نەيەم بۆ لات. ئىستە هاتووم بلىم: نابى سەرى غەبدورپەحماني بىرام بە بەرچاوى خەلكەوه بىتاشى! بەلام قەيناكا دارى لى بەدا"

چونكە ئىتە جگە لە داركارى، سەرى عارەق خۆريشمان بە بەرچاوى خەلكەوه دىتاشى.

- ئەي غەمەر چى كرد؟

- لە خەوشى مالى خۆياندا دوور لە چاوى خەلك دارى لى دابوون. دوايى غەبدوللا، غەبدورپەحماني بىردبوو زوورەوه لەوى سەريان تاشى. بەلام سەرى ئەبوو سەروەيان لە خەوشەدا تاشىبوو.

- تا ئىترە هېچ كىشەيەك نابىنم، هېچ شتىك نە لە تۆ و نە لە غەمەر و نە لە كورپەكنت و نە لە ئەمەوسەروە! بۆ ئەو بوختانەيان بە تۆ كردووه؟

- پەلە مەكە كورپە! چىرۆكەكە تەواو نەبوو.

- بىرورە قوربان، ئەو لە تاو خۆشەويىم بۆ جەنايت و لە داخى قسە و قسەلۆك نەوێندە پەلەم كرد! دەي فەرموو قوربان چىرۆكەكە تەواو بكا!

- باشە قەيناكا! پاشماوھى چىرۆكەكە نەمەيە، مەن لە مەدينە بەسەرھاتەكەم بىيسەود، نەوانيش هېشتا ھەر لە مېر بوون. لاي غەمري كورپى عاصرا نامەيەكم بۆ

غەمەر نووسى، وتم:

بە ناوی خۆی گەورە و مېھرەبان،
 بە بەندەي خودا، گەورەي ئيمانداران،
 عومەري كۆري خەتتابەو بە تاوانباري
 كۆري تاوانباري كۆري تاوانبارا پىم
 سەيرە چۆن زاتت كرد قسەي من
 بشكىنى! چۆن ئەوەندە پروقايىمى
 بەرابەر من! من ئەو هاوەلانەم ئەكرد
 بە والى كە ئە غەزاي بەدردا بەشدار
 بوون، ئەوانە ھەموويان لە تۆ باشتەن،
 بەلام من تۆم ھەبزاردا چونكە
 دەمگوت؛ پياويكى توندو تۆلە، وريايە!
 بەلام كارەكەت بەو گەندەلپانەت
 بۆگەن كردووە، من دەبىي تۆ لە
 واليبەتي دەر بكم! بەلام دەرکردنيكى
 خراپ، ئەو بە مالى خۆتدا داري
 حەد لە عەبدورپەحمان دەدەي و ھەر
 لەويش سەري دەتاشي؟! خۆ تۆ
 دەتزانى ئەو پىچەوانەي ويستی منە،
 عەبدورپەحمانيش وەك ھەركەسسيكى
 ئاسايى وايە و ئاسايى لەگەل ھىچ
 كەسيكدا جياوازي بکړت، چي بە
 خەلكي تر دەكەي، بە ھەمان شيو
 دەبىي بە ئەويش بکړت! بەلام تۆ

وتـووتـه: "ئه وه كـوړې كـوره ي
 ئيماندارانه!...

خو تـو دـهـزاني كه من له باره ي شه
 تـو له سـهـندنهـوانه ي په يوه نـسـديـيان
 به شهـرعـوه هـيه له بهر په زامه نـديـي
 خوا نه رمـي له گـهـل كـه سـدا نا نوـيـنم،
 جياوازي له نـيـوان كـه سـدا نا كـهـم. به
 گه شـتـني ئـم نا مه يـه، عـهـدوړـپـهـحـمان له
 عابايه ك ده پيچي و به سواړي كـهـر بـوم
 دهنـريـته وه يا بـزاني چ كاريكي خراپي
 كـردووه!

- ده ي قوربان به گه شـتـني نا مه كـه، عـهـمـر چي كـرد؟

- نا مه كـه ي بـو عـهـدوړلـلا و عـهـدوړپـهـحـمان خو يـنـدووه، به و شيـوه يـه ي خـوم و تـم،
 عـهـدوړپـهـحـماني نارده وه. نا مه يـه كـي بـو مـن نوو سـي و داواي ليـبـوردنـي كـردووه،
 دابووي به عـهـدوړلـلا، عـهـدوړلـلايش له گـهـل عـهـدوړپـهـحـماندا هـاتـوه بـو مـهـدينه!
 - ئه ي دواي شه چي پرووي دا؟

- عـهـدوړپـهـحـمان هـات بـولا ي مـن، عابايه كـي زـيـري قورسي پـتـوه پـتـچـرابـوو، به
 حال دهـيـتـواني بـجـولي.

و تـم: "عـهـدوړپـهـحـمان! ئه وه فلان كارو فـيـسـار كـارت كـردووه؟! به خوا دهـيـن داري
 حـدـت لـي بـدري!"

عـهـدوړپـهـحـماني كوړې عهـوـف و تـي: "قوربان داري لـي دراوه، ئيـتر به سـه."

- ده ي قوربان عـهـدوړپـهـحـماني كوړې عهـوـف پـاسـتي كـرد، چـيـت كـرد به گويي

نه وت كـرد؟

- نەخیز، بەلکو بە دیار چاوی خەلکەو، وەك ئەوێ كە شەرعییە، داری حەدم
لە عەبدورپەحمان دا، دوايى لێى گەرام، دواى ئەو یەك مانگی پێك ساغ و
سەلامەت هیچ عەیبێكى نەبوو، دەهات و دەچوو، هاتوچۆى ئار بازار و خەلکی
دەکرد، دواى ئەو قەزا و قەدەر نەخۆش كەوت، بەو نەخۆشیەو گىانی سپەرد،
ئێتر نە کاریگەریی ئەو دارانە بوو نە هیچ!

- دەى قوربان خۆ ئەم بەسەرھاتە شانازییە بۆ تۆ نەك خراپە! خوا پەروى ئەو
كەسە پەش بكا ئەو بوختانەى بۆ تۆ هەلواسیو، چ درۆیەكى ناحەزىان بۆ
كردووی؟! بەلام قوربان، وانازانى كەمێك بەرانبەر كۆپەكەت پەق بووی؟ من هەقم
بەو قسە و قسەلۆكانە نییە كە هەلیانواسیو، زانیم ئەوانە هەمووی درۆن، ئەمە
پرسیاریكە و خۆم دەیکەم؟

- من تەنیا بەبێقى شەرع جولامەتەو، هیچ زیادەپەوییەكم نەكردووە. تۆ پێت
خۆشە عومەر بە بەرچاوی خەلکەو داری حەد لە كۆرى خەلك بەدا، بەلام
كۆپەكەى خۆى لە ژورمەو و لە حەوشى مالى عەمر داری لێى بدریت؟

- نەو ئەللا! بەلام خۆ تازە دارەكەى لێى درا!

- لێى درا! بەلام بەو جۆرە نەبوو كە خوا دەیهوێ!

- قوربان شتیكى تر ماو.

- چیبە؟

- من وەك چۆن لە تۆ دلنایم و دەزانم پیاویكى زۆر باش، ئاوا لە كۆپەكانیشت
دلنایم! بێستوو عەبدورپەحمان شەرابى نەخواردبوو، ئەو ئاوجۆیان شەربەتى
ترێى خواردبوو، كەچی شەراب دەرچوو، نەیزانیبوو شەرابە. هەروەها ئەبوو
سەروەیش، ئەبوسەروە پەكێكە لەو پیاوانەى لە غەزای بەدردا بەشدار بوو، بەلام
دواى ئەوێ خواردیانەو و سەرخۆش بوون، زانیین شەراب بوو، خۆیان داوایان
كرد كە داری حەدیان لێى بدریت، ئەوان دەیاننوانی تەنیا تۆبە بكەن و قسە

ئەكەن، بەلام لەبەر ئەوئى ھەزىيان دەكرد ئەوار پاك بېنەو و ھىچ گوناھىكىيان بە
سەرەو نەمىنى، بۆيە داوايان كرد داريان لى بدرى!

- من پىم دوور نىيە وابى، نەمپرسى بزانم چ جورە شەرابىكىيان خواردووتەو.
خۇيان چووبوونە لاي ھەر و داوايان كوردبوو داريان لى بدا، منىش ھەر بە گوئەرى
داواكارىيەكەى خۇيان جولامەو. ئەگەر بە قسەى تۆ بى، ئەو بە خوا دوو پىاوى
شەرىفن و ھىچ تاوانىكىيان نىيە، ئەگەرىش وا نەبى، خۆ تۆلەى خۇيان وەرگرتەو.
- راست دەفەرمووى قوربان.

- لەم بارەو ھىچى تر ماو ھەرسى يان ئەوار؟

- من ھىچم نەماو.

- ئەى شتىكى وەك ئەمە نەماو لەبارەيەو ھەرسى؟

- قوربان دەللىن: "غومەر نەصرى كورى ھەججەجى لە مەدىنە دەرکردو، بەبى
ئەوئى نەصر ھىچ گوناھ و تاوانىكى ھەبى، تەنبا تاوانى ئەو ئەو بوو كە زۆر
جوان بوو!" شتى وا پووى داو، ئەگەر پووى داو بۆجى؟

- كورە ئەوانە چونكە تىناگەن و شارەزاي بېرىدان و شەرىع و دادوھرى و ئەم
شتانە نىن، ھەر لە خۆو قسە دەكەن و نازانن چى بووتە ھۆكار!
- قوربان من لەم قسەى جەنابتەو وا تىدەگەم كە مەسەلەكە راستە؟

- بەلى راستە! بەلام لەبەر ئەو نەبوو كە ئەوان دەللىن! ئەوانە ھەق و ناھەقىيان
تىكەل كوردو، قسەى ھەق دەكەن و مەبەستيان پىي ناھەقە! شىتر يان ھىچ نازانن
يان نىھەتيان خراپە!

- دەى قوربان ھەرچۇنىك بى گرىگ نىيە، دەمەوى بزانم ھاسەكە چۆن بوو؟

- من شەرىك بە ناو كۆلانەكانى مەدىنەدا دەگەرام، دەمويست بزانم دەنگوباسى
ئەو خەلەكە چىيە؟ گويم لە ئافرەتلىك بوو دەپوت:

خۆزگه شه راب و باده هه بووایه
 نه صری هه ججاجم له لا بووایه
 نه و منده جوانه بۆ بهک بینینی
 گهر گیان ببه خشی وهک پولیک وایه
 به (جوانی) بلینی؛ تۆ وهک نه صر وای
 شاگه شکه ده بی، شفای قهت نایه
 ته ماشا چاوی چه ن جادوو بازه!
 بالای وهک شمشاده، برۆی هه و دایه
 له تاو شه و پرچی قه رارم نه ما

جیگام ههر ده لینی کا و میرووی تیا به^۱

بۆیه وتم: "دبی له مه دینه دا که سیک هه بی کچان له ژووری تایبه تی خۆیا نه وه
 ئاخى بۆ هه لیکیشن و گۆرانى بۆ بلین!"

بۆ به یانى وتم: "نه صری کۆرى هه ججاجم بۆ بینن."

کاتیک هینایان، ته ماشا ده که م جوانترین مرۆفه، له جوانیدا ده دره وشایه وه، مرۆفی
 له خشته ده برد، قژیکی جوانی پتوه بوو ههر مه پرسه، پیم وت: "بهیرو پای گه وره ی
 موسلمانان وایه که سهرت به تاشین!"

کاتى سه رمان تاشى، زياتر جوان بوو.

^۱ سه ره به که ی ئاوا به:

هل من سهيل لى خمر فاشربها	ام من سهيل الى نصر ابن حجاج
الى فتى ماجد الاعراق مقتبل	سهل المحيا كسرهم غير ملجاج
تهنيه امراق صدق حين تنسبه	اخى وفاء هن المكروب فراج
انظر الى السحر يجري في نواظره	وانظر الى دمع في طرفه الساجي
وانظر الى شعرات فوق عارضه	كانها نمل دب في عاجي.

بۆ شهوی دراتر گویم له هه مان ئافرهت بوو ده یگوت:

سه ریان تاشیوه ناشهرین بهی

ههنگ کاتی بهین شیهی لی دهردی

پرومهت وهک مانگی گیراوی ژۆر زولف

که سه ریان تاشی مانگه شه وه لدی^١

بۆیه به نه صرم وت: "به خوا نابیی من و تۆ له یهک شاردا دانیشین."

وتی: "دهی قوربان من تاوانم چیهی؟"

وتم: "هه ر شهوی که ییت ده لیم."

ناردم بۆ به صره.

- یانی به بهی هیچ تاوانیک دوور تخسته وه بۆ به صره!

- نه و هیچ تاوانیکی نه بوو. به لام ده بی بزانی بۆچی وام کردا دهی گوئی له

پیاوی دادوهر و بهیاریه ده ست و سیاسی بگه را

- گویم گرتووه قوربان فهرمووا!

- شهوی که من کردم، پیشخستنی مه سه له هه تی گشتی بوو به سه ر مه سه له هه تی

تا که که سیدا، زیاندان له مه سه له هه تی تا که که سی له پیناو به رزه وه ندیی گشتیدا

شتیکی پنگه پیدراوه، به کیکیشه له ده ستووره گشتیه کانی ئوصولی فیهقه، ههروهه ها

تیگه شتینی تهواو له ئیسلام شهویه که نه گه ر هیچ چاره یه کت نه ما، نهوا به

تاوانیکی به چووک تاوانیکی گه وره پال پتوه بنیی، دیسان له شه ریه تی ئیسلامدا

ده ستوورنکی گشتی هه یه که نه گه ر هاتوو مرؤف که وته نئوان دوو تاوانه وه و به

ناچاری ده بوو به کیان بکات، نه و کاته ده بی تارانه به چووک که هه لێژ پێی، نه گه ریش

له نئوان دوو چاکه دا سه ریشک کرا و نه پتوانی هه ردووکیان بکا، نهوا چاکه گه وره که

^١ عه ره به که ی ئاوا به:

ھەلۋىزى. جا ئەگەر دوو چاگەش دژ بە يەك بوون، ئەۋا چاگە گەۋرەكە
ھەلدەبۇزىيىن و چاگەي بچووك وازلىن دەھىيىن.

- قسەيەكى جوانە گەۋرەم! ئەۋا و پاستە و ھىچ چىي گومان نىيە! بەلام
دوورخستەنەۋەي ئەم كۆرە بۇ بەصرە چ مەسلەھەتتىكى تىيا بوو؟

- كۆرۈم! دادۋەر بۇي ھەيە كە خەلك دوور بخاتەۋە بۇ مەسلەھەتتى گشتى. نەك
ۋەك ھەد و سزا. كاتى خۇي لە مەدېنەش بلە ژنانىيەك ھەبوو ناۋى ھىتە بوو.
پىغەمبەر ﷺ دوورى خستەۋە. منىش نەصرم لەبەر بەرژمەندىي گشتى دوور
خستەۋە. خۇ جوانىتى و ناكە مرۇف دوور بخرىتەۋە، بەلام ئەۋە بەرژمەندىي
گشتىيە كە ۋا دەكا دوور بخرىتەۋە!

- قوربان بەرژمەندى لە كوئدايە؟

- تا پىنت بلىم بەرژمەندىيەكە لە كوئدايە، شارى مەدېنە شارى تىكۆشەران و
جىھادكەرانە، بەۋ مانايە زۆربەي زۆرى پىاۋەكانى شارى مەدېنە لە مال نەبوون،
بەلكو لە جىھاد بوون، بۇيە زۆربەي ژنەكانىش لە مالەۋە يى مىرد بوون. بۇيە
لەسەر حاكم پىۋىستە ھەر شتى بىيە ھۇي توان لەسەر پى، لايبىيا. بىگومان چۇن
پىاۋ بىتاقەتتى بۇ ژنەكەي دەكا، ئاۋايش ژن بىرى مىردەكەي دەكاتەۋە و بىتاقەتتى
دەكا. بوونى كۆپكى ۋەھا جۋايش لە كۆمەلگايەكى ئاۋادا، لەۋانە بوو خراپەي لى
بەگەۋىتەۋە! جا دوورخستەنەۋەي ھەرچەند زىمانى تاكە كەسى تىيا بوو. بەلام
لەۋلايشەۋە بەرژمەندىي گشتى تىايە، من ژنەكانى مەدېنە تۆمەتبار ناكەم، پەنا بە
خۇا لە كارىكى ئاۋا، بەلام نىتر بەۋ شىۋە نەيى، مرۇف ناتوانى پىگە لەۋ سۈشتەي
بگىرى كە لەسەرەتتىا بۇيە من بە ھاشم زانى لە پىناۋ پاراستنى بەرژمەندىي
گشتىدا، زىمان لە بەرژمەندىي تاكە كەسكى ۋەك نەصر بەدەم.

- بە خوا ئەمە بۇچوونىكى تەۋاۋ جوانە قوربان! ئەمە ناھى ئەم بەسەرھاتە ۋەك تانە و تەشەر بۇ تۆ باس بىكرېت، بەلكو دەھى ۋەك شانازىيەك باس بىكرېت، بەلام من پرسىياريكى كىرنگم ھەيە.

- چىيە؟

- تۆ لەبەر ئەۋەي ھىچ ژنىكى شارى مەدينە توۋشى گوناھ نەھى، نەصر دور دەخەيتەۋە بۇ بەصرە، يانى ئەم ترسەت لە شوپنىكەۋە گواستەۋە بۇ شوپنىكى ترا ئەي ئەگەر ژنانى بەصرە توۋشى تاۋان بىن، ئەۋ كات چى؟ جگە لە گواستەۋەي مەترسىيەك لە شوپنىكەۋە بۇ شوپنىكى تر، بەرھەمەكەي چى بوۋە؟

- پرسىيارەكەت زۆر جوانە و ۋەلامەكەيشى زۆر ئاسانە!

- ۋەلامەكەي چىيە گەورەم؟!

- يەكەم: بارى كۆمەلەيتىي بەصرە لەگەل مەدينەدا جىاۋاز بوۋ، ۋەك پىم وتى: شارى مەدينە شارى تىكۆشەران بوۋ، پىاۋەكان بەزۆرى لە جەنگدا بوۋن، بەلام شارى بەصرە شارى نىشتەجىبوۋن بوۋ، پىاۋەكان زۆرىي زۆرىنەيان لە مالدە بوۋن، بۆيە ھەم ژنان و ھەم پىاۋان كەمتر جىي مەترسى بوۋن.

دوۋەم: كەسكى ئاۋارە و دوررمولات ۋەك كەسكى خۆيى نىيە، مەۋقى ئاۋارە لە شوپنەي كە لىيەتى خەرىكى خۆزىاندن دەھى، خەرىكى پەيداكردىنى پزق و پزى و بژىۋى دەھى، بۆي ناكى ھەروا بە بەلاش و ھەلاش لىي ھىۋوپتەۋە، بۆي ناكى زۆر خەرىكى خۆي بىت و بىن كار بۆي داھىشىن، ئىستە ئىمە جۆرە رەقى و ستەمىكمان بەرانبەر نەصر كىدوۋە، راستە، بەلام دەھى ئىمە ئەماشاي بەرژەۋەندىي تاكە كەسى نەكەين، دەھى بەرژەۋەندىي گشتى لە بەرچاۋ بگىرەن، بەپىي شەرع و قانون، پەچاۋكردىنى بەرژەۋەندىي گشتى لە پىشتەرە تا پەچاۋكردىنى بەرژەۋەندىي تاكە كەسى!

- عەلى بۇ؟ خۇ ئەۋ لە ژنەكەي دراۋە، بۇچى ناشىرېن دەكرېت؟

- بە خوا بەۋ قسە، ئەۋەندەي مەبەستى ناشىرېنكردىنى مەلىيان بوۋە كە

ھىچكەس بەۋ جۆرە ناشىرېن نەكرابى!

- چۆن قوربان تېمبگەيەنە؟

- كۆرە كۆرۈم ئەۋە تۆ چى دەلئى؟! عەرەب لە سەردەمى نەفامىدا خاۋەن ھەيا و

خورمەت و غىرەت بوۋن، ھەرگىز قەبۇلىيان نەكردوۋە تەعەدىيان لى بكرېت! بە

تايبەتلى لە ژن و مندالىيان! جارى وابوۋە چەند سالىك لەنىۋان دوو ھۆزدا لەسەر

ئەسپسوارىيەك شەر بوۋە، پىيان شەرم بوۋە بلېن: "دۇراين" ئىتر چۆن لە ژنيان

بدرى قسە ناكەن؟!!

- نا بە خوا شتى ۋا نابى!

- دەي ئەۋە لە سەردەمى نەفامىدا وابوۋە، ئەي دەبى لە سەردەمى ئىسلامدا

چۆن بى! ئايىنى ئىسلام بۇ پاراستىنى كەرامەت و رېز و شكۆى خەلك ھاتوۋە.

عەلىي كۆرى ئەۋو تالىب ئەۋ پياۋە دلئە و دلاۋەرە، ئەۋ شىرەي خوا، ئەۋ كەسەي

كە خۆي كۆردە فېدايى بۇ ئىسلام، ئەۋ كەسەي كە لە جىگەكەي پىغەمبەردا

نوۋست بۇ ئەۋەي پىغەمبەر ﷺ لە دەست كافرەكان دەرېاز بېي، ئەۋ كەسەي لە

غەزاي بەدردا وىنەي نەبوۋ، ئەۋ كەسەي لە غەزاي خەندەقدا شاللاۋى دەبىرد، ئەۋ

كەسەي ۋەك شىر لە غەزاي خەيپەردا ئالا بەدەستى ئىسلام بوۋا ئا ئەۋ كەسە لە

ژنەكەي بدرى و قسە نەكا؟! ئاخىر ئەمە عەقلى چ كەۋجى ئەمە قېۋل دەكا؟!!

كۆرۈم! خوا لە بارەي ژنانەۋە بە پىساۋانى فەرموۋە: ﴿فَأَمَّا كُتُومٌ مِّمَّنْ أَوْشَرِجْ

يَا حَسَنُ﴾ البقرة: ۲۲۹ ۋاتە: "يان بە رېك وىپكى و بەھاشى بە يەكەرە بىن، يان بە

ھەيا و خورمەتەۋە دەستيان لى بەردەن!"

دەي ئەگەر مەن و ئەۋو بەكر پەراسوۋى فاتمە بىشكىنېن و عەلى دەنگ نەكا،

مندالى لەبار بېيەن و عەلى دەنگ نەكا، بېرېزى پى بىكەين و ھەر دەنگ نەكا و،

هه روا بۆ خۆي بئخهه به سوور پته وه! نه وه كه ي به پئكوپئكي لاي خۆي فاته ي
هئستوره ته وه! نه وه ئيتير ئزايه تي و جواميړي و شيرا به تي عه لي له كوڼيه!
ته عه دا له وه زياتر چييه! عه لي و ته عه دا قه بولكر دن!

- به خوا راست ده كه ي قوربان!

- با پئت بئيم! به خوا نه و قسه و قسه لؤكانه ته نيا گالته كردن به كه سا به ني
عه لي نيه! به لكو گالته كردن به كه سا به ني ته واوي بنه ماله ي پئغه مبه ره! دوور له
پرووي عه لي، دوور له پرووي عه لي! با بئئين: عه لي پياويكي تر سه نوک و
بيده سه لاته! كه هه رگيز وانه بووه - به خوا زيره كترين و بوئر ترين پياو بوو - باشه
ئه مه عه لي هيچ! نه ي نه و هه مووه پياوه دليړه ي بنه ماله ي هاشم چي! عه بباس چي!
خۆ بؤم باس كردي عه بباس خانوويه كي به من نه دا، نه ي ئيتير چؤن به رانه ر
بئريز يكر دن به برازا كه ي بيده نگ ده بي، باشه عه بباس بۆ خانووه قورپنه يه ك
به رانه ر من دموه ستيتته وه، به لام له لي داني فاته ده نا به ته ده نگ! ئاخو ئه مه چ
بئريز يكر دن يكه به رابه ر عه بباس! نه ي عه قيل له كوئ بوو! حه سه ن و حوسه ين
له كوئ بوون! خۆ نه و سه ر ده مه ي كو تابي خه لافه تي من حه سه ن و حوسه ين
ته مه نيان بيست سال به ره و سه ر تر بوو، گه نج و لاو و به هيژ، له هه ره مه ي هيژ و
كه نجيدا بوون، ده ي بۆ هيچيان به رابه ر عومه ريكي به سال چؤوي لاواز نه كرد!
نه وانيش غيره تيان نه بوو! نه ها كوږم! ناليم نه وه پئش نه وه ي بئريز يكر دن به من و
نه بوو به كر بي، بئريز يكر دن به بنه ماله ي پئغه مبه ره عليه السلام!

- به لي به خوا راست ده فهر مووي وا به!

- كوره ئه م قسه له وه دهر چووه هه ر بئغهره تي بئت، به خوا سه ر ده كئشو بۆ
چؤره كه وادي به كيش په نا به خوا، تو خوا چؤن پياويك قه بول ده كا من بچه
ماله كه ي تير له ژنه كه ي بده م، من داله كه ي له بار به م، بېكوژم! دواتر يش بچم بۆ
داواي كچي نه و پياوه و كچه كه ي خۆي بدا به من! نه ي من زاواي عه لي نيم!

نه ی نوم که لسمو زئم کچی فامه و هلی نییه ۱۹ نه ی نوم که لسموم چۆن به راهه
نه و هه مووه بئیریزیکردنه بئیدهک بوو ۱۹ نه ی خوانه خواسته نه گهر وایی، کوا غیرهت
و پیاوهتی و مهردایه تیی بنه ماله ی پئغه مبه ر ^{۱۱}!

نه و کاره نه گهر به راهه پیاوئیکی بئیدین و بنه پرست و خوانه ناسیش بکری.
قه بولی ناکا، چونکه دژی سروشتی مرۆفه، چ جای نه وه ی به راهه ر زاتیکسی
له خواترس و به غیرهتی وهک عهلی ۱۹

- به حوا راست ده فهرمووی، عهلی نه وهنده بئغیرهت نییه.

- حاشا عهلی ئاوابی که نه وانه ده یلئین! حاشا نه بوو به کر و منیش نه وهنده
سته مکار و ناپاک بین. کوره نه وه قسه ی شهیتانه، له که لله سه ری نه وانه دا هیلانه ی
کردوو و نه و قسانه ی پی و توون، لییان گهری و با واز له م مه سه له بئینین. نه مه
ئاوئیکی لیل و بۆگه نه!

- فرمان فرمانی تۆیه که ورهم!

- ده ی بزائم له م باره وه هیچی ترت لایه؟

- قوریان ده لئین: "عومره به پیچه وانه ی قورئانه وه جولاوته وه، هه ستاوه نه و
ناوچانه ی عیراق که رزگار کراون، هه مووی کردووته وهقف بۆ موسلمانان و له ننۆوان
جهنگاوه رانی ئیسلامدا به شی نه کردوون، خوا ده فهرمووی: ﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِّن شَعْرِ
فَازِمَةٍ حُمُسُهُۥ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَآلِ بْنِ السَّبِيلِ﴾ (الأنفال: ۴۱) واته:
'(نه ی ئیمانداران) ئاگادارین و بزائن، به راستی هه رچه کتان ده ستهکوت (له جهنگی
بین باوه راندا) نه وه بئگومان پئنجیه کی بۆ خوا و پئغه مبه ر و خرمانی نزیکسی
پئغه مبه ر و هه تیوان و هه ژاران و پئهورانه، چوار به شه که ی تریشی بۆ نه و
موجاهیدانه یه که له و غه زایه دا به شداریبان کردوو،' نه م شاهه نه به لگه یه له سه ر
نه وه ی که پئنجیه کی نه و ده سته وانه بۆ نه و که سانه یه که له نایه ته که دا باس
کراون و و چوار به شه که ی تری دابه ش ده کربت به سه ر جهنگاوه ره کاندایا نه وه ییش

به گویره ی نایه تی قورئان و سوننه تی پیغمبر. کاتیک خه پهریش پزگار کرا، پیغمبر به و جوړه به شی کرد، که وا بوو نه و کاره ی پیغمبر به لگه به له سر نه و ه ی که پیویسته دابش بکړئ، به لام عومره به پیچوانه ی قورئان و و سوننه ته وه پرفتاری کردوه و به پای خوی کاری کردوه. "قورئان تو له م باره وه چی دفرمووی؟"

- یه که م: نه و ه ی که ده لئین: "عومره پیچوانه ی ده قی قورئانه وه جولوده ته وه،" نه و قسه له نه شاره زایی خوین له قورئانه وه سه رچاوه ی گرتوه، قورئان نه یفرمووه: نه و ده سکه وتانه چ ده سکه وتی گوازاوه بی وهک که لویه ل، یان نه گوازاوه بی وهک زه وی زار، ده بی بهش بکړین. به لکو نه و نایه ته که نه وان کردوویانه به به لگه، باسی پینجیه کی ده سکه وته کان دهکا که چوئن و بو کتی خه رج بکړین، دابه شکردنی چوار به شه که ی تر له قورئاندا باس نه کراوه، به لکو له فرموده ی پیغمبر ﷺ دا هاتوه که نه و به شی کردوه، نایه ته که به هیماوه فرموویته چی چوار به شه که ی تر بدری به جهنگاوهران، نهک به راشکاوی! ریڅ وهک نه و نایه ته که ده فرمووی: ﴿فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ الشُّتُ﴾ النساء: ۱۱ واته: "نه کهر مردوه که مندالی نه بوو و، دایک و بساوی میراتبه ری بوون، نه وه سییه کی میراته که بو دایکیه تی."

که واپوو به شی باوکیک له میراتی نه و کوړه ی که مردوه و ژن و مندالی نییه، دوو سییه که، چونکه دایکی سییه کی بردوه و نه وی تر ماوه ته وه بو باوک! که وا بوو نایه ته که شته که ی به په کجاری نه پراندوه ته وه، به لکو به گومان وا داده نری که چوار به شه که ی تر بو جهنگاوهران بی، له بهنه ماکانی ته فسرده یاسایه ک هیه ده لئین: "قام و تیگه یشتن له و نایه تانه ی که به کورلی و هیما شته کان ده که یه نن، وهک تیگه شتنی نه و نایه تانه نییه که به راشکاوی مه به سته که ده دن به ده سته وه!" دیسان مانای په نامه کی نایه تیگه نتوانی وهک مانای ناشکرای نایه ته که پښا نیشان

بدا، قسه ی به تو یکل و هیما و نیشاره وهک پڼک و بن پڼچ و په نا قسه کردن نابنه به لگه. نه گهر که سنی بلن: "وه لالا به شی باوک له و ثایه ته هر درو سینه که و شته که براوه ته وه." نه وه به گویره ی تیگه شتنی خه لک شته که ی براندووه ته وه نه ک خودی ثایه ته که!

هرچی به لگه هینانه ویشه به کرداری پیغمبر ﷺ له غه زای خه یه ردا، نه وه به لگه نییه له سهر نه وه ی که هر شویتنی نازاد کرا، ئیتر ده بن بهش بکری، چونکه نه و کاره ی پیغمبر ﷺ له وانه یه به سوننه ت بی نه ک به واجب. نه و کاره ی پیغمبر ﷺ نه وه دهرده خا که دابهش کردن دروسته یان لای نه و په ری سوننه ته نه ک واجب. پیغمبر ﷺ زور حه زی له خه لوا بوو، ده ی نه گهر که سنی حه زی له خه لوا نه بی، پیچه وانه ی سوننه تی کردووه؟! - نه و لالا قوربان!

- ده ی ئیتر نه و قسه یان له کوئ هیناوه که واجیه دابهش بکری؟ دواتر، نه گهر لایه نی سوننه تی یان دروستیتی کاره که زال بکین، نه وه کاریکمان کردووه به بی نه وه ی به لگه و بنه مای هه بی، ئا له بهر نه وه هر کاتیک شویتیک نازاد کرا، بریار بریاری سه روک و خه لیقه یه که چی له و شویتنه بکا و چوئی لی بکا، نه وه ی که به مه لحه تی ده زانی، ئا وای لی ده کا. نه وه تا پیغمبر ﷺ شاری مه ککه ی پژگار کرد و به شیشی نه کرد، که وا بوو نه و ناوچانه ی پژگار ده کریتن، دروسته بهش بکریتن و دروسته وهک خویان ده ستکاری نه کریتن. نه و کاره ی پیغمبر له خه یه ر، مانای نه و مه که دروسته نه ک واجب، نه گهر مانای واجب هووایه، مه ککه بهشی دابهش ده کرد!

دپسان کاره کانی پیغمبر ﷺ هه موو بان به یک مه به ست نه بوون، کاری وای هه بووه به مانا واجب بووه، هه بووه به مانا سوننه ت و هه بووه به مانای نه وه ی که دروسته بکری، ئیتر نه سوننه ته و نه واجب، کاتی ده زانین فلان کاری به واجب

بووه و فلان سوننه، که به لکه به کمان ههینا لێرهش هیچ به لکه به ک نیه تا شته که به کلایی بکاتهوه.

- قوربان قسه و بهلکه کانت زور جوانن، بهلام تو فرمووت؛ "ئه و شتانه ی دهگوازیته وه و نه وانه پشی که ناگوازیته وه." جیاوازی چیه له نیوانیاندا؟
- ئاها! مه بهسته که ئا لێ ده دابه.

- چوں؟

- سه‌رچاوه‌ی هه‌له‌که‌ نا به‌ویژه دروست بووه که جیاوازییان نه‌کردووه له‌نیون مائی گوازاراوه و نه‌گوازاراوه. ئه‌وانه‌ وا ده‌زانن که مائی گوازاراوه وه‌ک پاره‌ و زه‌پ و زیو چ به‌پاریکی هه‌یه، هه‌مان به‌پیار بۆ مائی نه‌گوازاراوه‌یش وه‌ک زه‌ویوزار به‌کار دی و ئیتر جیاواز نین! بۆیه‌ وا ده‌زانن من پیچه‌وانه‌ی ده‌قی قورئان و سوننه‌ت جولاومه‌ته‌وه‌!

بەلام بەو جۆرە نىيە كە ئەوان لىي تىگەشتوون! ھىچ گومان لەو ەدا نىيە ئەو
شتانەي كە گوازاراھەن ەك زىڧ و زىو، دەبى دابەش بىرېن، بەلام مالى نەگوازاراھەي
ەك زەويوزار، يەكەھنگى لەسەر نىيە كە چى لى بىرې، زوبەير و بىلال پىيان واىە
دەبى بەش بىرې، مەن و ەلى و ئەبوو عوبەيدە و مەعازىش پىمان واىە بەش
ناكرې. ھۆكارى بۆچوونەكەي ئىمەيش ئەو ەبوو وتمان: "ئەگەر ئەم زەويوزارە
دابەش بىرېن، ئەوا دەدرېن بە خەلكىكى كەم و زۆرەي خەلك دەستى لە بنى
ەمانەو دەردەچى." داى ئەوەي كە گفتوگۆبەكى زۆرمان لەو بارەو كەرد، خواى
گەرە ئەوەي خستە دلمەو كە دابەش نەكرې، بەلكەي ئايەتى قورئانىشم بۆ ڤاكەي
خۆم دەسكەوت!

- به لگه که چیه قوربان؟

- تھو ثابہ تہیہ کہ خوی گہ ورہ دہ فرمووی ﴿ مَا آتَاكَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ قَبْلَهُ ﴾
وَالرَّسُولَ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ ﴿ الْحَشْرُ: ۷ واته، "تھو دستکھوتانہی

خوا بەخشینی بە پێغه مبه ره که ی له خه لکی دیهات و شاره کانی جوو، ئەوه خوا بریاری له سەرداون که بۆ پێغه مبه ر و خزمانیه تی، بۆ هه تیوان و هه ژاران و رێبوارانی شه. "دوایی ده فەرمووی: ﴿لِلْمُعْرَاءِ الْمُحْجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَسْمَعُونَ قَوْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَصُورُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أَوْلِيَاءَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾ الحشر: ٨

واته: "هه روه ها له و ده سته وتانه، به شی کۆچه رانی هه ژار ده بیته بدریت، ئەوانه ی له شوینه وار و سامانیان دوور خراونه ته وه و ده رکراون، ئەوانه به ته مای به خشی خوا و په زامه ندیی ئەون و، به بی هیچ ته ماعێک پشتیوانی له خوا و پێغه مبه ره که ی ده که ن و هه ولی سه رخستی به رنامه که یان ده دن. هه ر ئا ئەوانه راستگو و راستان. "تا ده گاته ئەوی که ده فەرمووی: ﴿وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ﴾ الحشر: ٩ واته: "ئەوانه ی که پێشتر مال و شوتنی خوێان ئاماده کرد بۆ پێشوازی له کۆچه ران و، دل و ده روونی خوێان رازنده وه به ئیمان. "مه به ستی خوا ی گه وه نه نصارییه کانه. دوایی ده فەرمووی: ﴿وَالَّذِينَ جَاءُوا مِن بَعْدِهِمْ﴾ الحشر: ١٠ واته: "ئەوانه ی که به شوین کۆچه ران و پشتیواناندا هاتن."

خوا ی گه وه هه موو موسلمانانی ده ری هه تا رۆژی قیامه ت. من پێم وایه ئه م ئایه تانه هه موو موسلمانان ده گریته وه به بی جیاوازی.

دوایی پێم وت: "ئێوه ده تانه ری ئەوانه ی که دوا ی خو ماندا، دین هیچیان نه بی؟! ئە ی ئە گه ر ئه م زه وی و زارانه به ش بکه ین، ئەوان چی بکه ن؟ ئە گه ر له به ر چینی دوا ی خۆمان نه بووایه. ئەوا هه رچییه کم ده سته وتایه وه ک چۆن پێغه مبه ر ﷺ خه یبه ری به ش کرد، ئاوا به شم ده کرد، به لام ئەو زه وی و زارانه هه ر بۆ به یتولمال ده مێننه وه، به رو بووم و قازانجه که یان بۆ خه زێنه ی گشتی ده گه ر پێته وه. جا هه موو موسلمانێکی ئیسته و دا هاتوو، حازر بی یان غایب هه ر به شی هه یه!"

- به خوا گه وره م پرایه کی زۆر زۆر جوانت هه یه!

- ده ی کو پم! له م قسانه ی من سه رنجی خالێکی گرنگه ت دا!

— نازانما ئايا ئامازەت بە ھېچ شەتتىكى پەنھان داوۋە، مەن پىنى نەزانم؟
 — مادەم گەتوگۇ ۋە پەرسىيە ۋە ۋەلەم لەنئەوان مەن ۋە تۇدا پەروى داوۋە لە پەرسىيە
 بەشكەردىنى زەھەزەزە، ئەو ۋە ئىتەر خۇي بۇ خۇي بەلگەيە كە ئەو ئايەتەي پەشور
 كە پەسەمان كەرد، بەپەشكەۋى بەلگە نىيە بۇ دابەشكەردىنى ئەو زەھەزەزە ۋە جىياۋزەن
 لەو شەتەنەي كە مالى گەۋزەۋەن. ئەگەر ۋەنەبا، ئەو دەۋە خەپە بۇ ھەۋە
 ھەۋەلەنى پەنھەزەزە ئەك تەنەيا ھەۋەرا دەزانى بۇ؟

— بۇچى گەۋرەم؟

— چۇن ھەۋەلەن گەتوگۇ لە پەرسىيە ئەتەكەۋە دەكەن كە گەتوگۇ ھەلەكەرى؟ كە
 ۋا بوو ئەو گەتوگۇيەي نىۋەنەمان كە ئايا مالى گەۋزەۋە ۋە نەگەۋزەۋە ۋەك يەكەن يەن
 جىيان ۋە ھەۋەھا بە بەلگەي ئەو دابەشكەردىنى كە پەنھەزەزە ئەك خەپەر كەردى
 كە بۇ ئەو نەۋە كەركە ۋەجە، بەلگە سۈنەتتىكى پەنھەزەزە بوو، ئەو دەرەخە
 كە ئەو دابەشكەردە ۋەجە نىيە! ئەو شەتەنەي كە بە جەنگ ئازاد كەۋەن،
 زەھەزەزەكەي بۇ سەركەردە ئىسلام جىن دەھىلەت، چۇنى بە باش بزانى ئاۋاي
 لى دەكا. دابەشى دەكا يەن دەكا بە مەلگە دەرەت، ئەو ئىتەر بەپىنى پەرسىيە
 خەلپە ۋە سەركەردە دەپ، مەنەش ئەو زەھەزەزە دا بە بەتەلمەل ۋە ھېچم بۇ خۇم
 نەۋە. مەن تەنەيا پەرسىيە مەفە خەلگە، مەن تەنەيا خەم بۇ ئەۋەنەي ئىستە ناخۇم،
 بەلگە خەم بۇ ئەۋەنەي داھەتەۋەش دەرەت، بۇ ئەۋەنەي كە ھېشتا لەدايك نەۋەن،
 ئەۋەنە بىن ۋە بىنەن كە ھەۋە ئەو زەھەزەزە بە دەرەت كەمەنەيەكەي كەمەۋەن،
 ئىتەر ئەۋەنەش ھەر لە دەرەت پەۋەن ئەو كەركە مەن كەردەم، دەرەت ۋەك شەنەزەزە
 بۇ مەن پەس پەرسىيە ئەك لە دۇي مەن پەس پەرسىيە

— بە خەۋە تۇ پەنھەتەي گەۋرەم! بە خەۋە ۋە، ئەو شەنەزەزە بۇ تۇ پەۋەنە
 بەزەمى بە ۋەكەنە دا پەنھەۋە كە ھېشتا لەدايك نەۋەن، بە ھېچ شەۋەپەك سەم
 لەۋەنە نەكا كە ھەۋە ۋە ھەۋەدەمى خۇي بىن، پەك ۋە پەكەردى بۇ ئەو كەسەي

ئەۋەندە زانىبارى و حىكمەتى بە تۆ بەخشىۋە، ھەقى خىستۈۋەتە سەر زىمان و نىۋ دلت.

- دەي بزانم ھىچ شۈبھە و دوۋدلىك ماۋە لىم بېرسى؟
 - قورىان دەلىن: "عومەر نەك جارى، بەلكو چەند جارى دژى قورىان و سوننەت ۋەستائەتەۋە، ئەۋ بەشى ئەۋ سولمانە نوپيانەي گىر دابوو كە ھىشتا ئىمان بە تەۋاۋى لە دلىاندا نەچەسپبوو. لەگەل ئەۋەي كە قورىان دەفەرموۋى بەشيان بدمن، بەلام عومەر بەشى نەدان. دەي عومەر چۆن دەتوانى بەرابەر دەقىكى سەرىحى قورىان بوەستىتەۋە؟ دژى كارى پىغەمبەر ﷺ و ئەبوو بەكر بىت؟"
 قورىان تۆ ۋەلامت بۆ ئەۋانە چىيە؟ ئەۋ تۆمەتانە چۆن رەت دەكەيتەۋە؟
 - ئەۋ تۆمەتانە ئەۋەندە بېنەما و لاۋازن كە رەتكردنەۋەيان لە ئاۋ و دۆخواردنەۋە ئاسانترە.

- چۆن قورىان، من گوئىيىستى جەنابتم!
 - ئەۋەي كە من كردم نابىتە دژايەتىي كار و كردهۋەي پىغەمبەر ﷺ و ئەبوو بەكر و، نابىتە پەكخستنى دەقىكى قورىانى، دىمان نابىتە ئاۋرەنەدانەۋە لە شەرىعت، ئەۋەي كە لە ئايەتەكەدا باس كراۋە كە زەكات بدرى بەۋ كەسانەي لە شەرعدا پىيان دەوترى ﴿وَالْمُؤَلَّمَةُ فُلُوْهُمْ﴾ التوبة، واتە: "ئەۋانەي كە تازە ئىمانىيان ھىناۋە و بە تەۋاۋى لە دلىانا نەچەسپاۋە،" ئەۋە من دلىنام خۋاى گەۋرە ئەۋ بەشەي بۆ ئەۋان دىبارى كردوۋە و بەستۈۋىتەي بە شتىكەۋە، ۋەك ئەۋ ھۆزانەي كە پىشەۋاى مۇسلمانان بىرسى توۋشى شەپان بكن، بەۋ زەكاتپىدانه دلىان بېننەۋە جى و ئاراميان بكنەۋە، با ئەۋانەيش پىۋىستيان بە زەكات نەبى، بەلام ھەر پىيان دەدرىت، چۈنكە ئەۋانە پىۋىستە دلىان رابگىردىت، ئەۋەيش لە بارودۇخىكى تايپەتيدا دەبى، بە زۆرى لەۋكاتانەي كە دەۋلەت لاۋازە و كەمدەسەلەنە، سەركى دەۋلەت بىھوۋى بەۋ زەكاتە بەلا و شەر لە كۆل دەۋلەت بكانەۋە، بەلام ھەركات

دەۋلەت بە ھېز بوو، كەس پىتى نەۋپىرا، ئەو كەنە پىۋېست ناكىا لە شەرى كەس
 بىرسى، پىۋېست ناكىا بە ېرە زەكاتىك ئىمان لە دلى خەلكدا گېرىدا
 ئەو ناۋەش كە ناۋى "مؤلفۈ قلوبىم" - ھەتا پۇزى قىيامەت كەس بەو ناۋەو
 نامىنى، ۋەك چۇن مۇۋف ھەمىشە ھەر فەقىر يان مەسكىن نىيە، ھېچ كەسكى زىر
 نىيەت: "ئەگەر كەسكى فەقىر ھەبوو و زەكاتمان پى دا و دۋاى دەۋلەمەند بوو،
 دەپى ھەر بىدرىتى، چونكە پۇزى لە پۇزان ناۋى فەقىر بوو،" كەس ئەم قەسەيە
 ناكىا، بەخشىن بەسراۋە بە فەقىرى، بە مەسكىنى، ھەركات فەقىرى و مەسكىنى نەما،
 ئىتر بەخشىنىش كۆتايى دىت، ئەم مەسەلەى مۇئەللەفەيەش ھەروايە، ھەركات
 ناۋەكە نەما، زەكاتىش نامىنىت، لە سەردەمى پىغەمبەر ﷺ دا چىنىك تازە مۇسلمان
 بوو، خۇ تا سەردەمى ئىمەش ھەر بە تازە مۇسلمانى نامىننەۋە، من كە بىنىم
 بىرۋىخ كۇرا و ئىسلام ھىز و كۆپى گرت، ئەو تازە مۇسلمانانە ھەموويار ئەسەر
 ئىبىن دامەزران، ئىتر وتم پىۋېست ناكىا ئىستەش ھەر زەكاتيان پى بىرى، تازە ئەو
 ۋەسەى كە ئەو كاتە ھەيانبوو، ئىستە نىانە، ئەو كاتە تازە مۇسلمان بوون، دلىان
 دانەمەزراۋو؛ ئىستە كۆنە مۇسلمانن و دل دامەزراۋن! كە وا بوو من نە ئايەتم پەك
 خستوۋە و نە قورئانم ھەلۋەشاندوۋەتەۋەا بىرپارەكە ۋەك خۇى ماۋە، ھەركات چىبە
 مۇسلمانكى نوئ پەيا بوون، ئەو كاتە دلىان پاكىر دەكرى و زەكاتيان پى دەدرى،
 ئىتر كوا ئايەت پەك خراۋە؟ تەنانەت ئايەتەكە و حوكمى ئايەتەكە نوئ دەپىتەۋە!
 - بە خوا ئا ئەۋە تىگەشتى ئىر و تەۋاۋە لە قورئان و شەرى! ئەگەر ئىمە لە
 ھۇكارى پىشت ئايەتەكەۋە بىروانىن كە بۇچى دەپەخشى و بۇچى ئايەخش، ئەۋە
 بەكارخستى ئايەتە ئەك پەكخستى!

- راست دەكەى كورم! ئەو دەقە ۋەك دەپىنى ھۇكارى لە پىشتە ئەك بە رەما
 بىت، مەش تەماشى ھۇكارەكەم كىردوۋە ئەك پۋالەتى ئايەتەكە، دەمزانى بۇيە
 ئەۋانە زەكاتيان پى دەدرى، چونكە تازە مۇسلمانن، لاۋازن، بۇيە دۋاى ئەۋەى دلىان

دامەزرا و ئىسلامىش بەھىز بوو. ئىتر پىئويست ناكازەكات بەو چىنە بدرى. قورنان ناۋى ھىچ كەس و چىنكى نەبردە كە ھەما ھەسايە ھەر زەكاتيان پىن بەدەن! بەلكو پاسەكە باسى بارودۇخە، چەند بارودۇختە ھەركەس لەو بارودۇخانەدا بوو. زەكاتى پىن دەشنى، ھەركات لەو بارودۇخانەدا نەما، زەكاتىشى پىن ناشى - منىش ھەروام كرد. دوو پىاو ھەبوون ناۋيان عويەينەي فەزارى و ئەقرەسى كوپى حابىس بوو. ئەبوو بەكر نامەيەكى نووسىبوو كە ئەمانە لە بەشى مۇلفە قلوبەم بەشدارى، ئەو كتە ھەم ئىسلام لاواز بوو. ھەمىش ئەوان دلىان دانەمەزرا بوو. دواى وەفاتى ئەبوو بەكر و بەھىزبوونى ئايىنى ئىسلام. نامەكەم لى سەندەو و شۆرىمەو و وتم: "پىغەمبەر ﷺ بۆيە بەشى بۆ ئىو بىرپوۋەو، چۈنكە ئىو تازە مۇسلمان بوون، ئىستە ھەم ئىسلام بەھىزە و ھەم ئىوئەش دلتان لەسر ئىسلام دامەزراو، بۆيە چىيى تر پىئويست ناكازەكاتيان پىن بدرىت، بىرۇن بۆ خۇتان ئىش و كار پەكەن و نان پەيدا بەكەن!

- يانى تۆ پىتر ئەوئەش بىي بە خەلىفە، ھەر ھەمەن پاى ئىستات ھەبوو؟

- بەلى ھەمان پاى ئىستام ھەبوو.

- ئەى چۆن ئەبوو بەكر پىتر تۆ ھەمان پاى تۆى نەبوو؟

- ئەگەر ئەو سەر زەوبىيە پى بىي لە عومەر، ئەوا ئەبوو بەكر بە تەنيا لەو ھەمەر

عومەرە باشترە. مەن ھەرگىز لامى ئەو لىنادەم بلىم: "لە ئەبوو بەكر زانائىر و

شەرەزائىتر،" بەلام ئىتر ئەو پابۇچوونە، منىش پابۇچوونم ھەيە، چارى وا ھەيە

دەپنىكم و چارى وايش ھەيە وا دەرناچى، ئەبوو بەكرىش ھەرۋەھا، مەن كاتى خۇي

لەگەل ئەوئەدا نەبووم جەنگ لەگەل ھەلگەپاۋەكاندا بىكەين، بەلام ئەبوو بەكر ھەر

سور بوو، دەپوت: "لەگەلىان دەجەنگم." دەى پابۇچونى ئەو پاست دەرچوو، مەن

ودك ئەو نەپىكا، ئەو ھۆكارىكى بەدى دەكرد كە مەدەم نەدەكرد، ئەو كاتەيش

كە بۆ مەسەلەى ئەو دوو كەسە پىم وت با ئىتر زەكاتيان پىن نەدەين، مەن ھۆكارىكم

بەدى دەكرد، ئەو بەدىي نەدەكرد، دواى ئەوئەش كە بۇچوونەكەى خۇم بۆ شى

كردمۇ، پەسەندى كىرد. ھەرۋەھ مەنەش ھەركات بۇچوونىڭم ھەبىۋايە و ھارەلەكانم بۇچوونىڭى باشتىيان لەۋەى من ھەبىۋايە، وازم لەۋەى خۇم دەھىنا. ئەمە ھىچ غەببە و كەمايەتەيەكى تيا نىيە، بەلكو مايەى شانازىشە، چونكە مرۇف دەھى شوتىن ھەق بىكەۋى؛ ھەق لە ھەموو شتى شىاوترە بۇ شوپىنكەۋتنى. ئەگەر ئەبوو بەكرىش پاكەى منى بە باش نەزانىايە، پەسەندى نەدەكرد و كارى پى نەدەكرد. زووترىش پىم وتى كە لە بارەى لەكارلادانى خالىدى كوپى ۋەلىدەۋە زۆر قەسم لەگەلدا كىرد. بەلام بە گوپى نەكردم و ھەر لەسەر بۇچوونى خۇى سوور بوو، مافى ئەۋەى بە مند كە پاي خۇم دەرېېم و، مافى بە خۇيشى دا كە لەسەر بۇچوونى خۇى سوور پى. خۇ ئەگەر ئەبوو بەكر سوور بوۋايە لەسەر زەكاتدان بەو دوو كەسە، ئەۋا پىتى دەدان، بەلام پراۋبۇچوونەكەى منى پەسەند كىرد.

- ئەى ئەۋ ھارەلانەى تىرى پىغەمبەر ﷺ كە زانىارىيان ھەبوو، ئەۋان چى؟

- من خۇم وىستم باسى ئەۋانىش بىكەم. بەلام پىش ئەۋەى من باسىان بىكەم، تۇ پىسىارت لەبارەۋە كىردن. ئەۋانىش پاكەى منيان پەسەند كىرد، يەكدەنگىي ھارەلان لەسەر پاكەى من، ئەۋە دەگەيەنپىت كە بە كۆى دەنگ كارەكەى منيان پەسەند كىردوۋە. ھەرۋەھا بە كۆى دەنگ تىگەشتى منيان پەسەند كىردوۋە. خۇ ئەۋ يەكدەنگىيە يەكدەنگى نەبوو لەسەر ھەلۋەشاننەۋەى ئايەتتىكى قورنان!

دۋاى ئەۋەى ئەقرەع و غوبەينە ئەۋ دەنگوباسەيان بىست كە بۇم ياسكردى. ھاتن بۇلاى ئەبوو بەكر، پىپان وت: "تۇ خەلىفەى يان غومەر؟"

ئەبوو بەكرىش وتى: "ئەگەر غومەر بىيەۋى، ئەۋا ئەۋ خەلىفەيە!"

مەبەستى پۇژەكەى سەكۆى سەقىفە بوو، دەستى ھىناۋ وتى بە من: "دەستت بىنە با بەيەتت پى بىدەم بىى بە خەلىفە." بەلام من پازى نەبووم پىشە ئەبوو بەكر بىكەوم!

ھاۋەلانى پىغەمبەر ﷺ لە سەردەمى دابەزىنى قورئاندا ژباۋن، ئەوانە لە پروى زىمانزىنى و رەۋانچىزىيەۋە لە ھەموو كەس شارەزاترن، ھەموو ھاۋەلان بە ئەبۇر بەكرىشەۋە بە بۆچوونەكەى من رازى بوون. خۇ ئەگەر دژايەتتىي مانا و مەبەستى قورئانى بىكردايە، ئەوا بە ھىچ جۆرىك رازى نەدەبوون. ئەمە خۇى لەخۇيدا بەلگەيە بۇ ئەۋدى كە راکەى من رايەكى بەھىز بوو، بۆيە ھەموويان بە يەكەدەنگى پەسەندىان كرد. من وا لەو ئايەت تەدەگەم كە ھەتا ئەو كاتەى پتويست بىن دلى خەلك رابگرين. ئەۋە مۇللەفەن، بەلام كە پتويست نەبوو، ئەوانىش لە مۇللەفەيى دەردەچن! بۆيە بەشيشيان نامىتتى.

- بۆچونىكى تەۋاۋ و يەكلاكرەۋە و پىرەپىستە، ھەموو شك و گومانەكان دەپتوتتەۋە.

- بەلى وايە! دەى بزانم ھىچ پرسىارى توت لەم بارەۋە ھەيە؟
- قوربن و دلامەكانت تەۋاۋ تىنوتتىيى مەۋف دەشكىتن، بۆيە لەبارەى ئەو شك و گومانانەۋە ھىچ پرسىارىكم نىيە.

- ئەى جگە لەم باسە، ھىچ پرسىارى توت ھەيە؟

- بەلى گەۋردم! ھەمە.

- دەى پرسىار بىكە.

- ھەيەكى تر ھەيە و دەلىن گوايە: "جەنابت پىچەۋانەى ماناى سەرىحى قورئان جولايەتەۋە، خوا دەفەرمورى:

﴿الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَّهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ﴾ العائدة: ۵

ۋاتە: 'لەم ۋە ھەرچى خۇراكى چاك و پاكە بۇتان ھەلال كراۋە و، خواردىنى ئەۋانەى كە كىتەبى ئاسمانيان پىندراۋە بۇتان ھەلالە، خواردەمەنى ئىۋھىش ھەلالە بۇ ئەۋان، ئافەدتانى داۋىن پاك لە ئىمانداران و ئافەدتانى داۋىن پاك لەۋانەى

کتیبيان پي دراوه پيش نيوه (بوتان حلاله) کاتيک ماره بيان پي بدهن. دواي نه وه به پي ثابته قورئان هاوسه رگيري له گه ل کچاني جوله که و گاور نيسبات کراوه، که چي تو حراست کردووه! نه ته شتووه هاوه لان ژني غه يره موسلمان بيژن! به وه پيش نه وه ستاوي. به لکو فرمانت کردووه هر که س ژني غه يره موسلماني هه يه، ته لاقی بدا! تو چون پرپاريکي ناوا دهر ده که ي؟ خه ليفه چون ده تواني حلالتيکي قورئاني حرام بکا، له م باره وه چي ده لني؟

- کاکه گوئ بگره! جياوازيه که زور هه يه له نيوان نه وه ي که بلين: "عومره نه هبي کردووه که موسلمانان کچاني گاور و جوله که ماره بکه ن." له گه ل نه وه ي که بلين: "هرامي کردووه." نه هيکردن شتيکه و هر امکردن شتيکي تر.

- ياني به کورتيه که ي مهنعت کردووه؟

- به لني مهنعم کردووه، به لام حرامم نه کردووه.

- نه ي قوربان مهنعکردن هر هر امکردن نيسه؟ شتيک خوا حلالی کردووه،

که چي تو مهنعي ده که ي! مهنعش وهک حرام نيه؟

- نه خير، به هيچ شيوه يهک وهک يهک نين! په له مه که با به دوور و دريژي

بوت باس بکه م!

- قوربان له خزمه تتدام! فرموو تو بلني و، من گوئ ده گرم.

- نه و تومه ته ي که داويانه ته پال من، گوايه هر امم کردووه، نه وه له

گفتوگو که ي نيوان من و حوزه يفه ي يه مانيدا دهر ده که وي.

- کام گفتوگو؟

- له سرده مي خه لافه تي مندا حوزه يفه ژنيکي جوله که ي هيئا.

پيم وت: "ته لاقی بده! نه و ژنه ناگره ناگر."

وتي: "ژني جوله که پيم حرامه؟"

وتم: "نه خير."

ئەو کاتە تەلاقى ئەدا، بەلام دواى ماوەیەک تەلاقى دا.

پێیان وت: "ئەى ئەو کاتە عومەر پێى وتى تەلاقى بدە، بۆ تەلاقت ئەدا؟"
وتى: "من پێم ناخۆش بوو کە خەلک پێم بزانى کارى کى کریت و ناحەزم
کردوو!"

ئەم پروداوە خۆى بۆ خۆى دەریدەخا کە من حەرامم نەکردبوو، بەلکو مەنەم
کردبوو. من چۆن دەتوانم شتێک حەرام بکەم کە خواى گەورە حەلالى کردبێ؟
ئەگەر بە وردى تەماشای ئایەتە کە و مانای ئایەتە کە بکەى، خوا فرمانى
نەکردوو کە موسلمانان ژنى غەیرە موسلمان بپنن، یانى واجبى نەکردوو. ئەگەر
واجبى بکەدایە، ئەو کاتە من ئایەتێکى قورئانم لە کار خستبوو، بەلام وا نییە!

مانای ئایەتە کە ئەو پەرى ئەوەیە کە خواى گەورە حەلالى کردوو و موسلمان
دەتوانى بیهێنێ و، دەتوانى ھەر بیریشى لێ نەکاتەو! یانى سەریشکە لە نێوان
ھێنان و نەھێناندا، ئەوەش نابێتە ھۆى گوناھ و تاوان. کە وا بوو، ئەو بپراریەى من
لە نێو بازەنى پەوايەتى خۆى دەبینییەو، نە واجب، نە حەرام. سەرکردەیش بۆى
ھەبە مەنەى خەلک بکا لەو کارانەى کە کردن و نەکردن یان ھەک یەکە، بەو
مەرجەى سەرکردە بە پێى راوێژچوونى خۆى پێى وابێ کردنە کەى زیانى ھەبە.

- قوربان ئەمە گوێنەدان بە راوێژچوونى خەلکى تر نییە؟

- ھەرگیز وا نییە. ئەو بە پێى ھەز و گوێنەدانە پرای بەرانبەر نییە، بەلکو
یەکیەک لە قەواید و پاساگانى شەریعت ئەوەیە کە مەسئەلە حەتى گشتى پێشترە لە
مەسئەلە حەتى تاکە کەسى، ئەمەیش شتێکى پوون و ئاشکرایە و ھیچ گومانی تێدا
نییە!

ئەوێ کە لە نێوان من و حوزەیفە پێشدا پرووى دا، خۆى بۆ خۆى ئەو دەسەلمێنێ
کە من نەھیم لەو کارە کردوو، مانای ئەوە نییە کە حەرامم کردبێ. بەلکو نەھیم لە
شتێک کردوو کە کردن و نەکردن یەکسانە، دەى ئەگەر سەرۆک و ئێمامى خەلک
نەتوانى شتێکى ئاوا مەنە بکات، ئیتر کەى سەرۆکە و کامە یە سەرکردایەتی یە کەى؟

ئىتر خەلگ چۈن گوتىرايەلى دەين؟ ئايا خەلالم خەرام كىدوۋە؟ يان خەرامم خەلالم
كىدوۋە؟ بىگومان نەخىرا بەلكو ۋەك وتم نەھىم لە شىتەك كىدوۋە كە كىردن و
نەكىردنى ۋەك بەكە، نە ۋاجبەو نەخەرام! نەرەيش بزانە كە جىاۋازى زۆرە لەنىۋان
خەرامكىردنى كارىكى خەلالم و مەنەكىردنى ئەو كارە لەبەر بارودۇخىكى تايبەتى و
لە شوئىنىكى تايبەتدا.

- قوربان خەز دەكەم بزانم چ مەسلەخەتەك ھەبوو لەو سەردەم و شوئەندا كە
تۆ مەنەى مارەكىردنى كچانى غەيرە موسلمانن كىرد؟

- ھۆكارەكان يەك و دوۋان نەبوون، زۆر بوون.

- قوربان چى و چى بوو؟

- مەن تەنبا حوزەيفەم لەو كارە مەنە نەكىرد، خەلگى تىشىم مەنە كىرد. ئەو
ھۆكارەى كە حوزەيفەم پىن مەنە كىرد، جىاۋازە لەۋەى كە كەسىكى تىرم پىن مەنە
كىرد، يانى ھۆكارى ھەر كەسەو جىاۋازە، ھەر كەسەو، لەبەر ھۆكارىكى تايبەتى!
ئەو كاتەى حوزەيفەم مەنە كىرد، پىم وت: "ئەو ژنە ئاگرە ئاگر،" ئاگرىش مالى
دەسوتىنىت، مەبەستم ئەۋە بوو كە حوزەيفە زوو زوو دەرۋىشت بۇ غەزاكىردن،
مالەكەى جىن دەھىشت، ژنىكى غەيرە ئىسلام لە مالى پىاۋىكى ئىسلامدا لەگەل
مىندالەكانىدا بەبى مىردەكەى بىزى، ئەمە بىقەيە و كارىگەرىى خراپى لەسەر
پەروەردەكىردنى مىندالەكان دەپىت! لەۋانەيە پىروباۋەپىان بگۆرپىت! مىندال زىاتىر
پەيوەستە بە دايكىيەۋە، بە تايبەتى كچان! جا پاراستنى پىروباۋەپى مىندالانى
موسلمانان فەرزىكى سەرشانى سەركىردەى موسلمانانە! چكە لە پىروباۋەپى چى بۇ
مىرۇف دەپىنىتەۋە، سەركىردەيەك گوى بە پىروباۋەپى خەلگەكەى خۇى نەدا، ئىتر
كەى سەركىردەيە!؟

جگە لەو ەيش، دەرترسام ئەگەر ھاو ەلە مەزەنەكان ژنە جولەكە و فەلە بێنن، ئەوا خەلكى تەيش دەپهيننن و بازاري كچه موسلمانان كز دەپن! ئا ئەمەي كە دەلیم: “بەرژەو ەنديي گشتي لە پيش بەرژەو ەنديي تاكە كەسە.”

شتيكي تەيش ەديە يا پوت بليم؛ زياتر ئەو ھاو ەلانە ژني غەيرە موسلمانيان دەهينا كە لە ولانە تازە پزگار كراو ەكاندا بوون و تيكەلي ئاگرپەرەستەكان بوون. ترسام ئەو كەسانەي كە تازە موسلمانن و زور ئاگاداري شەريعتي ئيسلام نين، وابزانن هيناني كچه ئاگرپەرەستيش ەك كچه جولەكە و فەلە دروستە! بەو پنيە كە ەم ئاگرپەرەست و ەم جولەكە و فەلە بە كافر لە قەلەم دەدرين!

- قوربان ئەو ھۆكارانەي باست كردن ەموويان ھۆكاري جوان و لۆژيكن! بە خوا تۆ پياوي بەرپەو ەبردي دەولەتي، خەمخۆريت بۆ پارستني بيروباو ەري موسلمانان و ەرو ەها بۆ بەرژەو ەنديي كچاني موسلمانان، ئەو ە زيرەكي و زانياري تۆ دەرەخات!

- ئەمە مېھرەباني و ويستي خواي گەورەيە.

- خواي گەورە زۆري پي بەخشيوي، گەورەم.

- ئەمە بيروباو ەري باشي خۆتە كورم!

- بە خوا تۆ شاياني ئەو باو ەري پېبوونەي.

- دەي زۆرت يەسن كرد، من ئەو جۆ ە پەسانەم پي خۆش نيه، وازي لي بېنە.

پيم بلي ديسان پرسيارت ەديە لە بارەي ئەو قسە و قسەلۆكانەو ە كە بە منيان وتوودە؟

- بەلي قوربان دانە و دووان نين، زۆرن!

- دەي بيلي بزانم چيە؟

- باشە قوربان.

دەلەن: "خوای گەۋرە لە قورئاندا سەرانی لەسەر جۈلەكە و گاور فەرز کردووە. ئەو تا دەفەرمووی: ﴿حَقَّ يُمْطَرُوا الْجَرِيَّةَ مَن يَدْرُوهُمْ صَعِرُوكَ﴾ التوبة: ۲۹ واتە: 'هەتا ئەو کاتەى (گاور و جوو) بەناچارى باج پێشكەش بەدەولەتى ئىسلام دەكەن. (لەجىياتى ئەوەى گيان و مائ و سامانىيان پارێزراوە و بەشداری جەنگ ناکەن.)' جا ھۆزى تەغەللۇب لە سەردەمى خەلافەتى تۆدا زۆربەیان گاور بوون، ئەوان پێیان وتوى كە بە ناوى سەرانیو پەرە نادەن! بەلكو ئامادەن دووبەرەبار پەرە بدەن. بەلام بە ناوى خێر و خێرات! پێیان ناخۆش بوو، ھەربەن و سەرانیش بدەن! تۆیش پەسەندت کردووە." دەى چۆن داواكارىيەك پەسەند دەكەیت كە پێچەوانەى بڕيارى خوا بى، خوا دەفەرمووی: "سەرانی بدەن." تۆ ناوت ناوێ خێر و خێرات! - كورە ھەركەسى بە قەد سەرە دەرزىيەك مە بناسى. ئەو قسانە ناكە. ئەو ھىچ، ھەر ھىچ شارەزايىيەكى لە ئايىنى ئىسلامدا نىيە، شارەزای ياسا گشتى و مەبەستە سەرەكیەكانى ئىسلام نىيە، شارەزای شەرع و بەلگە و گەفتوگۆش نىيە! - چۆن گەۋرەم؟! دەكرى پوونتر بىلێتى؟

- پاستە ھۆزى تەغەللۇب داوايەكى وایان پێشكەش كرد، منیش وتم: "كەيفى خۆتانە، ئىمە سەرانیمان دەوى، ئیتەر ئىوێ خۆتان ھەر ناویكى دەنێن، كەيفى خۆتانە." مە وتم: "دەبى ھەر بیدەن." ئەگەر مە حیسابى خێر و خێراتم بۆ ئەو باج و سەرانی بە بێكردایە، چۆن خەلكم دەنارد بە ناچارى لێیان بستیئەن؟! خۆ خۆت دەزانى خێر و خێرات ھەموو كەس بە ئارەزووى خۆى دەیدا، كەس ناتوانى بە زۆر لە كەسى بەسەنێت! خەلیفە نوێنەر نانێرى كۆى بێكەتەو، خەلیفە نوێنەر بۆ گلیركردنەوێ زەكات و سەرانی دەنێرى. خێر ھەركەسەو بە ئارەزووى خۆى دەیدا، بەلام موسلمانان دەبى زەكات بدەن و گاور و جوویش سەرانی! مە دەمگوت: "ئەو گیلانە پازەن سەرانیكە بدەن، بەلام پێیان ناخۆشە بۆن، سەرانییە." خۆیان دەیانگوت: "خێرە!" ھا خۆیان لەناو خۆیاندا چى دەلەن بۆن، چى لە مەسەلەكە دەگۆرى؟

دوای ئەوێ تەغەللوب ئەو داوايەیان پێشكەش كرد، من راوێژم بە هاوێلانیش
كرد، هەر وێ لە خۆمەوێ بپارم ئەدا! نوعمانی كۆپى زەرە وتی: "دەى بە ناوى
خۆمەوێ سەرانی و باجیان لى وەرگەرە"

منیش وتم: "ئێو كەیفى خۆتانی ناوى چى لى دەنێن، بەلام لاى ئێمە هەر باج
و سەرانیە." تاكە هاوێلێكیش لەم كارەى من ناپازى نەبوو، بەوێش كۆدەنگى
لەنێوان هاوێلاندا پرووى دا، ئومەتى پێغەمبەریش ﷺ هەموویان لەسەر كارێكى
ناشەرەى يەكدەنگ نابن! هەرگیز هاوێلان هەموویان بە يەكەوێ لەسەر پەوايەتیدان
بە كارێكى حەرام كۆ نابنەوێ! هەر كەسێش ئەمە بزانى، ئێتر لۆمەى عومەر ناكە و
قەسە و قەسەلۆكیش بۆ عومەر و هاوێلانى تر هەلناواسى!

لەوێش زیاتر، با پێت بێم: زەرورەتى شەرەى ئەم رايە تەئكید دەكاتەوێ.

- مەبەستت چيیه قوربان؟

- تەغەللوب هۆزێكى كەورە و زۆر بوون، ئەگەر پۆمدا هاوسنوو و هاوئايين
بوون، ئە پرووى هێزیشەرە بەهێز بوون. لەوانەبوو ئە پرووى سەربازيیهوێ يەنە
مەترسەى بۆ سەر مۆسڵمانان، منیش وام بە باش زانى دۆژمن بۆ خۆمان نەسازینین.
دەولەتى ئیسلامیش ئەو سەرانی و باجەیان لى وەرگرتى و لە ئەندازەى خۆى كەم و
زیاد نەبى، ئێتر ئەوان بۆ خۆیان چ ناویكى لى دەنێن، با هەر پێنێن! ئێمە
سەرانی و باجمان بە تەواوى لى دەسەندن، باجمان لە منداڵ و ژن و نەخۆش
نەدەسەند، چونكە باج و سەرانی لەو جۆرە كەسانە ناسەنرێ!

لە قورئان وسونەتیشدا بەلگەى زۆر هەن كە جارى وا هەيە لەبەر بارودۆخێكى
تایبەت، شتى حەرام حەلال دەبێ. پێشەوا و سەر كردهيش هەيە لەبەر
بارودۆخى تایبەتى هەندى جار جۆرە كارێك بكە پێشتر حەلال نەبوو، كەسێش
ناتوانى بێت: سەر كردهى مۆسڵمانان كارێكى ناپەوا و حەرامى حەلال كردهوێ!
بەلكو سەر كرده هەر بە شوێنكەوتەى قورئان و فەرمووده دەژمێردرێ و زەرورەت

واي کردووو لهو دەق پەرۆزانە لايدا - ئەو وەيش بۆ ماوەیەکی کاتی! وەک لە ئوصلی
فیقەهیشدا قاعیدە و یاسایەکی هەبە دەفەر مووی؛ شتی حەرام لەبەر زەرورەت حەلال
دەبێ، جا ئەم دەستەواژەی "زەرورەت" - هەموو شتێک دەگرتنەوە و ئەو وەيش
کاتییە وەک وتم.

ئەو کارانەيش که من کردوومن و بە ئاگاداری هەموو هاوێلان بوون، ئەو دەچنە
ئەو خانەووە که باسەمان کرد. جا لا بردنی ناوی سەرانی و وەرگرتنی سەرانی که لە ئێر
ناوی خێر و خێراتدا زەرورەتیکی و کاتییە، بە شەرعیی دروستە. پێغەمبەریش ﷺ
کاری وەهای کردووو، لە غەزای خەندەقدا بپاریدا سێیەکی بەروبوومی مەدینە سدا
بەو فەرماندانەي که مەیدانی جەنگ چۆڵ دەکەن و بەرابەر مۆسڵمانان ناجەنگن.
یان سوپای کافران لەق و دوو شەق بکەن، چونکە عەرەب هەموویان پروین کردبوو
مەدینە و گەمارۆی مۆسڵمانانیان داو، پێغەمبەر ﷺ بەو کارە ویستی سام و
هەبەتی کافرەکان بشکێتی!

خۆ ئەگەر راستیت بۆی، شتەخشین بە موشریک و کافر دروست نییە، چونکە
زەلیلی و زەبوونی نیسلام دەر دەخا، پێغەمبەریش ﷺ لە هەموو کەس باشتەر ئەو
دەزانی، بەلام ئەو زەرورەت بوو، دەبوو وای بکرایە؛ ئەو تاکتیکی جەنگە! ئەو
بەلگەيە لەسەر ئەوێ که سەرکردەي مۆسڵمانان بۆی پەوایە که لە کاتی زەرورەتدا
بەرابەر کافر نەرمی بنۆتی، نێر ئاپ بە پێدانی سەرورەت و سامان و شتیکی تر بێ
وەک ئەوێ که پێغەمبەر ﷺ کردی، یان بە گۆرینی ناوی شتێک وەک ئەوێ من
کردم!

- بە خوا قوربان، ئەو پێک ئێکەشتن و سیاسەت و زانیاریی راستەقینەي که
تۆ کردووتە، ئەو مایەي شانازییە بۆ تۆ ئەک لەسەرت بکەوێ. سیاسەت بریتیە لە
کارکردن بە کۆی فرمانەکانی شەریعەت، لە کاتی فەرمانی و خوشیدا هەموو
بابەتەکان دەبێ وەک خۆیان بن، بەلام لە کاتی تەنگانە و ناپەچەتیشدا شەرع

كارئاسانى دەكا بۆ بەندەكان، خىواي گەورەيش داواي شتىك ئاكا كە لە ھىز و تاقەتى بەندەكانىدا نەبىت.

- راست دەكەي كۆرۈم! واھ -

- قورىان ئەو قسانەي مەن كردىم. ھەر قەسەكانى جەناپت ھوون، بەلام كەمىك دەستەواژەكانم گۆرۈي، مەبەستىشم پشتىگىرى ھوون لە ھاوبۇچوونە جوانەكانى جەناپت! - دەي خوا سەربەرزت بكا.

- خىواي گەورە تۆيش سەربەرز بكا، ئەي زاناي كارزان!

- دەي ئىستە پىم بلى: ئەم ھاسە كۆتايى ھات؟

- بەلى قورىان!

- دەي بزانم ھىچ گومان و شتى تر ھەيە وەلامت بەدەمەو؟

- بەلى قورىان! قەسە و قەسلۆكى تەرىشيان كەردووە.

- بىلى، با بزانم چىيە تا وەلامت بەدەمەو.

- باشە قورىان فرمان فرمانتە.

دەلىن: "لە سەردەمى پىغەمبەر ﷺ و ئەھوون بەكردا سىبەسى تەلاقخواردن ھەر

يەك تەلاقى پى كەوتووە. دواي ئەوئەي تۆ ھاتىتە سەر كورسى دەسلەت،

بەپارەكەت گۆرۈي و فەتواي ئەومتدا كە ھەركەس سى تەلاقەتەي بە جارى خوارد و

تەلاقەكەي كەوت، ئەوا ھەرسى تەلاقەكەي دەكەوئ و ئىتر ناتوانى ژنەكەي

بىاتەو!" چۆن تۆ بەپارىكى ئاوەھت دەر كەردووە؟ چۆن شەرى سەردەمى

پىغەمبەر ﷺ گۆرۈو؟ بۆ كارئاسانىت كەردووە بە بارگىرانى؟ وەلامت چىيە،

گەورەم؟

- ئەو كارەي مەن پىچەوانەي سوننەت و شەرى ئەھوون، لە سەردەمى

پىغەمبەر ﷺ كەس سىبەسى تەلاقى نەدەخوارد، بەلكو وشەي (البتە)يان بەكار

دەھىنا، ئەو وشەيە بە گۆرۈي نىيەتى تەلاقخۆرەكە ھەم يەك تەلاق دەگىرئەو و

ھەم سى تەلەپىش، يان سى چار دەيانكوت، "تەلەقم كەتتى." مەبەستيان ئەوئەبۇو سى چار بى، بەلكو ۋەك تەئكىدكردنەۋە بەكارپان دەھىئا، يانى سى چار دەيانكوت تەلەقنىكم داۋە، ئەوانىش لەو سەردەمەدا لەخواتىرس بوون، خۇپان قەسە راسىتپان دەكرد، ئەگەر مەبەستيان سى بوۋايە، لای قازى و دادوۋەردا دەيانكوت مەبەستمان سى بوۋە، ئەگەرپىش مەبەستپان يەك يان دوو بوۋايە، راستپەكەيان دەوت. بەلام دواى ئەۋەى ھاۋەلان بەرەبەرە كەم دەبوۋنەۋە و خەلكى تازە مۇسلمان پەيدا دەبوو و، خەلك زياتر فەرى تەلەقخواردن بوۋبوو، تەلەقخواردنپان لا سووك و ئاسان بوۋبوو، منىش پەريارمدا ھەركەس سىبەسى تەلەق بخۋا، ھەرسىكەى لەسەر حساب بىرى و بىكەۋى، ئەۋمىش ۋەك تەعزىرىك بۇ ئەۋكەسانەى كە بايەخ بۇ تەلەقخواردن دانائىن و بە سووك چوى لى دەكەن!

- تەعزىر چىيە قوربان؟

- تەعزىر بىرىتپە لە تەمىكردنى كەسىك لەلايەن دەسلەتدارەۋە لەسەر كارىكى خراب كە كەسىك كىردۈۋىتەتى و لە شەرعدا جەد و حدودى بۇ دانەنراۋە. شەرىعت دەفەرمۇۋى: "ھەر تاۋان و گوناھىك كە جەد يان كەفەرەتى بۇ دانەنرا، ئەۋە تەعزىر دىگىرپەتەۋە، بۇ نەۋنە ئەگەر كورپىك كچىكى بە جەرامى ماچ كىرد، ئەۋە شەرع جەدى بۇ دانەناۋە كە دارى لى بدى، دىسان كەفەرەتپىشى بۇ دانەنەۋە. كارەكە جەۋالەى دادوۋە دەكرى كە چۇن تەمىنى ئەۋ كورپە بىكا كە كچىكى بەنارمۇۋى ماچ كىردۈۋە، چى بە بەرژەۋەندى بزانى ئەۋە دەكا. جا جارى وا ھەيە لىدانە، جارى وا ھەيە تەمىكردنە، جارى وا ھەيە تەرىق كىردنەۋەيە، يان زىندانىكردنە....

- يانى تۇ شىكىت نەشەرەاندۈۋە، بەلكو بەرژەۋەندى خەلكت رەچاۋ كىردۈۋە و ئەۋەت كىردۈۋە كە سەركردە يان دادوۋە بىلى ھەيە لە پىناۋ بەرژەۋەندى خەلكدا بىكا!

- بەلى پىك وايە كە تۆ دەيلىتى! من ھەر ئەۋمەم كىردۈۋە، ئەگەر ئىمام و سەركىردە ناگاي لە حاالى خەلك نەبىي، نەزائىتى لە چى خۇبان دەپارتىزىن، خەرىكى چى ھەرامىك دەبن، چى شىتەكەيان كىردۈۋە بە دىن، چى ھادەتەكەيان كىردۈۋە بە عىبادەت، چى عىبادەتەكەيان كىردۈۋە بە عادەت، ئىتر سەركىردايەتى و ئىمامەتەكەي لە كوئىدايە؟ ئىتر شەرىعەت چۆن بۆ ھەموو كات و سەردەمەك دەشى؟ ئىتر چۆن دەتوانى گۆرانكارىيەكان بە كىشانەي شەرىع بېيوى و بېپارىن لەبارەۋە بدات؟

- بەلى ئەگەر سەركىردە وانەبىي، خەلك بە لايەكدا و سەركىردەش بە لايەكى تۇدا دەپۆن، گورىس لە سەرتاۋە لىي ھەلدەۋەشەتەۋە، ئەگەر گرى نەدرىتەۋە، دەيدانە بەر و بە تەۋاۋى تىك دەچى! دەي منىش بۆيە وم كىرد، رىسەكە نەبىتەۋە بە خورى و، گورىسەكە نەبىتەۋە بە موۋ!

- بە خوا كارتىكى باشت كىردۈۋە، گەرەم!

- دەي ئەم پاسە تەۋاۋ؟

- بەلى قورىان تەۋاۋ.

- ھىچى تر ھەيە لە بارەي ئەۋ قسە و قسەلۇكانە؟

- بەلى گەرەم ھىشتا ماۋە!

- بىلى بزانم چىيە؟

- باشە قورىان.

دەلىن: "عومەر نەيدەھىشت خەلك فەرموۋدەي پىغەمبەر ﷺ بىنوسىتەۋە، ئايا ئەمە سووكىيەتى بىيە بە فەرموۋدە؟ ئەمە مايەي مەترسى نەبوو بۆ لەناۋچوونى فەرموۋدە؟ چۆن كەسىكى ۋەك تۆ فائىل و سىجىلى تايەتەت دانابوو ناۋى ورد و درشتى ئەۋ خەلكەي تيا نووسراۋويەۋە، بەلام فەرموۋدەنوسىن قەدەغە بوو." ئەمە گۆتەدان بە فەرموۋدە نىيە؟ چى لەم بارەۋە دەلىت؟

- بېرۆكە ی نووسینەوێ فەرمووده لە سەردەمی دەسلاتی مندا سەری هەلدا، بە منیان وت، منیش وتم: "با ئێستێخارەپەکی بۆ بکەم." مانگێک ئێستێخارەم دەکرد. دوازی بە یەنێبەک بە خەلکم وت: "من وێستم فەرمووده کسانێ پێغەمبەر ﷺ بنووسمەوێ، دوازی بێرم لەوێ کردموه کە لە سەردەمانی پێشوو فەرمووده و قسە ی نەستەق و شتی لەو بابەتەیان نووسیووه و بەر هۆیه خەلک کتێبە ئاسمانییەکانی فەرامۆش کرد، بە خوا من قورئان بە هیچ شتێک ناگۆڕمەوێ!"

ئێتر فەرمووده مان نەنووسیووه، لەبەر ئەوێ نەکا خەلک وەک قورئان چاوی لێ بکاو قورئان پشت گۆی بخری. بۆچوونی زۆر هاوێلی تریش وەک ئەم بۆچرونی من وابوو. قورئان تازە دابەزیبوو، خەلکانێکی زۆر تازە بووبوونە موسلمان، ئەگەر فەرمووده کان بنووسرانایەتەو و بە ولاتاندا بڵاوهیان پێ بکرایە و خەلک لەبەریان بکردنایە و گرنگیان پێ بدانایە، ئەوا قورئان پشت گۆی دەخرا، زۆر کەسیش قورئان و فەرمووده ی پێغەمبەر ﷺ لێک جیا نەدەکردەوێ. ئەم رایە ی من بۆ سووکایەتیکردن یان لەناوبردنی فەرمووده نەبوو، خەلک زۆربەیان چاک و پاک بوون، بێر و هۆشیان بەهێز بوو، دەیاننوانی فەرمووده کانی پێغەمبەر ﷺ لەبیر ی و وەک خۆی بپانگەیهێنن، ئەمەیش وەک وتم، تەنیا پای من نەبوو، زۆر هاوێلی تریش لەگەڵ من هاوێ بوون!

تەنانهت ئەبوو نەزەر بە ئەبوو سەعید و تیبوو: "بۆ فەرمووده مان بۆ نانوسی؟ ئێمە فەرمووده مان لە بەر نییه."

ئەبوو سەعید و تیبوو: "ئای فەرمووده تان بۆ بنووسین، با لەگەڵ قورئاندا تێکەلی نەکەن، ئێوەیش وەک ئێمە فەرمووده کانی پێغەمبەر ﷺ لەبەر بکەن!"

- یانی ترسی ئەوەت هەبوو تێکەلی قورئان بێت، بۆیە نەتێهشت بنووسیتەوێ؟
نەک وەک ئەوانە دەلێن: دژی وەستا بێتەوێ؟!

- كۆرۈم! مەن خۇم زۆر جار دەمگوت، "خۇتان لە دادەرىپەن بېلارېزىن، نەكەن بە راي خۇتان قورئان لىك بەدەنەو، ئەوانەى بە پرو بۆچونى خۇيان ئايەت و فرمودە لىك دەدەنەو، ئەو دوزمنى دىنن." مەن خۇم وشبارم دەكردەو بە ئەوەى فرمودە لەبەر بكەن!

زۆر جار دەمگوت: "لە پاشەپۇژدا كەسانىك پەيدا دەبن لە بارەى ئەو ئايەتەنەى كە مۆتەشاپېن پرسیارتان لىج دەكەن، ئا لەو كاتەدا دەست بە فرمودەكانى پىغەمبەر ﷺ مە بگرن، ئەوانەى كە فرمودەيان لەبەرەو فرمودەناسن زىاتر مە قورئان شارەزان."

دەى توخوا پىم بلى، ئەو قسانە قسەى كەسىكە دوزمنى فرمودەى پىغەمبەر ﷺ بى؟ يان قسەى كەسىكە فرمودەى خوشبوئ، بەلام ترسى ئەوەى ھەبى لەگەل قورئاندا تىكەل بىي؟

- بە خوا گەرەم، ئەو مەبەستت گەرەسى فرمودەى نەك بەكەم زاتىنى، پاراستنى فرمودە و تىكەلەونەكردى لەگەل قورئاندا ديسان بە گەرە زاتىنى فرمودەى، سونەتیش ھاوپى و ھاوبىرى قورئانە!

- ئەم باسە تەواو يان ماو؟

- نەخىر قوربان تەواو نەبوو، ماو!

- چىتر ھەبە بۆم بلى؟

- دەلىن، "عومەر نەبەشتەو خەلك فرمودە رەوايەت بكا و وتووبەتى: 'بە تەنيا قورئان بەسە و پىويستەمان بە فرمودە نىيە' " جەنابت لەم بارمە چى دەفرمودى؟

- پاك و بىگەردى بۆ خوا ئەوە بوختانە و بۆ مىنى دەكەن! ئەوە درۆھەلواسىنە بە ناوى مەو و ھىچ بەلگەبەكشىان نىيە! ئەوە ھەر قسە فرەدانە! مەن ھەرگىز نەمگوتوو: فرمودە رەوايەت مەكەن، تەنانەت خەلكم ھاندەو بۆ لەبەركردى فرمودە. ھىچ عەبەبەك سەرشانى خەلىفە ناكرتەو نەگەر بىھوئ خەلك بە

به لگه وه فرموده ی بۆ پړوايه ت بګن بۆ نه وه ی فه توا و برپاری پېن دهرېکا، به لګو هر واجېشه، نه ګر وانه پېن، نه وه هرکه سه ی بۆ خزی فرموده ی ګ ه لده واسن و به قازانجی خوی به کاری ده پېن. نه ګر من داوای به لګه و بهرچا ورونی بګم له که سېک که فرموده پړوايه ت ده کا، نه وه به مانای ګالته کردن به فرموده نپیه، به لګو بۆ پاګو خاوتن پراګرتنی فرموده یه، بۆ به هیز کردنی فرموده یه، ده پېن قه زومت و برپاردان به به لګه و فرموده ی به هیز بګریت، وهک نه و کاته ی که نه بوو موسی نه شعری فرموده یه کی پړوايه ت کرد، منیش داوای شایه تیکم کرد که نه ویش نه و فرموده یه ی له پیغه مبر ﷺ بیستی، ثوبه ی کوری که عب هات و شایه تیی بۆ دا که نه ویش هه مان فرموده ی له پیغه مبر ﷺ بیستوه.

منیش وتم: "پاک و بیګردی بۆ خوا! من فرموده کهم له نه بوو موسا بیست. به لام ویستم زیاتر لئی بګولمه وه." دواپی وتم: "نه ی نه بوو موسا! من ممتنم به تۆ هیه، به لام ترسی نه ووم هیه که دواپی خه لک فیږ پېن و، پېن شیه ت هرکه ی فرموده ی ګ له قازانجی خوی دابتاشی."

نه مه نه وه ده ګه یه نیت که من دژی فرموده وه ستابیتمه وه و نه مویتنی خه لک فرموده پړوايه ت بګا؟

نه وه لا قوربان!

نه ویش که وتوو یانه: "عومه ر ویستوبه تی ته نیا کار به قوربان بګا و فرموده

پشت ګوئ بګا، نه ویش هر تۆمه ته و درۆیه، په نا به خوا من چۆن قسه ی وا

ده کهم؟ نه ګر له قورناندا وه لاسی پرسه اړیکم ده ست نه که وت، پروو بګمه کوئ؟!

من چارنک ویستم به رهو شام به روم، بیستم که نه خوئسمی تا عوون له وئ بلاو

بوو ته وه، پرسم به خه لک کرد که به رۆین یان بګه ریننه وه؟

هه ندیک وتیان، "با به رۆین، هه ندیکیش وتیان،" "با بګه ریننه وه."

منیش پێم باش بوو بگەرێنەوه، بەلام بپرێم ئەدا، تا گەشتەم بە عەبدوڕەحمانی کورپی عەوف، ئەو فەرموودەیهکی پێغەمبەر ﷺ ی بۆ پەسوايەت کردین، وئێ، "پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: 'ئەگەر نەخۆشیی تاعوون لە شوێنێک بێت و بۆوه، مەچن بۆ ئەو شوێنە. ئەگەر لەو شوێنەیش بێت و بۆوه، ئەو شوێنە دەرمەچن.'"

با شتیکی تریشت بۆ بێم: من ئەگەر ویستم دادوەرییەکی بکەم و بەلگە ی قورئان و فەرموودەم دەست نەکەوت، تەماشای دەکەم بزانم ئەبۆو بەکر شتیکی لەو جورە ی تەکردوو، فەتوایەکی هاوئێوە ی ئەو فەتوایە ی نییە: منیش وەک ئەو بکەم. ئیتر چۆن دەلێم: پێویستمان بە فەرموودە ی پێغەمبەر نییە؟

- وەللا قوربان پێویستمانە و ئەو قسانەش هەموویان درۆن و بەدەم جەنابتەوه کراون، وایان زانیووە بەو درۆ و دەلهسانە لە شان و شکۆی تۆ کەم دەکەنەوه، بەلام نەمەخۆن تالە! تۆ بەو قسانە ی ئەوان ناشکێ! تۆ بە پێچکە ی ئەوانە ی پێش خۆتدا پۆشتووی و پێچکەت بۆ ئەوانە ی دوا ی خۆت شکاندوو!

- دە ی کورم ئەمە گومانباشی خۆتە!

- بە خوا قوربان هەر وایە!

- دە ی با واز لەمە بێنین، شتی تریان بە دەم منەوه هەلواسیووە وەلامت بەدەمەوه؟

- کورە قوربان ئەرهو وەللا.

- دە ی بێم بزانم چییە؟

- باشە قوربان!

دەلێن: "عومەر هەتا ئەو پۆزە ی لە جێگەدا کەوت و مرد، هەر بەرەبەر خوا و پێغەمبەر ﷺ وەستایەوه، شەرمی لە خوا و پێغەمبەر ﷺ نەکردا کاتیکی کە بریندار کرا، وەستێتی کرد بەکیک لەو شەش پیاوێ بکری بە خەلیفە کە خۆی دیاریی کردن. دوا یی بە بیانووی ئەو ی کاروباری موسڵمانان بپاریزی، فرمانی کردوو بەسەر بیلالی حەبەشیدا کە: 'ئەگەر ئەم شەش کەسە ناکۆک بوون و بوون بە دوو

دەستەۋە، بزانە كام دەستەيان كەمە، بېيانكۆزە! “مەبەستىيان ئەۋەپە كە تۆۋىستوتە پىنى بىلىنى: ئەگەر بوون بە دوو بەشەۋە، بەشەكىيان دوو كەس بوو، بەشەكىيان چوار كەس، ئەۋا دوو كەسەكە بىكۆزە! ئەگەر پىنج بە يەك بوون، بەكەكە بىكۆزە! گىۋاپە بىلالىش ئەۋ قەسەپەي تۆي پى سەير بوۋە و وتوۋپەتى: “بېيانكۆزەم قورىان!”

تۆيش وتوۋتە: “بېيانكۆزە! مە نامەۋى دووبەرەكى لەنىۋان مۇسلماناندا ھەبىي.”
قورىان لەم بارەۋە چى دەلىنى؟

– ھەر ئەۋەندە دەلىم: ھىبى اللە و نەم الوكىل! ھەرگىز شتى وا پىۋى نەداۋە!
ئەۋە ھەلۋاسراۋى ناھەزانە، مە لەۋ قەسەپە بىئاگام، ھەرگىز شتى وا بە خەيالىمدا
نەھاتوۋە، ئەۋانە قەسەي ھەقى مەن و، قەسەي ناھەقى شەيتان و نەفسى خۇيان تىكەل
كردوۋە، ئەۋانە دىل پەش و ھەقل گەنىۋان!

– دەي قورىان ھەز دەكەم راستىيەكەم بۇ بىكىرىتەۋە!

– ئەۋ پۇزەي لىم درا و، خەلك زانىيان ئىتر دەمرم، ھاتن بۆلام، وتىيان:
“گەرەمان ۋەسىتتىك بىكە! كەسەك بىكە بە خەلىفە با جىگرەۋەي تۆ بىت.”
مەنىش وتم: “مەن كەس ھىندەي ئەۋ كەسانە شايانى خەلىفەپەتى نازانم كە
پىغەمبەر ﷺ ھەتا ۋەفاتی كرد لەۋان پازى بوو.”

دۋاپى ناۋى عوسمان و ھەلى و زوبەير و تەلخەۋ ۋەيدۈرپەھمان و سەعدەم

...بەرد

دۋاپى وتم: “با ۋەدوللاي كورم ۋەك شاھەت و ھەكەم لەنىۋانتاندا بىي، بەلام
خۇي بە ھىچ شىۋەپەك بۆي نىيە بىي بە خەلىفە.”

– ئەي دۋاپى چى كرا؟

– وتم بە خەلك: “ئەۋ شەش كەسەم بۇ بانگ بىكەن.”

تەنبا عوسمان و ھەلى لە مالدە بوون.

وتم بە عەلى: "ئەى عەلى! لەوانە بە ئەو خەلكە تۆ ھەلبژێرن، چونكە تۆ خزمى
 نزىكى پىغەمبەر ﷺ، پىاوڤىكى زانا و لىھاتووى. ئەگەر بووى بە خەلىفە، ھەمىشە
 ترسى خوات لە دلدا بى، كەسووكارى خۆت بەسەر خەلكدا پىش نەخەى."
 بە عوسمانىش و: "ئەى عوسمان! ئەو خەلكە دەزانن تۆ زاواى پىغەمبەر ﷺ
 بووى، دەزانن پىاوڤىكى دۇنيادىدە و بەرپىزى. ئەگەر تۆيان كرد بە خەلىفە، ھەمىشە
 ترسى خوات لە دلدا بى، كەسووكارى خۆت بەسەر خەلكدا پىش نەخەى."
 دواىى و: "سۆھەبىم بۆ بانگ بكەن."

سۆھەب ھات، فرمانم پىن كرد بەرنوڤىزى بكا بۆ خەلك.

- دواىى چى پرووى دا قورىان؟

- فرمانم كرد ئەو شەش كەسەى نارم بردن لەگەل عەبدوللادا لە شوڤىنىكدا كۆ
 بىنەو، بەلام عەبدوللا تەنبا چاودىر بى، خۆيان لەناو خۆياندا خەلىفەىەى
 ھەلبژێرن!

دواىى و: "ئەگەر بە كۆى دەنگ كەسىكتان بوو بە خەلىفە، ھەركەسىك
 دژاىەتتىى كرد، لەناوى ببەن."

- يانى مەبەستت لەو كەسانىك بوو كە دژاىەتتىى ئەو شەش كەسە بكا؟ نەى
 خودى ئەو شەش كەسە و عەبدوللاى كۆرت؟

- بەلى واىە، من و توومە ئەگەر ھەموويان بە كۆى دەنگ خەلىفەىەى كيان ھەلبژارد،
 ئەوا ھەركەسىك يەكپىزىى مۇسلمانانى تىك دەدا، لەناوى ببەن.

- بۆچى ئەو و: و؟

- چونكە خەلىفە ھەلبژاردن بەشىكى ناىبەن، خوا و پىغەمبەرى خوا وايان فرمان
 كردووە. من خۆم پۆزىنكىان گوڤم لى بوو پىغەمبەر ﷺ فەرمووى: "ھەركەس بوو بە
 گەرە و سەركردەتان و ھەمووتان پىسى رازى بوون، دواىى يەكىك پەيدا بوو
 دەيوپست يەكپىزىى مۇسلمانان تىك بدا، ئەو لەناوى ببەن."

- يانى ئەو فرمانى پېغەمبەرى خواپە؟

- بەلى بە خوا ئەو فرمانى خودى پېغەمبەر ﷺ، لاوازی لە وێوە دەست پى دەکا کە کۆمەلەیک لەناو یەکدا دژایەتیی یەک بکەن یان دژایەتیی رابەرێک بکەن کە بە کۆی دەنگ کراوە بە رابەر، هەموویان بەلێنیان پێدایى گوێراپەلى بن. دژایەتیکردنى رابەرێكى ئاوا، دژایەتیکردنى فرمانى خواپە نەک خودى رابەر یان خەلیفەکە. کاروبارى مۆسلمانان بە دووبەرەکی و ناتەبایی پێک نایى، بەو پێک نایى کە دژایەتیی غەیری بەرنامەى شەیتان بکەن!

- ئەى بۆ شەش کەست بۆ خەلیفایەتى دیارى کرد؟

- من پێشتر ئاماژەى کم پى دا، ئەو شەش کەسە شەش کەسى پاک و لەخواترس و دەست و دل خاویڤ بوون. شەش کەس بوون کە هەر لە سەرەتای ئایینی ئیسلامەو ئیعمانیان هینا بوو. زانا بوون، پېغەمبەر ﷺ تا ئەو پۆژەى وەفاتی کرد لە هەر شەشیان رازی بوو!

- ئەى بۆ یەکیکیانت دیارى نەکرد؟

- لە دلى خۆمدا وتم: "ئەگەر کەسێک دیارى بکەم، ئەو وەک ئەبوو بەکرم کردوو، ئەگەر کەسێش دیارى نەکەم، ئەو وەک پېغەمبەر ﷺ کردوو." هەرچەند پېغەمبەر ﷺ بە ناپاستەخۆ و بە ئامازە ئەبوو بەکرى دیارى کردبوو بەلام بە زمان نەیفەرمو کى بێت، منیش پێم ناخۆش بوو خۆم کەسێک دیارى بکەم، بۆیە ئەو شەش کەسە باشتەین کەسانى ئێو مۆسلمانان بوون، دیارىکردنى کەسێکیانم حەوالەى خۆیان کرد!

- رەحمەتى خوات لى بى چەندە خۆپارێزى! خۆ ئەگەر ناوى کەسێکەشت بەردبا، ئەوا ناوى بەککەت دەبرد کە خوا و پېغەمبەرى خوا ﷺ لى رازی بن. ئەو شەشە هەر هەموویان شیاو بوون، بەلام تۆ ئەوەندە خۆپارێزى، پیاو سەرسام دەکەى!

- بە خوا من ویستم کەسێکى زۆر شیاو هەلبژێرن و، دواى لە قیامەتدا ئەگەر پاداشت نەکرێم، لانی کەم سزایش نەدرێم!

- بە خوا تۆكە سانىكى وەھات دىارى كىرۋە، ھەركەسىكىيان بىايە بە خەلىفە،
ھەر پاداشتت بەر دەكەوت!

- دەي ئەمە گومانىشىي خۇتە!

- نا، بەخوا قورىان تۆ شايانى لەۋەش زياترى!

- دەي واز لەۋ قسانە بىتە! پىم بلى، بۆت پروون بوۋەۋە و ھەقت بۆ دەرکەوت يا
نا؟

- ئەرئى ۋەللا، ئەۋەنە جوان دەرکەوت ھەر مەپرسە!

- ھىچى تر ھەيە پرسىياري لەبارەۋە بکەي؟

- نەخىر قورىان!

- دەي لەبارەي قسە و قسەلۆكەۋە چى! ھىچ ماۋە؟

- بەلى قورىان ماۋە!

- چىيە؟

- دەلئىن: "رۆژىك غومەر لەگەل برادەكانىدا دانىشتىۋو، كەمىك پىكەنى و پاشان

كەمىك گىرا!

برادەرەكانى وتىان: 'ئەۋە چىيە گىريان و پىكەنىنت تىكەل كىرۋە؟ خىرە؟' تۈيش

ۋنوۋتە: 'ئىمە لە سەردەمى نەفامىدا بە خورما بىتمان دروست دەكرد، دەمانپەرەست،

دوايى دەمانخوارد، بىرم لەۋە دەكردەۋە پىكەنىن گىرمى، دوايى شتىكم بىر كەۋتەۋە،

من كاتى خۇي كچىكم ھەبىۋو، ويستم زىندەبەچالى بكم، لەگەل خۇمدا بىردم،

چالنىكم بۆ ھەلگەند، ئەۋىش تەپ و تۈزى سەر پەشى منى دەتەكاند، دويى بە

زىندوويى خستە نىۋ چالەكەۋە، دامپۇشەۋە، ئەۋەم بىر كەۋتەۋە: گىيام.' "قورىان

شتى وا پرووى دارە؟

- يەكەم: لەبارەي بىتە خورماينەكە، ئەۋە ئىمە لە سەردەمى نەفامىدا بوۋىن،

خۋاي گەرە پىغەمبەر ﷺ بۇ ناردىن بۆ ئەۋەي واز لە بىتەرستى بىنەين و پروو

بكەينە خۋاپەرستى. جا ھەندىكمان ئىمانمان ھىنا، ھەندىكىش ئىمانى نەھىنا. خۋاي

گه وره نه و منه ته ی خسته سهرم که نیمه نام هینا بهم بهرنامه جوانه ی ئیسلام.
 هر که سیکی کافریش هات و موسلمان بوو، هر وتی: "اشهد ان لا اله الا الله و
 اشهد ان محمدا رسول الله" ئیتر خوی گه وره نه هرچی گوناخی هیه خوش
 ده بی و. نه و که سه وهک نه وه وایه نه و پرژه له دایک بوو بی.

دووهم: باسی کچ زینده به چالکردن! به خوا ئیسته له توی ده بیسم!

- یانی تو کاری وه هات نه کردوو؟

- نا به خوا! نه گهر نه و کارهیشم کرد بی. نه وه هی سهرده می نه زانی بوو، خوا
 لئی خوش ده بی، ئیسلام گوناخی پیش خوی ده شواته وه، هیچ موسلمانیک له سهر
 گوناخی پیش موسلمان بوون سزا نادریت. به لام به خوا من نه و کره نه کردوو.
 یه که م ژنی من هینا بیتم زهینه بی کچی مه زعوون بوو، له زهینه ب حه فسه و
 عه بدوللا و عه بدورپه حمانی گه وره م بوو. حه فسه پینج سال پیش نه وه ی
 پیغه مبه رسول الله بی به پیغه مبه نه دایک بوو، پیک له و سهرده مه دا که قوره ی شییه کان
 که عبه یان نوژمن ده کرده وه، حه فسه کچی گه وره ی منه، ته نانه ت ناسناری من
 نه وه یه پیم ده لاین؛ باوکی حه فسه! نه گهر من حه فسه ی کچه گه وره ی خووم
 زینده به چال نه کرد بی، ئیتر چون کچی دوی نه و زینده به چال ده که م؟

با شتیکی تریش ت پین بلیم؛ هر چه ند له سهرده می نه فامیدا زینده به چالکردنی
 کچان له نیو عهره بدا باو بوو، به لام له ناو بنه ماله ی ئیغه دا که پیمان ده لاین بنه ماله ی
 عه دی، هر گیز شتی وا پروینه داوه. به لگه یه کی تریشم بهر که وتوه، فاتمه ی
 خوشکم، نه و خوشکی من بوو، ژنی سه عید بوو؛ من به هوی فاتمه و سه عیده وه
 موسلمان بووم. نه گهر ئیغه کچمان زینده به چال بکردایه، فاتمه به مندا لی
 زینده به چال ده کرا و گه وره نه ده بوو.

- وه لامیکی پر به پیست و ده مکو تکه ره قوربان! به به لگه ی میژوو پی شته که ت

پورن کرده وه!

- دەى ئىتر تەواوا؟

- بەلى قوربان ئەمەيش تەواوا پىويست ناکا زياترى لەسەر برۆين!

- بەلى وايە، دەى پىم بلى قسە و قسەلۆک هيشتا ماوە؟

- بەلى قوربان، دەلىن: "كاتى پىغەمبەر ﷺ نەخۆشىي مردن زارى بۆ هينا،

فەرمووى: 'کاغەز و قەلەمىک بىن با شەژگارىيەکتان بۆ بنووسمەو کە دواى خىزم

گومرا نەبن.' بەلام گوايە تۆ وتووتە: 'وازی لى بىن ورپنە دەکا، ئىمە قورئانمان

هەيە ئىتر پىويستمان بە هىچ شتى نيە.' "وعلامت جىيە قوربان؟

- ئاي برا پۆ لەو درۆ گەرە! ديسان درۆ! ديسان تىکەلکردنى هەق و ناهەق!

چۆن عومەر بىتەدەبى وا بەرابەر پىغەمبەرى خوا ﷺ دەکا؟! عومەر بلى: "پىغەمبەر

ورپنە دەکا!" کورە درۆ نەما تا نەپىچنە ئەم درۆيە؟! مەوزوعەکە وانىيە، بەلکو

جۆرىكى ترە.

- چۆنە قوربان؟

- پىغەمبەر ﷺ نەخۆش کەوت، فەرمووى: "با شتىکتان بۆ بنووسم، دواى من

گومرا نەبن."

منيش تەماشای پىغەمبەر ﷺ کرد، ئازار تەواو تىنى بۆ هینابوو. منيش زۆر

بەزەييم پيا دەهاتەو، بۆيە وتم: "کورە واز بىن ئەزىيەتى مەدەن! ئازارى زۆر زۆرە.

خۆ ئىمە قورئانمان هەيە، ئىشەللا گومرا نابىن."

نەوانە هەساون دۆ و دۆشاويان تىکەل کردوو، قسەيەکی راستەقىنە دەهين و

دەيشيوتىن و، دە قسەى درۆى لەگەلدا تىکەل دەکەن و دەيکەن.

- ئەى دوايى چى پووى دا؟

- ئامادەبووانى ئەوى بوون بە دوو دەستەو، يەکیان دەپوت: "کاغەز بىن برانين

چى دەفەرمووى،" يەکیان دەپوت: "عومەر راست دەکا ئەزىيەتى مەدەن."

ئىتر بوو بە ژاوەژاو و دەنگە دەنگ، پىغەمبەر ﷺ بەو دەنگە دەنگە بىتاقەت بوو،

فەرمووى: "هەستن لای من چۆل بکەن."

- قورىان بەزەيى تۆ جىي خۇي، شىتىكى باشە، بەلام كى نالى پىئەمبەر ﷺ
 ۋەحى و سروشى بۇ نەھاتىن؟

- داۋاي قەلەم و كاغەز كىردن پەيۋەندىي بە ۋەحى و سروشى تازەۋە نەبوۋ،
 چونكە پىئەمبەر بۇ ۋەحىۋەرگىرتن پىۋىستىي بە قەلەم و كاغەز و نوۋسىنەۋە نەبوۋ،
 خوا خۇي كارتىكى ۋاي كىرد كە پىئەمبەر ﷺ ھىچ ئايەتتىكى لە بىر نەچىنتەۋە و بە
 ئىمەي رابگەيەنى. خوا خۇي دەفەرموۋى: ﴿لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتُحْشِلَ بِهِ﴾ (۱۶) ﴿إِنْ عَلَيْنَا
 حِمَّةٌ مُّؤْتًى أَمْرًا﴾ (۱۷) ﴿الْقِيَامَةِ﴾ ۱۶ - ۱۷ ۋاتە: "زمانىت مەجولئىنە و لە خوئىندىنەۋەي
 سىروۋىدا پەلە مەكە. بە راستى (ئىمە بەلئىنمان داۋە)، بىگومان بە خۇمان قورشان
 دەخەينە نىۋ سىنگى تۆ و لە سىنگىدا كۆي دەكەينەۋە." دىسان خۇاي گەۋرە
 دەفەرموۋى: ﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ
 يَعْصِيكَ مِنْ النَّاسِ﴾ (المائدة: ۶۷) ۋاتە: "ئەي پىئەمبەر! ھەرچىي ۋەرمان و
 پەيامىكت بۇ دابەزىۋە لەلايەن پەروەردگارتەۋە (بىي دوۋدلى، بىي مائىلى) راي
 بگەيەنە، خۇ ئەگەر بەۋ كارە ھەلئەسايىت، ئەۋە ماناي ۋايە پەيامەكەيت
 (بەتەۋاۋىي) نەگەياندوۋە. (دلىنايش بە كە) خوا دەتپاريزىت لە شەپ و خراپەي
 خەلكى."

جا ئەگەر من نەمەشتىي پىئەمبەر ﷺ ئايەتتىك بە خەلك بگەيەنئىت، ئەۋە پەنا
 بە خوا ۋا دەگەيەنئىت كە نە خوا پىئەمبەرى پاراستوۋە و نە پىئەمبەرىش ﷺ
 پەيامەكەي بە تەۋاۋى گەياندوۋە.

دىسان داۋاي قەلەم و كاغەز كىردن پەيۋەندىي بە شەرىكەۋە نەبوۋ كە
 نەبىسرايى و دۋايى لەبەر ژاۋەژاۋىك ۋازى لىي بىنن!

- چۇن دەزانى قورىان؟

- بە چەند بەلگەيەك:

..... نه و دوهمه يگه شتم به عومه ر.ع.ه

يه كهه: نه و دوو داوه ر.ع.ه پينج شه مه بوو. پيغمه مبه ر.ع.ه ر.ع.ه دوشه مه وه فاتي
 كرد، ياني چوار ر.ع.ه دواي نه و ر.ع.ه. نه كه ر وه حى يان شه رعيني تازه بايه. نه و
 له ماوه ي نه و چوار ر.ع.ه دا هر دهنووسرايه وه، به كه سيكي تری ده فهرموو
 بينووسيته وه! ماده م به كه سى نه فهرموو بينووسيته وه، كه واته وه حى نوى نه بووه.

دووم: خواي گه وره وه سنى پيغمه مبه ر به وه ده كات كه هه موو په يامه كاني وه ي
 خوى گه ياندووه. ديسان خواي گه وره منه تي نه وه ي به سر خه لكدا كردووه كه نه م
 ديني ئيسلامه كامل بووه و هيچ كه مايه تي و نوقسانى تيا نيبه. جا نه كه ر بلين
 نه و شتى كه پيغمه مبه ر.ع.ه ويستى بنووسريته وه وه حى يان شه رعيني تازه بوو.
 نه وه تۆمه تباركردنى پيغمه مبه ره، ياني په ياميكي نه گه ياندووه، ثايه تيكي قورشاني
 شاردووه ته وه ديسان به دروخستنه وه ي فهرمووده ي خويه، خوا ده فهرمووي. "نه م
 ديني ئيسلامه كامل بووه و هيچ ناته واوي تيا نيبه." كه چى نه وانه ده لين: "نه خنر
 ثايه تيكي ماوه؟!"

سيهه: جياوازي بيروپاي ئيمه له مهر تيگه شتن له فرماني پيغمه مبه ر.ع.ه و منا
 و مبه ستي فرمانده كي، به لگه يه بو نه وه ي كه په يوه سدي به وه حيه وه نه بوو.
 نه كين هه موومان ده سه جى فرمانه كه مان جيبه جى ده كرد، ئيمه جار يكميان له نو
 نويزدا بينيمان كه پيغمه مبه ر.ع.ه نه عله كاني له پي داكه ند، ئيتر ئيمه يش هه موومان
 به يي دواكه وتن داما نكه ند، به يي نه وه ي خوى فرمانمان پي بكا. ده ي ئيمه بو
 شنيكي ناوا ناساي هه موومان ده سه جى شوين پيغمه مبه ر.ع.ه بكه وېن، قه بيله گوي
 نه ده ينه وه حى؟

- قسه يكي جوان قوربان! به لام شنيك ماوه به پرسم، نايا دروسته له خرمه ت
 پيغمه مبه ر.ع.ه دا نه وه راوېوچونى جياوازتان هه يي؟

- جياوازي راوېوچون له خرمه ت پيغمه مبه ر.ع.ه دا له باره ي كار يكه وه كه خوى
 فرماني پي بكا و خوى ساغ و سه لامه ت يي. نه وه هه رگيز قه بيلي قه بول نيبه، نه وه
 قوربه سه رييه، به لام نه و كاته كاتيكي تر بوو، جياواز بوو، پيغمه مبه ر.ع.ه زور نه خووش

بوو و ئازارى زۇر بوو، من دەمويست ئەو زياتر ئازارى نەدەين، چونكە من دەمزانى ئەوئى كە پىغەمبەر ﷺ دەمويست پىمان بلى، ئەو شتىك نەبوو فەرزى لى سەرمان، بەلكو ھەر زىادە ئامۇزگارى بوو، بە بەلگەوئە ئەوئەم بۇ سەلماندى كە زىادە ئامۇزگارى بوو، بۇيە منىش ھەزم نەدەكرد ئازارى بدەين؛ دەمويست پشوو بدات!

لە بارەي ئەو نووسىنەوئە كە پىغەمبەر ﷺ ويستى بىنووسىن بىرورپاي جىاواز دروستە، چونكە ئىمە دەمانزانى ئەو فرمانەي پىغەمبەر ﷺ فرمانى واجبى نەبوو، بەلكو ھەك وئەم تەنيا بۇ زىدە ئامۇزگارى بوو. كەسپىش نەيوت فرمانەكەي فرمانىكى واجبە نەك زىادە ئامۇزگارى. خۇ پىاوى ھەك ئەبوو بەكر و عوسمان و عەلى لەوى بوون، ئەگەر من بەرم لە كارىكى واجب بگرتايە، ئەوان چۆن قەبولىان دەكرد؟ دىسان ھەك وئەم پىغەمبەر ﷺ چوار پۇژ دواتر وەفاتى كرد، لە ماوئى ئەو چوار پۇژدا جارىكى تر داواي قەلەم و كاغەزى نەكردەوئە، ئەگەر واجب بووايە، ئەوا بە تەئكىد جارىكى تر داواي دەكردەوئە و تا بۆمان نەنووسىايە وازى نەدەھىئا! پىغەمبەر ﷺ ويستى ئەو ئامۇزگارپىانە بىنووسىن، دوايى وازى لەوئە ھىئا كە بىنووسىنەوئە، پىغەمبەرىش ھەمىشە لەنىوان دوو كاردا كارە باشەكەي ھەلبۇاردوئە. كەواتە بۇى دەرگەوت كە نەنووسىنەوئە باشتەر. لەوئەيش زياتر، چۆن پىغەمبەر ﷺ لەبەر خاترى قسەي من واز لە كارىكى واجب دەھىنى؟ ئەوئە لەبەر قسەي من نەبوو، بەلكو پىغەمبەر ﷺ خۇي واى بەباش زانى، ئەگەرىش جارىكى تر داواي بەكردايە، بىنگومان من يەكەم كەس بورم بۆم دەنووسىيەوئە!

- ئاخىر ھەندى كەس دەلەين، "ويستويەتى بىنووسن كە داواي ئەو عەلىي كورپى ئەبوو قالىب بىنى بە خەلىفە."

- شتىك نەوتراوئە و نەنووسراوئە، چۆن زانراوئە؟ ئەوانە كاغەزى سىي دەخويننەوئە؟ ھەيپ دەزانن؟ دلى پىغەمبەرپان توى توى كردوئە؟ لەوئەش زياتر، با واى دانىين كە ويستويەتى ناوى خەلىفەي داواي خۇي بىنووسن، بۇچى پىغەمبەر ﷺ

ويستويەتى كە عەلى بېنى بە خەلىفە؟ بۆچى ئالئىن؛ ويستويەتى ئەبوو بەكر يان
فلان يان فېسار بكا بە خەلىفە؟

- ئەوانە دەلئىن؛ "پېغەمبەر ﷺ" لە پۆزى غەدىردا بە راشكوى عەلىيى كردوو بە
خەلىفە و جىگرەوئى خۆي. "تۆ چى دەلئىي؟

- دەي ئەگەر واىە، ئىتر بۆچى ويستويەتى بنووسرئتەو؟

- وەللا نازانم!

- منىش نازانم، بەلام وەك دەزانى ئەوانە فېشەك بە تاريكيەو دەنئىن! ئەو
قسەي كە دەلئىن؛ پېغەمبەر ﷺ بە ئاشكرا لە پۆزى غەدىردا عەلىيى كردوو بە
خەلىفە، ئەو تەوانباركردنى ھەموو ھاوئلانى پېغەمبەرە يانى ئەو ھەموو ھاوئلە
پياويكيان تيا نەبوو راستىكەي بلئىن؟! ھەموويان بەيەتياں دا بە ئەبوو بەكر و ئەو
راستىيەيان شارەو؟! ئەگەر وا بووايە، ئەي ئەنصارىيەكان چۆن لە سەكۆي بەنى
ساعىدەدا كۆ دەبوونەو بۆ ئەوئى خەلىفە ديارى بگەن؟! خۆ ئەگەر وابى، ئەو
تەوانباركردنى خودى عەلىيە. يانى عەلى غىرەتى نەبوو قسەي راست بكا و قسەي
پېغەمبەر ﷺ شكدوو و بەيەتى بە ئەبوو بەكر داو. دواترىش بەيەتى بە
عومەر داو. حاشا عەلى ئەوئەندە ترسەنۆك بى!

ئەگەر من يان ھەركەسيكى تر تەوانبار بگرئت بە شكەندى قسەي پېغەمبەر ﷺ
و بەيەتەندان بە عەلى، ئەوا خودى عەلىيىش وەك ئەو خەلكە و بگرە زياترىش
تەوانبارە! ئەگەر عومەر ھەلە بى، عەلىيىش ھەلەيە، ئەگەر منىش راستم پۆكايى،
عەلىيىش راستى پۆكاو!

- راست دەكەي قوربان واىە!

- دەي ئەم ھاسە تەواو؟

- بەلئى تەواو.

- دەي بزانم قسە و قسەلۆكى تر ماو؟

- قوربان مە.

دەلەن: "عومەر ھەمیشە لە جێبەجێکردنی فرمانی پێغەمبەر ﷺ خۆی دزیوەتەو. لە پۆزی خودەیبیەدا پێغەمبەر ﷺ نامە یەکێ نووسی بۆ قورەیش. پێی وتن کە بۆ جەنگ نەھاتووین و، بە تۆی فەرموو بوو بۆیان بەی، - بەلام بە قسەى ئەوان - تۆ لە ترس بۆت نەبردوون و وتووتە ب عوسمان بێبا، دیسانەو لە غەزای ئەحزابدا شتیکی وا پڕویداو، پێغەمبەر ﷺ سێ جار فەرموو یەتی: 'کێ دەتوانی فلان کارم بۆ بکا؟' کەس نەیوتوو من! ئەى عومەر لە کوێ بوو؟ بوو ھەلنەساو بەلى: من؟ نەو عومەرەى بە ئاشکرا کۆچى کرد، چى واى لى کرد بترسى؟" قوربان وەلامت چىیە بۆ ئەم قسانە؟

- کێشەى ئەوانە ئەوێە کە پڕویداویکی راستەقینە باس دەکەن و بە ئارەزووی خۆیان درۆ و دەلەسەى تێکەل دەکەن، دەیکەن بە بەلگە یەکێ بۆگەن بۆ خۆیان، لە پێشەو و دەزانی قسەکانیان تەواو و جوانە؛ بەلام پاشتر وەک تراویلکە دەردەچى! - مەبەستت چىیە قوربان؟

- ئەو پاستە پۆزی خودەیبیە پێغەمبەر ﷺ وىستى نامە یەک بە مندا بۆ قورەیش بنێرى، منیش پێم وت: "قوربان! دەترسم قورەیش شتیکم لى بکەن، تۆ دەزانی چ دوژمنایەتیەکی سەخت لەنێوان من وقورەیشدا ھەيە. کەسوکاریشم لە مەکە نەماون تا لەسەرم بکەنەو. ئەگەر ھەر دەیشفەرمووی، بەسەرچاو دەپۆم! بەلام کەسێکی تەرت نیشان دەدەم لە من باشتر، کەسوکاری زۆر، پێی ناوێرن: عوسمانى کورێ ھەفغان."

- ئەى پێغەمبەر ﷺ چىی کرد؟

- پاكەى منى پەسەند کرد و بانگی عوسمانى کرد. پێی فەرموو: "بپرو بۆلای قورەیش و پێین بلى! 'نێمە بۆ جەنگ نەھاتووین، بەلکو ھاتووین زیارەتى کەعبە دەکەین و دیارپیشمان لەگەل خۆمان ھیناوە، پێزىکی زۆرمان بۆ کەعبە ھەيە، و شتر

و ولاخ و ئازەلمان ھیناوە، ئەوئ سەرپان دەسپین و؛ زیارەتی خۆمان دەکەین و دەگەر پێینەو.

- دەی خو ئەم پرووداوە نە خۆدزینەوێ تیا بوو نە ترسان و نە هیچ شتیکی خراب، نەو تەنیا پراوێژ و پاپرسیە. پێغەمبەر ﷺ پاپەکی ھەبوو و گوێی لە پای ھەلکیش گرتوو، دواپی ئەکەر ویستی پاکە ی خوێ جێبەجێ دەکا و، ئەکەر بە باشی زنی، پای بەرانبەر جێبەجێ دەکا! پێک وەک غەزای بەدرا ئەو پۆژدی پێغەمبەر ﷺ لە گەڵ سوپاکەیدا بە نیازی جەنگ لە شوێنێکدا دابەزین....

حەبابی کۆری موزیر وتی: "ئەم شوێنە خوا و پێغەمبەر ﷺ دیارییان کردووێ یان ھەر پراوچوونی خۆتە؟

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: "ئەمە پای خۆمە، پێم وایە ئەم شوێنە باشە (ھەقی بە سرووش و پێغەمبەراییەتیەو نییە)."

حەبابیش وتی: "دە ی من پێم وایە ئێرە جێگە ی جەنگکردن نییە، با بیرە ئاوەکانی بەدەر بخەینە پشت سوپاکەو و، ئێمە دەستمان بە ئا و بگا و، ئەوان دەستیان پێی ئەکا."

پێغەمبەریش ﷺ بە گوێی حەبابی کرد.

پاست دەکە ی کورم! ھەر ئەو ماوە بڵێن: حەباب بە گوێی پێغەمبەری ﷺ نەکرد! نە یوئرا لەو جێگایە دانیشی کە پێغەمبەر ﷺ دیاریی کرد! وەک ئەو درۆ و دەلەسانە ی بۆ منیان ھەلواسیو!

- دوور نییە ئەو ھەش بڵێن!

- دە ی چۆن بۆم گێرایتەو ئەو ئاوا بوو. من قسە ی پێغەمبەر ﷺ نەشکاند. ئەو دەمە دەمی سیاست و لێکگەشتن بوو، من پاپەکم ھەبوو، پکە ی خۆم بە بەلگەو ھەرز ی پێغەمبەر ﷺ کرد، بۆیە ئەو ھەش پەسەندی کرد. ھاکا پەخنەیان لە پێغەمبەر ﷺ یش گرت و وتیان: چۆن پێغەمبەر ﷺ بە قسە ی تەمەلێکی ترسەنۆکی

كردا من دواى ئەو ەيش ڤاكەى خۇم دەرەپى، ديسان خۇم فېدايى كرد و وتم:
 "ئەگەر ەەر دەيشغەرمووى من بېرۇم، ئەوا سەرم پېتو ەمىە و دەپۇم."

- بە خوا ئەو ەو ەپەپى دئىرى و بۆپرىيە، تۆ وەك سەربازىكى خاوين و زەرەك
 جوللاويتەو، ئەو ەى تۆ ڤاكىتى و ڤادەپرىن و گوپرايەلېيە، پېغەمبەر ﷺ ڤاكەى تۆى
 پەسەند كرد و، تۆيش ئامادە بووى خۆت بکەى بە قوربانى و بېرۇى.

قورەيشىەكان تۆيان بە سىيەم پياوى ئىسلام دەژمارد، يەكەم: پېغەمبەر، دوو ەم:
 ئەبوو بەكر و سىيەم: تۆ، ڤۆزى جەنگى ئوحد ئەبوسوفيان و ەستابوو ھاوارى
 دەگرد: "موحه مەدتان لەگەلدايە؟!"

پېغەمبەر ﷺ ئامازەى كرد كە وەلامى نەدەنەو.

دوايى ھاورى كرد و وتى: "ئەبوو بەكرتان لەگەلدايە؟ عومەرتان لەگەلدايە؟"
 ئەبوسوفيان پياو ەگەرەكانى ئىسلامى باش دەناسى: پېغەمبەر ﷺ، ئەبوو بەكر
 و ەزىرى دەستە راستى پېغەمبەر، عومەر و ەزىرى دەستە چەپى پېغەمبەر! تەنيا
 پرسیارى ئەو سى كەسەى كرد، ناوى كەسىترى نەبرد.

دواتر تۆ لە بەر خۆشەويسى پېغەمبەر ﷺ خۆت بۆ نەگىرا و ھاوارت كرد:
 "كۆرە دوژمنى خوا! ئەرەو ەللا بە كۆپرايى چاوت، ئەوانەى ناوت بردن ەموويان
 ساغ و سەلامەتن."

- ڤاست دەكەى كۆپم وابووا

- ئەى ئەو قسەيە چىيە كە لە بارەى غەزاي ئەحزابەو ەدەيلىن؟

- ئەو ڤووداو ە خوا بۆ ئەو ەابى تەنھا عومەر بە ترسنۆك بزانن و ھاو ەلانى
 تر ەيچ! ناليم: ھا ەموويان بە ترسنۆك بزانن! بەلام دەليم: منىش وەك ئەو سى
 ەزار كەسە! بۆ بە تەنيا عومەر ترسنۆكە!

- ئەى ئەو قسانە چىيە؟

..... ئەودەمەي گەشتم بە مومەر ﷺ

- ئىمە لە کاتى ئەحزابدا لە خىزمەت پىغەمبەر ﷺ دا بووين، سەرمایەكى زۆر سەپەر پرووى تىڭ کردین.

پىغەمبەر ﷺ فەرمووی: "ئەو کەسێک هەیهە بتوانی دەنگوباسی ئەوانەم بۆ بیتی و، منیش مۆژدەى ئەوێ بەدەمى کە لە پۆژى قیامەتدا لەگەڵ مندا بیتی؟"

ئىمە هەموومان بۆدەنگ بووين، کەس سرتەى لێو ئەهات!

دوو بارە فەرمووی: "ئەو کەسێک هەیهە بتوانی دەنگوباسی ئەوانەم بۆ بیتی و، منیش مۆژدەى ئەوێ بەدەمى کە لە پۆژى قیامەتدا لەگەڵ مندا بیتی؟"

دیسانەو هەموومان بۆدەنگ بووين و سرتەمان لێو ئەهات!

بۆ سێهەم جار فەرمووی: "ئەو کەسێک هەیهە بتوانی دەنگوباسی ئەوانەم بۆ بیتی و، منیش مۆژدەى ئەوێ بەدەمى کە لە پۆژى قیامەتدا لەگەڵ مندا بیتی؟"

دیسانەو هەموومان بۆدەنگ بووين و سرتەمان لێو ئەهات!

پىغەمبەر ﷺ خۆی فەرمووی: "ئەو حوزەیفە هەست بڕۆ و دەنگوباسی بۆ بێنەو!"

حوزەیفە پۆشت و، خۆی میهرەبان کارەکەى بۆ ئاسان کرد، خۆ ئەگەر لە جیاتى حوزەیفە، من یا ئەبوو بەکر یا عەلى یا عوسمان یا سەعدى بانگ بکرايە، بێ سى و دوو دەپۆشتین، بەلام چیرۆکە ئاوا بوو کە بۆم باس کردى! ئیتەر بۆ بە تەنیا ناوی من دەهینن؟

- کورە وەللا قوربان نايت بە تەنیا بێخەنە ئەستۆى تۆ، نابى سەرکۆنەى کەسى تریش بکريت، ئێوەش مەروڤن! سەرماتان دەبى، تینوتان دەبى، بڕسەتان دەبى، ناکرێ کەسێک لە مالدا پالى لێبداوەتەو و بە خراپە باسى ئەو جەنگاوەرانە بکا کە خوا لە بارەیانەو دەفەرمووی: ﴿وَبَلَّغْتَ الْقُلُوبَ الْحَكِيمَةَ﴾ (الأحزاب: ۱۰) واتە: "دەکان گەشتبۆنە گەرور"، ناکرێ ئەو کەسەى لە مالە، بۆ خۆى دەخوا و دەخەوێ، سەرکۆنەى جەنگاوەرێک بکا کە لە سەنگەرەکاندا سەرما هەلیجۆقینى، پەشەبا بێشەکینى؛ شەو تا بەیانى لەبەر پەزنامەندى خوا پاسەوانى بکیشى!

- دەي ئەمەيە قەسەي پياوا ئەمە قەسەي مرۆڤي دادگەر و وشيارە. بەلام لەگەڵ ئەو خەلكە نەفامە ناتىگەشتوووە دا چي دەلئەي؟ لەگەڵ ئەوانە چي دەلئەي كە پيغەمبەر ﷺ لە بارەيانەوە فەرموووەتي: "فەرموو دەيەكي پيغەمبەرانى پيشوو هەيە بە ئيمە گەشتوو، فەرمووبانە: 'ئەگەر شەرم و حەيا ناكەي، چي دەكەي بيكە؟'"

- دەي قوربان تۆ خۆت منت فير كرد، منيش وەك تۆ دەلئەم: تەنيا ئەو قەسەيەي حەزرەتي ئىبراهيم دەلئەمەو كە فەرمووي: "حسبى الله و نعم الوكيل."

- منيش هەروا دەلئەم.. دەي بلى هيشتا درۆ و دەلەسەي ئەوانە كۆتايى نەهاتوو؟

- نەو ئەلا قوربان كۆتايى نەهاتوو، بەلام من هەر ئەوەندەم بيسوو، دەزانم ئەوانە دلان نەخۆشە و بە هەزاران قەسە دەتاشن و دروستى دەكەن، لە خوا ناترسن، شەرمى قيامەت لە ناوچەوانياندا نيه، لەو كاتە ناترسن كە پووبەپووي پيغەمبەر ﷺ دەكرێنەو: نالين: ئەو دەمەي گەشتين بە عومەر، چۆن وەلامى بەدەينهو؟

- دەي من پيەم خۆشە ئەم ياسە كۆتايى پي بئين.

- باشە قوربان چي دەفەرمووي يا وابى.

- دەي هيچ پرسيارت ماو؟

- قوربان حەز دەكەم دوور لە سياسەت و دادگەري و ئەوانە، پرسيارىكت لى بكەم بۆ ئەوێ هەم خۆم و هەم ئەوانەيش كە دەيبيسن، بزائن چەندى گرنگيت بە فەرموودەي پيغەمبەر ﷺ داو و چەندە ئەو كەسانەت خۆش ويسوو كە پيغەمبەر ﷺ خۆشى ويسوون، باسى پياويك كە بە چاوى سەر پيغەمبەر ﷺ نەدي، بەلام بە چاوى دل هەميشە لە خزمەتيدا بوو - باسى وەيسى قەرەنى، چۆن بينيت؟ داواي چيت لى كرد؟

- باشە بۆت باس دەكەم؟

رۆژیک پیغمبر ﷺ پئی فرمووین: "پیاویک له یه مه نه وه دیت بۆ ئیره و پئی ده لێن: 'ئوه یس.' له یه مه ن ته نیا دایکه پیره یه ک زیاتر، هیچ کهس و شتیکی نییه. به له یه کی سبی به پستییه وه یه (تووشی نه خوشمی به له کی بووه)، له خوا پارا وه ته وه و خوا چاکی کردووه ته وه، ته نیا به قه د دیناریکی پیوه ماوه، هه رکهس پئی گه شت، با داوای دۆعای خیری لێ بکا."

جا بۆنەۋەي ۋەيس بېينىم، ھەموو جاريك پىرسىياري ۋەيسم لە ۋەفدەكان دەکرد تا جاريك پىم لە ۋەيس كەوت، پىم وت: "تۆ ۋەيسى؟"
وتى: "بەلى."

وتی: "پہلی" ۱۱

وتەم: "لە ھۆزى موراڧى؟"

وقت: "بہائی"

وتتم: "قهر دنیست؟"

وتی: بدلے۔

وتم: ”پہلے یہ کی سپٹ پیوہ؟“

۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰ ۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰

وتم: "دایک پیریه کت هه یه؟"

وتی: ۱۹ بھلی: ۶۴

وتە: "ددى پىتەمبەر ﷺ باسى تۆى بۇ كىردووم و فەرموويەتى: 'ئەگەر سۆيىندى بىخا كە خا كارىكى بۇ بكا، خا سۆيىندەكەى ناسكىتىنى و كىارەكەى بۇ دەكا.' دىسان پىتەمبەر ﷺ فەرمووى: 'داواى لى بىكەن لى خاى گەورە داواى لىخۇشبوونتان بۇ بكا.' مەنىش دەمەوى لى خا داواى لىخۇشبوونم بۇ بىكەى."

شویش داوای لښخوښوونی یو کردم، پاشان پټم وټه "یو کوی ده چی؟"

وتی: "ہو کوفہ."

منیش وتم: "ہا نامہ یک بڑ والہی کوفہ ہنوسم ناگای لنت ہی۔"

ۋتى: "ناۋەللا ھا كەس ئەمناسى، ئاۋا ھاشترە."

سالى دۋايى ۋەفدىكى كوفە ھاتى بۇ مەدىنە. پىم ۋتى: "كەستان تىايە قەرەنى بى؟ پىۋىك ھات ۋ ۋى: "من قەرەنىم." تەمەز ئەم پىۋە ھەمۋو جارى گالتە بە ۋەيس دەكا. منىش ھەرمۇدەكەى پىغەمبەرم ﷺ بۇ گىرەنەۋە. دۋاى ئەۋەى پۇشتەۋە بەرۋكى ۋەيسىان گرتبۋو دۇعاى خىريان بۇ بكا، پاشان ۋەيس خۋى لە خەلكەكە شاردەۋە.

- بە خوا سەيرە قورىان! بۇچى خۋى شاردەۋە ۋ خۋى ئاشكرا نەدەكرد؟
- كورم! ئەۋانەى كە بە تەۋاۋى خۋيان بۇ خوا ساغ كىردۋەتەۋە، پىيان خۋش نىيە دەرگەۋن.

- راست دەفەرمۋى قورىان!
- دەى كورم ھىچ پرسىيارى تىرت ھەيە بىكەى يا برۇم. قسەكانمان درىژەى كىشا!

- داۋاى لىبوردن دەكەم قورىان سەبارەت بە ۋ ھەمۋو پرسىيار ۋ قسانەى كە كىردىم. ھەمۋويان لە خۋشەۋىسىيەۋە سەرچاۋەپىن گرتۋە. بە خوا تۇ ۋەك ئاۋىكى فېنك ۋ پروناك ۋ پاكى لە سارايەكى گەرم ۋ چۆلدا. جا مرۇف ھەرچەندە لای ئاۋىكى ئاۋادا بىمىنئەۋە، ئاھەقى نىيە!

- دەى قەيناكا كورم! بەلام تۇ ۋەلامت نەدامەۋە، پرسىيارت ماۋە يا نە؟
- بەلى قورىان ماۋە، يەك شىتم ماۋە ۋ دۋاتىر بۇ جىبابوۋنەۋەت تىر دەگىرىم.
- چىيە بىپىرسە؟

- پىم خۋشە ھاسى كۆتايى ژيانى خۋت بىكەى.

- چ لايەنېكت مەبەستە؟

- ھاسى يەكەم مزگىنىم بۇ بىكە كە پىغەمبەرم ﷺ پى دۋاى سەبارەت بەۋەى كە

شەھىد دەبى.

- ئەۋ مەزگىتئىيە كۆنە. دۋاي ئەۋەي ئايىنى ئىسلام بەھىز بوۋ، خەلک پۇل پۇل دەھاتن مۇسلمان دەبوۋن، مەن و ئەبوۋ بەكر و عوسمان لە خىزمەت پىغەمبەر ﷺ دا پۇشتىنە سەر كۆي ئوھود، كۆي ئوھود لەرپەۋە! پىغەمبەر ﷺ فەرموۋى: "ئەي ئوھودا جىگىر بىبە، مەجولئ! پىغەمبەرئىك و راستگۆيەك و دوو شەھىدەت لەسەرە!"

دىارە پىغەمبەرەكە كۆيە، دەك خۇم و دايك و باۋكەم بە قوربانى بىن، دىسان راستگۆكەش دىارە ئەبوۋ بەكرە - ئەۋە ھىچ گومانى تىا نىيە، ئەۋ پىاۋىك بوۋ پەلەيەك لە خوار پىغەمبەرەنەۋە و پەلەيەك لە سەروۋى ھەموو مەۋقەكانى ترەۋە بوۋ. - دەمىتئەۋە دوو شەھىدەكە: مەن و عوسمان بوۋىن! ئىتر ئىمە زانىمان بە شەھىدى دەپۋىن، چونكە پىغەمبەر ﷺ لەخۆۋە قسە ناكات، قسەكانى ھەموو ۋەھى خودايىيە، ئەمە يەكەم مەزگىتى بوۋ بۇ مەن!

- ئەي باسى ئەۋ دەرگايەي كە دەشكى، ئەۋە چىيە؟
- حوزەيفەي كۆرى يەمان نەيتىپارئىزى پىغەمبەرى خوا بوۋ، پىغەمبەر ﷺ چەند شتىكى نەيتى لاي ئەۋ نەبى، لاي كەس باس نەكردبوۋ.
مەن پۇژىك و تەم: "كامتان فەرموۋدەيەكى پىغەمبەر ﷺ دەزانن لە بارەي ئەۋ ئازاۋە و پىئويىيەي كە پۇۋ دەدات؟"
حوزەيفە وتى: "مەن."

تەم: "دەي باسى بىكە، تۇ پىاۋىكى دىپىرى و بوپىرى."
وتى: "پىغەمبەر ﷺ فەرموۋىيەتى: 'لە ئاخىر زەھەندا مال و مىندال و دراۋسى دەبنە ئازاۋە و گىچەل بۇ مەۋقە! نوپۇز كۆردن و سەدەقە و ئەمىر بەچاكە و نەھى لە خىراپە دەبنە كۆزاننەۋەي ئەۋ گىچەل و ئازاۋانە!'"

تەم: "مەبەستەم ئەۋە نىيە، ئەۋ ئازاۋەيەي كە ۋەك دەريا شەپۇل دەدا، ئەۋەم مەبەستە!"

وتى: "تۆ زەرەرى تيا ناكەي، لەننۆان تۆ و ئەو ئاژاوەيەدا دەرگايەكى داخراو ھەيە."

وتم: "ئەو دەرگايە دەرکەتتەو ھەيە يان دەشکەتتەي؟"

وتى: "دەشکەتتەي."

وتم: "واتە بۆ جارێكى تر داناخەتتەو؟"

- ئەي قوربان دواي ئەو ھەيە چى پروي دا؟

- خەلک ويستيان لە حوزەيفە بېرسن، بزانن دەرگاھە کەيە يان چيە؟ بەلام

زاتيان نەکرد بېرسن، بۆيە مەسروقيان پاسپارد لىي بېرسى.

مەسورق وتى: "حوزەيفە! ئەو دەرگايە کەيە؟"

وتى: "غومەرە."

پتيان وت: "غومەر خۆي دەيزانى ئەو دەرگا ئەو ھەيە، دواييش دەشکەتتەي؟"

وتى: "بەلئى، دەيزانى!"

- ئەي تۆ مەبەستت چى بوو لە: "دەرکەتتەو يان دەشکەتتەي؟"

- مەن دەيزانى کە خۆم ئەو دەرگايەم کە ھەمەتە لەمبەر لەننۆان خەلک و ئاژاوە

و گەچەلدا، بەلام نەمەيزانى ئايا بە مردنى ئاسايى دەمرم يان دەمکۆژن و بە

شەھيدى دەگەرپتەو ھەيە خەمەت پەرەردگار! دواي ئەو ھەيە حوزەيفە وتى:

"دەشکەتتەي،" ئيتەر زانيم کە مەن دەمکۆژيم!

- ئەي قوربان پيشتەر پيخەمبەر ﷺ مۆژدەي شەھيدبووني نەدائىي؟ مەبەستم ئەو

پۆژمەيە کە کۆي ئوھود لەرزى!

- وتم: لەوانەيە ھەر شەھيدبوون ھى و کۆژان نەھى!

- ئەي بۆ قوربان دەکرى مۆف نەکۆژى و شەھيديش ھى؟

- بەلئى، دەھى.

- چۆن شتى وا دەھى؟

- پۇزىك پىغەمبەر ﷺ بە ئىمەي فەرموۋا "ئىۋە كى بە شەھىد دەزان؟"

وتەن: "قوربان ھەركەسى لە پىناۋى پەرۋەردگاردا بىكوزىت، شەھىدە!"

فەرموۋى: "دەي كەۋابى شەھىدانى ئومەتى من كەمنا"

وتەن: "ئەي كى شەھىدە قوربان؟!"

فەرموۋى: "ئەۋ كەسەي لىي بىرى و بىرى، شەھىدە؛ ئەۋ كەسەي بە زىگىشە

بىرى، شەھىدە؛ ئەۋ كەسەي لە ئاۋدا بىخىكى، شەھىدە؛ ئەۋ كەسەي بە سورتان

بىرى، شەھىدە؛ ئەۋ كەسەي دىۋار يا شىكىكى تر بەسەرىدا بىروخى، بىرى؛

شەھىدە."

- يانى شەش جۆر شەھىد ھەيە، پىنجىيان ئەۋانەن كە پىغەمبەر ﷺ باسى كىرەن

و، ئەۋ كەسەيش كە لە غەزادا شەھىد دەبى، ئەمە شەش!

- نە! خىۋاي گەۋرە بەرەبەر مۇسلمانان زۆر بەسۆزە، شەھىد لەۋە زىاترە.

پىغەمبەر ﷺ بە فەرموۋدەي تىردا باسى كىرەۋن!

- كىي ترە قوربان؟

- ھەركەس بە نەخۇشىيى تاعون بىرى، شەھىدە. پىغەمبەر ﷺ فەرموۋىتەي:

"تاعون پەلەي شەھىدىيە بۇ ھەمۇ مۇسلمانىك."

ھەركەس لە پىنۋ مالاكەيدا بىرى، شەھىدە؛ ھەركەس لە پىناۋ شەرف و

نامۇسىدا بىرى، شەھىدە. پىۋىك ھاتە خىزمەت پىغەمبەر ﷺ وتى: "ئەي

پىغەمبەرى خوا! ئەگەر پىۋىك ھات و وىستى مالاكەم داكىر بكا، چى بىكەم؟"

فەرموۋى: "مالەكەتى مەدەرى."

وتى: "ئەي ئەگەر لەگەلدا كىردى بە شەپ؟"

فەرموۋى: "شەپى لەگەلدا بىكا"

وتى: "ئەي ئەگەر منى كوشت؟"

فەرموۋى: "ئەۋە تۇ شەھىدى!"

وتى: "ئەى ئەگەر مەن ئەوم كوشتا"

فەرمووى: "ئەو دەچىتە ناو ئاگرەو!"

- ئەى قورىان كىتى تىر شەھىدە؟

- ئەو ژنەى بەسەر مەندالەو دەروا، ئەو ھىش شەھىدە. پىغەمبەر ﷺ فەرموويەنى:

"ئەو ژنەى بە ھۆى مەندالېوونەو دەرىت. مەندالەكەى راي دەكىشى بۆ ناو بەھشت!"

ھەركەس بە نەخۆشى سىل بىرى، ئەو ھىش شەھىدە. پىغەمبەر ﷺ فەرموويەتى:

"ھەركەس بە نەخۆشى سىل بىرى، پلەى شەھىدى ھەى!"

بە خۆم و دايك و بابمەو بە قورىانى پىغەمبەر بىن، دىسان فەرمووى:

"ھەركەس لەسەر ولاخ بکەوتە خوارەو و بىرى، شەھىدە: ئەو ژنەى دووگىانە و بە ھۆى دووگىانىيەو بىرى، ئەو ھىش شەھىدە."

- قورىان ئەوانە ھەموويان يەك پلەيان ھەى؟

- نەخىر! شەھىد ھەى ھەم شەھىدى دۇنيايە ھەم شەھىدى قىامەتە. ئەو ئەو

موسلمانانەن كە لە جەنگى نىوان كافر و ئىسلامدا شەھىد دەبن، يان كافر لە ولاتى

خۆيان ئەو موسلمانانە دەكوژن ھەر لەبەر ئەو ھى كە موسلمانن. شەھىدى وايش

ھەى كە لە دۇنيادا پى نائىرى شەھىد، بەلكو شەھىدى قىامەتە، ئەو ھىش ئەو

چىنانەن كە باسم كردن، ئەوانە لەم دۇنيايەدا ھەك كەسى ئاسايى مامەلەيان

لەكەلدا دەكرى، لە زەویدا دەرزىن، ھەك خەلكى تىر دەشۆردىن، كفن دەكرىن...

بەلام لە قىامەتدا لە رەزى شەھىدانن.

- باشە قورىان تىگەشىتم، شەھادەت پىرۆز بى لەو دەرگايەى كە دەشكىنرى، ئەو

شەھىدى پلە يەكە!

- ئەو سۆز و بەزىيى خواپە!

- قورىان ھىچت بەسەردا ھاتووە كە ھەست بەكەى مردن لىتەو نەزىكە؟

- له ته مه نى شه ستوسى سالیدا چه جم کرد، خۆم سه رقافله بهووم، خیزانه کانی
پێغه مبه ر صیش له و کاروانه دا بهوون. دواى نه وه ی چه جمان ته واو کرد، هه سنم کرد
ئه م کاره له سه رم گرانه .

- کامه قوربان؟

- خه لافه ت، سیاسه ت و کاروباری خه لک. هه ردوو ده ستم به ره و ئاسمان به رز
کردنه وه و وتم: "خوايه! پیر بهووم، هیزم که م بهووه ته وه، خه لکیش زۆر بهووه، خوايه
به مبه ره وه دیوانى خۆت، مه مغه وتینه."

- قوربان دۆعاى مردنت له خۆت کردوه؟

- کوپم! دواى ژيان، ته نیا مردن هه یه. مردن جامى ناوه، ده بی هه موو که س
بینۆش. پێغه مبه ر ص ده فاتی کرد! پێغه مبه رانی پێشو و ده فاتیان کرد! به ته مای
عومه ر نه مرئ! باشتترین شت بۆ مرۆف نه وه یه که به ئاخرخیزی به مرئ، زنده رده ی
له کاروباریدا نه کردبی. منیش پێم خۆش بوو به و جۆره بچه وه باره گای خوا.

- ئه ی باسی نه و خه وم بۆ بکه که ماوه یه ک پێش نه وه ی شه هید به ی، بینیت!

- نه وه رۆژی هه ینى بوو، ئاخه هه ینى من بوو له سه ر دونیا. چه ومه سه ر
مینبه ر و سپاس و ستایشی خوام کرد، دواى سه لاواتم له سه ر پێغه مبه ر ص دا.
دۆعاى خێرم بۆ نه بوو به کر کرد، دواى به خه لکم وت:

"له خه ودا بینیم که له شیریک دوو ده نووکی له سه رم دا."

ئه سمای کچی عومه یس وتی: "ئای گه وه ی موسلمانان! نه وه مانای وایه که
پیاوینکی عه جه م ده تکوژئ!"

- ده ی وابوو؟

- نه و کاره ده بوو به ی، قه زاو قه ده ره، ده بی پێته جی!

- چی له نێوان تو و نه و پدوه عه جه مه دا گوژمه را قوربان؟

- ئیسته پێت ده لیم!

— ئەمە يەكەم جارە قەسە تۆ ئارەحەتم بکا، بە خوا ھەر لەسەرتاۋە لەۋە دەترسام! ئەگەر لەبەر ئەۋە نەبوۋايە كە پېم خۇشە باسى خۇت لە خۇتەۋە بېيىسم، ئەۋا گوپم نەدەگرت! با باسى ئەۋ ناخۇشەيەت بۆ مەن نەكردايە و باسەكەم دەپىنچايەۋە، بەلام ۋەك خۇت فەرمووت: "ئەۋە قەزاۋ قەدەرە" دەي فەرموو قوربان باسى بكا!

— سېاس بۆ خوا كە بە دەستى پياۋىكى غەيرە دىن كوزرام!

— بۇچى قوربان؟

— پەلە مەكە، ئىستە خۇت دەيزانى!

— باشە قوربان پەلە ناكەم.

— مەن ھەرگىز پېگەم نەدەدا ھېچ دىلىكى بائغ كە كرابوو بە كۆيلە، بىتە ناۋ شارى مەدينەۋە. پۇژىك موغەيرەي كورپى شوعبە كە والىي كوفە بوو، نامەيەكى بۆ مەن ئارد، باسى كورپىكى كوردبوو كە پىشەساز بوو، داۋاي لى كوردبووم بېيىننىتە ناۋ مەدينەۋە.

وتى: "پىشەي زۆر دەزانى، خەلك دەتوانن سوۋدى زۆرى لى بېيىن، ئاستىگەرە، وپتەكىشە، دارتاشە..."

مىنىش ئىزنىمدا بېيىرى بۆ مەدينە.

— دۋاي ئەۋە چى قەوما قوربان؟

— دۋاي ئەۋەي ھاتە ناۋ شارى مەدينەۋە، موغەيرەي پېيى وت: "دەپى ھەموو مانگى سەد دىنار بەدى بە مەن، ئەگەر لە سەد دىنار زىھارت پەيدا كەرد، بۆ خۇت بىن."

ھات بۇلاي مەن و سكالاي لە موغەيرە بوو، دەيگوت: "سەد دىنار زۆرە!"

مىنىش وت: "چ كارىك بە باشى دەزانى؟"

..... ئەو دەمە ئىكەنمىز بە غەمگەنمىز

باسى زۆرى كرد. مېنىش بۇم دەرگەوت كە لە سەد دېنار زىاتر پەيدا دەكات و.
موغەيرە ستەمى لى ئاكا.

بۆيە پىم وت: "دەى خۇ موغەيرە داۋاي پارەى زۆرت لى ئاكا!"
بە دەم پرتەوبۇلەۋە منى جى ھىشت.

- دواتر چى قەوما قوربان؟

- چەند پۇژىك تىپەرى، پۇژىك داى بەلاى من و چەند ھاورپىيەكمدا كە پىكەۋە
بووين. بانگم كرد.

وتم: "ئەۋە تۇ ئەو پۇژە وتت: 'دەتۈانم ئاشىك دروست بكم بۇ ئارد كە بە ھا
ئىش بكا؟"

بە پروپەكى گىزەۋە پروى تى كردم.

وتى: "ئاشىكت بۇ دەنمەۋە خەلك باسى بكا."
دواى لىيدا و پۇشت.

وتم: "ھاورپىيان، ئەو كورە ھەپەشەى لى كردم!"
- دواى چى قەوما؟

- دواى دوو پۇژ رۇشت بۇ مزگەوت بۇ بەرنوئىكردى نوئى بەيانى. پىش
كەتم بۇ بەرنوئىزى، بە خەلكەكم وت: "پىك پراۋەستىن با بۇشايى و لارولپىرى
لەنىۋانتاند. نەبى." دواى اللە اكېرم كرد و نوئىم دابەست. دواى فاتىحە، دەستم
كرد بە خويىندى سوورەتى يوسف. من لە پكاتى يەكەمى نوئىزى بەيانىدا ئەو
سوورەتانەم دەخويىند كە درىژ بوون، بۇ ئەۋەى خەلك فرىاي يەكەم پكاتىش بکەون.
- كورە قوربان تۇ ھىچ شتىك لە كىس نادەى، خەفەت بۇ ورد و درشتى
كاروبارەكانت دەخوى! نوئىز درىژە پى دەدەى بۇ ئەۋەى خەلك فرىاي جەماعەتەكە
بکەوى! بە خوا تۇ زانا و لىزانى.

- دەى ئەۋە پەحم و سۆزى خوايە.

- باشە قوربان دواي ئەو چى پروي دا؟

- ھىشتا لە سەرەتاي سوورەتى پوسفدا بووم، ناپياويك ھېرشي كرده سەر من و چەند خەنجەرئىكى لى دام. ئەوھى لەژېر زگمى دابوو، لە ھەموويان خراپتر بوو. ھەستم كرد پىخۆلەكانم ھەمووي پڑاوەتە سەر زەوى.

وتم: "ئەو دوژمنەي خوا منى كوشتا"

ئەو كاتە مەزگەوت تاريك بوو، ئەوانەي پېشەو ھەي، كەس پرووداوەكەي نەيینی. ئەوانەي دواوە پەيتا پەيتا دەيانوت: سبحان الله... سبحان الله، چونكە من دەنگم نەبوو.

دوايي ئەو كەسەي كە لە منى دا، ويستی ھەلبي و من نەزانم كيە، خەلكيش ھەولياندا بيگرن. ئا لەبەر ئەو، دەيدا بەلای ھەركەسدا خەنجەرئىكى لى دەدا، بەم شتوھ ئۆ كەسي كوشت. پياويك جوببەكەي خۆي دا بەسەري دا و گرتى. ئەويش زانيي گيراو، يەكسەر خۆي كوشت.

- ئەي تۆ چيت كرد قوربان؟

- دەستی عەبدوررەحمانى كورى عەوفم گرت و بردمە پېشەو ھەي تۆ ئەوھى بەرنويژيەكە بكا بۆ خەلكەكە.

- يا ئەللا ھە ھەموو ھەي، بە پىخۆلەي پڑاوەو، نويژەكەت لەبەر نەچوو؟

- كورما ئەو ئامۇزگاري پېغەمبەر ﷺ، كۆتا ئامۇزگاري پېغەمبەر ﷺ لەبەرەي نويژ و ژنانەو ھەي، "نويژا نويژا ئاگاداري ژنەكانتان بن."

- ئەي قوربان دواتر چى قەوما؟

- ئەودندە خوینم لى پۆي، ھورامەو، كاتى بەھۆش خۇم ھاتمەو، لە مال ھووم و خەلك چواردەوري گرتبووم.

- دواي ئەوھى بە ئاگا ھاتتەو، يەكەم شت ھاسى چيت كرد؟

- وتم: "ئەو خەلكە نويژەكەيان كرد؟"

وتیان: "بە ئی!"

منیش وتم: "هەركەسی نوێژ نەكا، لە ئیسلامدا چینگە ناپیتهوه."

دوایی داوای ئاوی دەسنوێژم کرد، دەسنوێژم گرت، نوێژم کرد، داوی ئەوێ لە نوێژ بوومەوه، تەماشای دەرووبەری خۆم کرد، عەبدوڵلای کۆری عەبباسم بینی، وتم: "عەبدوڵلا، بڕۆ بپرسە بزانە کێ وای لە من کرد؟"

عەبدوڵلا پۆشت بۆ مزگەوت، خەڵک بە مزگەوت خەبووونەوه.

عەبدوڵلا وتی: "کێ وای لە گەورە ی موسلمانان کردووه؟"

وتین: "دوژمنی خوا، ئەبولوئوئە ی کۆیلە ی موغەیرە، چەند کەسیکی تریشی

کوشتووه و پاشان خۆیشی کوشتووه!"

عەبدوڵلا ھاتەوه و وتی: "فەیرۆز بووه، کۆیلە کە ی موغەیرە."

وتم: "ئەو پشە سازە کە؟"

وتی: "بە ئی."

وتم: "خوا لە ناوی ببا! بە خوا چاکە نەبێ، هیچ زیانیکم بۆی نەبووه، سپاس بۆ

خوا کە کوژرانی من بە دەستی کەسیک بوو کە یەک سەجدەیشی بۆ خوا نەبردووه

تا لە پۆزی قیامەتدا بێکا بە بەلگە و پاكانە بۆ خۆی."

- کورە قوربان، ئەم دەنگوباسە دل ھەلئە قەرچینی! بە خوا من ئەوەندە تۆم خوش

دەوی، دەلێی لە خۆمی داوه، وا ھەست دەکەم زگم بەر خەنجەر دراویی، خۆم و

دایک و باوک و مام و مندلم بە قوربانت بین!

- کوڕم! ھەموو ئاكام و ئەجەلیک نووسراوه و دیته جی، سپاس بۆ ئەو خوا یە ی

منی گەیانده پلە ی ھەرە بەرز ی شەھادەت، بە ئین و فەرموودە ی پێغەمبەر ﷺ ھاتە

جی، فەرمووی: "نوحودا خۆراگرە، پێغەمبەرێک و پارسنگۆیەک و دوو شەھیدت

لە سەرە!"

- دەي ئەۋ شەھادەتەت پىرۋىز بىن قوربان! تەنھا ئەۋە تۈزىك لە ئارارى ئىمە كەم دەكاتەۋە. داۋا دەكەم خۇاي گەۋرە پاداشت بە چاكە بداتەۋە و سەبوورىي ئىمە بىش بدا. بە خوا تۆ دەرگاىەك بووى بەرۋوى ئازاۋە و فیتىنە و گىنچەلدا داخراپووى. دواي ئەۋەي تۆ شەھىد كراي و دەرگاىەك شىكىنرا، ئىمە رۆژ لە دواي رۆژ بەرەو دوا پاشەكشە دەكەين.

- كۆپم! خۇاي گەۋرە مۇسلمانان و خواناسان نەۋەتتېنى. ئەگەر لە دەستدانی مەن خەفەتە بۆتان، يادى لە دەستدانی پىنەمبەرى خوا بىكەنەۋە، گەۋرەتەرىن لە دەستدان، لە دەستدانی پىنەمبەرى خوايە!

- صلى الله عليه وسلم، بەس بە خوا، گەۋرەم تۆيش لە دەست چووى!
- كۆرە ئەۋ دوزمەنى خوا ھەر قەزا و قەدەرى جىبەجىي كۆرە، سىپاس بۆ خۇاي گەۋرە.

- ئەي قوربان دواي ئەۋە چى رۋوى دا؟
- دواي ئەۋە كەمىك ئاۋىيان بۆ ھىئام، خواردەۋە، ئاۋەكە ھەمووى لە خۇار زگمەۋە پىزايە دەرەۋە، دواتر شىريان ھىئا، ئەۋىشم خواردەۋە، دىسان پىزايە دەرەۋە. ئىتر خەلكەكە زانىيان دەرم!

دوايى پىيارىك ھات و وتى: "قوربان مۇژدەت لىيى، مۇژدەي خوا! تۆ ھاپى و ھادىلى پىنەمبەر ﷺ بووى، ئەۋەي بۆت كرا بە ئىسلامت پىشكەش كۆرە، بووى بە كاربە دەست، دادگەر بووى، شەھىد بىش كرا!

مىنىش وتم: "بە خوا! خواخوامە سەربەسەر لە دونيا دەرېچم. خوا دەكا ئەۋ پە و بۆستەي ھەمبو، بە زىھام ناشكىتەۋە، قەيىنا با قازانچىشى بۆم ئەبى."
پىاۋدەكە رۆشت، چاۋم لىن بوو پۇشاكەكانى بەسەر زەۋىدا دەخشان.
وتم: "ئەۋ پىاۋەم بۆ بانگ بىكەنەۋە."

گەراپەۋە. پېم وت: "بىرازا با پۇشاكەكانت پەسەر زەۋېدا نەخشىن، با ھەم پاك و خاۋىن بىن و، ھەم خېرىشت دەست بىكەۋى!"

- قورىبان! نا بەر حالەۋە ھېشتا ئامۇزگارىي خەلكت دەكرىدا!

- ئەي دەتەۋى لەو دەمەي گېنىم دەردەچى، خراپەبەك بېنىم و لىقى بېدەنگ بىم!

- نا بەر خوا قورىبان چاكەي تۇ نەبى، ھېچم ناۋى!

- دەي خوا سەربەرزىت بىكا كورم!

- ئەي قورىبان ئەو خەلكتە، دۋاي ئەۋەي ئاۋ و شىر لە گەدەت نەۋەستا و ھەمۋى پۇراپە خوارەۋە و زىنيان كە دەمى، چىيان كرىد.
- دەستيان كرىد بە گريان.

مىنىش وت: "مەگرىن! ھەركەس دەگرى، با بىراتە دەردەۋە! گۈپتان لى نەبۋە كە پىغەمبەر ﷺ چىيى فەرمۋە؟"
وتيان: "چىيى فەرمۋە؟"

وت: "مردو بە ھۋى شىن و شەپۇرى خزم و كەسوكارىيەۋە ئازار دەچىزى."
- كۈرە قورىبان بە خوا ئەگەر جىياتى فرمىسك، خويىيان لە چاۋ بەئاتايە، ناھەقىيان نەبۋا

- نا قسەي وا مەكە، با كۆتايى دىدارەكەمان بەر جۆرە نەبى. خۆت دەزانى من ۋەسەف و پىياھەلدانم پىن خۆش نىيە!

- باشە قورىبان، تۇ چى دەفەرمۋى با وا بىن.

- دەي خوا سەركەۋتۋوت بىكا.

- خۋاي گەۋرە تۇيش سەرفەراز بىكا! ئەي قورىبان دۋاي ئەۋە چىت كرىد؟

- بانكى عەبدوللاي كورم كرىد، پېم وت: "بىرۇ بۇلاي دايە عايشەي خىزانى پىغەمبەر ﷺ پىنى بلى: 'عومەر سەلامت لى دەكا' نەلىي، 'گەۋرەي مۇسلمانان،'

چونكە ئىتر من لەمەولا گەرەى مۇسلمانان نىم! پىنى بلى: 'ئومەرى كۆرى خەتتاب داوات لى دەكا لە خزمەت پىنغەمبەر و ئەبوو بەكردا بىئىزى!' "

عائشە وتى: "بە خوا! ئەو جىگە قەسەم بۇ خۇم دانابور، ئەوا بەخشىم بە ئومەر."

عەبدوللا گەرەپەو، خەلك وتیان: "ئا ئەو، عەبدوللايە ھاتەو،"

وتم: "راستم بىكەنەو."

پىاوتىك راستى كىرمەو،

وتم: "ھا عەبدوللا، چى بوو؟"

وتى: "بە دلى تۆ قوربان، وتى: 'باشە.'"

منىش وتم: "ئەى سىياس بۇ خوا! ھىچم بە ئەندازەى ئەو، بەلاو، كىرگ نەبوو. ئەگەر مردم، ھەلمگىر، دوايى سەلام بىكە لە عائشە و پىنى بلى: 'ئومەر داواى ھەتتە ژووردە دەكا.' ئەگەر ئىزنى د، بىمبەنە ژووردەو، ئەگەرنا بىمگەرپىنەو، و لە گۆرستانى مۇسلماناندا بىنىئىژن!"

- بۆچى داوا لە عائشە بىكەن؟

- چونكە پىنغەمبەر ﷺ و ئەبوو بەكر لە مالەكەى ئەودا نىئىزابوون. پىنغەمبەرەن لە ھەر شوئىنىكدا مردن، ھەر لەو شوئىنە دەنىئىزىن. پىنغەمبەرىش ﷺ لە مالى عائشەدا وەفاتى كرد، دواترىش ئىمە ئەبوو بەكرمان لای ئەو ناشت.

- ئەى بۆچى دواى مردنى تۆ، دىسان داوا لە عائشە بىكەنەو؟

- وتم: لەوانەبە لە پروى نەھاتىن من زىندوو ېم و داواكارىبەكەم پەت بىكاتەو، ھا دواى مردنىشم دووبارە داواى لى بىكەن، ئەگەر پرووگىرى من نەبوو، ئەوا پارى دەبى من لە خزمەت پىنغەمبەر ﷺ و ئەبوو بەكردا بىئىزىم.

- ئەى سالاوى خوات لى بىن! شتىك ھىي خۆت نەبى، ناتەوئ نە بە زىندووئى و نە بە مردووئىش دەستت بىكەوئ.

- دەي كۆپم ھەق لە پېش ھەموو شتێكە .

- راست دەكەي قوربان! ئەي كۆتا كاتى تۆ لەسەر دونيا چۆن بوو؟

- ھەفصەي كچم ھات بۆلام، ھاتە ژوورەو و ماوہەك لاى من ماہەوہ. بە كول دەگريام. منيش داوام كرد خۆپاگريئ و لە خوا بترسئ. ئەو پۆشتە دەرەو و عەبدوللای كۆپى عەبباس ھاتە ژوورەوہ، وتى: "ئەي گەرەي مومسلمانان! ئەو كاتەي خەلك زۆرەي زۆرينەيان كافر بوون. تۆ مومسلمان بووي؛ ئەو كاتەي كە خەلك دژى پيغەمبەر ﷺ و ھەستانەوہ، تۆ لەگەڵدا بووي؛ بۆ سەر كەوتنى پيغەمبەر ﷺ جەنگاي. بە شەھيديش دەمرى! پيغەمبەر ﷺ زۆر لايەت پازى بوو، كەس گوماني لە باشى و چاكى تۆدا نايە."

وتم: "ئادەي چيت وت دووبارەي بكەرەو!"

دووبارەي كردەوہ.

منيش وتم: "لووت بەرز ئەو كەسەيە كە ئيۆە لووت بەرزى دەكەن! بە خوا پيتم خۆشە ھەرچيم ھەبووبئ لە پيئار خوادا خەرجم بكردايە."

سەرم لە كۆشى عەبدوللای كۆپمدا بوو.

وتم: "سەرم بخە سەر زەوى!"

وتى: "فەرقى چيە لەسەر كۆشى من بئىيان لەسەر زەوى؟"

منيش وتم: "دايكت پۆ پۆت بۆ بكا! سەرم بخە سەر زەوى، بەلكو خوا بە

چاوى بەزەبى چاوم لئى بكا، ئيتەر ھەموو شتئ پيچرايەو و ئەواو بوو."

- قوربان ژيانى تۆ كتيبيكى پرشنگدار بوو، ئەو ھەندە پرە لە چاكە ئەگەر كۆوہكان

لەسەر شانى خۆيانى بنين، نايتوانن! پەرۆزت بئى، پەرۆزت بئى ئەو ھەموو

تيكۆشانە لە پيئار خوا و ئاييىنى خوادا.

- دەي واز بئىنە قسەكەمان درێژەي كيشا! وادەزانم كاتى پۆشتە، ھيچ

پيويستەكت بە من ھەيە؟

— كۈرە قۇربان ھەممۇمان پىيۇستېمان بە تۆ ھەيە؛ ئەو خەلكە دامادى كە
دادگەرىيەكەي تۆيان بە سەرەۋە نەماۋە ئەو پېڭاۋبانانەي كە چاۋە چاۋى نەخشە
ۋ پىلانە جوانەكانى تۆن! ئەو مېنبەرەي كە ماۋەيەكى زۆرە گۈيى لە دەنگە
زولالەكەي تۆ نەبوۋە! ئەو مىندالە ھەتيوانەي كەسيان نىيە! سىتەملىكراۋان، ئەوانەي
كەس نىيە بۆيان بىتتە ۋەلام! ئەو ھەزارانەي چاۋەپروانى يارمەتى تۆن! ھەممۇ شىن
تۆي لە دەست داۋە، گەۋرەم! تاجى سەرم!
— ئەوانەي تۆ وتنت ھەرھەمويان بۆلاي ئىمە دەگەپىنەۋە! دەي سلاۋى خوات
لى بى، من ئىتر دەپۆم.

چۆن ھات ئاۋا رۆيشت.
بەژن ۋ بالاي ھىندە بەرز بوو دەتگوت خىزمى دار چنارە...
ھىند پتەو بوو، دەتگوت پارچەي كەژ ۋ كىۋە...
دەستى چەپى گالۈكىكى پى كرتىۋو، بۆ ۋەي نەبوو خۇي بە گۇچان راگىر بكا.
ۋەھا دەيچەقاند بە خاكا، ۋەك بېەۋى سوۋرى زەۋى بوۋەستىتى...
۱

پیش ھەمو شت

لە ئور را ھات ...

بەژن و ھالای ھێندە بەرز بو دەتگوت خزمی دار چنارە ...

ھێند پتەو بو، دەتگوت پارچە ی کەژ و کێوہ ...

دەستی چەپی گالۆکیکی پێگرتبو، بۆ وہی نەبو خۆی بە گۆچان پاکیر بکا. وەھا

دەبچەقاند بە خاکا وەک بیهوئ سوپی زەوی بوەستینئ ...

پەشی پر و ماش و برنج ... تالی پەشی ھێندە پەش بوو وەک پەشی بەردە

پەشکە ... سپەکە ی ھێندە سپی بو، وەک پشتمالی حاجیان ...

پۆشاک ی ھێندە کۆنە بو دەتگوت عارەبی ھەژارە ...

دەم وچاوئکی نورانی و ناوچاوی گەش، سیمای وەک گۆرەپانی جەنگ لیکردبو

دەزانی بۆ؟! بڕیسکە ی ھەردو چاوانی دەتگوت تیشکی تیژی خۆرە کاتی لە

مەیدانی جەنگا لە شمشیری دەبان ئەدا

ئا لەم پەنگە کەم کەس ھەبو، مرقۆئکی وەھا نەبو ھەمو جارئ لە وینە ی نەو

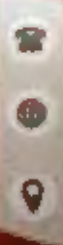
بەدی بکە ی ...

ھەرچی پەسن و مەدحی ھەبو نوینەری چیرۆکئک بون، بگرە چەند چیرۆکی جیا

جیا ...

وردە وردە لقم نزیك بو، گەشتە لای من، ویستم پرسیار ی لی بکەم: قوریان تۆ

کنئ؟!

0250126649
07701912749

hsham1423@yahoo.com
rmwae205@yahoo.com

بەشێکی لە کتێبەکانی شێخ
دەستەبەردار لە کتێبەکانی شێخ

۸۰۰۰ ھەزار دینار